Sven Wimnell 25 februari 2021: Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skattefördelning. Debattartiklar 8-19 februari. Utrikes och inrikes artiklar 13-19 februari 2021.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy15.pdf

Sven Wimnell 25 februari 2021: Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skattefördelning. Debattartiklar 8-19 februari. Utrikes och inrikes artiklar 13-19 februari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy15.pdf

Sida **Innehåll:**

5 **Kapitel 1: Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skattefördelning.**

6 Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna rädda världen?

7 Konsumentverkets beräkningar 2021

8 Kostnader. Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år. 2021

12 Årskostnader år 2021, förvärvsarbetande icke-pensionärer.

13 Årskostnader år 2021, pensionärer.

14 2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Inkomstskatter och överskott/underskott 2006-2021

23 Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet

26 Sveriges regeringar under 100 år

28 Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner

31 1970 års skattereform

32 1990 års skatterefom

32 Levnadskostnader

36 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

38 Nyss har nämnts om kapital

38 Välfärd i hushållsverksamheterna

39 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

40 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar

41 **Kapitel 2: Debattartiklar i DN 8-19 februari 2021**

71 **Kapitel 3: utrikes och inrikes DN-artiklar 13-19 februari 2021**

72 **Om samhällsplaneringens problem**

73 Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

73 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

74 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

77 Utvecklingens krafter.

78 Systemet för mänskliga verksamheter.

81 Den fundamentala påverkanskedjan

83 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

85 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. **http://wimnell.com/omr40zl.pdf.**

90 Ansvarsområden

91 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

94 Folkmängd 2017 i världen

98 Kapitlet om Världen från Big Bang till början på mars 2020

99 EU-kommissionärerna

116 Klimatet och FNs mål för framtiden

120 Om SIDA

125 Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

125 En balansakt mellan kungen och penningpåsen

128 Ateism är inte en livsåskådning.

131 Sverige bör se sin klimat- och miljöpolitik och energipolitik i ett globalt perspektiv. Mänskligheten har en skyldighet att tillva-rata kärnkraftens möjligheter att utnyttja atomernas enastående krafter.

132 Naturvetenskap enligt SAB-systemet på svenska bibliotek

134 Behåll kärnkraften – annars förstörs naturen av vindkraftverk

135 Det är han som format arbetslivet för dig och mig

136 Bill Gates – från mjukvarukapitalist till betongaktivist

141 Vi lever i en tid som kräver goda läsare

143 Tänk inte att andra är dumma i huvudet

149 Pandemin visar på behovet av förändrad högskoleutbildning

151 Ny stiftelse ska främja läsning bland Sveriges unga

154 Utrikesminister Ann Linde. Regeringens deklaration vid 2021 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 24 februari 2021

160 **Utrikes och inrikes DN-artiklar 13 - 19 februari 2021**

161 **Utrikes DN-artiklar om USA 13 -1 9 februari 2021**

210 **Utrikes DN-artiklar 13 - 19 februari 2021, utom USA**

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Kapitel 1: Levnadskostnader 2021, inkomstskatter och skatte-fördelning.

Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna rädda världen?

Pojeket om Samhällsplaneringens problem har pågått sedan 1960-talet. Det har redovisata på hemsidan http://wimnell.com sedan den 29 april 1998. Det seanste året har coronakrisen tagit stor plats. Nu är det stora problem med vaccin mot coronasjukan. När alla såsmåningom fått vaccin och sjukdomen lagt sig hjålpligt måste andra problem få mer plats. Det är i första hand klimatets temperatur som måste tämjas.

I början av kapitel tre finns en översikt över samhällsplaneringens problem, som nyligen på slutet kompletterats med några viktiga kommentarer om klimat, miljö, energi och kunskaps- och demokratiproblem som bör observeras.

I kapitel tre finns efter den översikliga beskrivningen av samhällsplaneringens problem kopior av tidningsartiklar om utrikes och inrikes förhållanden ett visst antal dagar. Tidningsartiklar har förts in i redovsingarna av projektet under många år och isynnerhet det sista året i samband med coronakrisen.

Utrikesartklarna är vktiga för de svenska inre förhållandena och är sorterade i en grupp för USA och en grupp för övriga världen.

Inrikesartiklarna har på senare tid sorterats i ett tiotal grupper som är anknutna till riksdagens och ministrarnas verksamhetsområden, på sätt som famgår av texterna.

Det ska här kommenteras, att regeringen visserligen styr Sverige, men att kommunerna, regionerna och myndigheterna svarar för stor del av beslut som rör samhällsplaneringens problem. Regering kan i någon mån styra gemom länsstyrelserna, men antalet kommuner och regioner är så stort att regeringens möjligheter att effektivt styra den vägen är små. I projektet har förslagits att regeringen skaffar sig sex regionstyrelser enligt tidigare förslag som avfärdats men som systematiskt kan göra de planeringar för Sverige som behövs och som nu på ett oklart sätt sker i kommissioner o d av olia slag.

Kommunerna och regionerna kan vara kvar i huvudsak som de är, men regionerna kan kanske göras större till förslagsvis sex stycken som svarar mot de föreslagna statliga regionstyrelserna. Man bör observera kort sagt att kommuner och regioner ska svara för vissa beslut och att staten ska svara för planering.

Efter alla planeringar om olika problem ska beslut om pengar fattas på olika vägar till det som önskas i den svenska demokratin. Och det är folket som ska betala.

Det dyker ofta upp skatteförslag som gjorts av nationalekonomer. Det är inte svårt att föreslå skatter och nationalekonomerna förbiser att det viktiga för folket är kvar sedan skatterna betalats. Det som blir kvar efter skatterna ska gå till levnadskostnaderna. Riksdagen och de politiska partierna, regeringen, kommunerna, reigonerna och så vidare har inga uppgifter om levnadskostnaderna och fördelningen av pengarna i samhället blir därefter, det vill säga trots alla resonemang som förs om det mycket oklara.

Därför har inom projektet om samhällsplaneringen problem sedan 1960-talet ständigt gjorts beräkningar av levnadskostnaderna som underlag för skattesystem.

I det följande ska först redovisas levnadskostnader 2021 och därefter upprepas delar av tidiare texter om skattehistorien.

Från Konsumentverkets hemsida"Koll på pengarna 2021"

Konsumentverkets beräkningar 2021

Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Siffrorna kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna.

Konsumentverkets beräkningar baseras på ett basbehov av varor och tjänster och visar exempel på kostnader för detta. De individuella kostnaderna är en beräknad genomsnittskostnad för män och kvinnor. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel, särskild kost eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer. Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte in-går är till exempel boende, resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, måltider på restaurang, tobak och spel.

Använd beräkningarna
Skriv in ditt hushålls kostnader i tabellen eller använd Konsumentverkets siffror om du är osäker på hur mycket du gör av med. Flytta sedan över dina kostnader till budgeten på sidan 5. Beloppen i tabellerna har avrundats till jämna tiotal kronor.

Läs mer om Konsumentverkets beräkningar på **konsumentverket.se**

Detta innehåller kostnadsposterna

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper med mera.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator, surfplatta med mera. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, abonnemang för mobiltelefon, streamingtjänster, dagstidning med mera.

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkrings-belopp och bostadsort.

Storstad: över 200 000 invånare.
Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare.
Mindre tätort: under 50 000 invånare.

All mat lagas hemma: alla måltider för både barn och vuxna lagas hemma, baserat på Konsumentverkets nya matsedel. Det är en fyraveckors basmatsedel som är mer hållbar för både hälsa, klimat och miljö. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två mellanmål. Du hittar matsedeln på Konsumentverkets webbplats.

All mat lagas hemma utom lunch vardagar: Lunch fem dagar per vecka är borträknad. Barnen äter i skolan. Du får själv lägga till vad dina luncher kostar.

Övriga matkostnader: Kostnader för exempelvis festmåltider och extra fika ingår inte i beräkningarna. Du får själv lägga till den kostnaden.

Kläder och skor: Ett basbehov av kläder och skor som används till vardags, på fritiden och vid festligare tillfällen. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid och lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift med mera.

Mobiltelefon: Kostnad för köp av mobiltelefon.

Personlig hygien: Gäller sådant som tvål, tandkräm, mensskydd, blöjor, hårklippning med mera samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Barn-/ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk-och olycksfallsförsäkring som även omfattar fritid.

Kostnader. Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år. 2021

Boverkets grundprincip för bostadsytor innebär kök och vardagsrum samt ett rum per person.
Det betyder 2 rok för ensamstående och 3 rok för makar/sambor.

Hyreslägenheter 2020. Riket
2 rok 5954 kr per månad.
3 rok 7347

År 2020 ökning säg1,9% (ökning 2020 1,9%)
2 rok 6067 säg 6100 = 73200/år för ensamstående (utan barn)
3 rok 7487säg 7500 = 90000/år för makar/sambor (utan barn)

Gemensamma kostnader enligt Konsumentverket

	1 person	2 personer
Förbrukningsvaror	**130**	**160**
Hemutrustning	**590**	**690**
Medier	**1490**	**1660**
Hemförsäkring		
storstad	**160**	**190**
mellanstor stad	**110**	**130**
mindre tätort	**100**	**110**
Summa gemensamma kostnader		
storstad	**2370**	**2700**
mellanstor stad	**2320**	**2640**
mindre tätort	**2310**	**2620**

Medier innehåller familjeabonnemang för mobiltelefon. För hushåll som har barn under 8 år minskas kostnaden för dessa med 190 kr per månad.

Individuella kostnader per månad

	18-30år	31-60år	61-74år	75-år>
Alla mat lagas hemma	**2920**	**2750**	**2470**	**2490**
Alla mat lagas hemma utom lunch vardagar	**2250**	**2120**	**1900**	**1890**

Matkostnaden beräknas med hjälp av de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2012) som visar dagsbehov av energi och näring för olika åldersgrupper. Det rekommenderade dagsbehovet av energi sträcker sig endast upp till 74 år. Konsumentverket kan därför inte presentera några matkostnader från 75 år och uppåt.

Övriga individuella kostnader per månad

	18-25år	26-49år	50-64år	65+år
Kläder och skor	**520**	**510**	**510**	**490**
Fritid och lek	**660**	**640**	**640**	**570**
Mobiltelefon	**150**	**150**	**120**	**90**
Personlig hygien	**700 ***	**660**	**640**	**600**
Summa kostnader, exklusive livsmedel	**2030**	**1960**	**1910**	**1750**

* För 18-23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad på grund av fri tandvård.

Genomsnittliga kostnader per månad 2021
för åldrar 18-65 år
Enligt konsumentverket

Individuella kostnader:

All mat lagas hemma	2837 kr
Kläder och skor	503
Fritid och lek	654
Mobiltelefon	264
Personlig hygien	484
Summa	4742

Gemensamma kostnader, storstad:
En person 2370 kr
Två personer 2700 kr
Med individuella kostnader:
En person 2370+ 4742 =. 7112 kr per månad = 85344 kr per år
Två personer: 2700+4742 +4742= 12184 kr per månad = 145208/ år

Med hyra för bostad:
Ensam: 84120+ 73200= 157320
Två personer: 145200+ 900000 = 235200

Hushållets gemensamma kostnader per månad

	1 pers	2 pers	3 pers	4 pers	5 pers	6 pers	7 pers	Mitt hushåll per månad: Mina kostnader
Förbrukningsvaror	130	160	250	290	350	410	470	
Hemutrustning	590	690	870	970	1 100	1 240	1 340	
Medier[1]	1 430	1 660	1 880	2 190	2 380	2 570	2 860	
Hemförsäkring								
storstad	160	190	220	270	310	340	350	
mellanstor stad	110	130	140	180	200	210	210	
mindre tätort	100	110	130	150	170	190	190	
Summa gemensamma kostnader								
storstad	**2 310**	**2 700**	**3 220**	**3 720**	**4 140**	**4 560**	**5 020**	
mellanstor stad	**2 260**	**2 640**	**3 140**	**3 630**	**4 030**	**4 430**	**4 880**	
mindre tätort	**2 250**	**2 620**	**3 130**	**3 600**	**4 000**	**4 410**	**4 860**	

[1] Medier innehåller familjeabonnemang för mobiltelefon. För hushåll som har barn under 8 år minskas kostnaden för dessa med 190 kr per månad.

Individuella matkostnader per månad

	6–11 mån	1 år	2–5 år	6–9 år	10–13 år	14–17 år	18–30 år	31–60 år	61–74 år	75+ år[2]	Mina kostnader
All mat lagas hemma	1 100	960	1 220	1 760	2 220	2 670	2 920	2 750	2 470	-	
All mat lagas hemma utom lunch vardagar	840	720	950	1 350	1 700	2 050	2 250	2 120	1 900	-	

[2] Matkostnaden beräknas med hjälp av de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2012) som visar dagsbehov av energi och näring för olika åldersgrupper. Det rekommenderade dagsbehovet av energi sträcker sig endast upp till 74 år. Konsumentverket kan därför inte presentera några matkostnader från 75 år och uppåt.

Övriga individuella kostnader per månad

	0 år	1–3 år	4–6 år	7–10 år	11–14 år	15–17 år	18–25 år	26–49 år	50–64 år	65+ år	Mina kostnader
Kläder och skor	730	700	930	940	700	560	520	510	510	490	
Fritid och lek	110	200	410	540	540	620	660	640	640	570	
Mobiltelefon				70[3]	100	150	150	150	120	90	
Personlig hygien	400	660	180	190	390	680	700[4]	660	640	600	
Barn- och ungdomsförsäkring	190	190	190	190	190	190					
Summa kostnader	**1 430**	**1 750**	**1 710**	**1 930**	**1 920**	**2 200**	**2 030**	**1 960**	**1 910**	**1 750**	

[3] Gäller för barn från 8 år.
[4] För 18-23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad på grund av fri tandvård.

El ingår inte i konsumentverkets beräkningar

El. 2010 angavs: Den här posten är en uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet: 1 person 180 kWh per månad, 2 personer 240 kWh.

Fortum - ELLEVIO 2021 El i Stockholm, treårskontrakt: fast avgift
el 35 kr/mämad inkl moms
nät 67 kr/månad inkl moms
Summa 102 kr/månad inkl moms
Energiskatt inkl moms 46 öre/kWh

Gör:
1 person per månad 102 kr + 180x 0.46 =102 +83= 185 kr/månad= 2220 /år
2 personer :per månad 102 kr + 240x 0.46 = 102+ 110 kr = 212kr/ mänad = 2544 /år

Övrigt
Kostnader för förvärvsarbetande: konsumentverkets förslag:
Resor med lokaltrafik 600 kr per månad= 7200 kr/år
Medlemskap i fack och a-kassa 510 kr per månad =6120 kr per år

Kollektivtrafik.Månadskort på SL i Stockholm:
30 dagar**:** 950 kronor för vuxna, 640 kronor för pensionär, student, ungdom.
Biljettt för enkelresa:vuxen 37 kr, pensionär,studentm ungdom 25 kr

Säg arbetsresor för förvärvsarbetende vuxen 950 kr per månad, för 11 månader 10450 kr, säg 10000 kr som ligger under de 11000 kr som gäller i skatteverket för reseavdrag.

Konsumentverket 2021

Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst

Utgifter per månad	**Bo hos föräldrar**	**Eget boende**
All mat lagas hemma utom lunch vardagar	2 250	2 250
Förbrukningsvaror	70*	130
Hemutrustning	240*	590
Medier**	550*	1 430
Hyra	2 270*	5 700
Hemförsäkring	40*	110
Summa hushållsutgifter	**5 420**	**10 210**
Övriga utgifter		
Personlig hygien	700	700
Kläder och skor	520	520
Fritid	660	660
Mobil	150	150
Äta lunch ute (20 ggr/ månad)	1 960	1 960
Resor med lokaltrafik	600	600
Medlemskap i fack och a-kassa	510	510
Summa övriga utgifter	**5 100**	**5 100**
TOTAL SUMMA UTGIFTER	**10 520**	**15 310**

Bostadskostnader

Enligt Diagram 10.2, sid 225 i SCBs Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2008, hade i hyreslägenheter 2002:

Hushåll med en person
- 64 år i genomsnitt ca 1,8 rok (1,77),
65 - år cirka 2,0 rok (2,08).
Hushåll med makar, 2 personer
- 64 år cirka 2,8 rok (2,72),
65 - år cirka 3,0 rok (2,98).
(Siffrorna inom parentes från tabell 10.7 på sid 230 i årsboken).

I bostadsrättslägenheter, tab 10.7 ungefär som i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 1,95 rok,
65- år 2,46.
Makar - 64 år 2,92 rok,
65- år 3,14 rok.

I småhus är rumsantalen cika 2 rum större än i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 4,17 rok,
65 - år 4,19.
Makar - 64 år 4,72,
65 - år 4,64 rok.

Mot bakgrunden av dessa siffor är det rimligt att räkna med
2rok för ensam och
3rok för makar. (Utan barn).

<u>Boverkets grundprincip för bostadsytor innebär kök och vardagsrum samt ett rum per person.</u>

<u>Det betyder 2 rok för ensamstående och 3 rok för makar/sambor.</u>

Hyreslägenheter 2018 (SCB)	**2 rok**		**3 rok**	
Riket	**5591**		**6904 per månad**	
Stor-Stockholm	**6244**	**112%**	**7705**	**112%**
Stor-Göteborg	**5704**	**102%**	**6859**	**99%**
Stor-Malmö	**6257**	**112%**	**7520**	**109%**
Kommuner med > 75000 inv	**5683**	**102%**	**6893**	**100%**
Kommuner med< 75000 inv	**5005**	**98%**	**6245**	**90%**
		% av riket		

Stor-Stockholm och Stor-Malmö ligger cirka 10% över riket.
De andra ligger ungefär på riket.

Månadskostnader år 2021, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2837	5674
Hygien	484	968
Kläder och skor	503	1006
Lek och fritid	654	1308
Mobiltelefon	264	528
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1490	1660
Hemförsäkring	160	190
Hushålls-el	185	212
Summa per månad 2021	7297	12396
Per år	87564	148752

Medlemskap i fack och a-kassa 510 kr per månad =6120 kr perår

Säg arbetsresor för förvärvsarbetende vuxen 930 kr per månad, för 11 månader 10230 kr, säg 10000 kr som ligger under de 11000 kr som gäller i skatteverket för reseavdrag.

Årskostnader år 2021, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2020	7297	12396
enligt månadsedovisningen. 2021 per år:	87564	148752
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 6100	73200	
2 personer 3rok, 12x 7500		90000
Summa per år 2021, bostad + övrigt	160764	238752
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	16120	32240
Summa per år 2021: bostad + övrigt	176884	270992
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.		
Säg för enkelhets skull, avrundat	177000	271000
2 personer 153 % av ensam. Per person:	177000	135500
		77% av ensam

177000-135500= 41500kr

Pensionärer 2021.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma	2490	4980
Hygien (personlig)	480	960
Kläder och skor	490	980
Lek och fritid	570	1120
Mobiltelefon	90	180
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1490	1660
Hemförsäkring	160	190
Hushålls-el	185	212
Summa per månad 2021	6675	11132

Kollektiva lokalresor i Stockholm kostar för åldespensionärer med enkelbiljett 25 kr. Månadsbiljett 640 kr per månad. Det motsvarar ungefär 3 tur och returresor i veckan med enkelbiljetter för 2x25 kr tur och retur,
Säg resor 300 kr per månad = 3600 kr per år= en lokalresa per vecka = 200 kr per månad + långresor 1200 kr per år

Sjukvård Stockholms län:
Vårdkostnad 1150 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2350 kr per år (gräns i försäkringen)
Vård + läkemedel per år per person 3500 kr

Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Årskostnader år 2021, pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam.	2 personer
Summa per månad 2020 enligt månadsedovisningen.	6675	11132
2021 per år:	80100	133584
Bostadshyra per år säg :		
Ensam 2rok, 12x 6100	73200	
2 personer 3rok, 12x 7500		90000
Summa per år 2021, bostad + övrigt	153300	223584
Resor	3600	7200
Vård, läkemedel	3500	7000
Hemtjänst.	1200	1800
Summa per år 2021: bostad + övrigt	161600	239584
Säg för enkelhets skull, avrundat	162000	240000
2 personer 148 % av ensam. Per person	162000	120000
		74% av ensam
Pensionärer i % av förvärvsarbetande:	92%	89%

2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 6100 kr per mån = 73200 kr per år för ensam och 7500 kr per mån för makar/sambor= 90000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 177 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 271000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam

Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	694	8328	5307	63684	-113316	11,6	72 000
7001	825	9900	6176	74112	-102888	11,8	84 000
8001	1046	12552	6955	83460	-93540	13,1	96 000
9001	1267	15204	7734	92808	-84192	14,9	108 000
10001	1489	17868	8512	102144	-74856	18,9	120 000
11001	1711	20532	9290	111480	-65520	15,6	132 000
12001	1935	23220	10066	120792	-56208	16,1	144 000
13001	2177	26124	10824	129888	-47112	16,7	156 000
14001	2469	29628	11532	138384	-38616	17,6	168 000
15001	2751	33012	12250	147000	-30000	18,3	180 000
16001	3033	36396	12968	155616	-21384	19,0	192 000
17001	3315	39780	13686	164232	-12768	19,5	204 000
18001	3598	43176	14403	172836	-4164	20,0	216 000
19001	3880	46560	15121	181452	4452	20,0	228 000
20001	4190	50280	15811	189732	12732	20,9	240 000
21001	4472	53664	16529	198348	21348	21,3	252 000
22001	4755	57060	17246	206952	29952	21,6	264 000
23001	5046	60552	17955	215460	38460	21,9	276 000
24001	5336	64032	18665	223980	46980	22,2	288 000
25001	5627	67524	19374	232488	55488	22,5	300 000
26001	5917	71004	20084	241008	64008	22,8	312 000
27001	6207	74484	20794	249528	72528	23,0	324 000
29001	6788	81456	22213	266556	89556	23,4	348 000
30001	7079	84948	22922	275064	98064	23,6	360 000
35001	8654	103848	26347	316164	139164	24,7	420 000
40001	10304	123648	29697	356364	179364	25,7	480 000
45001	12040	144480	32961	395532	218532	26,8	540 000
50001	14690	176280	35311	423732	246732	29,4	600 000
55001	17385	208620	37616	451392	274392	31,6	660 000
60001	20185	242220	39816	477792	300792	33,6	720 000

2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 6100 kr per mån = 73200 kr per år för ensam och 7500 kr per mån för makar/sambor= 90000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 177 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 271000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam

Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika ink. Översskott/år	Årsinkomst per person
6001	694	8328	5307	63684	-113316	-143632	72 000
7001	825	9900	6176	74112	-102888	-122776	84 000
8001	1046	12552	6955	83460	-93540	-104080	96 000
9001	1267	15204	7734	92808	-84192	-85384	108 000
10001	1489	17868	8512	102144	-74856	-66712	120 000
11001	1711	20532	9290	111480	-65520	-48040	132 000
12001	1935	23220	10066	120792	-56208	-29416	144 000
13001	2177	26124	10824	129888	-47112	-11224	156 000
14001	2469	29628	11532	138384	-38616	-5768	168 000
15001	2751	33012	12250	147000	-30000	23000	180 000
16001	3033	36396	12968	155616	-21384	40232	192 000
17001	3315	39780	13686	164232	-12768	57464	204 000
18001	3598	43176	14403	172836	-4164	74672	216 000
19001	3880	46560	15121	181452	4452	91904	228 000
20001	4190	50280	15811	189732	12732	108464	240 000
21001	4472	53664	16529	198348	21348	125696	252 000
22001	4755	57060	17246	206952	29952	142904	264 000
23001	5046	60552	17955	215460	38460	159920	276 000
24001	5336	64032	18665	223980	46980	176960	288 000
25001	5627	67524	19374	232488	55488	193976	300 000
26001	5917	71004	20084	241008	64008	211016	312 000
27001	6207	74484	20794	249528	72528	228056	324 000
29001	6788	81456	22213	266556	89556	262112	348 000
30001	7079	84948	22922	275064	98064	279128	360 000
35001	8654	103848	26347	316164	139164	361328	420 000
40001	10304	123648	29697	356364	179364	441728	480 000
45001	12040	144480	32961	395532	218532	520064	540 000
50001	14690	176280	35311	423732	246732	576464	600 000
55001	17385	208620	37616	451392	274392	631784	660 000
60001	20185	242220	39816	477792	300792	684584	720 000

Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

Vad ingår i skattetabellerna?

I beräkningen av skattetabellerna ingår kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift, begravningsavgift och avgift till registrerat trossamfund. Även public serviceavgiften är inkluderad. Avdrag och skattereduktioner för grundavdrag, allmän pensionsavgift, jobbskatteavdrag och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning ingår också i tabellerna.

Kolumn 1

Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Ensamstående förvärvarbetande är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

Ensamståendes levnadskostnader per år 2021 är 177 000 kr. En makes/sambos kostnad är 135 500 kr, dvs 41500 kr lägre och därför blir överskottet för en make 41 500 kr högre än för en ensamstående. Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 83 000 kr högre överskott än en ensam

Underskott tillsammans för ett par makar blir på motsvarande sätt 83 000 kr lägre än för en ensamstående

2006-2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam 2006		2014	Skillnad		2021
Mån. lön	Över-skott/år				
6001	-64356	-80536	-16180	Underskottet har ökat	-113316
7001	-55524	-71200	-15676	Underskottet har ökat	-102888
8001	-46692	-61864	-15172	Underskottet har ökat	-93540
9001	-37920	-52528	-14608	Underskottet har ökat	-84192
10001	-29880	-43192	-13312	Underskottet har ökat	-74856
11001	-22176	-34072	-11896	Underskottet har ökat	-6552o
12001	-14532	-25612	-11080	Underskottet har ökat	-56208
13001	-6888	-17524	-10636	Underskottet har ökat	-47112
14001	756	-8716	-9472	Överskottet har minskat	-38616
15001	8400	-268	-8668	Överskottet har minskat	-30000
16001	16044	8180	-7864	Överskottet har minskat	-21384
17001	23688	16280	-7408	Överskottet har minskat	-12768
18001	31332	25076	-6256	Överskottet har minskat	-4164
19001	38976	33524	-5452	Överskottet har minskat	4452
20001	46200	41624	-4576	Överskottet har minskat	12732
21001	53844	50072	-3772	Överskottet har minskat	21348
22001	61488	58520	-2968	Överskottet har minskat	29952
23001	69132	66968	-2164	Överskottet har minskat	38460
24001	76776	75416	-1360	Överskottet har minskat	45980
25001	84420	83864	-556	Överskottet har minskat	55488
26001	92124	92324	200	Överskottet har ökat	64008
27001	98424	100772	2348	Överskottet har ökat	72528
29001	109704	117668	7964	Överskottet har ökat	89556
30001	115344	126008	10664	Överskottet har ökat	98064
35001	143544	166208	22664	Överskottet har ökat	139164
40001	171240	196712	25472	Överskottet har ökat	179364
45001	196440	224912	28472	Överskottet har ökat	218532
50001	221640	253112	31472	Överskottet har ökat	246732
55001	246840	278972	32132	Överskottet har ökat	274392
60001	272040	304172	32132	Överskottet har ökat	300792

2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4200 kr per mån = 50400 kr per år för ensam och 5100 kr per mån för makar/sambor= 61 200kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 120 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 180 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	**Årsinkomst per person**
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Överskott/år		Överskott/år	
6001	1364	16368	4637	55644	-64356		-68712 (55644x 2-180000)	
7001	1628	19536	5373	64476	-55524		-51048	84 000
8001	1892	22704	6109	73308	-46692		-33384	96 000
9001	2161	25932	6840	82080	-37920		-15840	108 000
10001	2491	29892	7510	90120	-29880		240 kris-	120 000
11001	2849	34188	8152	97824	-22176		15648 gräns	132 000
12001	3212	38544	8789	104468	-14532		20936	144 000
13001	3575	42900	9426	113112	- 6888		46224	156 000
14001	3938	47256	10063	120756	756	kris-	61512	168 000
15001	4301	51612	10700	128400	8400	gräns	76800	180 000
16001	4664	55968	11337	136044	16044		92088	192 000
17001	5027	60324	11974	143688	23688		107376	204 000
18001	5390	64680	12611	151332	31332		122554	216 000
19001	5753	69036	13248	158976	38976		137952	228 000
20001	6151	73812	13850	166200	46200		152400	240 000
21001	6514	78168	14487	173844	53844		167688	252 000
22001	6877	82524	15124	181488	61488		182976	264 000
23001	7240	86880	15761	189132	69132		198264	276 000
24001	7603	91236	16398	196776	76776		213552	288 000
25001	7966	95592	17035	204420	84420		228840	300 000
26001	8324	99888	17677	212124	92124		244248	312 000
27001	8799	105588	18202	218424	98424		256848	324 000
29001	9859	118308	19142	229704	109704		279408	348 000
30001	10389	124668	19612	253344	115344		290688	360 000
35001	13039	156468	21962	263544	143544		347088	420 000
40001	15731	188772	24270	291240	171240		402480	480 000
45001	18631	223572	26370	316440	196440		452880	540 000
50001	21531	258372	28470	341640	221640		503280	600 000
55001	24431	293172	30570	366840	246840		553680	660 000
60001	27331	327972	32670	392040	272040		604080	720 000

2008. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4300 kr per mån = 51 600 kr per år för ensam och 5200 kr per mån för makar/sambor= 62 400kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 124 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 186 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Överskott/år		Överskott /år	
6001	836	10032	5165	61980	-62020		-62040 (61980x2-186000)	
7001	1074	12888	5927	71124	-52876		- 43752	**Ensams**
8001	1338	16056	6663	79956	-44044		-26088	**förbättring**
9001	1602	19224	7399	88788	-35212		-8424	**på skatten**
10001	1910	22920	8091	97092	-26908		8184 kris-	**2006 - 2008**
11001	2230	26760	8771	105252	-18748		24504 gräns	3428
12001	2551	30612	9450	113400	-10600		40800	3932
13001	2872	34464	10129	121548	- 2452		57096	4436
14001	3193	38316	10808	129696	5696	kris-	73392	4940
15001	3513	42156	11488	137836	13856	gräns	83672	5456
16001	3834	46008	12167	146004	22004		106008	5960
17001	4155	49860	12846	154152	30152		122304	6464
18001	4475	53700	13526	162312	38312		138624	6980
19001	4796	57552	14205	170460	46460		154920	7484
20001	5149	61788	14852	178224	54224		170448	8024
21001	5470	65640	15531	186372	62372		186744	8528
22001	5790	69480	16211	194532	70532		203064	9044
23001	6111	73332	16890	202680	78680		219360	9548
24001	6435	77220	17569	210892	86828		235784	10052
25001	6766	81192	18235	218882	94820		251764	10400
26001	7097	85164	18904	226848	102848		267696	10724
27001	7428	89136	19573	234876	110876		283752	12452
29001	8247	98964	20754	249048	125048		312096	15344
30001	8777	105324	21224	254688	130688		323376	15344
35001	11427	156468	23574	282888	158888		379776	15344
40001	14077	168924	25924	311088	187088		436176	15848
45001	16874	202488	28127	337524	213524		489048	17084
50001	19774	237288	30227	362724	238724		539448	17084
55001	22674	272088	32327	387924	263924		589848	17084
60001	25574	306888	34427	413124	289124		640248	17084

2009. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4450 kr per mån = 53 400 kr per år för ensam och 5420 kr per mån för makar/sambor= 65 040kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 130 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 195 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	729	8748	5272	63264	-66736		-68472 (63264x2-195000)	
7001	977	11724	6024	72288	-57712		- 50424	**Ensams**
8001	1225	14700	6776	81312	-48688		-32376	**förbättring**
9001	1474	17688	7527	90324	-39676		-14352	**på översk.**
10001	1745	20940	8256	99072	-30928		3144 kris-	**2006 - 2009**
11001	2055	24660	8946	107352	-22648		19704 gräns	- 472
12001	2365	28380	9636	115632	-14368		36264	+164
13001	2676	32112	10325	123900	- 6100		52800	788
14001	2986	35832	11015	132180	2180	kris-	69360	1424
15001	3297	39564	11704	140448	10448	gräns	85896	2048
16001	3607	43284	12394	148728	18728		102456	2684
17001	3918	47016	13083	156996	26996		118992	3308
18001	4228	50736	13773	165276	35276		135552	3944
19001	4539	54468	14462	173544	43544		152088	4568
20001	4881	58572	15120	181440	51440		167880	5240
21001	5191	62292	15810	189720	59720		184440	5876
22001	5502	66024	16499	197988	67988		200976	6500
23001	5812	69744	17189	206268	76268		217536	7136
24001	6123	73476	17878	214536	84536		234072	7760
25001	6437	77244	18564	222768	92768		250536	8348
26001	6768	81216	19233	230796	100796		266592	8672
27001	7100	85200	19901	238812	108812		282624	10388
29001	7761	93132	21240	254880	124880		314760	15176
30001	8091	97092	21910	262920	132920		330840	17576
35001	10444	125328	24557	294684	164684		394368	21140
40001	13094	157128	26907	322884	192884		450768	21644
45001	15759	189108	29242	350904	220904		586808	24464
50001	18659	223908	31342	376104	246104		557208	24464
55001	21559	258708	33442	401304	271304		557208	24464
60001	24459	293508	35542	426504	296504		658008	24464

2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	687	8244	5314	63768	-70232		-73464 (63768x2-201000)	
7001	918	11016	6083	72996	-61004		- 55008	**Ensams**
8001	1149	13788	6852	82224	-51776		-36552	**förbättring**
9001	1380	16560	7621	91452	-42548		-18096	**på översk.**
10001	1644	19728	8357	100284	-33716		-432 kris-	**2006 - 2010**
11001	1943	23316	9058	108696	-25304		16392 gräns	-3128
12001	2244	26928	9757	117084	-16916		33168	-2384
13001	2545	30540	10456	125472	- 8528		49944	-1640
14001	2846	34152	11155	133860	- 140	kris-	66720	-896
15001	3147	37764	11854	142248	8248	gräns	83496	-152
16001	3448	41376	12553	150636	16636		100272	592
17001	3749	44988	13252	159024	25024		117048	1336
18001	4050	48600	13951	167412	33412		133824	2080
19001	4351	52212	14650	175800	41800		150600	2824
20001	4682	56184	15319	183828	49828		166656	3628
21001	4983	59796	16018	192216	58216		183434	4372
22001	5284	63408	16717	200604	66604		200208	5116
23001	5585	67020	17416	208992	74992		216984	5860
24001	5886	70732	18115	217380	83380		233760	6604
25001	6201	74412	18800	225600	91600		250200	7180
26001	6532	78384	19469	233628	99628		266256	7504
27001	6863	82356	20138	241656	107656		282312	9232
29001	7524	90288	21477	257724	123724		314448	14020
30001	7854	94248	22147	265764	131764		330528	16424
35001	10134	121608	24867	298404	164404		395808	20860
40001	12784	153408	27217	326604	192604		452208	21364
45001	15434	185208	29567	354804	220804		508608	24364
50001	18323	219876	31678	380136	246136		559272	24496
55001	21223	254676	33778	405336	271336		609672	24496
60001	24123	289476	35878	430536	296536		660072	24496

2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	680	8160	5321	63852	-70148		- 73296
7001	911	10932	6090	73080	-60920		- 54840
8001	1142	13704	6859	82308	-51692		- 36384
9001	1373	16476	7628	91536	-42464		- 17928
10001	1630	19560	8371	100452	-33548		- 96 kris-
11001	1930	23160	9071	108852	-25148		16704 gräns
12001	2231	26772	9770	117240	-16760		33480
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372		50256
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-		67032
15001	3134	37608	11867	142404	8404	gräns	83808
16001	3435	41220	12566	150792	16792		100584
17001	3736	44832	13265	159180	25180		117360
18001	4037	48444	13964	167568	33568		134136
19001	4338	52056	14663	175956	41956		150912
20001	4669	56028	15332	183984	49984		166968
21001	4970	59640	16031	192372	58372		183794
22001	5271	63252	16730	200760	66760		200520
23001	5572	66864	17429	209148	75148		217296
24001	5873	70476	18128	217536	83536		234072
25001	6181	74172	18820	225840	91840		250680
26001	6510	78120	19491	233892	99892		266784
27001	6843	82116	20167	242004	108004		283008
29001	7504	90048	21497	257964	123964		314928
30001	7834	94008	22167	266004	132004		331008
35001	9931	119172	25070	300840	166840		400680
40001	12581	150972	27420	329040	195040		457080
45001	15231	182772	29770	357240	223240		513480
50001	18054	216648	31947	383364	249364		565728
55001	20954	251448	34047	408564	274564		616128
60001	23854	286248	36147	433764	299764		666528

2012. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4900 kr per mån = 58 800 kr per år för ensam och 6000 kr per mån för makar/sambor= 72 000 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 142 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 216 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	660	7920	5341	64092	-77908		- 87816
7001	891	10692	6110	73320	-73178		- 69360
8001	1122	13464	6879	82548	-59452		- 50904
9001	1353	16236	7648	91776	-50224		- 32448
10001	1591	19092	8410	100920	-41080		- 14160 kris-
11001	1891	22692	9110	109320	-32680		2640 gräns
12001	2192	26304	9809	117708	-24492		19416
13001	2493	29916	10508	126096	-15904		36192
14001	2794	33528	11207	134484	-7516	kris-	52968
15001	3095	37140	11906	142872	872	gräns	69744
16001	3396	40752	12605	151260	9260		86520
17001	3697	44364	13304	159648	17648		113296
18001	3998	47976	14003	168036	26036		120072
19001	4299	51588	14702	176424	34424		136848
20001	4630	55560	15371	184452	42452		152904
21001	4931	59172	16070	192840	50840		169680
22001	5232	62784	16769	201228	59228		186456
23001	5533	66396	17468	209616	67616		217296
24001	5834	70008	18167	218004	76004		203232
25001	6135	73620	18866	226392	84392		236784
26001	6451	77412	19550	234600	92600		253200
27001	6782	81384	20219	242628	100628		269256
29001	7445	89340	21556	258672	116672		301344
30001	7775	93300	22226	266712	124712		317424
35001	9565	114780	25436	305232	163232		394464
40001	12215	146580	27786	333432	191432		45o864
45001	14865	178380	30136	361632	219632		507264
50001	17578	210396	32423	389076	247076		562152
55001	20478	245736	34523	414276	272276		612552
60001	23378	280536	36623	439476	297476		662952

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	575	6900	5426	65112	-79888		- 89776
7001	779	9348	6222	74664	-70336		- 70672
8001	982	11784	7019	84228	-60772		- 51544
9001	1185	14220	7816	93792	-51208		- 32416
10001	1388	16656	8613	103356	-41080		- 13288 kris-
11001	1651	19812	9350	112200	-32800		4400 gräns
12001	1916	22992	10085	121020	-23980		22040
13001	2180	26160	10821	129852	-15148		39704
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	kris-	57344
15001	2683	32196	12318	147816	2816	gräns	75632
16001	2948	35376	13053	156636	11636		93272
17001	3240	38880	13761	165132	20132		110264
18001	3504	42048	14497	173964	28964		127928
19001	3769	45228	15232	182784	37784		145568
20001	4060	48720	15941	191292	46292		162584
21001	4325	51900	16676	200112	55112		180224
22001	4590	55080	17411	208932	63932		197864
23001	4855	58260	18146	217752	72752		215504
24001	5120	61440	18881	226572	81572		233144
25001	5384	64608	19617	235404	90404		250808
26001	5655	67860	20346	244152	99152		268304
27001	5946	71352	21055	252660	107660		285320
29001	6529	78348	22472	269664	124664		319328
30001	6819	81828	23182	278184	133184		336368
35001	8269	99228	26732	320784	175784		421568
40001	10654	127848	29347	352164	207164		484328
45001	13104	157248	31897	382764	237764		545528
50001	15554	186648	34447	413364	268364		606728
55001	18244	218928	36754	441084	296084		662168
60001	20944	251328	39057	468684	323684		717368

2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6200 kr per mån för makar/sambor= 74 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 222 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	629	7548	5372	64464	-80536		- 93072
7001	851	10212	6150	73800	-71200		- 70672
8001	1073	12876	6928	83136	-61864		- 55728
9001	1295	15540	7706	92472	-52528		- 37056
10001	1517	18204	8484	101808	-43192		- 18384 kris-
11001	1757	21084	9244	110928	-34072		-144 gräns
12001	2052	24624	9949	119388	-25612		16776
13001	2378	28536	10623	127476	-17524		32952
14001	2644	31728	11357	136284	-8716	kris-	50568
15001	2940	35280	12061	144732	-268	gräns	67464
16001	3236	38832	12765	153180	8180		84360
17001	3561	42732	13440	161280	16280		100560
18001	3828	45936	14173	170076	25076		118152
19001	4124	49488	14877	178524	33524		135048
20001	4449	53388	15552	186624	41624		151248
21001	4745	56940	16256	195072	50072		168144
22001	5041	60492	16960	203520	58520		185040
23001	5337	64044	17664	211968	66968		201936
24001	5633	67596	18368	220416	75416		218832
25001	5929	71148	19072	228864	83864		222000
26001	6224	74688	19777	237324	92324		218808
27001	6520	78240	20481	245772	100772		269544
29001	7112	85344	21889	262668	117668		303336
30001	7417	89004	22584	271008	126008		320016
35001	9067	108804	25934	311208	166208		400416
40001	11525	138300	28476	341712	196712		461424
45001	14175	171700	30826	369912	224912		517824
50001	16825	201900	33176	398112	253112		574224
55001	19670	236040	35331	423972	278972		625944
60001	22570	270840	37431	449172	304172		676344

2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 149 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 232 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	630	7560	5371	64452	-84548		- 103096
7001	852	10224	6148	73788	-75212		- 84424
8001	1074	12888	6927	83124	-65876		- 65752
9001	1296	15552	7705	92460	-56540		- 47080
10001	1518	18216	8483	101796	-47204		- 28408 kris-
11001	1760	21120	9241	110892	-38108		-10216 gräns
12001	2056	24672	9945	119340	-29660		6680
13001	2352	28224	10649	127788	-21212		23576
14001	2647	31764	11354	136248	-12752	kris-	40496
15001	2943	35316	12058	144696	-4304	gräns	57392
16001	3239	38868	12762	153144	4144		74288
17001	3535	42420	13466	161592	12592		91184
18001	3831	45972	14170	170040	21040		108080
19001	4127	49524	14874	178488	29488		124976
20001	4452	53424	15549	186588	47588		141176
21001	4748	56976	16253	195036	46036		158072
22001	5044	60528	16957	203484	54484		174968
23001	5340	64080	17661	211932	62932		191864
24001	5636	67632	18365	220380	71380		208760
25001	5932	71184	19069	228828	79828		225656
26001	6228	74736	19773	237276	88276		242552
27001	6524	78288	20477	245724	96724		259448
29001	7115	85380	21886	262632	113632		293264
30001	7423	89076	22578	270936	121936		309872
35001	9073	108876	25928	311136	166208		390272
40001	11376	136512	28825	343500	194500		455000
45001	14026	168312	30975	371700	222700		511400
50001	16682	200184	33319	399828	250828		567656
55001	19581	234972	35420	425040	276040		618080
60001	22631	271572	37370	448440	299440		664880

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	622	7464	5379	64548	-90452		- 109904
7001	844	10128	6157	73884	-81116		- 91232
8001	1066	12792	6435	83220	-71780		- 72560
9001	1288	15456	7713	92556	-62444		- 53888
10001	1510	18120	8491	101892	-53108		- 35216
11001	1743	20916	9258	111096	-43904		-16808 kris-
12001	2038	24456	9963	119556	-35444		112 gräns
13001	2334	27888	10667	128004	-26996		17008
14001	2630	31560	11371	136452	-18548		33904
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	kris-	50800
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	gräns	67696
17001	3518	42216	13483	161796	6796		84592
18001	3814	45768	14187	170244	15244		101488
19001	4110	49320	14891	178692	23692		118384
20001	4435	53220	15566	186792	31792		134584
21001	4731	56772	16270	195240	40240		151480
22001	5027	60324	16974	203688	48688		168376
23001	5323	63876	17678	213136	57136		187272
24001	5619	67428	18382	220584	65584		202168
25001	5915	70980	19086	229032	74032		219064
26001	6211	74532	19790	237480	82480		235960
27001	6507	78084	20477	245928	90928		252856
29001	7096	85152	21905	262860	107860		286720
30001	7394	88728	22607	271284	116284		303568
35001	9044	108528	25957	311484	156484		383968
40001	11199	134388	28802	345624	190624		452248
45001	13849	166188	31152	373824	218824		518648
50001	16499	197988	33502	402024	247024		565048
55001	19333	231996	35668	428016	273016		617032
60001	22383	268596	37618	451416	296416		663832

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.

Ensam Mån. lön	Över-skott/år		Makar lika inkomst Överskott /år		skillnad per person ensam-	en make
6001	-90452		- 109904		-54952	35500
7001	-81116		- 91232		-45616	35500
8001	-71780		- 72560		-36280	35500
9001	-62444		- 53888		-26944	35500
10001	-53108		- 35216		-17608	35500
11001	-43904		-16808	kris-	-8404	35500
12001	-35444		112	gräns	56	35500
13001	-26996		17008		8504	35500
14001	-18548		33904		16952	35500
15001	-10100	kris-	50800		25400	35500
16001	-1652	gräns	67696		33848	35500
17001	6796		84592		42296	35500
18001	15244		101488		50744	35500
19001	23692		118384		59192	35500
20001	31792		134584		67292	35500
21001	40240		151480		78740	35500
22001	48688		168376		84188	35500
23001	58136		187272		93636	35500
24001	65584		202168		101084	35500
25001	74032		219064		109532	35500
26001	82480		235960		117980	35500
27001	90928		252856		126428	35500
29001	107860		286720		143360	35500
30001	116284		303568		151784	35500
35001	156484		383968		191984	35500
40001	190624		452248		226124	35500
45001	218824		508648		254324	35500
50001	247024		565048		282524	35500
55001	273016		617032		308516	35500
60001	296416		663832		331916	35500

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Makar lika inkomst Överskott/år	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500		-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236		-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960		-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684		-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408		-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168		-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952		-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204		-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804		5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296		22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776		39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268		56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	*	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772		90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932		106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252		123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960		140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480		157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000		175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508		192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028		209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536		226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576		260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084		277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836		358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036		439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628		504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828		560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044		615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472		665944	720 000

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i % av inkomst	
							1 1 008 kr/mån
6001	622	7464	5379	64548	-90452	10,4	Decilgrupp
7001	844	10128	6157	73884	-81116	12,1	
8001	1066	12792	6435	83220	-71780	13,3	2 8 252 kr/mån
9001	1288	15456	7713	92556	-62444	14,3	
10001	1510	18120	8491	101892	-53108	15,1	
11001	1743	20916	9258	111096	-43904	15,8	
12001	2038	24456	9963	119556	-35444	17,0	
13001	2334	27888	10667	128004	-26996	18,0	
14001	2630	31560	11371	136452	-18548	18,8	
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	19.5	3 15 276 kr/mån
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	20,1	
17001	3518	42216	13483	161796	6796	20.7	
18001	3814	45768	14187	170244	15244	21,2	
19001	4110	49320	14891	178692	23692	21,6	
20001	4435	53220	15566	186792	31792	22,2	4 20 802 kr/mån
21001	4731	56772	16270	195240	40240	22.5	
22001	5027	60324	16974	203688	48688	22,8	
23001	5323	63876	17678	213136	57136	23,1	* Medianinkomst
24001	5619	67428	18382	220584	65584	23,4	23 467 kr/månad
25001	5915	70980	19086	229032	74032	23,7	2017 enl SCB
26001	6211	74532	19790	237480	82480	23,9	(20-64 år)
27001	6507	78084	20477	245928	90928	24,1	* Medelinkomst
29001	7096	85152	21905	262860	107860	24,5	27 450 kr/månad
30001	7394	88728	22607	271284	116284	24.6	2017 enl SCB
35001	9044	108528	25957	311484	156484	25,8	
40001	11199	134388	28802	345624	190624	28,0	9 41 666 kr/mån
45001	13849	166188	31152	373824	218824	30.8	
50001	16499	197988	33502	402024	247024	33,0	
55001	19333	231996	35668	428016	273016	35,2	
60001	22383	268596	37618	451416	296416	37,3	10 67 442 kr/mån

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19.0	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1	720 000

Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet

Franska revolutionen 1789 är ett stort årtal i historien. Den ingick i försöken att avskaffa kejsares, kungars och furstars enväldiga makt och ersätta det med folklig makt. Drygt hundra år senare i början av 1900-talet bröt de demokratiska krafterna formellt igenom.

Svenske kungen Gustaf III i slutet av 1700-talet är mest känd för kulturella saker som teater. Han blev skjuten på operan och dog senare av det.

Hans son invecklade sig i krig med Ryssland, förlorade och Finland överlämnades till Ryssland. Finland blev en tämligen självständig del av Ryssland och har senare blivit en fri stat.

Den förlorande kungen avsattes och levde sedan utomlands som överste Gustafsson.

Sverige fick en ny kung, men ingen kronoprins och det skickades ut folk i Europa för att hitta en kronprins. En kom hem med ett förslag Bernadotte, som hade kompetens som stor krigare. Han gillades , blev kronprins och senare kung Karl IV Johan.

En del trodde att han skulle kunna återerövra Finland, men han hade andra tankar. Han ordnade så att han blev kung också över Norge, och Sverige och Norge gick in i en union, som senare upplöstes i början av 1900-talet.

Sverige styrdes av kungen hela 1800-talet och hade till en början hjälp av riksdagens fyra stånd, adel, präster, borgare och bönder.

Den industriella revolutionen sägs ha börjat i England med bl a vävstolar. Med var också ångmaskiner. ångbåtar och järnvägar med ånglok.

Sveriges 1800-tal var ett klssamhälle. Sverige var ett jordbrukarland men började bli mer industrialiserat.

Fotogenlampor gav ljus när det var mörkt. Den svenska folkskolan bildades 1842. Typografer bildade den första fackföreningen 1846. Strengnäs tidning bildades 1846, Dagens Nyheter 1864.

Darwin kom något senare än mitten av 1800-talet med sin bok om arternas uppkomst , som kastade omkull de kristna kyrkornas bud om mänsklighetens uppkomst.

I slutet av 1800-talet avskaffades de fyra stånden och Sverige fick 1865 en tvåkammarriksdag, men den innehöll regler om inkomst och kapital som gjorde att den nya arbetarklassen knappast kom in i riksdagen.

Det socialdemokratiska arbetarpartiet bildades 1889 med första mål åtta timmars arbetsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet av 1910-talet och rösträtt för alla infördes på 1920-talet då alla kvinnor fick rösträtt.

Flickor fick före 1924 inte komma in på läroverk , en del kommuner hade istället kommunala flickskolor för dem som ville ha mer utbildning än folkskolan.

OscarII var den siste svenska kungen som var i union med Norge. Han tyckte om att vara ute i landet på invigningar av järnvägar, han dog i början av 1900-talet och efterträddes av Gustav V som spelade tennis långt upp i hög ålder. Han dog 1950 och ersattes av Gustav IV Adolf som var intresserad av arkeologi och på somrarna kunde vara utomlands i arkeologiska undersökningar.

Gustav IV Adolf dog 1973. Hans äldsta son som skulle blivit kung efter honom hade omkommit i en flygolycka i Köpenhamn och därför blev barnbarnet kung Karl XIV Gustav.

I mitten av 1910-talet ordnade Sveriges riksdag så att parlamentarismen infördes i Sverige, d v s att Sverige styrs av riksdag/ regering och inte av kungen. I fortsättningen blev det alltså så och kungarna vara bara formellt styrande. Det gällde till slutet av 1900-talet, 1974, då all makt togs bort från kungen , som nu bara är en dekoration. Vi kallar oss fortfarande demokrati . Senare har också arvsföljden för kungarna ändrats så att ädsta barnet blir kung/drottning.

I slutet av 1900-talet har Svenska kyrkan avskaffats och nu är en privat organisation utan makt i staten. Tidigsre hade Svenska kyrkan hand om folkbokföringen, men den sköts nu av staten.

Många är av tradition fortfarande med i den privata Svenska kyrkan och betalar en avgift till den som staten hjälper till att ta in på skattsedeln.

Parlamentarismen, allmänna rösträtten och avskaffandet av statskyrkan är stora förändringar under 1900-talet.

Det var socialdemkraterna och liberala som hjälptes åt med rösträtten.

Socialdemokraterna innehade (med ett litet undantag) statsministerposten från 1932 till 1976, 44 år.

Elektricitet och telefoner fanns i slutet av 1800-talet. Den första biografföreställningen anses ha gjors av bröderna Lumière i Paris 1895 (Svensk Uppslagsbok, kinematografi).

Den första flygningen anses ha gjots 1903. Titanic, den stora atlantångaren, sjönk 1912 i havet sedan den stött på ett isflak. Oympiska spel hölls i Sverige 1912. August Strindberg dog 1912.

De nu äldsta svenskarna, 100 år gamla, har varit med om världens och Sveriges utveckling under tiden efter första världskriget.

På bio kunde de se stumfilmer med Greta Garbo. På teatrar i landet Karin Swanströms föreställningar. På radio höra radionyheter från 1925, i apparater med hörlurar. och höra Sven Jerring med barnens brevlåda.

Från 1929 se ljudfilmer och den första ljudfilmen med Amerikanen Al Jolson, en vit underhållare som målade sig svart för att se ut som en svart. Höra Amerikanska grammofonskivor med Jazz från södra USA. Med musik av svarta som inte fick leva som vita

Det civila flyget fanns knappats på 20-talet. Stockholms kommun

började kunna starta och landa flygplan på sjön i norra Stockholm - och byggde i mitten på 30-talet Bromma Flygplats.

På 30- och 40-talen var bio och radio den vanligaste underhållningen. Det fanns många filmbolag och de kunde komma med nya filmer varje vecka. De som hade råd gick nog på bio åtminstone en gång i veckan. Biograferna kunde ha två filmer i veckan, enklare filmer i början och större filmer i slutet. Var det svensk film var det ofta fullsatt.

Till filmerna hörde förspel som ofta var aktuella journalfilmer som visade delar av Sverige och världen. Det blev nästan som nuvarande SVT-nyheter.

Det var alltid folk vid biograferna, isynnerhet ungdomar som snackade.

På 30- och 40-talen fanns det nazister som kunde skryta med att de var det , åtminstone före Hitlers bortfall. En stor del av svenska män var inkallade och var någonstans i Sverige. Kvinnor fick sköta det män vanligen gjort och det var ofta knapert i hushållskassan. Det var ransoneringar.

Vi följde krigen men var ändå utanför dem.

Samhället stod inte still. Saltsjöbadsandan gällde och Sverige fick sin första semesterlag 1938.

Torparsystemet var ett gammalt system som låste fast joebruksarbetare vid godsägarna genom att låta jorbruksarbetaren få bo på ett torp mot att han utförde dagsverken för godsägaren. Socialdemokraten Gunnar Sträng arbetade i unga år som jrdbuksaretare och trädgårsarbetare och arbetade för att avskaffa torpsystemet. Det skedde 1943 enligt Svensk Uppslagsbok. Sträng var sedan i många år finansminister och glömde aldrig att i möjligaste mån förbätra för dem med låga inkomster.

Krigen tog slut och vi flaggade för det.

Stockholmsutställningen 1930 var en manifestation om nya tänkesätt på byggande. De gamla stilarna var föråldrade och det skulle byggas enkelt och byggas bostäder som de med låga inkomster hade råd med. Makarna Myrdal och ledande arkitekter var bland dem som förespråkade det. Inom byggmarknaden gjodes stora utredningar om samhällsutvecklingen.

Under kriget och länge därefter måste man ha tillstånd för att bygga och tillstånd gavs inte alltid för bostäder. För industrier och transporter m m behövdes ivesteringar och det uppstod svår bostadsbrist .

Under kriget var det samlingsregering. Stora socialdemorater var Statsministern Per Albin Hansson . Gustaf Möller, Ernst Wigfors m fl. Per Albin dog en dag när han klev av spårvagnen och man skulle välja ny statsminister. Efter många om och men föll valet på Tage Erlander. som sedan regerade i 29 år till 1969. Då Palme tog över.

Tage Erlander hade många år Bertil Ohlin, socialliberal folkpartist, som huvudfiende. Gunnar Helander var bondeförbundare med parollen "Vi gillar alla bra förslag."

Tage Erlander insåg såsmåningom att det var en stor bostadsbrist och föreskev att en miljon bostäder skulle byggas på tio år. Så gjordes men sedan föll intresset för bostadsbyggande.

Sveriges regeringar under 100 år

Nedan finner du en förteckning över de ca 40 olika regeringar som har styrt Sverige under de senaste 1900-talets början.

Årtal Statsminister Typ av regering

1900-09-12
1902-07-0 Fredrik von Otter Borgerlig

1902-07-05
1905-04-13 Erik Gustaf Boström Borgerlig

1905-04-13
1905-08-02 Johan Ramstedt Expeditionsministär

1905-08-02
1905-11-07 Christian Lundeberg Borgerlig samlingsregering

1905-11-07
1906-05-29 Karl Staaff Liberal

1906-05-29
1911-10-07 Arvid Lindman Höger

1911-10-07
1914-02-17 Karl Staaff Liberal

1914-02-17
1917-03-30 Hjalmar Hammarskjöld Höger

1917-03-30
1917-10-19 Carl Swartz Höger

1917-10-19
1920-03-10 Nils Edén Koalition: Liberal, Socialdemokratisk

1920-03-10
1920-10-27 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1920-10-27
1921-02-23 Louis De Geer (dy) Ämbetsmannaministär

1921-02-23
1921-10-13 Oscar von Sydow Ämbetsmannaministär

1921-10-13
1923-04-19 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1923-04-19
1924-10-18 Ernst Trygger Höger

1924-10-18
1925-01-24 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1925-01-24
1926-06-07 Rickard Sandler Socialdemokratisk

1926-06-07
1928-10-02 Carl Gustaf Ekman Koalition: Frisinnad, Liberal

1928-10-02
1930-06-07 Arvid Lindman Höger

1930-06-07
1932-08-06 Carl Gustaf Ekman Frisinnad

1932-08-06
1932-09-24 Felix Hamrin Frisinnad

1932-09-24
1936-06-19 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1936-06-19
1936-09-28 Axel Pehrsson (i Bramstorp) Bondeförbundet

1936-09-28
1939-12-13 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet

1939-12-13
1945-07-31 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet, Folkpartiet och Högern

1945-07-31
1946-10-06 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1946-10-11
1951-10-01 Tage Erlander Socialdemokratisk

1951-10-01
1957-10-31 Tage Erlander Koalition: Socialdemokratiskt, Bondeförbundet

1957-10-31
1969-10-14 Tage Erlander Socialdemokratisk

1969-10-14
1976-10-08 Olof Palme Socialdemokratisk

1976-10-08
1978-10-18 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1978-10-18
1979-10-12 Ola Ullsten Folkpartiet

1979-10-12
1981-05-19 Thorbjörn Fälldin
Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1981-05-19
1982-10-08 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Folkpartiet

1982-10-08
1986-02-28 Olof Palme Socialdemokratisk

1986-03-01
1990-02-26 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1990-02-26
1991-10-04 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1991-10-04
1994-10-07 Carl Bildt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet

1994-10-07
1996-03-22 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1996-03-22
2006-10-06 Göran Persson Socialdemokratisk

2006-10-06 Fredrik Reinfeldt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet

I september 2014 förlorade de borgerliga valet och en regering Stefan Löfven med socialdemokrater och miljöpartister trädde till.

" Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner

DN TORSDAG 30 JULI 2020

Människan har vant sig vid att kunna färdas allt hastigare genom världen. Från ångbåtar till järnväg och rymdskepp dröjde det bara ett par sekel. Författaren Björn Forsberg spårar en utveckling som, i ljuset av klimatkrisen, måste plana ut.

En värld av gränslös, fartfläktande mobilitet. Få ting definierar väl vår moderna tid som dess mobilitetskultur och den globala räckvidd den gett oss. Fyllda luftrum, miljarder vägfordon och armador av containerfartyg som tillsammans formar en i allt närvarande rörelse.

Kanske är det ändå först med inbromsningen under covid-19 som den fulla vidden av vårt beroende av all denna mobilitet riktigt sjunkit in. I min nyutkomna bok ”Fartrusiga” skildrar jag hur människan på 200 år gått från en värld som förflyttade sig med muskler och segel, via ljudbang och fartfylld global massmobilitet, till att sända rymdfarkoster bortom vårt solsystem. Allt tack vare fossil energi.

Vilka blir följderna när klimathotet nu gör det nödvändigt att återgå till en fossilfri lunk? Det som faktiskt är historiens normaltillstånd.

På sin semesterfärd till Spa i Vallonien sommaren 1780 ville kung Gustav III pröva fartgränserna. Längs resans första etapp, som gick landsvägen Stockholm–Ystad, hade skaror av bönder mobiliserats som med sina utvilade hästar hjälpte den kungliga sviten ta sig fram. Enligt historikern Ingmar Edvardsson krävde kungatransporten närmare 2 400 hästar, varav många kan ha stupat av det uppdrivna tempot, cirka 25 km/h. Hela denna manöver för att med knapp mopedhastighet möjliggöra en enda persons semestertripp till ett regnigt Vallonien. Detta var vad dåtidens fossilfria samhälle, pressat till det yttersta, kunde förmå i termer av snabba transporter.

Vårt fartfyllda tidevarv skulle väckas till liv med kraften från det stenkol som kom ur de milsvida europeiska kolfälten. Massproduktion av sådant som järnvägsräls hade varit på tok för dyrt innan den koldrivna industriella revolutionen. Men det var främst fossilkraftens potential som drivmedel som skulle frigöra människan från utmattningens tyranni. Utplåna rummet.

Allt inleddes på sjön.
En väldig publik hade samlats längs Saônes strand för att beskåda spektaklet. Inför åskådarledens förstummade blickar höll båten Pyroscaphe lovande god fart uppströms, tills plötsligen hela härligheten brakade samman under den mystiska ångmaskinens tyngd.

Uppfinnaren Claude de Jouffroy d’Abbans skapelse lämnade med andra ord en del att önska. Trots det kunde han glädjas. Publiken hade denna sommardag 1783 fått närvara vid självaste vernissagen till en ny tidsålder, en som skulle leda mot masstransporter och månlandningar.

Eftersom ångbåten var först satte den på gott och ont människans sinnen i svall kanske mer än någon senare mobilitetsrevolution.

Chockverkan var total, inte minst i Sverige, ett av ångbåtens verkliga pionjärländer. Att för första gången någonsin kunna fly fram med mekanisk kraft över vattnet! Turtrafik på Mälaren öppnades så tidigt som 1818 och snart hade linjenätet letat sig ut längs med Östersjöns kust. Landets ogina geografi hade med maskinkraftens hjälp mjukats

upp, vidsträckta distanser kunde plötsligt avverkas tre gånger så snabbt som tidigare.

Gratisnöjet att beskåda trafiken med hjulångare kolorerade 1820-talets Stockholm; alla, från tiggare till uppstassade borgarfamiljer och andra flanörer, samlades på Riddarholmskajen där en ny tid vädrades in.

Ändå var det järnvägen som skulle stå för den fossila acceleration som lämnade allt annat i ett moln av kolrök bakom sig. ”Du kan inte föreställa dig den märkliga känslan att färdas på denna bana, utan minsta synbara källa till rörelsen annat än den magiska maskinen!”

Skådespelerskan Fanny Kemble var fullständigt golvad efter att ha färdats på den nya intercitybanan mellan Liverpool och Manchester 1830. ”Att flyga med ögonen stängda var underbart märkligt bortom beskrivning och hur underligt det än låter kände jag inte den minsta fruktan.”

England hade på tröskeln till järnvägsåldern effektiviserat sitt diligenssystem till världens snabbaste. Men hästarna utgjorde ett högst jordnära hinder för fortsatta framsteg. De tidigaste brittiska passagerartågen höll 30–40 km/h, ibland något mer. Långsamt med våra mått, men ändå tre gånger hastigare än landets hästdiligenser.

Tåget var en projektil. Liknelsen florerar i artonhundratalslitteraturen och det är lätt att förstå varför. Tills nu hade rörligheten varit gripbar, resandet företagits på terrängens villkor. Varje vägpåle, minsta buske och stenröse uppfattades av sinnena. Med järnvägen hade geografin tvärt krympt till ingenting. Du kunde, obegripligt nog, stiga in i din tågkupé och stiga av på en fjärran plats utan att ens ta notis om färden. Fossilålderns hastigheter revolterade mot människans hela väsen.

Tanken att man på ett säkert sätt skulle kunna färdas i projektilfart genom rummet tycktes trotsa förnuftet. ”Vi flög med fruktansvärd fart utmed jordens yta”, förfasade sig en svensk resenär på nattågsresa genom Tyskland på 1840-talet. ”Maskinens dova skramlande var den enda musik som slog takten till vår dödsdans genom natten.”

Om rummet inte i bokstavlig mening upplösts, så var åtminstone tidens makt över geografin i rasande reträtt – tiden som en barriär vid genomfarandet av rummet, utsträckt och oförutsägbar, själva tidsaxeln. 1800-talsmänniskan levde mitt i en unik accelerationsfas. Ännu en bra bit in i detta århundrade segade sig samhället fram med samma fossilfria långsamhet som i alla tider. Mot seklets slut fanns 80 000 mil järnväg. Världen hade med fossil kraft förvandlats till oigenkännlighet.

Omkring 1890 stod de nyöppnande oljefälten i Nordamerika och ryska Baku – bröderna Nobels lukrativa verksamhet – redo att skjutsa mobilitetsrevolutionen in i nästa fas. Petroleum var överlägset stenkol i så gott som allt. Billig flödande olja var själva förutsättningen för att mänsklig ingenjörskonst skulle kunna omsättas i massbilism, luftfartsrevolution och rymdålder.

I symbios skulle olje- och bilindustrin snart omforma världen. Men det var luftfarten som mer än något annan skulle krympa den.

Långt innan massorna fick tillträde till passagerarflyget skulle Europa- och världskartan för de privilegierade komma att rymmas i fickformat. För mellankrigstidens flygande elit hamnade omvärldsmetropolerna inom allt närmare räckhåll. Med öppnandet av Bromma flygplats 1936 låg Berlin bara tre timmar bort från Stockholm. Men med komforten

var det si och så: stanken av ricinolja och spya låg tung över kabinerna, och ofta var passagerarna åksjuka mest hela tiden. Förändringen skyndade. Hösten 1958 fylldes amerikansk press av flygbolaget Pan Ams sensationella helsideslöfte: ”6 ½ Magic Hours to Europe.” Innan sextiotalet ens var kommet hade det ambitiösa flygbolaget satt upp ett globalt jetlinjenät. Man kunde, med Pan Ambossen Juan Trippes ord, inta sin frukost i London och toppa dagen med en simtur på Hawaii.

Jetåldern gav oss en ny berättelse om världen som sådan, men vårt fartfyllda tidevarv hade ändå inte lagt in överväxeln. Det skulle dröja till 1976. ”Detta är det största språnget i civilflygets historia!” utbrast Teddy Donaldson på The Daily Telegraph med munnen full av kaviar och champagne, bekvämt tillbakalutad i dubbla ljudhastigheten.

Concordens tid var här. För de få som i egen höjdfil kunde beundra jordens mjuka böjning hade världen aldrig varit närmare.
Men överljudsåldern blev bara en parentes. En kraschlandning påskyndade avvecklingen. Concorden togs ur trafik 2003 och ingenting talar för en återkomst.

Framstegsberättelsen är stark och förförisk. Den får oss att släta över även de mest uppenbara tecknen på tillbakagång. För nog var det en morgondag av fortsatta tekniksprång som hägrade, med rymdturism och flygande bilar? Visst har luftfartens trafikvolymer ökat remarkabelt fram till covid-19, men dagens jetpassagerare färdas varken snabbare eller mer komfortabelt än på 1950-talet. I själva verket börjar vi ana slutet på den fartfläktande epoken – och vi kommer behöva se oss om efter andra berättelser.

Det finns nämligen inga rimliga utsikter att med sol, vind och biobränslen upprätthålla dagens till 96 procent fossildrivna mobilitetskultur. Fossil energi är djupt inbäddat i allt som rör våra infrastrukturer, i framställningen av biodrivmedel, i tillverkningen av elbilar. Den nödvändiga återgången till en fossilfri tillvaro kommer helt enkelt bromsa in världen.

Vilken mobilitetskultur kan vi då vänta oss bortom fossilåldern?
En långsammare, mindre intensiv, inte lika globalt vittfamnande sådan. Kanske blir den även mer meningsfylld. När allt kommer omkring har möjligheten att sitta i timslånga bilköer eller stressa fram och tillbaka ovanför molnen inte i alla avseenden gjort vår tillvaro bättre. Desto större anledning att lyssna till äldre tiders fossilfria resenärer, som kunde tillmäta långsamheten ett värde. Man färdades med sinnespåslag, sögs in i landskapet, i själva reseupplevelsen.
Bortsett från Gustav III då, som väl närmast betedde sig som en modern resenär.

Björn Forsberg. statsvetare och författare. Hans senaste bok heter ”Fartrusiga: om en gränslöst massmobil tid och vår fossilfria - morgondag” (Ord&visor förlag).

1970 års skattereform

Före andra värdskriget rådde en tradition att kvinnornas främsta uppgift var att bli gifta och försörjda av en man. De blev då "hemmafruar" med uppgift att sköta hushåll och barn, med hjälp av pigor om mannen hade hög inkomst.

Att föda barn utan att vara gift ansågs som skamligt. De som råkade ut för det försökte se till att de kunde föda i hemlighet någonstans, som "obemärkt". Tidningen Husmodern innehöll massor av annonser om det.

När de fått barnet gällde det att skaffa inkomster till försörjning eller adoptera bort. Det var ont om yrken för kvinnor: sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, barnmorskor. lärarinna på småskolor, hushållsarbete, butiksbiträde, serveringspersonal, enklare kontorsarbtete, skrivmaskinsarbete o d, hantverk i kvinnovänligt arbete, sömmerska, textilarbetare, man kunde inte bli polis, militär eller präst. Blev man gift med en general eller prost blev man generalska eller prostinna.

Under kriget fick kvinnor överta mäns arbete när de var inkallade. I början av 1900-talet var jordbruket den största branschen. med teknikens utveckling miskade behovet av arbetskraft i jordbruket, städerna växte. Kvinnorna blev mer och mer självständiga.

Efter kriget beskattades makar gemensamt enligt regler om sambeskattning. Det ogillades mer och mer och det kom krav om särbeskattning.

Allmänna skatteberedningen gjorde en stor utredning om det men kom inte med förslag om hur det skulle gå till.

Ett par andra statliga utredningar gav heller inte förslag och finansminister Gunnar Sträng åtog sig att lösa problemet. Han kom med 1970 års skattereform. Förslaget minskade antalet statliga skatteskikt och marginalskatterna för de högsta inkomster sänktes. "Dynamiska effekter" skulle göra att statens skatteinkomster inte skulle bli för låga.

Skatteomläggningen borde i möjligaste mån ske så att skatten blev efter förmåga. Ett problem var att förvärvarbetande make med hemmafru utan inkomst skulle få samma skatt som förvärvs-arbetande ensamstående. Det löstes med ett hemmamakeavdrag. Avdraget var inte idexreglerat och realvärdet minskade vartefter med inflationen. När realvärdet kommit nära noll avskaffades det, men då hade de flesta hemmafruarna försvunnit.

Ett annat problem var att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för förvärvsarbetande makar då som nu inte var dubbelt så stora som för förvärvsarbetande ensamstående utan bara cirka 150%. Det hade gått att lösa med olika storlekar på grundavdrag för makar och ensamma, men det accepterades inte. Grundavdraget blev lika stort per person, men det sattes relativt lågt. Det medförde att de med de lägsta lönerna fick orimligt höga skatter, något som partierna inte kompenserat tillräckligt för.

Ett annat problem var att kapitalinkomstskatten inte blev väl ordnad. Kvar blev att skuldräntor fick avdrag med den marginal-effekt som blev för arbetsinkomsterna och således större ju större inkomsterna var, vilket inte var bra. Det förbättrades något av statsminister Torbjörn Fälldin (C) i förslag 1982, som genomför-des av socialdemokraterna eftersom Fälldin förlorade valet 1982

1990 års skatterefom

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progessiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den staliga inkomstskatten I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till en viss inkomt över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdaget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomtsskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som riksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30% oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30%.

Kvar står sedan att de med de lägta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader.

Levnadskostnader

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt bör utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen borde ske efter bärkraft. Den borde ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barn kostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru.

Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmamakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster.

Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmamakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmamakeavdraget bort när hemmamakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra.

I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska forsätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.
Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet har framfört krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en **utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.**

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor,

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdra-

get så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushålls-kostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återin-föra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskost-nader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barn-kostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnader-na för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf
Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år,

Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.

2019 är kostnaden per barn cirka 46 000 kr per år inklusive antagna tillsynskostnader för småbarn.

Se senare utredning: Sven Wimnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa.
Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Reglerna för bostadstilläggen för pensionärer är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borger-

liga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbetande och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapialinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbetande åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften. TV-avgiften har avskaffats och ersatts med en särskild avgift.

Skattesystemet innehåller inte bara inkomstskatter utan också andra skatter, och välfärdsfördelningen beror också på gemensamma saker som bekostas med skattemedel, t ex skolor, försvar och bidrag av olika slag. Inkomstskattesystemet är en viktig faktor eftersom det reglerar hushållens tillgång till pengar som behövs för hushållens levnadskostnader.

Hur de gemensamma anordningarna påverkar välfärden för de olika hushållen är oklart och något som de politiska partierna inte försöker redovisa. men gärna spekulerar om.

De stora underskotten vid de lägsta inkomsterna beror på att inkomstskattesystemet inte är konstruerat efter bärkraft utan efter krav om särbeskattning. Grundavdraget är inte satt med hänsyn till levnadskost-nader utan är en byråkratisk konstruktion som inte har med levnadskostnaderna att göra. Systemet är gjort med hänsyn till fördelningar vid högre inkomster. Det negativa utfallet vid de lägsta inkomsterna måste kompenseras med bidrag för att få bättre fördelning efter bärkraft. Bostadsbidrag är därvid lämpligt. Se utredningar för senare år.

Nyss har nämnts om kapital

"Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.
Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

Välfärd i hushållsverksamheterna

I början på mars 2020 sa regeringen vad jag minns: "Nu ska vi ta itu med välfärden. " Men Coronan kom och rubbade alla cirklar. Sedan en tid har regeringen några organisationer för klimat och corona och man kan börja med välfärden igen,

Men regeringen har ingen omfattande välfärdsplanering vad jag kan se, Jag har länge föreslagit regeringen att ordna hushållsverksamheterna som en grund för välfärden. Jag har föreslagit socialförsäkringsministern som ansvarig för hushållsverksamheterna eftersom socialfärsäkringarna inte kan utformas utan kunskap om hushållsverksamheterna och vad de kostar.

Socialförsäkringsministrarna har dock inte förstått detta utan fortsätter i de gamla spåren och bara tycker om socialförsäkringarna utan att beakta hushållsverksamheterna på ett synligt sätt.

I dagens läge mellan de vänsteranknutna partierna och de borgerliga partierna betyder regeringens inställning svårigheter för vänsterpartierna att få tillräckligt många röster i valen nästa gång. Rent ut sagt missköter regeringen och vänsterpartierna politiken så att det är stor risk att de förlorar valen och vi återigen får åtta långa år med högerpartier vid makten.

De många människor som har låga inkomster och inte får några förbättringar kan inte se att det är någon mening med att rösta vänster.

Att göra det möjligt att få fler röster var ett av skälen till förslaget att öka bostadsbidraget för barnlösa ungdomar till att omfatta även åldrarna över 29 år upp till pensionsåldern . Det bostadsbidraget har funnits tidigare men tagits bort. Det finns ingen anledning att missgynna de äldre åldrarna.

Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

Skattereformen 1970 handlade om att ersätta det gamla sambeskattningssystemet med särbeskattning. Det hade varit möjligt att i någon mån göra fördelningen efter skatteförmåga, men det blev att inkomstskatten skulle vara lika för alla med samma inkomst men progressiv så att skatterna blev högre vid högre inkomst. En ledande folkpartist var vid fråga mycket noga med att det skulle vara så.

Det följde med vid 1990 års skattereform. Och politikerna har inga bekymmer med de svåra konsekvenser som uppstår.

Årliga levnadskostnaderna är 2021 cirka 177 000 kr för ensam förvärvsarbetande utan barn och för makar/sambor tilllsammans cirka 271 000 kr (2x135 500). Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x41 500 kr= 83 000kr mera disponibelt i plånboken sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Det räcker för årskostnaderna för två barn, men alla makar/ sambor har inte barn.

Det här gäller när ensamma har inkomster över cirka 19 000 kr per månad och makar var för sig cirka 15 000 kr per månad.

Vid lägre inkomster blir det underskott i hushållsbudgeterna. Underskotten beror bl a på låga grundavdrag som är högst cirka 36 000 kr år 2020, dvs högst cirka 20 % av lägsta rimliga levnadskostnader 177 000 kr för ensamma

Det hjälper inte att ändra grundavddrag. För att det ska bli någon förbättring för de lägsta inkomsterna måste införas något som gäller de horisontella fördelningarna och lämpligt är att införa regler om bostadsbidrag.

Det finns bostadsbidrag för barnlösa ungdomar under 29 år, med låga inkomster. En tid fanns bostadsbidrag också för barnlösa över 29 år men de avskaffades i ovist nit.

Bostadsbidrag för äldre barnösa upp till pensionsåldern bör snarast införas. De ska inte betraktas som bidrag utan som kompensation för alltför låga grundavdrag vid låga inkomster.

De kan göras i princip som för yngre där bostadsbidragen är gjorda med hänsyn till skillnaderna i bostadskostnad för ensamma och makar/sambor.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam.
16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar.
Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000 kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x39500kr= 79000 kr mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: 41000+49320= 90320 per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll: Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000
För makarna blir avtrappningsgänsen 164400x2 minus 49320= 279480. 139740 per make.
Kontroll: Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker
För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Kapitel 2: Debattartiklar i DN 8 -19 februari 2021

Kopior av artiklar blir i den form Dagens Nyheter levererar.

”Domarnas oavhängighet bör stärkas med ett domarråd”

"Höstens val i USA visar vikten av oberoende domare som kan stå emot påtryckningar från populister. Den svenska domstolsadministrationen styrs av Domstolsverket som är en myndighet under regeringen. Det är en riskabel konstruktion. För att garantera oavhängigheten bör ett domarråd inrättas, skriver företrädare för Sveriges Domareförbund.

DN. DEBATT 210208

På olika ställen i vår omvärld ser vi exempel på hur demokratin och rättsstaten utmanas. Inte minst höstens val i USA visar vikten av oberoende domare som kan stå emot påtryckningar från populister. Även i flera europeiska länder är domarnas oavhängighet och därmed rättsstaten utsatt för allvarliga hot. I bland annat Polen och Ungern har den politiska makten försökt, och försöker fortfarande, att underminera domarnas oberoende. Trots motstånd från domare som värnar sin oavhängighet, har institutioner som skyddar denna oavhängighet delvis brutits ned. Detta har EU:s institutioner reagerat mot bland annat genom att införa en möjlighet att stoppa utbetalningar från EU:s budget till medlemsländer som inte respekterar rättsstatsprincipen.

I en demokrati och rättsstat finns opartiska och oavhängiga domare, som kan pröva enskilda medborgares rättigheter mot staten och mot varandra. I Sverige arbetar en statlig utredning just nu med att hitta sätt att stärka domarnas oavhängighet.

I många rättsstater finns domarråd (judicial councils). Genom sådana råd styr domarna över domstolsadministrationen. Råden är oavhängiga gentemot de andra statsmakterna och består till största delen av domare, valda av landets domare. I domarråden finns också andra ledamöter, som representerar allmänheten och civilsamhället.

Domarråden ska utgöra ett skydd för domarnas oavhängighet, så att inte den politiska makten kan påverka dömandet genom domstolsadministrationen.

I Sverige finns inget domarråd. I stället finns Domstolsverket. Detta verk har ansvar för domstolsadministrationen och är en myndighet under regeringen. Det är en riskabel konstruktion. Skyddet för rättsstaten och domarnas oavhängighet är svagt. Domstolsverket bestämmer lön för nyutnämnda domare och domstolschefer och kan därigenom påverka individuella domares löner.

Verket kan indirekt styra domarnas möjlighet att fatta beslut genom sin makt att utforma de datasystem som används inom domstolarna. Vi har varit förskonade från otillbörlig påverkan i Sverige, men att risker finns är ett tillräckligt skäl för förändring.

Riksdagen har uppmärksammat riskerna med Domstolsverkets ställning. En utredning, 2020 års grundlagskommitté, arbetar just nu med att analysera behovet av att stärka de svenska domstolarnas och domarnas oberoende på lång sikt. Domstolsverkets organisation, styrning och roll ska ses över. Kommittén ska utreda om en styrelse sammansatt huvudsakligen av domare ska inrättas för att leda Domstolsverket, eller om någon annan variant av domarråd kan vara aktuell.

Domareförbundet tycker att det är mycket bra och angeläget att Domstolsverkets roll ses över i grunden. Det bör vara domare som styr administrationen av domstolarna, inte tvärtom. Dessa domare bör representera hela domarkåren och ha en god förankring i domarkåren.

En bra utformning av den nya domstolsadministrationen kan uppnås genom en överenskommelse mellan regeringen och domstolarna. Det finns exempel på detta i England. Där slöt justitieministern och domarnas främsta representant en överenskommelse om hur administrationen

av domstolarna ska fungera. Denna överenskommelse ses över med jämna mellanrum.

En sådan överenskommelse bör mynna ut i att det finns ett råd med en bred representation av främst domare, men även andra domstolsanställda, och representanter för allmänheten och civilsamhället. Det finns ett bra exempel på detta i Danmark. Där finns ett domarråd, Domstolsstyrelsen, med representanter för domstolar på alla nivåer, ordinarie domare och domare under utbildning, samt ledamöter som inte hör till domstolsväsendet.

Alla domare ska vara lika oavhängiga i sitt dömande, oavsett om de är domstolschefer, vanliga domare eller domare under utbildning. För att markera detta är det viktigt att alla dessa typer av domare är med och styr över domstolsadministrationen. Det ska inte bara vara domstolschefer som sitter i rådet. De domare som sitter i rådet bör representera olika delar av domstolsväsendet och väljas av och bland aktiva domare.

Inget av detta hindrar att det i domarrådet också finns representanter för andra domstolsanställda än domare och för allmänheten och civilsamhället. Ledamöterna som inte tillhör domstolsväsendet är viktiga för att bevaka det allmänintresse som finns i ett effektivt och rättssäkert dömande.

Domarnas oavhängighet och opartiskhet syftar till att skydda den enskildes rätt till rättvis rättegång inom rimlig tid. Detta intresse är gemensamt för domarna och den rättssökande allmänheten. Genom ett klokt utformat domarråd stärks skyddet för domarnas oavhängighet. Det blir svårare för den politiska makten att försöka underminera domarnas oberoende. Rättsstaten står då på en fastare grund

Styrelsen för Sveriges Domareförbund, ett yrkesförbund för domare genom

Björn Lindén, lagman i Örebro tingsrätt och ordförande i förbundet "

”Svensk demokrati hotas av anklagelser om valfusk”

"Den populistiska rörelsen har fått en toppenidé av Donald Trump: Beskyll eliten för valfusk. Och vid det svenska riksdagsvalet 2018 var ifrågasättandet av valet det största någonsin, enligt Valmyn-digheten. Nu måste de partier, organisationer och medier som vill värna vår demokrati börja förbereda sig på denna typ av angrepp också i Sverige, skriver Lars Jederlund.

DN. DEBATT 210209

De auktoritära och antidemokratiska politiska rörelserna vet vad de vill. Det som synliggjorts så dramatiskt i USA har pågått i decennier i Europa. Vi har sett det växa i Putins Ryssland, i Orbáns Ungern och i Kaczynskis Polen. I själva verket har de auktoritära, populistiska och nationalistiska partierna växt starkt i nästan samtliga EU-länder.

Vid valet till EU-parlamentet 2019 fick dessa politiska partier ett stort genombrott. Sammantaget innehar de nu nära 25 procent av Europaparlamentets mandat. De har fyrdubblat sitt inflytande på tio år.

I EU-länderna ser vi samma trend. Aktuella opinionsmätningar visar hur auktoritära populister etablerat sig bland de största politiska partierna i exempelvis Österrike (FPÖ 15 procent väljarstöd), Belgien (Vlaams Belang 12 procent), Tyskland (AfD 9 procent), Spanien (Vox 15 procent). Italien domineras av extrema populistpartier där Lega är landets största parti med 24 procent av väljarna i ryggen.

Framgången för dessa partier har en rad orsaker. Populistisk retorik mot invandring, nationalism, spridning av rykten och konspirationer i

sociala medier samt ett känslosamt EU- och elitförakt är viktiga delförklaringar.

Nu har dessa politiska rörelser av Donald Trump fått en ny toppenidé att addera till sin repertoar: Beskyll eliten för valfusk.

Redan 2012 beskrev Trump Obamas valseger som *”en stor och vidrig orättvisa”*. Och så har det fortsatt sedan dess.

I samband med valet 2016 körde Trump hårt med valfuskanklagelser (trots att han vann). Han kunde inte acceptera det faktum att Clinton på totalen fått fler röster och twittrade: *”Förutom att vinna elektorskollegiet i en jordskredsseger vann jag även ’popular vote’ (det totala antalet röster i landet) om man räknar bort de miljontals människor som röstade olagligt.”*

Medborgare världen över har förvånats och förfärats över det vi sett växa fram i USA, och som nådde sin kulmen (?) vid Kapitolium den 6 januari 2021.

Men många har också inspirerats av vad de såg. Det var ju fantastiskt! Här utspelade sig en snudd på lyckad kupp i en av världens mest etablerade demokratier. Detta kommer upprepas och kopieras. Frågan är var och när.

Så här lät några inlägg efter det svenska riksdagsvalet 2018 på Facebookgrupper som ”Stå upp för Sverige” och ”Sverigedemokraterna och Jimmie Åkessons trogna vänner”:

”DET ÄR VALFUSK. Svensken har röstat, SD ska ha 30 procent, inte 18 procent. OMVAL NU.”

”Det är nåt lurt, S skulle ha fått under 4 procent, och SD 51 procent.”

”Suttit som röstmottagare här i Åby, smockat med folk hela dagen. Men något är fel, 22 procent av SD:s räknade röster är spårlöst borta.”

”Hur i helvete kan folk rösta på S? 3 av mina vänner är S, 41 av dem är SD. Hur fan är det möjligt att S ligger närmare 30 procent? Det är fan omöjligt.”

Sverigedemokraterna har drivit valfuskdiskussionen i flera år i artiklar, riksdagsmotioner och genom anmälningar av fusk.

I en debattartikel i Aftonbladet den 8 maj 2019 belyste SD-riksdagsledamöterna Matheus Enholm och Angelika Bengtsson brister i riksdagsvalet 2018 och hänvisade till rimlig kritik från valobservatörer från OSSE. De menar att regeringens *”åtgärder är alldeles för få och verkningslösa”* och kräver att *”mer görs för att säkra våra demokratiska val”* samt att *”vi anser att det svenska valsystemets demokratiunderskott är tydligt … Därför kräver vi nu handling i stället för fler rapporter för att inte urholka medborgarnas förtroende än mer”*.

Sveriges Radio rapporterade den 14 september 2018 om hur det på valnatten förekom en massa spekulationer om valfusk. I radioinslaget citerades inlägg på Twitter:

”Hur kan det vara 22 524 fler ogiltiga röster detta val än valet 2014? Det här bara ett sätt av många, många fler som ett valfusk har bedrivits på i år! #valfusk2018.”

Flera spekulationer handlade om att röster på Sverigedemokraterna och Alternativ för Sverige hade registrerats som ogiltiga och att valfusk låg bakom.

I inslaget redovisades de slutliga siffrorna från Valmyndigheten som visade att *”påståendena om en lavinartad ökning av ogiltiga röster orsakad av valfusk stämmer alltså inte”*.

Under flera år har ledamöter från SD motionerat i riksdagen om risken med valfusk. Sedan 2016 har totalt 21 motioner om valfusk lämnats in i riksdagen, varav 13 handlar om valfusk i Sverige. Av dessa har SD-ledamöter lämnat in 12.

I den senaste motionen, Gemensamma valsedlar, 2020/21:3662 av Markus Wiechel med flera (SD), skriver motionärerna:

”Inför och under varje valrörelse talas det om valfusk, vilket vi sorgligt nog påmindes om efter valet 2018. Som en följd av spretiga resultat i de olika valkompasserna och ett alltmer polariserat debattklimat spreds olika konspirationsteorier om valfusk samt misstänkliggöranden kring det svenska valsystemet.

En dansk liberal politiker, som tidigare bevakat val i Östeuropa, uttalade sin skepsis mot det svenska valsystemet med orden: Det svenska valsystemet är långt ifrån europeisk standard. Han menade vidare att det svenska politiska systemet var mycket odemokratiskt där ett av huvudskälen till uttalandet var faktumet att svenska valsedlar ligger framme, vilket gör att de som befinner sig i lokalen enkelt kan se vilka valsedlar en väljare väljer att ta. Väljare har även vittnat om att de även tvingats hämta sina valsedlar samtidigt som valförrättare stått bredvid och tittat på.

Ganska tidigt under 2018 års förtidsröstning började det strömma in tips om olika former av valfusk, vilket intensifierades under valdagen.”

Enligt Valmyndigheten var antalet överklaganden efter de allmänna valen 2018 det största någonsin. Nämnden tog emot sammanlagt 723 överklaganden.

Så här skriver Valmyndigheten i sin erfarenhetsrapport efter valen:

”Risker för informationspåverkan och hot mot valets genomförande var en stor fråga inför 2018 års val, vilket det inte har varit tidigare […] Under röstningsperioden upplevde Valmyndigheten ett stort intresse för påstådda felaktigheter från både traditionella och sociala medier men också från allmänheten. I kombination med ryktesspridning, okunskap och bristande förtroende för valsystemet uppfattar Valmyndigheten att det förekom försök att påverka förtroendet för det svenska valsystemet i en negativ riktning.”

Här finns skäl att påpeka att anmälningar om oegentligheter inte har någonting med faktiskt valfusk att göra. Att anmäla påstått fusk har blivit en del i kampanjen för att undergräva tilltron till allmänna val.

Valfusk diskuterades också i samband med EU-valet 2019. Då kom ett 30-tal rapporter in till Valmyndigheten varav de flesta rörde stulna eller försvunna valsedlar och olika incidenter som främst rörde Sverigedemokraterna och Alternativ för Sverige.

Nu måste de partier, organisationer och medier som vill värna vår demokrati börja förbereda sig på denna typ av angrepp också i Sverige. Några åtgärder skulle kunna vara:

Den statsvetenskapliga forskningen visar att en opartisk och professionell valadministration är ett grundvillkor för en fungerande demokrati. Stärk detta system, bland annat vad gäller hanteringen av valsedlar och genom information om hur valsystemet fungerar.

Ta hit fler internationella valobservatörer. Kanske ska EU-länderna införa en mekanism för ömsesidig valövervakning vid nationella val i medlemsländerna.

Bjud in alla anständiga och demokratiska krafter att ansluta sig till en ”code of conduct” inför valen 2022. Om öppenhet, språkbruk, faktahantering, uppförandet på sociala medier mm. Innehållet i en uppförandekod kan utarbetas av en grupp med företrädare från politik, medier, civilsamhälle och akademi.

Lars Jederlund, kommunikationskonsult, debattör, författare till boken ”Ödesvalet” om hotet från extremhögern inför EU-valet 2019 "

”Sveriges tolerans för mäns våld mot kvinnor är för stor”

"I dag lämnar vi in en stämningsansökan till Stockholms tingsrätt mot Sverige för brott mot Europakonventionen och mot kvinnors mänskliga rättigheter. Vi har fått nog av den omfattande tolerans som råder för mäns våld mot kvinnor hos myndigheter i stat och kommun och även hos domstolar, skriver Jenny Westerstrand, Roks, och advokat Ulrika Rogland.

DN. DEBATT 210210

Sverige har en historia av att bryta mark i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. I spåren av FN:s konferens i Wien om kvinnors mänskliga rättigheter 1993 initierades en rad reformer som kom att sätta Sverige på kartan som ett av världens mest aktiva länder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Under några stolta år förbättrades samhällets stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och deras barn.

I dag, med ett globalt metoo i backspegeln och med tusen och åter tusentals kontakter med våldsutsatta kvinnor i bagaget, konstaterar vi på Roks att Sveriges arbete på fältet ser sämre ut än på länge.

Vi har fått nog av den omfattande tolerans som råder för mäns våld mot kvinnor hos myndigheter i stat och kommun och även hos domstolar.

Roks väljer därför att i dag, onsdag den 10 februari, lämna in en stämningsansökan till Stockholms tingsrätt mot Sverige för brott mot Europakonventionen och mot kvinnors mänskliga rättigheter.

Roks har under många år larmat om försämrat stöd för våldsutsatta kvinnor och tjejer och om en minskad kunskap i samhället på området. Nu höjer vi tonläget för att sätta press på riksdag och regering att sätta sig ner och på allvar diskutera hur Sverige kan få till stånd ett effektivt arbete på området. De miljarder som rullat sedan 00-talets mitt har inte gjort sitt jobb och nu går det bakåt med viss fart. Vi kräver en kursändring, nu.

Målsägande i det specifika ärendet är en kvinna som utsattes för ett av de allvarligaste brotten den internationella rätten känner, människohandel, av sin egen partner. Trots det lidande och den kränkning mannens brottslighet innebar för henne fick hon vänta i över fem år på att förundersökningen skulle bli klar. Hovrätten mildrade sedan gärningsmannens straff, brottets rubricering och påföljd, och vägde då in att så lång tid hade gått mellan brottet och att åtal väcktes. Kvinnans lidande av samma väntan tillmättes dock inget värde för skadeståndets beräknande. Det sänktes i stället av överinstansen.

Ärendet är bara ett i raden av fall där kvinnors liv och lidande inte blir betraktade som adekvata uppgifter när samhällets instanser bedömer hur rättens regler ska nyttjas. Det är oacceptabelt men sätter statens systematiska och ojämlika värderande av kvinnors och mäns liv i blixtbelysning.

När vi säger att samhällets arbete mot mäns våld mot kvinnor inte fungerar gör vi det från bästa utkikspunkt: Våra jourer verkar i kommuner som inte bistår några kvinnor med skydd på kvinnojourer eller på skyddade boenden – kvinnorna hänvisas till ”egna nätverk”. Vi möter kvinnor som i desperation över att inte klara ekonomin går tillbaka till våldsamma män. Vi har mött kvinnor som sedan har mördats av mannen hon var rädd för, trots att hon gjorde allt hon kunde för att skydda sig och sina barn men där samhället ”gör en annan bedömning”. Roks jourer möter kvinnor som ännu gömmer sig och har gömt sig under år för en våldsam man, utan stöd och utan att samhället ingriper för att upprätta dem som fullvärdiga medborgare. Vi möter kvinnor där domstolar slagit fast att hon ska ha kontakt med sina och barnens förövare. För i allt detta lever också barn. Vi möter tjejer vars utsatthet aldrig nås av samhällets rättsvårdande instanser eller som i det aktuella fallet, kvinnor vars liv och lidanden räknas ner eller bort i samhällets bedömningar.

Den situation som råder menar vi kan analyseras efter två spår:

Dels märks att samhällsfunktioner som är vitala för våldsutsatta kvinnor är kraftigt överbelastade. Åklagarmyndighetens och domstolarnas resurstilldelning har varit mycket svag över tid. Även socialtjänsten är överbelastad efter att under många regeringar ha tilldelats allt fler uppgifter att lösa, utan att kommunernas finanser har stärkts.

Dels märker vi ett annat spår som inte rör resurser men som är nog så viktigt: Vunnen kunskap om hur mäns våld måste tolkas i ljuset av könade processer har fasats ut. Trots att det var denna kunskap som var nyckeln till förändring. Ett nytt språk vars effekter är de motsatta har i stället slagit rot: Ett könsneutralt tal om våld.

Det våld som tidigare benämndes som utövat av män och riktat mot kvinnor heter nu ”våld i nära relation”. Det våld pappor utövar i familjen och som driver mammor och deras barn på flykt till kvinnojourerna heter ”föräldrars våld” eller till och med ”konflikter i familjen”. Att tala könsneutralt om mäns våld uppfattas som del i ett inkluderande projekt, ett sätt att relatera till mänskliga rättigheter, trots att det döljer ett samhällsproblem av dokumenterat stor omfattning.

I flera av de fall vi möter är det därför inte bara bristen på resurser och praktiskt stöd som sticker ut. I många fall visar det sig att de verktyg som skulle skydda och stärka kvinnor och barn från våldsamma män i praktiken skyddar förövaren: Hans integritet visar sig övertrumfa hennes berättelse om ett liv i våld. Trots konventioner om hennes fulla värdighet som människa är det hans rätt som går främst när saker ställs på sin spets. Som exempel kan nämnas den statliga utredning som föreslår att socialnämnden ska omhänderta barn som flyr med sin mamma till en kvinnojour (Ds 2020:16). Kanske kränker barnets flykt till kvinnojouren pappans rätt som förälder?

I stark kontrast till detta kräver Istanbulkonventionen, som Sverige har undertecknat, att vi anlägger en könad analys av mäns våld mot kvinnor och benämner det just så. Sverige har vidare, enligt samma konvention, åtagit sig att anta och genomföra en nationell, effektiv, omfattande och samordnad politik som innefattar alla lämpliga åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och våld i hemmet.

Vi ser inte att detta sker. Vi ser inte åtgärderna för att stoppa våldet och stärka kvinnorna.

Roks väljer nu att tillsammans med målsägande och hennes ombud Ulrika Rogland dra Sverige inför rätta för brott mot Europakonventionen vad gäller skyddet för kvinnors mänskliga rättigheter.

Vi accepterar inte

att de mänskliga rättigheterna, som nu, används enkom för att könsneutralisera talet om mäns våld och för att konsekvent skydda och värdera hans integritet och friheter framför hennes.

att mäns liv ges ett högre värde än kvinnors och barns i möte med rätt och samhälle.

Vi kräver

att kvinnors medborgerliga rättigheter respekteras och skyddas, ingen kvinna ska behöva leva gömd!

att mäns våld kallas mäns våld och synliggörs och görs giltigt som sådant.

forskning om teknik och bevissäkring rörande mäns våld mot kvinnor och barn.

en lagstiftning och en rättstillämpning om våld, vårdnad och umgänge som skyddar kvinnor och barn från våldsamma pappors kontroll.

en haverikommission kring skandalen med de miljardbelopp Sverige har spenderat på att stoppa mansvåldet samtidigt som ingen förbättring kan skönjas för våldsutsatta kvinnor och deras barn.

en omstart i arbetet mot mäns våld mot kvinnor där vi i kvinno- och tjejjoursrörelsen sätts i framsätet och där vår kunskap åter börjar räknas som viktig.

Nu när en ny jämställdhetsminister sitter i sadeln förväntar vi oss handling och en förståelse av problemens vidd. Till dess – ”see you in court”.

Jenny Westerstrand, ordförande Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)

Ulrika Rogland, advokat "

”Så kan regeringen ta större ansvar för styrning av vården”

"Ett fullständigt förstatligande av hälso- och sjukvården är inte realistiskt. Men regeringen måste ändå kliva ned från läktaren och ta ett större ansvar för styrningen. Lösningen ligger i centralisering i form av ökad statlig styrning på vissa områden och decentralisering i form av stärkta professioner med ökat handlingsutrymme på lokal nivå, skriver forskaren Louise Bringselius.

DN. DEBATT 210211

Problemen under pandemin har aktualiserat frågan om hälso- och sjukvården bör förstatligas. Bakgrunden är bland annat otillräckliga beredskapslager, långsam start med testning samt brister vid medicinska beslut om palliativ vård för äldre på särskilda boenden.

Men komplexa problem kan sällan lösas med enkla svar och ett fullständigt förstatligande är inte en realistisk lösning. En anledning är att statens roll traditionellt har varit främst ansvarsutkrävande, administration av trygghetssystem samt övergripande nationell styrning. Med närhetsprincipen som grund vilar i stället den större delen av välfärdssektorns åtaganden på det kommunala självstyret. På så vis ska medborgare lättare kunna påverka prioriteringar och strategier inom bland annat sjukvården. Det är en viktig demokratisk princip.

Det här betyder emellertid inte att regeringen stilla kan peka på regionerna. Regeringen styr riket. Regeringen behöver kliva ned från läktaren och ta ett större ansvar för styrningen av vården. Mycket pekar nämligen på att lösningen ligger i en kombination av centralisering och decentralisering – centralisering i form av ökad statlig styrning på vissa områden, decentralisering i form av stärkta professioner med ökat handlingsutrymme på lokal nivå.

Följande insatser skulle kunna stärka svensk hälso- och sjukvård.

1 Ökad nationell styrning i frågor om digital infrastruktur, vårdköer, med mera. På en rad områden behövs i dag ökad nationell styrning. Detta framgår även av det betänkande som presenterades förra året, med lärdomar från omorganisationen på Karolinska sjukhuset (SOU 2020:15). Exempelvis är det rimligt att investeringar i patientjournalsystem och annan digital infrastruktur hanteras av staten, liksom större fastighetsinvesteringar, vårdköer, beredskapslager, läkemedelslistor, biobanker och precisionsmedicin. Först med nationell styrning på sistnämnda områden har Sveriges högt ställda ambitioner inom exempelvis lifescience förutsättningar att förverkligas.

2 Stärkt statlig tillsyn. Tillsynen av hälso- och sjukvården är ett av de viktigaste statliga verktyg som finns i dag för att värna om patientsäkerheten och bidra till lärande. Detta verktyg är underutnyttjat. Tillsynen behöver stärkas resursmässigt, granskningar måste få bättre genomslag och lagar och förordningar behöver anpassas för att ge goda förutsättningar i tillsynsarbetet.

I två aktuella rapporter, presenterade oktober respektive december 2020, föreslår till exempel Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) en rad författningsändringar. Regeringen behöver vara på tårna och agera omgående på sådana initiativ. Det kan vidare noteras att Ivo år 2021 har ett ramanslag på endast 754 miljoner kronor, medan den vård och omsorg som de ska granska omsätter mer än 500 miljarder kronor.

3 Ökat samråd mellan regering och regionråd samt eventuellt inrättande av nationell beredning. Tilliten mellan regering och regioner måste öka. Därför behöver det hållas täta samråd direkt mellan ansvariga statsråd och landets 21 ledande regionråd – utan SKR som mellanhand. I denna dialog behöver även företrädare för vårdprofessio-nerna medverka. Genom att öka tilliten i alla led i styrkedjan kan vi lägga grunden för en styrning som är mer lyhörd och ändamålsenlig för verksamheten runt om i landet, där alla verkar utifrån ett helhetsperspektiv.

För att lyckas med detta vore en möjlighet att återgå till modellen med nationell beredning. På så vis kunde man röra sig bort från det trubbiga instrument som riktade statsbidrag utgör. De leder i dag till ökat konkurrenstänkande och driver på administrativa kostnader, men missar ofta att möta de olika behov som kan finnas lokalt. Det finns även möjlighet att använda Sveriges sex sjukvårdsregioner i högre grad.

4 Klargörande av SKR:s roll och mandat. Den otydliga roll som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har är inte långsiktigt hållbar. De fungerar i dag som arbetsgivarrepresentant, lobbyorganisation och samverkansorganisation – samtidigt. Detta är också ett förhållande som uppmärksammas i Statskontorets nya rapport ”Förvaltningsmodellen under coronapandemin”, liksom i en rapport som Riksrevisionen publicerade 2017 (RiR 2017:3).

SKR har exempelvis inte beslutanderätt över någon av sina medlemmar och även om regeringen tecknar avtal med SKR kan de därför inte vara säkra på att besluten genomförs. Trots att SKR fungerar som en myndighetsliknande konstruktion, är de heller inte underkastade samma lagstiftning som myndigheter, såsom krav på transparens.

5 Större inflytande för vårdprofessioner och patienter. Vårdprofessionerna behöver stärkas genom ökat handlingsutrymme, ökat stöd och mindre byråkrati. Detta handlingsutrymme bör även riktas till patienterna, med personcentrerad vård och ökat patientinflytande. Detta är behov som även flera utredningar under senare år har återkommit till, däribland Tillitsdelegationen (SOU 2018:47), men också andra (till exempel SOU 2016:2; 2019:29; 2020:19).

I dag riskerar byråkrati och revirtänkande att riva sönder det klimat av samarbete och lärande som är vårdens viktigaste tillgång och anställda fungerar ibland mer som organisationens väktare än som fanbärare för ambitionen att erbjuda en god och nära vård för alla Sveriges medborgare. Utmaningen för dagens politiker och ledare är att vända den här utvecklingen. Det som krävs är en stor omställning, inte bara inom många regioner, utan även i den statliga styrningen av dessa.

Sammantaget skulle ovan föreslagna åtgärder kunna bidra till en bättre förmåga att möta vårdens stora utmaningar, utan att göra avkall på den viktiga närhetsprincipen, som innebär att beslut ska fattas så nära medborgaren som möjligt. Ett förstatligande brukar innebära ett förstockholmande och sjukvården gynnas inte av ytterligare maktkoncentration till huvudstaden. Många av de regioner i Sverige som i dag fungerar bäst är heller inte stora. Det är exempelvis Region Kalmar län, Region Jönköpings län och Region Östergötland.

Frågan om hur styrningen av vård och omsorg skulle kunna utvecklas behöver utredas grundligt. Med tanke på de problem som coronapandemin har blottlagt är det dock nödvändigt att frågan äntligen öppnas upp och adresseras på allvar – och att regeringen är redo att ta ett större ansvar.

Louise Bringselius, docent och förvaltningsforskare vid Lunds universitet, Institute for public affairs, forskningsledare i Tillitsdelegationen 2017–2019 "

”Arbetslösheten beror mer på socialdemokrati än på pandemi”

"Redan före coronakrisen var Sverige det enda landet i Europa där sysselsättningsgraden minskat sedan 2014. S har sedan valt att använda krisen för att försvaga arbetslinjen. Om inte S nu gör helt om riskerar vi att komma ut ur pandemin med tusentals arbetslösa på grund av socialdemokratin, inte coronapandemin, skriver Oliver Rosengren (M) och Lars Rådén (M).

DN. DEBATT 210212

330 000 färre skulle ha varit arbetslösa om Sveriges arbetslöshet var på samma nivå som EU:s lägsta. 2013 lovade Stefan Löfven att det skulle vara uppfyllt till 2021. Då var vi på plats 10 av 28. Nu är vi på plats 22 av 27. Ett komplett misslyckande och ett löftessvek att lägga till samlingen. EU-kommissionens senaste prognos pekar dessutom på att arbetslösheten i Sverige ska växa mer än dubbelt jämfört med EU-snittet. Löfven har svikit en tredjedels miljon svenskar och för varje dag växer avståndet mellan löfte och verklighet.

Redan före coronakrisen var Sverige det enda landet i Europa där sysselsättningsgraden hade minskat sedan 2014 och trots flera år av högkonjunktur lämnades fler svenskar i långtidsarbetslöshet. Under krisen har socialdemokraternas politik bidragit till att fler har blivit arbetslösa.

Löfvenstrategin används inte bara som internationellt skräckexempel utan är också uppenbart livsfarlig för Sveriges befolkning. Inledningsvis argumenterade vissa mot hårdare och tvingande restriktioner för att det skulle skada jobb och ekonomi. Konflikten mellan ekonomi och hälsa går dock inte att återfinna i data; länder som tidigt vidtog kraftfulla åtgärder – Finland, Norge, Sydkorea, Japan, Taiwan, Nya Zeeland – har sammanlagt färre döda i covid-19 än Sverige har, trots många gånger större befolkning, samtidigt som Sveriges tillväxt är långt sämre.

Sammanfattningsvis är den viktigaste åtgärden mot lågkonjunkturen att bekämpa pandemin, inte att försöka rädda jobb på bekostnad av liv.

Socialdemokraterna har valt att använda krisen för att försvaga arbetslinjen. Ett exempel är att regeringen accepterade att kravet på att arbetslösa ska redovisa aktivitet avskaffades. Man behövde alltså inte ens söka jobb för att få ersättning. En färsk rapport från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) visar att sökaktiviteten hos arbetslösa dök när kravet avskaffades. Minskad sökaktivitet leder i sin tur till att fler blir arbetslösa.

Ett annat exempel är höjningen och breddningen av a-kassan. Riksdagens utredningstjänst konstaterade att höjningar av a-kassan under krisen ökar arbetslösheten varaktigt med 40 000 personer. Socialdemokraterna drev igenom det trots att professor Lars Calmfors menar att 24 av 28 empiriska studier visar tydliga samband mellan högre a-kassa och längre arbetslöshetstider.

Socialdemokraterna sätter ideologi före forskning och aktuella utvärderingar. Regeringen spår allt högre bidragskostnader med sin egen politik. Trots det saknas reformer för att möta utvecklingen. Vi har i flera år krävt att arbetslinjen ska återupprättas och en rad nödvändiga reformer genomföras för att bryta bidragsberoendet, vända integrationsmisslyckandet och få fler i arbete. Läget är nu akut. Om inte Socialdemokraterna gör helt om och lämnar den jobbfientliga politiken riskerar Sverige att komma ut ur pandemin med tusentals

som är arbetslösa på grund av socialdemokrati, inte coronapandemi. Vi kräver:

1 Sänk skatten på arbete. Ett sjunde jobbskatteavdrag skulle stärka drivkrafterna för arbete. Det kan exempelvis finansieras med krafttag mot bidragsbrott; 20 miljarder kronor betalas årligen ut felaktigt. Det mest upprörande är att andelen (5,5 procent av alla bidrag) är samma som för tio år sedan. Staten behöver samla alla bidrag till en utbetalningsfunktion med kontrolluppdrag.

2 Återupprätta arbetslinjen i statliga bidrag. Återställ a-kassan till innan pandemin, stärk drivkrafterna med skarpare avtrappning och tydliggör försäkringsmässigheten med riskbaserad avgift. Återinför sjukersättningens bortre tidsgräns så att ingen lämnas i utanförskap. Alla kan återvända till arbetsmarknaden med rätt stöd och hjälp. Tydliggör ansvaret för rehabilitering mellan kommun, region och statliga myndigheter.

3 Ersätt socialbidrag med kommunalt arbetslöshetsbidrag. Försörjningsstödet (tidigare socialbidrag) är det bidrag i störst behov av reformer. En nationell restriktivitetsnorm behöver införas så att kommuner inte kan betala ut generella påslag till riksnormen, de senaste årens kraftiga höjning behöver återställas och kommunernas kontroll av att bidraget går till de förnödenheter som avses behöver öka. På sikt bör ekonomiskt bistånd, etableringsersättningen och aktivitetsstödet helt bytas mot ett kommunalt arbetslöshetsbidrag med krav på motprestation, avtrappning och starka drivkrafter för arbete.

4 Ställ krav på heltidsaktivering. Aktivitetskrav minskar arbetslösheten och heltidsaktivering förkortar tiden i arbetslöshet. 80 procent av de nyanlända som inte följt sin etableringsplan har fått behålla bidraget och var tredje arbetsförmedlare har underlåtit att vidta åtgärder mot personer som inte följer kraven på motprestation. Stat och kommun ska alltid ställa krav på aktivering på heltid för bidragstagare, och den som inte deltar ska få bidraget indraget.

5 Inför utbildningsplikt för alla arbetslösa. Den som söker bidrag och saknar gymnasial utbildning bör som motprestation kunna anvisas till utbildning. Kommunerna behöver få möjlighet att avslå bidragsansökan från de som inte deltar i nödvändig utbildning. Anordnarna bör ersättas för resultat och att utbildningen leder till jobb. Effektiva kombinationer av yrkesutbildning och svenskundervisning kan ge snabbare etablering.

6 Utöka aktiveringen med samhällsnyttiga insatser. Växjö kommun krävde i våras att bidragstagare skulle producera skyddsutrustning. Totalt producerades 25 000 skydd till vård och omsorg. Handledare och deltagare har beskrivit det som en meningsfull uppgift. Lagstiftningen bör utvidgas så att det inte bara blir en krisåtgärd, utan att bidragstagare även vanligtvis kan förstärka andra funktioner som bidrar till samhället. Exempelvis att hålla rent och snyggt på allmän plats.

Regeringen är ansvarig för den svåra situation Sverige hamnat i, såväl covidkatastrofen som arbetslöshetskrisen. Nu krävs reformer som stöttar människor till jobb. Om utanförskapet får slå djupare rot, kommer kriminalitet och otrygghet växa i takt med hopplöshet, bidragsberoende och långtidsarbetslöshet.

För att nå full sysselsättning efter förmåga krävs att alla som kan arbeta, ska arbeta. Varje ansträngning ska löna sig och vår uppgift är att vara garanten för det. Att ställa krav är att bry sig. Alla ska bidra genom arbete och utbildning efter bästa förmåga. Att rättigheterna föregås av skyldigheter är en förutsättning för att Sverige ska gå runt.

Oliver Rosengren (M), kommunalråd, Växjö

Lars Rådén (M), kommunalråd, Solna "

”Ett krav att forskare framför argument öppet och respektfullt”

"Vi kräver att läkare och forskare träder fram öppet och framför sina argument respektfullt och med så väl underbyggda argument som möjligt. Vi motsätter oss bestämt att ”fake news” och konspirationsteorier sprids i det fördolda. Och det är oacceptabelt när forskare ägnar sig åt personangrepp på sociala medier, skriver 42 läkare och forskare.

DN. DEBATT 210214

I Sverige, landet utan ”lockdown”, utegångsförbud eller generellt krav på munskydd, är antalet dödsfall med covid-19 högre än i närliggande länder, men lägre än i många andra europeiska länder. Effekten av nedstängda samhällen, stängda skolor, testning etcetera debatteras och mängder av studier görs.

En datasökning i databasen Pubmed 10 februari 2021 med ”covid-19” som sökord gav som resultat 96 122 vetenskapliga publikationer på ett år. Ingen lär väl ha läst alla dessa och ingen sitter inne med sanningen om hur man ska bete sig, eller skulle ha betett sig för att på bästa sätt hindra de negativa följderna av pandemin. Fortfarande har vi begränsad kunskap om hur negativa följder av åtgärder mot pandemin balanseras av vinster i form av minskad smittspridning och dödlighet.

Vissa forskare försöker göra en saklig bedömning baserat på forskningsresultat inom specificerade områden. En del framför i medierna åsikter för och emot Sveriges pandemihantering, då det ofta är fråga om just avvägningar. Detta är bra, då alla goda argument behöver komma fram. Några håller tyvärr ett mycket högt tonläge och drar sig inte för att utsätta forskarkollegor för påhopp. Det är då inte fråga om att kalla experter för talanglösa, utan att i mejl och sociala medier ägna sig åt smutskastning och regelrätta hot.

Detta kunde man kanske ta med viss ro, men under senare tid har vi sett hur konspirationsteorier och demagogi åstadkommit mycket farliga rörelser i USA som direkt hotat demokrati och riskerar livet på dem som står upp för öppenhet och sanning. Vi ser också hur hanteringen av covid-19 tas som intäkt för antidemokratiska aktiviteter i flera länder, där mänskliga fri- och rättigheter begränsas långt utöver vad pandemin berättigar till.

Sverige har en lång demokratisk tradition med meder som medverkat till en öppen fri diskussion. Argument ventileras, för och emot på ett sansat sätt. Detsamma gäller inom forskning, där man som forskare skolats att så objektivt som möjligt väga olika forskningsresultat, och sedan öppet i tidskrifter och möten försöka närma sig sanningen.

Tyvärr tycks coronapandemin ha satt normala mekanismer och regler för kommunikation ur spel. Hätska stämningar piskas upp, hat och hot sprids i sociala medier och tar sig allt grövre uttryck.

Vi kan i Läkartidningen (10/2) läsa om hur forskare tystas av trycket från massiva påhopp. En så kallad dold Facebookgrupp, vars verksamhet beskrivs av SR:s Vetenskapsradion sägs ägna sig åt spridning av obekräftade uppgifter och smutskastning. Vissa i gruppen uppges även driva tesen att människor som dött med covid-19 i Sverige i själva verket utsatts för medvetet folkmord och att ansvariga därför borde ställa inför rätta i internationell domstol. I gruppen rapporteras flera forskare ingå, som lyckats få tunga internationella tidskrifter att publicera artiklar där Sverige svartmålas.

Coronapandemin och dess hantering tål att och behöver diskuteras. Vilka positiva och negativa konsekvenser har olika åtgärder på kort och lång sikt? Vad säger vetenskapen (de 96 122 publikationerna?) Hur väger vi människoliv mot andra konsekvenser i Sverige, i västvärlden och i utvecklingsländer? Vad betyder åtgärderna för barn, ungdomar, kvinnor, män, unga och gamla?

Vi vet att en del människor saknar civilkurage, och vi kan inte förvänta oss att alla debattörer ska våga sig fram från anonymitetens gömslen.

Yttrandefriheten väger givetvis tungt och vem som helst må ha rätten att ingå i slutna Facebook-grupper men som läkare och forskare själva anser vi att:

1 Det är ett krav att i varje fall läkare och forskare träder fram öppet och framför sina argument, respektfullt och med så väl underbyggda argument som möjligt. Vi motsätter oss bestämt att fake news och konspirationsteorier sprids i det fördolda.

2 Journalisters arbete med att avslöja hur dolda Facebook- grupper, eller andra ”trollfabriker” försöker skapa konflikter, underminera vetenskap eller svartmåla och smutskasta dem som inte har ”rätt åsikt” förtjänar stöd.

3 Det är oacceptabelt när forskare ägnar sig åt personangrepp i sociala medier. Våra lärosäten, akademier och institutioner behöver se över sina etiska riktlinjer och hur dessa följs. Vi alla behöver fundera på hur ett akademiskt samtal ska föras.

4 Antidemokratiska rörelser behöver motverkas kraftfullt. Mass-hysteri och demagogi kan, som historien visar, få katastrofala följder.

Kjell Asplund, professor emeritus i medicin, Umeå universitet

Margareta Bachrack Lindström, bitr professor i omvårdnad, prorektor Linköpings universitet

Staffan Bergström, professor emeritus i Internationell hälsa, Karolinska institutet

Bryndis Birnir, professor i fysiologi, Uppsala universitet

Stefan Björklund, professor i medicinsk kemi och biofysik, Umeå universitet

Maria Bradley, professor i dermatovenereologi, Karolinska institutet

Sven Bremberg, docent i social-medicin, Karolinska institutet

Anders Ekbom, professor epidemiologi, Karolinska institutet

Lisa Ekselius, professor och över-läkare i psykiatri, Uppsala universitet

Tomas Faresjö, professor i samhällsmedicin, Linköpings universitet

Orvar Finnström, fd professor och överläkare i neonatologi, , Linköpings universitet

Martin Garwicz, professor i integrativ neurofysiologi, Lunds universitet

Bengt Gerdin, professor emeritus i intensiv-och brännskadevård, Uppsala universitet

Martin Gullberg, professor i molekylärbiologi, Umeå universitet

Kerstin Hagenfeldt, professor emeritus i obstetrik-gynekologi, Karolinska institutet

Jonas Halfvarson, professor och överläkare i gastroenterologi, Örebro Universitet

Markus Heilig, professor i psykiatri, Linköpings universitet

Dan Holmberg, professor i immunologi, Lunds universitet

Lars Irestedt, docent i anestesiologi och Intensivvård , fd verksamhetschef Karolinska sjukhuset

Olle Korsgren, professor och överläkare i transplantationsimmunologi, fd ordf akademiska senaten, Uppsala universitet

Mikael Landen, professor i psykiatri, Göteborgs universitet

Åke Lernmark, seniorprofessor i experimentell diabetes, Lunds universitet

Johnny Ludvigsson, senior professor och överläkare i pediatrik, Linköpings universitet

Ola Nilsson, professor och över-läkare i pediatrik, Örebro Universitet

Peter M Nilsson, professor och överläkare i klinisk kardiovaskulär forskning, Lunds universitet

Åsa Nilsonne, professor emeritus i psykiatri, Karolinska institutet

Lennart Persson, professor i neurokirurgi, Uppsala universitet

Nina Rehnqvist-Ahlberg, professor emeritus i kardiologi, Karolinska institutet

Katrine Riklund, professor i diagnostisk radiologi, prorektor, Umeå universitet

Annika Rosengren, professor i medicin, Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet

Stellan Sandler, professor i medicinsk cellbiologi, fd vicerektor, Uppsala universitet

Anna Strömberg, professor i omvårdnad, prodekanus, Medicinska fakulteten, Linköpings universitet

Carl-Göran Svedin, professor i barn- och ungdomspsykiatri, Stockholm

Johan D Söderholm, professor och överläkare i kirurgi, fd dekanus, medicinska fakulteten, Linköping

Eva Tiensuu Janson, professor i medicin, stf vice-rektor vetenskapsområdet medicin och farmaci, Uppsala

Toomas Timpka, professor i socialmedicin, Linköpings universitet

Anders Vahlquist, professor emeritus i dermatologi, Uppsala universitet

Gunilla Westermark, professor i medicinsk cellbiologi, Uppsala universitet

Per Westermark, professor emeritus i patologi, Uppsala universitet

Lars Vikinge, fd lektor i etik, Linköpings universitet

Eva Vingård, professor emeritus, arbets- och miljömedicin, Uppsala universitet

Mia von Euler, professor i neurologi, dekanus fakulteten för medicin och hälsa, Örebro universitet "

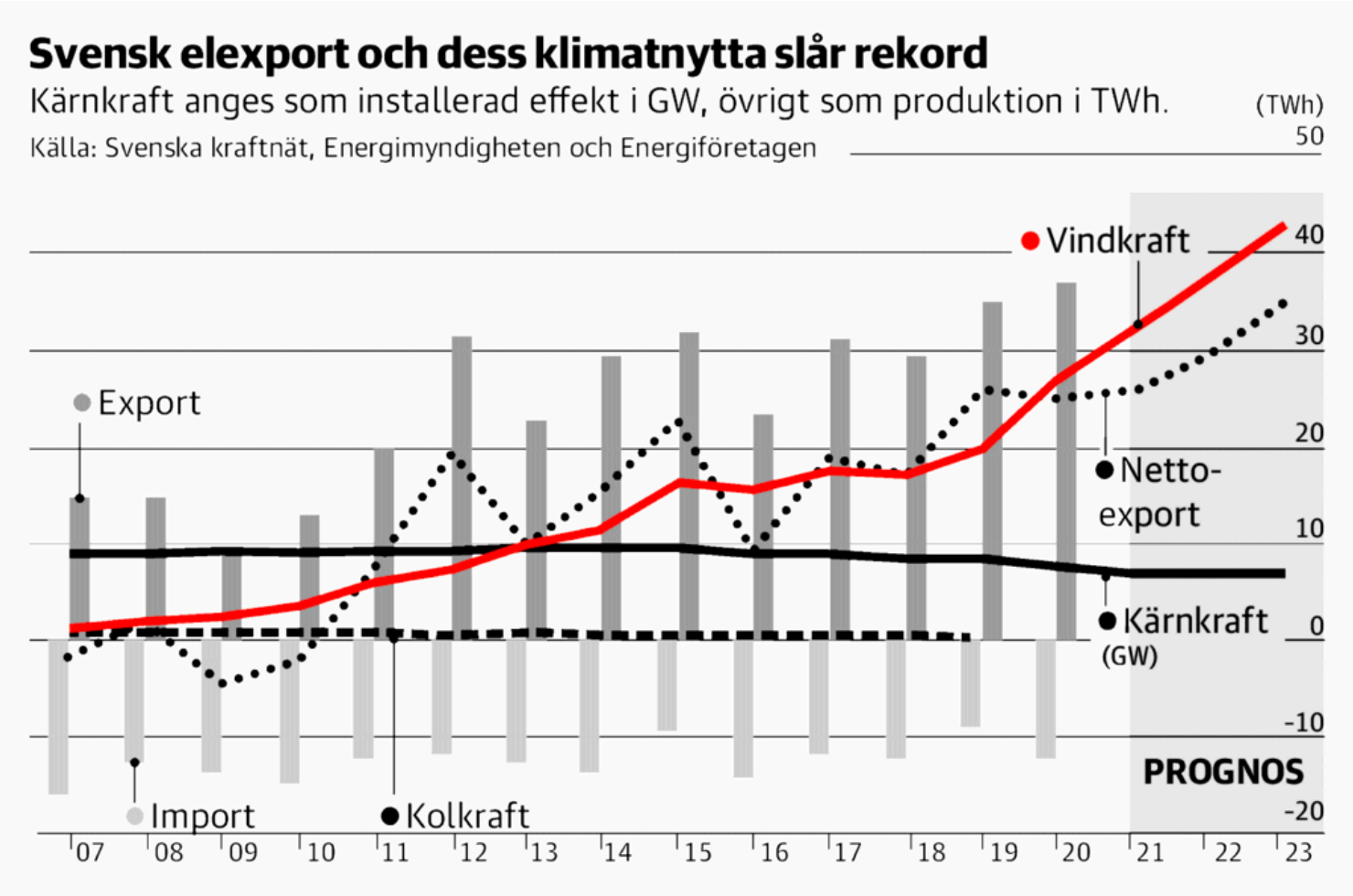
Svensk elexport och dess klimatnytta slår rekord
Kärnkraft anges som installerad effekt i GW, övrigt som produktion i TWh.
Källa: Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Energiföretagen
(TWh)
50
40
30
20
10
0
-10
-20
Vindkraft
Export
Netto-
export
Kärnkraft
(GW)
PROGNOS
Import
Kolkraft
07
08
09
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23

”Flera partier vilseleder om elsystemet och klimatet”

"Flera partier har den senaste tiden spridit en vilseledande bild av hur vårt elsystem påverkar klimatet. Fakta är att elproduktionens klimatnytta aldrig varit så stor som 2020, trots avvecklingen av kärnkraftverk. Och den väntas fortsätta öka, tack vare eleffektivisering inom svensk industri och ytterligare expansion av förnybar el, skriver Linda Burenius och Johanna Sandahl.

DN. DEBATT 210214

En slutsats kan samtliga riksdagspartier enas om, nämligen att svensk elexport ger stor klimatnytta, eftersom den tränger ut fossilbaserad elproduktion i våra grannländer. Moderaterna skriver exempelvis att de vill *”underlätta export av svensk koldioxidfri el”*. Samma uppfattning, med olika formuleringar, har också framförts av L, KD, SD, C, S, V och MP.

Samtidigt har flera partier gått till hårt angrepp på regeringen för att den inte stoppat Vattenfalls stängning av två olönsamma kärnkraftsreaktorer i Ringhals. De har också rasat över att Sverige under vissa timmar dels importerat el från kolkraftlandet Polen, dels *”kört igång”* det oljebaserade reservkraftverket i Karlshamn. Det senare *”slår direkt mot klimatet”*, skriver Ulf Kristersson (M). Liberalerna klimatpolitiska talesperson utvecklar: *”Varje gång som man importerar fulel från andra länder eller varje gång som det krävs att vi drar på fulelen i Sverige, så är det en katastrof för klimatet.”* Nyamko Sabuni (L) skriver dessutom att problemet ökar: ”*Sverige importerar mer smutsig kolkraft och det behövs oftare oljeeldad elproduktion här hemma.”* Och Ebba Busch (KD) summerar: *”Nu blir varje kall och vindstilla dag i Sverige en klimatbomb.”*

Dessa uttalanden ger dock en helt vilseledande bild av elsystemets påverkan på klimatet. Så hur ligger det till – hur har den svenska elanvändningen, elproduktionen och dess klimatnytta utvecklats?

1 Nettoelexporten och dess klimatnytta har tredubblats. Offentlig statistik visar att Sveriges nettoexport av el under perioden 2015–2020 uppgått till i genomsnitt 20 TWh/år, jämfört med 6 TWh/år under perioden 2007–2014. Om vi antar att en extra TWh elproduktion i Sverige minskar utsläppen av växthusgaser med 600 000 ton i Nordeuropa, har klimatnyttan av svensk nettoelexport ökat från 3,6 till 12 miljoner ton om året. Dessa 12 miljoner ton motsvarar cirka en fjärdedel av Sveriges territoriella utsläpp. Den positiva utvecklingen beror till stor del på effektivisering inom industrin, som använder i stort sett lika mycket el som i mitten på 1980-talet, trots att produktionen ökat kraftigt. Också i andra sektorer har led-teknik och annan energieffektiv teknik lett till stora elbesparingar. Tillsammans med den snabba utbyggnaden av förnybar el har detta möjliggjort en kraftigt ökad elexport. Samtidigt har elimporten i genomsnitt minskat med 15 procent (2 TWh/år) under den nuvarande regeringen jämfört med den tidigare.

2 Elexporten fortsätter att öka. Det är bra att Sverige på kort sikt, fram till 2030, ökar elexporten ytterligare, eftersom de globala klimatutsläppen måste minska snabbt. Trots att både Ringhals 1 och 2 nu tagits ur drift förutspår Energimyndigheten i sin senaste prognos att den svenska nettoelexporten ökar från 25 TWh år 2020 till rekordhöga 35 TWh år 2023. Detta beror främst på att vindkraften förväntas öka med

16 TWh, från 27 TWh år 2020 till 43 TWh år 2023. Även solkraften ökar väsentligt (från 0,7 TWh år 2019 till 3 TWh 2023).

3 Elimporten från Polen har halverats och exporten ökat kraftigt. Om vi fokuserar på elhandeln med Polen, ett land med mycket kolkraft, blir den relativa klimatnyttan ännu större. Sveriges elimport från Polen har halverats, från i genomsnitt cirka 300 GWh/år 2007–2014 till cirka 150 GWh/år 2015–2020. Samtidigt har elexporten till Polen ökat kraftigt, från drygt 1 800 GWh/år till drygt 3 200 GWh/år under nuvarande regering. Det betyder att elexporten till Polen sedan 2015 varit i genomsnitt 21 gånger större än importen. Även under januari 2021 (den 4 till 31 januari) – när Vattenfall stängt Ringhals 1, det var kallt i Sverige och vindkraften producerade mindre än normalt – exporterade Sverige 17 gånger så mycket el till Polen som vi importerade. Vill vi helt undvika smutsig import skulle vi behöva ett slutet elsystem. Det är möjligt, men mycket ineffektivt både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och för klimatet, eftersom det skulle hindra den klimatnyttiga elexporten.

4 Användningen av oljekraftverket i Karlshamn har minskat. Det blev stor uppmärksamhet när det oljeeldade Karlshamnsverket, sattes i beredskap i början av februari i år. Det är inte helt ovanligt, men däremot är det sällan det behöver aktiveras i driftskedet. Under de 13 föregående vintrarna (sedan vintern 2007/2008) aktiverades kraftverket totalt nio gånger, samtliga tillfällen innan 2014. I åtta av fallen uppger Svenska kraftnät att orsaken främst var kyla och låg tillgänglighet i de svenska kärnkraftverken. Därutöver kördes oljekraftverket på kommersiella grunder under vissa timmar juni 2020, då tre kärnkraftsreaktorer stod stilla och en fjärde gick på halv effekt.

5 Kolkraften i Sverige har minskat. Slutligen har Sverige i princip slutat använda kol för el- och värmeproduktion. Det skedde genom att en skatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk infördes 2019, vilket Moderaterna motsatte sig. Under perioden 2007 till 2014 användes i genomsnitt 750 GWh kol i el- och värmeproduktion, vilket minskade till 300 GWh under 2019 och närmade sig noll under 2020.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att under samma period som kärnkraftsägarna på kommersiella grunder stängt fyra äldre och olönsamma reaktorer, samtidigt som vi minskat användningen av oljekraftverket i Karlshamn och fasat ut kolkraftsproduktionen, har den svenska elexporten och dess klimatnytta slagit nya rekord. Den enkla förklaringen är att den förnybara elproduktionen ökat kraftigt och energieffektiviseringen fortsatt.

Denna utveckling har inte bara lett till en mycket stor klimatnytta genom minskade utsläpp i våra grannländer, den har också lagt grunden för att vi ska klara elektrifieringen och klimatomställningen i Sverige.

Mot denna bakgrund är det nästintill ofattbart att vissa partier lägger allt sitt krut på att kritisera Vattenfalls stängning av två äldre kärnkraftsreaktorer, som inte längre uppfyller säkerhetskraven. *”Det är en konstig politisk debatt överhuvudtaget. Alla som vet något, vet att det i praktiken inte var möjligt att driva Ringhals 1 och 2 vidare, utan att det skulle kräva jätteinvesteringar”*, enligt Mikael Odenberg, som tidigare var energipolitisk talesperson för Moderaterna och generaldirektör för Svenska kraftnät.

Det är oroväckande att flera partier nu verkar ha låst sig vid sitt ensidiga kärnkraftsfokus. Tidigare, i december 2019, skrev exempelvis Ulf Kristersson att *”Moderaterna vill att Sverige ska satsa mer på vindkraft”* och i september 2020 ville Moderaterna i Skåne bland annat satsa på havsbaserad vindkraft för att rädda Skånes

elförsörjning. Numera har partiet nästan allt fokus på kärnkraft, speciellt en typ av mindre kärnkraftsreaktorer som inte finns på marknaden och vars framtid vi inte vet något om.

Den avgörande frågan är hur vi redan i dag kan utveckla och modernisera energisystemet. Då handlar det om att underlätta för den förnybara elproduktion, parallellt med att främja energieffektivisering, energilagring, en mer flexibel elanvändning samt en snabb utbyggnad av elnäten så att elen når fram till användarna.

Expansionen av förnybar elproduktion sänker de genomsnittliga elpriserna och gör dem samtidigt mer variabla. Det skapar förutsättningar för investeringar i energilagring såsom vätgas, elektrobränslen och batterier, vilket kommer att utgöra basen i framtidens planerbara förnybara energisystem. Ett lägre elpris leder också till investeringar i elkrävande industrier såsom batterifabriker, nya industriprocesser och serverhallar. Detta, i kombination med fortsatt energieffektivisering, gör att Sverige inte bara kan gå i spetsen för klimatomställningen utan också skapa nya jobb och stärka vår ekonomi.

Linda Burenius, ordförande föreningen 100 procent förnybart

Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen "

”Varför har Sverige övergett sin politik för fred och avspänning?”

Sverige vågar inte längre föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik utan försöker ty sig till USA. Det motiveras med Rysslands aggressiva och repressiva politik. Men den nya politiken har bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa när Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland, skriver nio fd politiker och ambassadörer.

DN. DEBATT 210215

Svensk utrikes- och säkerhetspolitik präglas numera i anmärkningsvärd hög grad av osäkerhet och oro. Nyligen genomdrev riksdagens borgerliga partier ett riksdagsuttalande om att Sverige förbehåller sig rätten att söka medlemskap i Nato om vi skulle anse det nödvändigt – Nato-optionen. Det är egentligen en självklarhet. Sverige är ju en suverän stat. Genom att göra ett särskilt riksdagsuttalande som regeringspartierna inte stod bakom, skapades bara osäkerhet om svensk säkerhetspolitik. Regeringen å sin sida markerade att man står fast vid den svenska alliansfriheten. Bra så. Men problemet är att Sverige under senare år blivit så beroende av USA att våra anspråk på ”alliansfrihet” har ett allvarligt trovärdighetsproblem.

Under det kalla kriget kunde Sverige föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik. ”Alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig” var en säkerhetspolitisk doktrin som vi i Sverige år efter år konstaterade ”tjänade oss väl”. Sverige och Finland bildade en neutral zon i Nordeuropa som höll det kalla krigets kombattanter isär. Genom ett ”för våra förhållanden starkt försvar” kunde vi säkerställa att ingen

kuppartat skulle kunna ta kontroll över svenskt territorium, och hota motståndaren därifrån. Bägge sidor såg fördelar i detta och respekterade det. Alla berörda insåg också att om till exempel Sovjetunionen skulle försöka ta kontroll över en del av Sverige eller Finland, skulle det uppfattas som ett så allvarligt hot mot Nato att en motattack skulle bli oundviklig. Samtidigt var vi självständiga och konstruktiva röster i världspolitiken, Det gjorde att vi kunde spela viktiga roller i den europeiska avspänningspolitik i slutet av 1900-talet, som ledde till det kalla krigets slut.

Nu verkar den epoken vara över. Sverige vågar inte längre föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik utan försöker ty sig till USA så nära som möjligt. Det motiveras med Rysslands aggressiva och repressiva politik. Men är hotet från dagens Ryssland verkligen större än från det kalla krigets Sovjetunionen? Då ansågs Sovjetunionens och Warszawapaktens militära kapacitet ungefär jämbördig med Nato:s. I dag, trots rysk återupprustning, är USA:s försvarsutgifter ungefär tio gånger högre, och de europeiska Nato-ländernas sammanlagt tre gånger högre än Rysslands. Även om man tar hänsyn till den lägre kostnadsnivån i Ryssland kan man räkna med att USA/Nato:s militära kapacitet är flera gånger större än Rysslands. Och Rysslands svaga ekonomi gör att denna styrkebalans knappast kommer att ändras till Rysslands fördel under överskådlig tid.

Kreml för visserligen en offensiv politik med inslag av militär aggression för att stärka sitt inflytande inom sitt ”nära utland” och hålla västmakterna borta. Samtidigt förstår man att en militär konfrontation med Nato, som man måste räkna med vid ett angrepp på Finland eller Sverige eller de baltiska staterna, vore ödesdigert för Ryssland och inte har något som helst stöd hos rysk opinion. Rysk kontroll över svenskt, finskt eller baltiskt territorium vore helt enkelt ett så stort strategiskt bakslag för Nato, att det vore oacceptabelt oavsett Nato-medlemskap.

Sveriges nuvarande USA-anpassning innebär att vi offrat mycket av vårt utrikespolitiska oberoende och våra möjligheter att konstruktivt bidra till konfliktförebyggande och avspänning i världen. Vi ser hur USA:s påtryckningar fått Sverige att överge sin väletablerade politik mot kärnvapen och avstå från att underteckna det i FN framförhandlade Fördraget om Kärnvapenförbud, som nu har trätt i kraft. Men framför allt har den nya svenska politiken bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa genom att Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland, helt i strid med våra säkerhetspolitiska intressen.

Den primära hotbilden för Sverige är den höga militär-politiska spänningsnivå som uppstått i Nordeuropa under de senaste 10–15 åren och som innebär risk för utlösning av en stormaktskonflikt, som i så fall skulle drabba även Sverige. Orsakerna härtill är flerfaldiga och både Ryssland och USA är medskyldiga.

Den amerikanska krigsmakten, som under det kalla kriget i stort sett var frånvarande från Östersjöområdet, är sedan tio år i hög grad närvarande med såväl örlogsfartyg som krigsflygplan. De deltar i en mängd militära övningar riktade mot Ryssland i hela det nord-europeiska området – i Östersjöområdet och på Nordkalotten – antingen unilateralt eller tillsammans med andra Nato-stater och med deltagande även av Sverige och Finland.

Ryssland har å sin sida förstärkt sina styrkor i västra Ryssland, såväl i Kaliningrad som på Nordkalotten. Efter en lång period av förfall efter Sovjetunionens kollaps förfogar Ryssland åter över en modern krigsmakt med avancerade vapen.

Det enda verkligt allvarliga hotet mot Sveriges säkerhet är sålunda en stormaktskonflikt i Europa och i vårt närområde. Vad vi måste göra är att inrikta vår utrikespolitik och diplomati på att söka minska de rådande stormaktsspänningarna och därmed risken för en konflikt som skulle drabba oss. Det övergripande målet måste vara att, tillsammans med likasinnade stater, motverka stormakternas maktkamp, och främja ett globalt samarbete för att hantera vår tids stora utmaningar.

Det kräver en reviderad svensk säkerhetspolitik, som tar till vara erfarenheterna från världskrigen och det kalla kriget och som baseras på sakliga intresseanalyser. För en mindre nation har det ett stort värde att bedriva en trovärdig och förutsebar säkerhetspolitik. Finland, Schweiz och Österrike är goda exempel på det men knappast Sverige. Dagens osäkerhet hos såväl den svenska befolkningen, som hos våra grannländer och hos stormakterna om vilken politik Sverige verkligen kommer att bedriva, om vi hamnar i en kritisk säkerhetssituation, är skadlig för oss.

Ett medlemskap I Nato löser inte Sveriges säkerhetsproblem utan gör oss mer utsatta. Sverige borde, likt Finland, slå fast att vi inte tillåter att vårt territorium utnyttjas i fientligt syfte av andra stater. Vi bör inte agera så att vi ses som en del av ett potentiellt hot mot något annat land utan som en tydlig aktör för fred, avspänning och global samverkan.

Hans Blix, fd utrikesminister (L)

Rolf Ekéus, fd ambassadör Washington och nationalitetskommissarie OSSE

Pär Granstedt, fd riksdagsledamot (C) och vice ordförande Utrikesutskottet

Birgitta Hambraeus, fd riksdagsledamot (C)

Sven Hirdman, fd statssekreterari försvarsdepartementet och ambassadör i Moskva

Carl-Magnus Hyltenius, fd nedrustningsförhandlare och ambassadör i Köpenhamn

Thage G Peterson, fd försvarsminister (S) och Riksdagens talman

Pierre Schori, fd biståndsminister (S) och FN-ambassadör

Maj Britt Theorin, fd statssekreterare nedrustningsfrågor och riksdagsledamot (S) "

”Polisen hanterar många bedrägeriärenden felaktigt”

"En internrevision från Polismyndigheten av 702 direktavskrivna bedrägeriärenden visade att 701 var felaktigt hanterade. Efter snart fyra år tyder inget på att dessa brister ännu är åtgärdade. Rättsstatsprincipen kräver att de brott som kommer till Polismyndighetens kännedom utreds på ett godtagbart sätt, vilket inte är fallet i dag, skriver Magnus Lindgren.

DN. DEBATT 210216

Under de senaste åren har bedrägerier kommit att bli ett av Sveriges vanligaste brott. År 2020 polisanmäldes omkring 217 000 bedrägeribrott, vilket är en ökning med cirka 90 procent sedan 2011. Det verkliga antalet bedrägerier är emellertid mångdubbelt fler då anmälningsbenägenheten är låg vid denna typ av brott.

Flertalet anmälningar (cirka 60 procent) skriver polisen av i samma stund som de anmäls. I resterande fall inleds en förundersökning, men ett nedläggningsbeslut fattas ofta i nära anslutning till anmälan. De personuppklarade brotten – alltså de brott där någon misstänkt kan knytas till brottet – har minskat med 10 procentenheter under det senaste decenniet och uppgår i dag till endast cirka 6 procent. Av dessa leder vissa till åtal och endast en del till fällande dom.

I praktiken innebär detta att den som drabbas av bedrägerier har en försvinnande liten möjlighet att få sitt brott uppklarat. Det är alltså i princip straffritt för gärningspersoner att begå denna typ av brott.

Handläggningen av bedrägerier är inte enbart ett hot mot den enskildes rättssäkerhet utan riskerar även att påverka villkoren för företagande och ekonomisk verksamhet. Enligt ”The economic freedom of theworld index”, som mäter graden av marknadsekonomi i drygt 160 länder, tappar Sverige placeringar. Orsaken är bland annat att företagare i allt mindre utsträckning upplever att de kan lita på att polisen upprätthåller lag och ordning.

Till saken hör att bedrägerier i form av identitetsintrång och kort-, faktura- och investeringsbedrägerier inte sällan är ingången till annan betydligt mer allvarlig brottslighet som till exempel organiserad människohandel, penningtvätt och terrorfinansiering.

En internrevision från Polismyndigheten av 702 direktavskrivna bedrägeriärenden visar att 701 var felaktigt hanterade. I rapporten beskrivs tre mycket väsentliga brister avseende hanteringen av anmälda och nedlagda bedrägeribrott. Det handlar kortfattat om brister i rättssäkerheten, brister i hanteringen av det stora inflödet av bedrägeriärenden samt brister i Polismyndighetens interna kontroll och kvalitetssäkring av direktavskrivna bedrägeriärenden. I skrivande stund, efter snart fyra år, tyder inget på att dessa brister ännu har åtgärdats.

En försvårande omständighet är att Polismyndigheten inte gör någon egen uppföljning avseende dessa direktavskrivningar eller nedläggningsbeslut. Med andra ord är det ingen som vet om de nedläggningsbeslut som fattas är korrekta eftersom det inte sker någon som helst kvalitetssäkring.

Svårigheter, hinder och utmaningar får emellertid inte omvandlas till ursäkter för att inte göra något alls, vilket har varit verkligheten för denna typ av brott i Sverige under många år. Antalet anmälningar är

skyhögt, mörkertalet än större, personuppklaringen är låg och de utredande resurserna minst sagt begränsade; polisens förmåga brister alltså på många sätt.

För att stärka brottsdrabbades rättigheter lanserar vi i anslutning till Nationella brottsofferveckan 2021 en kostnadsfri tjänst där privatpersoner som utsatts för bedrägeri och fått sin anmälan direktavskriven eller nedlagd kan få en kvalitetsgranskning, en så kallad ”second opinion”.

Tjänsten möjliggörs genom ett samarbete med näringslivet, bland annat Mysafety försäkringar, och syftar till att granska om beslutet att lägga ned eller direktavskriva ärendet är korrekt i förhållande till reglerna i rättegångsbalken. I och med detta kan den nya bedömningen användas som underlag för att begära en så kallad överprövning.

En vinst med en sådan lösning är att brottsdrabbade får en förbättrad rättssäkerhet i sitt enskilda ärende. En annan vinst är att Polismyndigheten får en kvalitativ återkoppling avseende regeltillämpningen vid nedläggningsbeslut, något som i dag inte följs upp av varken myndigheten själv eller Brottsförebyggande rådet.

Sammanfattningsvis visar de gångna årens erfarenheter att bedrägeribrottsligheten är så omfattande att vi aldrig kommer att kunna ”arrestera” oss ur situationen. Fokus måste i stället vara på att, tillsammans med näringslivet, förebygga och förhindra att denna typ av brott över huvud taget uppstår. Samtidigt kräver rättsstatsprincipen att de brott som kommer till Polismyndighetens kännedom utreds på ett godtagbart sätt, vilket inte är fallet i dag.

Magnus Lindgren, generalsekreterare, Stiftelsen Tryggare Sverige "

”Vi måste förbereda oss för att antibiotika slutar fungerar”

"En framtid utan verksam antibiotika är inte nödvändigtvis ett undergångsscenario eller en nattsvart dystopi. Men samhällets alla sektorer måste förbereda sig i god tid. Då kan detta postantibiotiska samhälle mycket väl utgöra en levbar framtid, skriver 11 forskare.

DN. DEBATT 210217

Den pågående covid-19-pandemin har på kort tid åsamkat samhället enorma kostnader – såväl humanitära som ekonomiska. I skuggan av pandemin pågår samtidigt ett mer lågintensivt, men på sikt ännu mer kostsamt förlopp, nämligen den växande antibiotikaresistensen. Antibiotikaresistens innebär att bakterier blir okänsliga för antibiotika och att vanliga infektionssjukdomar blir svåra, eller omöjliga, att behandla. Den växande resistensen kallas ibland för en katastrof i slowmotion, och har på detta vis flera likheter med klimatförändringarna. Och liksom klimatförändringarna är det ett förlopp som inte känner några gränser, utan omfattar hela mänskligheten, såväl nationellt som internationellt. En i sammanhanget mer positiv likhet är att antibiotikaresistensens utbredning och dess inverkan på vår framtid är skapad av människans nutida livsstil, och därför något som vi människor har möjlighet att påverka.

Antibiotika utgör en viktig kugge i det moderna samhällets maskineri. Antibiotika finns inbyggt i hur sjukdomar hanteras och hur mat produceras, och utgör därmed ett slags infrastruktur som säkrar grundläggande samhällsfunktioner. Utan antibiotika skulle samhället

se helt annorlunda ut. Tyvärr vet vi sedan länge att det är en bräcklig infrastruktur. Sprickorna har synts i decennier, och har med tiden vuxit sig allt större. Det samhällsekonomiska värdet av antibiotikan är nästintill omöjligt att fastställa.

Kostnaderna för antibiotikaresistens är även de svåra att fastställa. De försök som gjorts räknar med att det i människoliv redan i dag dör hundratusentals människor per år på grund av resistenta bakterier. Enligt FN riskerar dödstalet att stiga till flera miljoner år 2050 om utvecklingen tillåts fortgå i samma spår som nu. Baserat på ökade sjukvårdskostnader och produktionsbortfall beräknas de ackumulerade kostnaderna för antibiotikaresistensen bara i Sverige uppgå till 4,3 miljarder kronor fram till år 2030, enligt Folkhälsomyndigheten. Utifrån snarlika uppskattningar räknar Världshälsoorganisationen WHO med att de globala kostnaderna fram till 2050 kan utgöra så mycket som 1,1–3,8 procent av global bnp. Tyvärr är utvecklingstakten av nya antibiotika långt ifrån tillräcklig för att kompensera för bakteriernas alltmer utbredda resistens.

En framtid där vi inte har tillgång till verksam antibiotika på samma vis som i dag är inte nödvändigtvis ett undergångsscenario eller en nattsvart dystopi. Dock måste samhällets alla sektorer förbereda sig, och det i god tid. Då kan vi kompensera för sprickorna i infrastrukturen, bygga om och byta ut, stabilisera och mobilisera, innan den faller ihop.

I ett par års tid har vi forskat om antibiotikaresistens ur ett flervetenskapligt perspektiv (se faktaruta).

Våra diskussioner har bland annat resulterat i följande fem rekommendationer som kan bidra till en mer levbar postantibiotisk framtid:

1 Investera i byggd miljö och infrastruktur som stödjer smittsäkra beteenden. Covid-19-pandemin har visat att människor måste kunna hålla avstånd till varandra i offentliga miljöer för att undvika smittspridning. Men när den fysiska miljön i våra städer inte stödjer smittsäkra beteenden hjälper varken avspärrningsband, tejpmarkeringar eller skyltar. Det går inte att hålla två meters avstånd i en korridor som är 1,5 meter bred. I befintliga miljöer kan lösningen vara att bygga in avskärmningar i öppna planlösningar i exempelvis kontor, skolor och vårdmiljöer. När det gäller utformningen av nybyggnationer måste regelverk förses med nya standarder, med covidpandemins lärdomar som grund.

2 Stärk beredskapen i sjukvården. I skrivande stund har pandemin skördat över 12 000 liv i Sverige. Hur hög denna siffra än är, hade den varit flera gånger högre om vi inte haft tillgång till verksam antibiotika. I ett postantibiotiskt samhälle måste vi ha en hälso- och sjukvård som besitter en väl tilltagen överkapacitet, för att kunna hantera utbrott av nya men också tidigare kända infektionssjukdomar. Denna kapacitet gäller såväl tillgången till material som personal. Managementmodeller som bygger på små lager, flexibla anställningsformer och hög beläggning är varken långsiktigt hållbara eller försvarbara, enligt vad covid-19-pandemin redan har lärt oss och vad ett postantibiotiskt samhälle kräver.

3 Inkludera hela samhället i strategierna. Att utveckla resistens är för mikroorganismer en rent evolutionär process – ju mer läkemedel som finns i deras naturliga miljö, desto mer omfattande blir mängden resistenta mikroorganismer. Som samhälle måste vi därför använda rätt läkemedel i rätt dos både till djur och människor, inte släppa ut överbliven antibiotika i miljön och se till att läkemedelsfabriker renar sina utsläpp. Vi måste upphöra med överanvändningen av antibiotika

och genom politiska beslut säkra att den används solidariskt. Antibiotikaresistens är inte något som vare sig enstaka grupper, professioner eller nationer kan ta fullt ansvar för. Den gäller oss alla.

4 Utveckla förståelsen för bakterier. Vårt förhållningssätt till bakterier och antibiotika behöver förändras och så även aspekter av hur vi beskriver bakterier och vår relation till dem. Här kan vi se att en förändring har inletts: Krigsmetaforer där bakterierna som livsform är våra fiender, och där antibiotika är vårt vapen för att utrota dem har börjat ersättas med metaforer kopplade till biologisk mångfald. Bakterier utgör en del av vår omgivning och oss själva, många av dem bidrar till att upprätthålla vår hälsa och behöver värnas.

5 Prioritera flervetenskapliga forskningsmiljöer. Specialiserad forskning och grundforskning inom alla discipliner är viktig, men specialisterna måste också ges förutsättningar att samverka och samtala med varandra. I forskning kring antibiotikaresistens ligger fokus vanligen på naturvetenskap och medicin. Men följderna av resistensen – och åtgärderna som kan vidtas för att bromsa den – omfattar hela samhället. Här kan samhällsvetare och humanister bidra med viktig kunskap kring sociala, politiska, ekonomiska samt kulturella aspekter av antibiotikaresistens.

Sammanfattningsvis måste vi redan nu börja förbereda oss för en framtid med ett mer hållbart förhållande till bakterier och antibiotika. Det är förberedelser som vi alla kan – och behöver – delta i och problemet måste därför upp på den nationella och globala politiska agendan. Då kan detta postantibiotiska samhälle mycket väl utgöra en levbar framtid, även om vi inte kan använda antibiotika på samma sätt som vi gör i dag.

Fredrik Brounéus, leg apotekare, utredare och pressansvarig, Vetenskap & Allmänhet

Stinne Glasdam, docent i vårdvetenskap, Lunds universitet

Kristofer Hansson, docent i etnologi, Malmö universitet

Rachel Irwin, fil dr i antropologi, Lunds universitet

Cecilia Lenander, med dr, apotekare, Lunds universitet

Henrik Loodin, fil. dr i sociologi, Lunds universitet

Lars Nordgren, docent i tjänstevetenskap, Lunds universitet

Linda Nyberg Alamaa, fil dr i statsvetenskap, Lunds universitet

Anna Tunlid, docent i idé och lärdomshistoria, Lunds universitet

Maria Wemrell, fil. dr i folkhälsovetenskap, Lunds universitet

Jonas Wrigstad, med dr, läkare, Lunds universitet "

"BAKGRUND. FORSKNINGSPROJEKTET

Tid: 2019–2020.

Deltagare: Forskare från en rad olika discipliner vid Pufendorf-institutet, vid Lunds universitet. Samverkan med den ideella organisationen Vetenskap & Allmänhet.

Inriktning: Utifrån medicin, politik, kultur, kommunikation och arkitektur utforska historiska, sociala, ekonomiska och politiska dimensioner av antibiotikaresistens.

Resultat: Boken ”Efter antibiotika – om smitta i en ny tid” (Fri Tanke förlag) Publikationen ”Att leva med bakterier. Möjligheter till ett levbart immunitärt liv” (Pufendorfinstitutet). "

”Trots vaccinerna riskerar covid att öka försprånget”

"Nu rullas vaccinerna ut, och det ser ut som att viruset ska kunna besegras utan striktare åtgärder. Men den globala smittspridningen är så stor, och de nya mutationerna så talrika, att viruset trots effektiva vacciner behåller försprånget, och riskerar att öka det. Därför bör en nollvision med striktare åtgärder övervägas, skriver 29 företrädare för Vetenskapsforum covid-19.

DN. DEBATT 210218

Sedan covid-19 drabbade världen, för nu drygt ett år sedan, har olika strategier för att bekämpa denna farsot anammats.

I många länder, kanske de flesta, utgick man från början från att covid-19 skulle bete sig som sin nära släkting sars, en coronavirussjukdom som härjade i Sydostasien i början av 2000-talet. Då sarssjuka började smitta först omkring en vecka efter symtomdebut lyckades man trots hög smittspridning effektivt isolera alla fall och slå ner viruset, utan någon större spridning utanför Sydostasien.

Övertygelsen om att covid-19 skulle bete sig, och lokalt begränsas, på samma sätt var förhärskande i många länder, även efter att smitta från människor utan symtom började dokumenteras. Därför underlät man ofta att förbereda sig för en pandemi. När det mot slutet av februari stod klart att denna sjukdom var betydligt mer svårstoppbar än sars gällde det alltså att fatta snabba beslut.

Olika länder agerade på olika vis. Vissa länder bestämde sig för att helt försöka eliminera smittan. Detta inleddes ofta med några veckors lockdown – dels för att hinna bygga upp testkapacitet och öka lagren av skyddsutrustning, dels för att skapa ett gynnsamt utgångsläge för fortsatt smittbegränsning. Men en del lyckades undvika lockdown, och ändå nå framgång. För att ta två illustrativa exempel:

Nya Zeeland togs fullständigt på sängen av pandemin, och efter snabb smittspridning ansåg man sig på grund av åratal av försummelse av den offentliga vårdssektorn inte ha något annat val än en lockdown, för att hinna bygga upp testning och smittspårning.

Taiwan däremot, som genomlevt sars-epidemin och därför var bättre förberett, kunde sätta in aggressiva åtgärder direkt: bred testning, effektiv smittspårning, stringent isolering, och allmänt munskyddsbruk. På så sätt fick Taiwan snabbt bukt med smittspridningen, utan någon lockdown.

Båda länder har tills nu varit utomordentligt framgångsrika i sin bekämpning av pandemin. Nya Zeeland har haft 26 dödsfall, i en befolkning på knappt 5 miljoner. Taiwan har haft 9 dödsfall, i en befolkning på drygt 23 miljoner. Båda dessa länder är öar. Men även länder med långa landgränser har nått liknande framgång med liknande metoder: Vietnam, till exempel, har haft 35 dödsfall, i en befolkning på nästan 100 miljoner.

Vad som genomgående kännetecknar dessa framgångsrika länder är alltså att de har sett viruset som eliminerbart. De har inte eftersträvat ett dämpande av virusets framfart (”mitigation”), som Sverige initialt gjorde, eller ett nedtryckande av viruset (”suppression”), som de flesta länder gjort. Utan de har sökt, och lyckats, eliminera sjukdomen inom sina gränser. Dels genom noggrann övervakning av nya utbrott, dels genom stränga inresebegränsningar och karantänsättning.

När utbrott skett har detta varit på grund av tillfälliga svagheter i gränskontrollen. Men med snabb testning, smittspårning, strikt isolering av fall och kontakter och lokalt munskyddstvång, har de varje gång lyckats kväsa de nya härdarna. På så sätt har livet inom landets gränser ofta kunnat återgå till det helt normala.

Det har givetvis funnits avigsidor: turismen har blivit lidande, liksom allt annat internationellt utbyte. Men den förmodade nackdel som oftast nämnts i samband med aggressiva åtgärder – att dessa hämmar ekonomi och sysselsättning – har visat sig inte stämma när det gäller dessa länder. Som det står i en analys publicerad i British medical journal: *”Effekten på bnp, baserat på IMF-projektioner för hela 2020, har visat sig vara mer gynnsam för länder med elimineringsstrategier än för dem som haft suppression som målsättning.”*

Att smittotalen drastiskt måste reduceras i Europa är i dag en vanlig ståndpunkt bland epidemiologer. Under de senaste månaderna har också en rörelse som eftersträvar en allmän, till och med global, ”nollvision för covid” vuxit fram. Internationell press har tagit upp frågan. I Storbritannien ska idén diskuteras i parlamentet inom kort.

Och i förr-förra numret av den ansedda medicinska tidskriften The Lancet skriver chefredaktören Richard Horton en ledare med titeln ”Offline: The Case for No-COVID”.

Men varför just nu? Nu, när vaccinerna rullas ut, och det verkar som om viruset ska kunna besegras utan striktare åtgärder. Anledningen är givetvis att den globala smittspridningen nu är så stor, och de nya mutationerna så talrika, att viruset trots effektiva vacciner behåller försprånget, och riskerar att öka det. Dessutom vaccineras för närvarande endast vuxna. Ett vaccin är sannolikt det verktyg som måste sätta spiken i kistan – så var det till exempel med smittkoppor – men ett vaccin kan inte ensamt besegra en pandemi, ett vaccin kan inte ensamt jaga nya mutationer.

Som Kungliga Vetenskapsakademien skriver i presentationen av sin nya rapport: *”För att bromsa den utvecklingen är det viktigt att begränsa antalet infektioner så mycket som möjligt. Annars finns en risk att mer smittsamma varianter tar över och att vaccinen på sikt inte skyddar lika bra.”*

Att drastiskt minska smittspridningen är helt enkelt nödvändigt. Men är det möjligt att ta ner den till noll, att genomföra de åtgärder som möjliggör en återgång till helt normalt liv, också i vår del av världen? Rent faktiskt, ja. Politiskt och opinionsmässigt är en svårare fråga.

Vad skulle till exempel krävas av Sverige för att uppnå en sådan noll-covid-situation?

I vårt land är smittspridningen så pass stor, och så pass okontrollerad, att flera veckors lockdown, med omfattande stödverksamhet, nu sannolikt skulle vara nödvändig för att få ner smittan till acceptabla nivåer. Målet är, enligt förespråkarna för strategin, att i ett första steg komma ner till 10 nya fall per 100 000 invånare per vecka (en tjugondedel av vad vi nu har). När denna nivå uppnåtts öppnar samhället stegvis upp och man övergår till ett nollvisionsmål, med omedelbar identifiering och utsläckning av enstaka utbrott. Väl organiserad, snabb och professionell smittspårning och testning i alla delar av samhället – även bland barn – är därför en central del av strategin. Detta kombineras med isolering av sjukdomsfall och deras kontakter. Gränskontroller är i detta skede strikta, men i takt med att länder eller regioner blir virusfria kan dessa länkas, och gränskontroller lättas.

Det kan låta som en utopi, men är det bevisligen inte. De flesta sydostasiatiska länder har nu en helt annan situation än länderna i Europa och Amerika. Till och med Kina, covid-19:s ursprungsland, har haft totalt 3 dödsfall per miljon invånare, att jämföras med Sveriges 1 236. Och det som borde göra våra förutsättningar särskilt gynnsamma är det faktum att Sverige är omgivet av länder som i vår del av världen hör till de mest framgångsrika när det gäller bekämpningen av covid-19.

Men är en nollvision politiskt realistisk? Kanske till och med en gemensam nordisk nollvision?

Covid-19 är inte endast en dödlig sjukdom, det är en sjukdom som för tiotusentals människor i vårt land gett svåra men, kanske för livet, det är en sjukdom som tvingat in människor i arbetslöshet, ensamhet och ibland konkurs, det är en sjukdom som sargar våra samhällen och försätter dem i obalans. Att då veta att det finns länder som helt, och sedan länge, kunnat återgå till en närmast normal tillvaro, utan smittspridning, stämmer till eftertanke. Och frågan bör åtminstone debatteras.

För att citera Richard Horton, chefredaktör för The Lancet: *”Efter mer än 2 miljoner dödsfall i världen finns det kanske en framväxande enighet om att elimineringen av detta coronavirus inte bara är nödvändig utan också möjlig.”*

29 forskare, företrädare för Vetenskapsforum covid-19: Emil J Bergholtz, Jana Bergholtz, Sigurd Bergmann, Leif Bjermer, Nele Brusselaers, Marcus Carlsson, Lena Einhorn, Stefan Einhorn, Fredrik Elgh, Sture Eriksson, Manuel Felices, Jonas Frisén, Åke Gustafsson, Claudia Hanson, Stefan Hanson, Olle Isaksson, Anders Jansson, Bo Lundbäck, Åke Lundkvist, Jan Lötvall, Björn Olsen, Gunnar Steineck, Jens Stilhoff Sörensen, Jakob Svensson, Cecilia Söderberg-Nauclér, Dag S. Thelle, Anders Vahlne, Anders Wahlin och Åsa Wheelock. "

”Tingsrätten missuppfattar folkrätten i Estoniadomen”

"Göteborgs tingsrätt friade nyligen två personer som stått åtalade för brott mot lagen om gravfrid vid färjan Estonias vrak. Men vi menar att tingsrätten missuppfattat folkrätten. Tingsrätten utgår bland annat felaktigt från att ett tyskt fartyg utgör tyskt territorium vilket skulle göra att gärningen inte är kriminaliserad, skriver fyra svenska experter i folkrätt och havsrätt.

DN. DEBATT 210219

Den svenska Estonialagen strider inte mot folkrätten. Ett tyskflaggat fartyg är inte flytande tyskt territorium. Sverige kan ta sig lagstiftande jurisdiktion över svenska medborgares agerande utanför svenskt territorium.

Göteborgs tingsrätt har i en dom den 8 februari 2021 frikänt två personer, en filmare och en vrakexpert, som stått åtalade för brott mot lagen om gravfrid vid färjan Estonias vrak. Enligt den så kallade Estonialagen antagen av Sveriges riksdag är det straffbelagt att ägna sig åt dykning och annan undervattensverksamhet i Estoniavraket eller ett specificerat område kring vraket. Frikännandet skedde med hänvisning till att fotografering och filmning av vraket skedde från en tyskflaggad båt. Tingsrätten fann att den svenska lag som åtalet grundas på strider mot folkrätten, varför lagen inte kunde tillämpas.

Vi anser att tingsrätten missuppfattat folkrätten (som inbegriper också regleringen av haven, havsrätten). Vi ser framför allt två problem med tingsrättens dom.

För det första, tingsrätten verkar inte skilja mellan å ena sidan sin egen rätt till dömande jurisdiktion och å andra sidan myndigheters, däribland Kustbevakningens, rätt till verkställande jurisdiktion.

För det andra, tingsrätten utgår felaktigt från att ett tyskt fartyg utgör tyskt territorium vilket skulle göra att gärningen inte är kriminaliserad eftersom motsvarande Estonialag saknas i Tyskland.

Låt oss utveckla varför detta leder tingsrätten fel. Nationella rättssystem och folkrätten gör skillnad mellan lagstiftande jurisdiktion (uppgift för riksdagen och parlament), dömande jurisdiktion (uppgift för domstolar) och verkställande jurisdiktion (uppgift för myndigheter som polisen, Kronofogdemyndigheten och Kustbevakningen). Utgångspunkten är att verkställande jurisdiktion endast kan utövas på det egna territoriet medan jurisdiktion på främmande stats territorium kräver explicit samtycke från denna stat.

Folkrätten tillåter dock att stater utsträcker lagstiftande och dömande jurisdiktion utanför det egna territoriet – så kallad extraterritoriell jurisdiktion – så länge som det inte bryter mot någon folkrättslig regel som förbjuder sådan utsträckning. Denna skillnad mellan dömande och verkställande jurisdiktion har stöd i internationell sedvanerätt och traktat.

När regeringen skrev propositionen för Estonialagen tycktes den ha varit väl medveten om detta; i förarbetena sägs att ”enligt folkrätten finns nämligen ett principiellt förbud för en stat att utöva makt mot andra staters fartyg på det fria havet” (prop. 1994/95:190 sid. 9). Passagen handlar om begränsningar vad avser verkställande jurisdiktion, det vill säga vad Kustbevakningen kan göra mot fartyg med främmande flagg.

Det är mot denna bakgrund vi bör förstå varför finsk kustbevakning förvisso närvarade vid de aktuella dykningarna, men endast dokumenterade dessa och inte ingrep. Tingsrätten återger i sin dom samma passage från förarbetena men verkar avstå från att klargöra om passagen avser dömande eller verkställande jurisdiktion.

På vanlig svenska: Göteborgs tingsrätt har större möjlighet att döma i ett mål utanför svenskt territorium jämfört med Kustbevakningens rätt att ingripa på det fria havet. Tingsrätten verkar emellertid ikläda sig samma snäva begränsningar som Kustbevakningen.

Till frågan om ett tyskflaggat fartyg utgör tyskt territorium. Tyskland, som så kallad flaggstat, kan utöva verkställande och dömande jurisdiktion beträffande den tyskflaggade båten. Frågan är om också Sverige kan det. Som tingsrätten skriver kan extraterritoriell jurisdiktion beträffande svenska medborgare och utlänningar med hemvist i Sverige normalt ske om gärningen är kriminaliserad både i Sverige och på gärningsorten. Tingsrätten finner att Tyskland är gärningsorten eftersom det tyskflaggade fartyget utgör tyskt territorium. Eftersom gärningen inte är kriminaliserad i Tyskland så råder ingen dubbel straffbarhet, och då kan de två åtalade inte straffas.

Tingsrätten antar här ett synsätt på territorium som har varit övergivet i åtminstone hundra år. Samma felaktiga föreställning återkommer även när en del påstår att ambassadbyggnader och områden utgör sändande stats territorium. Det korrekta förhållningssättet är att ett tyskflaggat fartyg utgör en anknytningspunkt för tysk jurisdiktion men att fartyget inte är tyskt territorium. Om fartyget hade utgjort tyskt territorium i begreppets alla bemärkelser skulle det ha fått den absurda konsekvensen att fartyget skulle ha ett medföljande, rörligt tyskt territorialhav om 12 nautiska mil runt om fartyget med tyskt luftrum

ovanför. Eftersom fartyget inte utgjorde tyskt territorium betyder detta att kravet på dubbel straffbarhet faller bort.

Det går alltså inte att begränsa svensk jurisdiktion och inte heller att tillämpa kravet på dubbel straffbarhet på det sätt som tingsrätten gjort. Vi anser att det går att tillämpa Estonialagen gentemot svenska medborgare på sätt som är förenligt med folkrätten. Detta sagt kan det förstås ändå finnas grunder för ansvarsfrihet eller att de tilltalade kan åberopa samhälleligt allmänintresse enligt läran om social adekvans för att påverka eventuellt straff i mildrande riktning.

Det är dock viktigt att tingsrättens dom vad avser jurisdiktionsfrågan och svensk lags tillämplighet inte får stå oemotsagd. I detta fall handlade det om gärningar som kan tyckas ha haft ett gott syfte. Nästa gång kan det handla om en vrakplundrare.

Mark Klamberg, professor i folkrätt vid Stockholms universitet

Ove Bring, professor emeritus i internationell rätt

Said Mahmoudi, professor emeritus i internationell rätt

Pål Wrange, professor i folkrätt vid Stockholms universitet "

Kapitel 3:Utrikes och inrikes
DN-artiklar 13 - 19 februari 2021

Om samhällsplaneringens problem

Sven Wimnells hemsida:

Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Wimnells hemsida på Internet, http://wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.
Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan http://wimnell.com med den senaste allra överst.

Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf**

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

I Svenska regeringen har biståndsministerns område omvandlats till ett område för internationellt samarbete. Sverige är ett litet land, men bör använda samarbetsministern för att förbättra världen utanför Sverige.

Men regeringens huvuduppgift är de inrikes förhållandena.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornss kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser

Den fundamentala påverkanskedjan

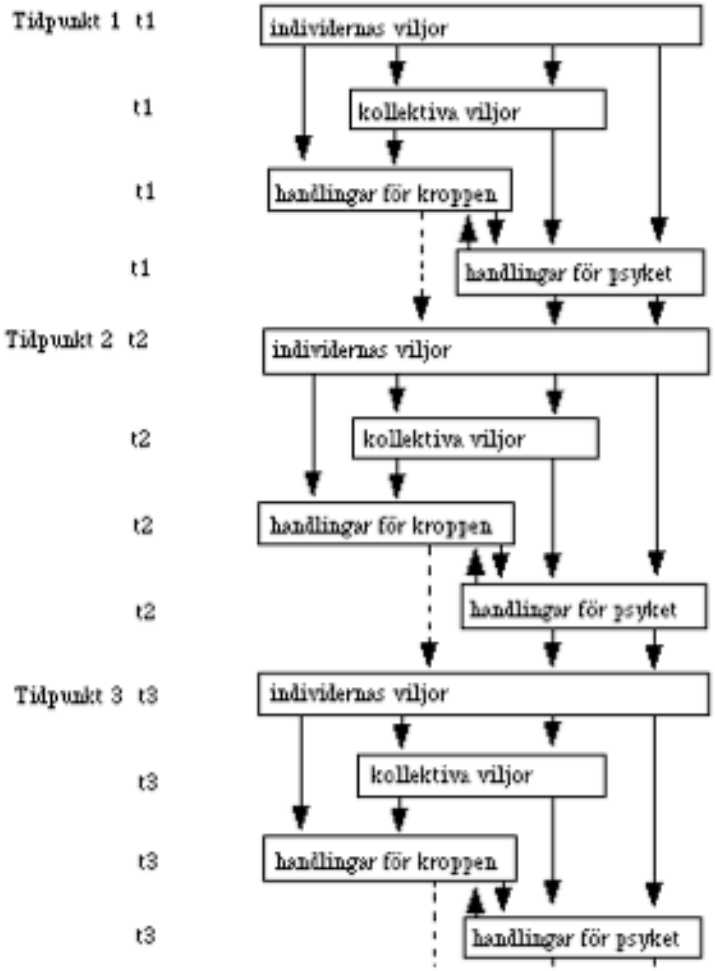

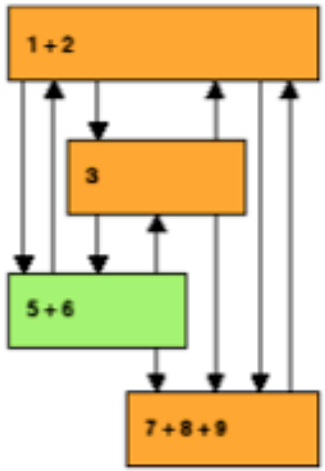

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företankjgsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf

Innehåll:

7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**

7 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

11 Utvecklingens krafter.

12 Systemet för mänskliga verksamheter

15 Den fundamentala påverkanskedjan

17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

37 Sveriges regeringar under 100 år

39 Makthavare i världen efter andra världskriget.

41 Världskarta med världens befolkning

42 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015

63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF

64 Utrikespolitiska institutet

65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph

66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK
67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien

72 Amnesty. Årsrapport - mänskligarättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring

80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**
111 Kungliga biblioteket - SverigesNationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**
123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskligarättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskligarättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripandefilosofiska versamheter om samband**
130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter och biblioteksystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**
148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas
184 Forte
185 Riksbankens Jubileumsfond
186 VINNOVA
186 KK-stiftelsen

187 **106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter**
187 Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.

189 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194 Gymnasiet

208 **108. Samhällskunskap**
208 Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214 Mer om verksamheter
216 Sociologi
222 Framtidsplaneringar
223 Schema över påverkans- och förändringsproblem
224 Förteckning över verksamheter

225 **109. Filsofins historia. Idé- och lärdomshistoria**
226 Filosofi
234 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235 De stora filosoferna
236 Ludwig Wittgenstein
238 Idé- och lärdomshistoria
241 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262 **11-19. Individernas inre verkligheter**

262 **SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter**
263 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264 Hjärnan
285 människosyn
287 tro och vetande
288 erfarenhet
289 minne
294 bildning
297 realism
300 idealism
302 förnuft
303 intuition
304 attityd
306 inlärning
307 intellektualism
310 antiintellektualism
313 vanföreställning
314 dagdröm
315 hallucination
317 fördom
318 opinion
320 norm
321 institution

323 **SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d**.
324 förändring.
354 framstegstanken
327 tradition
328 framtidsforskning
330 Framtidskonventet
332 växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**
339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d**.
363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnosyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**
414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.**
431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**
438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464 **2. Religiösa verksamheter.**

465 **31-34. Politiska vetenskaper**

466 **35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter**
467 SW . 351 Sveriges riksdag

468 SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige

469 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

470 SW . 353 Sveriges regering
471 Politikområden för politiken 28 juli 2017
473 Politiska och opolitiska planeringar

474 SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

475 **36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.**
475 Politiska partier i Sverige
475 Statens Offentliga Utredningar, SOU
475 Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimnell.com/omr658f.pdf

476 **4. Sambandsforskningsverksamheter**

477 **5. Matematik och naturvetenskap.**

478 **Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor**

479 Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m

480 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

515 **SW 2 Religiösa verksamheter o d.**

521 **SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**

535 **SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.**

536 **SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.**

549 **SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
550 SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
551 SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
570 SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
586 SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
595 SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

605 SW 65 Administration, distribution
606 SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
607 SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
608 SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
614 SW . 653 Handelsverksamheter.
623 SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
624 SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
625 SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå,lagring o d.
628 SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
633 SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
642 SW . 659 Marknadsförings- ochreklamverksamheter od

643 SW 66/68 Tillverkning av varor.
646 SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
648 SW 70 Allmänt om konst o kultur

653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
675 SW 78 Musik (konserter o d 792)

681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
694 SW . 7951 Socialvård..
695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
701 SW . 7957 Undervisning o d.
724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
726 SW 796/799 Sport, idrott o d.

730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.

.

Från regeringen.se 3 januari 2021
Mänkliga rättigheter

Afrika

- Angola
- Burkina Faso
- Burundi
- Centralafrikanska republiken
- Demokratiska republiken Kongo
- Eritrea
- Etiopien
- Gambia
- Kenya
- Liberia
- Mali
- Moçambique
- Niger
- Nigeria
- Republiken Kongo
- Rwanda
- Senegal
- Somalia
- Sudan
- Sydafrika
- Sydsudan
- Tanzania
- Uganda
- Zambia
- Zimbabwe

Amerika 3 januari 2021

- Antigua och Barbuda
- Argentina
- Bahamas
- Barbados
- Belize
- Bolivia
- Brasilien
- Chile
- Colombia
- Costa Rica
- Dominica
- Dominikanska republiken
- Ecuador
- El Salvador
- Grenada
- Guatemala
- Guyana
- Haiti
- Honduras
- Jamaica
- Kanada
- Kuba
- Mexiko
- Nicaragua
- Panama
- Paraguay
- Peru
- Saint Christopher och Nevis
- Saint Lucia
- Saint Vincent och Grenadinerna
- Surinam
- Trinidad och Tobago
- Uruguay
- USA
- Venezuela

Asien och Oceanien 1 januari 2021

- Afghanistan
- Australien
- Bangladesh
- Bhutan
- Brunei
- Demokratiska Folkrepubliken Korea (Nordkorea)
- Fiji
- Filippinerna
- Hongkong
- Indien
- Indonesien
- Japan
- Kambodja
- Kina
- Kiribati
- Laos
- Macau
- Malaysia
- Maldiverna
- Marshallöarna
- Mikronesien
- Mongoliet
- Myanmar
- Nauru
- Nepal
- Nya Zeeland
- Pakistan
- Palau
- Papua Nya Guinea
- Republiken Korea (Sydkorea)
- Salomonöarna
- Samoa
- Singapore
- Sri Lanka
- Taiwan
- Thailand
- Tonga
- Tuvalu
- Vanuatu
- Vietnam
- Östtimor

Europa och Centralasien 3 januari 2021

- Albanien
- Andorra
- Armenien
- Azerbajdzjan
- Belarus
- Belgien
- Bosnien-Hercegovina
- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Georgien
- Gibraltar
- Grekland
- Irland
- Island
- Italien
- Kazakstan
- Kirgizistan

- Kosovo
- Kroatien
- Lettland
- Liechtenstein
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Moldavien
- Monaco
- Montenegro
- Nederländerna
- Nordmakedonien
- Norge
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Ryssland
- San Marino
- Schweiz
- Serbien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Storbritannien
- Tadzjikistan
- Tjeckien
- Turkiet
- Turkmenistan
- Tyskland
- Ukraina
- Ungern
- Uzbekistan
- Vatikanstaten
- Österrike

Mellanöstern och Nordafrika 3 januari 2021

- Algeriet
- Bahrain
- Egypten
- Förenade Arabemiraten
- Irak
- Iran
- Israel
- Jemen
- Jordanien
- Kuwait
- Libanon
- Libyen
- Marocko
- Oman
- Palestina
- Qatar
- Saudiarabien
- Syrien
- Tunisien
- VästsaharaFrån regeringen.se Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzv.pdf

Folkmängd 2017

http://wimnell.com/omr36-39zzzze.pdf

Antal invånare i länderna i miljontal hämtade 20 februari 2017 från

2016 WORLD POPULATION DATA SHEET, WITH A SPECIAL FOCUS ON HUMAN NEEDS AND SUSTAINABLE RESOURCES

http://www.prb.org/pdf16/prb-wpds2016-web-2016.pdf

Afrika (söder om Sahara)

Angola	25,8
Benin	10,8
Botswana	2,2
Burkina Faso	19,0
Burundi	11.1
Centralafrikanska Republiken	5,0
Dr Kongo	79,8
Djibouti	0,9
Ekvatorialguinea	0,9
Elfenbenskusten	23,9
Eritrea	5,4
Etiopien	101,7
Gabon	1,8
Gambia	2,1
Ghana	28,2
Guinea-Bissau	1,9
Guinea-Conacry	11,2
Kamerun	24,4
Kap Verde	0,5
Kenya	45,4
Komorerna	0,8
Kongo	4,9
Lesotho	2,2
Liberia	4,6
Madagaskar	23,7
Malawi	17,2
Mali	17,3
Mauretanien	4,2
Mauritius	1,3
Mocambique	27,2
Namibia	2,5
Niger	19,7
Nigeria	186,5
Rwanda	11,9
Sao Tomé Och Principe	0,2
Senegal	14,8
Seychellerna	0,09
Sierra Leone	6,6
Somalia	11,1
Sudan	42,1
Suan syd	12,7
Swaziland	1,3
Sydafrika	55,7
Tanzania	54,2
Tchad	14,5
Togo	7.5
Uganda	36,6
Zambia	15,9
Zimbabwe	16,0

Asien och Oceanien

Afghanistan	33,4
Australien	24,1
Bangladesh	162,9
Bhutan	0,8
Brunei	0,4
Fiji	0,9
Filippinerna	102,6
Hong Kong	7,4
Indien	1328,9
Indonesien	259,4
Japan	125,3
Kambodja	15,8
Kina	1378,0
Kiribati	0,1
Laos	7,1
Macao	0,7
Malaysia	30,8
Maldiverna	0,4
Marshallöarna	0,06
Mikronesien	0,1
Mongoliet	3,1
Myanmar (Burma)	52,4
Nauru	0,01
Nepal	28,4
Nordkorea	25,1
Nya Zeeland	4,7
Pakistan	203,4
Palau	0,02
Papua Nya Guinea	8,2
Salomonöarna	0,7
Samoa	0,2
Singapore	5,6
Sri Lanka	21,2
Sydkorea	50,8
Taiwan	23,5
Thailand	65,3
Tonga	0,1
Tuvalu	0,01
Vanuatu	0,3
Vietnam	92,7
Östtimor	1,3

Europa och Centralasien

Albanien	2,9
Andorra	0,08
Armenien	3,0
Azerbajdzjan	9,8
Belgien	11,3
Bosnien Och Hercegovina	3,5
Bulgarien	7,1
Cypern Mr-Rapport 2010.Doc	
Cypern	1,2
Danmark	5,7
Estland	1,3
Finland	5,5
Frankrike	64,6
Georgien	4,0
Grekland	10,8
Irland	4,7
Island	0,3
Italien	60,6
Kazakstan	17,8
Kirgizistan	6,1
Kosovo	1,8
Kroatien	4,2
Lettland	2,0
Liechtenstein	0,04
Litauen	2,9
Luxemburg	0,6
Makedonien	2,1
Malta	0,4
Moldavien	3,6
Monaco	0,04
Montenegro	0,6
Nederländerna	17,0
Norge	5,2
Polen	38,4
Portugal	10,3
Rumänien	19,8
Ryssland	144,3
San Marino	0,03
Schweiz	8,4
Serbien	7,1
Slovakien	5,4
Slovenien	2,1
Spanien	43,3
Storbritannien	65,6
Tadzjikistan	8,6
Tjeckien	10,6
Turkiet	79,5
Turkmenistan	5,4
Tyskland	82,6
Ukraina	42,7
Ungern	9,8
Uzbekistan	31,9
Vatikanstaten	
Vitryssland	9,5
Österrike	8,8
Sverige	9,9
Channel Islands	0,2

Mellanöstern och Nordafrika

Algeriet	40,8
Bahrain	1,4
Egypten	93,5
Förenade Arabemiraten	9,3
Irak	38,1
Iran	79,5
Israel	8,2
Jemen	27,5
Jordanien	8,2
Kuwait	4,0
Libanon	6,2
Libyen	6,3
Marocko	34,7
Oman	4,4
Palestinska Områdena	4,8
Qatar	2,5
Saudiarabien	31,7
Syrien	17,2
Tunisien	11,3
Västsahara	0,6

Nordamerika Latinamerika och Karibien

Antigua Och Barbuda	0,09
Argentina	43,6
Bahamas	0,4
Barbados	0,3
Belize	0,4
Bolivia	11,0
Brasilien	206,1
Chile	18,2
Colombia	48,8
Costa Rica	4,9
Dom Rep	10,6
Dominica	0,07
Ecuador	16,5
El Salvador	6,4
Förenta Staterna	323,9
Grenada	0,1
Guatemala	16,6
Guyana	0,3
Haiti	11,1
Honduras	8,2
Jamaica	2,7
Kanada	36,2
Kuba	11,2
Mexiko	128,6
Nicaragua	6,3
Panama	4,0
Paraguay	7.0
Peru	31,5
St Kitts Och Nevis	0,05
St Lucia	0,2
St Vincent Och Grenadinerna	0,1
Surinam	0,5
Trinidad Och Tobago	1,4
Uruguay	3,5
Venezuela	31.0
Curacau	0,2
Guadelooupe	0,4
Martinique	0,4
Puerto Rico	3.4

Klicka på
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzv.pdf
och läs sidorna 7-173 om Världen från Big Bang till början på mars 2020

Sidorna ger en bild av universum, mänsklighetens historia och Förenta Nationerna, FN.

Sida

8 Världens befolkning i början på 1990-talet
9 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995
18 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
24 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
44 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
48 Tillägg 20 november 2020 om ny filosofibok

49 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
58 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
59 Världen byggdes om på 1900-talet.
80 Sverige under 1900-talet.
84 1900-talet.

89 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
90 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från
96 Medlemsstater
103 Förenta Nationerna, FN.

107 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.
110 Vad gör FN?
111 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrustning
117 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
124 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

135 Om Svenska FN-förbundet

141 FN som organisation
155 FN:s underorgan
166 Sverige och FN

169 Agenda 2030 och klimatet: Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
170 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
171 Klimatförändringen och miljöerna
172 Hav och marina resurser
173 Ekosystem och biologisk mångfald

Från Europeiska kommissionen 14 december 2019

Europeiska kommissionen

Home - Europeiska kommissionen

Sök

Om Europeiska kommissionen

Läs om kommissionens roll när det gäller att ta initiativ till och genomföra EU:s politik. Kommissionens arbete leds av ett kollegium av kommissionärer med en ordförande. Kommissionärerna arbetar med vissa politiska prioriteringar som fastställs av kommissionens ordförande.

Ordförande Ursula von der Leyen

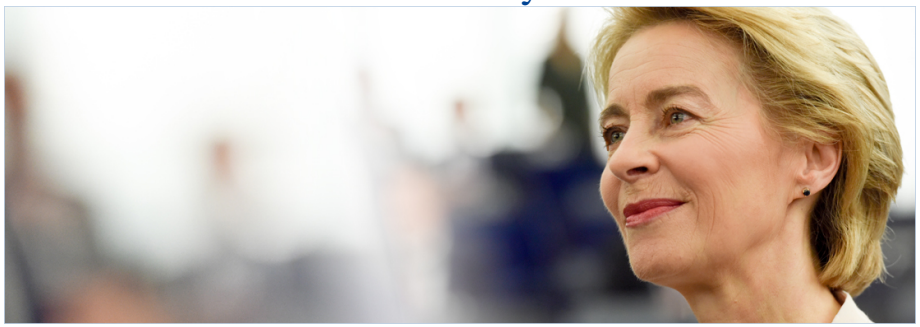

Ordförande Ursula von der Leyen

Ordförande Ursula von der Leyen

Kommissionärerna

Organisation

Organisation

Hur kommissionen är organiserad
Personal
Kommissionens kontor

Avdelningar och genomförandeorgan

Avdelningar och genomförandeorgan

Läs om generaldirektoratens, serviceavdelningarnas och genomförandeorganens funktioner och ansvarsområden.

Vad EU-kommissionen gör

Vad EU-kommissionen gör

Strategi och initiativ
Lagstiftning
Budget och finansiering
Internationella förbindelser

Principer och värderingar

Principer och värderingar

Kommissionens arbete följer principer för öppenhet och insyn, språktäckning, miljöhänsyn, lika möjligheter och etiskt uppförande.

Var med och påverka

Var med och påverka

Tyck till om EU:s initiativ och lagar
EU:s medborgarinitiativ
Medborgardialoger
Framställning till EU

Besök kommissionen

Besök kommissionen

Besökscentrumet
Bibliotek och arkiv
Avdelningar och byråer
I ditt land
Andra EU-institutioner och organ

Kontakt

Kontakt

Press services
Representationskontor i EU-länderna
Problem och klagomål

I fokus
EU:s nästa långtidsbudget
#EUandME
#investEU
#investEU
Läs också
Basfakta om EU
KOLLEGIET (2019-2024)

Kommissionärerna

Klcka på kommissionärerna och se på svenska vad de gör

Europeiska kommissionens politiska ledarskap

- **Så här arbetar vi**
- **Regler och förfaranden**
- **Kalender**
- **Öppenhet**
- **Historik**
- **Kommissionens prioriteringar för 2019-2024**

Ordförande

- Ursula von der Leyen

- ORDFÖRANDE
  Ursula von der Leyen

Kommissionärer
Funktion Kommissionärsgrupp
Namn

Frans Timmermans

VERKSTÄLLANDE VICE ORDFÖRANDE
Frans Timmermans

En europeisk grön giv

- Margrethe Vestager

VERKSTÄLLANDE VICE ORDFÖRANDE
Margrethe Vestager

Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern

- Valdis Dombrovskis

VERKSTÄLLANDE VICE ORDFÖRANDE
Valdis Dombrovskis

En ekonomi för människor

- Josep Borrell Fontelles

HÖG REPRESENTANT/VICE ORDFÖRANDE
Josep Borrell Fontelles

Ett starkare Europa i världen

- Maroš Šefčovič

VICE ORDFÖRANDE
Maroš Šefčovič

Kontakter mellan institutionerna och framtidsfrågor

- Věra Jourová

VICE ORDFÖRANDE
Věra Jourová

Värden och öppenhet

- Dubravka Šuica

VICE ORDFÖRANDE
Dubravka Šuica

Demokrati och demografi

- Margaritis Schinas

VICE ORDFÖRANDE
Margaritis Schinas

Främjande av vår europeiska livsstil

- Johannes Hahn

KOMMISSIONÄR
Johannes Hahn

Budget och administration

- Phil Hogan

KOMMISSIONÄR
Phil Hogan

Handel

-

- Mariya Gabriel

KOMMISSIONÄR
Mariya Gabriel

Innovation, forskning,kKultur, utbildning och ungdomsfrågor

- Nicolas Schmit

-

KOMMISSIONÄR
Nicolas Schmit

Sysselsättning och sociala rättigheter

- Paolo Gentiloni

- KOMMISSIONÄR
  Paolo Gentiloni

  Ekonomi

- Janusz Wojciechowski

- KOMMISSIONÄR
  Janusz Wojciechowski

  Jordbruk

- Thierry Breton

KOMMISSIONÄR
Thierry Breton

Inre marknaden

- Elisa Ferreira

KOMMISSIONÄR
Elisa Ferreira

Sammanhållning och reformer

- Stella Kyriakides

KOMMISSIONÄR
Stella Kyriakides

Hälsa och livsmedelssäkerhet

- Didier Reynders

KOMMISSIONÄR
Didier Reynders

Rättsliga frågor

- Helena Dalli

KOMMISSIONÄR
Helena Dalli

Jämlikhet

- Ylva Johansson

KOMMISSIONÄR
Ylva Johansson

Inrikes frågor

- Janez Lenarčič

KOMMISSIONÄR
Janez Lenarčič

Krishantering

- Adina Vălean

KOMMISSIONÄR
Adina Vălean

Transport

- Olivér Várhelyi

KOMMISSIONÄR
Olivér Várhelyi

Grannskap och utvidgning

- Jutta Urpilainen

KOMMISSIONÄR
Jutta Urpilainen

Internationella partnerskap

- Kadri Simson

KOMMISSIONÄR
Kadri Simson

Energi

- Virginijus Sinkevičius

KOMMISSIONÄR
Virginijus Sinkevičius

Miljö, hav och fiske

Europeiska kommissionens webbplats

Webbplatsen sköts av generaldirektoratet
för kommunikation

Strategier
Om Europeiska kommissionen
Företag, ekonomi och euron
Bo, jobba och resa i EU
Lagstiftning
Bidrag och upphandling
Forskning och innovation
Energi, klimat och miljö
Utbildning
Bistånd, utvecklingssamarbete och grundläggande rättigheter
Livsmedel, jordbruk och fiske
EU-stöd till regioner, landsbygd och städer
Jobba hos EU-kommissionen
Statistik
Nyheter
Evenemang
Publikationer
Contattare la Commissione europea
Följ kommissionen på sociala medier
Resurser för partner
Språkpolicy
Kakor ”cookies
Skydd av personuppgifter
Rättsligt meddelande

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzu.pdf

Klimatet och FNs mål för framtiden

Det största problemen i världen nu är klimatkrisen, coronasjukan och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden. Alla enskilda och alla myndigheter och organisationer bör observera detta.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FNs mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: **Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 (pdf 782 kB) :**

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetsuppbyggnad, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmuntras att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser
Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.
Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottentrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald
Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
https://www.regeringen.se/sveriges-regering/

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.
- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.
- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.
- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.
- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.
- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.
- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.
- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.
- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.
- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.
- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.
- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.
- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.
- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.
- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.
- **Genomförande och globalt partnerskap**

Från https://www.sida.se/Svenska/

4 december 2020 (Det går att klicka)

- Om Sida
- Organisation
  - Styrelsen
  - Generaldirektörens stab
  - Internrevision
  - Avdelningen för ledningsstöd
  - Avdelningen för HR och kommunikation
  - Avdelningen för verksamhetsstöd
  - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd
  - Avdelningen för partnerskap och innovation
  - Avdelningen för Europa och Latinamerika
  - Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
  - Avdelningen för Afrika
  - Sidas vetenskapliga råd
- Så styrs vi
  - Förordning med instruktion
  - Regleringsbrev
  - Policy och strategier
- Budget
- Lediga jobb
- Om webbplatsen
  - Sajtkarta
  - Tillgänglighet för sida.se
  - Behandling av personuppgifter

Aktuellt och press

- Nyheter
  - 2020
  - 2019
  - 2018
  - 2017
  - 2016
- På gång
  - Tidigare evenemang
- Development Talks
- Pressrum
  - Pressmeddelanden
  - Pressinbjudningar
  - Pressbilder
  - Logotyp
  - Sidas bildbank
  - Historiska biståndsbilder
- Debattartiklar

- 2020
- 2019
- 2018
- 2017
- Sida i medierna
  - 2020
  - 2019
  - 2018
  - 2017
  - 2016
  - 2015
  - 2014
  - 2013
  - 2012
- Prenumerera

Så fungerar biståndet

- Svenskt bistånd
  - Svenskt utvecklingssamarbete får högst betyg
  - Globala Målen och klimatavtalet
  - Prioriteringar i biståndet
  - Uppföljning och kontroll av biståndet
  - Bra bistånd är effektivt
  - Syftet med biståndet
  - Åsikter om bistånd
- Olika sorters bistånd
  - Långsiktigt utvecklingssamarbete
  - Humanitärt bistånd
- Finansieringsformer
  - Alternativ finansiering av utveckling
- Aktörer i biståndet
  - Civilsamhället
  - Offentlig sektor
  - Forskare och universitet
  - Näringslivet
  - Svenskt bistånd via FN
  - Svenskt bistånd via EU
  - Världsbanken
- Öppenhet och anti-korruption
  - Vårt arbete mot korruption
  - Öppenhet och transparens
- Resultat av svenskt bistånd
  - Resultat av svenskt bistånd 2019
  - Att mäta och kommunicera resultat
  - Människan i centrum
  - Resultatexempel

Teman

- Demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet.
  - Resultatexempel
- Fredliga och inkluderande samhällen
  - Resultatexempel
- Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
  - Sida försvarar aborträtten
- Jämställdhet
  - Resultatexempel
- Utbildning
- Forskning och innovation
- Miljö och klimat
  - Resultatexempel
- Hållbara hav och vatten
- Hållbar energi
- Hälsa
  - Sidas arbete mot covid-19
  - Resultatexempel
- Vatten och sanitet
- Lantbruk och livsmedelsförsörjning
  - Resultatexempel
- Handel
- Privatsektorutveckling
- Sysselsättning
- Migration

Länder

- Afrika söder om Sahara
  - Burkina Faso
  - Centralafrikanska republiken
  - Demokratiska republiken Kongo
  - Etiopien
  - Kamerun
  - Kenya
  - Liberia
  - Mali
  - Mauretanien
  - Moçambique
  - Niger
  - Nigeria
  - Rwanda
  - Somalia
  - Sudan
  - Sydsudan
  - Tanzania
  - Tchad
  - Uganda
  - Zambia

- Zimbabwe
- Regionalt samarbete i Afrika
- Mellanöstern och Nordafrika
  - Sidas regionala arbete i Mellanöstern och Nordafrika
  - Irak
  - Jemen
  - Palestina
  - Syrien
- Asien
  - Regionalt samarbete i Asien och Oceanien
  - Afghanistan
  - Bangladesh
  - Kambodja
  - Myanmar
- Europa
  - Regionalt samarbete i Europa
  - Albanien
  - Belarus
  - Bosnien-Hercegovina
  - Georgien
  - Kosovo
  - Moldavien
  - Nordmakedonien
  - Ryssland
  - Serbien
  - Turkiet
  - Ukraina
- Latinamerika
  - Bolivia
  - Colombia
  - Guatemala
  - Kuba
  - Venezuela
- Globala utvecklingsinsatser
  - Resultatexempel

Engagera dig

- Att arbeta med bistånd
- Lediga jobb på Sida
  - Tillsatta befattningar
  - Personalstrategi
- Internationella tjänster
  - Bilaterala Biträdande Experter (BBE)
  - Junior Professional Officer (JPO)
  - Special Assistant to the Resident Coordinator (SARC)
  - Junior Professionals in Delegation (JPD)
  - UN Youth Volunteer

- Traineeprogrammet
- Sidas stipendier och praktikprogram
- Boka en föreläsning genom Sida Alumni
- Vanliga frågor om engagemang

För samarbetsparter

- Aktörsgrupper
  - Civila samhället / organisationer
  - Forskarsamhället och universitet
  - Näringslivet
  - Offentlig sektor
- Resurser för alla aktörsgrupper
  - Att samarbeta med Sida
  - Kurser och utbildning
  - Metod och verktyg
  - Mål- och resultatstyrning
  - Utlysningar
  - Upphandlingar
  - Utvärderingar
  - OECD-DAC
  - Globala målens logotyper
  - Sidas logotyp

Sidas uppdrag

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida, är en statlig myndighet som arbetar på uppdrag av Sveriges riksdag och regering för att minska fattigdomen i världen. Genom vårt arbete och tillsammans med andra bidrar vi till att genomföra Sveriges politik för global utveckling.

Läs mer om oss

Kontakt

Valhallavägen 199
105 25 Stockholm
Växel: 08-698 50 00
Fax: 08-20 88 64
E-post: sida@sida.se

Ställ din fråga i vårt forum.

Kontakta oss

Snabblänkar

Pressrum
Publikationer
Kurser
Sajtkarta
Om webbplatsen och cookies
Sidas behandling av personuppgifter
Anmäl korruption
Openaid.se

Följ oss

Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Ska man kunna förbättra världen måste man ha bra kunkaper om världen: Hur den var, hur den är, kan bli och bör bli. Vetenskapliga forskningsrapporter om det tar flera år att göra och är vanligen inte dagsaktuella när resultaten presenteras. För förbättringar av världen behövs aktuella uppgifter, i tidningsartiklar kan man få underlag. Men de kan vara sanna eller falska, låmpliga eller olämpliga.

I projeket om samhällsplaneringens problem har under många år införts tidningsartiklar från DN, Dagens Nyheter, som är Sveriges största morgontidning och har många medarbetare över hela världen, och på ett enkelt sätt, vad man kan antaga, ger en bild av världen som kan vara till hjälp när man vill förbättra världen. Artiklarna kan ha brister men det finns ingen möjlighet att kunna kommentera alla artiklar om hur bra eller dåliga de är.

Regeringen har ingen minister för grundläggande livsåskådningar och idéer för politik, det närmaste de kommer det är Kulturministern som ska stå för demokrati och kultur och i arbetsuppgifterna har bl a religion och idrott. Kulturministern har enligt arbetsuppgifterna, verkar det, ett mycket bredare arbete än det hon visar upp. Aktörer inom politiken har svårt att hantera det som borde ingå i kulturministerns uppgifter .

När det gäller livsåskådingar o d är bland de främsta i Sverige Sven - Erik Lidman och när det gäller religion Christer Sturmark. De har artiklar i DN den 10 december 2020, som bifogas här.

" En balansakt mellan kungen och penningpåsen

DN 10 dec 2020

Moderaternas nya idéprogram genomsyras av en nostalgisk vurm för familjen och nationen. Idéhistorikern Sven-Eric Liedman synar tankarna om liberalkonservatism och finner en skvader.

Sverige har på några få år genomgått en dramatisk ideologisk förändring. Den började med att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. Budskapet var ett och bara ett: invandringen höll på att förstöra Sverige.

Deras röstläge skruvades upp i falsett när den stora flyktingströmmen kom 2015. Snart var de inte ensamma i sin kritik. Parti efter parti talade om vikten av en stram invandringspolitik, i takt med att SD:s opinionssiffror sköt i höjden.

Både Kristdemokraterna och Moderaterna fick nya partiledare. Den fräna unga Ebba Busch övergav den lite veliga politik som Göran Hägglund fört. Hon drömde om en kristen höger i Sverige, lik den i USA.

Moderaternas Ulf Kristersson gjorde en ännu skarpare gir med sitt parti. Nu skulle det breda välfärdssystem som hans företrädare Reinfeldt försvarat bantas ordentligt. Sverige skulle också bli svenskare.

Jimmie Åkesson började drömma om ett stort högerblock.

I april 2019 tillsatte Moderaterna en grupp som skulle ta fram ett nytt idéprogram för Moderaterna. Sekreterare blev Alice Teodorescu. Hon hade redan gett liberalkonservatismen ett ansikte. Det är också liberalkonservatismen som genomsyrar det programförslag som kommittén nyligen lagt fram.

Nationalismen är påfallande. ”Svensk kultur och svensk historia förenar människor över generationerna, men är också en viktig brygga in i det svenska samhället.”

På Reinfeldts tid höll man tyst om svenskhet och nationalstat och judisk-kristen tradition. Desto viktigare har dessa stora ord nu blivit. Vi får veta att ”Sverige är format av ett kristet socialt och kulturellt arv som sträcker sig mycket långt tillbaka”. Ja, ”Sverige är en av världens äldsta nationalstater”.

Gamla tiders högermän skulle ha skrockat belåtet inför sådana meningar, Men kanske hade de blivit lite betänksamma när de läst hyllningen till ”upplysningens och förnuftets tradition”.

Å andra sidan hade de tagit till sig de stränga orden om brott och straff i förslaget och än mer åt allt det vackra som sägs om vikten av ett starkt svenskt försvar (låt vara nu inlemmat i Nato).

I god konservativ anda värnar programförslaget också om familjen. Skribenterna är visserligen inte helt omoderna utan talar om familjen ”i de olika former den kan ha i vårt samhälle idag”. Men det är i familjen som vi framför allt tar ansvar för andra människor. En trygg familj gör barnen till ”starka vuxna”.

Ändå har inte allt återgått till det gamla. Plötsligt får man veta att Moderaterna också är ”individualismens parti”. Så sa man inte i gamla Högerpartiet. I all traditionell konservatism var familjen samhällets minsta beståndsdel. Men här är det fråga om den liberala sidan i det nya liberalkonservativa partiet.

Programförslagets rubrik är ”Frihet och ansvar”.

Vad är då frihet? ”Friheten att välja” står det först. Det är vad alla de gamla allianspartierna hävdade och fortfarande hävdar. Det är med valfriheten som vårt bisarra skolsystem motiveras. Valfriheten gör människan till konsument. Hon väljer fritt i det utbud som finns till salu.

Kanske har programkommittén funnit att det också krävs något mer. Friheten har ”ett avgörande existentiellt värde”, heter det. Det öppnas en vidare rymd över oss; vi slipper ut från varuhuset. Är det inte lite Jean-Paul Sartre över orden?

Å nej, så roligt ska det inte bli. Friheten är vägen till ”nya vetenskapliga insikter, till ett växande välstånd och till kulturella landvinningar”. Förhållandet mellan den enkla valfriheten och frihetens existentiella sida förblir oklart.

Friheten tillhör individen, men individen har också ett ansvar ”för sig själv, sina nära och vårt samhälle”. Ja, individen måste också göra sig ”anställningsbar” och därmed smidigt anpassa sig till den rådande arbetsmarknaden. Arbetslinjen gäller fortfarande.

När människor flyr från krig och nöd har vi också ett ansvar. Men ansvaret gäller först och främst närområdet, i synnerhet grannländerna. Underförstått: vårt ansvar för syrier och afghaner är begränsat.

Därmed är vi inne på det hetaste området i programmet, invandringen. Invandringen ska vara ”ändamålsenlig”, heter det. Människor som söker sig hit ska vilja arbeta eller ”driva företag”.

Massinvandringen har skadat Sverige. Integrationen har under de senaste årtiondena varit usel. Denna integration är en enkelriktad process – kort sagt, de som kommer hit ska anpassa sig efter oss, inte vi efter dem. De ska bli som vi.

Uppenbarligen är detta en norm, ett påbud och inte en beskrivning av hur integration gått till i verkligheten. Kulturer tar färg av varandra. Under hela efterkrigstiden har det svenska samhället påverkats av dem som kommit hit.

Men nu ska det enligt Moderaterna bli slut på detta. Människor långt bortifrån ska anpassa sig efter den uråldriga kristna svenska kulturen. Och helst ska de inte komma hit alls.

I några meningar sammanfattas den moderata versionen av den svenska utvecklingen efter 1945.

Fram till slutet av 60-talet genomgick landet en strålande utveckling (inte ett ord om att detta var socialdemokratins stora period). Sedan stagnerade ekonomin under ett kvartssekel, staten blev för stor, vård och skola likriktades. (I själva verket hade det varit så sedan reformationen.)

Så kom räddningen på 90-talet, den alltför stora välfärdsstaten ersattes med entreprenörskap.

Arbetslinjen gällde! Men under 10-talet stannade allting åter upp, och brottsligheten blev aggressivare. (Åter en sanning med modifikation: antalet mord ökade inte.)

Och nu är det alltså dags för liberalkonservatismen.

Liberalismen är närmare bestämt nyliberalism. Men en förändring har skett sedan Bildts tid. Då följde man Milton Friedman med hundlik tillgivenhet. Friskolorna var en kopia av Friedmans förslag. ”Voucher” blev ”skolpeng” på svenska.

Nu är det den andre store nyliberalen, Friedrich Hayek, som håller i taktpinnen. Det moderna samhället är ”oöverblickbart”. Därför är det omöjligt att detaljstyra.

Hayek in i detalj!

Men miljö och klimat måste man åtminstone ta tag i. Människan och inte den övriga naturen ska vara utgångspunkten. Vi har ett ”förvaltaransvar” (väl samma ansvar som Gud gav Adam i Bibeln). Och allt måste förenas med ”ekonomisk tillväxt”.

Himmel och jord må brinna, men tillväxten den står kvar.

Jämlikheten är enbart en jämlikhet inför lagen. Inte ett ord om de skenande sociala, ekonomiska och kulturella skillnaderna i dagens Sverige. De är inte politikens problem.

Till sist är frågan oundviklig: Hur går liberalism och konservatism ihop? Man kan lugnt svara: inte alls! Å ena sidan kungen och altaret, å andra sidan den ständigt mer välfyllda penningpåsen.

Men Sverigedemokrater och Kristdemokrater slickar säkert girigt i sig den kristna och nationalistiska grädden. Ekonomin får man ta på köpet.

Sven-Eric Liedman"

" Idéhistorikern och författaren Sven-Eric Liedman är aktuell med ”Från Platon till demokratins kris” (Albert Bonniers förlag). "

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark

DN 10 dec 2020

Ett stort antal människor – bland andra undertecknad – menar att religion inte spelar någon betydande roll eller någon roll alls i deras liv. Men vi har fel, enligt religionshistorikern Paul Linjamaa (DN Kultur 4/12).

Religion, hävdar han, spelar i själva verket fortfarande en central roll i alla människors liv och det är till och med svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Vi behöver ha ett seriöst samtal om livsåskådningsfrågor i den offentliga debatten. Vår samtid präglas av en tilltagande globalisering och migration. Om vi inte förstår varandras livsåskådningar, eller ens vår egen, så kan vi inte heller förstå eller kommunicera med varandra. Det försvårar en fredlig samexistens.

Detta mål gagnas inte av den typ av resonemang som det Paul Linjamaa för där begrepp omdefinieras till oigenkännlighet och resonemang förenklas till halmgubbar (till exempel i kritiken av Björn Ulvaeus).

De flesta människor uppfattar begreppet ”religion” som någon form av tro på övernaturliga fenomen, gudar, andar, transcendenta själar, återfödelse eller liknande, vilket bekräftas av de flesta uppslagsverk.

Men det är uppenbart att vi är ett stort antal – sannolikt ett växande antal – människor, i Sverige och i världen, som inte tror på sådana fenomen. När Linjamaa påstår att religion spelar en central roll även för dem, och att det är svårt att föreställa sig en tillvaro utan religion, så beror det inte på att han i grunden ifrågasätter detta.

I stället utgår påståendet från en omdefiniering av begreppet religion till att vara i det närmaste identiskt med kultur. Man brukar kontrastera kultur mot natur; med kultur i vid bemärkelse avses all mänsklig aktivitet. Till den räknas – för att ta exempel från Linjamaas artikel – litteratur, musik och konst, men också sociala företeelser som att människor gifter sig, ger sina barn namn och begraver sina döda.

Linjamaa låtsas som om dessa ritualer alltid utövas i en religiös kontext, men faktum är att de i växande omfattning sker under helt sekulära former. Allt färre gifter sig i kyrkan eller döper sina barn. Men i Linjamaas värld spelar det ingen roll. Alla dessa mänskliga aktiviteter är enligt honom ett uttryck för religion.

Vi människor har naturligtvis en stor frihet att sätta namn på ting och företeelser. Men kommunikationen oss emellan underlättas om vi är någorlunda överens om definitionerna. Med den etablerade förståelsen av begreppet religion råder det knappast någon tvekan om att ett stort antal människor inte är religiösa, särskilt i Sverige.

Linjamaa vill emellertid omdefiniera religion på ett sätt som innebär att den omfattar precis alla. Om man omdefinierar religion så att det är detsamma som fascination och förundran inför verklighetens natur och alla kulturella uttryck, så inkluderas givetvis fler i begreppet. Men det förlorar samtidigt sin innebörd och relevans, och Linjamaa missar att berätta vilket nytt begrepp han vill använda för det som hittills har kallats religion.

Linjamaa lyfter också fram det kända fenomenet att en grupps samhörighet och identitet ibland i högre grad formas av gemensamma yttre fiender än av en inre gemenskap. Han hävdar att det här gäller ateister, som enligt honom betraktar religion som en fiende.

Däremot menar han att gudstroende människor genom sin religiositet får både identitet och samhörighet. Det är riktigt, som Linjamaa själv konstaterar, att det enda som förenar ateister är en specifik fråga, nämligen uppfattningen att Gud inte existerar. I andra frågor som rör värderingar, kultur och politik har ateister runt om i världen vitt skilda uppfattningar. Det finns därför knappast någon strävan efter en gemensam identitet.

Men samma motsättningar finns bland religiösa. Den ”identitet och samhörighet” dem emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet.

Han skriver vidare att ”oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar”. Han myntar begreppet ”bekännande ateist”, ett begrepp som rimligen inte betyder någonting. (Jag tror inte att astrologi fungerar, är jag då en ”bekännande a-astrolog”?)

Linjamaa gör ett kategorifel när han ställer kristendom (en livsåskådning och religion) mot ateism (en uppfattning i en enskild sakfråga).

Ateism är inte en livsåskådning. Ateism är tomt på både innehåll och värderingar. En ateist kan tro på astrologi och spöken, kan vara vänster eller höger, demokrat eller antidemokrat. Ateism är förutom uppfattningen att det inte finns någon gud en innehållslös beteckning.

För egen del bekänner jag mig till livsåskådningen sekulär humanism. Den har en specifik kunskapsteoretisk hållning som bland annat leder till uppfattningen att astrologi inte fungerar och att spöken inte finns. Den livsåskådningen har en värdegrund och människosyn som vilar på en sekulärt formulerad etik. Den har också en naturalistisk verklighetsuppfattning: uppfattningen att världen definieras och styrs av naturliga, snarare än övernaturliga, krafter. Av naturalismen följer ateism. Så därmed är jag också ateist, men det är bara en av många konsekvenser av att vara sekulär humanist.

Alla sekulära humanister är således ateister (eller agnostiker), men alla ateister (eller agnostiker) är inte sekulära humanister. Att som Paul Linjamaa betrakta ateismen som ett kulturbärande och meningsskapande begrepp är bara vilseledande.

Vi behöver tala om kultur och livsåskådningar med respekt och utan att göra karikatyrer av andras livsåskådningar. Först då kan diskussionen bli meningsfull.

Christer Sturmark
Författare, bokförläggare och vd för fackboksförlaget Fri Tanke. "

"Den ”identitet och samhörighet” religiösa emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet. "

Sverige bör se sin klimat- och miljöpolitik och energipolitik i ett globalt perspektiv. Mänskligheten har en skyldighet att tillvarata kärnkraftens möjligheter att utnyttja atomernas enastående krafter.

Det talas nu om att man snarast bör börja bygga slutförvar för kärnkraftsbränsle som är förbrukat. Man tänker sig att gräva ner sig 500 m i urberget vid Forsmark och lägga dit bränsle infogat i enorma mängder koppar mm som ska vila där 100 tusen år. Det är mycket dyrt.

Miljöpartiet vill vänta på närmare undersökningar om det. De vill inte ha kärnkraft, men bör lära sig förstå hur mycket energi det finns i atomerna.

Det finns nu kärnkraftsmaskiner som kan använda det som man säger förbrukade bränslet. Sverige bör understödja forskning som utvecklar det. Och man bör avstå från det dyra lagret vid Forsmark och bygga ut mellanlagret i Oskarshamn som ligger på 30 meers djup och är mycket billigare än det vid Forsmark.

Allmänheten verkar inte förstått riktigt hur mycket energi det finns i atomerna. I kemiska formlerna för känkraft ingår faktorn för ljusets hastighet, ett mycket stor tal, 300 hundra tusen km per sekund. Ljuset går en sträcka som motsvarar sju varv runt jorden, per sekund.

Det är dessutom så att energin beror av kvadraten på det stora talet för ljusets hastighet. Det är ett mycket stort tal som verkade när två små bomber 1945 från ett amerikanskt flygplan raderade två japanska städer.

Det är inte troligt att de stora länderna i världen kan klara klimatkraven utan kärnkraft. Regeringens minister för bistånd och samarbete med andra länder bör klargöra detta.

Energiministern bör se till att det utvecklas kärnkraftsmaskiner som kan använda det man säger förbrukade bränslet som ännu innehåller energi som kan användas.

Behovet av el i världen är stort och kommer att öka. Det är inte troligt att de kinesiska miljonstäderna kan försörja sig med vindkraft. Kineserna bygger nu kolkraft på löpande band.

Sverige bör se sin klimat-och miljöpolitik och energipolitik i globalt perspektiv.

Mänskligheten har en skyldighet att ta tillvara kärnkratens möjligheter att utnyttja atomernas enastående krafter.
($E= mc^2$ där c är ljusets hastighet, E energi och m massa i atomer)

Klimat- och miljöministern bör på regeringens hemsida redovisa världens växt- och djurliv och deras livsmiljöer så att alla förstår att de måste skyddas. De finns i bibliotekens beskrivning av naturvetenskaperna, bl a SAB systemet.

Naturvetenskap enligt SAB-systemet på svenska bibliotek.

U Naturvetenskap

U(x) Naturvetenskapliga lexikon407 träffar

U:b Naturvetenskaplig forskning och n naturvetenskapliga institutioner530 träffar

U:d Naturvetenskaplig teori, filosofi och metodlära1413 träffar

U:k Naturvetenskapens historia2319 träffar

U:oa Naturvetenskapens sociologi133 träffar

U.02 Allmän instrumentlära683 träffar

Ua Astronomi15199 träffar

Ua(y) Astronomiska kartor, stjärnkataloger och bilderböcker48 träffar

Ua:bf Astronomiska institutioner74 träffar

Ua:k Astronomins historia1307 träffar

Ua.02 Instrumentlära324 träffar

Uaa Universum2504 träffar

Uab Solsystemet2247 träffar

Uac Stjärnor1230 träffar

Uae Praktisk astronomi874 träffar

Uaf Tidmätning1484 träffar

Uag Celest mekanik227 träffar

Uah Sfärisk astronomi och positionsastronomi111 träffar

Uai Astrofysik1032 träffar

Ub Geofysik17337 träffar

Ub.02 Instrumentlära: allmänt8 träffar

Uba Meteorologi6524 träffar

Ubb Oceanografi och hydrologi6125 träffar

Ubc Geodesi1764 träffar

Ubd Jordmagnetism407 träffar

Ube Vulkaner och jordbävningar1012 träffar

Uc Fysik och kemi71241 träffar

Uc.bf Institutioner0 träffar

Uc:k Fysikens och kemins historia360 träffar

Ucb Mekanik5380 träffar

Ucc Fysik27528 träffar

Ucd Molekyl-, atom-, kärn- och partikelfysik7146 träffar

Uce Kemi27368 träffar

Ud Geologi och paleontologi26607 träffar

Ud:bf Geologiska och paleontologiska institutioner57 träffar

Ud:k Geologins och paleontologins historia199 träffar

Ud.02 Instrumentlära8 träffar

Ud- Särskilda länder och områden3186 träffar

Uda Allmän och historisk geologi7438 träffar

Udb Paleontologi4005 träffar

Udt Geokemi462 träffar

Udu Mineralogi2407 träffar

Udv Petrologi1358 träffar

UdxEkonomisk geologi2978 träffar

J Arkeologi

Ue Biologi37710 träffar

Ue:bf Biologisinstitutioner42 träffar

Ue:k Biologins historia661 träffar

Ue.0 Särskilda biologiska aspekter och delområden20173 träffar

Uea Utvecklingslära och genetik6109 träffar

Ueb Fysisk antropologi1735 träffar

Uec Mikrobiologi2095 träffar

Ued Bioteknik1481 träffar

Uf Botanik29412 träffar

Uf:bf Botanikinstitutioner251 träffar

Uf:k Botanikens historia559 träffar

Uf.0Särskilda botaniska aspekter och delområden11570 träffar

Ufa Särskilda grupper av växter2464 träffar

Ufe Fröväxter (Fanerogamer): allmänt962 träffar

Uff Fanerogamer: gömfröiga (Magnoliophytina)2724 träffar

Ufg Fanerogamer: nakenfröiga (Pinophytina)287 träffar

Ufh Kryptogamer5684 träffar

Ug Zoologi36507 träffar

Ug:bf Zoologiinstitutioner115 träffar

Ug:k Zoologins historia233 träffar

Ug.0 Särskilda zoologiska aspekter och delområden7168 träffar

Uge Ryggradsdjur (Vertebrata)531 träffar

Ugf Däggdjur (Mammalia)5257 träffar

Ugg Fåglar (Aves)6556 träffar

Ugh Kräldjur (Reptilia) och groddjur (Amphibia)999 träffar

Ugi Fiskar (Pisces) och rundmunnar (Cyclostomi)2329 träffar

Ugj Ryggradslösa djur (Evertebrata)11027 träffar

DN 16 februari 2021

”Behåll kärnkraften – annars förstörs naturen av vindkraftverk”

"Nyligen har Energimyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket publicerat utredningen ”Nationell strategi för en hållbar vindkraft”. Utredningen låg förra veckan till grund för ett nästan timslångt och förvånansvärt okritiskt reportage i Sveriges Radios miljöprogram ”Klotet”.

I utredningen förespråkas att regelverket måste lättas för att möjliggöra för landbaserade vindkraftsverk i södra Sverige med en årlig produktion av 47,5 terawatttimmar. Om man sätter sig in i vad detta skulle innebära för vår natur och miljö, framträder en skrämmande bild.

Jag syftar då på den visuella störning som vindkraftverken utgör. Om en snurrande rotor ses över horisonten dras blicken till den och det blir en störning som kan dominera upplevelsen av en annars stilla horisontlinje. Ett pärlband av sådana vindsnurror är förstås ännu värre.

För att påvisa det orimliga i planerna har jag utgått från publicerade data för en av de största planerade vindkraftsparkerna i landet, Markbygden utanför Skellefteå, etapp 3. Dess 442 turbiner på tillsammans 1400 megawatt installerad effekt ska leverera 5,5 terawattimmar årligen.

Det motsvarar 45 procent av full effekt under årets alla timmar. Markytan som tas i anspråk är 150 kvadratkilometer. Det motsvarar då 27 kvadratkilometer per terawattimme.

På grund av tornens höjd syns rotorerna helt över horisontlinjen på ett avstånd av lågt räknat 30 kilometer i ett platt landskap med fri sikt. Är vindkraftsparken högt belägen ökar detta avstånd. Man kan försiktigt räkna med att en vindkraftspark för en terawatttimme per år skapar en visuell störzon på drygt 4000 kvadratkilometer. Det motsvarar en visuell störzon på 65 gånger 65 kilometer om vi tänker oss att vindkraftsparken har en kvadratisk form.

Och det går ju inte att gömma vindkraftsparken. Vid val av läge eftersträvas höjdplatåer.

Södra Sverige har en total markyta på 184 000 kvadratkilometer, varav skogsarealer utgör 129 000 kvadratkilometer. Det innebär att 48 terawattimmar kräver 1 300 kvadratkilometer markyta och, vad värre är, skapa visuella störzoner omfattande 192 000 kvadratkilometer.

Det betyder att var man än befinner sig i södra Sverige skulle inom synfältet ha i genomsnitt 2–4 gigantiska vindkraftsparker, tusentals snurrande rotorer synliga över horisontlinjen.

Jag hävdar att detta är ett direkt miljöhot, som man verkar blunda för. Det förefaller mig orealistiskt att tro att befolkningen i södra Sverige kommer att acceptera detta. Att övervinna ett sådant motstånd med ”effektivare planeringsprocesser” är nog dömt att misslyckas.

För oss som ser kärnkraften som en säker och fossilfri energikälla, är det orimligt att förutsätta att all fossilfri energi skall komma från vindkraft. Det leder till en framtid då vi sätter en visuell industriell prägel på hela södra Sveriges natur. Alternativet med kärnkraft kräver mindre än totalt fem kvadratkilometers yta.

Jag inte vill se vår fria natur skövlad av vindparker. De behövs inte, eftersom det finns alternativ som sparar naturen.

Gunnar Widén, Klövedal "

DN 20 februari 2021

" Det är han som format arbetslivet för dig och mig

Få människor kan säga att de har förändrat världen, men Bill Gates är en av dem. Han förstod tidigt att det viktigaste i en dator inte är prestandan, utan vad datorn kan utföra för oss. Det som görs av mjukvaran, datorprogrammen eller som vi nu kallar dem: apparna. Företaget Bill Gates startade har levererat två av världens viktigaste program – Word och Excel. Genom att inte vara låst till en sorts maskiner har Word och Excel överlevt så många generationsskiften inom den snabbt accelererande datorvärlden att det knappt går att räkna.

Microsoft tog också över marknaden för det övergripande program som tar hand om programmen – operativsystemet. Windows fanns under en period i 90 procent av alla världens datorer. Och när alla som hade Windows senare fick ett program som öppnade fönstret mot nymodigheten internet, då var dominansen total.

Microsofts webbläsare kallades Internet Explorer, bokstavligen ”internets upptäckare”.

Bill Gates som har programmerat sedan barnsben personifierade begreppet nörd och hans och Windows fyrkantiga syn på användarna blev också det som så småningom öppnade vägen för konkurrenten Apple. Microsoft kämpar sig tillbaka – efter en misslyckad telefonsatsning har de byggt vidare på sin makt över arbetslivet, genom att köpa Linkedin. Vid det här laget hade Bill Gates sedan länge slutat sköta den dagliga verksamheten på Microsoft för att ägna sig åt välgörenhet.

Med de enorma vinster han samlat under alla år som vi andra fyllt i våra Excel-ark och kontrollerat stavningen i våra Word-dokument, har han en andra karriär. Den här gången vill han och hans fru Melinda Gates bekämpa sjukdomar och klimatförändringar. Det kanske framstår som storhetsvansinne att ge sig i kast med detta. Men en person som redan förändrat världen så radikalt har inga skäl att tro att han inte kan lyckas igen.

Augustin Erba augustin.erba@dn.se "

20 februari 2021

"Bill Gates – från mjukvarukapitalist till betongaktivist

Mannen som förändrat världen med mjukvara, satsar nu stenhårt på andra arenor. I år vill Bill Gates bli klimatdebattens stora optimist. Men i mötet med DN visar det sig att ett av hans främsta budskap är extremt grått, tungt och jordnära. Världens fjärde rikaste man har hakat upp sig på: cement.

Det är inte alls vad man väntar sig från en techmiljardär som visar upp sig på sitt designkontor med schackbräde som rekvisita. Ordet känns inte som det allra mest naturliga när det kommer från en som de senaste åren huvudsakligen ägnat sig åt välgörenhetsarbete för att till exempel främja flickors utbildning i världen.

Men Bill Gates säger det gång på gång: Cement. Vi får inte glömma cementen.

Bakgrunden är att han har skrivit en bok – ”Så undviker vi klimat-katastrofen” – och den är optimistisk. Vi måste visserligen ta i från tårna och göra precis allt samtidigt nu enligt Gates. Dra ner och växla upp. Forska på djupet, men också satsa på riskprojekt. Lägga om och hålla ut. Det kommer att bli *”super-hard”*, säger han, men det kan gå.

Så här skriver han själv i nya boken, stycket är något nerkortat av DN:

”Vi måste prestera något gigantiskt som vi aldrig har gjort förr, mycket snabbare än vi någonsin har gjort något liknande. Men ge inte upp. Vi klarar det.”

Det var kring millennieskiftet som Bill Gates började sin resa från mjukvarukapitalist till klimataktivist. En del av de många miljarder han och hustrun Melinda har tjänat ihop under de framgångsrika åren med Microsoft skulle då satsas i projekt för global hälsa genom stiftelsen de skapat. Ganska snabbt kom Bill Gates att se bristen på energi som ett stort bekymmer i det arbetet. Utan lampa är det svårt att läsa läxor. Utan kylskåp kan du inte förvara vaccin.

I början av nya boken beskriver han inflygningar han gjorde till södra Afrikas storstäder under det tidiga 2000-talet. Han tittade ut och tänkte: Varför är det så mörkt där nere? Den spontana reaktionen från den lösningsorienterade amerikanen var att satsa stort på riklig och billig energi till den fattiga delen av världen, men efter några år krockade den ambitionen med det han började lära sig om klimat-förändringarna.

På en länk över Atlanten svarar Bill Gates på europeiska journalisters frågor om uppvaknandet och boken han skrivit. Ett tiotal reportrar samsas om en timmes frågetid och DN är, som enda svenska mediehus i gruppen, först ut.

När du förstod omfattningen av klimatkrisen, och tittade tillbaks på din tid som entreprenör och affärsman, vad önskar du då att du hade gjort annorlunda?

– Du vet, jag var helt fokuserad på mjukvara från 15 års ålder, till dess att jag fyllde 45. Och även om jag följde annan vetenskap på håll, så visste jag verkligen inte mycket då om klimatförändringar.

Bill Gates har ett gungande sätt att leverera sina svar. Blicken är stadigt fäst på församlingen, men överkroppen vaggar oupphörligt när han pratar. Armarna ligger i kors över bröstet, eller tvinnade mellan

knäna, men rastlösheten går inte helt att tygla. Som pendeln på ett gammalt väggur, pulserar han fram och tillbaka.

– Så hur som helst, jag har alltså inte varit en klimatfokuserad person, och jag vet inte om jag skulle vilja gå tillbaka och ändra något. Min talang har ju varit mjukvara. Men jag läser mycket, och tycker om att koka ner det jag tar till mig. Jag har läst hundratals böcker om stål och cement och klimatet. Nu försöker jag göra den kunskapen tillgänglig för andra.

Där kom det igen. Cement. Rummet han sitter i har en fond av djupa hyllor i blankt vitt trä som rymmer sparsmakade skulpturer. Ett franskt mineralvatten står på bordet och Bill Gates är klädd i tunn, svart lammullströja. Skarpa svarta glasögon fulländar intrycket av någon som skulle kunna tas för gallerist. Eller regissör. Men han vill alltså att vi ska tänka på cement.

– Så du vet, jag är alltså en eftersläntrare när det kommer till klimatfrågan, men anledningen till att jag ville skriva boken är att just nu finns det så många hängivna. Och om vi inte levererar en trovärdig plan för klimatet, kommer de alla att bli cyniska i stället, inom tio år. Om vi inte får till det där med cementen, kommer vi skapa en hel generation av cyniker.

Ce-men-ten. Tydligen står allt och faller med den. Så då tar vi detta.

Bill Gates beskriver en daglig resa han brukar göra – när det inte är pandemi – från bostaden på halvön Medina till huvudkontoret inne i Seattle. Färden går över världens längsta pontonbro, 520, som flyter på Lake Washington. Han tänker på den flytande bron som ett ”under av modern ingenjörskonst”. Svaret på varför den inte sjunker trots all trafik stavas betong. 77 luftfyllda, vattentäta pontoner av betong.

Men betong består av grus, sand, vatten – och cement. Och produktionen av cement, får vi lära oss när Bill Gates undervisar, står för en mycket större del av de samlade utsläppen av växthusgaser än de flesta av oss kanske tror. Personbilar ligger bakom max 8 procent, skriver Gates, tillverkning av stål och cement 10. Och medan personbilsparken går att ställa om med ny teknik, är cementtillverkningen mycket trixigare att rena.

Cement görs av kalksten som bränns. I stenen finns kalk, kol och syre. När kalken frigörs blir syret och kolen kvar. Syre och kol är koldioxid. I boken skriver Gates:

”Det finns ingen metod för att tillverka cement som inte innehåller denna process. Det är en kemisk reaktion – kalksten plus hetta är lika med kalciumoxid plus koldioxid – och den går inte att komma runt. Förhållandet är ett till ett: tillverkar man 1 ton cement får man 1 ton koldioxid.”

Det där han sa nyss om att ha tagit sig igenom ”hundratals böcker om cement”, känns ganska rimligt faktiskt, för den som sett Netflix-serien ”Koden till min hjärna”. Genom tre timslånga avsnitt ses Bill Gates kånka på sin bokkasse. Tio till tjugo böcker bär han ständigt runt på. Kassen packas om av staben mellan varven, så att färdiglästa exemplar kan ställas tillbaks på hyllan och nya projekt tas med på färden.

Gates sitter still när han läser, men rör sig när han tänker. En slinga utanför bostaden nöts av ständiga promenader. Rörelse, rörelse, pendeln svänger.

Under en av alla vandringar som visas upp pratar filmaren kärnkraft med Bill Gates. Kärnkraftsforskning är en dyr syssla, utan särskilt stort stöd i opinionen – efter Harrisburg, Tjernobyl och Fukushima – men

det handlar om en energiproduktion som i teorin skulle kunna vara helt klimatneutral och Bill Gates har därför satsat stort på det som kallas ”fjärde generationens kärnkraft”, i bolaget TerraPower.

Målet är att utveckla en säkrare, billigare och mycket mer effektiv kärnkraft, men det är en ambition som till exempel Frankrike gav upp häromåret. Efter ett tidsödande och kostsamt frontarbete på området, såg landet för få framsteg.

Men för Bill Gates ger det bara mersmak, att projektet är så teknologiskt utmanande, erkänner han i dokumentären.

– Tekniska innovationer är det enda jag kan och det enda jag är riktigt bra på. Det är min hammare. Många problem ser ut som spikar för mig, eftersom jag har den här hammaren.

Strax innan Donald Trump tillträdde som president hade TerraPower säkrat ett avtal med Kina om att flytta den kärnkraftsutveckling de sysslat med de senaste åren, från ritborden och simuleringarna i datormiljö, till kraftverksbyggen i full skala på kinesisk mark. Sedan kom handelskriget. Allt gjorde halt.

De europeiska journalisterna som träffar Gates tillsammans med DN ställer flera frågor om kärnkraft. Den tyske reportern får beröm för sitt lands storsatsning på solpaneler, men Bill Gates beklagar med stort eftertryck att landet vänder kärnkraften ryggen. *”Sadly”,* säger klimatboksförfattaren. Belgaren i vår grupp får samma reaktion, där ska alla reaktorer vara stängda 2024.

Bill Gates är van att argumentera i motvind på det här området.

– Den enda anledningen till att jag gett mig in i det här, är att vi kan tvingas ta till kärnkraft för att tackla klimatförändringarna. Om det inte sker ett mirakel kring batteriforskningen, ser jag faktiskt ingen annan utväg. Vi måste kunna skapa energi även när det inte blåser eller solen inte lyser. Och det måste vara ren energi.

I slutet av 2020 fick Bill Gates bolag kontrakt på att bygga en demoversion av sin planerat säkra reaktor på hemmaplan, i USA. Om fem år ska den stå klar. Lyckas de få den godkänd hoppas Bill Gates att tvivlen försvinner.

– I digitala modeller har vi simulerat jordbävningar, vulkanutbrott och flygplanskrascher, och detta är en helt annan värld säkerhetsmässigt än det ni är vana vid. Om USA nu tar fram de här reaktorerna hoppas jag att folk i resten av världen är öppensinnade nog att åtminstone titta på dem.

Samma dag som den här pressträffen kring klimatboken äger rum svärs en ny president in i Bill Gates hemland. Inte bara samma dag förresten – pressträffen och ceremonin krockar totalt. Den timma Bill Gates bokat in för sitt möte med europeiska medier, är just precis den timma då andra ser poeten Amanda Gorman tala om mod och ljus och Joe Biden lägga handen på bibeln och säga *”I pledge”*.

Det är ett sammanträffande, *”a coincidence!”*, säger Gates stab som svar på vår undran kring den iögonfallande tajmingen. Själv kommenterar han det inte alls – och eftersom arrangörerna inte tillåter följdfrågor blir det tyvärr ingen fördjupning kring saken.

Men techmogulens förhållande till politiker berörs på andra sätt. I boken skriver han att klimatfrågan står och faller med dem nu. Det

folkliga engagemanget finns, tekniken är på väg, tror Gates, men han tycker att det saknas modiga och handlingskraftiga politiker.

– Det är väldigt lätt för politiker i dag att lova att utsläppen ska vara noll år 2050. En person som säger så, måste få frågan: Kan du storleken på din forsknings- och utvecklingsbudget? Vad gör du åt stål? Vad gör du åt cement?

(Cement. Jag registrerar bara ordet här igen. Det är inte sista gången.)

– Den politiker som pratar om att sänka utsläppen på något sätt som verkar enkelt, är faktiskt inte seriös. Det är en person som bara håller på med pr. Vi måste skapa en politisk kultur som enbart premierar klimatåtgärder som är riktigt svåra, eller väldigt osäkra.

Han tar svenska elbilar som exempel. Vid en första anblick kan man säga att Sverige har kommit långt vad gäller omställningen av personbilsparken. Norge ligger före, men nästan 10 procent av de nya fordon som säljs i Sverige går att ladda med el, och det är en hög siffra internationellt sett.

– Samtidigt är elbilar den lättaste uppgiften av alla vi har framför oss, och inte ens där kommer alltså något land längre än till några få procent av de bilar som körs, trots att vi skulle behöva hundra, säger Gates.

Nu tycker han att det ligger på oss alla att ge våra politiker mandat att agera med kraft i frågor som rör klimatet, men sen måste vi alltså också kräva bevis på att de faktiskt går från ord till verkstad.

– Det är uppenbart att världen ännu inte är seriös i klimatarbetet. Varför skulle annars jag vara den största finansiären av startup-bolag på området? Det är så mycket prat! Nu måste vi ta fram en plan och stoppa in pengar i den planen.

Själv satsar han stort genom innovationsfonden Breakthrough Energy Ventures, som utvecklar klimatteknologiska högriskprojekt – ofta kontroversiella sådana. En av idéerna är till exempel att genom konstgjorda moln skymma solen och på så sätt minska uppvärmningen. Den metoden ska forskare från Harvard faktiskt testa i Kiruna den här sommaren. Men många meteorologer tvivlar på – eller till och med varnar för – tekniken. De frågar sig vad en sådan storskalig manipulation av klimatet skulle kunna leda till i förlängningen?

Och Bill Gates blir också ifrågasatt för att han över huvudtaget tar sig ton i de här frågorna. Han! Vem är han liksom, att säga nåt om just klimatet?

I boken skriver Gates att han förstår sina skeptiker. ”Världen saknar inte precis rika män med storvulna idéer om vad andra människor ska göra.” Till de samlade journalisterna säger han att han ändå tror att han kan ha en roll att fylla.

– Under 2021 kommer jag att prata om tre saker. Jag vet, det är minst två saker för mycket, men jag ser inte att jag har något annat val. Jag ska prata om hur vi ska komma ur den här pandemin, jag ska prata om hur vi ska undvika nästa pandemi, och så kommer jag att prata om klimatförändringarna. Jag vill inte missa 2021, för jag tror att det är ett nyckelår, när det gäller att få fram en plan för global omställning.

Bill Gates vill sälja sig som optimist på klimatområdet med sin nya bok, men som avslutning på pressträffen kommer en fråga om hur han egentligen kan vara det? Donald Trump har ju kraftigt försenat hans arbete, politiker överlag vill bara prata mål och inte medel, har vi fått

höra, och vissa saker – som cementproblemet – går nästan inte att ändra på ens med den smartaste teknik. Kan Bill Gates efter allt detta, med trovärdighet, verkligen kalla sig optimist?

– Vilken bra sista fråga! Jag kanske är självcentrerad nu, men intresset för min bok pekar i alla fall på att här finns det ett sug. Det finns en förändringstakt nu som väcker hopp.

Gates berättar att projekten i hans utvecklingsfond också drar in allt mer externt kapital. EU satsar jättebra, säger han, så nu behöver han själv bara gå in med en femtedel av riskkapitalet i det 40-tal bolag som fonden omfattar.

– Hade du frågat mig för fem år sedan hur bra jag trodde att projekten i fonden skulle gå hade jag aldrig trott på något som liknar det vi ser nu. Så ja, jag är optimist, även om det ser ut som om det vi har framför oss kommer att bli supersvårt. Det kommer att krävas en helskottas massa innovation!

Den rörlige mannen har stannat upp med armbågarna i kors över det blanka vita skrivbordet. Framåtlutad gör han sig redo att sätta punkt. Bakom honom skymtar omslaget på boken där läsarna får några enkla hållpunkter att ha i minnet när klimatet diskuteras.

Punkt 1: Summan av alla utsläpp av växthusgaser under ett år är 51 miljarder ton. Hur stor del talar vi om den här gången?

Punkt 2: Och cementproduktionen då?

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se "

"Bill Gates

Föddes i Seattle 28 oktober 1955 och började programmera datorer som 13-åring.

Han var en av grundarna av Microsoft 1975 och är fortfarande styrelseordförande där.

Numera arbetar han mest i Bill & Melinda Gates Foundation tillsammans med hustrun. De har tre barn – Jennifer född 1996, Rory född 1999 och Phoebe född 2002.

Enligt Forbes är Bill Gates numera världens fjärde rikaste man. Rikast är Jeff Bezos (Amazon).

Aktuell med ”Så undviker vi klimatkatastrofen. Lösningarna vi har och genombrotten vi behöver (Albert Bonniers förlag).

Fem saker att ha i minnet när du talar klimat, enligt Bill Gates:
1 51 miljarder ton är summan av alla växthusgaser som släpps ut under ett år. Se till att ta reda på hur stor del av detta ditt samtal gäller.

2 Cement. Det är lätt att fastna i diskussioner om bilar och el, men alla utsläppskällor måste tas med. Cementproduktionen är en av de svåraste att klimatanpassa.

3 Hur mycket är ”1 kilowatt”?
En genomsnittlig bostad förbrukar det. 1 megawatt går åt i en liten stad. 1 gigawatt i en stor. Världen förbrukar 3 000 gigawatt.

4 Hur mycket utrymme behövs för att få fram energin? Ved och vind tar mest plats, kärnkraft och fossila bränslen minst.

5 Vad kostar det? ”Smutsig” el är i dag den billigaste. Håll ”de gröna merkostnaderna” i minnet. Kommer medelinkomstländerna ha råd att ställa om? "

DN 17 februari 2021

"Vi lever i en tid som kräver goda läsare

De sociala medierna lämpar sig sällan för en eftertänksam, reflekterande läsning. Men om vi menar allvar med talet om att värna förnuftet måste vi också uppvärdera mötet med texten, skriver idéhistorikern Sven-Eric Liedman.

Anne-Marie Körling, den erfarna läraren som häromåret var Sveriges läsambassadör, slår kontinuerligt larm på sin blogg om många barns sjunkande läskunnighet. När de unga väl avslöjat bokstävernas hemlighet tror många att saken är klar. De kan läsa. I en klass var det bara en liten minoritet som verkligen kunde läsa och inte bara stava sig fram.

Ingen tror att ett barn som tagit sina första steg inte behöver gå mer. Men det är tydligen en föreställning som man kan få när det gäller läsning.

Barnen som Anne-Marie Körling talar om har inte invandrarföräldrar. De är svensk medelklass. De har väl förspänt. Men de flesta kan inte läsa ordentligt.

Läsningen håller på att hamna på undantag. Det finns ju ljudböcker. Det finns tv och Youtube. Tekniken gör det möjligt att tala in en text och få den prydligt utskriven.

Men att kunna läsa är nödvändigt för ett reflekterat liv i ett modernt samhälle. Vi måste komma ihåg att skriften inte som talet följt mänskligheten under hela dess utveckling. Det är en senkomling, en nödvändig beståndsdel i högkulturerna.

Med skriften får man ett verbalt minne utanför hjärnan, ett minne som alla läskunniga kan ta del av. Matematikens symboler är en del av detta skriftspråk.

Läsning är en färdighet som kan och bör odlas livet igenom. Fler och fler arbetar framför datorn. Där finns också bilder – men det som binder samman, förklarar och ger sammanhang är text.

Texten är ett nödvändigt redskap för att utveckla det kritiska sinnet. Bara genom att resonera om texter, jämföra texter med andra texter och pröva deras påståenden mot verkligheten kan vi säga något om deras trovärdighet.

I skolans grunddokument hyllas det kritiska sinnet. Men hur ska detta kunna utvecklas om man inte kan tillgodogöra sig en någorlunda komplex text? Läsningen är en nödvändig betingelse för en rimligt förnuftig verklighetsuppfattning.

Men bara nödvändig, inte tillräcklig! Läskunnigheten var god i Tyskland på 1930-talet, men det hindrade inte människor från att anamma en ideologi som inte bara var omänsklig utan också djupt irrationell. Många av dem som i januari stormade Kapitolium hade en mångårig utbildning. Det räcker inte med god läskunnighet, det krävs också en moralisk standard som inte lämnar fältet fritt för våra vidrigaste impulser. För detta krävs ett någorlunda harmoniskt samhälle, ansvarsfulla uppfostrare och en skola som inte bara anställer prov och delar ut betyg utan också får tid att ge sina elever rimliga måttstockar för ett såväl hyggligt som reflekterat liv.

I denna senare uppgift kan läsningen spela en positiv roll. Inte för att man automatiskt blir god av den utan att man fått tillfälle att samtala om det som berättelserna eller faktatexterna öppnar av problem och möjligheter. Det är det eftertänksamma, respektfulla samtalet som kanske är viktigast. Man byter reflektioner med varandra.

Men vem har tid till samtal i dag? Vem har tålamod?

Tidens puls finns snarare i de sociala medierna. Där kan det gå fort. Där kan man skriva utan att tänka efter. Nej, alla gör inte det; men möjligheten finns alltid. Många utnyttjar dem.

Det finns redan en stor litteratur om de sociala medierna. De är verkligen ett samtidsfenomen – först i vårt årtusende tog de form. De första studierna är hoppfulla. Ett redskap för demokratin. Ett sätt för människor att komma närmare varandra trots avstånd.

Men strax förändras bilden. Man börjar tala om ”det mörka nätet”. Skumma typer söker upp offer, mest unga kvinnor, som bokstavligen eller bildligen blottat sig på nätet. Hat- och lögnpropaganda sprids främst av högerextrema grupper. Från 2016 får företeelsen ett namn: Donald Trump. I Sverige dominerar Sverigedemokraterna de sociala medierna.

Det krävs en minimal läs- och skrivkunnighet för att röra sig på nätet, men knappast ett kritiskt sinne. Nätet har blivit en tummelplats för de mest bisarra lögner och myter. QAnon i USA tar priset och visar att steget från galen myt på nätet till våld kan vara kort. Men också andra förvrängda uppfattningar dansar runt, även i Sverige och där främst i SD-kretsar.

Sällan blir det fråga om verkliga åsiktsutbyten där motstridiga uppfattningar får mötas och om inte ta färg varandra så åtminstone preciseras och göras begripliga även för motståndaren.

För egen del har jag erfarenhet av Twitter. Det finns fördelar: nyheter sprids blixtsnabbt, intressanta människor sänder små meddelanden, och man får tillfälle till existentiella suckar. Men Twitter är inte en arena för samtal. Avståndet till aggressioner är alldeles för litet. Det är en av de stora nackdelarna med de sociala medierna, att det inte krävs någon eftertanke. Ovett ligger en knapptryckning bort. Ingen redaktör kommer emellan.

Inte kan jag svära mig fri från egna försyndelser. Men för det mesta försöker jag vara min egen redaktör. Andras aggressioner kan man däremot inte undgå. Ett exempel:

Ivar Arpi, den ivrige högerdebattören, uttryckte på Twitter sitt missnöje över att alla enats om att kalla stormningen av Kapitolium för ett kuppförsök. Jag genmälde att det kanske hellre skulle kallas en putsch, ett fint 1800-talsord om hur några få eggar en massa att gå till attack. Arpi svarade inte på detta utan skrev bara: ”Undrar hur mycket dummare jag blev av att ha dina böcker som kurslitteratur en gång i tiden.”

Adrenalin! Också min produktion gick igång, men jag lade band på mig. Inget fanns att svara. Men andra överöste Arpi med sin ilska. Allt blev ett exempel på hur känslorna så ofta löper snabbare än tankarna på sociala medier.

Twitter lämpar sig sällan för en eftertänksam, reflekterande läsning. Därför är det så mycket viktigare att värna om den på andra, långsammare arenor. Den är inte bara viktig för den intellektuella nivån i samhället utan för det fördjupade meningsutbytet.

Det är viktigt att både kunna läsa begrundande långsamt men också snabbt för att finna något viktigt som man söker. Båda färdigheterna kräver en behärskning av textmediet. Man kan både zooma in den minsta detalj och zooma ut så att stora helheter framträder. Det behövs ingen lång och krävande utbildning för detta. Men det krävs en ständigt uppövad läsförmåga.

Med viss förtjusning tog jag häromdagen del av en lång intervju med Magdalena Andersson, finansministern, i februarinumret av tidningen Vi. Det visade sig att hon inte bara hade tid för ekonomiska kalkyler

utan också för romaner. Hon kunde också resonera sakkunnigt och välavvägt om det hon läst.

Men en dystrare tanke smög sin in i min glädje: Hur mycket får hon användning för sitt breda register i den politiska debatten? Det är som om perspektivet snävades in så snart det kommer till politiken. Medierna, i synnerhet tv, gör sitt till för att torrlägga åsiktsutbytena. Man stängs inne i sina talepunkter. Rättvisa! ropar den ene. Valfrihet! den andra.

Den lyssnare som inte redan har sina sympatier klara blir inte mycket klokare. De stympade budskapen kan knappast locka den oinvigde till fördjupning.

Olof Palme berättade någon gång att det som bidrog till hans beslut att trots hans bakgrund bli socialdemokrat var de stora publika debatterna mellan Ernst Wigforss och Herbert Tingsten. Det var två män som verkligen kunde argumentera för sin sak – och som fick tid och möjlighet att göra det.

Nu bör man inte ägna sig åt nostalgi utan blicka framåt i stället. Det är tydligt att skolan inte lyckas få tillräckligt många elever att inse hur avgörande den ständiga övade läsningen är för deras utveckling och möjligheter.

Men också medierna, inklusive de sociala, lämnar i synnerhet unga människor utan hjälp att gå vidare på den väg som kan göra en människa till en medveten, aktiv medborgare och därtill ge henne ett intressantare liv.

Att kunna bokstäverna är inte detsamma som att kunna läsa.

Sven-Eric Liedman "

DN 21 februari 2021

”Tänk inte att andra är dumma i huvudet”

" Nyfikenheten ledde henne till filosofin. I dag menar Åsa Wikforss att förståelsen för begrepp som ”sanning” och ”kunskap” är avgörande för att rädda demokratin. Kultursöndag möter Sveriges mest synliga filosof i ett samtal om behovet av bildning och optimism.

Det hann bli några månader i Svenska Akademien innan pandemin slog till. Det var tur, säger hon, liksom det var tur att de var fyra kvinnor som valdes in samtidigt, Ellen Mattson, Anne Swärd, Tua Forsström och hon själv, Åsa Wikforss.

Institutionen är märklig nog som det är, med sina ritualstyrda sammanträden och middagar. När det inte längre gick att hålla fysiska möten blev det något av en utmaning.

– Teknikkompetensen är ju lite … blandad.

Under våren utvecklade de former för digitala sammankomster, men först då alla fått uppkopplingar som förmådde skydda Akademiens hemliga diskussioner. Den har under året delat ut avsevärda extra medel till coronadrabbade författare och forskare.

– Det är väldigt spännande att vara med. Det finns mycket kulturhistoria i väggarna. För mig är detta också roligt och lite av ett nytt kapitel, efter att ha varit inom universitetsvärlden så länge, och nu när barnen är utflugna.

Hon ser fram emot att återuppta de vanliga rutinerna, när det går, inte minst det sociala, som middagarna på Gyldene Freden där samtalen blir mindre formella.

Åsa Wikforss valdes in i Svenska Akademien 2019 på stol nummer sju, där den tidigare ständiga sekreteraren Sara Danius satt, och en gång långt före dem, Selma Lagerlöf. Hon är också ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien. År 2008 blev hon professor i teoretisk filosofi. Ingen kvinna hade haft den titeln i Sverige innan dess. Åsa Wikforss och kollegan Kathrin Glüer var först.

I fjol belönades Åsa Wikforss med utmärkelsen Årets folkbildare, och 65 000 gymnasieungdomar har fått hennes bok ”Alternativa fakta” från 2017 skickad till sig. Det finns fog för att kalla henne Sveriges mest synliga filosof. Hon undervisar, forskar, föreläser, skriver, läser, deltar i den offentliga debatten. Hon tycker att alla delar är roliga. Då och då går hon ut med hunden också, han är liten och vit.

Just nu leder Åsa Wikforss ett tvärvetenskapligt forskningsprogram om kunskapsmotstånd, finansierat av Riksbankens jubileumsfond, samtidigt som hon slutför arbetet med boken ”Därför demokrati” (Fri Tanke). I den knyts desinformation, förtroendekollaps och demokrati ihop, med stormningen av Kapitolium som ett exempel på vad det kan leda till. Boken har växt fram i dialog med hennes bror, Mårten Wikforss, som bidrar med reflektioner.

Hon har använt begrepp som sanningskris. Det finns andra, liknande, som ”sanningens förruttnelse”, som hon citerar ur den amerikanska tankesmedjan Rand corporations årliga forskningsrapport.

– Man kan identifiera några komponenter som brukar finnas med i sanningskriser. Det här har ju hänt förr, säger Åsa Wikforss, och jag anar vanan att föreläsa i hennes sätt att tala.

Sanningskriser gör demokratiska samhällen sårbara, förklarar hon. I sådana tider märks ofta en uppluckrad gräns mellan åsikter och fakta. Det läggs ett större fokus på den egna upplevelsen, i kombination med en sjunkande tillit till etablerade kunskapskällor, som forskare och traditionella medier: det man inte själv har varit med om, tror man inte på.

Oenigheten ökar, meningsmotståndare börjar uppfattas som rena fiender. Utvecklingen förstärks nästan alltid av nya sätt att kommunicera.

– I USA definierar Rand fyra sanningskriser under det senaste seklet: i samband med att dagstidningarna slog igenom brett på 1890-talet. De var ofta opålitliga. Sedan på 1920-talet, 1970-talet, och så nu. Radio och tv har båda kunnat användas för att manipulera människor. Nu har vi internet och sociala medier.

När människors förtroende och tillit till kunskapskällor slås sönder går det utför. Nedbrytningen av människors förtroende och tillit till kunskapskällor kommer smygande, så sakta att vi kanske inte märker vad som hänt förrän det är försent. När demokratin är död går folk fortfarande och röstar.

– Glöm inte det! utbrister hon. Det är därför vi måste prata om varför vi ska ha demokrati. Hela tiden!

Åsa Wikforss drar sitt strå till stacken. Mer än stränghet finns något drivet och bestämt i hennes röst, och blick, även när man kommunicerar digitalt. Det går inte att ses, det finns riskgruppspersoner i närheten.

Det var länge sedan hon bodde i Göteborg, men intonationen avslöjar genast var rötterna finns. Föräldrarna Wikforss flyttade till Högsbohöjd från Skåne, strax innan dottern föddes, 1961.

– Nej, något akademikerhem var det ju inte, svarar hon på en fråga om familjens bakgrund.

– Men det var ett hem där det fanns böcker. Alla läste. Båda mina föräldrar gjorde det, hela tiden. Pappa var intresserad av historia. Och

mamma studerade på universitetet när hon var lite äldre, när min bror och jag var små.

Åsa Wikforss morfar kom ur en facklig utbildningstradition, och hade varit engagerad i bildningsrörelsen inom Sjöfolksförbundet. Han såg till att sjömännen fick bibliotek, hade tillgång till litteratur.

– Min familj åkte till biblioteket varje söndag och lånade böcker. Det var fint. Jag minns doften där väldigt tydligt.

Hon läste klassiker, nämner Jack London, Jules Verne, senare var det Pär Lagerkvist som gällde, i synnerhet hans poesi.

– Och jag hittade tidigt till Selma Lagerlöf, det är ju lite roligt.

Böckerna ledde henne till litteraturvetenskapen, som hon studerade samtidigt som hon jobbade halvtid som lärare, eftersom hon inte hade bestämt sig för vad hon ville bli.

Ett tag trodde hon skådespelare, men hon sprack i provet till scenskolan. Helt rätt, tycker hon i efterhand, men det dröjde innan hon insåg att hon nog aldrig varit särskilt intresserad av teater.

– Jag tycker om att prata inför folk, men kan inte gestalta. Det är ju något helt annat.

På litteraturkurserna drogs hon åt de filosofiska frågor som uppstod kring vad det innebär att tolka en text. Efter ett par terminer insåg hon att hon borde pröva filosofi som ämne, och försöka gå till botten med det mest grundläggande.

– Mina föräldrar hade inga synpunkter på vad jag läste, så länge det var på universitetet. Det var viktigt för mamma. Jag sneglade ett tag på en folkhögskola, men det gillade inte hon.

Det blev Oxford. I samband med en konferens i Stockholm började hon prata med en engelsk professor, med Wittgenstein som specialitet, som bjöd henne till det anrika universitetet.

Där öppnades världen, och där träffade hon amerikanen Adam, som läste juridik. En tid senare ledde ett Fulbrightstipendium till Manhattan. När hon doktorerade vid Columbia hade, såvitt hon vet, ingen svensk kvinna tidigare disputerat i teoretisk filosofi.

Åsa Wikforss och Adam blev kvar i tolv år, och var tvåbarnsföräldrar när de återvände till Stockholm.

– Det var ett väldigt mansdominerat ämne när jag blev doktorand. Jag hade inte en enda kvinnlig lärare. Institutionen hade inga anställda kvinnor. Men vet du, det bekom mig inte så mycket. Jag har haft ett stort självförtroende, inte tvivlat, utom det tvivel som alltid finns när man ägnar sig åt akademiska frågor. Och jag hade tur, det fanns bra män vid institutionen, män som uppmuntrade de kvinnliga studenterna.

Hon återkommer till turens roll – en livsvisdom, kallar hon insikten om den. Man tror att man är skicklig för allt man åstadkommit, när mycket är tillfälligheter. Två personer har helt säkert spelat en avgörande roll: kollegan Kathrin, som tidigt också blev en nära vän. De har stöttat varandra under åren, i allt.

Och så pappa:

– Jag har tänkt mycket på min pappa och hans hundraprocentiga, okritiska förtroende för mig.

Han gick bort för tidigt, när hon var 33, och när Åsa Wikforss berättar om honom i vårt distanserade videomöte syns det blanka i blicken på min skärm.

– Jag får ju tårar i ögonen bara jag tänker på honom, säger hon och skrattar nästan lite förläget.

När hon ser tillbaka på åren i Högsbohöjd och den syn på arbete och bildning hon växte upp med kopplar hon ihop erfarenheten med hur den svenska demokratin växte fram:

– Oavsett bakgrund berikas människor av böcker. De ger oss dessutom det vi behöver för att på bästa sätt kunna utnyttja den makt som demokratin lägger i våra händer, för att förstå samhället, dess historia och dess framtid.

Nu har hon varit i universitetsvärlden i decennier, med undervisning som en del av professorstjänsten. I flera år har hon i artiklar och böcker riktat skarp kritik mot svensk skola, och när jag frågar om vad hon möter i dag säger hon kort: studenterna kan inte skriva.

– Jag ägnar 90 procent av min handledningstid på kandidatkursen åt att rätta rena språkfel, stavning, meningsbyggnad. Det är absurt.

Hon poängterar att det inte handlar om studenter med icke-svensk eller socioekonomiskt utsatt bakgrund, eller om läs- och skrivsvårigheter.

– Jag har emellanåt pensionärer på mina kurser. De har vitt skiftande bakgrundskunskaper, men alla kan skriva. Bland de yngre har även begåvade studenter svårt att sätta ihop en mening utan menings-byggnadsfel. Det blir ett oerhört handikapp.

Hon är rasande på skolan:

– Det tycks finnas någon teori om att man kväser kreativitet om man rättar de ungas språk, men det är precis tvärtom. Hur ska man kunna bli kreativ utan ett språk?

På motsvarande sätt hoppas hon att skolan väljer bort de senaste läroplanernas fokus på ”kreativt tänkande” och egen faktainsamling till förmån för kunskapsgnugg. Med tydligt syfte.

”Krigets första offer är sanningen”, är ett citat som tillskrivs den amerikanske senatorn Hiram Johnson från 1917, men också den grekiske dramatikern Aischylos. När jag frågar hur hon ser på sambanden mellan sanning och demokrati säger Åsa Wikforss att bara den som har kunskap har möjlighet att fatta grundade beslut – som vilket parti man ska rösta på för att få det samhälle man vill ha. Och hon trycker på hur farlig desinformation kan vara.

– Det finns två sätt för en styrande att få folk att göra som man vill. Det ena är att tvinga dem, sätta pistolen mot tinningen. Det andra är att få dem att agera självmant, att få dem att vilja göra det – det är lättare, särskilt om det handlar om många miljoner människor. Då handlar det om att styra deras övertygelser.

Inträdestalet till Svenska Akademien, som hölls i december 2019, avslutade Åsa Wikforss med: ”Vi har alla att förvalta den samlade erfarenhet som erbjuds oss av det samhälle vi föds i, att vårda den och föra den vidare. Det är så vi håller mörkret stången och bevarar det väsentligen mänskliga hos oss.”

Hon säger att det syftar på betydelsen av bildning, i bemärkelsen ”veta tillsammans”. Jag vill veta hur hon ser på en människas ansvar som medborgare att hålla sig korrekt informerad.

– Vi behöver en någorlunda gemensam verklighetsbild: en gemensam förståelse för vad vi är och var vi kommer ifrån. Idéhistorikern Sverker Sörlin har formulerat det fint i sin bok ”Till bildningens försvar”. Han skriver att ”om vi ska leva tillsammans måste vi veta tillsammans”. Det där tror jag på.

Jag säger att jag har träffat många amerikaner som tar avstånd från etablerad kunskap. En majoritet av republikanska väljare tror på allvar att presidentvalet vanns av Donald Trump. Vad har man för ansvar som medborgare att ta reda på hur saker förhåller sig?

– Se på Tara Westover, som skrev ”Allt jag fått lära mig”. Hon tog sig ur erbarmliga förhållanden, isolerad i en mormonfamilj i Idaho, förvägrad skola. Hon tog sitt ansvar och utbildade sig. Men kan man kräva att folk riskerar liv och lem? Många av de som röstar på Trump har ju vetat om att han har ljugit, men valt att ändå tro på honom. I de fallen kan man tycka att man bör ta reda på hur motargumenten ser ut, hur det förhåller sig.

Kunskapsmotstånd handlar inte om att människor är okunniga, fortsätter hon. I så fall skulle det räcka med att upplysa dem.

– Det handlar om känslor och attityder, snarare än om okunnighet. Så man måste skapa en situation av respekt och tillit. Det är lättare sagt än gjort, jag satt en gång på en middag bredvid en kille som visade sig vara klimatförnekare. Jag blev irriterad, jag visste att inget av vad jag sa skulle ha någon som helst effekt och mycket riktigt blev han jätte-arg. Det slutade med att jag spillde vin på honom.

Hon säger muntert att ja, det *är* svårt, men att man måste försöka visa folk respekt: tänk inte att de är dumma i huvudet.

Middagar – med vänner – och umgänge hör annars till det hon saknar mest. Att göra sig fin, slippa mjukiskläderna. Inte behöva oroa sig för sin mor, som är 92 och lever ett isolerat liv i Ystad. Svärföräldrarna är på andra sidan Atlanten. Dem oroar sig Åsa Wikforss och Adam också för.

Döttrarna längtar ständigt till USA. De åker minst en gång om året, men har inte varit där sedan sommaren 2019. Klart att det känns. Och så utvecklingen där, som de känner stor sorg över, med ett samhälle så delat att det knappt håller ihop.

Nu tillbringar de dagarna ensamma i lägenheten i Vasastan, hon och maken, som är delägare i en av Sveriges största affärsjuridiska advokatbyråer. De arbetar i var sitt rum, ses i köket över en fika. Det är ganska trevligt, tycker hon. De jobbar hårt och nästan hela tiden.

– För tio år sedan hade det aldrig gått. Nu är det möjligt – och jag är snart 60 och känner att jag kanske har några år då jag tycker att jag har något viktigt att bidra med.

När jag frågar Åsa Wikforss vad hon gör när hon inte jobbar följs det av den längsta tystnaden i våra samtal. Den varar flera sekunder. Sedan börjar hon skratta och säger:

– Läser?

Hon följer nära den politiska debatten i USA, säger att det finns stora skillnader mellan länderna men att det inte hindrar att Sverige är sårbart, på sitt sätt.

– När jag skrev min första bok pratade jag mycket om hoten mot kunskapen, men sa inte så mycket om varför kunskapen är viktig för demokratin. Det var naturligt att ta den frågan vidare.

Nu ser hon det som en brandkårsuppgift, och vi är tillbaka där vi började.

– Vi måste fortsätta tjata om detta. Vi måste vara uppmärksamma på demokratins värden. Ibland hör man fadda saker som ”tja, det är väl bra att alla får vara med och bestämma, även om det blir lite rörigt”. Men nej! Det är mer än så! Demokrati är *mycket* bättre än allt annat! Inga folkmord, ingen massvält, högre folkhälsa och större livstill-fredsställelse och så vidare.

Varför pratar vi inte om det? Låt oss klargöra varför vi vill ha demokratin, och på vilket sätt den är sårbar. Den ligger i våra händer.

I Sverige krävs det bara två riksdagsbeslut med enkel majoritet och ett extraval emellan för att nedmontera demokratin.

Det är ganska dystra saker vi har talat om, men du brukar kalla dig optimist – hur kan det komma sig?

– Det är kanske ett personlighetsfel jag har, en läggning. Det är förstås inte särskilt rationellt, men jag tror alltid att det fixar sig, både i det privata och i det offentliga. Däremot är jag inte så optimistisk att jag tror att det fixar sig utan att man gör någonting.

Sanna Torén Björling "

"Åsa Wikforss.

Född: den 25 juli 1961 i Göteborg.

Bor: i Vasastan med make och hund. Två vuxna döttrar.

Professor i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet.

Utbildad i Stockholm, Oxford och med en doktorsexamen från - Columbia University, New York.

Ledamot i Svenska Akademien och Kungliga Vetenskapsakademien.

Tilldelats flera priser, bland annat Natur & Kulturs populärvetenskapliga pris. Utsågs till Årets folkbildare 2020.

Hennes bok ”Alternativa fakta” från 2017 skickades 2017 till 65 000 gymnasieungdomar.

”Därför demokrati” utkommer i maj (Fri Tanke).

Åsa Wikforss tipsar om tre viktiga böcker.

”Fascismens metoder” av Jason Stanley

”Filosofen Jason Stanley tar avstamp i sin judiska familjs historia och deras flykt från Nazityskland. Han urskiljer tio centrala teser som kännetecknar fascistisk politik och lär oss vara uppmärksamma på varningssignalerna.”

”Sverigevänner” av Jonathan Lundberg

”Lundberg gör en journalistisk djupdykning i hur Sverigedemokraterna kommit att dominera sociala medier och reder ut deras relation till alternativa medier. Han beskriver nätkrigets regler och hur bilden av Sverige blivit en del i det globala kulturkriget.”

”Att överleva envälde” av Masha Gessen

”Gessen har tidigare skrivit om hur Ryssland återigen blivit en totalitär stat och i den här boken beskriver hon utvecklingen i USA under de senaste fyra åren och dess katastrofala konsekvenser för demokratin.”

”Pandemin visar på behovet av förändrad högskoleutbildning”

"Den högre utbildningen måste nu ta sitt ansvar för att i utbildningen av framtidens makthavare bryta med tendenser till anpasslighet i stället för kritisk tänkande, grupplojalitet i stället för samhälleligt ansvarstagande, kortsiktighet och destruktiv ekonomism i stället för ett perspektiv grundat på en genomtänkt etik, skriver Lennart Levi och Bo Rothstein.

DN. DEBATT 210223

Vår mänsklighet och vår planet lever i en tid av mycket stora utmaningar. Miljarder av våra medmänniskor lever fortfarande i stor fattigdom – och nekas därmed ett värdigt liv. Skillnaderna mellan olika människors levnadsvillkor, rikedom och makt är enorma.

Kvinnoförtryck, korruption och brist på demokrati är fortsatt stora utmaningar. Globala hälsorisker, allt frekventare och intensiva naturkatastrofer, våldsam extremism, terrorism och med dessa sammanhörande humanitära kriser och tvångsförflyttning av människor hotar att vända mycket av utvecklingen under de senaste decennierna.

Utarmningen av naturresurser och negativa effekter av miljöförstöring, inklusive ökenspridning, avskogning, torka, markförstöring, sötvattensbrist och förlust av biologisk mångfald, bidrar till och förvärrar listan över utmaningar som mänskligheten står inför.

Klimatförändringarnas negativa konsekvenser undergräver förmågan hos alla länder att uppnå hållbar utveckling. Ökningar av den globala temperaturen och de efterföljande havsnivåhöjningarna påverkar allvarligt kustländer, inklusive många av de minst utvecklade länderna och små önationer. Många samhällens överlevnad och planetens biologiska stödsystem är i fara.

Vi lever emellertid också i en tid med stora möjligheter. Under den senaste generationen har hundratals miljoner människor lyfts ur extrem fattigdom. Tillgången till utbildning har ökat kraftigt för både pojkar och flickor. Spridningen av informations- och kommunikationsteknik och global sammankoppling har stor potential att påskynda mänskliga framsteg, att överbrygga den digitala klyftan och att utveckla kunskapssamhällen, liksom vetenskaplig och teknisk innovation inom områden så olika som medicin och energi.

Världsekonomiskt forum publicerar varje år sin stora rapport Global risks. Till den senaste rapporten har fogats en analys av de mänskliga kostnader som covid-19-pandemin har medfört. Omkring 500 miljoner människor har drabbats av fattigdom. Många av världens studenter har fått avbryta sina studier. Världshandeln liksom den ekonomiska tillväxten har sjunkit. Människors möjlighet till sysselsättning och försörjning har kraftfullt försämrats av den globala viruspandemin. Och 1 procents ökning i arbetslösheten medför 2 procents ökning av sjukligheten i kroniska sjukdomar. Pandemin äventyrar hundratals miljoner människors försörjning och välbefinnande.

Men 2015 antog Förenta Nationernas samtliga 193 medlemsstater ett världshistoriskt Agenda 2030, med 17 globala mål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, och 169 delmål. Den syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

I sin proposition förra året tog regeringen nästa steg i arbetet med Agenda 2030 genom att föreslå riksdagen att anta ett riksdagsbundet mål för att genomföra Agenda 2030. Riksdagen sa ja till regeringens förslag. Det svenska målet innebär att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling

genom en samstämmig politik, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

Ett gammalt kinesiskt ordspråk säger dock att ”ord kokar inte riset”. Enligt vår mening kräver Agenda 2030 att beslutsfattare på alla nivåer stärker sin förmåga att tänka kritiskt (inte bara gå på sin magkänsla), tänka etiskt (inte bara i kronor och ören), tänka i system (inte ”ta ett helvete i taget”) och tänka i långsiktiga hållbarhetstermer (inte bara för nästa mandatperiod).

Vi har i olika sammanhang under lång tid argumenterat för att dessa fyra förmågor integreras i all högre utbildning. Förmågan till etiskt tänkande kan inte längre reserveras för enbart filosofistudenterna, förmågan att tänka i termer av långsiktig hållbarhet kan heller inte längre begränsas till dem som studerar miljöfrågor, och så vidare. Dagens studenter är morgondagens beslutsfattare, såväl i vårt land som i Europa och globalt. Vi har nu stöd för detta från flera internationella universitetsfederationer, bland annat the International association of universities (IAU)

Men, som vi redan framhållit, är steget från rekommendationer till effektiv och samordnad implementering oftast mycket långt. Och detta steg är långt ifrån okomplicerat. Stuprörstänkandet och oförmågan till kritiskt (inklusive självkritiskt) tänkande är nämligen institutionaliserat i det svenska politiska systemet. Vår regering är organiserad i 12 departement, med 23 statsråd, vart och ett med klart angivna ansvarsområden. Statsrådsberedningen som kunde ha haft till uppgift att integrera när utmaningarna är komplexa, ägnar sig i huvudsak åt att väga samman de i regeringsunderlaget verksamma partiernas intressen, snarare än de olika politikområdenas.

Till varje departements ansvarsområde hör ett antal statliga myndigheter som ska tillämpa de lagar och utföra den verksamhet som riksdag och regering har beslutat om. Det finns 341 myndigheter under regeringen. Var och en styrs av sitt departement genom årligen utfärdade regleringsbrev. Vårt land är vidare indelat i 21 regioner och 290 kommuner. SKR är deras medlems- och arbetsgivarorganisation och fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. Men såväl regionerna som kommunerna har av väljarna direktvalda styrelser och arbetar därmed mer självständigt än samordnat.

Att vi har ett trängande behov av att bryta med stuprörspolitiken och att vi måste uppöva systemets förmåga till kritiskt tänkande har nu illustrerats med brutal tydlighet av covid-19-pandemins förödande effekter. Att tänka i kronor och ören i stället för etiskt har visat sig ha svårartade effekter för äldreomsorgens finansiering och organisering. En katastrofal brist på samordning mellan statens olika myndigheter, regionerna och kommunerna har lagts i dagen av coronakommissionen.

Den högre utbildningen måste nu ta sitt ansvar för att i utbildningen av framtidens makthavare bryta med tendenser till anpasslighet i stället för kritisk tänkande, grupplojalitet i stället för samhälleligt ansvarstagande, kortsiktighet och destruktiv ekonomism i stället för ett perspektiv grundat på en genomtänkt etik.

Detta kommer att kräva en mycket omfattande och långsiktig utbildningsinsats i den högre utbildningen. Den fråga vi ställer är om dagens universitets- och högskoleledningar är vuxna ett sådant ansvar. Ett ansvar som faktiskt innebär att nästa generation beslutsfattare lär sig tänka kritiskt, etiskt och i system med fokus på mänsklig välfärd och planetens överlevnad. Ett sådant nytänkande, med bas i FN:s enhälligt antagna Agenda 2030, måste nu komma att prägla läroplaner och kursinnehåll.

Lennart Levi, professor emeritus i psykosocial miljömedicin

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap "

”Ny stiftelse ska främja läsning bland Sveriges unga”

"Ett läsningslyft behövs för att rusta den nya generationen för framtiden. I dag lanserar vi en stiftelse vars syfte är att främja läsning bland unga i Sverige. Stiftelsen kommer med start i vår att dela ut ett årligt stipendium till en individ eller organisation som lyckas göra skillnad genom läsfrämjande, skriver Pascal Engman Murchio, Gunilla Herlitz och Axel Granath.

DN. DEBATT 210224

Sverige behöver satsa på att få alla unga att läsa och skriva. I dag finns oroande tendenser där stora grupper barn och unga inte får med sig läsningen vare sig hemifrån, genom skolan eller sin egen mediekonsumtion. Konsekvenserna visar sig redan i dag, i form av förstärkt utanförskap och polarisering, och riskerar att bli förödande på sikt.

Språket är en nyckel till samhället och får inte bli en klassfråga. När Sverige moderniserades under 1900-talets första hälft, var just språkets demokratisering en av vägvisarna. Nu måste vi återuppfinna det tankesättet, men för en helt ny tid. Denna nysatsning på läsningen genomförs bäst på bred front: politiskt, kulturellt och ekonomiskt.

I dag lanseras Pascal Engmans stiftelse vars syfte är att främja läsning bland unga i Sverige. Stiftelsen kommer med start i vår att dela ut ett årligt stipendium till en individ eller organisation som lyckas göra skillnad genom läsfrämjande. Instiftandet blir startskottet för ett långsiktigt arbete med att lyfta fram de personer som ökar läsandet bland unga.

Alla ser inte läsning som ett självändamål. Men då läsning är den snabbaste vägen till ett utvecklat språk, ökad kunskap och utbildning nås allt detta bäst genom ett ökat läsande.

Frågan är av särskilt stor betydelse, då det i dag finns fler än två miljoner utrikesfödda i Sverige, det vill säga 20 procent av befolkningen. Den som själv inte kan tala ett språk får det ännu svårare att läsa på det språket och att läsa för sina barn. För att människor inte ska hamna i utanförskap är det extra viktigt med läsfrämjande åtgärder.

I höstas utkom de båda forskarna vid Uppsala universitet, Anna Nordlund och Johan Svedjedal, med den mest genomarbetade rapporten om läsningens tillstånd i Sverige på många år, ”Läsandets årsringar”. Några av de saker som konstateras i rapporten är att:

En studie från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2020 visar att andelen 16–25-åringar som läser böcker på fritiden varje vecka har halverats mellan 2007 och 2018 från 60 till drygt 30 procent. Bokläsning är den fritidssysselsättning som minskat kraftigast.

Den sammanlagda läsningen har minskat med en tiondel inom hela befolkningen under det senaste kvartsseklet, än mer bland barn och ungdomar. Detta trots ökad utbildningsnivå i befolkningen och ett starkt ökat utbud av antal utgivna boktitlar.

Svenska skolelevers läsvanor i ett internationellt perspektiv visade på jämförelsevis goda resultat från 1970-talet till millennieskiftet. Sedan sjönk resultaten märkbart, andelen ”starka läsare” minskade och andelen ”svaga läsare” steg.

Läsmotivationen är lägre hos svenska barn än hos barn i andra länder. Samtidigt anser barn och ungdomar att de ägnar för lite tid åt läsning – en åsikt deras föräldrar delar om sin egen läsning.

Läsning, litteratur och böcker nämns inte i förskolans läroplan förrän 2018 (då på ett enda ställe).

Gemensam läsning och samtal om litteratur är eftersatt inom barnomsorg och skola.

Detta utfall är inte särskilt förvånande. Sverige investerar minst i Norden på läromedel. 85 procent av lärarna svarar att de inte har möjlighet att köpa in de läromedel som behövs för att lyckas med sin undervisning. Enligt Pisastudien har Sverige Nordens minst jämlika skolsystem. En majoritet av eleverna saknar tillgång till ett eget bemannat skolbibliotek.

Samtidigt är ungas läsning långt ifrån bara en fråga om skolpolitik. Under 20 års tid har Läsrörelsen varit en stark läsfrämjande kraft i Sverige, genom stora satsningar över hela landet. Mest känd är den kanske för sitt mångåriga samarbete med McDonalds som under åren 2001–2019 innebar att nära 23 miljoner barn- och bilderböcker fanns i Bok happy meal. Ett projekt där föreningslivet och näringslivet tillsammans gjorde stort avtryck i svenska barns läsvanor.

Förhoppningen är att stiftelsen i sitt arbete med att lyfta fram förebilder inom läsfrämjande kan bygga vidare på Läsrörelsens, Berättarministeriets och flera andras framgångsrika insatser. Läsning behöver främjas på många olika nivåer. Genom att odla engagemang för läsning kan vi angripa utmaningarna inte bara strukturellt (genom exempelvis skolpolitik), utan också kulturellt (genom mjuka påverkansinsatser direkt mot målgruppen).

Alla verktyg kommer behövas för att ge alla unga i Sverige möjlighet till ett utvecklat språk. Detta är i sin tur en förutsättning för ett demokratiskt och inkluderande samhälle.

Därför föreslår vi fem åtgärder inom olika områden, som tillsammans kan bidra till ett läsningslyft i Sverige:

1 Ökade investeringar i läromedel. Finland investerar 1 450 kronor per elev och år i böcker och digitala läromedel. För Sverige är den siffran inte ens hälften, 650 kronor per elev och år. Vi föreslår att den siffran snarast dubbleras, från och med budgetåret 2022. Det innebär en kostnad på strax under en miljard kronor årligen i statsbudgeten.

2 Alla skolor ska ha ett skolbibliotek. Enligt Kungliga bibliotekets statistik för 2019 går totalt 556 000 elever i grundskolan och gymnasieskolan på skolor med tillgång till något av de 891 enskilda skolbibliotek som har minst halvtidsbemanning. Det utgör cirka 39 procent av eleverna. Den siffran bör kraftigt öka. Kommunala bibliotek behöver samtidigt ges medel för ökad digitalisering och andra åtgärder för att nå unga.

3 Fler behöriga lärare, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden. Enligt Pisa har Sverige Nordens minst jämlika skolsystem. Vi har inte tillräckligt med behöriga lärare, något som visar sig särskilt i skolor i socioekonomiskt utsatta områden där kraven på lärarna är högre. Dessa skolor upplever svårigheter att rekrytera. Nästan var tredje grundskolelärare och var femte gymnasielärare är obehörig.

4 Förenade influerare i stor nationell läskampanj. Vi vet av erfarenhet att den viktigaste inkörsporten till läsning för många unga är att deras egna förebilder inspirerar till läsning. Därför vill vi uppmana stora svenska influerare att delta i en stor årligt

återkommande läskampanj, där de inspirerar sina följare till läsning. Uppropet bygger på influerarnas ideella deltagande, och är en möjlighet för dem att använda sitt inflytande till konstruktiv samhällsförändring.

5 Samla näringslivet. Mobilisera Sveriges 20 största annonsörer, representanter för svenska storföretag och ledande företrädare för reklambranschen, för att ta fram ett program där svenska varumärken genom sin kommunikation kan arbeta läsfrämjande.

I Sverige finns många obesjungna hjältar som redan arbetar oförtröttligt för att öka läsförståelsen och främja språkutvecklingen bland barn, unga och nyanlända. Kulturen, politiken och kapitalet behöver sluta upp bakom deras kall. Kostnaden för om vi avstår från att göra det kommer i slutändan bli oändligt mycket högre.

Pascal Engman Murchio, författare och journalist, ordförande i Pascal Engmans stiftelse

Gunilla Herlitz, tidigare chefredaktör på DN och Di, ledamot i Pascal Engmans stipendiekommitté

Axel Granath, jurist och kommunikatör, ledamot i Pascal Engmans stipendiekommité "

Från regeringen.se

Utrikesminister Ann Linde. Regeringens deklaration vid 2021 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 24 februari 2021. Utrikesdeklarationen 2021

Herr talman,

Jag vill inleda årets utrikesdeklaration med att säga något som är uppenbart för oss alla. Politik spelar roll.

I år är det 100 år sedan kvinnor för första gången fick utöva sin rösträtt i ett riksdagsval. Det var den milstolpe som gjorde Sverige till en demokrati. Demokrati är något vi tar för givet men som förvägras en majoritet av världens befolkning.

Regeringen verkar för en världsordning baserad på folkrätten där regler och avtal går före den starkes rätt. Med vår tydliga säkerhetspolitiska linje, vårt solidariska bistånd, våra klimat- och miljöinvesteringar, vår feministiska utrikespolitik, och en stark handelspolitik tryggar vi inte bara vårt eget land utan bidrar till fred, säkerhet och utveckling och demokrati globalt.

Herr talman,

Covid-19-pandemin har skördat över 2 miljoner liv världen över.

Sverige har drivit på för en rättvis global tillgång till vaccin mot covid-19. Genom EU ingår vi i det globala vaccinsamarbetet Covax. EU har mobiliserat 853 miljoner euro för detta samarbete och är därmed största givare. Sverige har bidragit med 200 miljoner kronor och deltar i arbetet för att stärka Covax möjlighet att få tillgång till vaccin.

För att säkra vaccintillgången till EES-länderna har Sverige åtagit sig vidareförsäljning av vaccin till Norge, Island och Schweiz.

Herr talman,

Som ordförande i OSSE 2021 försvarar Sverige den europeiska säkerhetsordningen med utgångspunkt i folkrätten och FN-stadgan. Vi vill tydliggöra den koppling som görs inom OSSE mellan respekten för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer och säkerheten inom och mellan stater.

De olösta konflikterna i Nagorno-Karabach, Ukraina, Georgien och Transnistrien är exempel på de konsekvenser som brotten mot den europeiska säkerhetsordningen medför. Dessa utmaningar påverkar också Sverige.

Herr talman,

EU är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena. I en osäker värld ska EU vara en stark röst för fred, demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Ett väl fungerande EU är en förutsättning för Sveriges välfärd. Merparten av vår handel sker med andra EU-länder och på EU-nivå kan vi stärka den gröna omställningen och trygga jobb.

Handels- och samarbetsavtalet mellan EU och Storbritannien utgör grunden för ett viktigt framtida partnerskap. Regeringen avser fördjupa Sveriges och EU:s relation till Storbritannien, även inom utrikes- och säkerhetspolitiken.

Det nordiska samarbetet är viktigt men utsätts för svåra prövningar under covid-19- pandemin. Samarbetet med de baltiska länderna är också av stor vikt för vår region och gemensamma säkerhet. Regeringen har presenterat en ny strategi för den arktiska regionen.

Länderna på västra Balkan är en viktig del av EU:s närområde.

Turkiet spelar en central roll för EU. Vi kommer att stödja de demokratiska krafterna i Turkiet och vara tydliga i vår kritik av brott mot mänskliga rättigheter i landet och Turkiets agerande i sitt närområde.

FN förblir en hörnsten i svensk utrikespolitik och vi fortsätter att vara en tongivande röst inom FN.

I uppföljningen av FN:s 75-årsdeklaration – som antogs efter förhandlingar som Sverige ledde med Qatar – visade vi att det går att enas om en ambitiös väg för att stärka FN.

FN:s insatser för att lindra nöd och förhindra svält kan inte överskattas. Som en av världens största givare stödjer Sverige FN:s arbete i flera humanitära kriser. Förra årets fredspris till Världslivsmedelsprogrammet är ett bevis på att FN:s arbete gör skillnad.

Herr talman,

Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och samarbete på bred front: i Norden och Östersjöområdet, inom FN och OSSE, och med Nato. En stark transatlantisk länk är viktig för Europas och Amerikas säkerhet.

Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller ett nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Vi ska därför kunna ge och ta emot stöd, såväl civilt som militärt.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. Den förutsätter en aktiv, bred och ansvarsfull utrikes- och säkerhetspolitik i kombination med fördjupade försvarssamarbeten, särskilt med

Finland, och en trovärdig nationell försvarsförmåga. Vi ska bidra till långsiktig stabilitet och säkerhet i vår del av Europa.

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har över tid försämrats. Som ett svar på utvecklingen sker en historisk satsning på totalförsvaret och ett fortsatt stärkande av våra internationella försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten.

Genom vårt deltagande i civila och militära insatser i exempelvis Afghanistan, Irak, Mali och Ukraina bidrar Sverige till säkerhet, förebygger konflikter samt skapar förutsättningar för hållbar utveckling. Detta engagemang är en viktig del av vår solidariska säkerhetspolitik och bidrar till gemensam säkerhet.

Herr talman,

I denna tid är det viktigare än på länge att bedriva en feministisk utrikespolitik för kvinnors och flickors rättigheter. Flera andra länder har nu följt Sveriges exempel.

Regeringen har tillfört ett stöd om drygt 260 miljoner kronor globalt för att motverka de effekter som pandemin haft på verksamhet kopplad till bland annat sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Sverige har tagit på sig en ledande roll i den globala koalitionen för ekonomisk jämställdhet. Sverige kommer att arbeta för kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt genom införandet av sociala och ekonomiska reformer och jämställdhet på arbetsmarknaden.

Under Sveriges ordförandeskap i OSSE är kvinnor, fred och säkerhet en viktig prioritering.

Herr talman,

Den pågående pandemin påverkar vårt konsulära arbete. Under våren 2020 genomfördes ett konsulärt arbete där omkring 9 000 strandade svenskar genom 400 transporter togs hem med hjälp av UD.

I de svåraste konsulära fallen pågår ständigt ett intensivt arbete i utrikesförvaltningen. Vi ser alltid till den enskildes bästa och kommer aldrig att ge upp våra ansträngningar.

Herr talman,

USA har valt en ny president och hans uttalanden om samarbete med allierade och partner är viktiga för oss i Sverige och EU.

Det finns en lång rad områden där vi kan förnya och fördjupa vårt samarbete, exempelvis inom säkerhetspolitik och multilateralism, handel, grön omställning och ny teknik, demokrati och jämställdhet, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Under våren 2021 planerar regeringen att besluta om nya strategier för utvecklingssamarbetet i Latinamerika.

Regeringen följer efterverkningarna av demonstrationerna i Chile och arbetet med att ta fram en ny konstitution.

Sverige arbetar, genom både EU och FN, för att stödja en förhandlad politisk lösning i Venezuela.

Herr talman,

Regeringen står upp för Ukrainas suveränitet och territoriella integritet och för varje lands rätt att välja sin säkerhetspolitiska väg. Rysslands aggression mot Ukraina och den illegala annekteringen av Krim är oacceptabel. Dessa brott mot folkrätten underminerar den europeiska säkerhetsordningen och motiverar fortsatta sanktioner mot Ryssland.

Där vi har gemensamma intressen kan och bör vi samarbeta med Ryssland. Ett exempel på detta är Östersjöstaternas råd där samarbetet med Ryssland fungerar väl. Samtidigt ser vi med oro på den negativa trenden för mänskliga rättigheter och civilsamhällets utrymme i Ryssland och vi fördömer brott mot internationell rätt och förgiftningsattacker.

Det förfalskade valet och de brutala övergrepp som regimen i Belarus har begått är oacceptabla. Tillsammans med övriga EU-länder har vi infört riktade sanktioner mot de ansvariga.

De utmaningar som präglat EU:s östra grannskap under det gångna året gör EU:s engagemang i regionen genom det Östliga partnerskapet mer angeläget än på länge.

Herr talman,

För ett år sedan besökte jag Jemen. Det var tydligt hur uppskattat Sveriges engagemang är. Sverige fortsätter att ge ett omfattande humanitärt bistånd till Jemens hårt prövade befolkning, liksom stöd till den FN-ledda processen för fred.

Konflikten i Syrien utgör alltjämt en av världens allvarligaste kriser. Den enda vägen till fred i Syrien går genom en politisk lösning. Regeringen värnar relationen med både Israel och Palestina. Sverige verkar med EU för återupptagna, meningsfulla förhandlingar mellan Israel och Palestina och en lösning, baserad på folkrätten, där två stater kan leva tillsammans i fred och säkerhet.

För icke-spridning och den säkerhetspolitiska situationen i Mellanöstern är det centralt att den kärntekniska överenskommelsen med Iran bevaras. Iran måste återgå till full efterlevnad, samtidigt som USA återansluter sig. Vi understryker också den allvarliga situationen för mänskliga rättigheter i Iran.

Sverige har ett omfattande och långvarigt engagemang för fred, demokrati och utveckling i Afrika. I Etiopien riskerar konflikten i Tigray att underminera landets demokratiska utveckling och få omfattande regionala konsekvenser. I Sudan fortsätter den politiska övergången med en civilledd övergångsregering efter 30 år av auktoritärt styre.

Säkerhetsläget i Sahel är mycket oroande. I augusti genomfördes en militärkupp i Mali. Nu finns en övergångsregering på plats och allmänna val ska hållas 2022. Sverige bidrar till säkerhet och utveckling i Sahel.

Herr talman,
Asiens växande betydelse ger möjligheter till handel och investeringar, grön teknik och innovationer. Regeringen utvecklar sitt samarbete med länder som Indien, Japan och Sydkorea. Sverige har en roll att spela också för konfliktlösning och nedrustning på den koreanska halvön. Statskuppen i Myanmar är oacceptabel och något regeringen fördömer.

Kinas internationella betydelse berör i allt högre utsträckning Sverige och svenska intressen. Sverige och EU ser globala utmaningar som vi bara kan hantera tillsammans med Kina — som klimat, hälsa och en rättvis frihandelsordning. Samtidigt som samarbetet är viktigt agerar vi mot säkerhetshotande verksamhet riktad mot Sverige och svenska företag. Vi för en rak dialog med Kina där mänskliga rättigheter och yttrandefrihet är centrala delar.

Regeringen ser med särskild stor oro på det krympande demokratiska utrymmet i Hongkong. Hongkongbornas mänskliga fri- och rättigheter måste respekteras.

Sverige behöver stärka kunskaperna om Kina. I januari i år inledde det nationella kunskapscentret om Kina sin verksamhet. Regeringen bejakar ett utökat handelssamarbete med Kina och välkomnar överenskommelsen mellan EU och Kina om ett investeringsavtal.

Herr talman,
Det är oroande att demokratin utmanas på många håll i världen. De växande auktoritära krafterna hänger ofta ihop med ekonomiska och sociala klyftor.

Genom demokratisatsningen Drive for Democracy har 600 aktiviteter nått 1,7 miljoner människor. Vi har genomfört 70 demokratisamtal ,

där vi gett utrymme åt civilsamhälle, fackligt aktiva, hbtq-personer och kvinnorättskämpar. Det svenska demokratibiståndet har ökat de senaste åren.

Internet har öppnat nya möjligheter att delta i demokratin, men också sänkt trösklarna för de som vill begränsa demokratin och yttrandefriheten. Därför kommer regeringen att bjuda in till en dialog med plattformsföretagen för att diskutera hur de tillsammans med civilsamhället kan motverka hot och hat, stärka demokratin och värna mänskliga rättigheter på internet.

Antisemitism på sociala medier är ett av flera viktiga ämnen när regeringen bjuder in till Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism.

För att möta det krympande utrymmet för fackliga organisationer avser utrikesdepartementet genomföra fortbildningsinsatser inom området. Genom det svenska initiativet Global Deal främjas goda arbetsmarknadsrelationer.

Organiserad brottslighet är en stor utmaning för vårt samhälle. Det våld som tar sig uttryck i skjutningar och sprängningar är bara en del av den organiserade brottsligheten. Ofta har organiserad brottslighet tydliga internationella kopplingar.

Nu pågår ett arbete för att se hur våra utlandsmyndigheter kan stödja de brottsbekämpande myndigheterna. Fem ambassader har fått ett särskilt uppdrag för att utveckla utrikesförvaltningens förmåga.

Herr talman,

Hotet från kärnvapen är en ödesfråga. Stockholmsinitiativet är ett av de tongivande politiska initiativen för kärnvapennedrustning.

USA:s och Rysslands beslut att förlänga nedrustningsavtalet Nya Start är synnerligen välkommet. Världen har inte råd med en ny nukleär kapprustning.

För en dryg månad sedan trädde FN:s konvention mot kärnvapen i kraft. Jag har skrivit till FN för att bekräfta Sveriges avsikt att delta som observatör.

Sveriges nedrustningspolitik ska även i framtiden vila på en stark kunskapsbas. Därför inrättas på regeringens initiativ ett kunskapscentrum för kärnvapennedrustning vid Uppsala universitet.

Fullt autonoma vapensystem som inte uppfyller folkrättens krav, LAWS, är ett framtidsscenario som måste undvikas. Med ett effektivt internationellt förbud som målsättning deltar Sverige aktivt i det viktiga arbete som bedrivs inom ramen för konventionen om vissa konventionella vapen.

Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Det är vår färdplan mot en starkare, mer motståndskraftig och hållbar värld. Regeringens arbete för ett internationellt hållbart företagande fortsätter.

Sverige har ett effektivt bistånd i världsklass samtidigt som regeringen står fast vid enprocentsmålet.

Herr talman,

Klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald samt utarmning och nedskräpning av världshaven är globala och gränsöverskridande frågor som påverkar oss alla. De riskerar att oåterkalleligen ändra förutsättningarna för mänskligheten och att förvärra svält och öka antalet konflikter och pandemier världen över.

Nästa år kommer Sverige stå värd för det globala högnivåmötet Stockholm+50.

Sverige kommer fortsätta visa ledarskap genom vår egen omställning till ett fossilfritt samhälle och genom vår klimatdiplomati.

Regeringen har gett Sida i uppdrag att stärka arbetet med åtgärder som bidrar till hållbart nyttjande av biologisk mångfald.

Herr talman,

Regeringen förstärker främjandet av strategiska investeringar till Sverige för att stärka vår konkurrenskraft. Sverige bör verka för att kopplingen mellan Parisavtalet och handel stärks. Svensk handelspolitik ska bidra till att uppnå målen i Parisavtalet och till en hållbar utveckling samt grön omställning. Regeringen vill se mer ambitiösa hållbarhetskapitel i EU:s frihandelsavtal.

Svenska företag har med sin närvaro runt om i världen stora möjligheter men också ett ansvar för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi kommer att lyfta hur de internationella regelverken för exportkrediter ska bidra till att nå de globala målen för hållbar utveckling och Parisavtalet.

Viktiga faktorer för att hantera pandemin har varit att säkra tillgången till personal, utrustning och mediciner. Därför är en välfungerande inre marknad med fri rörlighet och fri handel avgörande.

Herr talman,

Jag inledde årets utrikesdeklaration med att blicka bakåt, så låt mig därför avsluta med att blicka framåt. Vi står inför ett decennium av möjligheter.

Tekniska framsteg visar sig i den gröna omställningen och en rekordsnabb framställning av vaccin. Sociala framsteg har inneburit en global välståndsökning där miljoner har lyfts ur fattigdom. Det som nu måste följa är en politisk omvälvning, för utan politiken och utan demokratin och friheten för människor står sig tekniska och sociala framsteg som fruktlösa.

Låt mig därför avsluta med ett stycke ur den amerikanska poeten Amanda Gormans framträdande vid Joe Bidens presidentinstallation i USA."

”Men medan demokratin för en tid kan fördröjas kan den aldrig för alltid besegras. På den verkligheten, på den tillförsikten förtröstar vi, för medan vi höjer blicken mot framtiden har historien sin blick fäst på oss.”

Utrikes och inrikes DN-artiklar 13 - 19 februari 2021

Kopior av artiklar blir i den form Dagens Nyheter levererar.

Utrikes DN-artiklar om USA 13 - 19 februari 2021

13 Karin Eriksson: Många republikaner tror att stormningen var vänsterns fel

Washington. Donald Trumps advokater har svårt att förringa våldet i Kapitolium den 6 januari. Men de kan alltid lägga skulden på andra – och anklaga Demokraterna för att göra som Trump.

Faktum är att en betydande del av de republikanska väljarna tror att stormningen var vänsterns fel.

KOMMENTAR. DN:S KORRESPONDENT Ibland är det svårt att behålla fattningen i samtal med Trumpanhängarna. Som morgonen efter stormningen av Kapitolium, när flera av demonstranterna på vårt hotell i centrala Washington på fullt allvar hävdade att det var vänsterextremisterna i Antifa som låg bakom själva upploppet. De sa sig vara säkra på att de politiska motståndarna hade klätt ut sig till patrioter och infiltrerat en fredlig demonstration.

Vi hörde samma visa tre veckor senare, vid Trumpanhängarnas protestmöte i Cheyenne, Wyoming. En man som kallade sig Justin delade ut klistermärken om att republikanen Liz Cheney borde hamna i riksrätt för att hon vänt sig mot Trump. Han sa att han hade varit i Washington vid demonstrationen och sett utbölingar i folkmassan. Huvudtalare vid mötet i Cheyenne var kongressledamoten Matt Gaetz, som också lyft teorin om Antifas ansvar.

Uppgifterna kommer från en artikel i konservativa Washington Times, och den artikeln har senare korrigerats. FBI har dementerat dem. Ändå visar en opinionsundersökning från American Enterprise Institute att nästan var tredje amerikan – hälften av republikanerna – tror att det ligger något i påståendet att Antifa låg bakom stormningen.

Även hårdföra Trumpanhängare har svårt att förringa allvaret i det som hände den 6 januari. Men det går alltid att försöka skylla på någon annan.

Trumps advokater är inne på liknande spår, när de nu fördelar skuld för uppploppet. Michael van der Veen nuddade faktiskt vid konspirationen om Antifa under fredagen, genom att utmåla en känd våldsverkare som vänsteraktivist. Han och hans kollegor lyfte också fram en rad hårdföra uttalanden från olika demokrater, för att visa att yttrandefrihet gäller alla.

Försvaret visade ett nio och en halv minut långt inslag där en lång rad politiker lovar att ”slåss” – bland andra den nuvarande vicepresidenten Kamala Harris, representanthusets talman Nancy Pelosi och senatens majoritetsledaren Chuck Schumer samt senatorerna Elizabeth Warren och Bernie Sanders. Även Jamie Raskin och hans medarbetare i åklagarteamet förekom i fajtklippet.

”Det är ok. Ni gjorde inget fel. Det är ett ord som folk använder, men snälla, sluta hyckla”, summerade advokaten David Schoen.

Han försökte också visa att Demokraterna hade överseende med våld under protesterna efter afro-amerikanen George Floyds död förra sommaren. Det är kanske inte den tyngsta, men den känsligaste delen av försvarets bevisning. Demonstrationerna mot rasism och polisbrutalitet hade andra orsaker och andra måltavlor än samlingen i Washington den 6 januari, men de åstadkom förödelse.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

14 Peter Wolodarski: Du är ensam mot mobben. Du väljer att stå emot.

Många fler hade kunnat få sätta livet till den 6 januari.

Riksrätten mot Donald Trump har visat att USA:s politiska

ledning hade tur som klarade sig.

När den väpnade mobben stormade USA:s kongress, var massans kraft till synes överväldigande. Det krävdes tung polisiär förstärkning för att mota tillbaka inbrytarna.

Men mitt i dramatiken fanns enskilda som med en kombination av mod och beslutsamhet gjorde enorm skillnad i stunden.

Polismannen Eugene Goodman kommer att gå till historien som en sådan person. Redan före veckans riksrätt stod det klart att han genom sitt agerande fördröjde intrånget i senaten. Goodman såg faran – och lyckades avleda våldsverkarna. Han fick dem att gå åt fel håll, och därmed förlorade de någon minut. Det resulterade i att de folkvalda gavs kritisk extratid för att skydda sig.

Sannolikt räddade det liv.

Eugene Goodman var ensam när mobben dök upp, han hade inga poliskolleger bredvid sig. Det understryker hjältemodet. I stället för att passivt låta Trumpanhängarna passera, tog han en stor personlig risk för att skydda andra.

I veckan blev det dessutom känt att insatsen inte begränsade sig till själva avledningsmanövern. Under riksrätten visades bilder från säkerhetskameror, där man också kan se hur samme Goodman kommer springande mot den republikanske senatorn Mitt Romney. Han varnar honom för att mobben är på väg.

Den tidigare presidentkandidaten byter snabbt riktning och kommer i säkerhet; kanske räddar ingripandet Mitt Romneys liv.

Riksrättsprocessen har med omskakande bildmaterial visat hur farlig situationen var.

Från massan hördes kravet på att vicepresidenten Mike Pence skulle ”hängas”. Utanför Kapitolium hade en galge med snara rests. Ropen skallade: ”Hämta ut Pence” – en anhängare fyllde på: ”Pence ljög för oss, han är en fullständigt förrädisk gris”.

Samtidigt twittrade Donald Trump en digital attack på sin egen vicepresident. Vid det här laget visste presidenten att situationen var dramatisk. Det hindrade inte honom från att kasta mer bränsle på brasan: ”Mike Pence hade inte modet att göra vad som borde ha gjorts för att skydda vårt land och vår konstitution”, skrev Trump.

Fem människor fick sätta livet till under stormningen, varav en polis. Det kunde ha blivit många till.

Mobben hade uttalade måltavlor, personer som de skulle ta. En av dem var talmannen, demokraten Nancy Pelosi. Under riksrättsförhandlingen har det kommit fram att den man som fångades på en famös bild vid Pelosis skrivbord, bar en elbatong.

Demokraternas ledare i senaten Chuck Schumer var av misstag på väg rakt mot inkräktarna, tillsammans med sina livvakter, och fick plötsligt rusa i motsatt riktning.

Såväl republikaner som demokrater tvingades fly för sina liv från folkstyrets hjärta.

Man hade kunnat tro att denna historiskt omskakande upplevelse, skulle fått republikanerna att ta handen från Trump. Att de slutligen skulle bryta med den förre presidenten. Att försöket att välta den demokratiska processen skulle framkalla en skilsmässa: hit, men inte längre. Det räcker nu.

Men bortsett från en liten grupp senatorer, syns inga tecken på det.

En huvudförklaring till detta är att den republikanska basen, som partiets folkvalda är beroende av, inte har gjort slut med den tidigare presidenten.

Våldet i Kapitolium uppstod inte av en slump. Det blev möjligt efter att Trump, ända sedan sommaren, gång på gång gjort gällande att presidentvalet kommer att vara riggat. Den stora lögnen har under ett halvårs tid upprepats så många gånger och fått en sådan enorm spridning – främst genom sociala medier och Fox News – att den till slut blivit en sanning bland presidentens anhängare.

I en aktuell mätning uppgav 76 procent av dem som sade sig sympatisera med republikanerna, att det förekommit ”utbrett fusk” i 2020 års val.

Några bevis för att det skulle vara fallet finns inte. Påståendena har prövats rättsligt och förkastats. Men det tycks spela mindre roll.

Har den stora lögnen pumpats ut tillräckligt många gånger av den store ledaren och dennes entourage, övertygas till slut en betydande grupp sympatisörer. Propagandan biter. Den livsfarliga fiktionen blir till slut de övertygades sanning.

Den massiva propagandans kraft känner vi väl från diktaturer och auktoritära stater. Det nya här är att smittan penetrerar ett öppet samhälle, att de spärrar vi brukar ta för givna plötsligt inte finns där. Allt sker med benäget bistånd från de digitala plattformar som var tänkta att ge oss mer frihet, men som i denna process bidragit till att underminera frihetens fundament: själva folkstyret.

Här finns en farlig naivitet. Demokratin förutsätter att dess nyckelaktörer respekterar de grundläggande spelreglerna, normerna. USA har aldrig varit med om att en sittande president försöker omkullkasta den demokratiska processen. När det sker visar sig systemet vara utsatt. Tilltron hos allmänheten riskerar att snabbt rubbas.

Kan det inträffa i USA kan det garanterat ske i fler demokratier.

Den politiska slutsatsen av veckans riksrätt är att den var nödvändig för att utförligt gå igenom och dokumentera vad som hände den 6 januari. Trumps presidentskap kommer för alltid att förknippas med stormningen – en antidemokratisk attack som han beställde, applåderade och förstärkte medan den pågick. Historien kommer inte att glömma.

Men det betyder inte att reningsprocessen är över. En annan slutsats är att ett av USA:s två statsbärande partier, Republikanerna, är allvarligt infekterat av trumpismen.

Donald Trump må vara borta från Vita huset och avstängd från Twitter. Men han efterlämnar misstro, lögner och ett förgiftat parti.

USA behöver sanning och försoning. Till det är det just nu långt.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

14 Donald Trump friades även i andra riksrätten

Washington. Donald Trump friades som väntat i riksrätten, trots att sju republikaner ville fälla. Men expresidenten går inte oskadd ur processen – sveket mot tidigare vicepresidenten Mike Pence kommer att ligga honom till last även i framtiden.

KOMMENTAR

Riksrätten avslutades som väntat på lördag kväll med att Donald Trump friades från anklagelserna om uppvigling. Visserligen ansåg en majoritet av ledamöterna i senaten att expresidenten var skyldig till att ha hetsat folkmassan att attackera Kapitolium. Sju republikaner röstade med de 50 demokraterna: Richard Burr, Bill Cassidy, Susan Collins, Lisa Murkowski, Mitt Romney, Ben Sasse och Pat Toomey.

Men för fällande dom hade riksrättsåklagarna behövt stöd av två tredjedelars majoritet i senaten, och det stod tidigt klart att det var ett omöjligt uppdrag.

Men Trump går ändå inte oskadd ur riksrätten.

Åklagarsidan valde överraskande att inleda riksrätten på lördagen med att begära att ett vittne skulle höras – nämligen kongressledamoten Jaime Herrera Beutler, som var en av de republikaner i representanthuset som ställde sig bakom kravet på riksrätten för Trump. Det blev några tumultartade timmar, innan senaten till sist beslöt att infoga hennes vittnesmål – i form av ett uttalande – i bevisningen.

Bråket handlade om vad som blivit den känsligaste punkten i riksrätten för expresident Donald Trump. Det vill säga hans svek mot den dåvarande republikanske vicepresidenten Mike Pence.

Mobben som stormade Kapitolium den 6 januari var beredd att hänga Pence och skjuta den demokratiska talmannen Nancy Pelosi. Och mycket talar för att Trump var fullt införstådd med att det fanns ett fysiskt hot mot vicepresidenten, när han skickade sin första tweet under stormningen. Ändå gick han än en gång till attack i ett inlägg på Twitter om att Mike Pence inte hade modet att göra vad som krävdes för att skydda landet och konstitutionen.

Tidigare i veckan har olika uppgifter om ett samtal mellan Donald Trump och senatorn Tommy Tuberville skapat turbulens i riksrätten. Tuberville har själv bekräftat att han berättade att Pence precis hade evakuerats. Under fredagen publicerade CNN uppgifter om hur Kevin McCarthy, ledare för Republikanerna i representanthuset, i allt mer upprörda ordalag uppmanade Trump att stoppa stormningen. Trump ska ha förhållit sig kallsinnig under konversationen och sagt att demonstranterna var mer upprörda över valresultatet än vad McCarthy var.

Enligt CNN har innehållet i telefonsamtalet bekräftats av flera republikaner. Däribland Herrera Beutler.

Trumps agerande mot Pence kommer att ligga honom till last bland konservativa och djupt religiösa republikaner. Det väger också tungt i partiet, där många annars är rädda för att utmana Trumps hängivna väljarbas.

Riksrättsåklagarna – en delegation på nio demokrater från representanthuset – har lagt mycket av sin energi på att sätta den dåvarande presidentens tal före stormningen av Kapitolium den 6 januari 2021 i ett större sammanhang. De har visat hur försöken att underminera valresultaten inleddes långt innan någon hade avlagt en enda röst i presidentvalet.

De har pekat på hur Trump gång på gång lovprisat anhängarnas attacker på politiska motståndare. De har pekat på hans tystnad dagarna och veckorna efter stormningen. Men framför allt har de inskärpt allvaret under de avgörande timmarna i Kapitolium, med en rad nya filmer och uppgifter från personer som deltog i stormningen.

En del profiler i konservativa medier, som Fox News programledare Tucker Carlson, har i efterhand försökt förringa och raljera över kaoset inne i kongressbyggnaden. Under riksrätten har det tvärtom varit svårt att värja sig mot tanken att det kunde ha gått ännu värre.

Försvarets starkaste argument har kretsat kring konstitutionen och yttrandefriheten. I slutpläderingen valde Trumps segervissa advokater också att lyfta fram olika kontroversiella uttalanden från demokratiska politiker.

Det var väntat att de skulle gå segrande ur striden. President Joe Biden har hållit distansen till riksrätten under veckan som gått. Kanske kommer det mest intressanta utlåtandet från ett helt annat håll, nämligen den tidigare guvernören och FN-ambassadören Nikki Haley.

Haley – som sägs ha siktet inställt på presidentposten år 2024 – tar avstånd från Trump i en intervju med sajten Politico. Hon har inte talat med expresidenten

sedan den 6 januari, eftersom hon är så upprörd över hans svek mot den lojale medarbetaren Mike Pence.

”Jag är äcklad av det”, säger hon.

Karin Eriksson

15 De modiga sju tar en politisk risk

Pat Toomey, Ben Sasse, Richard Burr, Bill Cassidy, Susan Collins, Lisa Murkowski och Mitt Romney. De är de modiga sju republikanska senatorer som lämnade partilinjen och ville fälla Trump i riksrättsåtalet. En fällning förutsatte tio renegater till och domen på lördagen var väntad.

Det får ses som en framgång i sig att rekordmånga senatorer i en riksrättsprocess gick emot sitt partis president. Omröstningen blir ingen milstolpe. Det står ännu och väger i den interna kampen om vilken roll trumpismen

ska spela. De modiga sju tar definitivt en politisk risk.

Dels tror tre fjärdedelar av de republikanska sympatisörerna fortfarande att utbrett fusk förekom i valet, vilket visar att en politisk position som bygger vidare på det som kallats *Trumps stora lögn* kan väga tungt framöver.

Dels står det klart att Trump till skillnad från tidigare expresidenter knappast kommer att avstå från dagspolitiken och koncentrera sig på sina memoarer.

Han skroderade tidigt om att hans rörelse bara börjat sin politiska resa och började i någon mån omgruppera kärnväljarna till plattformen Parler när han kastades ut från Twitter och Facebook. Parler släcktes sedan av sina serverleverantörer men räkna ändå med att Trump påverkar mellanårsvalet nästa år.

Republikanernas minoritetsledare i senaten, Mitch McConnell, balanserar på en politisk egg när han deklarerar att Trump är praktiskt och moraliskt ansvarig för att med sina instruktioner ha provocerat fram stormningen, och samtidigt förklarar att senaten är fel instans eftersom Trump formellt inte är president längre. Att Trumps ansvar prövas i det ordinarie rättsystemet vore därför välgörande.

Det finns krafter som verkar för detta. Men oavsett den processen är det nu tid för ett ledarskap i Republikanerna som orkar avstå från systematiska lögner och populism.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

15 Den amerikanska drömmen har ersatts av solskenshistorier

En person som börjar med två tomma händer och bygger sin lycka genom hårt arbete. Det är den amerikanska drömmen. Men arbetarlönerna i USA är numera så låga att de knappt går att leva på. I Sverige ligger en typisk lägstalön för så kallade enkla jobb på 148 kronor i timmen, i USA är minimilönen 60 kronor. Anställningsskyddet är klent, och socialbidragen låga. En ensamstående mamma med två barn får på vissa håll bara ut 1 300 kronor i månaden, noterar BBC.

Lägg därtill att amerikanerna inte bara måste försörja sig utan också skapa marginaler: Grundskolan och gymnasiet är gratis, men av varierande kvalitet, och man betalar själv för den vidareutbildning som krävs för att ta sig någonstans. Man förväntas även finansiera stora delar av sin sjukvård.

Pandemin har gjort ekonomin ännu mer ansträngd, för allt fler: även medelklassen rasar så lätt rätt igenom det sociala skyddsnätets grova maskor: Den amerikanska drömmen är död. I dess ställe uppstår de så kallade solskenshistorierna.

Häromdagen rapporterade nyhetskanalen ABC om en tonårstjej i Texas som just kommit in på ett prestigefyllt college, men som i stället fick

använda sina besparingar till att hjälpa sin arbetslösa mamma. Se så fint hon offrar sig för sin familjs skull, framhöll ABC, som om det inte bara vore sorgligt att en ung person tvingas ge upp sin framtid. Tack och lov förbarmade sig tittarna, och betalade hennes collegeplats.

Samma sak hände det matbud i San Francisco som bestals på sin bil, medan hans två barn satt fastspända i baksätet. De återfanns oskadda, varpå folk skramlade så att de ska kunna gå i förskolan i stället för att åka runt med sin pappa hela dagarna.

Hjälp fick till sist även den så kallade Gorilla glue girl, Tessica Brown, i Louisiana, som av någon outgrundlig anledning sprejat en stor mängd industrilim i skalpen för att få håret på plats, varpå det stelnat till en solid hjälm. Genom donationer kunde hon i dagarna åka och träffa en kirurg som bokstavligen ska försöka rädda skinnet på henne. Sådan är den sköna nya världen.

Det finns bland en del liberaler en naiv idé om att tillvaron vore bättre med så låga skatter som möjligt, så att folk själva får välja vad de vill lägga sina slantar på. Men en stat med hårt beskuren välfärd skapar inte mer frihet, utan en väldig massa ofria människor som inte har något val alls. Det illustrerar nu USA, där allt man till sist har att hoppas på är att framstå som tillräckligt behjärtansvärd för främlingars välgörenhet. De flesta historier når aldrig ut.

Aldrig kan ett land betraktas som rikt som låter sina medborgare förbli i desperat fattigdom.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

15 Presidenternas dag – men hur ska folket kunna fira?

När Trumps anhängare tog sig in sig in i kongressbyggnaden bröts en tradition som stått sig stark i sekler, genom inbördeskrig och världskrig, efter mord på presidenter.

Mobben stormade Kapitolium i tron att korrupta makthavare var på väg att stjäla valet. De litade inte på systemet för maktskifte som varit bruk sedan 1797, när den första presidenten George Washington beredvilligt lämnade över ansvaret för landet till efterträdaren John Adams.

”Den fredliga överlämningen är inte någon sorts ritual. Den har definierat oss som land”, konstatade historikern Alexis Coe efter stormningen av Kapitolium.

Presidenternas dag, den tredje måndagen i februari, högtidlighåller ledarskapet i ett land utan kungar, kejsare och tyranner. Vad ska amerikanerna fira i år? Att Donald Trump går fri från ansvar, efter att ha försökt behålla makten med våld?

Trump blir historisk som den första presidenten som friats i riksrätt två gånger. Han är fri att kandidera i nästa val. Men han har också skapat en historisk spricka i sitt eget parti.

Riksrättsåklagarna misslyckades med att samla stöd av två tredjedelar av senatorerna. Men en klar majoritet i senaten ansåg att expresidenten var skyldig till att ha hetsat folkmassan i Washington. Sju republikaner röstade med Demokraterna. Aldrig tidigare har så många ledamöter vänt sig mot en ledare för det egna partiet, låt vara att den här presidenten hade lämnat Vita huset. I riksrätten förra året blev Mitt Romney historisk, när han som republikan ville fälla Trump på en åtalspunkt.

I riksrätten mot Clinton 1998 röstade inte en enda demokrat för fällande dom. Det gjorde däremot Republikanernas nuvarande minoritetsledare Mitch McConnell. Nu valde han att vara med och fria.

Han hävdar att hans beslut endast byggde på principen att det var fel att ställa en president som redan avgått inför riksrätt. I talarstolen riktade han svidande kritik mot Trumps ”skamliga, skamliga” beteende den 6 januari 2021.

Men åtskilliga republikaner, även Mitch McConnell, har ett ansvar att begrunda efter stormningen. De höll tyst när Donald Trump förra sommaren började underminera presidentvalets trovärdighet med olika påståenden om valfusk. De höll tyst när han hetsade anhängarna mot Michigans guvernör Gretchen Whitmer och när han lovprisade attacken på en demokratisk kampanjbuss i Texas. De höll tyst så länge de kunde, när presidenten spred lögner efter valet om att han hade vunnit en jordskredsseger.

Riksrättsåklagarna från representanthuset har lagt sig vinn om att sätta Trumps agerande runt stormningen i ett större sammanhang. Men de har också aktat sig noga för att rikta udden mot

Republikanerna som parti. I stället har de gång på gång betonat hur alla kongressledamöter utsattes för fara under stormningen.

Trump misslyckades med att försvara oss, konstaterade riksrättsåklagaren Madeleine Dean i sitt sista anförande i lördags. Hon betonade att det var först under förberedelserna för rättegången som hon till fullo begripit allvaret: ”Jag visste inte hur nära mobben var, att de bara var några steg från oss alla, och att dödstalen kunde ha blivit mycket högre.”

Även om åtskilliga frågetecken återstår, har riksrättsprocessen gett en tydligare bild av Trumps agerande under själva stormningen. Trumpanhängarna var beredda att hänga vicepresident Mike Pence och skjuta representanthusets demokratiska talman Nancy Pelosi. Ändå skickade Trump ännu ett tweet där han anklagade Pence för att svika landet och konstitutionen.

”I den slutliga analysen handlar den här rättegången inte om Donald Trump. Landet och världen vet vem Trump är. Det handlar om vilka vi är”, sa riksrättsåklagaren Jamie Raskin i sin slutplädering.

Trump vägrade att komma till riksrätten och svara på frågor. Men han är inte den ende som hållit sig undan från processen. USA:s nya president Joe Biden har kämpat hårt för att hålla distansen. Han har fokuserat på sin politiska agenda, med samtal om kampen mot coronaviruset och nya satsningar på infrastruktur.

Partikamraterna i kongressen har fått styra riksrätten, men det är uppenbart att alla demokrater har varit angelägna om att hålla

processen så kort som möjligt, för att inte störa den nya presidentens arbete mer än nödvändigt. ”Glöm inte att han har två hundar”, konstaterade Washington Post-kolumnisten Alexandra Petri i en mycket syrlig text om presidenten som helt enkelt inte haft tid för riksrätten.

Biden har lovat att läka landet, efter år av djup splittring. Men utan behandling kan såren efter stormningen av Kapitolium utvecklas till varbölder. Hotet från konspiratoriska terrorgrupper på högerkanten är ett arv efter Trump som efterträdaren i Vita huset tvingas att hantera.

Det är presidenternas dag, men ingen fest. Staden som bär Washingtons namn är fortfarande märkt av attacken mot demokratin.

Karin Eriksson karin.eriksson@dn.se

15 Här är partikollegorna som ville fälla Trump i senaten

Senaten friade Donald Trump från anklagelserna om att ha uppviglat mobben som stormade Kapitolium.

Sju republikanska ledamöter röstade dock för att fälla det egna partiets president – fler än vid någon tidigare riksrätt.

När rösterna i senaten hade räknats på lördagen blev Donald Trump friad från anklagelserna om

att ha uppviglat till uppror när kongressbyggnaden stormades den 6 januari.

Samtliga 50 demokratiska senatorer röstade för att fälla expresidenten. Det gjorde även sju republikaner. Så många har aldrig röstat mot det egna partiets president vid tidigare riksrätter i landet.

Här är republikanerna som gick emot Donald Trump:

Mitt Romney

Redan när Donald Trump stod inför sin första riksrätt röstade senatorn från Utah och den tidigare presidentkandidaten för ett fällande. Han var då den enda republikanen att gå emot partiets egen president.

Under Donald Trumps mandatperiod har Mitt Romney hela tiden varit en uttalad kritiker av presidenten, något som fortsatt efter stormningen av Kapitolium.

I ett uttalande efter omröstningen skriver Mitt Romney att Donald Trump använde sin makt som president för att samla sina anhängare och få dem att marschera mot kongressbyggnaden.

”Han gjorde detta trots den uppenbara och kända risken för våld den dagen”, skriver senatorn.

Inte förrän 2024 står Mitt Romney inför återval i Utah.

Susan Collins

Senatorn från Maine har varit tydlig med att Donald Trump bär ansvaret för händelserna den 6 januari.

”Attacken var inte ett spontant utbrott av våld. I stället var det kulmen av en stadig ström av provokationen från president Trump med målet att ändra utgången i presidentvalet”, skriver senatorn i ett uttalande efter lördagens röstning.

Tidigare i veckan var Collins en av flera senatorer som kritiserade expresidentens försvarsadvokater för att vara otydliga i sina anföranden.

Även Susan Collins blev omvald i höstens senatorsval.

Richard Burr

Tidigare i veckan röstade senatorn från North Carolina för att riksrätten mot Donald Trump gick emot konstitutionen. Trots det röstade Richard Burr på lördagen för att fälla den före detta presidenten.

”Som jag sa den 6 januari bär presidenten ansvar för de här tragiska händelserna”, skriver Burr i ett uttalande. Till CNN säger senatorn att han valde att bortse från att åtalet inte är förenligt med konstitutionen.

Burr kommer att gå i pension i slutet av mandatperioden.

Bill Cassidy

I tisdags skulle senaten avgöra om riksrättsåtalet mot Trump låg i linje med den amerikanska konstitutionen. Då var Bill Cassidy från Louisiana den enda senatorn som ändrade sin röst jämfört med den tidigare omröstningen i januari. Senatorns nej blev då ett ja.

Under slutomröstningen röstade Bill Cassidy för att fälla Donald Trump. Det republikanska partiet i Louisiana gick senare under dagen ut och kritiserade beslutet.

– Vår konstitution och vårt land är viktigare än någon person. Jag röstade för att fälla president Trump eftersom han är skyldig, sa senatorn i ett uttalande på lördagen.

I november blev Cassidy omvald till en ny sexårsperiod i senaten.

Ben Sasse

Senatorn från Nebraska har tidigare kritiserat Donald Trumps anklagelser om röstfusk under presidentvalet i november.

I fredags publicerade senatorn en video på sociala medier där kan fördömde republikaner som stöttar Donald Trump för att följa en personkult och för att ”bete sig som om politik var religion”.

Även Ben Sasse blev omvald i höstens senatorsval.

Lisa Murkowski

Den enda av de republikanska senatorerna som står inför ett återval 2022 är Lisa Murkowski från Alaska. Hon har tidigare krävt Donald Trumps avgång efter stormningen av Kapitolium och stod på lördagen fast vid att expresidenten är skyldig.

– Jag är säker på att många i Alaska är väldigt missnöjda med min röst, och jag är säker på att många i Alaska är stolt över den, sade senatorn till CNN efter omröstningen.

Pat Toomey

Senatorn från Pennsylvania var snabb med att uppmana Donald Trump att avgå efter att mobben tog sig in i kongressbyggnaden. Trots att Pat Toomey vidhållit att expresidenten bär ansvar för händelsen har han också vid flera tillfällen konstaterat att ett fällande är högst osannolikt.

Sedan tidigare har Pat Toomey meddelat att han kommer att gå i pension efter nuvarande mandatperiod i senaten.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

FAKTA. REPUBLIKANSKA PARTIET

Formellt grundat: 1854.

Var från början det parti som motsatte sig slaveriet. Abraham Lincoln blev 1861 partiets första och USA:s 16:e president. Genom hans så kallade emancipationsförklaring avskaffades slaveriet 1863, mitt under brinnande inbördeskrig.

I nuläget är Republikanerna starkt i södern och i USA:s inland. Det är ett konservativt, företagarvänligt parti som traditionellt pläderar för låga skatter och liten offentlig sektor. Republikaner i allmänhet hyser stor tilltro till militären och förordar rätten att bära vapen.

Många företrädare är generellt och på religiös grund motståndare till samkönade äktenskap och aborter.

TT

Republikanska presidenter sedan 1953

1953–61: Dwight Eisenhower

1969–74: Richard Nixon

1974–77: Gerald Ford

1981–89: Ronald Reagan

1989–93: George H W Bush

2001–09: George W Bush

2017–21: Donald Trump

15 Republikaner diskuterar nytt parti

Fler än 120 republikaner har diskuterat möjligheten att bilda ett nytt parti. Partiet skulle bli ett mitten-högerparti, skriver nyhetsbyrån Reuters som har talat med flera oberoende källor.

Reaktionerna på den tidigare presidenten Donald Trumps roll i attacken mot Kapitolium har varit hårda från en rad tunga republikaner där partiets ledare i senaten Mitch McConnell pekade ut Trump som ”i praktiken och

moraliskt ansvarig” för stormningen. Trots det valde McConnell att rösta för att frikänna Trump i den riksrättsprocess som avslutades på lördagen.

På söndagen kom dock uppgifter om att en rad republikaner kan vara på väg att distansera sig ytterligare från såväl Donald Trump som det egna partiet. Enligt fyra källor som nyhetsbyrån Reuters talat med har fler än 120 republikaner diskuterat frågan vid ett möte för en vecka sedan.

Men få som deltog i mötet var villiga att gå så långt som att förorda ett nytt, tredje, parti. Enligt Reuters källor röstade drygt 40 procent för detta medan övriga var tveksamma.

Med i diskussionen fanns också förslaget att bilda en grupp inom det republikanska partiet eller utanför det och på så vis påverka partiet.

Flera av de som deltog i det digitala mötet säger till Reuters att de var besvikna över att fler än hälften av deras partikollegor i kongressen, åtta senatorer och 139 i representanthuset, röstade för att förhindra godkännandet av Joe Biden som USA:s nästa president bara timmar innan Kapitolium stormades den 6 januari.

– Det är tydligt att det finns en rad republikaner, som jag själv och andra ledare inom partiet, som vill se en tydlig brytning med president Trump, och nu diskuterar vi några av de mest fundamentala principerna som sanning och ärlighet, och demokrati, och att lagen ska följas, säger den tidigare kongressledamoten Charlie Dent till CNN.

En av deltagarna säger till Reuters att det finns ett sug efter ett tredje parti bland allmänheten som personen beskriver som ”det största jag upplevt under min livstid”.

Bland dem som engagerat sig i frågan finns bland andra tidigare medarbetare till presidenterna Ronald Reagan, George H W Bush, George W Bush och Donald Trump samt tidigare ambassadörer och strateger.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

15 Martin Gelin: Riksrätten lämnar de stora frågorna obesvarade

New York. För offer och anhöriga till de som dog eller misshandlades under stormningen av kongressen var friandet av Donald Trump ett väntat men smärtsamt nederlag.

Förhören lämnar en rad stora frågor om attacken obesvarade.

Den amerikanska demokratin tycks nu minst lika sårbar som den var inför attacken.

Det fanns inga riktiga vinnare men gott om förlorare efter riksrätten mot Donald Trump. Demokraterna kunde som väntat inte fälla Trump. I stället lämnar de processen med en upprörd väljarbas som såg förhören som förhastade och i synnerhet frustrerades av oviljan att kalla in vittnen.

Republikanerna framstår i sin tur som principlösa och blinda i sin lojalitet gentemot Trump. En klar majoritet av partiet röstade för att fria Trump trots övertygande bevis för att Trump exempelvis nonchalerat varningarna för att Mike Pences liv var hotat.

Trots att Donald Trump friades stärktes knappast hans eget politiska varumärke, då sju partikollegor röstade för att fälla honom – ett historiskt rekord.

För offer och anhöriga till de som dog och skadades i attacken lämnas en rad stora frågor obesvarade om vem som bär det huvudsakliga ansvaret för denna amerikanska tragedi.

Den amerikanska demokratin förblir nu minst lika ömtålig som den var inför attacken.

Många som kritiserat den förhastade förhörsprocessen och omröstningen menar att en mer tålmodig process hade kunnat ge mer tillfredsställande resultat.

Kvar hängande i luften är nu mängder av stora frågor om Trumps egentliga ansvar för attacken. Demokraten Jamie Raskin delade med sig av en rad hårda frågor som han skulle ha ställt till Trump, om Trump hade ställt upp som vittne.

Varför sade Trump inte till sina anhängare att upphöra med attacken så fort han blev medveten om den?

Varför gjorde han inget för att stoppa attacken förrän två timmar efter att den hade påbörjats?

Varför skickade han ingen hjälp till polisen?

Varför har han inte vid något tillfälle fördömt det våldsamma uppploppet?

Nu förblir alla dessa frågor obesvarade.

Helgens förhör kulminerade i stället med ett besynnerligt beslut av Demokraterna att inte kalla in ytterligare vittnen. Det möttes av en kritikstorm från partiets kärnväljare, samt från juridiska experter som åtminstone hoppats få klarhet i expresidentens egentliga ansvar för attacken.

Demokraternas förklaring är att de inte trodde att Republikanerna skulle övertygas av ytterligare vittnesmål. Det stämmer med högsta sannolikhet. De allra flesta republikanska ledamöterna i senaten, riksrättens jury, verkade inte bry sig nämnvärt om de fakta som presenterades i fallet.

Men vittnesmålen skulle potentiellt ha kunnat stärka bilden av Trumps roll som uppviglare.

Demokraterna försvarade beslutet med att de i stället vill att kongressen ska kunna fokusera på akuta problem, som pandemin och den ekonomiska utsattheten för miljontals amerikanska familjer.

Om Demokraterna kallat in vittnen hotade Republikanerna med mer än 300 vittnesmål, i en process som skulle ha kunnat fördröja allt annat arbete i senaten de kommande veckorna.

Men senaten kommer inte att ägna nästa vecka åt att lösa några politiska problem – de kommer ägna den åt att ha semester.

Demokraterna hade kunnat tillbringa veckor med att intervjua nyckelpersoner i Trumps stab, republikaner som uttryckt sig kritiskt mot Trump, samt inte minst de 140 poliser som misshandlades och skadades av högerextremister och Trumpanhängare under attacken. Utöver att ge en mångfacetterad bild av händelseförloppet är det svårt att se vad de skulle ha förlorat politiskt på det.

I stället präglades kulmen på riksrätten av en slående kontrast mellan allvaret i de berättelser som uppdagades och bristen på konsekvenser för Donald Trump.

Senatorn Patty Murray, demokrat från Washington, vittnade om hur hon gömt sig skräckslagen på ett kontor där hennes man försökte hindra högerextremister från att storma in i rummet genom att pressa sin kropp mot kontorsdörren. Utanför hördes skottlossningar, explosioner och högerextremister som vrålade ”Döda förrädarna!”

Republikanen Jaime Herrera Beutler delade i sin tur med sig av uppgifter om att Trump, under ett samtal till partikollegan Kevin McCarthy under det pågående uppploppet, till synes uttryckt stöd för attacken.

Republikanernas överväldigande stöd för att fria Trump riskerar att sända en signal till andra politiker att det är acceptabelt att använda auktoritära metoder för att vinna politisk makt.

Många demokrater var upprörda inte bara över den friande domen, utan även för vad de

betraktar som tafatthet och ryggradslöst beteende från den egna partiledningen. Max Burns, demokratisk strateg, sade efteråt:

– Demokraternas budskap om riksrätten var: ”Visst, vi vet att vi inte kommer få tillräckligt många röster för att fälla Trump, men vi kan åtminstone höra vittnen och få en ordentlig redogörelse för vad som hände.” Om vi inte ens kan ge amerikanerna detta, vad var då poängen?

Den säkerhetspolitiska experten Viola Gienger varnade för att Trump efter detta riskerar att använda sina allierade i kongressen för att planera nya potentiellt våldsamma aktioner.

Martin Gelin

15 Maja Hagerman: Riksrätten mot Donald Trump skriver mediehistoria

Omröstningen i riksrättsprocessen mot Donald Trump kommer av allt att döma att avgöras till Trumps fördel. Oavsett vilka fakta som presenteras kommer många republikaner att ogilla åtalet. Men när åklagarsidan i veckan lade fram sin sak handlade det om något mer än att

övertyga ovilliga senatorer. Det var på många vis historia. Inte minst mediehistoria.

Presentationen bestod i långa partier av film. Korta filmklipp varvades med stillbilder. I drabbande saklighet hade den drag av en historisk dokumentär med riksrättsåklagare som berättare. En omsorgsfullt vävd historia, pedagogiskt tydlig, dramatiskt orkestrerad och med noga utvalda, berörande scener och cliffhangers.

De välkända klipp, som vi sett så många gånger placerades nu i en vidare händelsekedja. När attackmän krossade kongressbyggnadens rutor och bröt sig in visades händelseförloppet inte bara ur upprorsmakarnas perspektiv utan också från andra hållet, i övervakningskameror i huset och i kameror som misshandlade polismän bar på sina kroppar. Minut för minut får vi följa skeendet ur flera olika perspektiv.

Händelserna tog fart den 6 januari klockan 13, just då vicepresident Mike Pence gjort klart att elektorernas röster skulle räknas utan det ingripande som Trump hoppats på. Kort efter det, då rösträkningen börjat, bröt folkmassan igenom stängslen.

Åklagarna gör en tillbakablick: Redan under våren 2020 hade Trump, ställd inför dalande opinionssiffror, börjat hävda att han inte kunde garantera en fredlig maktöverlämning om valet var riggat, alltså underförstått om han förlorade. Budskapet hade upprepats hela hösten. Och de våldsamma extremisterna var förberedda, bröt sig in i kongressbyggnaden, öppnade dörrarna från insidan och släppte in folkmassan. Utrustade med buntband och elpistoler uppgav de sig vara beredda att döda Pelosi, Pence eller vilka kongressledamöter eller medarbetare de än skulle stöta på.

Några meter bort, på andra sidan en vägg eller en dörr, får vi sen se ledamöter evakueras medan andra medarbetare kryper undan och försöker gömma sig i panik. Manus är skickligt uppbyggt med en parallellskildring inne i kammaren och hos folkmassan utanför, samt en bit bort i Vita huset där presidenten avvaktar utan att ingripa.

Åklagarna vänder sig med denna laddade dokumentära nutidshistoria till en långt vidare publik än de ovilliga republikanska senatorerna. Processen kan följas i realtid i tv-kanaler över hela världen. Men den tänkta publiken är faktiskt ännu större. Det är en hel eftervärld. Presentationen som visades i onsdags ligger nu offentligt publicerad på kongressens webb. Där kommer den att finnas kvar under en överskådlig framtid för generationer av historiker, forskare, skolungdom och studenter att titta på. Ett historiskt filmdokument skapat för att ingå i världens kollektiva minne.

Historia i dokumentärfilmens form är något mycket kraftfullt. Det är övertygande att med se egna ögon. Eller själv höra polismannens hemska vrål av smärta när han skadas av intränglingarna. Film påverkar med trovärdighet, förnuftsmässiga förklaringar och genom känslor. Det som hänt blir mänskligt, personligt och verkligt. Fakta och känslor kan mötas i en insikt: Faran var större än du trodde.

Men historisk dokumentärfilm har också kraft som lögn. Ola Larsmo påminde i en krönika (DN 10/2) om den propagandafilm som Sverigedemokraternas sajt Samtiden producerat, ”Ett folk, ett parti”, och som påstår att rasbiologin var socialdemokratisk. I verkligheten stod rasbiologins grundare och

drivande kraft i Sverige, Herman Lundborg så långt ifrån socialdemokratin man kan komma, han var inte sosse utan snarare nazist. Men filmen har vid det här laget runt 700 000 visningar på Youtube. Till råga på allt har producenterna utan att be om lov eller hänvisa till källan snott bilder ur den dokumentärfilm undertecknad gjort om Lundborg.

Vi måste vänja oss vid att historien som film kan finnas i många olika händer nu. Vem som helst kan ”låna” bilder ur digitaliserade arkiv och förvrida historien utan att ange någon källa i egna eftertexter. Men vi behöver bli mycket bättre på att lära oss att känna igen skillnaden. Inte minst bör SVT börja bevaka och belysa historia som dokumentärfilm och göra fler egna filmer.

För tjugo år sedan fanns vid Sveriges Television historiker med särskild kompetens inom historisk dokumentärfilm, Olle Häger och Hans Villius. Deras arv är det nu hög tid för företaget att börja ta tillvara.

Maja Hagerman

16 Volvobolag får stor bussorder i USA

Kollektivtrafikmyndigheten Chicago Transit Board har godkänt köp av 600 nya bussar från Nova Bus, ett dotterbolag till Volvo Bussar och den ledande tillverkaren av stadsbussar i Nordamerika, skriver Volvo i ett pressmeddelande.

Chicago, med 35 förorter, har USA:s näst största system för kollektivtrafik med Chicago Transport Authority (CTA) som operatör.

I ett första steg ska 100 bussar köpas. Avtalet innehåller därtill en option på köp av ytterligare 500 bussar.

”CTA räknar med de första prototyperna kommer under de närmaste månaderna och att de första leveranserna sker i början av 2022”, skriver Volvo.

TT

16 Disneychefen: Tjänster som äger sitt innehåll är de som kommer överleva

Efter fem månader på den svenska marknaden breddar strömningstjänsten Disney+ sitt utbud med tv-serier och filmer som riktar sig till vuxna. Företaget kämpar för en plats på en marknad där konkurrensen redan är hård.

– Alla betaltjänster i Sverige och Norden generellt kommer inte klara av att tjäna pengar, säger Disney+ Nordenchef Hans van Rijn.

I september lanserades Disney+ för svenska tittare och sedan dess har strömningstjänsten etablerat sig framför allt bland barnfamiljer. Analysföretaget MMS:s siffror för sista kvartalet 2020 visar att nästan fem procent av svenskarna tittade på Disney+ dagligen. Vilket gör det till en av Sveriges största betalströmningstjänster, efter Netflix, Viaplay och C More.

Nu ska Disney+ bredda sitt utbud i ett försök att nå ut till en större och mer vuxen publik med hjälp av den nya kategorin Star som lanseras i

nästa vecka. Där kommer det finnas filmer och tv-serier från flera av Disneys studior, bland annat tv-serien ”Scandal” och filmerna ”Three billboards outside Ebbing, Missouri” och ”The Grand Budapest Hotel”.

Trots satsningen på äldre tittare menar företagets Nordenchef Hans van Rijn att Disney+ fortsatt kommer att vara en familjetjänst.

– Vi kommer inte att försöka förändra vilka vi är. Utan vi kommer lägga till innehåll för de vuxna i familjen, och när vi gör det kommer vi öppna vår tjänst för en bredare publik. Så det kommer vara intressant även för vuxna utan barn, säger han.

Under den nya kategorin kommer det också släppas innehåll exklusivt för Disney+ i Sverige. Till exempel ”Big little lies”-skaparen David E Kelleys thrillerserie ”Big sky” som följer två privatdetektiver i jakten på ett syskonpar som kidnappats. I ”Solar opposites” av Justin Roiland (”Rick and Morty”) kretsar handlingen kring fyra utomjordingar som kraschlandat i en amerikansk förort. Under året lovas också nytt innehåll från familjen Kardashian Jenner.

Svenska tittare har i dag en rad olika strömningsplattformar som pockar på deras uppmärksamhet, både gratistjänster som SVT Play och TV4 Play samt betalvarianter som Netflix och Viaplay. Många hushåll har tillgång till fler än en betaltjänst, samtidigt tror få i branschen att dagens alla strömningstjänster kommer att överleva i fem år.

– Om man ser på den svenska marknaden så tävlar vi inte nödvändigtvis med andra betaltjänster som HBO och Netflix, utan vi tävlar också om uppmärksamheten från SVT,

Youtube, ljudböcker, Spotify, säger Hans van Rijn och fortsätter:

– När man kommer hem på kvällen och funderar på vad man vill se så tänker man på en titel och inte en tjänst, eller hur? Ena dagen ser man något bra drama på SVT och nästa dag kanske du ser något av vårt innehåll.

Hans van Rijn förklarar det stora svenska utbudet av strömningsplattformar med att många av dem har olika inriktning.

– Om man frågar sig om det finns rum för alla dessa tjänster? Ja, just nu finns det när strömning fortfarande accelererar. Allt fler skaffar fler abonnemang. Kommer det vara likadant om fem år? Det är svårt att svara på, jag vet inte.

– Alla betaltjänster i Sverige och Norden generellt kommer inte klara av att tjäna pengar. Det är en dyr bransch och min personliga åsikt är att de som kommer finnas kvar på marknaden är de som äger sitt eget innehåll.

Disney+ för i dag samtal med produktionsbolag samt film- och tv-skapare i Sverige och övriga Norden, men ännu har inga lokala projekt påbörjats.

– I Sverige, Norge och Danmark är kvaliteten på innehållet hög. Som ett globalt företag kan vi också, när vi investerar i ett projekt, sprida det i våra andra territorier, säger Hans van Rijn.

I samband med lanseringen av Star kommer Disney+ också utöka plattformens föräldrakontroll, så att innehållet för vuxna kan låsas bakom en pinkod.

– Det är nödvändigt för att Disney+ ska fortsätta vara en säker plats för barn, det kan vi inte äventyra.

Disney+ har sedan tidigare plockat bort klassiska filmer från barnanpassade konton för att de skildrar människor och kulturer negativt eller fördomsfullt. Filmerna finns kvar för tjänstens vuxenkonton, men har där försetts med förklarande kommentarer. Bland filmerna som inte lägre finns tillgängliga i barnläget finns ”Dumbo”, ”Aristocats” och ”Peter Pan”.

– Det finns negativa skildringar och dålig behandling av människor och kulturer i vissa av de här äldre filmerna. I stället för att helt ta bort innehållet har vi valt att erkänna det och tillfört ett meddelande som gör människor medvetna om det.

– Därför är filmerna för vuxenkonton, så att föräldrar kan bestämma om de vill att barnen ser det eller inte, och det öppnar för samtal som barn kan lära sig ifrån.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

SÅ STOR RÄCKVIDD HAR STRÖMNINGSTJÄNSTERNA.

Hur stor andel av svenskarna i åldrarna 9–99 år som dagligen använder strömningstjänsten fjärde kvartalet 2020, enligt en sammanställning från analysföretaget MMS. Motsvarande kvartal 2019 inom parantes.

Betaltjänster

Netflix 27,7 procent (25,2)

Viaplay 9,3 procent (7,9)

C More 6,0 procent (5,6)

Disney+ 4,8 procent (tredje kvartalet 2020: 5,2)

HBO Nordic 3,9 procent (4,0)

Youtube Premium 2,2 procent (2,1)

Dplay Premium 1,6 procent (0,5)

Telia Play 1,1 procent (0,8)

Apple TV+ 0,9 procent (1,2)

Amazon Prime 0,7 procent (0,4)

Gratistjänster

Youtube 42,7 procent (45,3)

SVT Play 20,3 procent (19,6)

TV4 Play 7,9 procent (7,5)

Barnkanalen 2,5 procent (2,9)Dplay 2,1 procent (2,1)

Viafree 1,0 procent (1,7)

UR Play/UR.se 1,1 procent (0,8)

Källa: MMS

17 USA kan inte svika Afghanistan

Joe Biden var redan som vicepresident skeptisk till kriget i Afghanistan, USA:s längsta. Diplomatin är tillbaka, är det tema han nu slagit an för sin utrikespolitik. De praktiska konsekvenserna av detta förblir höljda i krutrök.

På onsdagen inleder Natos försvarsministrar ett möte för att söka svar på det afghanska dilemmat. Vi stannar så länge det behövs, har alliansens chef Jens Stoltenberg sagt, men framtiden beror mest på USA:s inställning.

Enligt det fredsavtal Trumpadministrationen ingick med talibanerna för ett år sedan ska de sista 2 500 amerikanska soldaterna hem den 1 maj. I stället för att följa uppgörelsen har dock gerillan åter trappat upp våldet, som förberedelse för att ta över landet.

USA intervenerade strax efter attentaten den 11 september 2001, med målet att beröva terroristerna i al-Qaida den bas talibanerna försett dem med. Men trots två decennier av utländsk truppnärvaro och tiotusentals döda i inbördeskriget finns alltså ingen fred att bevara.

Demokratin har förfuskats, korruptionen är monumental. Inte mycket tyder på att den afghanska armén skulle klara sig på egen hand. Samtidigt finns framsteg värda att försvara. Ingen behöver tvivla på talibanernas önskan att låsa in både kvinnor och yttrandefrihet igen. Och löftet att kapa banden med al-Qaida har definitivt inte infriats.

Det är rimligt att grunda en Natoreträtt på hur talibanerna sköter sina åtaganden, som en grupp kongressledamöter föreslagit, och inte på ett godtyckligt datum. Om beslutet skjuts upp i exempelvis sex månader ger det dock bara en respit, inget slutgiltigt svar.

Kriget går inte att vinna. Att bara lämna Afghanistan åt sitt öde, som västvärlden gjorde på 90-talet, borde dock inte heller vara något alternativ. Dels för att det vore ett svek mot befolkningen. Dels för att ingen kan ha glömt den 11 september.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

17 150

miljoner amerikaner har nåtts av väder- och vägvarningar på grund av en köldknäpp i Texas. President Joe Biden har utlyst nödläge för att frigöra federala resurser till delstaten. Miljontals invånare har drabbats av elavbrott och upp till 30 centimeter snö väntas falla över Texas, Oklahoma och Kansas.

TT-Reuters

18 USA betalar WHO-notan

USA. Mer än 200 miljoner dollar, motsvarande närmare 1,7 miljarder svenska kronor, ska USA betala in till Världshälsoorganisationen (WHO) innan månaden är slut. USA ska bidra med ett ”betydande ekonomiskt stöd” till det globala vaccinprogrammet Covax, som ska hjälpa de - fattigaste länderna att få vaccin.

TT-AFP

18 Republikaner utnyttjar snöstorm i Texas i striden mot grön omställning

Fem miljoner amerikaner var utan ström och minst 23 har dött efter att en oväntad snöstorm drabbat Texas och den amerikanska södern. Republikanerna i Texas, som länge varit hjärtat i USA:s oljeindustri, försöker nu skylla

problemen på den gröna energiomställningen.

KOMMENTAR

NEW YORK. Senast jag besökte Austin, Texas, den här tiden på året var det tillräckligt varmt för en simtur. Men den här veckan slogs alla moderna köldrekord i södra Texas, då temperaturen sjönk under tolv minusgrader. En historisk snöstorm har lamslagit Texas och omgivande delstater. Den har inte bara drabbat de norra delarna av delstaten, där de ofta kommer sporadiska snöfall på vintern, utan även den i vanliga fall tropiska kustremsan längs Mexikanska golfen, där palmkantade stränder täcktes av snö och frost. Motorvägarna har präglats av kaos och bilolyckor och minst fem miljoner amerikaner i Texas och de omgivande delstaterna Oklahoma, Arkansas och Mississippi var utan ström de senaste dagarna. Minst 23 personer har hittills omkommit i Texas och angränsande delstater.

Köldchocken i den amerikanska södern har visat hur snabbt alla frågor om energiförsörjning politiseras i dagens USA.

Republikaner och konservativa i Texas, som länge varit hjärtat i USA:s oljeindustri, försökte omedelbart skylla krisen på den gröna energiomställningen.

Men enligt experter på delstatens energiförsörjning har vindkraftverken en obetydlig roll i den pågående krisen.

Orsaken är snarare att delstaten har ett fristående energinätverk som är beroende av just olja och naturgas, som helt enkelt inte räckt till under krisen. Enligt en analys av energiforskaren Jesse Jenkins på

Princetonuniversitetet har strömavbrotten ingenting att göra med förnybar energi utan handlar om att kylan lamslagit produktionen av naturgas. Totalt minskade energiproduktionen med 30 gigawatt på måndagen. Naturgas minskade med 26 gigawatt, medan vindkraft bara minskade med fyra gigawatt, enligt Jenkins.

Ett mer övergripande problem tycks vara att klimatförändringar satt planeringen för delstatens energiförsörjning ur spel. Texas har ett eget energisystem, som kallas ERCOT, vars planering för delstatens energiförsörjning utgår från hög energiförbrukning på sommaren, då hettan får många att använda luftkonditionering dygnet runt, men betydligt lägre energiförbrukning under de svalare vintermånaderna. När alla nu stannade hemma under helgens snöoväder räckte energiförsörjningen inte till.

Problemet förvärrades av att delar av delstatens gas- och vindenergi inte kunde produceras som vanligt. Enligt ERCOT:s egen talesperson Dan Woodfin var naturgas den främsta boven.

Systemet har länge fått kritik från energipolitiska experter i Texas. Ed Hirs, som forskar i energipolitik på Houstons universitet, säger till Houston Chronicle att ERCOT:s kollaps var ”lika enkel att förutse som Sovjetunionens kollaps”.

Olje- och gasindustrin i Texas har haft en kris sedan pandemin lamslog landet i fjol och efterfrågan på energi kollapsade. Men de senaste veckorna har aktiekurserna för de stora olje- och gasföretagen återhämtat sig, i takt med att virussiffrorna börjat sjunka, fler vaccinerats

och livet mer återgå till det normala i delar av USA.

Många konservativa i Texas verkar nu betrakta snöstormen som en närmast existentiell kris och tar tillfället att försöka ge upprättelse åt delstatens olje- och naturgasindustri, trots att mycket tyder på att det är just klimatförändringarna som orsakat de oväntade väderrekorden i delstaten.

Det defensiva tonläget tyder på att de ser sig hotade av den gröna omställning som inte bara förespråkas av president Joe Biden och Demokraterna i Washington, utan även allt fler investerare på Wall Street, såväl som veteraner i Texas egen olja- och gasindustri, där många flyttat sina investeringar till sol- och vindkraft.

Joe Biden utropade nödtillstånd i Texas i söndags och den federala krismyndigheten FEMA har skickats in för att lösa problemen i delstaten.

Martin Gelin

18 Han är en butter, tvär och tråkig politisk klåpare.”

Expresident Donald Trump dissar senatens minoritetsledare Mitch McConnell och uppmanar Republikanerna att göra sig av med honom. Det kommer efter att McConnell, som röstade för att fria Trump i riksrättegången, också sa att Trump ”i praktiken och moraliskt” bar ansvar för den dödliga attacken mot Kapitolium i januari.

TT

19 Ledare: Äntligen är USA tillbaka i Parisavtalet

Under valrörelsen lovade Joe Biden att USA skulle ta ledningen i klimatarbetet och åter-inträda i Parisavtalet så fort som möjligt. I dag blir det verklighet, och frågan är om inte det är det viktigaste beslut som den nya presidenten kommer att fatta.

För om drabbningen på andra sidan Atlanten 2020 var ”ett ödesval” för klimatet är 2021 ett ödesår. Klimattoppmötet i november, som skulle ha hållits redan i slutet av förra året men

blev uppskjutet på grund av coronapandemin, är det viktigaste sedan mötet i Paris 2015.

Då enades världens länder om att den globala uppvärmningen skulle hållas väl under 2 grader, med sikte på 1,5. Nu är det dags att presentera uppdaterade versioner av de nationella klimatplanerna, vilket är nödvändigt om målet ska nås, eftersom den nuvarande sammanlagda ambitionsnivån är för låg.

Och för att tala klarspråk: Det fungerar inte om USA inte är med.

Landet är inte bara världens näst största utsläppare efter Kina. Det är även världens största ekonomi och har därför en viktig roll när det gäller finansieringen av den gröna klimatfonden, som ska hjälpa fattigare länder som drabbas hårt av klimatförändringarna att ställa om. Därifrån drog Donald Trump tillbaka miljardbelopp, vilket innebär att hans politik inte bara sinkade omställningen nationellt, utan även försvårade situationen globalt, medan Biden tänker göra tvärtom.

Redan under sina 100 första dagar som president är planen att han ska bjuda in till ett internationellt klimatmöte. Han har beslutat att USA:s energiindustri ska vara grön till 2035, att landet ska vara koldioxidneutralt samtidigt som EU, det vill säga 2050, och att klimatet ska genomsyra samtliga områden, som utrikes-, handels- och säkerhetspolitik.

Dessutom – och det är det viktigaste – kommer USA under Biden åter att ta kommandot och bli en global spelare på klimatarenan. Därmed kan en upprepning av misslyckandet på det senaste klimattoppmötet, i Madrid 2019, förhoppningsvis undvikas. Då lyckades man inte fatta beslut på flera avgörande områden,

vilket berodde på att ett par länder, bland annat USA, Saudiarabien och Kina, agerade bromsklossar.

Anledningen ansågs vara att USA som första land var på väg ut ur Parisavtalet, vilket visar att en stor del av det driv som krävs för att den globala klimatomställningen ska bli verklighet avtog när det viktigaste landet kastade in handduken.

Om Donald Trump hade suttit kvar vid makten i ytterligare fyra år hade det alltså inte varit omöjligt att flera länder använt USA:s frånvaro som ursäkt för att inte dra sina strån till stacken, precis när klimatarbetet snarare behöver en nystart efter pandemin.

Nu lever i stället hoppet. De miljarder som världen lägger på stimulanspaket för att få i gång ekonomin innebär en unik möjlighet att ställa om, förutsatt att pengarna exempelvis går till grön energi, infrastruktur och utfasning av fossila bränslen.

Lägg till att planen är att USA, vid sidan av höga klimatambitioner på hemmaplan, ska leda en satsning för att få alla länder att höja sina klimatåtaganden, så blir det tydligt att maktskiftet kom precis i rättan tid.

För 2021 är som sagt inte i första hand året när Biden blev president. Det är framför allt ett ödesår för klimatet.

DN 19/2 2021

19 En dag måste även Facebook förstå att god journalistik inte är gratis

Australian Open i tennis närmar sig finalerna och genererar dagliga nyheter. Det öppna fältslag som pågår mellan landets politiker och de amerikanska techjättarna vinner ändå tävlingen om långsiktig betydelse.

Ett lagförslag som är på väg att antas av Australiens parlament skulle tvinga Facebook och Google att betala traditionella mediebolag för nyhetsförmedlingen till flödena. Men medan Google har börjat träffa sådana avtal, blockerade Facebook på torsdagen i stället mediernas sidor på sin sajt. Även hälsovårds- och brandmyndigheters information refuserades.

Grundkonflikten har följt internets framväxt. It-imperierna dominerar söktjänster och sociala medier, men har också kapat åt sig alltmer av världens annonsintäkter. För 20 år sedan tog pressen hem hälften, i dag är det en tiondel.

Techjättarna vill varken betala skatt till statskassor eller kompensera andra företag för att de utnyttjar deras tjänster och produkter – som nyheter. Mediebolagen tjänar ändå på trafiken, lyder argumentet.

Den australiska lagen föreskriver prisförhandlingar och ett tvistlösningssystem.

Om kompensationen blir tillräcklig lär fortsätta att diskuteras. Men en princip skulle läggas fast, precis vad Google och Facebook vill undvika.

Att Google retirerade beror sannolikt på att nyheter spelar en större roll för varumärket. Facebooks image är att vara en plattform för kontakt mellan användarna, och bolaget bryr sig inte ett smack om det som finns där är kvalitetsjournalistik eller fejknyheter från ryska trollfabriker.

Även i övriga världen börjar techjättarna äntligen stöta på politisk och juridisk patrull. Ibland, som i USA, handlar det om monopolrisker och konkurrensbegränsningar, på andra ställen om upphovsrätt.

EU har inlett en regleringsoffensiv, och nya lagförslag kan komma att kompletteras utifrån den strid som rasar i Australien. I Frankrike tvingade en domstol Google att göra upp med olika förlag och medier. Men även Facebook accepterade i fjol att betala ersättning till ett antal amerikanska tidningar.

Donald Trump blev till slut en belastning för Twitter. Och i höstas stoppade flera av världens största företag tillfälligt sin annonsering i sociala medier, på grund av spridningen av rasism och desinformation.

En fri press är en grundpelare i alla demokratier, och god företagsekonomi borgar för oberoende. Det betyder inte att politikens uppgift är att skydda traditionella medier som inte klarar att hålla liv i sin affärsmodell. Ägarkoncentration finns i såväl nya som gamla medier. Och i den mån techjättarna tvingas börja göra rätt för sig, borde pengarna i första hand stärka journalistiken och inte styrelserummen.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

19 USA ska fortsätta öva i Norden

USA och Norden ska fortsätta att öva luftstrid tillsammans i ACE – en av Europas största flygvapenövningar som hålls över bland annat nordligaste Sverige.

– Det är en viktig säkerhetspolitisk signal om att vi kan samarbeta på det här sättet, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S).

TT

Utrikes DN-artiklar

13 - 19 feruari 2021, utom USA

13 Ledare: Super Marios uppgift blir att rädda euron igen

Han har redan gjort det en gång: räddat euron. När Mario Draghi nu tar över som Italiens premiärminister är uppdraget i praktiken detsamma. Genom att få landets ekonomi på fötter ska han också säkra den europeiska gemensamma valutans överlevnad.

I juli 2012 hade finanskrisen övergått i en akut skuldkris. Draghi, då chef för Europeiska centralbanken (ECB), lovade att använda alla till buds stående penningpolitiska muskler för att garantera eurons fortbestånd. Kort sagt, göra ”allt som krävdes”. Marknaderna litade på honom, läget stabiliserades. Han blev ”Super Mario”.

Lika viktigt som själva orden var att Draghi fick Tyskland och Angela Merkel med på noterna. Han kallas teknokrat, men någon politisk novis är han inte.

Italiens senaste regeringskris utlöstes av att förre premiärministern Matteo Renzi slog undan benen för koalitionen mellan socialdemokrater och anarkopopulisterna i Femstjärnerörelsen (M5S). I grunden handlade det om hur lånen och bidragen från EU:s nya återhämtningsfond ska användas.

Gigantiska summor ska flöda till Italien, över 200 av totalt 750 miljarder euro. Coronaviruset har slagit hårt mot landet, vars ekonomi var bräcklig redan innan. Stagnation har förhärskat ända sedan euron infördes för 20 år sedan. Pandemin har drivit upp statens på förhand enorma skuldberg till snart 160 procent av bnp.

Återhämtningsfonden ska stötta alla EU:s länder, men i mycket är Italien själva premissen. Eurozonens tredje största ekonomi får inte gå omkull, bara tanken är skrämmande. Detta faktum var skälet till att Tyskland släppte sitt veto mot gemensam skuldsättning, och dessutom var med och drev igenom att en stor del av pengarna ska delas ut som bidrag.

Visst går det att kritisera Renzi för att ha ställt till kaos mitt i en pandemi. Men M5S övertygar inte som kassaförvaltare. Italien behöver en regering, men också en kompetent sådan. Om EU:s fondmiljarder går vilse i byråkrati och korruption faller en mörk skugga även över Bryssel.

Därför finns det villkor: reformer och investeringar, allt enligt en uppgjord tidtabell. Den 30 april ska Draghi ha planen klar. Dessutom måste han få igenom den i parlamentet, så det är inget dolce vita som väntar. Italiens behov av strukturförändringar har länge varit stort, men förmågan liten.

Företagsklimatet, i västvärldens botten, måste värmas upp. Arbetsmarknaden behöver bli mer flexibel. Rättsväsendet är en ogenomtränglig djungel. Bankerna har sina dåliga lån. Den offentliga sektorn är stor och ineffektiv. Mer resurser krävs till utbildning, infrastruktur och forskning.

Det borde vara lättare att göra av med pengar än att strama åt, som under finanskrisen. Men både EU och landets medborgare vill se resultat.

Teknokratregeringar har Italien prövat förr, utan överdriven framgång. Draghi har ändå erfarenhet och meriter som ger anledning till viss optimism.

Alternativet nyval vore en alltför stor risk. En farlig samling populister kunde ta hem spelet: ultranationalisten Matteo Salvini, postfascisten Giorgia Meloni och resterna av Silvio Berlusconis parti. Salvini ser Viktor Orbáns auktoritära Ungern som en förebild.

Italiens traditionella partier tillintetgjordes i en mutskandal på 90-talet. Det är en tragedi att någon ansvarsfull borgerlig rörelse aldrig har uppstått ur ruinerna. Den ex-kommunistiska vänstern är inte heller något att skryta med.

Som ECB-chef krävde Mario Draghi alltid regeringarna på reformer, en centralbank kan inte göra allt. Nu har han själv bollen, med mer eller mindre opålitliga politiska medspelare. Både Italien och EU hoppas att han lyckas.

DN 13/2 2021

13 Över 70 år sedan gränsen sist bevakades

Vid gränsen mellan Sverige och Norge har militära posteringar inte funnits sedan andra världskriget.

Men efter att gränsen stängts för att hindra smittspridning har svenska soldater åter vakat vid övergångarna i Värmland och Dalarna.

en går inte att hitta på mobiltelefonens kartprogram, men i folkmun kallas den Sockervägen, och är den snabbaste bilvägen mellan Arvika och Oslo. Socker kommer sig av att det är en av alla de varor som smugglats här genom decennierna. Alkohol, narkotika och arbetskraft har också letat sig upp illegalt genom skogen, den dryga mil som Sockervägen slingrar sig från avtagsvägen nere vid värmländska Askesjön till den blå skylten som markerar riksgränsen vid Lidbrovattnet.

Fast nu är det inte bara en blå skylt.

Nu är det också en stor självlysande gul skylt som förkunnar att Norge stängt gränsen i slutet av januari för att hindra spridningen av covid-19, och så en braskande orange som informerar om att Sverige gjort samma sak. Och dessutom – svenska soldater utmed brödrafolkens geografiska skiljelinje. Bara tanken känns främmande, men sedan den 4 februari har de stått där.

– Hela det här covidåret är ju helt upp och ner, i hela världen, så varför skulle det inte vara det här, säger överste Peter Hederstedt som är chef för Västra militärregionen och ansvarig för insatsen vid norska gränsen.

På en trätrall vid vägen där den svenska delen av Sockervägen tar slut står Anton Frick och Philip Blomberg, anställda på P7 i Revingehed i Skåne. De har ett terrängfordon bakom sig och på motorhuven ligger en lapp.

– Vi ska observera, dokumentera och rapportera, säger Anton. Och just när han sagt det hörs faktiskt ett av dagens fåtaliga motorljud. Från den norska åsen kommer två fullastade timmerbilar mot den stängda gränsen. Det är för det här tillfället gruppen är på plats. Och mot den bakgrunden blir det som nu kommer att hända extremt odramatiskt.

De norskregistrerade timmersläpen passerar, utan att ens sakta farten. Föraren av det sista fordonet gör en liten artig honnör mot de svenska soldaterna. Anton Frick och Philip Blomberg nickar tillbaka, vänder runt mot motorhuven och gör några blyertsstreck på lappen där. Ett för varje fordon, och ett för varje person som syntes i bilarna.

– Vi är här för att bistå polisen, säger plutonchef Erik Persson. Vi ska bara räkna hur många som passerar och skulle vi plötsligt rapportera en strid ström av människor så kanske gränspolisen flyttar sina resurser hit.

Vissa samhällsnyttiga funktioner har tillstånd att köra mellan länderna och de som använder just den här vägen har snabbt blivit bekanta för de skånska soldaterna.

– De blir lite stammisar. Det finns en som har en dålig bakaxel som knakar när han åker förbi. Honom känner vi ju igen nu, säger Philip Blomberg.

– Det är roligt att vara här och spännande att vara på plats och hjälpa till. Det handlar ju i grunden om att stoppa smittspridningen och det känns som om att vi uppfattas positivt, säger Anton Frick.

Man får åka en mil österut för att komma till närmsta bebyggelse. Ett av husen där är Nils-Göran Hultmans. Han är hemma och har inte mycket att välja på faktiskt. Som mekaniker, anställd i Norge är han en av de tusentals svenskar som förbjudits att ta sig till jobbet i och med gränsstängningen. Vi har inte avtalat tid, men när DN:s team kliver ur bilen säger han ”Äntligen!”. Han har väntat på medial uppmärksamhet.

– Hade det slagits en militär ring runt Lidingö så att människorna där inte fick ta sig till sina arbeten i Stockholm, då hade det nog skrivits mer. Det finns inte ens någon som kan svara mig på om jag kan få någon slags ersättning. Jag är ju inte uppsagd och inte permitterad, jag kommer bara inte till jobbet, säger Nils-Göran Hultman.

Under tiden vi pratar slår klockan ett. Norska regeringen inleder en presskonferens som vi följer på mobiltelefonen. Stängningen av gränsen från norsk sida förlängs. Samtidigt plingar ett meddelande från mobiloperatören: ”Välkommen till Norge!” Det är tydligen inte helt klart för 3G-nätet här uppe exakt var landgränsen går.

– Vi som bor här har ju aldrig sett gränsen som en gräns. Jag är själv en produkt av att svenska män, som hade det lite bättre ställt efter kriget, åkte över med sina snygga bilar på dans och kom tillbaka med vackra, norska flickvänner. Hälften av alla familjer här är blandäktenskap.

Det tar en timme med bil från Hultmans gård till centrala Oslo. Kör man en halvtimme åt andra hållet når man försvarsmaktens sambandscentral för uppdraget i Värmland – ett konferensrum på hotellet vid det gigantiska köpcentrumet i Charlottenberg. Fem övergångar är tydligt utmärkta på kartan på väggen. Drygt hundra soldater har i veckan bemannat punkterna från tidig morgon till sen kväll. Kompaniledningen säger att de blivit väl mottagna överallt.

– På två platser kom brevbäraren framkörande med vykort som var adresserade till gränsvakterna. Någon skrev och tackade för vår insats. Här i Charlottenberg märks det också att vi är välkomna kunder i butikerna. Jag är ingen epidemiolog, men till och med jag kan förstå att just här sker det ingen smittspridning nu i alla fall, säger kompanichef Dan Andrén.

De låga grå köpladorna brer ut sig över enorma ytor. Många butikskedjor har öppet, men det är ekande tomt i gångarna. En ensam expedit sitter med en lunchlåda på kassadisken, några andra småpratar för att fördriva tiden. Det är bra ordning på lagret nu, får vi veta.

Sådant hinns ju med. En vanlig norsk lönehelg – utan pandemi – räknas kunderna i många tusental. Under vårt besök ser vi två, båda har gröna militärkläder.

Flera av de hitresta soldaterna har köpt längdskidor till vrakpris och besöken i markerna har fått många av dem att reflektera över historien.

– Jag inser hur lite jag kunnat om andra världskriget i vårt eget land. Överallt i skogarna här finns det stridsvagnshinder och skansar, säger ställföreträdande kompanichef Peter Düberg Banke.

Många äldre som kommit fram och pratat med soldaterna har haft historier från de åren. Till exempel om hur posteringarna vid gränsen lyste med ficklampor för att norska flyktingar tydligt skulle se var svenskt territorium började.

Även nu har en hjälpsam anda rått vid gränsen, enligt försvarsmakten. När en norsk kvinna kom till Lidbrovattnet för att möta sin dotter från Sverige eftersom familjens katt skulle byta hushåll – och därmed också land – för en tid, blev det inga åtgärder från gränsvakterna uppe på Sockervägens krön.

– De staplade prydligt upp två torn – ett med kattbur och tillbehör och ett annat med ett flak läsk och en matkasse. Sedan gick de utan att ens röra vid varandra och hämtade det den andra haft med sig. Men vi har alltså kunnat notera smuggling av en ragdoll och tio liter kattsand, säger plutonchef Erik Persson och skattar.

Kompanichef Dan Andrén återger en liknande scen från en av de nordligare posteringarna.

– Det kom en grupp på skoter från vardera hållet och sedan stod de länge och dividerade kring hur de skulle bete sig för att byta fordon med varandra. Då sa vi till slut att vi kommer ju inte att ingripa, och då andades alla ut.

Försvarsmaktens insats vid gränsen är att likna vid det arbete som militären brukar göra vid en skogsbrand

eller när man letar efter försvunna personer. De har alltså inga vapen med sig.

– Jag kan konstatera att syftet uppnåtts ändå, säger kompanichef Dan Andrén. Det är extremt lite trafik över gränsen.

När gruppen uppe på Sockervägen blir avlöst för dagen har anteckningsblocket fyra streck för totalt fyra bilar under ett sjutimmarspass. Den snabbaste vägen till Oslo är öde och tyst. På söndag packar försvarsmakten ihop här, eftersom polisen anser att de inte behöver fortsatt förstärkning, men gränsen förblir stängd från både norsk och svensk sida. Det svenska inreseförbudet från Norge till Sverige gäller i nuläget till och med den 31 mars.

FAKTA. INRESEFÖRBUDET

Den 24 februari fattade regeringen beslut om ett tillfälligt inreseförbud från Norge till Sverige. Gränsen stängde samma natt.

Svenska medborgare omfattas inte av förbudet och det finns undantag för till exempel minderåriga barn och personer som ska utföra arbeten i Sverige.

Alla som inte är svenska medborgare måste kunna uppvisa ett negativt covid-19-test .

Förbudet gäller i nuläget fram till den 31 mars.

Norge har ett liknande förbud som kraftigt begränsar svenska medborgares möjligheter att korsa gränsen åt andra hållet.

13 Ryska myndigheter trakasserar föräldrar till demonstranter

Över 11 000 människor i Ryssland sitter just nu häktade för att ha deltagit i demonstrationer mot Putinregimen den 23 och den 31 januari. Annas femtonårige son Igor greps i Sankt Petersburg men släpptes eftersom han är minderårig. Nu plågas familjen av upprepade polisförhör och besök av socialen.

”Jag är stolt över min son – men hemskt rädd för hans skull.”

S:T PETERSBURG – När min son sade att han ville delta i demonstrationen den 23 januari sade jag att det inte är ofarligt. Vi lever i en polisstat. Men han gav sig inte. Han stöder inte Navalnyj, men han vill ha demokrati och maktskifte, berättar tvåbarnsmamman Anna i Sankt Petersburg.

Sedan femtonåriga Igor greps på demonstrationen har familjens liv vänts upp och ner. Tre polisförhör, ett besök av barnavårdsmyndigheterna. Oroliga grannar. Anna är dödstrött och så orolig att hon träffar mig på villkor att hon får vara anonym. Sin son vågar hon inte ta med till intervjun, eftersom det kan leda till ytterligare problem med myndigheterna om han uttalar sig offentligt. Både Anna och Igor heter egentligen något annat.

Samtidigt är hon stolt över sitt barn.

– Visst är han modig, jag kan inte säga att jag inte respekterar honom. Jag har sagt till honom att om han inte gillar systemet här kan han flytta utomlands senare. Men han säger att det här är mitt land, jag är född här. Varför ska jag flytta? Låta dem flytta.

Över 11 000 personer sitter just nu fängslade över hela Ryssland efter att ha deltagit i demonstrationer för den fängslade oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj. Alla Frolova är verksamhetsledare för NGO-organisationen OVD-Info som registrerat antalet gripna efter

demonstrationerna och erbjuder dem juridisk hjälp. Hon har aldrig tidigare sett demonstranter gripas i en så massiv skala i Ryssland.

– Så här många gripna har vi aldrig haft. Det innebär väldigt mycket jobb för oss, men samtidigt är det allt fler som anmäler sig som volontärer. Vi får så många ansökningar om att bli volontär att vi inte ens hinner svara på dem alla, säger Alla Frolova.

Förutom de gripna finns också en stor grupp minderåriga demonstranter som polisen inte får hålla häktade. I stället försöker man kontrollera dem på andra sätt.

Anna, 44 år gammal och frånskild mamma till två söner, tillhör medelklassen i Sankt Petersburg och jobbar som inredningsdesigner. Materiellt sett har hennes barn alltid haft allt de kan önska sig, men för femtonårige Igor räcker det inte. Han har levt hela sitt liv under samma president och nu har han fått nog.

– I Europa respekterar staten sina medborgare och skyddar dem. Det borde Ryssland också göra, säger han.

Jag träffar inte Igor själv utan ställer frågan per telefon. Hans mamma berättar hur gripandet i Sankt Petersburg gick till den 23 januari.

– Medan Igor deltog i demonstrationen såg han hur kravallpolisen grep och förde bort en äldre man. Det gjorde honom väldigt upprörd och han ställde sig i första raden och skanderade: ”Skam! Skam!” åt poliserna. När han vände sig om för att gå började poliserna slå honom med sina batonger. De släpade in honom i en buss. Han fick näsan slagen blodig och blåmärken på benen.

Den här formen av misshandel är enligt Anna i sammanhanget att betrakta som mild.

– Som tur var hände inget allvarligare. Han ser äldre ut än 15 år och de kunde ha misshandlat honom riktigt illa.

Samma kväll ringde polisen Anna och hon fick åka för att hämta hem sin son. Innan dess blev han utfrågad i hennes närvaro.

– De ville veta exakt var han hade rört sig och vid vilka klockslag. Jag tror att de ville ha de här uppgifterna för att sedan försöka hitta honom på videokameror.

Anna och Igor åkte hem och hon hoppades att saken var ur världen.

– Tre dagar senare ringde polisen och sade att min son skulle förhöras, nu i egenskap av vittne. Helst samma kväll. Vi åkte dit följande morgon i sällskap med en advokat.

Några dagar senare ringde polisen på nytt och kallade in familjen till ett tredje förhör. Nu skulle frågorna ställas enligt ett nytt formulär som man hade fått från Moskva. Återigen ville polisen veta exakt var Igor hade rört sig och vid vilka tidpunkter. Dessutom undrade polisen om familjen har vänner som stöder oppositionsledaren Aleksej Navalnyj.

– Det verkade som att de vill veta var man kan hitta Navalnyjs stödtrupper. Men de söker på fel ställe, vem som helst kan stödja honom. De flesta som går på demonstrationer gör det av andra orsaker än Navalnyj – de vill ha maktskifte och yttrandefrihet, säger Anna.

Vid bägge förhören medverkade en psykolog. Hon varnade Igor för att om han hade fått ett så kallat administrativt straff, som vanligtvis består av böter, så hade han hamnat på en svart lista och inte kunnat komma in på universitetet.

– Många har förlorat sina studieplatser efter att de deltagit i demonstrationer. Men den där metoden fungerar inte på dagens unga. De är säkra på att det här systemet kommer att falla i alla fall, konstaterar Anna.

Pärsen fortsatte. Efter två polisförhör knackade barnavårdsmyndigheterna på utan förvarning.

– De varnade oss och sade att när kravallpolisen går ut för att skingra demonstrationer går de ut som i krig.

Om det kommer en *prikaz* (order) från Moskva kan de registrera vår familj och då kan de när som helst komma hem till oss och kontrollera hur vi lever. Lägga sig i vårt privatliv hur de vill.

Anna säger att dessa ständiga kallelser, telefonsamtal och förmaningar har gjort henne alldeles slutkörd. Hennes son utfrågas i egenskap av vittne, men hans status kan när som helst omvandlas till misstänkt.

– Jag är i ständig beredskap. Jag har varnat mina vänner och sagt att de måste vara redo att ta emot mina barn och gömma dem om det behövs. Det här påminner om år 1937 (då Stalins utrensningar pågick som värst). Skolelever hotas med relegering om de säger sin åsikt, lärarna tvingas stödja makthavarna. Jag är stolt över min son för att han har övertygelser, men samtidigt är jag hemskt rädd för hans skull. Jag oroar mig för vad som kan hända. Man kan föreställa mig hur polisen agerar mot äldre tonåringar om de gör så här mot femtonåringar.

De ryska polismyndigheterna har vid upprepade tillfällen använt utstuderat våld både under och efter demonstrationerna för Navalnyj. I Sankt Petersburg sparkades en kvinna ner av en Omon-polis den 23 januari då hon protesterade mot att de gripit en demonstrant. Kvinnan fick hjärnskakning.

I Vladivostok trängde sig polisen in hos bloggaren Gennadij Sjulga tidigt på morgonen den 6 februari, satte på honom handklovar och tvingade ner honom på golvet. De knuffade hans ansikte fram till hundmatsskålen och låtsades tvinga honom att äta ur den. Alltsammans filmades och lades ut på nätet.

– Att de trakasserade mig och tog till fysiskt våld var onödigt. Jag är ju inte kriminell. Vad det handlade om var en styrkedemonstration, de har helt klart fått order om att skrämma alla som deltar i demonstrationerna. Jag är en känd bloggare i Vladivostok och har bevakat dem i direktsändning, jag väntade mig repressalier. Men det här var en ny nivå av våld, säger Gennadij Sjulga per telefon från Vladivostok.

Enligt Alla Frolova på OVD-info är många av dem som grips minderåriga.

– Den repressiva maskinen slår ner på alla, inklusive på barn. De går hem till folk, hotar och skräms. De försöker utöva påtryckning genom att gå via arbetsgivare för att folk ska sluta protestera, säger Alla Frolova.

Anna i Sankt Petersburg säger att hon själv minns hur det kändes att leva i ett sönderfallande sovjetsamhälle på 1980-talet.

– Jag är 44 år och när jag växte upp förstod vi att Sovjetunionen höll på att falla samman. Vi visste det, men vi trodde fortfarande på vissa sovjetiska principer. Om man till exempel valde en viss utbildning hade man vägen utstakad framför sig. Dagens generation ser många olika vägar och alternativ. De vet att de kan göra en massa olika saker. Jag är stolt över min son för att han inte bara sitter hemma och äter pizza och tänker på sig själv. Det är trots allt mycket bättre att hamna hos polisen på grund av sina politiska åsikter än på grund av droger eller alkohol.

Anna-Lena Laurén

FAKTA. MASSIVA GRIPANDEN I RYSSLAND

Den 23 och den 31 januari hölls demonstrationer över hela Ryssland i solidaritet med den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Tiotusentals deltog. I dag sitter över elvatusen personer häktade för att ha deltagit i olagliga demonstrationer.

De statliga ryska tv-kanalerna har spritt felaktiga uppgifter om att Navalnyj lockade barn att delta i demonstrationerna. Ända sedan Navalnyj första gången mobiliserade till massdemonstrationer 2017 har många tonåriga skolelever deltagit. Majoriteten av demonstranterna är dock myndiga.

Minderåriga personer får inte hållas häktade i Ryssland. De släpptes därför, men många har nu hamnat under polisens och socialmyndigheters särskilda kontroll.

13 Mario Draghi blir ny premiärminister

Italien. Mario Draghi kommer att bli Italiens nya premiärminister. Efter ett möte med president Sergio Mattarella på fredagen meddelade Draghi att han har samlat ett brett stöd för att bilda en samlingsregering.

De tre största partierna får viktiga portföljer: Femstjärnerörelsens Luigi di Maio förblir utrikesminister, Legas Giancarlo Giorgetti blir industriminister och Andrea Orlando från Demokratiska partiet blir arbetskraftsminister.

Nästan alla parlamentets partier har ställt sig bakom den tidigare ECB-chefen Draghis samlingsregering. Femstjärnerörelsen sade till slut ja, efter att ha krävt en särskild minister för grön omställning. Partilöse Roberto Cingolani får den rollen.

TT-AFP-Reuters

13 Sluta skäm ut er. Det finns kurser att anmäla sig till för att lära sig mer om Ryska federationens lagar.

Oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj var åter i domstolen på fredagen. Han dömdes nyligen till 3,5 års fängelse för brott mot reglerna för en tidigare villkorlig dom. Men fler rättsfall pågår, processer som hans stab ser som politiskt motiverade försök att tysta honom.

TT-AFP-Reuters

13 Stenarna kan vara från tidigare bygge

Storbritannien. Stenarna i mytomspunna Stonehenge ser ut att tidigare ha varit del av ett helt annat monument nästan 30 mil bort. Forskare som har studerat fornlämningen Waun Mawn i sydvästra Wales har funnit flera belägg för att en cirkelformad stensättning som en gång stod där plockades ned och flyttades till slätten utanför engelska Salisbury, där Stonehenge står.

Stonehenge byggdes för omkring 5 000 år sedan. Cirkeln i Waun Mawn restes ungefär 400 år tidigare än så, enligt dateringar som gjorts av kol och sediment i de hål där stenarna stått. Området kring fornlämningen i Wales bedöms ha varit relativt tätbefolkat vid den tiden, men den mänskliga aktiviteten fick ett plötsligt slut under ungefär samma tid som Stonehenge byggdes.

– De kanske migrerade och tog med sig sina stenar, deras nedärvda identitet, säger en av forskarna, arkeologen Mike Parker vid University College London. TT-AFP

13 En enda dos till tidigare sjuka

Frankrike. Endast en vaccindos rekommenderas till personer som redan varit sjuka i covid-19. Frankrike är det första landet som utfärdar en sådan rekommendation. Myndigheterna bedömer att de som redan har haft covid-19 har en immunitet som är likvärdig den man får av första vaccindosen.

TT-AFP

13 Besättning frigavs av pirater

Nigeria. 15 turkiska medborgare som kidnappades av pirater utanför Nigerias kust i januari har släppts fria, enligt turkiska statsmedier. En besättningsmedlem dödades när piraterna stoppade fartyget, som seglade under liberiansk flagg och var på väg från Lagos till Kapstaden. Det är oklart om lösensumma betalats.

TT-Reuters

13 Polisen: IS-flagga upphittad hos gripna

Ingredienser och komponenter för att bygga bomber hittades vid tillslagen. Nu misstänks 14 personer för att ha smitt terrorplaner i Danmark eller Tyskland.

– En upphittad IS-flagga tyder på att de kan vara inspirerade av militant islamism, säger Flemming Drejer vid den danska säkerhetspolisen.

Danska och tyska myndigheter lyckades hålla sina tillslag hemliga i flera dagar. Även under fredagens pressträff var den danska polisen sparsmakad med detaljer om utredningen mot 14 personer som har gripits, misstänkta för att ha smitt terrorplaner.

– Det bygger på en misstanke om att en grupp personer har planlagt ett terrorangrepp i Danmark eller Tyskland, sade Lene Sørensen, chef för polisen i mellersta och västra Själland.

Enligt den danska säkerhetspolisen har man under tillslagen hittat ingredienser och komponenter som kan användas för att bygga bomber. Vid husrannsakningar har man även hittat vapen.

– Vi har också funnit en IS-flagga som tyder på att de här personerna kan vara inspirerade av militant islamism. Det är både intressant och oroväckande att det finns en koppling till en terrororganisation, sade Flemming Drejer, operativ chef vid den danska säkerhetspolisen.

Statsminister Mette Frederiksen (S) säger i ett uttalande att tillslagen är ett bevis på att det finns ”mörka krafter” i Danmark som vill landet ont.

”Personer som är villiga att göra bomber och använda vapen för att de helt enkelt inte håller med om våra danska värderingar”, säger Frederiksen i uttalandet enligt nyhetsbyrån Ritzau.

I nuläget vet polisen inte med säkerhet var terrorattacken skulle ske, men man misstänker att angreppet var planerat att genomföras i antingen Danmark eller Tyskland. Ännu var inte någon egentlig bomb konstruerad.

Fyra män och tre kvinnor häktades tidigare under veckan, enligt Dansk Radio. De sju personerna är misstänkta för att ha planerat terrorangrepp eller för medhjälp till samma brott. Under fredagen häktades ytterligare sex personer, men polisen vill inte uppge några brottsmisstankar för dessa personer.

Tre bröder – 33, 36 respektive 40 år gamla – som kommer från Syrien pekas ut som ledande figurer i gruppen av misstänkta, rapporterar bland andra den tyska tidningen Der Spiegel.

TT

13 Kritiker i exil utsätts för allt mer förtryck på grund av ny teknik

Internet och andra teknologiska genombrott satte formidabla vapen i tyranners händer. Den teknologiska revolutionen har också givit dem nya jaktmarker. Dissidenter och kritiker som förr kunde rädda livhanken utanför hemlandet och göra sig hörda där, är i dag alltmer utsatta och hotade i sina exiler.

JERUSALEM Statsterrorn på främmande mark mot oliktänkande och oppositionella sattes i skarp relief av mordet i Istanbul 2019 på den saudiske skribenten och regimkritikern Jamal Khashoggi. Tumultet kring fallet berodde på att mördarna trampat i klaveret och blottat sig.

Till vardags är regimers terror mot landsflyktiga motståndare långt mer effektiv och gör långt mindre

väsen av sig. Denna globalisering av förtrycket är ämnet för en ny rapport från Freedom House: ”Utom synhåll men inte utom räckhåll – att förstå transnationellt förtryck”.

Studien behandlar främst de sex regimer som hunnit längst i det transnationella förtryckets mörka konster: Kina, Iran, Saudiarabien, Turkiet, Rwanda och Ryssland. Enligt de rön som presenteras lever tre och en halv miljon migranter i skuggan av politiskt betingade hot och trakasserier. Farorna täcker ett vitt spektrum, alltifrån mord, bortrövande, falska Interpol-anmälningar, trakasserier mot familjemedlemmar, internetattacker och identitetsstöld.

En syrisk regimkritiker, Zaina Erhaim, stoppas i passkontrollen på Heathrow. Hennes passnummer aktiverar polisdatorn. Passet har stöldanmälts, och är därmed ur funktion. Efter stort obehag reddes saken upp, men om resenären råkat ut för detta i Dubai eller Teheran hade hon överlämnats till de syriska myndigheterna och knappast överlevt.

58 procent av offren för transnationella förföljelser stämplas av sina ursprungsländer som terrorister, trots att endast ett fåtal av dem svarar mot någon rimlig definition av termen. Ett lätt och billigt attentat mot kritiker är att utfärda en så kallad Red Notice, en efterlysning till Interpol. För den politiskt aktive migranten blir en sådan anmälan, ofta uppbackad av falska dokument, en svår huvudvärk.

Även om det nya värdlandet känner till missbruket av Interpol-anmälningar så måste misstankarna kontrolleras. Den drabbade, som kanske befinner sig mitt i en asylprocess, får fullt upp med personliga bekymmer och finner det klokast att tona ned sina protestaktiviteter. I 62 procent av de fall då regimen lyckas sätta klorna i en eftersökt motståndare har det skett med bistånd från det nya värdlandet.

Regimer talar i regel tyst om sitt våld utomlands. Men detta är på väg att förändras. Ryska och iranska talesmän formulerar ofta sina förnekanden så att de går att läsa som bekräftelser. 2013, då tre ledande PKK-medlemmar mördades i Paris, var den franska

polisen övertygad om att den turkiska underrättelsetjänsten MIT låg bakom.

Det officiella Turkiet förnekade med all kraft misstankarna. Men i dag jublar Turkiets statskontrollerade medier och regimpolitiker över de allt vanligare kidnappningarna av regimkritiker – i sjutton olika länder. I fjol skröt Rwandas president Paul Kagame öppet om hur exilaktivisten Paul Rusesabagina gripits. Rusesabagina klev på ett plan i Dubai och trodde att han skulle flyga till Burundi. I stället flög planet till Kigali i Rwanda, där han greps och anklagades för terrorism.

Länder med stora exilbefolkningar, som Kina, Iran och Turkiet, lägger stora resurser på att infiltrera dessa grupper, ta över deras institutioner och skaffa sig angivare där. Traditionellt har politiska utvandrare funnit stöd och skydd i migrantkvarter – i dag är dessa miljöer allt farligare.

Det mest kända exemplet i Europa är den turkiska diasporan i Tyskland, där flera myndigheter, kamouflerade bakom andra namn, infiltrerat föreningslivet. Det turkisk-tyska motorcykelgänget Osmanen Germania används för att attackera kurdiska aktivister.

Nate Shenkkan, forskningsansvarig på Freedom House, säger att statsterror på främmande mark sällan kostar de skyldiga regimerna något:

– USA och andra demokratier måste börja stifta lagar mot denna typ av fientlig verksamhet på sitt territorium. Dels för att skydda de utsatta, dels för att avskräcka de länder som nu exporterar sitt förtryck utan några konsekvenser.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Tre miljoner landsflyktiga lever under hot

Rapporten ”Out of Sight, Not Out of Reach - Understanding Transnational Repression” kan laddas ned gratis. Den är baserad på 608 fallstudier av brott begångna av 31 regimer på 79 länders territorium. Enligt de presenterade rönen lever över tre miljoner landsflyktiga aktivister, politiker, skribenter och andra i skuggan av permanent hot från regimerna i sina ursprungsländer.

13 Japans OS-general avgår efter sexistiska uttalanden

Peking. Till sist blev kritiken för hård. På fredagen tvingades ordföranden i Tokyos OS-kommitté, 83-åriga Yoshiro Mori, avgå på grund av ett uttalande om att kvinnor i styrelser pratar för mycket. Debaclet synliggör en föråldrad syn på kvinnor i Japan.

– Om vi ökar antalet kvinnliga styrelsemedlemmar måste vi se till att deras talartid begränsas, de har svårt att sluta, vilket är irriterande.

Uttalandet ovan kom från Yoshiro Mori när han kommenterade ett mål om att öka andelen kvinnor i Japans olympiska kommitté till 40 procent. I dag är 5 av 24 medlemmar kvinnor. De fem har han inga problem med, förklarade Yoshiro Mori.

– De förstår sin plats, sade han.

Yoshiro Moris uttalanden speglar ett djupare jämställdhetsproblem i Japan. Landet kommer i World economic forums årliga jämställdhetsindex på 121:a plats av 153 länder. Här är lönegapet mellan kvinnor och män näst högst bland OECD-länderna. Och uppdelningen mellan könen är fortsatt väldigt traditionell. Medan män gör karriär förväntas kvinnor stanna hemma och ta hand om barnen. Kvinnors förutbestämda roll är att vara snälla och le, säger två jämställdhetsaktivister jag tidigare träffat i Tokyo.

– Arbetsgivare ser inte kvinnor som arbetskraft utan som objekt. Det viktiga är hur vi ser ut och hur vi beter oss, sade Yumi Ishikawa som startade #kutoo, en protest mot att kvinnor måste bära högklackat på jobbet.

Men hon märkte också en ökad medvetenhet i jämställdhetsfrågor, särskild bland unga. Och kanske är den senaste veckans reaktioner på Yoshiro Moris uttalanden ett tecken på det. Att Mori bad om ursäkt och hoppades att saken skulle rinna ut i sanden hjälpte inte. Kritikstormen var massiv. Över 100 000 skrev under en protestlista, hundratals volontärer i sommarens OS drog sig ur och elitidrottare stämde in i kritiken.

Till sist insåg Mori att han måste avgå. Då kom nästa kritikstorm. Mori fick välja sin efterträdare själv och fastnade för den 84-åriga vännen Saburo Kawabuchi, tidigare spelare i Japans fotbollslandslag. Saburo Kawabuchi sade sig vara redo att ta sig an uppgiften. Han tyckte så synd om Yoshiro Mori att han inte kunde säga nej.

Varför välja en gammal man av samma skrot och korn? frågade sig kritikerna och efterlyste en kvinna på posten. Det finns tre kandidater, alla tidigare olympier och yngre, som är väl kvalificerade för jobbet, konstaterade de.

Till sist såg regeringen ingen annan utväg än att blockera Saburo Kawabuchi som ordförandekandidat. Vem det blir i stället är ännu oklart.

För Japan är uppståndelsen ytterligare ett bakslag i OS-planeringen. OS i Tokyo skulle egentligen ha hållits förra sommaren men sköts upp ett år på grund av pandemin. Nu är det mindre än sex månader kvar till invigningen och skiftet på ordförandeposten i kommittén adderar ännu ett osäkerhetsmoment till spelen.

Och någon större entusiasm inför spelen råder inte i Japan. Många är skeptiska till om de överhuvud taget ska hållas. En undersökning av nyhetsbyrån Kyodo visar att 47,1 procent tycker de ska skjutas upp igen och 35,1 procent tycker de ska ställas in helt. Bara 14,5 procent vill att de hålls i sommar som planerat.

Marianne Björklund

13 Studenternas russefirande uteblir igen

Även i år får de norska studenterna hitta nya sätt att russefira – som studentfestligheterna kallas i Norge – att tre års gymnasiestudier är avklarade.

Den deppiga nyheten levererade statsminister Erna Solberg (H) under ett digitalt möte med representanter för studentföreningar från hela landet.

– Russetiden är en höjdpunkt för alla och vi hoppas att vi ska hitta möjligheter för någon form av firande. Men stora arrangemang kommer inte att kunna genomföras, sade Solberg under mötet

– Har vi tur kommer många att vara vaccinerade framemot sommaren, men har vi otur får vi kanske en

ny smittovåg, sade Rostrup Nakstad, biträdande chef på myndigheten Helsedirektoratet.

Även Erna Solberg är tveksam till att ge ungdomarna några undantag, speciellt med tanke på att de umgås med långt fler än vad vuxna gör under en dag.

TT NTB

13 Rekordsmäll för brittisk ekonomi 2020

Coronapandemin har slagit rekordhårt mot Storbritanniens ekonomi. Den brittiska bruttonationalprodukten (bnp) sjönk med 9,9 procent under 2020. Det är det största fallet under ett enskilt år som någonsin noterats.

– Dagens siffror visar att ekonomin har gått igenom en allvarlig chock som ett resultat av pandemin, säger Storbritanninens finansminister Rishi Sunak.

– Även om vi ser vissa positiva signaler gällande motståndskraften i ekonomin under vintern vet vi att den nuvarande nedstängningen fortsatt har en stor påverkan på många människor och företag.

Under det fjärde kvartalet noterades en tillväxt på 1,0 procent.

TT-Reuters

14 Anna-Lena Laurén: Många ryssar undviker fortfarande att vaccinera sig

Moskva. I Ryssland går vaccinerandet mot coronaviruset trögt, trots att man i motsats till EU inte har något underskott av vaccin. Det rysktillverkade Sputnik V har fått goda recensioner internationellt, men det är inte godkänt av EU. DN:s korrespondent beslöt efter flera månaders betänketid att låta sig vaccineras.

Kommentar. Anna-Lena Laurén, DN:s korrespondent

Jag hade inte planerat att ta Sputnik-vaccinet. När Putin triumferande meddelade att Ryssland har utvecklat ett coronavaccin var vi många som höjde på ögonbrynen.

Att Ryssland fortfarande är ett land med starka forskningstraditioner (trots att mycket ligger för fäfot i jämförelse med sovjettiden) visste jag. Det var bara det att i en situation där Kreml suktar efter pr-segrar kändes risken stor att Sputnik V hade tagits fram för snabbt. Dessutom hade det inte testats lika mycket som västliga vacciner.

Under hösten noterade jag dock att Michail Fisjman, en av Rysslands bästa oberoende journalister, hade ställt upp som försökskanin för Sputnik V. I sitt nyhetsmagasin ”*I tak dalee*” (Och så vidare) på oberoende Dozjd rapporterade han om hur det gick till. Fisjman är ingen vetenskapsman, men han är definitivt inte en person som deltar i ett propagandakrig.

Redan kring årsskiftet började ett antal utländska korrespondenter vaccinera sig med Sputnik. Jag lät bli, eftersom det fortfarande inte fanns några oberoende, vetenskapliga uppgifter om vaccinets kvalitet. Men när respekterade The Lancet publicerade en artikel den 2 februari om att Sputnik är både effektivt och av allt att döma säkert funderade jag en gång till.

Vaccinet är fortfarande inte godkänt av EU, en process som kommer att ta tid. Myndighetsgranskningar är något annat än så kallade peer reviews, expertgranskningar, i The Lancet. Samtidigt har Ryssland en av världens värsta coronapandemier och en omvittnat ojämn sjukvård. Att bli inlagd här med covid-19 vill jag undvika, inte för att jag tror att det är omöjligt att få bra vård, utan för att det inte är säkert att man får den. En landsman till mig som blev svårt sjuk i covid-19 skulle troligen inte ha klarat sig om han inte flugits med helikopter till Finland.

Coronadödligheten i Ryssland i fjol har visat sig vara betydligt högre än man först rapporterade om. Enligt statistikbyrån Rosstat dog 162 429 personer i Ryssland i corona år 2020. Det är nästan tre gånger fler än vad den nationella covidgruppen rapporterat tidigare (57 555).

Jag beslöt att vaccinera mig.

Många ur den prioriterade gruppen i Ryssland – sjukvårdspersonal, lärare, socialarbetare – tackar nej till vaccinet. Dels litar ryssar ofta inte på sina egna myndigheter, dels är vaccinskepsisen utbredd. Det har därför visat sig att den som är inskriven i den kommunala hälsovården i Moskva bara kan promenera in på närmaste vårdcentral och ställa sig i kön. Man behöver inte tillhöra den prioriterade gruppen.

Även utlänningar får vaccinet gratis genom att till exempel besöka den mobila vaccinationsstationen på det anrika varuhuset Gum i Moskva. I Sankt Petersburg, där jag för tillfället bor, hade jag kunnat vaccinera mig på en privatklinik, men först i slutet av februari. Vaccindoserna koncentreras till Moskva, övriga Ryssland får vänta. Det är med andra ord som vanligt.

Jag beställde tid på en privat hälsovårdsklinik i Moskva. Läkaren som undersökte mig sade att hon själv ännu inte hade vaccinerat sig, men att hon ”tyvärr” skulle bli tvungen att göra det i slutet av månaden.

– Vill ni inte vaccinera er? undrade jag.

– Man försöker ju alltid låta bli att injicera sådant som inte är nödvändigt. Vaccinet har tagits fram väldigt snabbt, svarade läkaren.

Hennes svar påminde mig om att en av mina närmaste vänner i Sankt Petersburg väntar med att ta vaccinet, eftersom hans läkare avråder. En väninna i Moskva har beslutat sig för att ta det, men väntar på det andra ryska vaccinet Epivaccorona, som enligt hennes efterforskningar är bättre.

En tredje väninna har bestämt sig för Sputnik, men vill först ”planera in det”, så att hon vid behov ska kunna vara sängliggande efteråt.

Sputnik ska på sin höjd kunna ge lite feber och trötthet, men ryssarna är ett folk av muminpappor som älskar att planera för katastrofer. De älskar även att gå till läkaren och att jämföra olika mediciner och vacciner. Många tror varken på myndigheter eller vacciner och tänker inte vaccinera sig alls.

Allt det här leder till att vaccinationstakten i Ryssland är låg och att vaccindoserna inte går åt. Den infekterade debatten om vilka grupper som egentligen borde få gå först existerar alltså inte här. De flesta av mina ryska vänner verkar närmast tacksamma över att andra går först.

Just nu är det många som ställer frågor om hur jag känner mig efter första dosen. Jag känner inga större biverkningar. Om tre veckor tar jag den andra dosen.

Det viktiga är ändå inte hur jag känner mig nu, utan huruvida det kan bli några biverkningar på längre sikt. Jag vet inte om det här var rätt beslut. Det var en avvägning. Jag hoppas att det var det rätta.

Natalia Kalesnikova AFP

FAKTA. SPUTNIK V SÄLJS TILL 20 LÄNDER

Ryssland har fått beställningar på en miljard doser av Sputnik V från tjugo länder. Där ingår bland annat Israel, Förenade Arabemiraten, Argentina och

Brasilien. Det enda EU-landet som har valt att köpa in Sputnik är Ungern.

Ryssland har också ingått ett avtal med Indien om att vaccinet kommer att tillverkas där på licens.

14 ”Polen är inte längre fullt ut en demokrati”

Den symboliska endagsstrejken i Polen, då de flesta oberoende mediers webbsajter under ett dygn gick ned i svart, kan se ut som en framgång.

– Men om protesten stannar vid att reklamskatten stoppas är det bara en halv seger. Vi måste också fundera på hur det står till med vår demokrati, säger Adam Bodnar, polsk demokratiombudsman.

Det var i onsdags som ett 40-tal av Polens nyhetssajter ersatte sin vanliga rapportering med en svart förstasida. Det skedde i protest mot en ny reklamskatt som de anser hotar Polens oberoende medier.

Under rubriken ”Medier utan val” vädjade medierna till regeringen om att backa från planerna på den ”orättfärdiga och ogenomtänkta” reklamskatten, som

de menade kan ödelägga pressfriheten och den polska demokratin.

Bland de som protesterade fanns inte bara de privatägda medierna, som ännu är oberoende av Polens regerande högernationalistiska parti Lag och rättvisa (PIS). Även ett mindre parti i den styrande koalitionen har markerat avståndstagande.

Och kanske ännu viktigare: USA:s utrikesdepartement gick i skarpa ordalag ut till försvar för pressfriheten i Polen.

– Det är oumbärligt för demokratin att medborgarna får tillgång till olika informationskällor. Vi håller också ett öga på det hotande åtalet mot Kvinnostrejkens ledare Marta Lempart, eftersom rätten till fredliga protester och ett oberoende rättsväsende är avgörande för varje demokrati, sade utrikesdepartementets talesperson Ned Price.

Allt det kan betyda att PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynski, som tidigare lagt under sig public service-tv, denna gång inte lyckas att kväsa de fria tidningarna och tv-kanalerna, av vilka många redan går på knäna på grund av pandemin.

Adam Bodnar, som sedan 2015 är Polens ombudsman för medborgerliga rättigheter, är ändå inte särskilt optimistisk. Han anser att demokratin i landet befinner sig i ett kritiskt läge.

I en artikel i nyhetsportalen Onet i veckan skrev han att mediernas protest tvingar alla att överväga var den polska demokratin befinner sig, och huruvida medierna kan fortsätta att spela rollen som övervakare av makten och säkra medborgarnas rätt att få information:

”Om gränsen för det acceptabla förflyttas, så kanske vi inte kommer att ha rättvisa val 2023. Kanske det återstår några frihetens enklaver, precis som i Ungern där det finns kvar några få titlar och radiostationer på internet.”

I artikeln påminner Adam Bodnar om att Jarosław Kaczynski 2011 förutspådde: ”Det kommer en dag då Warszawa blir ett Budapest.” Tio år senare finns det knappt fria medier kvar i Ungern, och i Polen befinner sig de fria medierna under ett växande tryck. Den polska regeringen tillämpar salamitaktik: En tunn skiva i taget av fri- och rättigheter skärs bort.

Jag får tag på Adam Bodnar i en paus mellan två digitala seminarier och hinner ställa några frågor om tillståndet för den polska demokratin.

Hur långt ifrån Ungern, som i veckan stängde ned den sista självständiga radiosändaren, befinner sig Polen?

– Ännu är det långt dit. Vi har fortfarande gott om utrymme för pluralism.

Han pekar på att i senaten (parlamentets överhus) har oppositionen knapp majoritet, det finns lokala självstyren, ett starkt medborgarsamhälle, många fria och oberoende medier och en stark representation i sejmen (underhuset).

– Och så är Ombudsmannen en oberoende institution, även om min mandatperiod har löpt ut och jag väntar på en efterträdare.

Har läget på något sätt förbättrats efter ”den svarta onsdagen”?

– Det vet vi inte ännu. Aktionen var absolut en mycket stark och uttrycksfull signal, som fick stor uppmärksamhet, även internationellt. Det visar reaktionerna från EU och USA:s utrikesdepartement. Så det kan helt enkelt inte ignoreras av makthavarna. Viktigt är också att det råder oenighet inom höger-koalitionen.

Hur skulle du beskriva läget för demokratin i dagens Polen?

– Vi är inte längre en demokrati ordets fulla bemärkelse. De bedömningar som görs av organisationer som till exempel Freedom House, att vi är en ”icke konsoliderad” demokrati, är säkerligen riktiga. Som jag ser det rör vi oss allt mer mot en

konkurrerande auktoritarism, vilket betyder att demokratins alla formella institutioner och mekanismer finns, men de blir alltmer en fasad, och det styrande partiet har ett ständigt överläge mot sina politiska motståndare.

Vad finns det för utsikter att förändra situationen?

– Det viktigaste är att göra allmänheten medveten om att de demokratiska institutionerna, inklusive domstolarna och en opolitisk offentlig förvaltning, är livsviktiga värden – också för vår framtid i Europeiska unionen. Det är en stor uppgift, som särskilt borde riktas dit oberoende medier inte når, dit där det är svårare att nå med demokratisk argumentation, de små städerna och landsbygden.

– Det gör att det inte räcker att prata om demokratiska värden, utan också om livskvalitet, sociala rättigheter och kvaliteten på offentlig service. Kanhända kan erfarenheterna av pandemin hjälpa till att visa varför en fungerande och stark stat är förmånligt för medborgarna. **Michael Winiarski**

14 Över hundra covidsjuka på skidort

USA. En skidanläggning i Colorado i USA har drabbats av ett covidutbrott och minst 109 anställda har testat positivt för pågående infektion. Fallen kopplas inte till kontakten med besökare utan snarare till sociala kontakter utanför arbetsplatsen och delat boende, enligt ett uttalande som CNN rapporterar om.

Andra anläggningar har också rapporterat fall av covid-19 men det på Winter Park är det största, enligt Colorados hälsomyndigheter.

Anläggningen säger att åtgärder har vidtagits för att minska risken för smittspridning. Det inkluderar extra personal, munskyddskrav, fler skyltar, begränsningar vid matservering och en statligt godkänd teststation.

TT

14 Draghi har svurits in som ny ledare

Italien. Den tidigare ECB-chefen Mario Draghi har officiellt svurits in som Italiens premiärminister. Han har lyckats samla stöd för en regering som involverar nästan alla partier i parlamentet.

73-årige Draghi – som fick smeknamnet ”Super Mario” för sina insatser under finanskrisen – kallades in för att lösa Italiens politiska kris sedan den tidigare koalitionsregeringen kollapsat. Nu väntar utmaningar som att hantera pandemin och de ekonomiska utmaningar som har följt i dess spår. Draghi tillhör inget parti men har lång erfarenhet inom statsförvaltningen såväl som inom banksektorn.

TT-AFP

14 Militärjuntan jagar oppositionella

Myanmar. Människor i Myanmar fortsätter ge sig ut på gatorna för att protestera mot militärkuppen den 1 februari då flera ur landets styre tillfångatogs, däribland ledaren Aung San Suu Kyi. Militären har riktat in sig på att frihetsberöva allierade till Aung San Suu Kyi och tillkännagav på lördagen att man söker efter sju demonstranter. De riskerar åtal för kommentarer i sociala medier som sägs ”hota den nationella säkerheten”.

Hittills har minst 350 personer frihetsberövats i samband med kuppen.

TT-Reuters

14 Åter tillåtet att ta en öl på krogen

Med lägst antal nya covid-fall i EU har Island gradvis lättat på virusåtgärderna och öppnat simhallar, gym och barer. Nu läggs fokus på att testa resenärer vid gränsen för att stoppa nya virusvarianter från att komma in i landet.

I Reykjavik har ölet flödat fritt sedan i måndags – då barer fick lov att öppna igen.

– Jag känner mig privilegierad, säger den 73-årige optikern Gunnar Gudjonsson som tar ett glas med en kompis.

Island är det land i EU som har registrerat minst antal nya fall av covid-19 de senaste veckorna, enligt smittskyddsmyndigheten ECDC. I takt med att fallen har minskat har Island sedan i november gradvis lättat på sina virusåtgärder.

Sedan i december har det varit fritt fram att besöka simhallar och sedan i januari är det okej att lyfta tungt och springa på löpband på gym. Kontrasten är stor mot den verklighet som fortfarande råder på många andra håll i pandemins Europa.

Island, som har omkring 365 000 invånare, har vaccinerat omkring 4 procent av befolkningen och registrerat strax över 6 000 fall av covid-19 och 29 dödsfall.

Även om många andra europeiska länder har lyckats vända kurvan är det få – om ens något – som har lyckats begränsa spridningen på samma sätt som Island har gjort.

Framgången förklaras av en rad faktorer, enligt experter.

– Den första är nationens vilja att följa alla restriktioner, säger polischef Vidir Reynisson.

Den andra faktorn är att vårdsystemet har klarat av belastningen och kombinationen av kontaktspårning, test och analys av samtliga fall, lägger han till.

Att Island är en avlägsen och isolerad ö med relativt få invånare och bara 200–300 inresande om dagen – att jämföra med 18 000 före pandemin – kan också ha spelat in.

Även om ekonomin går bra och livet till stora delar har återgått till det normala vidtar Island fortsatt försiktighet vid gränsen. Redan strikta kontroller har förstärkts och sedan den 15 januari måste alla som reser in via flygplatsen Keflavik ta två covidtester med fem dagars mellanrum medan de sitter i karantän.

– Det har förstås till stor del att göra med att man vill stoppa nya virusvarianter från att ta sig

in i landet, säger Johanna Jakobsdottir, biostatistiker vid Islands universitet. TT-AFP

TT

14 Larry firar tio år på Downing Street

Storbritannien. Katten Larry har tjänat tre premiärministrar och firar nu tio år av mjuk diplomati på 10 Downing Street.

Som fyraåring kallades han in från ett katthem i kampen mot råttor i premiärministerns residens. Men ända sedan den 15 februari 2011 har det funnits frågetecken kring huruvida Larry har gjort sig förtjänt av titeln ”Förste musjägare”. De första månaderna lyckades han visserligen få tag i tre gnagare, enligt den tidigare premiärministern David Cameron. Men numera går hans dagar mest ut på att välkomna gäster, inspektera säkerhetsarrangemang och undersöka vilka antika möbler som passar bäst för en vilostund.

TT

14 Karin Bojs: Nya toner i trumpeten från stenåldern

Ljudnivån var 100 decibel om man stod i närheten, och tonerna klingade i C, ciss och D. Nu har forskare åter fått ljud i trumpetsnäckan från jägarstenåldern.

KRÖNIKA. Grottan Marsoulas i södra Frankrike och dess grottmålningar har varit kända sedan slutet av 1800-talet. På 1930-talet hittades en stor snäcka av arten *Charonia lampas*. Dåtidens arkeologer drog slutsatsen att snäckan hade använts som ett rituellt dryckeskärl. Sedan dess har den förvarats på Naturhistoriska museet i Paris.

Men nu har snäckan från Marsoulas undersökts igen med moderna metoder. Och slutsatsen är solklar – det är ett av världens äldsta musikinstrument.

Bara ett fåtal kända musikinstrument är ännu äldre. I några grottor i Schwaben i södra Tyskland har man hittat flöjter av mammutelfenben, svanben och gamben som är omkring 40 000 år gamla, från en period under istiden som arkeologer kallar aurignacien.

De flöjterna är alltför fragmenterade för att kunna spelas på i dag. Men det finns rekonstruktioner som ger oss en aning om hur de kunde låta. (När jag gjorde program i Sommar & Vinter i Sveriges radios P1 för några år sedan fixade vi en inspelning på en sådan rekonstruktion. SR har rättigheterna, och låten ligger fortfarande kvar i mitt sommarprogram på deras hemsida.)

Snäckan från Marsoulas är drygt 17 000 år gammal, från en period som kallas magdalenien, när istiden hade börjat släppa sitt grepp över Europa.

Den hade sitt ursprung i Atlanten, minst tjugo mil från grottan vid foten till bergskedjan Pyrenéerna där den hittades. Uppenbarligen har den tidens människor burit snäckan hela långa vägen. Eller kanske snarare delar av vägen, med byten och handelstransaktioner på vägen.

De har också lagt ner möda på att dekorera den med fingeravtryck i röd ockra – i samma stil som de målningar som finns på grottans väggar. Där har konstnärerna med mängder fingeravtryck framställt djur, såsom europeisk bison. De största målningarna är över två meter. Uppenbarligen skulle snäcktrumpeten och grottmålningarna matcha varandra.

Carole Fritz, som har lett forskargruppen, är verksam vid universitetet i Toulouse, vid det franska nationella forskningscentret CNRS och är även forskningschef vid grottan Chauvet med världens äldsta kända grottmålningar. Hon och hennes medförfattare redovisar sina nya rön i tidskriften Science Advances.

Deras undersökning av den 31 centimeter långa snäckan, upp till 18 centimeter bred, visar att den har bearbetats i öppningarna. Den smala sidan har

jämnats till med ett verktyg, och där finns rester av något brunt material som måste ha varit till för att fästa ett munstycke. Även inuti snäckan har någon gjort centimeterstora hål, säkert för att fixera munstycket.

Arbetssättet påminner mycket om trumpetsnäckor från olika håll i världen, där människor in i historisk tid har använt snarlika arter som musikinstrument. Snarlika snäcktrumpeter har använts eller används fortfarande bland annat i Oceanien, Nya Zeeland, Nya Guinea, Indien, Tibet, Japan och Indokina. Det äldsta kända exemplet är från antikens Grekland.

När forskargruppen jämförde med en stor samling sådana instrument från Musée du Quai Branly-Jacques Chirac i Paris, liknade fyndet från grottan Marsoulas mest ett från Syrien. Forskargruppen tog hjälp av en professionell musiker för att undersöka ljudet i instrumentet. Denna musiker lyckades få fram tonerna C, ciss och D. Ljudnivån var hög – omkring hundra decibel på en meters avstånd, och klangen onekligen lik en modern trumpet. En ljudfil med musikerns inspelning ligger på internetversionen av denna krönika på dn.se.

Vi kan alltså säkert säga hur tonerna lät. Men ingen människa i dag har facit om vilka melodier magdalenierna kunde skapa med snäckans tre toner. Där står det oss alla fritt – antingen vi är proffs eller amatörer – att använda vår fantasi.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

14 Björn Wiman: Därför kan pandemin vara djunglernas hämnd

Den föll som en väldig meteor från världens tak. Glaciären i delstaten Uttarakhand i norra Indien som kollapsade och störtade ner i en lavin av vatten och sten. Hundratals människor förlorade livet. De blev de senaste men knappast de sista offren när den globala uppvärmningen får Himalayas isar – jordklotets ”tredje pol” – att falla samman.

En glaciär som kollapsar är en rörelse ur den djupa tiden – den tid som fanns före och som kommer att finnas efter dagens politiska konjunkturer. Det är också den sortens händelse som kunde rymmas i en roman av den norska författaren Maja Lunde. I böcker som ”Binas historia” och ”Blå” gestaltar hon, genom svindlande förflyttningar i tiden, hur klimat- och hållbarhetskrisen är på väg att föra våra liv in i en framtid som vi i dag helst inte vill föreställa oss. Hon visar att klimatförändringen inte är något som kommer att inträffa vid en distinkt tidpunkt i historien, utan att den redan är här – i en serie skred som tillsammans skapar en större katastrof och en oåterkalleligt ny verklighet.

I sin senaste roman, ”Przewalskis häst”, använder Maja Lunde de vilda hästarna från de förhistoriska grottmålningarna för att visa hur människan hänger samman med naturen. I litteraturlistan nämns att boken delvis är inspirerad av den berömda djurhandlaren och djurparkspionjären Carl Hagenbeck, vars berömda zoo utanför Hamburg öppnade 1907. Carl Hagenbeck ville gärna framställa sig själv som ett slags modern Noak, som visade vilda djur i sin rätta miljö, men de exotiska djur som han lät fånga in såldes dyrt och transporterades under stora plågor till Europa.

Hagenbecks namn är bekant för många också från Evert Taubes sjömansvisa ”Möte i monsunen”, där den

akterseglade sjömannen Fritiof Andersson mönstrar på ett koleldat ångfartyg med en last av vilda djur: ”Tigrar, lejon, elefanter som de sålt till Hagenbeck/ som du varit hos i Hamburg eller hur?”

Sången slutar som bekant med att skeppet går in i en cyklon, djuren sliter sig och gör kaos ombord. Lejonet slukar djurparkens representant, en gorilla klättrar ner i maskinrummet och till slut är det bara Fritiof Andersson och en elefant levande kvar ombord.

Liksom många muntra skrönor har också denna en historisk bakgrund, i skärningspunkten mellan de gamla segelfartygens tid och den nya, snabba ångbåtstrafiken, som bland annat gjorde det möjligt för människan att frakta vilda djur över världshaven för allmän beskådan på djurparker i västvärlden.

Min avsikt är nu inte att få Evert Taube att bli *cancelled*, vare sig som förespråkare för fossilindustrin eller för ökad rovdrift på naturen. Snarare att peka på att också äldre tids fiktion är nödvändig för vår tids fantasier. Bibelns berättelse om Noaks ark, ”Möte i monsunen” och ”Przewalskis häst” ställer samma grundfråga om hur människans ofta våldsamma överträdelser av naturens gränser utsätter oss och vår civilisation för enorma risker.

Av de åtta miljoner arter som lever på jorden hotas i dag uppemot en miljon av utrotning, många inom de närmaste årtiondena. Man talar om en sjätte massutrotning av liv på jorden – senaste gången detta inträffade var när dinosaurierna dog ut för 66 miljoner år sedan.

Detta är naturligtvis inte bara en angelägenhet för dem som har en fäbless för lejon eller urtida vildhästar. Artutrotningen kommer, om ingenting görs, att påverka försörjning, utveckling och ekonomi på ett sätt som hotar hela den moderna civilisationen. Förlusten av biologisk mångfald undergräver själva fundamentet för vårt uppehälle, vår hälsa och vår livskvalitet – i hela världen.

Coronakrisen har ytterligare understrukit detta samband. Faktum är att ekosystemens sammanbrott

kan ses som en direkt orsak till pandemin; i december förra året framhöll en FN-panel att människans ohållbara konsumtion, handel och utbredning över jordens yta är de främsta skälen till pandemins uppkomst och spridning. När människan förstör ekosystemen genom intensiv exploatering av mark och handel med vilda djur riskerar vi att exponeras för bakterier, virus eller parasiter som kan spridas mellan djur och människor. Och i takt med att människan bränner, skövlar och utrotar allt fler arter samtidigt som vi reser alltmer ökar risken.

På så sätt är pandemin också direkt kopplad till klimatkrisen. Även klimatförändringarna i sig ökar risken för pandemier, genom att driva människor och andra djur på flykt och underlätta för sjukdomar att få fäste på nya platser. Johanna Frändén – som nyligen fick DN:s kritikerpris Lagercrantzen – påpekade i en krönika nyligen i Aftonbladet att coronapandemin inte är ett slags generalrepetition för en större kris, utan en klimatkris i egen rätt.

Och inte nog med det. Även om vi får kontroll över just det här coronaviruset så kommer det att komma nya. ”Det finns ingenting som tyder på att covid-19 kommer att bli den sista av sitt slag, för interaktionsgraden mellan människans ekonomi och i stort sett alla potentiella reservoararter stiger brant, drivna av delvis samma krafter som driver det ofrånkomliga sjätte massutdöendet”, skriver författaren och humanekologen Andreas Malm i sin nya bok ”Corona, klimatet och det kroniska nödläget”. Covid-19 är bara början. Klimatkrisen och pandemin drivs av samma kraft.

”Det var självaste Nemesis från djunglerna, min vän”, säger Fritiof Andersson om de vilda djurens myteri ombord på ångfartyget i Evert Taube visa. Naturens egen vedergällning. Inte omöjligt att han var något på spåren.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

14 Separatism i skuggan av corona

Drygt tre år har gått sedan separatisterna höll en olaglig folkomröstning och därefter ensidigt förklarade Katalonien självständigt från Spanien. När regionen går till val på söndagen har allt och inget förändrats.

Coronaviruset har krävt sin tribut i hela Europa, också på den iberiska halvön. Spanien har drabbats hårt, inklusive Katalonien. Medborgarna är inte särskilt nöjda med sina myndigheter någonstans.

Pandemin har tvingat fram restriktioner som också påverkar regionvalet. Poströstningen ligger på rekordnivå. Och självständighet ter sig knappast som invånarnas viktigaste fråga just nu.

Den sista tv-debatten, i torsdags, präglades ändå av både covid-19 och sedvanligt dåligt humör. Socialisternas huvudkandidat Salvador Illa, som leder i en del opinionsundersökningar, kritiserades för att inte ha tagit ett coronatest före drabbningen – av det påstådda skälet att han smitit före i vaccinkön.

Socialisterna och de två stora katalanska partierna ligger sida vid sida på lite drygt 20 procent. Kanske går det som det brukar, att separatisterna på grund av valsystemet tar hem en knapp majoritet av mandaten trots en minoritet av rösterna. De har svurit på att inte samarbeta med ”statens” partier, trots att detta fungerar utmärkt för vänstervarianten ERC i parlamentet i Madrid.

Ett antal separatistledare sitter kvar i fängelse för sin roll i utbrytningsförsöket 2017. Självständighetsivrarna är sinsemellan kluvna när det gäller taktiken. Deras stora problem är att de fortfarande bara samlar ungefär hälften av Kataloniens befolkning för sin sak, pandemi eller inte.

Självstyret är redan omfattande. Separatismen är en återvändsgränd. Det hindrar inte att det en dag, när pesten är besegrad, måste föras nya konstruktiva

samtal om regionens framtid. Men även de som vill förbli spanjorer räknas.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

14 Nu vågar också människor på den ryska landsbygden protestera mot Putin

Vi är vana att se demonstrationer mot regimen på gatorna i Moskva och Sankt Petersburg. Men under de senaste tio åren har det hänt något ute i regionerna. Plötsligt visar enskilda - medborgare stort mod. Och det är ett betydligt större problem för den ryska regimen, skriver Anna-Lena Laurén i ett utdrag ur sin aktuella bok ”Sammetsdiktaturen”.

Sjies är en flod i nordvästra Ryssland. Den har gett sitt namn till en järnvägsstation mitt i våtmarker och skog. Till närmaste stora stad, Syktyvkar, är det ett hundratal kilometer fågelvägen.

Medan vi kör sträckan Syktyvkar–Sjies med fyrhjulsdriven jeep berättar chauffören att en kvinna i

området nyligen har dödats av vargar. Jag frågar om han verkligen är säker på sin sak, eller om det bara är en skröna. Han är säker. Jag undrar om det inte har lett till att folk kräver att vargstammen ska minskas. Han förstår inte frågan. Att det finns vargar i skogen är något man får leva med, det här är inte Moskva.

De här enorma, glest befolkade trakterna i nordvästra Ryssland kallas ”russkij sever”, den ryska nord. Traditionellt avser man då den europeiska delen av norra Ryssland, inte Sibirien. Till ryska nord hör exempelvis Murmansk, Archangelsk, Kotlas, Syktyvkar. Och Sjies. En okänd järnvägsstation mitt i ingenstans. Den hade förblivit okänd om det inte hade varit för Moskvatjänstemännens idé att börja dumpa sopor här.

De hade inte räknat med människorna som bor i norr. Rika är de inte, men resursstarka på ett annat plan. Och, som en journalist uttrycker det i Novaja Gazeta: de älskar sina hem.

Allt detta kom som en överraskning för makthavarna i Moskva. De har aldrig intresserat sig för sina egna provinser.

Kreml anklagar regelbundet väst för russofobi. Samtidigt har jag gång på gång slagits av den häpnadsväckande nedlåtande inställning den ryska eliten gång på gång visar gentemot befolkningen utanför Moskva. Det ligger något djupt avslöjande i att man vill lösa sitt eget avfallsproblem genom att dumpa det på andras svampställen. En sådan idé är bara möjlig om man uppfattar sina landsmän i provinsen som en passiv, obildad skock, van vid att behandlas som en slagpåse.

Vad skulle hända om beslutsfattarna i Stockholm transporterade 2,5 miljoner ton osorterade sopor till Kiruna? Om Helsingfors beslöt att dumpa sitt avfall i Ivalo?

Kärret i Sjies skulle ha börjat fyllas med sopor år 2018. Men det blev stopp. Invånarna i Syktyvkar, Archangelsk, Urduma, Ajkino ställde sig i vägen.

Det sägs ofta att alla förändringar i Ryssland börjar i Moskva. Jag är inte så säker på det. Det är visserligen sant att ingen politisk förändring i Ryssland är permanent förrän den har skett i Moskva. Oppositionsrörelsen mot Putin har Moskva som centrum. Här sker alla de stora demonstrationerna mot regimen.

Men under de senaste tio åren har det hänt något i de ryska regionerna. Och det är, i grund och botten, ett större problem för Putin än demonstrationerna i Moskva.

Att den så kallade kreativa klassen i huvudstaden – högutbildade, beresta, urbana personer – inte röstar på Putin är ett pris han är beredd att betala. De här personerna är inte hans väljare, och de är framför allt inte i majoritet. Putinregimen vilar inte på lojalitet och engagemang, den vilar på passivitet och skepsis mot förändring. Den skepsisen finns ute i provinserna, och historiskt sett är den inte omotiverad. Ryssar utanför Moskva och Sankt Petersburg vet att politiska förändringar mycket sällan är till deras fördel.

Ryssland är en centraliserad stat och beslutsfattarna bryr sig aldrig om hur förändringar slår ut i periferin. Där har man bara att, som det ryska verbet lyder, *terpet*. Stå ut.

En majoritet av dessa invånare röstar trots detta på Putin. Inte för att de älskar honom, inte för att de tycker att allt är bra. Utan för att de inte vill att det ska bli ännu sämre.

Men under de senaste tio åren har allt fler protester uppstått långt utanför Moskva. I Archangelsk och Syktyvkar går invånarna ut och stoppar avstjälpningsplatsen i Sjies med sina egna kroppar. De slår upp ett tältläger på platsen och får massivt stöd av lokalbefolkningen. Genom sociala medier samlar man ihop tusentals aktivister ständigt håller lägret bemannat genom att lösa av varandra. Medan jag skriver den här boken har bygget tillfälligt stoppats. Tingsrätten i Archangelsk har konstaterat att företaget Technopark, som bygger avstjälpningsplatsen, har slagit upp baracker och grävt en brunn olagligt. Det är

en seger för aktivisterna, men bara en delseger. Hur det slutligen ska gå är fortfarande oklart.

I Jekaterinburg protesterar invånarna i maj 2019 mot att en kyrka ska byggas på ett av stadskärnans få grönområden. De drabbar samman i flera nätter med privata vaktbolag och religiösa aktivister, medan polisen står passiv. Det hela slutar med att aktivisterna vinner – det blir ingen kyrka.

Pensionsreformen 2018 leder till en mängd manifestationer i och utanför Moskva. Reformen dras inte tillbaka, men Putin tvingas försvara den – med andra ord, ta öppet ansvar för den – i ett specialsänt tv-tal. Fram till dess har han låtit premiärminister Dmitrij Medvedev bära hundhuvudet.

När Moskvapolitikerna samma år börjar köra ut sopor i regionerna spärrar tusentals människor i Volokolamsk och Kolomna vägarna. I mars 2018 åker jag till Volokolamsk, vars lokala avfallsplats har läckt ut stora mängder svavelväte efter att Moskva började dumpa sina sopor där. Staden, grundad på 1100-talet, är en av Rysslands äldsta och ligger drygt 100 kilometer väster om Moskva. Hit har många Moskvabor flyttat för att deras barn ska få växa upp i frisk luft.

Nu får de i stället leva i en stickande lukt av ruttna ägg. En hälsning från deras forna hemstad.

Vid sjukhusets port träffar jag Maja Azenko, som precis har fått sina sexåriga tvillingdöttrar utskrivna.

– De ansvariga borde korsfästas! säger Azenko, med rösten darrande av raseri.

Hennes barn har fått utslag i ansiktet. Läkaren säger att det beror på vanlig allergi, något som Maja Azenko avfärdar som en lögn. Hon är övertygad om att det är svavelvätet som är boven, och att läkarna har fått order att ge falska diagnoser.

Kommundirektören i Volokolamsk avgår. Under tiden bevakar invånarna portarna till avstjälpningsplatsen. Lastbilar från Moskva stoppas handgripligen. En av de

lokala aktivisterna jag träffar är mycket noga med att påpeka att han inte har något emot Vladimir Putin.

– De flesta av oss stöder Putin. Men vi litar inte på tjänstemännen, säger han.

Uppfattningen att tsaren är god, men bojarerna (underhuggarna) dåliga är gammal tradition i Ryssland. Det är en inställning som biter sig själv i svansen – de korrupta tjänstemännen som har sålt ut avstjälpningsplatsen i Volokolamsk åt huvudstadsregionen fungerar till punkt och pricka enligt logiken i Putins system. Tjänstemännen har gått med på att ta emot Moskvasopor, trots att deras avstjälpningsplats inte har plats för dem, eftersom de själva får en dusör för besväret. Metoden kallas *otkat* och går i korthet ut på att ledande tjänstemän gör personlig vinst på alla betydande projekt. När ett företag vinner en upphandling betalar det en viss procent av summan under bordet till tjänstemännen.

Det leder i sin tur till att tjänstemännen har ett intresse av stora projekt, till exempel för att ta emot andras sopor. Därför kommer de om och om igen att genomföra affärer som i bästa fall är meningslösa, i värsta fall rent skadliga.

Korruption är Putinsystemets kärna. Men när aktivisten säger att han inte vill kritisera Putin handlar det inte nödvändigtvis om att han inte inser den saken. Det handlar om taktik. Om en protesträrelse ska ha möjlighet att lyckas gäller det att fokusera på en mycket konkret och avgränsad sakfråga. Utmärkande för Putins sammetsdiktatur är att den faktiskt ibland är beredd att backa – när det blir enklare. Men då måste resultatet kunna tolkas som folkets seger över byråkraterna, inte över Putin.

Det går ingen bilväg ända fram till Sjies. Vi följer floden Vytjegda längs dess norra strand, tills vi kommer till ett färjeläge där vi lämnar bilen på stranden och stiger på färjan. På andra sidan väntar en UAZ – en sovjettillverkad minibuss som i Ryssland går under smeknamnet *buchanka*, limpan, efter sin

knubbiga form. Inne i bilen sitter man på plankor, som behändigt kan placeras ut på olika sätt beroende på antalet passagerare och mängden bagage. De flesta medpassagerare är aktivister från trakten, som under en längre tid har rest fram och tillbaka mellan Sjies och sina hem. De har vanliga jobb – sjuksköterskor, sjömän, lagerarbetare – men tar regelbundet ledigt utan lön för att kunna delta i kampen mot huvudstadens sopor.

Tidigare kunde man ta tåget direkt till Sjies. Nu har tågen dragits in för att hindra aktivisterna från att ta sig till lägret. Det hjälper inte. Folk strömmar till i alla fall och transporteras sista biten med hjälp av UAZ-bilen. Buchankan är hårdför och enkel, kräver inte mycket och tar sig fram överallt – en symbol för de egenskaper som har gjort Sjiesaktivisterna så framgångsrika.

Vi körs längs skumpiga skogsvägar fram till Sjieslägrets första utpost. Därifrån går vi sedan en och en halv kilometer till fots genom skogen med lervälling upp till anklarna. Vi passerar ett järnvägsspår, klättrar upp för en jättelik grushög som egentligen skulle användas som utfyllning i avstjälpningsplatsen och blickar ut över ett enormt, kalhugget område. Här var det meningen att Moskvabornas sopor skulle dumpas. Femtio hektar skog har huggits ned utan tillstånd.

Lägret, som ligger på andra sidan grushögen, är oklanderligt välorganiserat. Det har mäss, kök, sopsortering, sovtält, avträden och bastu. Maten lagas över öppen eld. Strängt alkoholförbud råder – och följs till punkt och pricka.

I lägret träffar jag en av Sjiesrörelsens inofficiella ledare. Hon heter Anna Sjekalova, men kallas i folkmun Snövit eller Jeanne d'Arc. Sjekalova är en butiksägare från den lilla staden Urduma. Hon har blonderat hår och en orubblighet som är utmärkande för en viss sorts ryska kvinnor över femtio.

– Jag är född i skogen. Jag har vuxit upp i skogen, jag vet allt om den. Vad skulle du göra om någon ville förvandla det du älskar mest till en avstjälpningsplats?

undrar Sjekalova och tittar på mig med höjda, elegant plockade och målade ögonbryn.

– Du skulle göra motstånd.

Sjekalova har ofta stått i främsta ledet när de privata vakterna vid upprepade tillfällen har försökt vräka aktivisterna. I maj 2019 satt hon av femton dagar i fängelse som straff, varefter hon omedelbart återvände till lägret. De privata vakterna som bevakar bygget av avstjälpningsplatsen är så rädda för henne att de kastar salt på henne.

– Stackarna tror att jag är en häxa, säger Anna Sjekalova.

Enligt rysk folktro skyddar salt mot häxor.

Ryssland är fullt av människor som Anna Sjekalova. Enskilda medborgare som, när en hotfull situation plötsligt uppstår, visar prov på stort mod. Alla enfrågerörelser som pågår i landet är visserligen ofta platta och ledarlösa, men de bygger på den här sortens personer.

Alla reformer som Putinregimen inför är inte dåliga. Många är nödvändiga. Problemet är att tjänstemännen konsekvent genomför dem på det sätt som är enklast och framför allt mest lukrativt för dem själva.

Att introducera fungerande sopsortering är ett långsiktigt, arbetsdrygt projekt utan möjligheter till snabba vinster. Att köra ut soporna i regionerna, gräva en gigantisk grop och dumpa soporna i den är däremot ett säkert sätt att göra stålar. Avfallsföretaget som transporterar soporna får betalt, avstjälpningsplatsen som tar emot dem utan att sortera eller bearbeta får betalt, och guvernören får sin del under bordet. Allt ur den statliga kassan.

Det enda problemet är risken för att folk börjar protestera.

Eftersom den lokala guvernören också har tjänat bra på affären är det hans uppgift att slå ner protesterna. Det kunde man göra förr. Nu när folk har börjat organisera sig på sociala medier är det inte lika enkelt.

När protesterna börjar i Sjies tappar guvernören i Archangelsk, Igor Orlov, koncepterna. Han ser inte omfattningen av motståndet och tror att detta är något som kan skötas enligt känt sovjetkoncept, genom att förolämpa och förödmjuka medborgarna. Orlov kallar aktivisterna *sjelupon*, något som ungefär motsvaras av ”nollor”. Reaktionen är massiv. Orlov blir hudflängd på sociala medier. Den (under den här perioden fortfarande) oberoende tidningen Vedomosti konstaterar att dagens ryska tjänstemän inte förstår den nya verkligheten.

Orlovs reaktion belyser två saker: 1) Hur lite ryska beslutsfattare förstår av vad som sker i deras eget land och 2) Hur desperata de är när det gäller att hålla fast vid sina privilegier.

I april 2020 avgår Igor Orlov. Det är mycket ovanligt att guvernörer i Ryssland avgår på grund av medborgarnas protester.

Oftast sker det motsatta – tjänstemännen vinner. De kallar in polisen för att med våld skingra demonstranterna. De ser till att ledarna dras inför rätta, anklagade för fabricerade brott. Folk blir rädda. Protesterna dör ut.

När lastbilschaufförerna i Ryssland år 2015 demonstrerar i veckor och månader mot de nya vägtullarna får de stort stöd av befolkningen. Det slutar ändå med att de förlorar. Bönder i Stavropolområdet i södra Ryssland, som ser sin mark beslagtagen av gigantiska så kallade agro-holdings (ägda av Putineliten), har i åratal gjort försök att köra till Moskva med sina traktorer för att demonstrera. Varje gång har de stoppats av polisen.

Kampen i Sjies skiljer sig, eftersom demonstranterna är framgångsrika. Det står inte klart än hur det ska sluta, men demonstranterna har åstadkommit en hel serie delsegrar.

När 3 000 personer demonstrerar i Archangelsk mot avstjälpningsplatsen i Sjies i april 2019 kallas polisen ut för att stoppa manifestationen. Poliserna vägrar skingra demonstranterna.

När Technopark behöver helikopterpiloter för att flyga in bränsle till sina generatorer (eftersom aktivisterna blockerar vägarna) lägger de ut uppdraget på traktens statliga helikopterföretag. Piloterna vägrar flyga till Sjies. Guvernören försöker tvinga dem, piloterna svarar att de i så fall säger upp sig. Resultatet är att Technopark tvingas använda ett privat helikopterbolag, som fakturerar över tvåtusen euro i timmen.

Det är en för Ryssland ovanlig, men inte unik uppvisning i lojalitet med medborgarna. Samma år, 2019, fängslas den grävande journalisten Ivan Golunov och anklagas för narkotikainnehav. Fallet är fabricerat. Att placera narkotika i fickorna på obekväma personer är ett etablerat sätt att tysta obekväma journalister.

Men den här gången lyckas det inte. Efter att både oberoende och statliga medier i Moskva fört en omfattande kampanj för Golunov lägger polisen ner fallet. Golunov släpps fri.

Många ryska bedömare anser att kampen i Sjies redan nu måste betraktas som en seger för aktivisterna. Dels lyckades man stoppa ett projekt som redan såg ut att vara ett faktum, dels tvingar man sin guvernör att avgå. Statsvetaren Jekaterina Schulman kallar det ”en fullständig succé”.

Ryska experter och intellektuella säger ibland till mig att jag måste förstå en sak:

– Ryssland är ingen riktig diktatur, konstaterar Jekaterina Schulmann när jag intervjuar henne om Moskvademonstrationerna mot Putin 2019.

– Våra makthavare är så slarviga. Det här är Ryssland! Inte Tyskland. Det är därför vi har överlevt, Anna-Lena, säger historieprofessorn Andrej Zubov.

Jag intervjuar honom i januari 2015, hemma i hans gemytliga trea i centrala Moskva som är fylld med krukväxter och böcker från golv till tak. Då har han nyligen avskedats från sin post som professor vid den ryska diplomatutbildningen MGIMO. Han fick sparken

efter att han jämförde den ryska annekteringen av Krim med Hitlers Anschluss av Österrike 1938.

Men denna persona non grata sitter vid tiden för intervjun fortfarande kvar i den statliga Presidentkommissionen för minnet av offren för politiska förföljelser.

– Tjänstemännen har antagligen glömt bort att jag är där, konstaterar han och fnissar nästan.

Den ryska intelligentian skrattar ofta åt sina makthavare. Och de ryska makthavarna vet det. De vet att de av sina intellektuella betraktas som vulgära uppkomlingar, och de har komplex för det. Det är en av anledningarna till att exempelvis före detta kulturminister Vladimir Medinskij blir så rasande över att den ryska filmregissören Andrej Zvjagintsevs filmer skördar lagrar från Cannes till Hollywood.

En rysk minister eller hög tjänsteman kan köpa sig villor i Italien och klockor värda flera miljoner dollar. Han kan köpa sig ett cypriotiskt pass. Men han kan aldrig köpa sig respekt och prestige i väst. Och det svider, eftersom de ryska referensramarna alltid har hämtats från Europa. Det är Europa man vill tillhöra, det är där man vill bli respekterad.

När Rysslands äldsta människorättsaktivist Ljudmila Aleksejeva fyllde 90 år 2017 gratulerade Putin henne personligen med ett fång blommor. Det var inte han som hedrade Aleksejeva med ett besök – det var Aleksejeva som nedlät sig att ta emot Putin. Samma Aleksejeva som åtta år tidigare hade gripits av polisen under en demonstration mot Putinregimen i Moskva.

Regimen kan trakassera oliktänkande, gripa demonstranter och utnyttja sitt våldsmonopol, men innerst inne vet den att den är föraktad. Därför kommer den aldrig att tåla sina konstnärer och intellektuella. Vem vill ständigt bli påmind om sin moraliska underlägsenhet?

Det är ingen slump att Putineliten ofta talar om att de förstår hur ”vanligt folk” tänker. Russia Todays chefredaktör Margarita Simonjan säger att hon inte

umgås med Moskvaeliten och understryker ofta sin enkla uppväxt i Krasnodar. Putin tycker om att använda gatans språk på presskonferenser. Allt detta är i linje med den klassiska populismen, som säger sig tala för den vanliga människan.

Putins Ryssland är kanske ingen fullfjädrad diktatur, men på många plan är det ett fullfjädrat auktoritärt samhälle. Det finns inget fungerande partisystem, oppositionen trakasseras och tillåts inte ställa upp i val, och det fria ordet är ständigt hotat. Politiska mord är en realitet. Man kan få flera års fängelse för att ha deltagit i demonstrationer eller lagt ut en artikel på - sociala medier. Undersökande journalister hotas, misshandlas och mördas. Listan är oändlig.

Och samtidigt pågår alltså dessa protester, folk går ut på gatan, folk debatterar, bråkar och bildar grupper på Facebook.

Mot sig har de en armé fantasilösa och räddhågsna byråkrater, som själva inte tror på vare sig principer eller ideal. De tror inte heller på projekten de håller på med. De känner ingen lojalitet med något annat än sina egna intressen, det vill säga att hålla sig kvar vid sina poster, i klartext sina stålar. Om en signal kommer uppifrån att projektet ska avblåsas ger de sig därför omedelbart.

En stor del av dessa lokala aktivister vill inte kalla sig oppositionella. Många i Ryssland betraktar ”oppositionen” som bara ytterligare en del av systemet. Man ser den inte som ett alternativ till dagens makthavare utan anser att alla politiker är likadana. Den som kommer till makten skor sig, och så är det med den saken.

Därför är aktivister ofta noga med att understryka att de inte är ”politiska”.

– Ryska medborgare kan än så länge bara protestera. Men om man vill ha det på ett annat sätt måste man organisera sig politiskt. Man måste delta i val, man måste rösta. Aktivism är bra, men det är fortfarande bara aktivism, säger den ryska oppositionsledaren Grigorij Javlinskij.

Jag intervjuar honom i september 2019. Det är nu länge sedan Javlinskij var ryska oppositionens frontfigur – den positionen har för länge sedan övertagits av stjärnbloggaren Aleksej Navalnyj. Men jag har alltid känt respekt för Javlinskij, före detta ordförande för det liberala partiet Jabloko. Han är visserligen inte en person som förmådde ena den ryska oppositionen, tvärtom är han känd för att inte kunna samarbeta med andra. Men politiskt har han alltid varit konsekvent. Framför allt har han en gränslös energi när det gäller att utföra demokratins fotarbete. Javlinskij insisterar på att oppositionen måste delta i val, trots att de är riggade.

De flesta andra oppositionsledare tycker tvärtom och uppmanar ofta sina medlemmar att bojkotta val. I regionalvalet 2019 sker en brytning. Då uppmanar Navalnyj sina följare att ”rösta smart” och rösta på vilket parti som helst utom Putinpartiet Enade Ryssand.

Resultatet är att Enade Ryssland förlorade sin majoritet i Moskvas stadsfullmäktige. En svidande förödmjukelse för Putinregimen, en sällsynt seger för Jabloko. Partiet får fyra mandat i Moskvas stadsfullmäktige, för första gången sedan 2005. Utöver detta har Moskvaborna protesterat hela sommaren mot att flera oppositionella politiker, till exempel Navalnyjs allierade Ljubov Sobol, inte får delta i valet.

Ändå säger Javlinskij att Ryssland fortfarande är ett apolitiskt samhälle.

– Folk förstår fortfarande inte vad politik är. Journalister kämpar för andra journalister, aktivister för andra aktivister. De förstår inte att man måste avskaffa själva systemet, och det går bara genom att grunda politiska partier och rösta på dem. Det är inget konstigt med att det är så här. Hela den sovjetiska maskinen jobbade på att folk inte ska förstå något om politik, och Putinregimen har fortsatt, säger Javlinskij.

Själv tror Javlinskij starkt på politiken. Det gör honom till en mycket ensam figur i Ryssland. De flesta ryska medborgare tror inte att politiken kan lösa något. Makthavarna gör allt för att bevara det korrupta

system som har gjort dem stormrika. Ryssarna är apolitiska, och det är så Kreml vill ha det.

Naturligtvis kommer ett tältläger i ett kärr vid Sjies inte ensamt att ändra på den saken. Men något bevisar det: Att ryssar, precis som andra, vill ha ett fritt samhälle.

De vågar kräva saker av makthavarna.

De är i själva verket betydligt modigare än vi som lever i västliga demokratier. Vi riskerar inget genom att protestera. Men det gör man i Ryssland. Man kan bli av med jobbet, man kan få en fängelsedom, man kan förlora sin familj, sin hälsa.

Man kan förlora sitt liv.

Hur kan man undgå att imponeras över detta mod?

Hur kan man undgå att tänka att om de här människorna finns, om denna tapperhet finns – då måste det väl också finnas hopp för Ryssland?

På kvällen i Sjies samlas aktivisterna till te. De spelar gitarr och sjunger perestrojka-artisten Viktor Tsojs ”Peremen”. En kvinna står och stickar medan hon sjunger med:

Peremen! Trebujut nasji servas

Peremen! Trebujut nasji glaza

V nasjem smeche i v nasjich slezach, i v pulsatsii ven:

Peremen! My zjdjom peremen!

Förändring! Det kräver våra hjärtan.

Förändring! Det kräver våra ögon.

I vårt skratt och våra tårar, i blodets puls

Förändring! Vi väntar på förändring.

Anna-Lena Laurén

ANNA-LENA LAURÉN.

Född 1976 i Pargas, Finland.

Är sedan 2016 DN:s korrespondent i Ryssland.

Har gett ut flera böcker, bland annat ”De är inte kloka de där ryssarna” (2015), ”Frihetens pris är okänt – om demokratiska revolutioner i Georgien, Ukraina och Kirgizistan” (2013) och ”Ukraina – gränslandet” (tillsammans med Peter Lodenius, 2015).

2015 tilldelades hon Publicistklubbens pris Guldpennan för ”engagerande rapportering med lyskraft och språklig rikedom”.

I veckan nominerades hon till Årets journalist i Finland. Juryn framhöll att hennes artiklar ”på ett unikt sätt hjälper till att förstå vart landet är på väg och vad vanliga ryssar tänker”.

Aktuell med ”Sammetsdiktaturen. Motstånd och medlöpare i dagens Ryssland” som ges ut av Norstedts.

15 Forskare: Stängda gränser kan påverka relationerna

Nordensamarbetet är kantstött efter ett år i pandemins tecken. Stängda gränser kan få långtgående konsekvenser, larmar Nordenforskaren Johan Strang.

– De mellanfolkliga kontakterna blir färre, samhörigheten blir mindre.

De nordiska grannarna har stängt sina gränser. Svenskar i grannländerna har vittnat om tvära attityder, att ”coronamobbning” är en del av den pandemiska vardagen. Viss kritik mellan

nordiska statsepidemiologer har florerat. Länderna har valt skilda strategier för att hantera krisen – och det har inte gått obemärkt förbi.

– Att gränserna är stängda och hårt bevakade är nytt och helt enastående. Vi har mer eller mindre haft öppna gränser sedan 1950-talet. Folk studerar, jobbar, har sommarstugor och vänner i andra länder. Stängda gränser och det här på- och av-läget kan få långsiktiga konsekvenser för de nordiska relationerna, säger Johan Strang.

Han är forskare i Nordenstudier vid Helsingfors universitet och betonar att pandemin kan få stora följder för det nordiska samarbetet – även om ”gnisslet” mellan politiker, myndigheter och privatpersoner sannolikt försvinner.

– Det här är en prestigeförlust. Kärnan av det nordiska samarbetet har alltid varit den fria rörligheten. Om vi börjar med ett på- och av-läge vid varje kris kanske människor slutar ordna sina liv transnordiskt. Då blir de mellanfolkliga kontakterna färre, samhörigheten blir mindre, säger Strang.

För två år sedan enades de nordiska regeringarna om en vision: Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. För en och en halv vecka sedan placerades i stället svenska soldater längs den norska gränsen.

Nordiska rådets president Bertel Haarder är kritisk till gränsstängningarna. Det skapar sprickor som han menar saknar motstycke i modern tid.

– Det här är ett lågvattenmärke för det nordiska samarbetet. Att pendlare inte kan ta sig mellan länderna är väldigt olyckligt och slår mot tilliten. Sådan tar lång tid att bygga upp, men går fort att bryta ned. I år har vi upplevt en direkt tillbakagång av det nordiska samarbetet, säger han till DN.

Han menar att smittan inte sprids av att människor passerar gränser, utan vid bristande avstånd. Åtgärderna, uttrycker han, borde i stället vara regionala – med restriktioner där det behövs.

Nordbornas behandling av svenskar benämns som särskilt anmärkningsvärd – en avig attityd som har fått näring av den omfattande smittspridningen och de höga dödstalen här.

– Jag brukar säga att Norden är en samling länder med ett komplicerat förhållande till Sverige. Det ligger i mitten och är viktigt för det nordiska samarbetet. Sverige har ofta spelat rollen som ”framtiden”. Under senare år, och under pandemin, har förhållandet blivit än mer komplicerat. Sverige har blivit ultra- liberalt i grannarnas ögon. Från att ha varit utopin som man hatar att älska, till dystopin som man älskar att hata, säger Strang.

Nästan hälften av svenskarna håller med om att samarbetet har fått en smäll av pandemin, visar en ny undersökning av Föreningen Norden. Och över 80 procent önskar att samarbetet ökar – bland annat under kristid.

Samtidigt räknar Strang upp fler historiska ”lågvattenmärken”. 1940-talets försök att skapa en försvarsunion gick i stöpet, och likaså försöket att forma ett ekonomiskt samarbete på 1970-talet. Under 1990-talets EU-omröstningar valde de nordiska grannarna att gå åt olika håll

– Finland och Sverige gick med i unionen, norska väljare röstade nej.

Sedan finanskrisen 2008 har kriser präglats av idéer om nationen först och stängda gränser, menar Nordenforskaren. Han framhåller att samverkan har brustit under lång tid, men att problemen har uppmärksammats först under coronapandemins järnhand.

– De senaste tio åren ungefär har Norden betraktats mer som ett varumärke än ett samarbete, sedan den började toppa listor på lycka och konkurrenskraft. Pandemin har kanske fått oss att inse att Norden är mer än så. Att vi behöver samarbeta, folkligt och mellan myndigheter. Jag hoppas att vi prioriterar det i stället för varumärkefiering. Det är nyckeln till att tackla nästa kris också.

Likt många historier kan denna få ett lyckligt slut, menar Johan Strang.

– Olof Palme sade att ”Det nordiska samarbetets väg till framgång kantas av grandiosa misslyckanden.” Nordiska kriser har ofta provocerat fram nordiska guldåldrar, så det finns hopp. Politiker inser att något inte fungerar, att myndigheter inte står i tillräcklig kontakt med varandra. Det finns en vilja att utveckla gemensam beredskap och att ta varandra mer i beaktande under framtida pandemier, säger han och får medhåll från Bertel Haarder:

– Vi vill lära oss av pandemin. Det handlar om beredskap. Det handlar om att inte stänga gränser utan att varsla om det i god tid, så att andra länder har möjlighet att reagera. Och att ta hänsyn till pendlarna, för det är på många sätt de som binder samman Norden. Nu måste

vi bygga upp tilliten igen, säger Haarder och berättar att Nordiska rådet nu ska planera för hur framtida kriser kan hanteras.

Jenny Nyman

jenny.nyman@dn.se

FAKTA. NORDISKA SAMARBETET

Nordiska rådet grundades 1952 av Danmark, Island, Norge och Sverige. Samma år infördes passfrihet i regionen. Finland kom med 1955.

Från 1968 till 1970 bedrevs förhandlingar om ett nordiskt ekonomiskt samarbete. Förhandlingarna strandade då Finland ansåg att de inte kunde delta på grund av relationerna till Sovjetunionen. Detta ledde i stället till att Nordiska ministerrådet grundades 1971.

1973 gick Danmark som enda land i Norden med i EG. Två årtionden senare hölls folkomröstningar i Finland, Sverige och Norge om medlemskap i EU – de två förstnämnda röstade ja.

2019 presenterade de nordiska statsministrarna en vision för samarbetet: Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030.

Källa: Nordiskt samarbete

15 Kvinnor i kärleksaktion – för politiska fångar

Sankt Petersburg. I hela Ryssland pågick under söndagen så kallade kärleksaktioner för den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj.

I Moskva och Sankt Petersburg bildade kvinnor solidaritetskedjor, precis som man gjorde i Belarus.

– Politiken är vid det här laget en del av våra liv. Det är fullkomligt självklart att man måste stödja dem som har gripits, säger 18-åriga Alina.

– I morgon är det vi som kan bli gripna, tillägger hennes kompis Alisa.

De unga kvinnorna har precis lagt ner blommor vid minnesmärket för offer för politisk förföljelse i Sankt Petersburg. Över hela Ryssland pågick under söndagen på alla hjärtans dag en så kallad kärleksaktion under sloganen ”Kärleken besegrar rädslan”.

Från Chabarovsk i öster till Sankt Petersburg i väster ritade folk hjärtan i snön och stod med lampan i sina mobiltelefoner tänd på sina innergårdar, eller lade ner blommor på utvalda ställen.

Idén att rita hjärtan i snön eller tända mobiltelefonlampan var Navalnyjstabens. De

kvinnliga så kallade solidaritetskedjorna för politiska fångar var spontana och uppenbart inspirerade av Belarus.

I Moskva ställde sig drygt 200 kvinnor på den centrala gågatan Arbat och höll i ett vitt sidenband. Oberoende nyhetssajten Mediazona rapporterar om att provokatörer utklädda till Natosoldater rörde sig i närheten av aktionen. De viftade med falska dollarsedlar och meddelade att kvinnorna är under deras beskydd.

I Sankt Petersburg genomförde ett sjuttiotal kvinnor samma aktion invid minnesmärket för offer för politisk förföljelse.

Platsen ligger mitt emot det berömda fängelset Kresty på andra sidan Nevafloden, där den kända ryska poeten Anna Achmatova köade för att överräcka matpaket till sin son Lev Gumiljov under Stalinförföljelserna år 1938. Inte långt ifrån minnesmärket står en staty till Anna Achmatovas minne. Kvinnorna läste upp Achmatovas kända dikt Requiem.

Just nu sitter över 11 000 människor över hela Ryssland i häkte, efter att ha gripits på demonstrationer för den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Många får sannolikt bötesstraff, andra kommer att dömas i rättegångar.

Alina och Alisa vill varken uppge sina efternamn eller bli fotograferade.

Sedan demonstrationerna för Navalnyj inleddes har polisen börjat spåra upp människor som deltar i demonstrationer med hjälp av videokameror.

– Det är olagligt, det som pågår. De griper folk av politiska skäl. De har fått fängelsestraff för ingenting alls – för sina åsikter! De är samvetsfångar, säger Alisa.

Hur protesterna mot Putinregimen kommer att fortsätta i Ryssland kan hon inte säga.

– Just nu ville vi utnyttja första tänkbara möjlighet att stöda de politiska fångarna. Vi får se vad som händer sen. Men jag tror att det blir demonstrationer i vår.

Anna-Lena Laurén

FAKTA. POLITISKA FÅNGAR I RYSSLAND

Den 23 och 31 januari hölls demonstrationer över hela Ryssland i solidaritet med den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Tiotusentals deltog. I dag sitter över elvatusen personer häktade för att ha deltagit i olagliga demonstrationer.

Navalnyjs stabschef Leonid Volkov har meddelat att man tar en paus i demonstrationerna, eftersom så många har blivit gripna. Manifestationerna ska återupptas i vår.

Under söndagen kallade man ut folk till en fredlig aktion under temat ”Kärleken besegrar rädslan” på alla hjärtans dag.

15 Studie: Pfizers vaccin ger 94 procents skydd

Israel. Pfizers vaccin mot covid-19 minskade antalet symtomatiskt sjuka med 94 procent. Studien publicerades på söndagen av den israeliska hälsovårdsorganisationen Clalit och jämförde 600 000 personer som fått två sprutor av vaccinet och lika många som inte vaccinerats alls.

Den grupp som fått vaccinet uppvisade 94 procent färre sjuka i covid-19 och 92 procent färre fall av svår sjukdom. Vaccinet visade sig vara lika effektivt för alla åldersgrupper, även för de över 70 år, skriver israeliska Haaretz.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

15 Danskar ska covidtestas veckovis

Danmark. Testning är tillsammans med vaccin en del av den danska pandemistrategin och danskar kan framöver få testa sig för covid-19 flera gånger i veckan, berättar statsminister Mette Frederiksen (S).

– Vi måste tänka på testning som en viktig förutsättning för att vi ska få mer och mer av våra vanliga liv tillbaka, säger hon till tidningen Berlingske.

Bibliotek och stormarknader är möjliga provtagningsplatser, enligt Frederiksen. **TT-Ritzau**

15 Hopp om att hitta överlevande i Himalaya

Indien. Flera lik har påträffats i det område i Himalaya i Indien som för en vecka sedan drabbades av en förödande översvämning. Den officiella dödssiffran har därmed stigit till 50 medan över 150 personer fortfarande är anmälda som saknade.

– Vi hoppas hitta fler överlevande, säger regeringstjänstemannen Swati Bhadoriya.

TT-Reuters

15 Tyskland stänger gräns – trots EU-kritik

Tyskland. Tyskarna har delvis stängt sin gräns mot Tjeckien och Tyrolen i Österrike för att stoppa virusvarianter från att ta sig in i landet. Vissa undantag finns, men åtgärden har ändå mötts av kritik från EU-håll.

– Jag tycker att det är fel att återgå till ett Europa med stängda gränser som i mars 2020, säger den hälsoansvariga kommissionären Stella Kyriakides till den tyska tidningen Augsburger Allgemeine.

TT-AFP

15 Brandmän och borgmästare gick före i vaccinkön

Berlin. I minst nio av Tysklands delstater har personer gått före i kön till vaccin mot covid-19, rapporterar nyhetsbyrån DPA.

Bland andra har poliser, brandmän och en ung borgmästare fått vaccin.

Borgmästaren i den tyska staden Hennef, Mario Dahm, är ”31 år och kärnfrisk”, enligt det tyska

tv-bolaget ZDF. Ändå lät socialdemokraten sig vaccineras på ett äldreboende i januari.

– De bad oss att komma och vaccinera oss, så det gjorde vi, säger Mario Dahm till ZDF, och förklarar att doser blivit över när personer vaccinerats på äldreboendet.

Varför vaccin inte erbjöds till invånarna på det seniorboende som ligger intill äldreboendet, i stället för den unga borgmästaren, är oklart. För att undvika att överblivna doser ges till personer som inte tillhör den första prioriteringsgruppen har flera vaccinationscentraler i Tyskland skapat reservlistor, som gör det möjligt att snabbt ringa in personer om det visar sig finnas fler doser än man planerat för. Men liksom i Sverige, där bland annat väktare och administrativ personal på sjukhus fått vaccin, rapporterar tyska medier om flera brott mot prioriteringsordningen. Enligt nyhetsbyrån DPA ska sådana fall ha förekommit i minst nio av landets delstater.

I Tyskland ska personer över 80 år, boende på vårdhem och vård- och omsorgspersonal med särskilt hög risk att smittas vaccineras i första hand. Än så länge ska ingen annan än dessa personer, som räknas till prioriteringsgrupp ett, vaccineras.

Trots detta har räddningstjänsten i staden Koblenz, som haft ansvar för stadens vaccinationscentral, använt de överblivna doserna till den egna personalen. Personal inom räddningstjänsten tillhör, liksom poliser och lärare, grupp tre. Enligt nyhetsbyrån DPA tillhörde knappt hälften av de 127 personer som vaccinerades vid centralen i Koblenz den första prioriteringsgruppen. I delstaten Sachsen ska 400 poliser ha erbjudits vaccin i förtid, när doser blivit över. Ett annat uppmärksammat fall

är att företrädaren för den så kallade Nyapostoliska kyrkan i staden Oberhausen låtit vaccinera sig och sin fru på ett äldreboende. Den 63-åriga mannen ska senare ha bett om ursäkt för detta.

Det är oklart om den som går före i kön gör sig skyldig till ett brott. Det är ett problem, sa Eugen Brysch, ordförande för patientskydds-organisationen Deutschen, Stiftung Patientschutz, nyligen till radiokanalen Deutschlandfunk.

– I Sachsen-Anhalt finns människor som är över 80 år gamla och bor på vårdhem som fortfarande väntar på vaccin. Trots detta har en borgmästare redan vaccinerats, sa Eugen Brysch, och krävde någon typ av straffrättslig påföljd för de som går före i kön.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

FAKTA. KNAPPT FYRA MILJONER VACCINDOSER UTDELADE

3 810 000 doser vaccin har delats ut i Tyskland, enligt statistik från torsdagen den 11 februari.

Det är 4,5 doser per 100 invånare. Sveriges statistik från dagen innan visar att drygt 432 000 doser, eller 4,29 doser per 100 invånare delats ut.

Högst antal utdelade doser per capita har Israel, Gibraltar och Seychellerna.

I Israel är knappt 28 procent av befolkningen färdigvaccinerad.

Källa: Robert Koch-institutet

15 Hundratusentals i protest mot militärkupp

Myanmar. Hundratusentals människor har gått ut på gatorna i Myanmar för nionde dagen i rad för att protestera mot militärkuppen. Samtidigt försöker juntan hantera en strejk bland offentliganställda som gör det svårt för den att styra landet. Militären har skickat ut soldater till elkraftverk – bara för att mötas av uppretade folksamlingar. **TT-Reuters**

15 Svensk skridskoyra på Öresund – men danskarna får böta om de beträder isen

Malmö. Det händer inte varje år, men efter en lång tids kyla har isen lagt sig på de grunda delarna av Öresund. På den svenska sidan jublar skridskoåkarna – men på den danska riskerar den som ger sig ut på isarna höga böter.

Solen står högt på himlen och isen ligger blank på Öresund. Utanför Barsebäck kommer klungor av skridskoåkare ljudlöst svävande längs strandkanterna.

Trots att säsongen nyligen inleddes är det redan femtonde gången som medlemmarna i Skånes Isseglarklubb är ute på tur.

– Man får passa på så länge det går. Vi har hittills haft rekordår, mycket på grund av corona. Vi måste vara mindre grupper och ger oss därför ut oftare. Samtidigt har intresset ökat enormt, det märks att folk vill vara ute i naturen, berättar Olle Holmberg, ordförande i klubben.

Framförallt finns det is. Och det är inte varje år. I alla fall inte på Öresund.

– Ungefär vart femte år brukar det gå att åka på de grunda delarna längs kusten. Generellt är det enklare på sjöarna, havet är ju så föränderligt. Blåser det mer än sex meter i sekunden finns det risk att flaken släpper, säger Olle Holmberg.

Enligt Svenska Livräddningssällskapet bör isen vara minst tio centimeter tjock för att kunna beträdas.

I Danmark, bara några kilometer bort från skridskoåkarna utanför Barsebäck, råder andra förhållningsregler. Här finns en nationell riktlinje som säger att isen måste vara mellan 13 och 18 centimeter tjock. Den som rör sig på tunnare is riskerar höga böter.

Förra helgen rapporterade Köpenhamnspolisen att man kommit på minst 18 personer, däribland flera barnfamiljer med att beträda de populära ”Søerna” inne i stan.

Olle Holmberg skrattar till när de danska reglerna förs på tal.

– Danskarna brukar ju gilla att kalla oss för ”förbuds-Sverige”. Men här är det tvärtom. Vi har faktiskt en del danska medlemmar. Nu kan de inte komma hit eftersom gränserna är stängda, men ett vanligt år brukar de åka över Öresund eftersom de är så begränsade i sitt hemland.

I grannlandet har medierna den senaste veckan uppmärksammat skillnaderna öster och väster om Öresundsbron. ”Är dansk is mer skröplig än svensk?” undrar dagstidningen Politiken. Just i Köpenhamn har kommunen beslutat att isen måste vara 16–18 centimeter tjock för att få beträdas – i Malmö ska isen blott vara 12 centimeter för att folk ska tillåtas gå ut på stadens dammar.

Olle Holmberg tror inte att en nationell riktlinje med risk för böter vid överträdelse skulle fungera i Sverige.

– Vi är ett stort, avlångt land med helt olika förhållanden från söder till norr. Det skulle vara en helt ogörlig uppgift för polisen att hålla koll på. Danmark är mindre och har inte lika mycket vatten, där är det lättare.

Den här dagen går isseglarklubbens tur på ett par mil från Järavallens strövområde till Saxåns mynning och tillbaka. Medlemmarna har delat upp sig i fyra grupper med åtta personer i varje, för att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Varje deltagare har med egna isdubbar och flytlina, om olyckan skulle vara framme.

På andra sidan Öresund ligger Danmark i soldis. Efter flera nätter med fortsatta

köldgrader i veckan har isen tjocknat ytterligare. Med lite tur får grannarna i Köpenhamn möjlighet att ge sig ut på isarna, utan att riskera böter.

Hanna Grosshög

riksnatverket@dn.se

15 Rysk rusning när kommun säljer lägenhet för en krona

En krona över? Då kan du buda på en lägenhet i Sorsele. Kommunen har lagt ut en bostad för försäljning till det ringa priset.

Intresset var till en början svalt – tills medier i Ryssland fick nys om kapet.

– Många vet inte var orten ligger, någon trodde att den låg i Botkyrka nära Stockholm, säger kommunchefen Christer Normark.

Sorsele kommun lade för en månad sedan ut annonsen om lägenheten – till priset av en krona. Kommunen har lägenheter i sin ägo då de på 1990-talet ville stötta en lokal bostadsrättsförening med svag ekonomi.

Lägenheterna har sedan dess hyrts ut i andrahand.

2017 beslutade kommunstyrelsen att sälja de åtta lägenheterna – i första hand till hyresgästerna själva – eftersom det finns ett kommunalt bostadsbolag.

Fem av hyresgästerna har nappat på erbjudandet.

Två kommer att bo kvar med nuvarande kontraktsform fram till att kommunen hittar ett annat alternativ och en av lägenheterna har alltså lagts ut för försäljning. Det låga utropspriset uppges handla om efterfrågan.

– För mig är det oväsentligt vad priset efter budgivningen landar på. Vi är en utflyttningskommun, en glesbygdskommun. Vi är mer måna om inflyttning än några extra tusenlappar. Sedan är det så klart viktigt att budgivningen går schyst till, säger kommunchefen Christer Normark till DN.

Under de två första veckorna var intresset för lägenheten svalt. Men sedan nyheten började spridas har kommunen blivit nedringd. Utöver ett nationellt intresse har nyheten snappats upp av ett tiotal ryska medier, uppger SVT.

– Jag tycker att det är småmäktigt faktiskt, hur medierna kan påverka. Vi hade aldrig kunnat föreställa oss detta, säger Normark och menar att uppståndelsen har gett ringar på vattnet:

– Vi har ett par ryska intressen, en del från grannkommunerna, givetvis ett antal i kommunen och några Stockholmskopplade intressen. Vi tolkar det som ett intresse för orten, och jag har inga problem med att Sorsele hamnar på kartan. Många vet inte var orten ligger, någon trodde att den låg i Botkyrka nära Stockholm.

Han förklarar att en del av lägenhetsaspiranterna beskriver sig ha företagsidéer eller vilja lämna storstadslivet – och hoppas att det kan leda till framtida inflyttning.

– I den bästa av världar kan vi hitta en framtid för dem här, även om det inte är kopplat till den här bostadsrätten. Även om det kräver mycket jobb just nu är det väl värt mödan, förklarar Christer Normark.

Budgivningen väntas börja under denna vecka.

Jenny Nyman

jenny.nyman@dn.se

15 Cecilia Malmström i slutkamp om chefsjobbet på OECD

Cecilia Malmström är kvar som en av fyra kandidater till att bli nästa chef för OECD, västvärldens kanske mäktigaste tankesmedja. Hon tävlar mot två andra européer och en australier.

Cecilia Malmström har jobbat tio år som EU-kommissionär, halva tiden med ansvar för handelsfrågor. Det senare var en av anledningarna att den svenska regeringen i höstas nominerade henne till jobbet som generalsekreterare i OECD.

Organisationen kallas ibland för de rika ländernas klubb, dess 38 medlemmar och partnerländer står för en mycket stor del av världens handel och investeringar. En mäktig och välrenommerad organisation, som öser ur sig statistik och prognoser. Ett krav för medlemsskap är marknadsekonomi och demokrati – Kina och Ryssland står utanför.

Den nuvarande generalsekreteraren, mexikanen Angel Gurría, avgår i maj efter att ha haft posten sedan 2006.

Skulle Cecilia Malmström väljas, blir hon den första svensk och den första kvinnan som skulle få jobbet, ett mandat på fem år.

Hon har numera tre kandidater mot sig, efter att OECD:s urvalskommitté sedan årsskiftet plockat bort personer från en lista som från början hade tio namn:

Den grekiska politikern Anna Diamantopoulou, som också varit EU-kommissionär; den förre australiske finansministern Mathias Cormann samt Philipp Hildebrand, som i dag är på Blackrock, världens största kapitalförvaltare. Vem som slutligen får jobbet blir klart under våren.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, bildades 1961. Sverige har varit med sedan starten. Colombia kom med i fjol, Costa Rica blir i år den 38:e medlemsstaten.

För de flesta svenskar är nog OECD känt framför allt genom de så kallade Pisa-undersökningarna som undersöker 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Det är världens största elevstudie och omfattar även icke-OECD-länder. Organisationens specialgranskningar av Sverige brukar också väcka intresse. I den senaste fick vi beröm för en ”stabil ekonomi” men man pekade också på inkomst- och kunskapsklyftor. OECD har tidigare haft invändningar mot friskolesystemet.

DN har också skrivit om bland annat OECD:s rapport om vad som krävs för att folk ska behålla jobbet i en ökad robotisering och om dess granskning av handeln med piratkopierade produkter.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

16 Natomotståndarna rycker ut till Rysslands försvar

Ibland känns det som om tiden stod still. Personer och terräng byts ut, men kartan består. Världen förändras, men inget har hänt sedan tidernas begynnelse eller åtminstone 1950-talet.

Den verklighetsuppfattningen präglar måndagens artikel på DN Debatt, skriven av nio svenska före detta politiker och diplomater. Hur Ryssland beter sig har ingen betydelse för deras eviga aversion mot USA och Nato.

Tänkbart vore att försöket att giftmörda oppositionsledaren Aleksej Navalnyj skulle ge upphov till någon fundering. Det är förvisso sant att Sveriges säkerhetspolitiska läge inte självklart byter skepnad för att Ryssland spärrar in honom och 10 000 demonstranter. Däremot säger det åtskilligt om den djupt auktoritära karaktären hos Vladimir Putins regim.

Kremls krig mot Georgien, annekteringen av Krim och det militära överfallet på Ukraina avslöjar att saken inte enkom rör inrikes förhållanden. Putins skoningslösa bombkrig till slaktardiktatorn al-Assads försvar i Syrien talar också ett tydligt språk för den som vill höra.

De nio har registrerat vad de kallar en ”offensiv politik med inslag av militär aggression”. Men deras ärende är alltså inte Ryssland utan Nato.

I denna försvarsallians tycker de nu som alltid att Sverige inte har att göra. Också den Natooption som riksdagen beslutat om ser de som förkastlig, eftersom den påstås skapa ”osäkerhet” om landets linje. Vad som får heta ”den nya svenska politiken” är vad som gett ”ökad spänning i Nordeuropa”. Alltså inte Ryssland.

Naturligtvis vet de nio (likaväl som Moskva) att Sverige aldrig var alliansfritt ens under kalla kriget. Neutralitetsmyten dolde en hemlig allians med övriga demokratier i väst. I dag sker samarbetet öppet, och vi gör allt med Nato utom att vara medlem. Och vi gör det, nu som då, för att hotet kommer från öst.

Märkligt nog medger artikelförfattarna västalliansens avskräckande effekt. ”Alla berörda” under kalla kriget insåg nämligen att om Sovjet gav sig på Sverige eller Finland skulle en motattack från Nato bli oundviklig. I praktiken gäller det även dagens Ryssland.

Det går alltid att hoppas att Nato kommer och räddar oss om olyckan är framme. Dessvärre åtnjuter bara medlemmar de kollektiva försvarsgarantierna. Och dessa vill de nio verkligen inte ha. Det skulle ju betyda osäkerhet!

I stället önskar sig skribenterna en ”självständig utrikes- och säkerhetspolitik”, som förväntas minska spänningarna mellan stormakterna. Precis som förr. Tråkigt nog var denna vidunderliga överskattning av Sveriges globala roll aldrig trovärdig. Den drömvärld de nio beskriver har aldrig existerat.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

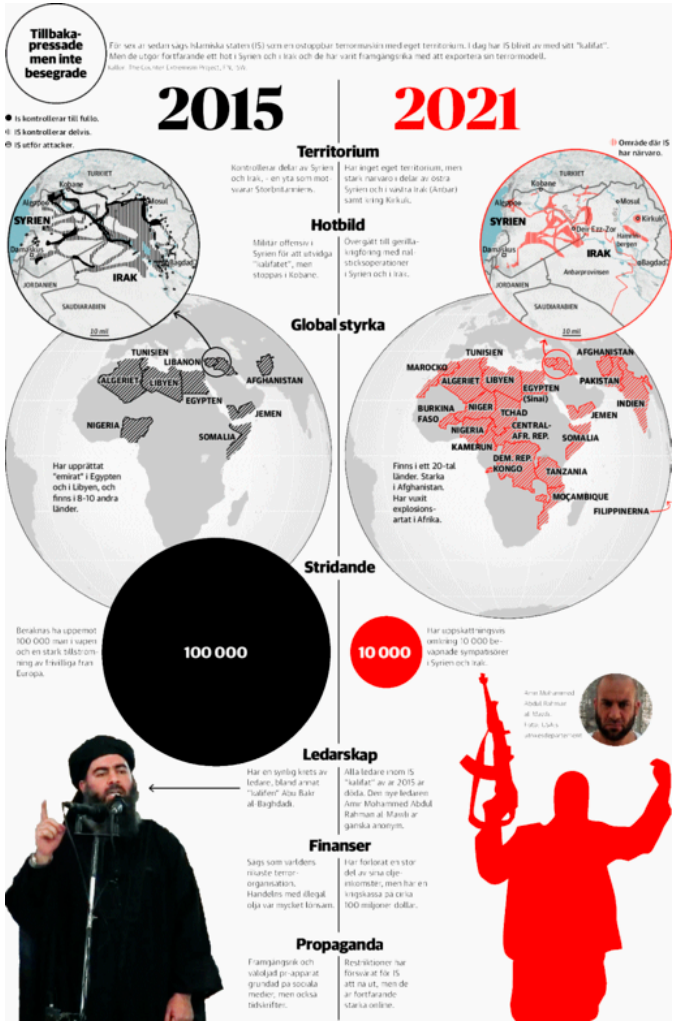
Tillbaka-pressade men inte besegrade
2015
2021
Is kontrollerar till fullo.
IS kontrollerar delvis.
IS utför attacker.
Område där IS har närvaro.
Territorium
Hotbild
Global styrka
Stridande
Ledarskap
Finanser
Propaganda
SYRIEN
IRAK
TURKIET
JORDANIEN
SAUDIARABIEN
TUNISIEN
LIBANON
ALGERIET
LIBYEN
EGYPTEN
AFGHANISTAN
JEMEN
NIGERIA
SOMALIA
MAROCKO
PAKISTAN
INDIEN
BURKINA FASO
NIGER
TCHAD
CENTRAL-AFR. REP.
KAMERUN
DEM. REP. KONGO
TANZANIA
MOÇAMBIQUE
FILIPPINERNA
Har upprättat "emirat" i Egypten och i Libyen, och finns i 8-10 andra länder.
Finns i ett 20-tal länder. Starka i Afghanistan. Har vuxit explosionsartat i Afrika.
100 000
10 000

16 Terrorsekten IS är åter på frammarsch

Terrorsekten IS har förlorat sitt ”kalifat” men är inte uträknat. Den senaste tidens självmordsbombningar och gerillaattacker visar att organisationen är på frammarsch i Irak och Syrien. Samtidigt är ett antal personer som dömts för terrorbrott i europeiska länder på väg att släppas fria efter att ha avtjänat sina straff.

Torsdagen den 21 januari är en ovanligt kall dag i Bagdad, men vid tiotiden på förmiddagen är det ändå mycket folk på den stora utomhusmarknaden vid Tarayantorget i stadens östra del.

De nästan årslånga restriktioner som införts i Irak mot större folksamlingar på grund av covid-19-pandemin har nyligen hävts. Nu vill folk shoppa. I den del av marknaden där det säljs billiga importkläder och andrahandsvaror är kommersen i full gång.

Plötsligt faller en man till marken nära marknadsstånden. Han klagar högljutt över magsmärtor. Människor skyndar till för att hjälpa. Då utlöser den ”sjuke” mannen de sprängladdningar han bär i en väst runt kroppen. Explosionen orsakar ett inferno av blod och kaos. Ambulanser anländer snabbt till platsen. Då sprängs ytterligare en bomb, även den kopplad till en terrorist som går i döden i samband med dådet.

När räddningstjänsten har gjort sitt och dagen närmar sig slutet har 32 människor dött och över 100 skadats, varav ett 30-tal så svårt att de ligger på sjukhusens intensivvårdsavdelningar. Terrorsekten Islamiska staten, IS, meddelar via sin ”nyhetsbyrå” Amaq att de tar på sig dådet.

I Bagdad är chocken och upprördheten stor över attacken. Inte bara för det mordiska och kallhamrade tillvägagångssättet. Men självmordsbomber mot civila mål trodde Bagdadborna hörde till en inte så avlägsen men ändå svunnen tid – åren efter den amerikanska ockupationen 2003, då sunniextremistiska grupperingar som IS växte fram. Frågan många ställer sig är om IS terrorceller fått fotfäste i sexmiljonerstaden Bagdad.

Det var ingen tillfällighet att terrorattackerna skedde på just Tarayantorget. Det hör till stadsdelen Rusafa som domineras av shiamuslimer. Sunniextremisterna inom IS betraktar shiamuslimer som avfällingar och orena, och har som mål att provocera fram ett inbördeskrig.

IS växte fram ur den USA-ledda ockupationen av Irak för snart 18 år sedan, i mars 2003. IS andlige fader var jordaniern Abu Musab al-Zarqawi som på 1990-talet vistats i Afghanistan och där kommit i kontakt med al-Qaidas blivande ledare Usama bin Ladin.

al-Zarqawi återvände till Jordanien men greps av säkerhetspolisen och dömdes till ett långt fängelsestraff för terrorism. Efter frigivningen tog han sig till det USA-ockuperade Irak. Där grundade han en egen våldstillvänd motståndsrörelse, Tawhid al-Jihad, som år 2004 svor trohet till al-Qaida.

Men al-Zarqawi skapade en hetsigare, mer våldstillvänd variant av al-Qaida, med fokus på den ”inre fienden”: shiamuslimer, yazidier och kristna i Irak samt utlänningar och irakier som samarbetade med ockupationsmakten USA. En dödskult som krävde total underkastelse av sina anhängare och som utvecklades till IS.

Abu Musab al-Zarqawi dödades i en amerikansk flygattack i juni 2006. Hans efterträdare utnyttjade de sekteristiska spänningarna i Irak mellan shia- och sunnimuslimer, liksom irakiernas tvehågsenhet inför den amerikanska militära närvaron. IS utförde spektakulära kidnappningar och omfattande fritagningar från irakiska fängelser. De erövrade också stora mängder materiel från Iraks regeringsarmé.

När de inledde sin militära offensiv i västra Irak och östra Syrien i början av 2014 tog de ländernas arméer med överraskning. Falluja i Iraks Anbarprovins föll i IS händer i januari 2014, liksom den syriska provinshuvudstaden Raqqa. I juni samma år intog IS-terroristerna Mosul, Iraks näst största stad.

Mosuls nya herrar införde en strikt variant av sharia, Koranens lagtolkning. Cigaretter och alkohol förbjöds, liksom utomäktenskapliga förbindelser. Alla kvinnor påtvingades niqab, den heltäckande ansiktsslöjan. Straff som piskning, stening och halshuggning infördes.

IS ledare Abu Bakr al-Baghdadi utropade sig till kalif över Islamiska staten, al-Dawla al-Islamiyya, med anspråk på religiös och politisk makt över världens alla muslimer. Från kalifatet planerades och genomfördes omfattande terrordåd.

Rörelsen etablerade en mycket effektiv propagandaapparat. Ritualmord på kidnappade

filmades och regisserades som rockvideor: offren, klädda i enhetliga orangefärgade overaller, får sina halsar avskurna enligt en strikt regisserad koreografi. Allt perfekt ljussatt och filmat.

Avrättningsvideorna lockade tiotusentals frivilliga från jordens alla hörn, inte minst från Europa. Minst 300 sympatisörer reste från Sverige. Anhängarna genomförde också dåd i IS namn – i Paris, Bryssel, Istanbul, Berlin, Manchester, Bagdad, liksom på tunisiska och egyptiska turistorter. Och i Stockholm.

Fanns det någon gräns för IS blodtörst och expansionslusta? Ett tag såg det faktiskt inte ut så. Men hösten 2014 trummades en stor internationell koalition ihop mot IS, Operation Inherent Resolve (”Logisk följd”), med USA som drivande kraft.

Att ha världens starkaste militärmakt USA och ytterligare ett 70-tal länder som motståndare blev till slut för mycket för IS. Men det krävdes att koalitionens flyg anföll IS ställningar dygnet runt, timme ut och timme in i flera år innan terrorsekten slutligen fördrevs från sitt territorium.

I slutet av mars 2019 retirerade IS-terroristerna från det sista landområdet i ”kalifatet”. Samhället Baghouz vid syrisk-irakiska gränsen intogs av syriskkurdiska styrkor. Ett drygt halvår senare, den 29 oktober 2019, spårade amerikanska specialstyrkor IS-ledaren Abu Bakr al-Bagdadi till den syriska provinsen Idlib. Jagad och trängd sprängde ”kalifen” sig själv i luften.

Men att ”kalifatet” är utraderat och den allerhögste ledaren al-Bagdadi oskadliggjord betyder inte att hotet från IS är borta.

– I Syrien och i Irak har ju IS aldrig försvunnit. Men de agerar på annat sätt än när de hade sitt eget territorium. Nu opererar de som en gerillarörelse som utför attacker och sabotage, säger Truls Tönnesen, som är chef för forskningen om terrorism på Försvarets forskningsinstitut i Norge och en internationell auktoritet på jihadistiska grupperingar.

Enligt honom var terrorattacken i Bagdad i januari inte särskilt oväntad.

– Nej, det är ju så IS har agerat. De har kunnat utnyttja de etniska motsättningarna mellan shia och sunni i Irak. Med attentatet i Bagdad vill de visa att den irakiska centralregeringen inte förmår att skydda den shiamuslimska civilbefolkningen.

Påminner situationen om hur det var innan IS utropade sitt kalifat år 2014 – kan något liknande hända igen?

– Troligtvis kan IS inte etablera ett nytt ”kalifat”. Då (2014) fanns det ett överraskningsmoment, nu är beredskapen mot en storskalig offensiv från IS bättre. Då fanns också ett visst folkligt stöd för IS. Jag tror att det stödet är mindre nu, säger Truls Tönnesen.

– Men däremot har IS expanderat på andra håll i världen. I dag är de exempelvis betydligt starkare i Afrika än de var för fem, sex år sedan.

Utgör IS något hot mot Europa i dagsläget?

– Under hösten har vi vi sett en rad smärre terrordåd som skett i IS eller andra jihadistgruppers namn. Ofta är det ensamma gärningsmän som reagerar på det de upplever

som oförrätter mot islam. Det finns skäl att tro att den typen av attacker kommer att fortsätta. Däremot har IS fått svårare att genomföra storskaliga och välplanerade dåd som de i Paris i november 2015 eller i Bryssel i mars 2016.

Truls Tönnesen påpekar att det finns osäkerhetsfaktorer som gör det svårt att bedöma den framtida hotbilden.

– Dels existerar ju också andra jihadistiska grupper med terror på agendan, exempelvis al-Qaida. Och de kan ju faktiskt sägas ha ett eget territorium, i Idlib i Syrien (genom grupperingen Hayat Tahrir al-Sham, som har sina rötter i al-Qaida).

– Dels är det vanskligt att säga hur många sympatisörer IS faktiskt har. Exempelvis har ett ganska stort antal personer som dömts för terrorbrott i europeiska länder snart avtjänat sina straff och kommer att släppas fria. Om de är potentiella terrorister eller inte är ju mycket svårt att bedöma.

Truls Tönnesen nämner också de IS-terrorister med familjer som togs till fånga och som i dag sitter i läger i nordöstra Syrien på syrienkurdernas halvt självstyrande område. Över 60 000 personer, varav en majoritet är kvinnor och barn, är inspärrade i lägren al-Hol och Roj.

– Det är ju fortfarande ytterst oklart vad som ska hända med de som sitter där, många kommer från andra länder än Syrien och Irak. Det verkar också tydligt att det pågår en radikalisering i lägren.

För drygt ett år sedan offentliggjorde IS sin nye ledare. Han heter Amir Mohammed Abdul Rahman al-Mawli och går också ”krigarnamnet”

Abu Ibrahim al-Hashimi al-Quarashi. Den nye IS-ledaren är en veteran som tillhört jihadistleden sedan början av 2000-talet. Han tillhör Iraks turkmenska minoritet, har en bakgrund som skriftlärd och anses ligga bakom folkmordet på yazidier år 2014.

al-Mawli tros uppehålla sig i de otillgängliga ökenområdena väster om Mosul. Han har legat lågt jämfört med sin föregångare Abu Bakr al-Baghdadi, förmodligen på goda grunder: veckan efter bombdådet i Bagdad dödades en av IS toppfigurer i Irak, Abu Yassar al-Issawi, i en USA-ledd flygräd nära Kirkuk.

Våldsspiralen snurrar vidare.

Erik Ohlsson

Fakta. Ett urval av senare tiders IS-dåd

Syrien och Irak

Syrien, 30 december 2020: 40 syriska regeringssoldater dödas i ett bakhåll utanför Deir Ez-Zor.

Irak. 17 januari 2021. Sinjar, väster om Mosul. Tre irakiska soldater dödade av vägbomb.

Irak 21 januari 2021. Rutba i Anbarprovinsen. Vägbomb dödar två irakiska soldater.

Syrien. 3 februari 2021. Öster om Hama. Attack mot syriska regeringsstyrkor. 19 regeringssoldater dödades.

Irak. 21-28 januari 2021: Minst 16 sabotageaktioner mot kraftledningar och

reparationsteam kring Kirkuk (5) och Ninewe (6). En död, minst åtta skadade.

Irak, Bagdad, 21 januari 2021. Två självmordsbombare på marknad. 32 döda, minst 110 skadade.

Europa

25 september 2020, Paris: Knivattack utanför de tidigare redaktionslokalerna för satirtidningen Charlie Hebdo. Två skadade.

4 oktober 2020, Dresden: Knivattack, en dödas, en skadad.

16 oktober 2020, Paris: Lärare mördad genom halshuggning

29 oktober 2020, Nice: Tre personer mördade i kyrka.

2 november 2020, Wien: Fyra dödade och ett tjugotal skadade vid en masskjutning i centrala staden.

24 november 2020, Lugano, Schweiz. Två personer knivhuggs i ett varuhus, en skadas allvarligt.

Övriga världen

Mach, Pakistan. 3 januari 2021. Elva gruvarbetare kidnappas och mördas.

Kıtaya, Tanzania, 14 oktober 2020. IS-terrorister från Mocambique attackerar tanzaniska regeringssoldater och byar. Minst 20 civila dödas.

Cabo Delgado, Moçambique, 6 november 2020. IS anfaller byar, minst 50 bybor halshuggs.

Beni, Kongo, 19 oktober 2020. IS-gruppering stormar ett fängelse och fritar 900 fångar varav minst 200 IS-sympatisöerer.

Koshebe, Nigeria, 28 november 2020. 110 personer dödade och ett 15-tal kvinnor kidnappade av IS-anknutna Boko Haram.

Kabul, Afghanistan, 2 november 2020. Tre män skjuter vilt inne på Kabuls universitet, dödar 32 personer och skadar ett femtiotal.

16 Israelisk vaccinstudie ger indikation om ett ljus i tunneln även för Sverige

Den israeliska studien som visar att Pfizers och Biontechs vaccin mot covid-19 skyddar till 94 procent är en indikation om ett ljus i tunneln även för Sverige, bedömer vaccinsamordnare Richard Bergström.

– Det är sällan vi ser så här stora observationsstudier så man kan säga att de har gjort oss alla en tjänst, säger han.

I flera länder har vaccineringen mot covid-19 tagit fart på riktigt, och samtidigt syns dalande kurvor vad gäller smittspridning.

Vaccineringen i Storbritannien går enligt plan och enligt Sky News är det troligt att 17 miljoner människor vaccinerats i slutet av april. Redan nu har 15 miljoner personer fått första vaccindosen, två dagar före målet som sattes i början av januari.

Hälsominister Matt Hancock yttrade på måndagen förhoppningar om att den rådande nedstängningen snart kan komma att lyftas, samt att det kan bli den sista.

– Alla vill komma ur det här så säkert och snabbt som möjligt. Frågan är hur snabbt vi kan göra det på ett säkert sätt och det kommer vi titta på den här veckan, säger Matt Hancock.

I Israel har nästan 40 procent av befolkningen vaccinerats med Pfizers vaccin mot covid-19. Och enligt en oberoende studie av 600 000 människor som fått två doser av Pfizers och Biontechs vaccin minskade symtomatisk covid-19 i gruppen med 94 procent.

Studien är en trovärdig indikation på att vaccinationen fungerar mycket väl för att trycka ner smittan, anser vaccinsamordnare Richard Bergström.

– Det är ingen klinisk prövning utan en observationsstudie och det finns vissa som kommer att säga att man inte kan dra några slutsatser. Men när den är så här stor och i ett

land som Israel som har så utbyggt system för elektroniska register och journaler, så blir det här väldigt bra data. Det är sällan vi ser så här stora ”real world”-studier så man kan säga att de har gjort oss alla en tjänst, säger han.

Med ”real world data” menas information som har bäring på den verkliga kliniska vardagen om hur läkemedel och vaccin fungerar, förklarar Richard Bergström.

– Den här typen av data är otroligt intressant. Det här är drömmen för de som jobbar med policy, inte minst är det jätteviktigt för Folkhälsomyndigheten när de ska bestämma om kommande restriktioner.

Det är uteslutande Pfizers och Biontechs vaccin som har använts i studien i Israel. När det är dags för allmänheten att vaccineras i Sverige handlar det om vacciner från flera olika tillverkare. Det innebär inte nödvändigtvis att resultatet påverkas nämnvärt, säger Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi vid Karolinska institutet.

– Tittar man ur ett samhällsperspektiv spelar det ingen större roll. Säg att en tredjedel får Pfizers vaccin som har minst 90 procents skyddseffekt, och resten en blandning av Modernas och Astra Zenecas eller Jansen och Jansen eller motsvarande. Det som händer är att vi i medeltal drar ner smittan med runt 80 procent. Och tar vi ner den så pass mycket så kommer själva spridningen signifikant gå ner och då behöver inte de här 20 procenten som faller bort från vaccinen vara ett problem, säger han.

I Sverige har knappt 4,5 procent av befolkningen vaccinerats med minst en dos,

enligt Folkhälsomyndighetens siffror från den 12 februari.

Det finns inget ”magiskt tal” som anger hur många svenskar som behöver vaccineras för att trycka ned smittan för gott, säger Ali Mirazimi.

– I Sverige har vi börjat med de äldre och de är inte de som driver smittspridningen. Utan där börjar vi minska antal dödsfall och ser även en effekt på intensivvården. Först när vi kommer igång med den stora bulken kan vi prata om en effekt på smittspridningen, och där pratar vi om ungefär 60–70 procent av befolkningen.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

16 Putin öppnar för Clubhouse-invit från Elon Musk

Vladimir Putins pressekreterare har - kommenterat Elon Musks inbjudan att möta presidenten i ett rum på sociala medier-plattformen Clubhouse.

”Utan tvekan ett väldigt intressant erbjudande...”, heter det från Kreml.

I lördags riktade entreprenören och en av världens rikaste män Elon Musk en inbjudan till Rysslands president Vladimir Putin. Han taggade Kremls officiella Twitterkonto med

textraden ”skulle du vilja möta mig för en konversation på Clubhouse?”. Musk skrev också vidare i en tråd: ”hade varit en stor ära att prata med er”.

Putins pressekreterare Vladimir Peskov har nu kommenterat Musks förslag i statliga ryska medier.

”Som ni vet använder president Putin inte sociala medier. På det stora hela är detta dock ett väldigt intressant erbjudande, men vi behöver förstå vad som ingår i det.”

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

16 EU förhandlar om mer vaccin

Coronapandemin. EU-kommissionen hoppas kunna köpa ytterligare 150 miljoner vaccindoser från Moderna, i tillägg till de 160 miljoner som redan beställts, enligt Reuters. Förhoppningen är att få doserna levererade under första halvåret i år. EU har redan beställt totalt 2,3 miljarder doser från sex olika företag, men med försenade leveranser. Kommissionen hoppas även kunna slutföra en beställning av 200 miljoner doser från Novavax – som ännu inte godkänts.

TT

16 Aung San Suu Kyi snart i domstol

Myanmar. Aung San Suu Kyi, Myanmars störtade ledare, ska framträda inför domstol i veckan. Den 75-åriga fredspristagaren står inför ett i sammanhanget ovanligt åtal. Landets militärjunta, som tog makten genom en kupp den 1 februari, har angett omfattande fusk vid valet i november som skäl för sitt agerande.

Åtalet mot henne rör dock inte något som har med valet att göra utan brott mot Myanmars import- och exportlagar. Detta eftersom walkie-talkies hittades i hennes bostad när den söktes igenom. **TT-AFP**

16 Internt kvinnoupproor i italienska S

Italien. Ledningen för Italiens socialdemokratiska parti PD får skarp intern kritik för att endast ha gått fram med manliga kandidater till ministerposter i landets nya regering. Samlingsregeringen, ledd av den tidigare ECB-chefen Mario Draghi, räknar blott in åtta kvinnor bland de totalt 23 ministrarna.

TT

16 Man åtalas för att ha planerat terrordåd

Danmark. En 24-årig man i Danmark åtalas för att ha planerat ett terrordåd. Han greps i april i fjol sedan han köpt ett skjutvapen och patroner. Enligt säkerhetspolisen ska extremislamistiska motiv ligga bakom. Åtalet har inga kopplingar till förra helgens polisinsats, då 14 personer frihetsberövats.

TT-Ritzau

16 Karnevalen är inställd men unga festar trots förbudet

Världens största utomhusfest – karnevalen i Rio de Janeiro – ställdes in i år. I stället har karnevalsarenan förvandlats till en vaccinationscentral. Men vissa trotsade förbudet och festade på som vanligt.

DN följde med när kommunens ordningspatrull slog till mot stadens överfulla barer.

Vanligtvis väller tusentals lättklädda sambadansare in på karnevalsarenan Sambódromo under den katolska karnevalshögtiden i brasilianska staden Rio. De slänger kyssar till publiken på läktarna och dansar samba i en rasande takt.

I år kör i stället personbilar fram längs den tolv meter breda karnevalsavenyn inför tomma läktare. Bilarna ställer sig i kö framför sex tält med sjukvårdspersonal. Borgmästaren har skapat en drive-in-vaccinering på arenan för stadens äldre som inte vågar eller kan ta sig till vårdcentralerna.

– Det är synd att karnevalen är inställd i år. Men vaccination är också glädje. En riktig glädje, säger 56-årige Celso de Abreu Penczek.

I baksätet sitter hans 86-åriga mamma Carmen. Sonen stannar bilen, vevar ned bakrutan och en av de frivilliga från universitetets sjuksköterskeutbildning kavlar upp Carmens skjorta. Hon sätter nålen i armen och ger en dos av Coronavac, ett brasilianskt vaccin som forskningsinstitutet Butantan i São Paulo framställt tillsammans med det kinesiska laboratoriet Sinovac. När Carmen fått sitt vaccin kör sonen i väg.

– Det här var väldigt smidigt, säger han medan nästa bil rullar in bakom.

Drive-in-vaccineringen har ökat vaccineringstakten och har gjort Rio de Janeiro till den stad i Brasilien som snabbast vaccinerar sin befolkning. Hittills har över en kvarts miljon vaccinerats. Även på andra håll i landet är takten hög. Totalt har Brasilien vaccinerat fem miljoner människor.

– Vi ser redan en minskning av antalet inlagda på sjukhus, säger Daniel Soranz, hälsochef i Rio, till DN.

Bakom honom kommer en dam i en röd klänning arm i arm med sin dotter. Damen är första fanbärare i sambaskolan Viradouro och brukar varje år delta i karnevalspremiären. Hennes dotter har ingen bil utan de har fått ta bussen till sambodromen. Damen sätter sig på en pall och får sitt Coronavac.

– Det känns märkligt att det inte blev en karneval i år. Det är ju den man ser fram emot hela året. Om Gud vill är jag tillbaka nästa år, snygg och vacker och dansar samba här, säger 86-åriga Edna Pereira Praxedes.

Hennes 65-åriga dotter hjälper henne upp från pallen.

– I dag var det alla över 85 år som vaccinerades. Har jag flyt blir det min åldersgrupp inom kort, säger Paula Pereira Praxedes.

Att årets karnevaler ställts in i Brasilien innebär att landet förlorat upp mot 12 miljarder kronor i inkomster. Över 25 000 tillfälliga jobb har gått förlorade. Även karnevalsbesökarna lider. De flesta har firat hemma med sina närmsta vänner eller hyrt ett hus vid havet för att bada bort karnevalsbristen.

En samhällsgrupp som inte respekterat karnevalsförbudet är överklassens unga. I stadsdelen Leblon har bargatan Dias Ferreira varit smockfull med festande kvinnor och män under hela karnevalen. Kommunens ordningspatrull SEOP har vid flera tillfällen beslagtagit högtalaranläggningar som ungdomarna släpat ut på gatan för att fira karneval.

I lördags följde DN med ordningspatrullen när den slog till mot baren Bosque Bar vid hästkapplöpningsbanan Jockey Club, i den rikaste delen i södra Rio. Över 600 ungdomar trängdes på barens uteservering när myndigheterna bötfällde ägaren och tvingade alla att lämna festen.

– De gör så bara för att vi har pengar. Patrullen går aldrig upp i favelan där folk också festar, säger den 32-åriga läkaren Fernanda som inte vill uppge sitt efternamn.

Är du inte rädd att bli smittad eller smitta andra på festen?

– Jag har redan fått mitt vaccin eftersom jag är läkare, säger hon och skrattar.

En festdeltagare blir upprörd när DN:s fotograf tar bilder på gäster som flyr baren med drinkar i händerna.

– Ni vet inte vem ni har att göra med. Jag är advokat, säger en kvinna i 30-årsåldern.

En annan berusad festdeltagare ställer sig framför mig.

– Vet du vem jag är? Jag är polis. Gå nu härifrån, säger han till mig.

Jag undrar varför han som polis tillbringar sin fritid med att gå på illegala fester.

– Det ska du ta och skita i, svarar han.

När patrullen kör till ett nattklubbsdistrikt i stadsdelen Barra da Tijuca har någon tipsat ägarna i förväg. Hundratals gäster har i all hast tvingats ut på gatan.

– Vi får stå här tills patrullen dragit vidare. De ska inte få förstöra vår fest, säger 27-årige Adriano som tagit med sig en flaska vodka från nattklubben.

Henrik Brandão Jönsson

FAKTA. KARNEVALER

Karnevalshögtiden inleddes i fredags och avslutas på onsdag. Det är första gången i historien som den ställs in i Brasilien.

Förutom USA har Brasilien flest antal döda under pandemin – omkring en kvarts miljon människor har dött av covid-19 och nästan tio miljoner fall är konstaterade smittade.

Förra året deltog tio miljoner människor i karnevalsfirandet i Rio som omsatte omkring fyra miljarder kronor, enligt CNC, brasilianska riksförbundet för turism och handel.

16 Haavisto höll för pressen under mötet med Lavrov

Finlands utrikesminister Pekka Haavisto höll för pressen.

Under mötet med Sergej Lavrov i Sankt Petersburg gav han Lavrov svar på tal angående kritiken mot EU.

Lavrov svarade i en subtil förolämpning: Finland gör som Bryssel instruerar.

KOMMENTAR.

SANKT PETERSBURG. Förhållandet mellan Finland och Ryssland är aldrig enkelt. Då en finländsk minister eller statschef besöker Ryssland måste vederbörande upprätthålla de goda relationer som är Finlands strategi för att slippa problem med Kreml. Finland har EU:s längsta gräns mot Ryssland (1340 km) och en historia av att försvara sig gång på gång.

Samtidigt går det inte att tiga om problemen. Inför Pekka Haavistos möte med Sergej Lavrov i Sankt Petersburg på måndagen var problemen ansenliga. De handlade inte bara om att den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj sitter fängslad efter att ha överlevt ett förgiftningsförsök av FSB. Dessförinnan hade Lavrov öppet förödmjukat EU:s utrikeschef Josep Borrell i Moskva. Haavisto var den första EU-minister som träffade Lavrov efter det mötet. Han reste till Sankt Petersburg under en skur förmaningar av det finländska etablissemanget att inte skämma ut Finland.

Pressen var enorm. Haavisto var förberedd.

På presskonferensen tog han i tur och ordning upp människorättsfrågor som Lavrov själv undvek. Den ryska utrikesministern talade om lovvärda bilaterala projekt, Haavisto om Navalnyj.

– Just nu har EU och Ryssland svåra relationer. Den olagliga annekteringen av Krim ledde till sanktioner. Att oppositionspolitikern Navalnyj förgiftades med nervgift ledde också till följder, sade Haavisto.

Haavisto tog även upp de skingrade demonstrationerna och den fängslade historiker Jurij Dmitrijev.

Lavrov svarade, precis som tidigare, med att skylla de dåliga relationerna på EU.

I en subtil förolämpning lovade Lavrov å ena sidan att relationerna till Finland inte har skadats på grund av Navalnyj. Å andra sidan lät han förstå att Finland bara upprepar instruktioner man fått i Bryssel.

– Vi vet att det bestäms i Bryssel hur man ska formulera sig. Vi hör det regelbundet och formuleringarna är alltid desamma.

Enligt Lavrov finns det så gott som ingenting kvar av Rysslands relationer till EU. Samtidigt meddelade Lavrov att man inte har några problem med Finland.

– Vi har bra relationer till enskilda EU-länder. Våra relationer till Finland är ett bra exempel på en relation som bygger på ländernas intressen och som bägge har nytta av, sade Lavrov.

Efter mötet står det klart att Pekka Haavisto klarade eldprovet. Rysslands ståndpunkter har han dock inte lyckats rubba.

Det hade heller ingen väntat sig. Den här sortens utrikesministermöten leder aldrig till några genombrott. För en finländsk utrikesminister gäller det framför allt att inte låta sig rubbas av vare sig hot, smicker eller subtila förolämpningar.

Anna-Lena Laurén

16 Nathan Shachar: Separatisternas framgång kan få konflikten om Katalonien att blossa upp på nytt

Den katalanska konflikten är på väg att blossa upp på nytt.

Separatistpartiernas framryckning i söndagens val betyder att den katalanska konflikten åter går in i ett akut och farligt skede. Redan på valnatten krävde den trolige regeringsbildaren, ERC-partiets Pere Aragonés, tillstånd av Madrid att hålla en folkomröstning om utträde ur Spanien.

Separatisterna kan nu bilda flera olika sorters regeringar. De kan upprätta en ren separatistkoalition eller regera samman med vänsterradikala Comu-Podem (den katalanska versionen av spanska Podemos), eller med socialistpartiet. Hur regeringen än formas så är en sak säker: Pressen på den spanske premiärministern Pedro Sánchez att göra eftergifter till separatisterna kommer att öka.

Sánchez, som är beroende av de katalanska separatisterna i Madrid-parlamentet, kommer

att få svårt att parera kraven – bland annat därför att hans koalitionspartner Podemos är vänligt inställd till separatisterna. Beroendet till separatister och vänsterradikaler gör det otänkbart att Madrid på nytt agerar som hösten 2017, då undantagstillstånd proklamerades och de katalanska ledarna fängslades.

Valets överraskning var de katalanska socialisterna (PSC), som blev största parti med 23 procent av rösterna och 33 av parlamentets 135 mandat. Separatistiska ERC hemförde lika många mandat, med 21 procent av rösterna. På tredje plats kom separatistiska Junts per Catalunya (JPC), med 32 mandat. Högerextrema Vox tog sig för första gången in i parlamentet med hela 11 mandat. Det extrema vänsterradikala separatistpartiet CUP gick också framåt och vann 9 mandat.

Socialistpartiets och Vox framgångar berodde på att förra valets segrare, spansknationalistiska Ciudadanos, kraschade och tappade 30 av sina 36 mandat. Ciudadanos väljare migrerade antingen åt höger till Vox eller åt vänster, till socialisterna.

Till skillnad från sedvanliga valkampanjer hanterades socialistpartiets taktik inte av de katalanska socialisterna utan med diktat från Madrid och premiärminister Sánchez. I valkampanjens upptakt avsatte han den katalanske socialistledaren Miquel Iceta och gav den spanske hälsoministern Salvador Illa order att avgå och bege sig till Katalonien som premiärministerkandidat där. Illa stretade emot men fick ge sig. Sánchez plan var att göra PSC till största parti i Katalonien och sedan bilda regering med den radikala vänstern och separatistpartiet ERC. Därmed, hoppades

Sánchez, skulle hans beroende av ERC i Madrid balanseras av ett ömsesidigt beroende i Barcelona, och separatismen ”tämjas” en smula. Detta kommer knappast att ske.

Mer än separatistväljarna älskar sina respektive partier älskar de drömmen om självständighet, och de kommer att sätta hård press på ERC, JPC och CUP att begrava sina groll och gripa det tillfälle som nu ser ut att ha öppnat sig. Valresultatet är en svår krasch för den så kallade unionismen – åsikten att Katalonien är en spansk region och inte en separat nation. Unionismen fick över fyrtio mandat i 2017 års katalanska val. Nu stannade de spansksinnade på 20 mandat, varav elva tillhör högerextrema Vox. Till saken hör att varken socialistpartiet eller vänsterradikala Como-Podem är några unionistpartier. Inom bägge partierna finns såväl spansksinnade som katalanister och personer som anser att varje spansk region har rätt att utträda ur kungariket.

Separatisterna har det långt bättre förspänt inför ett nytt utbrytningsförsök än de hade inför misslyckandet 2017. Deras akilleshäl har varit att de inte haft majoritet bland katalanerna. På söndagen vann separatistpartierna för första gången över 50 procent av rösterna, men detta berodde på det extremt låga valdeltagandet.

Få betvivlar dock att separatisterna skulle segra i en folkomröstning. I ett parlamentsval finns en bred meny av alternativ. I en folkomröstning finns bara två alternativ, ja och nej. Många av de som i dag säger ”nja” eller ”vet inte” beträffande självständighet måste besluta sig i en folkomröstning. Några av dem torde välja ”ja”.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

16 Nissan: Inga samtal om Apple

Den japanska biltillverkaren Nissan Motor samtalar inte med Apple om ett samarbete kring den amerikanska elektronikjättens plan på att ta fram en ny elbil, enligt en talesperson för Nissan.

– Vi för inga samtal med Apple. Men Nissan är alltid öppet att utvärdera samarbeten och partnerskap för att snabba på bilindustrins omställning, säger talespersonen.

Nissan-aktien föll på en i övrigt positiv Tokyobörs efter beskedet.

Enligt tidningen Financial Times har det förekommit kontakter mellan bolagen kring projektet, som slutat med att Nissan dragit sig ur då biljätten inte ville reduceras till att bli en monteringsfirma av Apple-bilarna.

Sydkoreanska Hyundai ska också ha inlett samtal med Apple om samarbete, men dragit sig ur då man inte ville ta på sig rollen som kontraktstillverkare.

TT-Reuters

16 Restriktioner bromsar Thailand

Thailands återhämtning efter bnp-kollapsen i fjol går trögare än befarat. Landets regering sänker sin bnp-prognos för 2021 till en tillväxt på 2,5-3,5 procent.

Tidigare låg prognosen för i år på en tillväxt på 3,5-4,5 procent.

Återhämtningen påverkas negativt då turismen till Thailand påverkas negativt av reserestriktioner och av en ny våg av corona-smitta i landet i december. Thailands bnp föll 4,2 procent under fjärde kvartalet 2020 jämfört med motsvarande kvartal 2019. Under tredje kvartalet var fallet 6,4 procent. För helåret 2020 blev det ett bnp-fall på 6,1 procent, den största nedgången sedan den asiatiska finanskrisen 1998.

TT-Reuters

16 Erfaren ekonom ska leda skadskjutet WTO

Protektionism, nationalism och handelskrig har dämpat drömmar om fri handel, understödd av världshandelsorganisationen WTO. Med den nya generaldirektören Ngozi Okonjo-Iweala kan organisationen få en nystart – men hindren är många.

– Det är ett synnerligt laddat minfält hon kommer till, säger ekonomen Peter Stein.

Ngozi Okonjo-Iweala från Nigeria är den första kvinnan som utses att leda WTO. Hon är också den första från den afrikanska kontinenten som väljs till generaldirektör i WTO.

– Hon har en professionell kompetens. Hon utstrålar intellektuell skärpa och viljestyrka, säger Peter Stein, nationalekonom och Afrikakännare.

Han lärde känna henne när hon blev hedersdoktor på Tel Aviv university för två år sedan. De två har sedan hållit kontakten. Liksom andra bedömare konstaterar Stein att hennes uppgift blir krävande.

WTO var synonymt med en värld som öppnade upp för handel över gränserna, en globaliserad ekonomi som kontrast till kalla krigets uppdelning i block och lojaliteter.

Seglatsen verkade kunna bli fin på fria vatten. Men sedan kom skären och grynningarna, stormvindar tilltog i styrka. Försöken att fördjupa WTO:s betydelse inleddes med Doharundan 2001, men efter flera försök gav ledande länder upp dem.

Handelskrig, strafftullar och tariffer har blivit politiska instrument, inte minst genom den tidigare amerikanske presidenten Donald Trump.

Han blockerade också utnämningen av en ny generaldirektör när den brasilianske toppdiplomaten Roberto Azevêdo oväntat lämnade posten för ett toppjobb inom Pepsico i augusti i fjol. Redan då var Ngozi Okonjo-Iweala favorit bland de åtta kandidaterna att ta över rodret.

Öppningen kom när USA:s president Joe Biden valde att gå emot sin företrädare och ge sitt stöd till Okonjo-Iweala i början av februari. Huvudkonkurrenten, sydkoreanska handelsministern Yoo Myung-hee, drog tillbaka sin kandidatur.

– Hon kommer från en välrenommerad nigeriansk familj. Hon tillhör folkgruppen Igbo i östra Nigeria, fadern stred för Biafra då det begav sig. Han var obi, ett slags kung, i den kungliga familjen Ogwashi-Ukwu, säger Stein.

Ngozi har examen från det prestigefyllda amerikanska universitetet Harvard och en doktorsexamen från MIT, och under resans gång har hon dessutom fått dubbelt medborgarskap.

Men det är Okonjo-Iwealas internationella erfarenhet som öppnar för en nystart för WTO.

Hon har arbetat på högt uppsatta positioner inom Världsbanken i 25 år, bland annat som verkställande direktör och andreman med ansvar för verksamhet på 81 miljarder dollar – 670 miljarder kronor – i Afrika, delar av Asien och Europa.

– Hon har stor erfarenhet från att arbeta i internationella organisationer där det finns många medlemmar med motstridiga intressen. Hon vet att navigera i den sortens maktens korridorer, säger Stein.

Dessutom är hon beredd att ta kamp. Som i frågan om att förändra kvinnans roll i ekonomier. I ett skarpt debattinlägg 2017 skrev hon tillsammans med Isabella Lövin (MP), då minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat, ett debattinlägg om det nödvändiga att kvinnor får mer ekonomiskt ansvar och inflytande när klimatförändringar förändrar förutsättningar:

”Slutligen behöver kvinnor ges politiskt medinflytande. Om hälften av befolkningen inte har något att säga till om i det politiska beslutsfattandet blir dess legitimitet lidande”, avslutar de debattartikeln.

Tuffheten har förstärkts av att hon varit finansminister i Nigeria i två omgångar, i ett hemland sargat av korruption och ekonomisk ojämlikhet. Samt utrikesminister under en kort tid.

– Hon var en reforminriktad finansminister i Nigeria: hon lyckades förhandla bort landets utlandsskuld, hon lyckades skapa transparens i statens oljeintäkter, och hon fick bort en mängd pensionärer och andra som tog emot statliga medel, säger Stein om hennes insats.

– Reformerna var mycket beroende av henne, många av dessa har inte överlevt sedan hon lämnat. Hon stötte sig naturligtvis med väldigt många mäktiga intressen.

Nu blir det stats- och regeringschefer, också med mäktiga intressen, som Ngozi Okonjo-Iweala ska tampas med.

TT

FAKTA. HAR 164 MEDLEMMAR

WTO bildades den 1 januari 1995. Världshandelsorganisationens högkvarter ligger i Genève i Schweiz.

WTO har 164 medlemmar, med ytterligare ett 20-tal länder som har observatörsstatus. WTO är även benämningen på det avtal som täcker omkring 95 procent av världshandeln.

Bland medlemmarna finns världens största länder, däribland Kina, USA och Japan samt handelsblock som EU.

WTO-avtalet gäller både varor och tjänster. Ett försök att starta en ny förhandlingsrunda för att fördjupa avtalet inleddes 2001.

Förhandlingarna blev resultatlösa och efter närmare 15 år drog sig ledande länder och block sig ur förhandlingarna.

Källa: WTO.org, NE

16. Mussla från Mexikanska golfen hittad vid Södertälje

Den invasiva arten amerikansk trågmussla har upptäckts utanför Södertälje. Fyndet var det tredje i sitt slag i landet.

Karin Sjökvist Tyrefors var ute på en promenad längs med stranden i Brandalsund utanför Södertälje när hon gjorde det sällsynta fyndet.

– När jag såg musslorna tyckte jag att de stack ut. I vanliga fall kan man se några tunna skal från en och annan blåmussla, dessa var hela och rejäla, säger hon.

Det visade sig att Karin hittat amerikanska trågmusslor. Arten härstammar från Mexikanska golfen. Tidigare har den upptäckts utanför Norrköping och Åhus.

Nils Kautsky, professor i marin ekotoxikologi vid Stockholms universitet, är övertygad om att musslan kommer att sprida sig.

– Vi följer med nyfikenhet vad den kommer att göra när den väl etablerar sig i Östersjön, för det är jag övertygad om att den gör. Kommer den tränga ut de andra arterna eller kommer den kompensera för något vi saknar? Det vet vi inte än.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

16 Johan Croneman: Spännande film om Uzbekistan som blir mer och mer förvirrande för varje ruta

Magnus Gerttens timslånga dokumentär ”Endast djävulen lever utan hopp” (SVT) väcker nyfikenhet på Uzbekistan. Den kretsar kring ett flyktingöde och är väldigt fint fotograferad av Caroline Troedsson, men ställer inte de frågor tittaren kan kräva.

Iskandar Khudayberganova satt i 20 år fängslad i Uzbekistan. Till största delen i det fruktade och hermetiskt slutna Jaslykfängelset ute i ett uzbekiskt ingenmansland. Oåtkomligt. Ett svart hål.

Hans lillasyster Dilya, numera bosatt i Sverige, började redan som 17-åring sitt envetna arbete med att få honom fri.

Om denna kamp handlar Malmöfilmaren Magnus Gerttens nya timslånga dokumentär ”Endast djävulen lever utan hopp” (SVT Play). Den är väldigt fint fotograferad av Caroline Troedsson, och Ola Kvarnbergs lika fina musik leder oss in i historien.

Här saknas inte spänning och dramatik. Har man aldrig tidigare sökt på nätet efter Uzbekistan eller huvudstaden Tasjkent så gör man det nu. Det är oroande att bekanta sig med

ett land så långt ute i vår periferi – och känna nästintill panikkänslor för att man inget vet, inget sett, ingen hört. Man känner snart skuld. I bästa fall gör det något med oss, och vi gör kanske något åt saken.

Hur många Iskandar Khudayberganova finns det i Uzbekistan?

Efter ett antal bombdåd i slutet av 90-talet gick president Islam Karimov hårt åt alla former av opposition. Islamistiska fundamentalister sades ha legat bakom de blodiga bombningarna och 25-årige Iskandar Khudayberganova greps, erkände, dömdes till döden, benådades, fick livstids fängelse och kastades ner i det svarta hålet.

Navet i Magnus Gerttens film är lillasyster Dilya, man begriper mycket snart både det personligt existentiella och den politiska ansatsen i filmen – därefter begriper man inte mycket överhuvud taget.

Jag vet uppriktigt talat inte riktigt vad som händer, men det är som om tidslinjen plötsligt bryts upp och kastas om, vi ramlar in i skeenden och händelser i syster Dilyas liv under nästan två decennier, men det väcker bara fler och fler frågor. Jag har inget emot att både verkligheten och historien kompliceras, men när man snart inte ens förstår det mest grundläggande i berättelsen?

Dilya tycker att Iskandar dömts på felaktiga grunder. Tvingats erkänna under tortyr. Och omedelbart måste sättas på fri fot.

Vi får så gott som ingen annan information än denna, jo, Amnesty har jobbat hårt med fallet, Dilya säger att det är omöjligt att hennes bror

gjort detta. Han vet inte ens hur man gör en bomb. Nej, då så.

Hon läser långa utdrag ur brev från Iskandar. Hur fick hon dem? Hon gifter sig med en uzbekisk man som förmodligen arbetar för den uzbekiska fruktade säkerhetstjänsten. Otroligt, men sant. Hon är plötsligt i Västergötland. Vi får se bilder på hennes man under en demonstration 2005 – i Stockholm! Han påstås ha varit infiltratör och agent. Och han är trebarnspappa. Dilya säger att han slår henne. Åren går, det dyker upp en medfånge – han får inga frågor heller. Ingen får några frågor. Varför ställer inte Magnus Gertten några frågor?

När en advokat efter 19 år får träffa den fängslade Iskandar säger han att han är skyldig, att han bara vill sitta av sitt straff, han vädjar till sin syster att bara släppa saken. Ah, han är givetvis tvingad till att säga detta under hot. Eller?

På hösten 2020 släpps Iskandar fri. Då är inte Magnus Gertten där. Var är Iskandar nu? Vad hände sen? Vi får inte ens se eller höra Dilyas reaktion, efter 20 år, hela filmens krok. Borta.

Hur många gånger har man klippt om filmen? Ett otal antal gånger är jag rädd för. Det är ändå inte mycket som ligger på rätt plats. Efter 60 minuter sitter man där som ett levande frågetecken.

Magnus Gertten har flera gånger visat prov på både lyhördhet och stringens i sin filmproduktion. I den här har han varit helt tondöv. Ingen hemma på dokumentärfilmsredaktionen på SVT?

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

16 Nätjättar nära avtal med australiska medier

Google och Facebook är ”mycket nära” ett banbrytande avtal med australiska nyhetsmedier om att betala för nyheter som delas i deras kanaler. Detta rapporterar ABC News,

Det eventuella avtalet är en följd av ett lagförslag presenterat av den australiska regeringen i april förra året. DN har tidigare rapporterat om lagförslaget, som är tänkt att hjälpa landets nyhetsmedier konkurrera med jättarna Facebook och Google genom att tvinga dessa betala ersättning för nyheter som kommer upp i deras flöde.

Efter månader av stundtals tuffa förhandlingar, där Facebook exempelvis hotat att begränsa användartjänster i landet, ska nu avtalet vara nära förestående. Landets finansminister Josh Frydenberg berättar för ABC News att han varit i kontakt med både Mark Zuckerberg och Sundar Pichai, Facebook respektive Googles verkställande direktörer, och säger att de båda är inställda på vidare förhandlingar.

Nyheten har hittills mottagits väl av landets mediebolag. Kerry Stokes, ordförande för Seven West Media, tackar bland andra premiärminister Scott Morrison och finansminister Josh Frydenberg för framgången i ett uttalande till ABC News. Han berättar vidare att detta kommer att resultera i att

nyhetsmedier får ”en rättvis ersättning som säkrar vår digitala framtid”.

Enligt ABC News förväntas förslaget tas upp i parlamentet nu i veckan. Processen väntas bli enkel, förutsatt att även Labourpartiet ger det sitt stöd.

Joakim Hulterström

joakim.hulterstrom@dn.se

17 Han flydde juntans män över hustaken

Natten när militären genomförde statskuppen i Myanmar tog sig soldater in i författaren Ko Nyi Nyis hem i en förort utanför Rangoon. Då flydde han genom ett fönster upp på taket och håller sig fortfarande gömd.

För DN berättar han om livet i gömstället.

När männen i militärkläder bröt sönder låset till grinden utanför familjens hus vaknade den äldste sonen och slog larm.

– Pappa, det står någon utanför.

Det var natten mot den 1 februari i en av storstaden Rangoons många förorter med smala vägar och enkla bostäder.

Från andra våningen såg författaren Ko Nyi Nyi soldater utanför huset och han ropade till dem: vad gör ni här mitt i natten?

– De sa att de ville att jag skulle följa med dem. Men just innan de kom in i huset hoppade jag ut genom ett fönster och sprang över taket till andra tak. Och jag är fortfarande fri, gömmer mig och rör mig mellan olika platser.

Så berättar Ko Nyi Nyi i ett första mejl till mig några dagar efter militärkuppen i Myanmar.

I slutet av mejlet fastslår han:

”Om något händer mig så är den burmesiska juntan uppenbart ansvarig”.

Några har senare släppts, men runt 40 välkända intellektuella och politiker sitter fortfarande gripna på okända platser. Och ingen tillåts träffa sina familjer, advokater eller medier, skriver Ko Nyi Nyi.

Han är på flykt undan juntans män, men håller sig uppdaterad trots att militären blockerat sociala medier och stora delar av landets internetförbindelser.

Ko Nyi Nyi har tillhört kretsarna av demokratiaktivister sedan slutet av 1980-talet, då han gick på University of Yangon, landets mest kända lärosäte. Efter militärkuppen håller denna skara av akademiker, författare och poeter ihop mer än någon gång tidigare. De kontaktar varandra via så kallade VPN-tunnlar

på internet och skickar bud på mer traditionella sätt. Därför vet han att vissa studentledare från den så kallade 88-generationen vid universitetet och andra aktivister, precis som han själv, lyckades fly den natten som räden genomfördes.

Ko Nyi Nyi jobbade länge som turistguide eftersom det gav förhållandevis bra inkomster. Det räckte för att flytta familjen till det enkla huset i trä och plåt i förorten, som han visade upp när vi träffades första gången 2012. Aung San Suu Kyi skulle då åka på valturné i Irrawaddyflodens delta för att göra politisk comeback.

Under de progressiva åren som följde brukade vi ses varje gång jag var i Rangoon för att rapportera om den växande öppenheten.

Redan då hade Ko Nyi Nyi i över 20 år skrivit poem och berättelser – berättelser som den om en trollkarl och en ros, som på juntatiden antydde hur demokratin slutligen skulle besegra generalerna.

Han berättade det när vi tillsammans steg in på censurmyndigheten, som hade spelat ut sin roll efter 48 år. Det hade börjat med att frihetskämpen Aung San Suu Kyi hade släppts ur husarresten och det gamla militärstyret försvunnit. Politiska fångar hade getts amnesti och den 20 augusti 2012 kom beskedet att Myanmar hade övergett censuren.

Fram till dess hade redaktörer för tidningar och veckomagasin samt författare som han själv varje vecka anlänt till myndigheten med sina manus.

Författarna fick tillbaka manusen tre månader senare fullklottrade med rött bläck sedan tre

personer i stigande chefsgrad på myndigheten läst igenom texten.

”Stryk!” ”Ändra!” löd uppmaningarna. Annars blir det ingen publicering.

När vi 2014 besökte censurmyndigheten växte det spindelnät på arkivskåpen på kontoret hos en av cheferna, som sa att ”de tog det lugnt nu för tiden”.

Så dags hade Ko Nyi Nyi slutat vara turistguide. Han var fullt sysselsatt med sitt skrivande som också hade tagit en ny riktning i form av politiska krönikor i en av landets största tidningar. Och han hade börjat skriva rakt på sak vad han tyckte.

– Ibland saknar jag det gamla skrivsättet, som var öppet för tolkningar. Men ingen har tålamod att läsa sådana artiklar längre, sa han när vi stod inne på myndigheten som hade förlorat sina arbetsuppgifter.

När restriktionerna lättade läste han vad andra tidningar tryckte. Han testade till en början med vissa ord. Senare prövade han med hela nya meningar. Och snart upptäckte han att friheten blivit större än han kunnat drömma om.

Han fann att från att inte ens ha kunnat ifrågasätta en lokal tjänsteman så kunde han till och med kritisera militären och presidenten.

Han började skriva att militären inte ska blanda sig i politiken – och det har han fortsatt med.

Enda gången han var försiktig var när han skrev om den tidigare diktatorn Than Shwe, hans familj och de anklagelser om korruption som omgav honom. För han visste att den gamle generalen ännu hade stort inflytande och att

journalister som försökte gräva fram bevis mot honom riskerade fängelsestraff.

Vid den tiden var det egentligen bara två personer som oroade sig för hans frispråkighet i spalterna: hans mamma och syster.

Snälla, skriv inte allt vad du tycker, vädjade de. Friheten är kanske inte så stor som den verkar.

Men då lugnade Nyi dem och sa att det hela handlade om en bestående förbättring av yttrandefriheten.

Nu när utvecklingen rullats tillbaka i ett slag återstår att se vad som sker den närmaste tiden. På ett sätt liknar situationen den förr om åren, då censuren alltid var strikt. Skillnaden är att i dag låter sig ingen luras av vad de ser i statskontrollerad tv.

När militärledaren Min Aung Hlaing säger att åtgärder måste sättas in mot dem som bryter mot lagen fortsätter bara protesterna för att demokratin ska återupprättas. Flera dagar i rad har demonstranter gått ut på gatorna i de stora städerna. Polisen har upplöst folkmassor med vattenkanoner och skjutit gummikulor mot invånare. En kvinna i huvudstaden Naypyidaw kämpar för sitt liv efter att ha skjutits i huvudet och fått skador som, enligt människorättsorganisationer, liknar dem från skarp ammunition.

Efter ett par dygn får jag ett nytt mejl från författaren i Myanmar. Han har då fått kontakt med sin familj och vet att hans fru och två söner befinner sig i trygghet i hemmet. Däremot har det blivit svårare att behålla kontakten med omvärlden eftersom militären stängt av Facebook och andra sociala medier. VPN-

servrarna klappar ihop titt som tätt på grund av överbelastning.

Han skriver om hundratusen människor som samlats nära Sule-pagoden i Rangoon för att demonstrera. Och att utegångsförbud har införts mellan klockan åtta på kvällen och fyra på morgonen.

Själv har han hittills förflyttat sig mellan olika hus och adresser, men bor nu i ett rum i en lägenhet hos en vän utanför Rangoon. Han är på egen hand, men har indirekt kontakt med fem andra personer i demokratirörelsen.

”Min vän hjälper mig med vatten, mat och tak över huvudet. Jag kan se ut genom ett fönster i mitt rum och hörde klockan 8 på morgonen hur folk slog på kastruller, som ett tecken på att de inte accepterar militärkuppen. Men jag kan inte lämna rummet, för då kan någon känna igen mig”, skriver han.

När jag mejlar tillbaka och frågar om det finns något säkert sätt som vi kan tala med varandra på svarar han att det finns det inte. Samtal spåras och internetanslutningar är långsamma och opålitliga.

Han har kontaktat några västerländska ambassader i Rangoon om politisk asyl.

”De ville inte hjälpa mig, och inte heller tre av mina vänner. Varför vet jag inte. Därför är vi helt och hållet beroende av vår egen förmåga att fly och hålla oss undan. Det är inte lätt under rådande omständigheter med covid-19 och militära vägspärrar överallt. Men vi ger aldrig upp hoppet”, skriver han.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Bakgrund. Militärkuppen

I november 2020 vann Aung San Suu Kyis parti National League for Democracy en stor seger i parlamentsvalet. Militären, som stödde oppositionen, hävdade att valfusk hade förekommit, men landets valkommission har fastslagit att bevis saknas för valfusk. Även oberoende observatörer anser att valet har gått i stort sätt rätt till.

Den 1 februari genomförde militären en statskupp och frihetsberövade Aung San Suu Kyi kort innan det nyvalda parlamentet skulle samlas.

Suu Kyi sitter nu i husarrest och många andra partimedlemmar och demokratiaktivister har gripits.

DN

17 Militären anklagar Aung San Suu Kyi för nya brott

Myanmars politiskt valda ledare Aung San Suu Kyi ser inte ut att släppas ut i friheten inom överskådlig framtid. På tisdagen lade militärjuntan till ytterligare en anklagelse mot henne. Samtidigt fortsätter protesterna, trots militärens ökade närvaro på gatorna.

PEKING. Först motiverade kuppmakarna frihetsberövandet av Aung San Suu Kyi med att hon illegalt ska ha importerat walkie-talkies. Ett brott som kan ge upp till tre års fängelse. Nu läggs ytterligare en anklagelse till protokollet. Enligt hennes advokat Khin Maung Zaw misstänks hon också för att ha brutit mot en paragraf i landets lagar vid naturliga katastrofer. Samma paragraf har använts för att åtala människor som har brutit mot restriktionerna som införts för att begränsa covid-19.

Därmed syns inga tecken på att det krav som hundratusentals demonstranter i Myanmar ställer dagligen, att Aung San Suu Kyi släpps fri, kommer att hörsammas den närmaste tiden.

Med det nya regelverk som juntan införde förra veckan behöver inte ens någon rättegång hållas för att hålla henne inlåst. Enligt den tillåts frihetsberövanden utan någon rättslig prövning.

De senaste dagarna har spänningen i Myanmar ökat. Militären har ökat sin närvaro på gatorna, gripit fler och gått till aggressivare angrepp mot demonstranter. Ändå fortsätter protesterna i flera städer.

Att militären på tisdagen lovade att fria val kommer att hållas ger invånarna inte mycket för. De litar inte på militären som i historien klamrat sig fast vid makten i nästan 50 år sedan landet blev självständigt från Storbritannien.

Oron är också stor för att historien upprepar sig på ett annat sätt: att militären slår ner på demonstranterna med våld.

På tisdagen uppmanade FN:s speciella sändebud i Myanmar, Christine Schraner Burgener, juntan till besinning. Folket har rätt att samlas och genomföra fredliga protester, ska hon ha sagt i ett samtal med generalerna.

– Hon sa till militären att världen följer detta noggrant och att all form av våld sannolikt får allvarliga konsekvenser, sade FN:s talesperson Farhan Haq, enligt Reuters.

Myanmar är nu ett land i gungning. Uppmaningar om civil olydnad har hörsammats av stora grupper i befolkningen. Flera yrkesgrupper som vårdpersonal vägrar att arbeta, akut vård utför de många gånger privat.

Militären har gripit minst 400 personer sedan protesterna började och har varnat för att de som opponerar sig kan få upp till 20 års fängelse. Många aktivister och kritiker till militären har valt att gå under jorden i rädsla för att frihetsberövas.

Sedan det militära övertagandet har internet med jämna mellanrum stängts ned i Myanmar där stora delar av befolkningen kommunicerar

via Facebook. Det är också i sociala medier som protester har organiserats.

Därför var det minst sagt ironiskt när generalerna höll sin första presskonferens sedan kuppen valde att sända den på just Facebook. Vid presskonferensen förnekade militären att de ens har genomfört en kupp. De hävdar att de helt legitimt och enligt konstitutionen har tagit makten eftersom valet i november, som Aung San Suu Kyis parti NLD vann stort, var omgärdat med fusk. Ytterligare en orsak de anger är att regeringen har misslyckats i bekämpningen av covid-19.

Internationella valobservatörer anser dock att valet i stort gick rätt till.

Marianne Björklund

Fakta. Aung San Suu Kyi

Aung San Suu Kyi är 75 år och dotter till Aung San, en av de ledande frihetskämparna när Myanmar var en brittisk koloni.

Sina tidiga år tillbringade hon mycket i utlandet, bland annat i Indien där hennes mamma var ambassadör.

1988 återvände hon till Myanmar och blev en av ledarna för studentprotesterna mot militären. Från 1989 till 2010 satt hon 15 av 21 år i husarrest.

1991 tilldelades hon Nobels fredspris för sin demokratikamp.

2011 påbörjades demokratireformer och 2015 vann Aung San Suu Kyi allmänna val i

Myanmar. Hennes titel blev statskansler eftersom Myanmars konstitution förbjuder personer med utländska medborgare i den nära familjen från att bli president.

De senaste åren har hon fått kritik för att inte stoppa militärens attacker mot den etniska minoritetsgruppen rohingyer.

17 ”Lollipopmetoden” ska hindra smitta i skolorna

Skolor i flera tyska delstater har varit stängda sedan i december. När de nu öppnas igen är målet att det ska ske utan att smittspridningen ökar.

Till förslagen på hur det ska gå till hör krav på munskydd, vädring av klassrum, och en strategi som kallas ”Lollipopmetoden”. Med saliv från en hel

skolklass kan man snabbt upptäcka viruset hos eleverna.

Hur smittspridningen ska kunna hållas så låg som möjligt när barn och unga återförenas i sina klassrum är just nu en het fråga i Tyskland. De flesta av landets skolor har bedrivit distansundervisning sedan i december, men nu har skolor i flera delstater öppnat igen. Andra planerar att göra det under de kommande veckorna. Smittspridningen i landet har avtagit sedan årsskiftet, och krav på att skolorna ska öppna igen har kommit från allt fler håll.

Flera forskargrupper har nyligen presenterat förslag på metoder och riktlinjer som ska bidra till att minska risken för smittspridning när eleverna återvänder. Johannes Hübner, läkare och chef för infektionsavdelningen på universitetssjukhuset LMU i München, hör till den grupp epidemiologer, virologer och barnläkare som utvecklat den så kallade ”Lollipopmetoden”.

– Detta är en snabb och enkel metod, som kan genomföras utan läkare eller sjuksköterskor på plats, säger han till DN.

Teststrategin går ut på att salivprov från alla elever i en klass samlas in och blandas. Därefter genomförs ett enda PCR-test på hela klassens prover, och först om detta är positivt testas eleverna en och en.

Vid testningen ska eleverna tugga på bomullstussar som forskarna liknar vid godisklubbor, vilket har gett strategin namnet ”Lollipopmetoden”. Hittills har den testats på 3 500 skolelever och lärare i Köln. De testpersoner

som visade sig vara smittade av covid-19 skickades hem från skolan, och de andra kunde fortsätta att undervisas på plats.

Forskargruppen som står bakom metoden hör till ett av de 13 nätverk som fått stöd av den tyska myndigheten för utbildning och forskning, BMBF, för att genomföra studier om covid-19. Satsningen, värd 150 miljoner euro, presenterades av forskningsministern Anja Karliczek i oktober förra året.

– Vi behöver effektiva metoder för att kunna behandla covidsjuka patienter på bästa sätt. Och vi behöver hitta de bästa möjliga strategierna för att kunna förebygga smittspridning, sa hon då.

Om, och i så fall hur ofta, testerna kommer att användas är inte bestämt – delvis för att det är en dyr metod. Enligt forskarnas beräkning skulle kostnaden för att testa 10 procent av eleverna två gånger i veckan landa på motsvarande 1,1 miljoner svenska kronor i veckan, för en stad med 1 miljon invånare.

Johannes Hübner säger att testerna inte kommer att kunna vara heltäckande, och att det även är en logistisk utmaning att få skolorna att börja använda dem.

– Det räcker inte att efterfråga testerna – man måste se till att det finns personal och pengar för att strategin ska fungera.

Nyligen lanserade även en annan forskargrupp, bestående av epidemiologer, läkare och lärare, ett antal riktlinjer för hur skolorna ska kunna öppna smittsäkert. Eva Rehfuess, professor i folkhälsa, är en av projektledarna:

– Det viktigaste är att vara noga med hygienen, att hålla avstånd, att vädra och att använda munskydd, säger hon.

Forskargruppen rekommenderar även undervisning i mindre grupper, och så lite kontakt som möjligt mellan olika klasser. Eleverna ska helst delas upp i mindre grupper, som turas om att undervisas på distans och i skolan.

Eva Rehfuess säger att riktlinjerna kan fungera som en vägledning för beslutsfattare, men att det är upp till ansvariga politiker att bestämma om de ska följas eller inte.

– I Tyskland är det delstaterna som är ansvariga för hur skolorna hanterar coronapandemin. Det är dock viktigt att skolorna själva får utrymme att bestämma hur de omsätter reglerna – exempelvis om de vill undervisa en grupp elever en hel vecka innan de tar emot nästa grupp, eller om de vill växla varje dag.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

BAKGRUND. SKOLSTÄNGNING ”EN SISTA UTVÄG”, ENLIGT EU-ORGAN

”Skolorna bör stängas som en sista utväg”, löd budskapet i en rapport som den Europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC publicerade i december förra året. De negativa konsekvenserna för barn och ungas hälsa är stora vid en stängning, skrev myndigheten. Enligt ECDC kan stängningar bidra till att minska smittspridningen, men bara om de kombineras med andra åtgärder, som exempelvis förbud mot större allmänna sammankomster.

Rapporten tar inte hänsyn till smittspridning som orsakats av de nya varianterna av covid-19-viruset.

Källa: European centre for disease prevention and control

17 Iran stoppar kärninspektioner

Den iranska regimen undanber sig helt inspektioner från Internationella atomenergiorganet IAEA från och med den 23 februari.

Därmed tar Iran ett stort steg närmare att helt bryta med kärnenergiavtalet JCPOA från 2015.

Från Tyskland kommer en varning till Iran om att inte stoppa inspektioner av landets kärnenergiprogram. Det vore helt oacceptabelt att obstruera IAEA:s inspektioner, säger en tysk diplomatisk källa till Reuters.

– Vi uppmanar Iran att inte ta detta steg, och vi står i nära kontakt med USA i denna fråga.

Enligt uppgörelsen kan inspektörer granska Irans atomenergianläggningar med kort varsel. Iran hävdar sin rätt att bryta med uppgörelsen om inte USA häver sina sanktioner mot landet. Sanktionerna infördes av USA:s ex-president Donald Trump.

TT-AFP-Reuters

17 Historikers överklagan avslogs

Ryssland. Den ryska historikern Jurij Dmitrijevs överklagan till appellationsdomstolen i Sankt Petersburg avslogs.

I slutet av september dömde Högre domstolen i Karelen honom till 13 år i fängelse för sexuella övergrepp på sin adoptivdotter.

I nästan trettio år kartlade historikern Stalins massgravar i ryska Karelen, och Dmitrijev har redan en gång blivit friad för anklagelser om sexualbrott. Rättsprocesserna mot honom ses av

utomstående bedömare som politiskt motiverade.

DN

dn@dn.se

17 Prinsessan Latifa: ”Hålls fången”

Dubai. Prinsessan Latifa, dotter till Dubais härskare Mohammed bin Rashid Al Maktoum, säger att hon hålls fången i ett hus i Dubai. Hennes fall uppmärksammades för tre år sedan då hon försökte fly i båt från, vad hon hävdar, sin kontrollerande far. Hon fångades in och fördes tillbaka till Dubai. I en rad filmer berättar hon nu om flyktförsöket. Hon anklagar sin far för att hålla henne fången och fruktar för sitt liv.

Filmerna har smugglats ut med hjälp av en vän, som lämnat dem till BBC:s dokumentärprogram Panorama.

DN

17 ”Nordkorea försökte hacka Pfizer”

Sydkorea. Nordkoreanska hackare har försökt att ta sig in i läkemedelsjätten Pfizers datasystem i jakten på information om covid-vaccin, uppger Sydkoreas underrättelsetjänst enligt nyhetsbyrån Yonhap. Nordkorea stängde sina gränser i januari i fjol för att försöka stänga ute coronaviruset. Diktatorn Kim Jong-Un har upprepade gånger hävdat att landet lyckats med detta.

TT-AFP

17 Regeringen vill förbjuda högerradikal organisation

Den franska regeringen vill upplösa och förbjuda den högerradikala organisationen Génération Identitaire (Identitära generationen), som legat bakom flera uppmärksammade aktioner på senare år.

Åtgärden kommer samtidigt som det franska parlamentet debatterar ett nytt lagpaket mot ”separatism”.

PARIS. Génération Identitaire bildades 2012 och har i dag några tusen aktiva medlemmar – många av dem påtagligt unga – som förenas av en radikalt nationalistisk och invandringsfientlig ideologi.

De sprider den ogrundade konspirationsteorin om att det pågår ett ”befolkningsutbyte”, som gynnar muslimer på vitas och kristnas bekostnad – en teori som bland annat förfäktats av rasistiska terrorister som Anders Behring Breivik i Norge och Brenton Tarrant i Christchurch i Nya Zeeland.

På senare år har Génération Identitaire genomfört en rad uppmärksammade aktioner, som i januari i år i Pyrenéerna, där en grupp aktivister satte upp banderoller i bergen med budskapet ”Defend Europe” och handgripligen försökte stoppa papperslösa migranter som ville ta sig in i Frankrike. Inrikesminister Gérald

Darmanin sa då att han ”chockades” av bilderna och övervägde ett förbud, något som i helgen ledde till ett formellt myndighetsbeslut om att upplösa organisationen.

”Génération Identitaire har nu 10 dagar på sig att svara”, skrev Darmanin på Twitter.

Beslutet kommer när nationalförsamlingen just avslutat debatten om ett nytt och omstritt lagförslag om ”separatism”, som regeringen menar kommer göra det enklare att bekämpa politisk och religiös extremism, som den som ledde till det brutala mordet på historieläraren Samuel Paty förra hösten.

– Det har talats mycket om att den här lagen bara innehåller åtgärder mot radikal islamism. Men det finns inte bara en sorts separatism. De ”identitära” är folk som inte vill leva tillsammans med andra i vår republik. Att vi upplöser organisationer som den, som har separatistiska mål, det tycker jag är av godo, säger inrikesminister Darmanin till Le Figaro.

Separatism som begrepp lanserades förra hösten av president Emmanuel Macron för att betona att det inte enbart är militant islamism som hotar den franska republiken, utan även andra ideologier som är oförenliga med demokratiska och republikanska värden.

Om lagförslaget godkänns även av senaten kommer det att bli enklare att upplösa organisationer och stänga religiösa lokaler – som exempelvis moskéer – som sprider idéer som strider mot republikens ideal eller finansieras på otillbörligt sätt. Det ska också bli svårare att bedriva hemundervisning, något myndigheterna misstänker ibland leder till radikalisering.

Efter mordet på Samuel Paty har myndigheterna upplöst flera muslimska organisationer. Regeringen vill genom den nya lagen försöka minska utländskt inflytande över moskéer, införa hårdare straff för den som sprider personuppgifter med syftet att allvarligt hota anställda inom staten, och bestraffa läkare som utfärdar så kallade oskuldsintyg.

En del av Macrons kritiker – inte minst till vänster och inom muslimska organisationer – menar att lagförslaget i praktiken riktar sig mot den muslimska minoriteten i landet.

– I vårt land har vi åtskillnad mellan stat och religion. Staten erkänner inte någon religion, och politiken ska vara åtskild från religionen. Men det är inte detsamma som införa en ”stats-ateism”! sa vänsterledaren Jean-Luc Mélenchon i en tv-utfrågning i fredags.

Den högerradikala partiledaren Marine Le Pen har, å sin sida, kritiserat regeringen för att inte gå tillräckligt långt i kampen mot militant islamism.

På måndagen protesterade dock hennes parti Nationell samling mot beslutet att upplösa Génération Identitaire, samtidigt som radikala högergrupper manade till demonstrationer nu på lördag för att ”skydda grundläggande friheter”.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

17 Kuba tvingas öppna för privata företag

Kuba upplever sin svåraste kris sedan Sovjetunionens fall. Det har tvingat regimen att genomföra en ordentlig satsning på den privata sektorn.

Innebär det att Karibiens kommunister blir kapitalister i vår?

På grund av pandemin minskade turismen till Kuba med över 80 procent förra året. Tillsammans med Donald Trumps ekonomiska sanktioner har konsekvensen blivit att den kubanska ekonomin kollapsat.

Återigen råder det brist på livsmedel och köerna ringlar långa utanför de butiker som har något att sälja. För att råda bot på krisen tog regimen nyligen beslutet att tillåta mer privat näringsliv. Tidigare fanns det 127 näringsområden där det var tillåtet för privata företag att agera på Kuba. Nu har enpartistatens arbetsmarknadsminister Marta Elena Feito Cabrera meddelat att antalet näringsområden kommer att utökas till över 2 000.

– Det är ett mycket positivt beslut. Den viktigaste reformen på 15 år, säger den kubanske ekonomen Ricardo Torres, vid universitetet i Havanna, till DN.

Han menar att det handlar om en helomvändning.

– Det öppnar för ett helt annat sätt att se på ekonomin. Ett filosofiskt paradigmskifte. En ny ekonomisk modell håller på att födas.

Innebär det att Kuba kan bli kapitalistiskt?

– Vi pratar inte i de termerna på Kuba. Vad jag kan säga är att ekonomin kommer bli mer marknadsanpassad. Lite som i Vietnam och Kina.

Vad Ricardo Torres saknar i reformpaketet är möjligheten för medborgare att starta enskilda firmor.

– Än så länge blir det inte tillåtet, men jag tror att det kommer att ske under kommande reformer, säger han.

Vid den sjätte partikongressen 2011, den nästsista som revolutionsledaren Fidel Castro deltog i, tog det kubanska kommunistpartiet ett symboliskt beslut om att inleda en modernisering av ekonomin. På grund av att många i partiet är äldre och rädda för förändringar har det dröjt fram tills nu innan förändringen verkställdes. Det krävdes en pandemi för att få kommunistpartiet att agera.

I april är det dags för den åttonde partikongressen sedan revolutionen 1959. Ekonomen Ricardo Torres menar att den har tvingat regimen att komma till skott.

– Partiet har känt pressen, säger han.

Det ekonomiska systemet på Kuba har egentligen aldrig fungerat. Från det att Fidel Castro 1961 meddelade att revolutionen skulle ta en kommunistisk riktning, och att inga fler parlamentsval skulle hållas, blev landet beroende av Sovjetunionen.

När muren föll 1989 och miljardbidragen frös inne föll Kuba ned i sin allvarligaste kris. Importen och exporten minskade med otroliga 80 procent och bruttonationalprodukten sjönk med 35 procent. De följande åren – som Castro kallade den ”särskilda perioden” – led kubanerna av svält. Många äldre, som skänkte sina matransoner till yngre släktingar, dog av undernäring och en mystisk ögonsjukdom som gjorde folk blinda spred sig.

Revolutionens försvarare trodde att den amerikanska underrättelsetjänsten CIA spritt en gas på ön. När den svenske hälsoexperten Hans Rosling reste till Kuba konstaterade han att blindheten inte berodde på någon gas – utan på näringsbrist.

Vad som räddade Kuba var den före detta fallskärmsjägaren Hugo Chávez. När han valdes till Venezuelas president 1999 skänkte han så mycket olja till Kuba att regimen kunde sälja överflödet på den internationella marknaden.

Kuba fick betalt i dollar och kunde importera mat igen. När president Barack Obama, julen 2015, meddelade att USA öppnar för fler remitteringar – de pengar som anhöriga i Florida skickar till sina släktingar på Kuba, samt tillåter amerikanska medborgare att turista i Havanna, flödade ännu mer hårdvaluta in i landet.

Vad som sen hände var att Venezuela gick i konkurs, oljan sinade och Obamas efterträdare, Donald Trump, förbjöd amerikansk turism på Kuba. När sedan pandemin slog till och turismen – en av få inkomstkällor på ön – dog ut sjönk landet ned i sin värsta kris sedan 1990-talet.

Carlos Alzugaray är en pensionerad kubansk diplomat som har varit placerad på kubanska ambassader i alltifrån Japan och Etiopien till Bulgarien och Kanada. Före pensionen var han ambassadör i Belgien. Under den ”särskilda perioden” arbetade han som rådgivare på det kubanska utrikesdepartementets enhet för Nordamerika i Havanna.

– Det var en kris värre än den vi har nu. Det fanns ingen mat. Jag förlorade tio kilo. Nu saknas det också mat, men om du har tillgång till amerikanska dollar kan du få tag på mjölk och kött på den svarta marknaden. Under den särskilda perioden gick det inte, berättar Carlos Alzugaray för DN.

Han gläds över att kommunistpartiet slutligen öppnat ekonomin för den privata sektorn, men menar att beslutet suttit långt inne.

– Det handlar om att förlora makt. Innan styrde partiet allt. Nu går en del av den makten till privata företag. Partiet förlorar kontrollen.

Kubas arbetsmarknadsminister, Marta Elena Feito Cabrera, har meddelat att även subventioner till statliga företag som går med förlust ska upphöra. Det kan leda till ett antal konkurser.

– Min oro är vad som kommer hända med de anställda som förlorar jobbet.

Den ekonomiska reformen på Kuba sammanfaller med att regimen slopat sitt dubbla valutasystem. Tidigare fanns den vanliga peson och den konvertibla peson, CUC, som var knuten till dollarn. Från och med årsskiftet finns det bara den vanliga peson som enligt Carlos Alzugaray kraftigt övervärderats. Den officiella kursen är satt till 24 peso för en dollar.

– På den svarta marknaden är peson redan värd hälften. Du får betala 50 pesos för en dollar, säger han.

För att kompensera befolkningen för den svaga peson har löner och pensioner höjts, vilket kickat i gång inflationen.

– Mitt hopp står till USA:s president Joe Biden. Om han kan få bort Kuba från terrorlistan och tillåta amerikanska turister att åter resa till Kuba tror jag att vi klarar oss, säger Carlos Alzugaray.

Joe Biden har signalerat att USA:s regering kan tänka sig att införa lättnader mot Kuba. Det innebär att fler remitteringar kan tillåtas, vilket gör att kubanska familjer kan köpa mat på den svarta marknaden.

När tror du Biden inför dessa lättnader?

– Det kan ske i morgon eller om tre månader. Ingen vet, men vi hoppas det blir i år i alla fall.

Ett tecken på att Joe Bidens administration tänkt ändra USA:s politik gentemot Kuba är att ekonomen och statsvetaren Emily Mendrala utsetts som ansvarig för Kuba på USA:s utrikesdepartement. Hon sägs vara positivt inställd till en förändring och arbetar tillsammans med folk som deltog i islossningen mot Kuba som president Barack Obama inledde 2015.

– Det finns till och med de som menar att handelsbojkotten mot oss kan komma att upphöra. Det vore fantastiskt för vår ekonomi, säger Carlos Alzugaray.

Innebär förändringarna att kommunisterna på Kuba kan bli kapitalister i vår?

– Nej, vad vi kommer få är en blandekonomi. Utbildning, sjukvård, kultur och medier kommer fortfarande att vara i statens händer.

En av de privata småföretagarna som klarat sig genom Kubas ekonomiska bergochdalbana är svensken Michel Miglis som för nio år sedan öppnade restaurangen Casa Miglis i Havanna. Han välkomnar regimens lättnader för den privata sektorn.

– Det här kommer att underlätta för mig att få tag på råvaror. Mer variation och en stadigare leverans. Kvalitetsmässigt tror jag också det kommer bli bättre när folk tillåts tillverka ost och korv själva, säger Michel Miglis.

Han hoppas också på importlättnader.

– Det har varit på gång jättelänge. Jag har varit på massor av möten med spanska företag som erbjudit mig produkter, men ännu har de inte fått lov att exportera, säger han.

Michel Miglis tycker att regimen agerat ansvarsfullt mot landets småföretagare under pandemin. Under de sex månader som landet stängde ned för att hindra smittspridningen behövde inte restaurangägarna betala skatt.

– Det bästa med pandemin är att staten insett vikten av den privata sektorn. Vi har kommit närmare varandra. Jag gillar att Kuba tar ett steg i taget. Springer man är det lätt att ramla.

Michel Miglis arbetar också som film- och musikproducent och har jobbat med alltifrån artister som Carola och Dr Alban till Teddybears och Arash på Kuba.

– Jag ser många positiva förändringar även i den branschen.

Henrik Brandão Jönsson

FAKTA.

Kuba har 11 miljoner invånare. Minst två miljoner har flytt utomlands.

Under 2020 minskade landets ekonomi med 11 procent. Främsta inkomstkällorna är turism och läkarexport.

Vid partikongressen i april kommer Kubas tidigare president Raúl Castro att avgå som kommunistpartiets ordförande. För första gången på 62 år kommer då en person som inte tillhör Castrofamiljen att styra partiet.

Det råder ingen yttrandefrihet i landet. Politiskt oliktänkande och deras familjemedlemmar utsätts för trakasserier av polis och säkerhetstjänst och ibland även för godtyckliga frihetsberövanden.

Kuba är det enda landet i Latinamerika som Amnesty International och andra oberoende övervakare av de mänskliga rättigheterna inte har tillträde till. Kuba har heller inte utfärdat någon stående inbjudan till FN:s specialrapportörer.

Corona och Kuba

Enligt Johns Hopkins-universitets statistik hade Kuba 38 289 smittade och 266 döda den 15 februari.

Från den 10 januari 2021 ska resenärer till ön uppvisa ett negativt resultat av ett PCR-test vid inresa. Testet ska inte vara äldre än 72 timmar innan ankomsten till Kuba.

Källa: Sveriges ambassad

17 Svag tillväxt i Finland

Finlands bruttonationalprodukt (bnp) beräknas ha ökat med 0,2 procent under fjolårets fjärde kvartal jämfört med kvartalet före, enligt Statistikcentralen.

Jämfört med motsvarande kvartal 2019 innebär det en nedgång på 2,0 procent enligt en arbetsdagskorrigerad beräkning.

Antalet sysselsatta beräknas samtidigt ha minskat med ungefär 1,5 procent jämfört med ett år tidigare och antalet arbetade timmar uppges ha minskat med 1,3 procent.

TT

17 Björklund på skolbänken igen

Rom. ”Det finns något som heter bäst före-datum”, säger Jan Björklund. Efter 25 år i toppolitiken lämnade han över till nya krafter. Nu har han sadlat om och är ambassadör i Rom – och snart väntar en intensivkurs i italienska.

– Samtidigt så ville jag inte sätta mig i gungstolen, utan fortsätta att göra nytta för Sverige, säger han när vi träffas på ambassaden som utifrån ser ut som en modern rosa cementkloss med små fönster.

Jan Björklunds nya uppdrag består av två delar. Det ena är att bedöma, uttolka och följa italiensk politik och förhandla med italienska

regeringen och myndigheter. Den andra delen är att ”sälja” Sverige.

– Trots att jag inte har uppfostrats i den diplomatiska kåren känner jag mig rätt beredd för de uppgifter som jag nu har.

Han slår upp tre koppar kaffe, en pressansvarig person finns också på plats. Vi bär alla munskydd. Vi konstaterar att i covidtider är det numera inte särskilt ofta som man kommer ut och träffar folk ”på riktigt”.

Synd tycker Jan Björklund som betonar att många av de bästa uppslagen och idéerna kommer fram just vid kaffepauser. Nu förekommer detta nästan inte alls och digitalt kaffe fungerar inte på samma sätt.

– Det viktigt att vara utåtriktad nu, säger han.

Han syftar på de satsningar som kan komma i kölvattnet av EU:s återhämtningsfond till regioner och branscher som är hårt drabbade av corona. Där finns 2 000 miljarder kronor avsatta för Italien. Huvuddelen är lån och pengarna ska investeras främst inom tre områden: ökad digitalisering, grön omställning och sjukvård. På alla dessa områden ligger Sverige långt framme, betonar Björklund.

– Den italienska staten kommer att centralstyra en rätt stor del av dessa pengar. Företag kommer att få order och då är det vårt uppdrag att se till att många svenska företag kommer med. Italien får det stöd som man har bett om och nu ser man ett ljus i tunneln, menar Jan Björklund.

Italien är ett land som de flesta har en bild av redan innan man besökt det, konstaterar han.

– Det är ett fascinerande land där hela vår civilisation skapades – vårt rättstänkande och vår almanacka. Byggnadskonsten fanns här och triumferade under renässansen med konstnärer och arkitekter som Leonardo da Vinci.

Men det finns också en annan bild där landet kan framstå som struligt. Men detta håller på att ändras. Norditalien har i dag samma levnadsstandard som Sverige, konstaterar Jan Björklund.

Långt ifrån alla som har varit i Italien har insett hur stort landet är som industrination. Landet är EU:s tredje största ekonomi och världens åttonde största ekonomi.

Jan Björklund berättar att han brukar roa sig med att ställa en fråga till svenskar: Hur många italienska bilmärken kan du räkna upp? De flesta kan räkna upp fler bilmärken från Italien än från något annat land. Det vittnar om att Italien är en väldigt stark industrination.

Jan Björklund kämpar fortfarande med att lära sig italienska bättre. Hustrun Anette valde att läsa italienska redan på gymnasiet och fortsatte sedan sina italienskstudier på universitet. Maken har kritiserat henne flera gånger genom åren med att ironiskt fråga ”Varför valde du italienska? Det har man ju bara nytta av i ett enda land.”

Men nu ska även Jan Björklund gå en intensivkurs på den välkända språkskolan Dante Alighieri fem dagar i veckan.

Han får också många frågor om Sveriges coronastrategi. Både han och hustrun har haft corona i en relativt lindrig form.

– Det är ju många som med nyfikenhet, förvåning och ibland kritisk ton har granskat Sveriges strategi, eftersom den har upplevts som direkt avvikande från övriga länder.

– Jag är ingen folkhälsoexpert och då tycker jag det är svårt att ha någon egen uppfattning. Vi hänvisar förstås till Folkhälsomyndigheten, säger Jan Björklund.

Hur går det för ditt parti Liberalerna?

– Jag är med i Liberalerna. Men däremot är jag nu i den positionen att jag inte längre kommenterar svensk inrikespolitik. En före detta partiledare ska hålla käften. Det var min egen attityd när jag själv var partiledare, säger han.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Jan Björklund

Gratuleras till: Nya jobbet som Sveriges ambassadör i Rom.

Ålder: 58 år.

Familj: Hustrun Anette och barnen Jesper och Gustav

Bor: På ambassadörsresidenset i Rom.

Bakgrund: Uppväxt i Skene i Västergötland. Lång miltär karriär, är i dag major och reservofficer. Partiledare för Folkpartiet/ Liberalerna 2007–2019.

18 Reformen för Kuba vore frihet

För ett år sedan arrangerade EU-parlamentet ett Kubaseminarium. Då publicerade människorättsorganisationen Civil Rights Defenders en rapport där det kubanska civilsamhället gav 30 förslag om hur EU kan bidra till demokratiutvecklingen på ön. Det främsta budskapet: Fördöm de många människorättskränkningarna.

Fem kubanska demokratiaktivister skulle ha deltagit, men gissa vad: Jodå, de greps på flygplatsen och hindrades från att lämna landet. Ingen blev förvånad, den kommunistiska enpartistatens intresse för demokrati har alltid varit noll.

På onsdagen berättade DN:s Henrik Brandão Jönsson om nya marknadsreformer i landets ekonomi, som kollapsat: ”Återigen råder det brist på livsmedel och köerna ringlar långa utanför de butiker som har något att sälja”, lyder hans beskrivning som hade kunnat hämtas från valfri socialistisk ekonomi i historien.

Och lösningen, när socialismen än en gång misslyckas med att skapa välstånd, är den vanliga: glänta på dörren till privat företagande.

I sin landrapport för 2021 konstaterar en annan människorättsorganisation, Human Rights Watch, att Kuba idogt fortsätter att förtrycka och bestraffa regimkritiker. De misshandlas, förnedras, bötfälls, får sparken… Drabbas gör

bland andra oppositionspolitiker, människorättskämpar, oberoende fackföreningsfunktionärer, HBTQ-aktivister, influerare och journalister.

Kuba är dessutom enda land i Syd- och Nordamerika som inte släpper in människorättsorganisationer för att granska hur de mänskliga rättigheterna efterlevs.

Med andra ord: Det är väl bra att Fidel Castros arvtagare blir aningen mindre kommunistiska i det ekonomiska systemet. Ännu bättre vore om de avvecklade kommunismen i det politiska och tillät fria val, trots vetskapen att kubanerna skulle slänga dem i havet så fort de fick minsta chans.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

18 Ryska vaccinet kan bli ett vapen i Putins arsenal

Covidvaccinet Sputnik V kan bli ännu ett geopolitiskt verktyg för Putins Ryssland, precis som naturgasen, oljan och kärnvapnen.

I Europa börjar länder och politiker redan dela in sig i två läger – för eller emot det ryska vaccinet. Ukraina har förbjudit det medan Ungern tar emot det med öppna armar.

Det är förstås ingen slump att det första ryska vaccinet mot covid-19 heter Sputnik V. Det är en inte särskilt diskret påminnelse om Sputnik I–IV, de första satelliterna som sattes i omloppsbana runt jorden med början i oktober 1957.

Och precis som den tidens Sputnik gav Sovjetunionen ett försprång mot USA i rymdkapplöpningen hoppas den ryska ledningen att vaccinet ska ge Ryssland fördelar i dagens globala maktspel.

Klart är att Moskva vill mjölka ut så mycket prestige som det bara går ur vaccinet.

President Vladimir Putin hävdade tidigt att Sputnik är ”det bästa” av alla vaccin. Regimens lojala tv-ankare Dmitrij Kiseljov jämförde det med ”dyra och nyckfulla” västliga varianter som Pfizer och Moderna:

– Sputnik är pålitligt som en kalasjnikovkarbin, slog han fast.

Men omvärlden var skeptisk när Ryssland som första land godkände Sputnik, redan den 11 augusti 2020.

Vaccinet godkändes nämligen redan innan det hade testats på stora grupper frivilliga patienter i den så kallade fas 3. I stället började ryska läkare vaccinera patienter ur riskgrupper samtidigt med fas 3-testet.

Experter från hela världen betraktade detta som oseriöst, och kritiserade samtidigt Ryssland för hemlighetsmakeriet kring vaccinet. Till skillnad från konkurrenterna gav ryssarna inte utomstående vetenskapsmän tillgång till sitt material.

Ändå skrev många länder kontrakt för leveranser av Sputnik. Enligt den ryska fond som finansierar vaccinet finns i dag beställningar på 1,2 miljarder doser, vilket räcker till att vaccinera 600 miljoner människor.

De första beställarländerna var allierade och vänskapligt sinnade länder som Belarus, Venezuela och Serbien.

Andra länder, särskilt inom EU, tyckte att de hade goda skäl att vara skeptiska mot den ryska produkten.

Under pandemin har ryska myndigheter inte utmärkt sig för öppenhet, tvärtom. Inte ens den egna befolkningen har litat på de siffror som har publicerats. Och för en vecka sedan kom också beskedet att antalet ryssar som har dött med covid under 2020 har underskattats grovt. Den riktiga siffran är 162 429 – mer än dubbelt så mycket som de 77 068 dödsfall som tidigare hade rapporterats.

Än allvarligare är Moskvas upprepade brott mot folkrätten och mot mänskliga rättigheter. Under pandemiåret 2020 uppmärksammades särskilt försöket att mörda Putins främste kritiker Aleksej Navalnyj med nervgiftet novitjok – där den ryska säkerhetstjänsten FSB pekas ut som skyldig.

Först skapar ryska vetenskapsmän novitjok. Sedan trollar andra ryska forskare fram ett mirakelvaccin. Vågar vi verkligen lita på Moskvas goda vilja? Så resonerade vissa i omvärlden.

Men den 2 februari kom en rapport i den världsledande brittiska tidskriften The Lancet, som slog fast att Sputnik hade en effektivitet på

91,6 procent, och att det dessutom fungerade lika bra för personer över 60 år.

”Resultatet är nu tydligt och ett nytt vaccin kan nu hjälpa till att bekämpa covid-19”, konstaterade tidskriften. I Moskva firades Lancet-artikeln som en guldmedalj i OS, och ryska regimtrogna medier bröt ut i ett kollektivt ”vad var det vi sa?” riktat mot skeptikerna i väst.

Ändå var det en annan nyhet från Ryssland som väckte större internationell uppmärksamhet denna dag: fängelsedomen mot den novitjokförgiftade Navalnyj. Den orsakade hård kritik från väst och har redan lett till utvisningar av diplomater på båda sidor.

Trots detta tar sig länder i Europa nu ännu en funderare på hur de ska ställa sig till Sputnik. The Lancets positiva bedömning damp ner precis när problem av olika slag hade drabbat flera av de västliga vaccinen.

Pfizer och Moderna kunde inte leverera så många doser som tidigare hade utlovats. Och Astra Zeneca har inte kunnat visa att deras vaccin har tillräcklig effekt på äldre.

Sputniks tillverkare har ännu inte ansökt om godkännande av den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA. Men när och om ett godkännande kommer blir det förstås avgörande för hur de flesta EU-länder kommer att resonera. För det ryska vaccinet ser ut att ha många fördelar. Det är långt billigare än de västliga konkurrenterna med en prislapp på mindre än 200 kronor för två doser. Doserna kan dessutom lagras i vanlig kylskåpstemperatur, vilket gör transporterna billigare och säkrare.

Men vaccin handlar inte bara om rent medicinska eller ekonomiska faktorer. Det handlar också om politik. Därför delar Europas länder nu upp sig i två läger, för och emot Sputnik.

Ukraina, som har sett Ryssland annektera Krimhalvön och i praktiken erövra en utbrytarregion kring Donetsk i öster, har helt sonika förbjudit det ryska vaccinet. I Kiev ses det som ”ännu ett av Rysslands hybridvapen”.

Andra länder är positiva. Serbien har köpt stora mängder av Sputnik och redan börjat använda det. För den auktoritäre presidenten Aleksandar Vucic är vaccinet ett trumfkort i det spel han har specialiserat sig på – som går ut på att balansera mellan öst och väst.

På samma sätt godkände Ungern Sputnik i januari, och i fredags inleddes vaccinationerna.

För premiärminister Viktor Orbán är detta ett inlägg i det ständigt pågående grälet med EU, som kritiserar honom och hans regeringsparti Fidesz för att inte leva upp till unionens demokratiska värderingar.

– Varje dag vi väntar på besked från Bryssel förlorar vi hundra ungerska liv, sa Orbán i en radiointervju i förra veckan veckan, apropå att EMA ännu inte har godkänt Sputnik.

Stora europeiska länder som Tyskland och Frankrike är öppna för att använda det ryska vaccinet om och när det godkänns på EU-nivå. Men innan detta har skett har en debatt dragit i gång efter kända skiljelinjer.

Marine Le Pen, ledare för högerpopulistiska Nationell Samling, är känd för att stå Moskva nära politiskt. Hon hörde till dem som jublade

när den positiva rapporten om Sputnik publicerades.

– Nu när det inte längre finns några tvivel om Sputnikvaccinets effektivitet måste Frankrike samarbeta med Ryssland och inte låta antirysk ideologi förstöra våra möjligheter att vaccinera fransmän, skrev hon på Twitter.

Många länder i Europa väntas se pragmatiskt på Sputnik och använda det om det är rationellt. Men på vissa håll är misstänksamheten mot Ryssland så djupt rotad att det förmodligen blir ett nej tack. Det gäller exempelvis Polen och de baltiska länderna.

Och Ukrainas misstankar om vaccinet som ett geopolitiskt vapen är lätta att förstå med tanke på Rysslands aggressiva agerande sedan 2014.

Som transitland för den ryska naturgasen hade Ukraina dessutom långt innan dess haft det ryska ”gasvapnet” hängande över sitt huvud – ett verktyg som Moskva kan använda genom att höja eller sänka priset på gas, eller i sista hand stänga av kranen. Precis som Kreml ibland har vridit om armen på andra länder med importstopp för vissa varor.

Allt för att få länder att böja sig.

Kommer Moskva att förvandla även Sputnik till ett påtryckningsmedel?

Theresa Fallon, chef för tankesmedjan Creas i Bryssel, tror att Ryssland främst kommer att utnyttja den prestige vaccinet ger.

– Sputnik blir ett sätt att köpa ett gott rykte. Eftersom vaccinet är billigt kan det locka fattiga länder i Asien och Afrika, och där seglar

Ryssland upp som en konkurrent till Kina om inflytande. De kan vinna röster i FN.

Hon tror samtidigt att Putin är nöjd över affären med EU-landet Ungern.

– Det är som att ge Bryssel fingret.

Ingmar Nevéus

Fakta. Fem olika Sputnik

1. Den 4 oktober 1957 sköt Sovjetunionen upp Sputnik I, den första konstgjorda satellit som har gått i omloppsbana runt Jorden. USA togs helt på sängen, och detta blev startskottet i rymdkapplöpningen mellan supermakterna som var en del av kalla kriget.

2-4. Efter Sputnik I kom ytterligare tre, Sputnik II–IV. Den andra Sputnik medförde hunden Lajka, den första levande varelsen att sändas i omloppsbana.

5. Vaccinet Sputnik V har utvecklats av Gamalejainstitutet för epidemiologi och mikrobiologi, och finansierats av Ryska direktinvesteringsfonden (RFPI), en en fond skapad av regeringen 2011.

Sputnik, som officiellt heter Gam-Covid-Vac, godkändes i Ryssland den 11 augusti, baserat på resultat av tester i fas 1 och 2 som publicerades i september. Parallellt med att vaccinet började användas genomfördes fas 3, där det testas på en stor grupp frivilliga.

Den 2 februari publicerades en positiv rapport om Sputnik i tidskriften The Lancet. Det var en

interimsrapport baserad på data från mer än 20 000 patienter.

Ett femtiotal länder har enligt finansiären RFPI beställt sammanlagt 1,2 miljarder doser av Sputnik V, bland dem Indien, Kina, Mexiko, Brasilien, Argentina, Ungern och Serbien.

18 Anna-Lena Laurén: Presidenten skryter om Sputnik V men skjuter upp sin egen vaccination

Sputnik V är en propagandaframgång för ryska presidenten Vladimir Putin, men

själv har han fortfarande inte vaccinerat sig med den.

S:T PETERSBURG. Om det finns något som förenar de flesta ryssar jag känner, oavsett politisk tillhörighet, så är det ruelse över hur illa det vetenskapliga arvet från sovjettiden har förvaltats. Sovjetunionen var ett motbjudande system, men vetenskapen gavs resurser och därför blomstrade den. Sedan Sovjet föll samman har den ryska forskningen legat för fäfot. Många skäms över att de enda ryska exportvaror som världen är intresserad av att köpa är olja och vapen.

Därför är stoltheten över coronavaccinet Sputnik V inte bara en fråga för Kreml. Efter att det fick positiva omdömen i respekterade vetenskapstidskriften The Lancet har många av mina ryska vänner rätat på ryggen. Också de som inte tänker vaccinera sig är stolta – och de är många. Den allmänna attityden i Ryssland när det gäller Sputnik är fortfarande att man tänker vänta och se.

Inte heller Putin har vaccinerat sig. Nyligen sade han i den ryska dagstidningen Kommersant att han ämnar göra det, men först i slutet av sommaren. Först måste han nämligen ta ett influensa- och pneumokockvaccin.

Mitt under brinnande coronapandemin prioriterar alltså Putin att vaccinera sig mot influensa, trots att Ryssland har ett eget coronavaccin som han själv gärna skryter med i andra sammanhang. Han säger också att han inte tänker ”apa sig”, det vill säga bli fotograferad medan han vaccineras. I motsats till många västliga ledare vill Putin med andra ord absolut inte gå i täten för någon vaccinationskampanj. Tydligen uppfattar han det som ofördelaktigt för sin image.

De statliga ryska medierna vimlar nu av inslag där man triumferande rapporterar om hur västliga medier, som inledningsvis skrattade ut Sputnik, nu erkänner att man haft fel. Avgörande blir i varje fall inte artikeln i The Lancet, utan huruvida den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA godkänner Sputnik V. Först när och om det sker kan Ryssland tala om en konkret internationell framgång.

Fram till dess är nervositeten stor inom den ryska medelklassen angående de aviserade vaccinpassen. Den ryska medelklassen älskar att resa. Helst gör man det i väst. Om Sputnik V godkänns internationellt och vaccinpassen införs kan jag garantera att en stor del av den urbana medelklassen i Moskva och S:t Petersburg glömmer sina farhågor. De kommer inte att fundera två gånger inför valet att vaccinera sig med Sputnik eller missa sin resa till franska skidorten Courchevel.

Anna-Lena Laurén

18 De ska medvetet smittas med covid-19 i ny studie

Den första studien där människor medvetet infekteras med covid-19 drar inom kort igång i Storbritannien. Forskarna hoppas att informationen ska hjälpa till i framtida vaccinutveckling.

Om riskerna med studien överväger vinsterna är i dag omöjligt att säga, enligt Matti Sällberg på Karolinska institutet.

– Man utsätter deltagarna för en rätt ordentligt stor risk, men man har tydligen bedömt att vinsten är större, säger han till DN.

Studien har fått etiskt godkännande och under de kommande veckorna ska forskarna börja rekrytera deltagare. 90 personer mellan 18 och 30 år ska infekteras med covid-19 och forskarna ska sedan observera deras tillstånd under sjukdomsförloppet. Hur liten dos virus som kan orsaka infektion och hur kroppens immunförsvar reagerar på viruset är några av de frågor som forskarna hoppas kunna få hjälp med att besvara. Resultatet ska sedan användas för framtida vaccinframställning.

Den brittiska regeringen finansierar projektet med motsvarande drygt 3,5 miljarder svenska kronor. Imperial college London, den allmänna

sjukvården i landet och ett företag samarbetar i studien.

– Dessa mänskliga studier – världens första i sitt slag – ska äga rum här i Storbritannien och kommer hjälpa till att påskynda forskarnas kunskap om hur coronavirus påverkar människor och så småningom kan främja den snabba utvecklingen av vaccin, säger näringsminister Kwasi Kwarteng, i ett pressmeddelande från Imperial college London.

Deltagarna ska vara i övrigt vara friska utan faktorer som ökar risken för svår sjukdom, skriver Imperial College London på sin hemsida. Forskningsprojektet rör endast det ursprungliga viruset, inte varianterna som upptäckts i bland annat Storbritannien och Sydafrika. Denna typ av studier på människor kan vara mycket värdefulla, enligt Matti Sällberg, professor och vaccinforskare på Karolinska institutet. I fallet covid-19 är det dock omöjligt att säga om nyttan överstiger riskerna som deltagarna utsätts för, menar han.

– Om någon skulle bli allvarligt sjuk så finns det ju ingen specifik behandling. Det som finns att tillgå är antikroppscocktail likt den som Trump fick, vilken troligen fungerar bäst tidigt under infektionen. Risken för svår sjukdom är i och för sig liten för unga och friska men den är inte obefintlig och i ett worst case scenario kan ju någon bli ordentligt dålig och i värsta fall behöva respiratorvård, säger han.

Forskning där man smittar människor har gjorts med flera andra sjukdomar. Bland annat kolera, influensan och malaria.

– Malaria är ju en betydande skillnad för det finns effektiv behandling mot den parasitstam

som man infekterar med. Du kan få fram extremt mycket intressant men etiskt är det ännu en jättesvår fråga, säger Matti Sällberg.

Det har gjorts ett flertal studier om covid-19 på apor. Matti Sällberg säger att han har svårt att se vilken data man kan få ut av studier på människor som inte har gått att få från studierna på djur. Han poängterar också att det nu finns ett flertal vaccin tillgängliga mot covid-19.

– Det finns ju faktiskt vaccin. Så man kan ju undra varför man behöver göra en sådan här studie nu, och inte väntar tills det finns bättre behandlingar. Det är klart du kan få fram extremt mycket data men ja, det är en intressant fråga.

Amanda Dahl amanda.dahl@dn.se

18 Inspärrade prinsessan Latifa blir en fråga för FN

De oroande uppgifterna om att prinsessan Latifa av Dubai hållits i husarrest i flera år får nu Storbritannien att agera. Utrikesminister Dominic Raab kräver bevis från emiratets härskare, shejk Mohammed, att hans dotter lever och mår bra. Prinsessans fall kommer också att tas upp i FN.

Det är ett skakande inslag i BBC:s prestigeprogram ”Panorama” på tisdagskvällen

som fått den brittiska regeringen att höja rösten mot Dubai. Den 35-åriga Latifa beskriver sin fängelsetillvaro i ett grynigt klipp, filmat med en mobiltelefon.

”Alla fönster är låsta. Fem poliser vaktar utanför och två är på insidan. Jag kommer inte ens ut för att få frisk luft. Så i stort sett är jag gisslan här”, säger prinsessan. Hon ser blek och hålögd ut, och ögonen flackar oroligt.

Hemmafängelset är en villa någonstans i Dubai, semesterparadiset vid Persiska viken där turister njuter av solsäkert klimat, vita stränder, oslagbar shopping och lyxiga hotell. Men prinsessan Latifa vill inget hellre än att komma därifrån.

I slutet av februari 2018 gjorde hon ett uppmärksammat flyktförsök. Med hjälp av två vänner, den finländska fitnessinstruktören Tiina Jauhiainen och den fransk-amerikanske affärsmannen Hervé Jaubert, skulle prinsessan Latifa lämna sin kvävande tillvaro i Dubai och söka politisk asyl i USA. Flykten var tvungen att genomföras sjövägen eftersom den internationella flygplatsen var bevakad.

Men efter åtta dygn ombord på Jauberts motorseglare blev trion uppbringad utanför indiska fastlandet i höjd med Goa, av Indiens kustbevakning åtföljd av säkerhetsmän från Förenade Arabemiraten.

Sedan i mars år 2018 har prinsessan Latifa suttit inspärrad mot sin vilja. Ungefär ett år efter tillfångatagandet fick hon en mobiltelefon insmugglad till sig under överinseende av Tiina Jauhiainen, som fortsatt att engagera sig för sin väninna genom aktionsgruppen FreeLatifa.

Men Tiina Jauhiainen har nu inte hört av sin väninna på flera månader, berättar hon i BBC-programmet. Det har väckt frågan om prinsessan Latifa över huvud taget är vid liv?

I videoklippen beskriver prinsessan också hur hon drogats med tvång och hotats till döden av sin far. BBC:s program har väckt stor chock, bestörtning och uppmärksamhet i Storbritannien och nu kommer krav på att den brittiska regeringen agerar kraftfullt mot Förenade Arabemiraten för att få klarhet i prinsessan Latifas öde.

Den brittiske människorättsjuristen Rodney Dixon som är engagerad i prinsessans fall kräver att Storbritannien använder sina ”särskilda förbindelser” med Förenade Arabemiraten för att få prinsessan frisläppt, och att man sätter kraft bakom orden genom att införa sanktioner och reseförbud mot emiratens härskare.

Dixon, som är advokat av högsta rangen, Queens Counsel, arbetar också för att FN:s människorättsråd ska rösta om en resolution som kräver prinsessan Latifas omedelbara frigivning.

Storbritannien är ett andra hem för shejk Mohammed bin Rashid Al Maktoum, som är emir av Dubai och dessutom premiärminister och vicepresident i Förenade Arabemiraten (UAE), där Dubai ingår. Han har flera stora egendomar och fastigheter på de brittiska öarna, och han räknas som en nära vän till drottning Elizabeth II – även om drottningen på senare tid försökt distansera sig från ”shejk Mo” som han kallas.

UAE och Storbritannien har dessutom ett nära försvarssamarbete – den brittiska försvarsmakten har en permanent stab i Dubai. Och britterna har den senaste treårsperioden sålt vapen för över fyra miljarder kronor till UAE.

Den brittiske försvarsministern Dominic Raab sade på onsdagen att regeringen är ”orolig” för prinsessan och kommer att undersöka omständigheterna kring hennes fall. Han uteslöt inte heller sanktioner.

– Utan hotet (om sanktioner) är det risk för fortsatt dödläge och det är farligt för henne, sade Raab till The Times.

Shejk Mohammed nekar till att ha använt våld och tvång mot sin dotter. Julhelgen 2018 figurerade prinsessan Latifa i ett märkligt filmklipp som hade emiratets officiella välsignelse. Prinsessan sitter vid ett köksbord med frånvarande uppsyn, och vid hennes sida sitter Mary Robinson, FN:s före detta människorättskommissarie och tillika expresident i Irland. Robinson råkar vara personlig vän med Latifas dåvarande ”bonusmamma”, prinsessan Haya.

I samband med filmklippet intervjuades Robinson av BBC, och förklarade att prinsessan Latifa var ”förvirrad ung kvinna som befinner sig i ett svårt tillstånd”.

– Det som sker är en familjeangelägenhet, och hon får god och kärleksfull omvårdad, sade Mary Robinson.

Men i dag tar den 76-åriga Robinson tillbaka sina uttalanden. I den nu aktuella BBC-dokumentären säger Robinson att hon blev

”fruktansvärt lurad” av Förenade Arab-emiratens utrikesdepartement.

Även prinsessan Haya har dragit tillbaka sitt stöd till shejk Mohammed i den pågående familjetvisten. Den nu 46-åriga Haya bint al Hussein, dotter till Jordaniens framlidne kung Hussein, var gift med shejk Mohammed mellan 2004 och 2019. Hon var en av de sex hustrur som shejken äktat, och hon födde två av hans sammanlagt 30 barn.

Men shejken misstänkte att hans 25 år yngre hustru hade en affär med en brittisk livvakt. Han genomdrev en skilsmässa enligt sharialagarna, vilket skulle ge honom vårdnaden om de minderåriga barnen. Prinsessan Haya satte sig i april 2019 på första bästa plan till Europa och lever i dag i London, under det jordanska hovets beskydd, i en palatsliknande byggnad vid Kensington Gardens.

Förra året ledde splittringen mellan shejken och prinsessan till vad som brittiska massmedier utnämnde till ”århundradets skilsmässotvist”. Parterna hade anlitat Englands dyraste skilsmässoadvokater. Det framkom under förhandlingarna vid familjeavdelningen vid Högsta domstolen i London att prinsessan Haya var orolig för att shejk Mohammed make skulle gifta bort parets dotter, nu 13 år.

Domstolen förvägrade shejk Mohammed vårdnaden om barnen. Det ansågs bevisat att shejken i två tidigare fall låtit kidnappa döttrar som försökt undslippa det tryckande familjelivet. Dels fallet med prinsessan Latifa, dels en tidigare incident där en av Latifas storasystrar, Shamsa, var inblandad.

Prinsessan Shamsa flydde från sin familj när hon som 19-åring år 2000 firade sommarlov på ett av familjens brittiska gods. Två månader senare greps hon av shejkens agenter i Cambridge och flögs till Dubai i ett privat jetplan. Sedan dess har hon inte synts till offentligt.

Dubai har fortsatt att välkomna turister trots covid-19-pandemin. Ingen karantän behövs för turisterna, och emiratet har haft ett intimt samarbete med unga influerare som visat bilder på sol, sand och drinkar på sina Instagramkonton.

Men nu finns tecken på att covidfallen ökar – samtidigt som tyranniet från emiratets härskare ytterligare solkar bilden av Dubai som ett bekymmersfritt semesterparadis.

Erik Ohlsson

FAKTA. DRAMATS HUVUDPERSONER

Shejk Mohammed bin Rashid Al Maktoum. Den 71-årige emiren är en av Mellanösterns rikaste och mäktigaste män.

Latifa Al Maktoum. En av shejkens otaliga döttrar. 35-åringen känner sig instängd i Dubai, ”jag kan leva på att steka hamburgare, bara jag kommer härifrån” har hon sagt.

Haya bint Al Hussein. 46-årig exhustru till shejk Mohammed, tidigare OS-ryttarinna. Mor till två av hans barn som varit föremål för en bitter vårdnadstvist.

Shamsa Al Maktoum. Storasyster till Latifa. Även Shamsa gjorde ett flyktförsök, men fångades och har inte hörts av på 20 år.

Mary Robinson. F d människorättskommissionär inom FN,

expresident i Irland, nominerad till Nobels fredspris. Spelade en tvivelaktig roll som försvarsadvokat åt shejken.

Tiina Jauhiainen. Finländsk fitnessinstruktör, prinsessan Latifas privatlärare i kampsporten capoeira. Har engagerat sig i Latifas ansträngningar att lämna Dubai.

18
Mordrättegång mot tonåringar

Finland. Rättegången mot tre 16-åriga pojkar som misstänks ha misshandlat en jämnårig pojke till döds i Finland har startat.

Det uppmärksammade mordet inträffade i december på ett sjukhusområde i Forsby i Helsingfors. Polis och åklagare misstänker att mobbning ligger bakom och dödsfallet har lett till en intensiv debatt om skyddet för utsatta barn. Pojkarna åtalas även för rån, anstiftan till rån och nio fall av misshandel. **TT**

18 Samtal om uran i Teheran

Iran. Chefen för FN:s atomenergiorgan IAEA, Rafael Grossi, reser till Teheran på lördag. Syftet är att diskutera ”hur samarbetet kan fortlöpa i ljuset av nya åtgärder”, twittrar Kazem Gharibabadi. Iran har sagt att man kommer att undanbe sig inspektione, om inte USA:s president Joe Biden lyfter de sanktioner som hans företrädare Donald Trump införde.

TT-AFP-Reuters

18 Prins Philip intagen på sjukhus

Storbritannien. Drottning Elizabeths make prins Philip, 99, har tagits in på sjukhus som en försiktighetsåtgärd efter att ha känt sig dålig. Enligt en källa med insyn i hovet är det inte covid-19-relaterat. Prinsen ska ha gått in på sjukhuset utan stöd. Drottningparet vaccinerades mot covid-19 i januari. I augusti 2017 drog sig prinsen tillbaka från sina officiella uppdrag och ses numera sällan i offentligheten.

DN

18 Klart för landning på Mars – nu börjar jakten efter liv

I dag, torsdag, ska den amerikanska rymdsonden Perseverance landa på planeten Mars.

Men landningen är långt ifrån enkel och många tidigare Marssonder har misslyckats i sista minuten. Går allting bra inleds jakten på liv på vår granne i rymden.

Efter att ha varit på väg från jorden sedan den 30 juli kommer Perseverance (Uthållighet) att börja nedfärden mot planeten Mars yta nu på torsdag.

Landningen är oerhört komplicerad där sonden släpper ner rovern – en landfarkost på hjul – i vajrar när den nått 20 meter över planetens yta. När rovern kopplats loss flyger sonden iväg.

Landningsplatsen beskrivs av Nasa som den mest utmanande som en Marsfarkost hittills landat på, Jezerokratern där temperaturen kan sjunka till minus 90 grader.

Rovern, som har en avancerad autopilot som ska hindra den från att krascha, är utrustad med kameror med extremt hög upplösning, lasrar, markradar, mikrofoner och en rad andra vetenskapliga instrument. En av uppgifterna är att hitta spår av forntida liv på Mars.

Tidigare Marsrovrar har kunnat konstatera att det en gång funnits flytande vatten på planeten. Och just Jezerokratern anses av många forskare vara den plats där möjligheten att hitta spår av liv är som störst. Tidigare undersökningar har visat att kratern en gång haft en större sjö och en flod inom sina kanter. Rovern ska bland annat samla in mineral som verkar intressant och lagra dem i väntan på en ny sond som ska komma och hämta dem 2031. Under tiden kommer mineralen som samlas in att analyseras med hjälp en rad olika instrument.

Med sig har rovern en liten drönare, Ingenuity, som med sina fyra rotorblad och med en vikt på 1,8 kilo kommer att bli den första av människan byggd farkost att flyga på en annan planet.

Nasas ingenjörer räknar med att den delen av utforskningen mycket väl kan misslyckas och Ingenuity ses som ett test inför framtida besök på den röda planeten. Men går allting bra kommer den lilla helikopterliknande farkosten att flyga med hjälp av förprogrammerade signaler från jorden, men också kunna ta en del beslut på egen hand.

Det långa avståndet mellan jorden och Mars gör att det inte går att styra Ingenuity i realtid.

En rad tidigare landare har misslyckats. Ryska Mars 3 tystnade efter bara några minuter på Mars yta i december 1971, Nasas Mars Polar Lander kraschade i december 1999, den europeiska rymdstyrelsen Esas Schiaparelli kraschade i mars 2016. För att nämna några.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

18 Kim Jong-uns fru är tillbaka efter mystiskt försvinnande

Peking. Efter mycket spekulationer har frun till Nordkoreas ledare Kim Jong-un åter synts i offentligheten. Det är första gången på ett år som Ri Sol-ju visar upp sig.

Det var i tisdags som Ri Sol-ju syntes leende bredvid sin make, Nordkoreas ledare Kim Jong-un. på en konsert till minne av Kim-Jong-uns pappa Kim Jong-il.

Ri Sol-jus framträdande kommer efter ett år av spekulationer om var hon har hållit hus. Tidigare uppträdde hon ofta vid sin makes sida. Men sedan januari förra året har folket i Nordkorea inte sett skymten av henne. Försvinnandet har lett till spekulationer om alltifrån att hon är sjuk till gravid. Någon klarhet i vad som är sant lär vare sig nordkoreanerna eller resten av världen få inom snar framtid. Öppenhet har aldrig varit diktaturens signum. Men enligt Sydkoreas underrättelsetjänst har hon hållit sig hemma på grund av oro för covid-19. Det trots att Nordkoreas officiella linje är att landet inte haft ett enda sjukdomsfall. Något som experter håller för otroligt.

Marianne Björklund

18 Nilsson om kritiken mot Ryssland som EM-värd: ”Inget som diskuterats”

Att delar av fotbolls-EM arrangeras i Ryssland ses som bekymmersamt bland människorättsorganisationerna Civil Rights Defenders och Amnesty.

Uppfattningen delas dock inte av Svenska fotbollförbundets ordförande.

– Det är rimligt att de ska kunna vara med och konkurrera om den här typen av mästerskap, säger Karl-Erik Nilsson.

Sedan Aleksej Navalnyj återvände till Ryssland från Berlin, blev gipen på flygplatsen i Moskva och sedermera dömd till 3,5 års fängelse har oroligheter brutit ut i stora delar av landet.

Till stöd för den fängslade oppositionspolitikern har tusentals människor öppet demonstrerat på gator och torg, gripits och utsatts för brutalt polisvåld. Scenerna har väckt starka reaktioner världen över och nu vädras synpunkter på att Ryssland ska stå som en av tolv europeiska värdnationer för sommarens EM-slutspel i fotboll.

– Utvecklingen i Ryssland är oerhört oroande, säger Ami Hedenborg, talesperson för Amnesty.

– De ryska myndigheterna använder sig systematiskt av olika verktyg för att godtyckligt gripa människor och allvarligt begränsa yttrandefriheten och mötes- och föreningsfriheten. Utvecklingen gällande mänskliga rättigheter har varit negativ i ett decennium, men har markant försämrats sedan slutet av förra året. Det vore mycket olyckligt om ett EM skulle bidra till att mörka de kränkningar som pågår i Ryssland, i stället för att tvärtom rikta strålkastarljuset mot dem.

Fyra matcher, däribland enkvartsfinal, kommer att äga rum i S:t Petersburg – en av många ryska städer där det genomfördes storskaliga demonstrationer mot Putinregimen den 23 och 31 januari.

Under vintern har vi fått se att idrottsmästerskap kan flyttas när mänskliga rättigheter inte respekteras, detta när Belarus blev av med hockey-VM till följd av hur regimen slog tillbaka mot protesterna i landet efter förra årets hårt ifrågasatta presidentval.

Karl-Erik Nilsson, ordförande i Svenska fotbollförbundet (SvFF) och dessutom med i det europeiska fotbollsförbundet Uefas exekutivkommitté, tror dock inte att samma utveckling är att vänta gällande det ryska värdskapet i fotbolls-EM.

– Det är klart att det är besvärande med den här typen av företeelse, men det har ännu inte varit föremål för någon diskussion. Vi utgår från att matcherna kan spelas i S:t Petersburg som planerat. Man kan nästan alltid utgå från att det i vartenda värdland finns saker och ting som kan vara kompromettterande på olika sätt. Sedan hoppas man att det här löser sig så bra som möjligt.

Frågan om Rysslands lämplighet som värdnation har heller inte lyfts i SvFF, detta eftersom Sverige inte kommer spela någon av sina gruppspelsmatcher i S:t Petersburg.

– Hade vi spelat där så hade det säkert lett till diskussioner även hos oss, säger Karl-Erik Nilsson.

Situationen i Belarus gjorde att hockey-VM flyttades. Hur ser du på sannolikheten att samma utveckling kan ske med Ryssland?

– Den här typen av händelse måste man ju så klart följa dag för dag och vecka för vecka. Det är svårt att uttala sig om hur framtiden ska te sig där, men min tro är att det här ska kunna hanteras på ett annorlunda sätt. Man kan inte jämföra konflikter i ett land med konflikter i ett annat, säger Karl-Erik Nilsson.

Ana Furtuna, chef för Eurasiaavdelningen på den icke-statliga människorättsorganisationen Civil Rights Defenders, tycker dock att det finns flera paralleller att dra mellan händelseutvecklingen i Ryssland och den i Belarus.

– Det finns tydliga likheter mellan Ryssland och Belarus när det kommer till mänskliga rättigheter, säger Ana Furtuna och tillägger:

– Under de senaste veckornas fredliga protester har över 12 000 personer gripits och polisen har använt våld mot demonstranterna. Minst 150 fall där pressfriheten kränkts har rapporterats, bland annat har polisen attackerat reportrar som bevakat protesterna. Dessutom genomförs just nu en rad reformer och lagändringar som gör det ännu svårare för kritiska röster och civilsamhället i landet att verka.

Såväl Civil Rights Defenders som Amnesty varnar för så kallad sportswashing, det vill säga när länder med människorättsliga brister arrangerar stora idrottsevenemang i syfte att ”tvätta” sitt anseende rent.

Karl-Erik Nilsson tror dock att detta är något som vi kommer att se mindre av i framtiden. Han påtalar att Fifa, sedan det kom fram att Qatar år 2010 mutat till sig värdskapet av fotbolls-VM 2022, har tagit krafttag mot korruptionen inom det internationella fotbollsförbundet och att utnämningen av värdländer inte längre går att manipulera.

– Det vill jag påstå är undanröjt, säger Karl-Erik Nilsson.

– Numera när beslut om mästerskap tas om värdskap på världsnivå så är det ett kongressbeslut där alla medlemsländer får vara med och rösta. Hur man hanterar mänskliga rättigheter och arbets- och levnadsvillkor för arbetare är föremål för en värdering på ett helt annat sätt än för tio år sedan. Risken finns alltid, men i dag är den betydligt mindre att ett mästerskap ska hamna på ett olämpligt ställe.

Ändå ska EM delvis spelas i Ryssland och även i Azerbajdzjan, två länder som av många i praktiken betraktas som diktaturer. Är det rätt att EM-matcher spelas där?

– Det här beslutet togs 2014 och sedan dess har Ryssland dessutom arrangerat ett världsmästerskap. De har klarat av att leva upp till de hårt uppsatta kriterier som världsfotbollen har och då är det rimligt att de ska kunna vara med och konkurrera om den här typen av mästerskap.

Amnestys och Civil Rights Defenders ståndpunkt är att om ett stort internationellt mästerskap delvis genomförs i Ryssland så måste landets brister uppmärksammas och bekämpas av Uefa.

– Om det ska spelas matcher i ett land där det förekommer allvarliga och systematiska människorättskränkningar utgår Amnesty från att dessa i så fall aktivt lyfts i alla sammanhang där det är möjligt – allt för att skapa en medvetenhet om det som sker, och ytterst få ett slut på kränkningarna. Uefa får till exempel gärna bistå Amnesty och andra människorättsorganisationers krav på att frige alla i Ryssland som fängslats enkom för att de fredligt använt sin rätt till yttrandefrihet och mötesfrihet, säger Ami Hedenborg.

Ana Furtuna:

– Situationen för mänskliga rättigheter behöver vägas in redan vid beslutet av förläggningen av stora event. Det går inte att blunda för att idrotten kan användas i politiska syften och att själva eventen kan ha direkta kopplingar till kränkningar av mänskliga rättigheter.

Pelle Strandman

pelle.strandman@dn.se

Här spelas sommaren EM

Amsterdam, Nederländerna.

Arena: Johan Cruijff Arena.

Kapacitet: 54 000.

Hemmalag: Ajax.

Baku, Azerbajdzjan.

Arena: Bakus Olympiastadion.

Kapacitet: 69 000.

Hemmalag: Azerbajdzjans landslag.

Bilbao, Spanien.

Arena: Estadio San Mamés.

Kapacitet: 53 000.

Hemmalag: Athletic Club.

Bukarest, Rumänien.

Arena: Nationalarenan.

Kapacitet: 54 000.

Hemmalag: FCSB, Dinamo Bucureşti och Rumäniens landslag.

Budapest, Ungern.

Arena: Ferenc Puskas-stadion.

Kapacitet: 68 000.

Hemmalag: Ungerns landslag.

Köpenhamn, Danmark.

Arena: Parken.

Kapacitet: 38 000.

Hemmalag: FC Köpenhamn, Danmarks landslag.

Dublin, Irland.

Arena: Aviva Stadium.

Kapacitet: 51 000.

Hemmalag: Irlands landslag i fotboll och rugby.

Glasgow, Skottland.

Arena: Hampden Park.

Kapacitet: 51 000.

Hemmalag: Queen's Park FC och Skottlands landslag.

London, England.

Arena: Wembley Stadium (finalarena).

Kapacitet: 90 000.

Hemmalag: Englands landslag.

München, Tyskland.

Arena: Allianz Arena.

Kapacitet: 70 000.

Hemmalag: Bayern München.

Rom, Italien.

Arena: Stadio Olimpico.

Kapacitet: 68 000.

Hemmalag: Roma och Lazio.

S:t Petersburg, Ryssland.

Arena: Zenit Arena.

Kapacitet: 61 000.

Hemmalag: Zenit.

Källa: Uefa.com

18 Politiker vill att Belarus lämnar ESC

Stoppa Belarus från att delta i Eurovision song contest i Nederländerna! Det är budskapet i en kampanj som den svenska liberalen Karin Karlsbro har tagit initiativ till i Europaparlamentet.

Karlsbro samlar underskrifter för ett brev till Europeiska radio- och tv-unionen, EBU, med krav på att Belarus utesluts ur tävlingen. Hon menar att ett samarbete mellan EBU och den belarusiska statstelevisionen är oacceptabelt, eftersom dess chef Ivan Eismont finns med på EU:s egen sanktionslista över personer som kränker mänskliga rättigheter.

”Då Ivan Eismont står på EU:s sanktionslista är det självklart att andra europeiska mediebolag måste avbryta alla samarbeten”, säger Karin Karlsbro i ett pressmeddelande.

Tidigare har organisationen Solidaritetsfonden för kulturen i Belarus ställt krav på att det belarusiska tv-bolaget borde stängas ute från Eurovision, eftersom man menar att tv-bolaget förföljer sina egna medarbetare. TT

19 Rasmassorna skulle kunna fylla 40 Globen

Det var ingen glaciär som kollapsade i Himalaya. Nya uppgifter visar att det var sten och is motsvarande 40 Globenarenor som rasade 2 000 meter ner i en floddal vilket ledde till en översvämningsvåg.

– Händelsen har en mycket trolig koppling till klimatuppvärmningen. Himalaya ger varningssignaler till oss människor, säger klimatexpert Mats Eriksson.

Runt klockan 11 lokal tid, söndagen den 7 februari, lossnade ett enormt parti från ett berg i Himalaya i Chamolidistriktet i den indiska delstaten Uttarakhand. Raset skedde från över 5 600 meters höjd, brottytan var drygt en halv kilometer lång, 550 meter. Sten och is rasade närmare två kilometer ner i Rishigangaflodens - dalgång nedanför.

Första teorin var att en glaciär hade kollapsat. Men teorin har ändrats sedan experter världen över har analyserat satellitbilder som tydligt visar att en stor bit av berget Roti har rasat.

Forskare har länge varnat för att katastrofer liknande denna kommer att bli vanligare på grund av klimatförändringen när permafrost som tinar gör marken mer instabil, visar en rapport från FN:s klimatpanel IPCC.

– En preliminär beräkning som jag och min kollega Simon Gascoin har gjort tyder på att det var cirka 25 miljoner kubikmeter av sten och is som föll ned, säger Etienne Berthier, glaciärolog vid det Nationella Centret för Vetenskaplig Forskning vid observatoriet i Toulouse, Frankrike.

Volymen 25 miljonerkubikmeter motsvarar ungefär innehållet i 40 Globenarenor. Friktionen i raset skapade en värme som smälte isen och ledde till en störtflod som välde fram i floderna Rishiganga och Dhauliganga.

Förödelsen blev total. Människor dödades och skadades, två kraftverksdammar raserades, vägar, hus och boskap spolade bort. Hittills har cirka 60 döda hittats men närmare 150 personer saknas fortfarande.

– Rasmassorna pulvriserades och gav upphov till de enormt stora moln av damm som man kan se på filmklipp från katastrofen. Huruvida det fanns någon dold uppdämd vattenmassa, typ sjö eller vattenmagasin, i dalen som kunde bidra till vattenmängden i störtfloden är inte helt klarlagt än, säger Mats Eriksson, vatten- och klimatexpert på Stockholm International Water Institute, SIWI.

– På de satellitbaserade bilderna syns att det sitter kvar ett stort sjok av berg och is ovanför raset och upp till krönet på bergsryggen. En rimlig fråga är nu: kommer detta stora sjok sitta kvar eller också falla ner?

Tidigare arbetade Mats Eriksson i flera år för den Nepalbaserade mellanstatliga organisationen ICIMOD, International Centre for Integrated Mountain Development, som arbetar med hållbar utveckling,

klimatanpassning och vattenförvaltning i regionen.

– Händelsen i Chamoli har en mycket trolig koppling till klimatuppvärmningen. Man ser att glaciärerna minskar snabbt i volym och utbredning, säger Mats Eriksson.

– Jag tror att man måste vara mycket mer vaksam framöver på att sådant här kan hända. Man måste ta den här typen av risker i beaktning när man planerar var hus ska byggas och broar ska ligga. Det finns ett ganska stort glapp mellan beslut som fattas på politisk nivå och kopplingen till forskarsamhället och kunskapen hos lokalbefolkningen.

Regionen Hindu kush Himalaya är extra utsatt för klimatförändringen. I de höga bergstrakterna går förändringen snabbare än det globala genomsnittet. Om den globala uppvärmningen i genomsnitt ligger på 1,5 grader kommer den att vara minst 1,8 grader i Himalaya, enligt en rapport från ICIMOD.

Blir den globala uppvärmningen runt 1,5 grader kommer en tredjedel av regionens glaciärer att vara borta år 2100. Hamnar uppvärmningen på drygt fem grader kommer drygt två tredjedelar av glaciärerna att försvinna.

– Ett extremt stort problem i den här delen av världen är just klimatdrivna vattenkatastrofer som störtfloder, jordskred och översvämningar. Tittar man på statistik är det i Asien man har flest antalet drabbade människor av vatten-katastrofer både i förlorade liv men också i arbetstillfällen och infrastruktur, säger Mats Eriksson.

Hindu kush Himalaya kallas ”den tredje polen” och är efter Antarktis och Arktis det område i

världen som har störst permanent istäcke. Snön och isen spelar en avgörande roll för människor i såväl närområdet som längre bort.

Området är källa till tio av Asiens största floder som är livsviktiga för vatten- och livsmedelsförsörjning men också för energi, många vattenkraftverk finns längs floderna. Ungefär 240 miljoner människor är direkt beroende av de ekosystemtjänster som glaciärerna och floderna ger. Närmare 1,65 miljarder människor som lever i områden längre nedströms är också beroende av vattenresurserna.

– Bergen är något av Asiens vattentorn. Nederbörd, snö och is utgör en vattenreservoar, färskvatten kommer även från källor men om all is skulle smälta bort vore det riktigt illa. Det handlar inte bara om dricksvatten utan det handlar om vatten till jordbruket, livsmedelsförsörjningen och energi, säger Mari Albihn, miljö- och klimatrådgivare på Sida.

Sida är verksamt i regionen sedan 1980-talet och samarbetar med ICIMOD bland annat när det gäller klimatanpassning eftersom klimatförändringen redan är påtaglig.

– Riskerna är stora och människor i floddalarna blir väldigt sårbara. ICIMOD bidrar med metoder och innovationer för att minska sårbarheten, säger Mari Albihn.

Elkraft är en del i fattigdomsbekämpning, men där stater och företag i dag satsar på gigantiska kraftverk som kan påverka den känsliga miljön så jobbar ICIMOD för att vattenkraftverk som anläggs ska vara små och ge närproducerad el till boende och verksamheter lokalt.

En annan del i klimatanpassning, som blir alltmer angeläget när klimatförändringens effekter blir mer märkbara, är att inrätta varningssystem.

– ICIMOD har satt upp en fond där man kan söka pengar för att etablera varningssystem. Till exempel system där man har en automatiserad bevakning på vattennivåer uppströms och när nivåerna snabbt stiger skickas varningssignaler nedströms.

Mari Albihn har många gånger varit i området och är medveten om riskerna men blev ändå överraskad av katastrofen i Chamoli.

– Vi vet att det här kan hända, men för min egen del hade jag inte tänkt i den här skalan. Så många människor drabbades, människor som bor där och de som är hårt arbetande i kraftverken och byggen. Det är sorgligt, säger hon.

I byn Raini, som drabbades hårt av katastrofen, startades på 1970-talet Chipko-rörelsen, mer känd som trädkramare. När ett företag ville avverka skog i bergen skyddade byborna träden eftersom deras tillgång på ved, jord och mat var hotad.

Byborna visste att om träden höggs ner skulle det öka risken för erosion och jordskred. Nu, nästan femtio år senare, drabbas byn hårt av en katastrof med tydlig klimatprofil.

– Klart är att Himalaya ger varningssignaler till oss människor. Frågan är: Kommer beslutsfattare och samhällsplanerare att lyssna på de signalerna, säger Mats Eriksson.

Jannike Kihlbergjannike.kihlberg@dn.se

19 Ett år efter terrordådet är de anhörigas frågor obesvarade

Den 19 februari förra året ringde en ung man polisen tre gånger, utan att komma fram. Kort därefter sköts mannen och flera andra personer till döds.

Ett år efter terrorattentatet i tyska staden Hanau kämpar de anhöriga för att få svar på sina frågor.

Terapeuten säger att han borde sluta med sina utredningar. Göra avslappningsövningar i stället, andas.

– Men jag kan inte komma till ro innan jag har fått svar, säger Armin Kurtovic.

För ett år sedan blev hans 22-åriga son mördad i sin hemstad Hanau i Tyskland. En 43-årig man sköt Hamza Kurtovic och åtta andra människor till döds, innan han tog livet av sin mamma och sköt sig själv.

Gärningsmannen lämnade efter sig texter som beskrev en världsbild präglad av konspirationsteorier och nazistiska idéer. Han påstod att det fanns ”renrasiga” människor, ansåg att halva Tysklands befolkning borde utrotas och trodde att tusentals tyskar hade en förmåga att ”fjärrstyra” andra människor genom att läsa deras tankar.

Hamza Kurtovic sköts i huvudet inne på Arena bar och avled klockan 00.35 på natten på sjukhus. Först sex timmar senare fick hans föräldrar dödsbudet, i en gymnastiksal med gröna väggar dit polisen hänvisat dem. Där väntade de tillsammans med andra familjer, som visste att något hänt deras anhöriga, men inte vad. Tidigt på morgonen kom en polis in och började läsa upp namn från en lista. Nio stycken.

Armin Kurtovic fick inte se sin son förrän efter obduktionen, som genomfördes utan familjens godkännande.

– Har du sett en obducerad kropp någon gång? Det önskar jag inte någon. Den som sett en Frankensteinfilm har en ganska bra bild av hur det kan se ut.

Väntan i gymnastiksalen är över, men anhöriga har frågor kvar. En av de avlidna, 22-åriga Vili-Viorel Paun, ringde polisen tre gånger efter att gärningsmannen skjutit mot hans bil. Ingen svarade. 22-åringen tog själv upp jakten på attentatsmannen i bilen, och sköts med ett skott genom vindrutan på en parkeringsplats kort efteråt.

Varför svarade ingen på larmsamtalen?

– Detta är just nu föremål för en separat utredning som riksåklagaren ansvarar för, säger Eberhard Möller, polischef i region sydost i delstaten Hessen, i ett uttalande.

Efter att Vili-Viorel Paun förgäves försökt slå larm mördades Hamza Kurtovic inne på baren, där han tillsammans med flera andra försökte ta skydd bakom disken när gärningsmannen började skjuta. En 19-åring som överlevde

berättar för det tyska public service-bolaget ZDF att nödutgången var låst. Det var den alltid, enligt en överenskommelse mellan barägaren och polisen som skulle förenkla razzior, säger flera personer som besökt baren till ZDF.

Enligt polisen i region sydost i Hessen stämmer det inte.

– Vi uppmanar aldrig någon att stänga eller spärra av nödutgångar, säger polischef Eberhard Möller.

Varför de avlidna obducerades utan de anhörigas godkännande har familjerna ännu inte fått något svar på. Utredningen av attentatet genomförs av den tyska riksåklagaren, och har ännu inte presenterats i sin helhet.

De anhöriga har haft tät kontakt efter dådet. Flera av dem har ställt upp i intervjuer med medier. De vill visa vilket lidande rasismen orsakar och berätta om den älskade brodern, dottern, mamman eller pojkvännen de förlorat.

Armin Kurtovic dotter Ayla höll ett uppmärksammat tal efter mordet på sin bror.

– Jag känner inget hat, sa hon, i ett videoklipp som spreds över världen och hyllades.

Armin Kurtovic säger att han inte heller känner något hat. Det var hatet som drev gärningsmannen, han som mördade nio människor och förstörde nio familjers liv, säger pappan som förlorat en son.

– Hat är en sjukdom. Om man börjar hata kan man inte tänka klart.

Lovisa Herold lovisa.herold@dn.se

FAKTA. TERRORDÅDET I HANAU

Strax före klockan 22 på kvällen, den 19 februari 2020, gick en 43-årig man in på en bar i Hanau i delstaten Hessen i Tyskland och sköt ihjäl en person. Därefter sköt han en person på gatan, ytterligare en inne på en annan bar, en man genom vindrutan på en parkering, tre personer inne i en kiosk och ytterligare två inne på ännu en annan bar.

Därefter tog mannen livet av sin mamma och sköt sig själv.

Eftersom gärningsmannen är död har ingen rättegång hållits. Attentatet utreds av den tyska riksåklagaren.

19 Tjeckien nu mest smittdrabbat i EU

EU. Torsdagens siffror från EU:s smittskyddsenhet ECDC visar att Tjeckien har högst smittotal av de 27 medlemsländerna med 968 nya fall per 100 000 invånare under de senaste två veckorna. Närmast efter följer Estland med 649 fall och Slovenien med 621. Den största ökningen den senaste veckan har Grekland och Bulgarien. Sverige ligger på nionde plats.

TT

19 Erdogan stämmer politisk rival

Turkiet. Turkiets president Recep Tayyip Erdogan har stämt Kemal Kilicdaroglu, ledare för socialdemokratiska CHP, på nära 600 000 kronor i kompensation för att Kilicdaroglu orsakat ”moralisk skada”, skriver statliga nyhetsbyrån Anatolia. Anledningen är att Kilicdaroglu antytt att det var Erdogans ansvar att 13 turkar, som hölls gisslan av PKK-gerillan, dödades under en militärinsats i Irak.

TT-AFP

19 Norska regeringen öppnar för att hitta lösning för svenska arbetspendlare

Den norska regeringen öppnar för att lösa situationen för svenska arbetspendlare som förlorat sin lön och möjlighet till ersättningar eftersom de inte tillåts resa över gränsen. Vegard Einan, statssekreterare på norska arbets- och socialdepartementet, säger till DN att

man kommer att föra samtal med den svenska regeringen.

Tusentals svenska gränspendlare har hamnat i kläm sedan den norska regeringens smittskyddsregler från den 29 januari hindrar dem från att resa över gränsen till sina arbetsplatser i Norge.

På torsdagen debatterades frågan i det norska stortinget och upprördheten hos oppositionen över den konservativa regeringens ovillighet att lösa situationen var stor.

Elise Bjørnebekk-Waagen från Arbeiderpartiet konstaterade att Norge måste ställa sig solidariskt med personer som genom att reglerna snabbt förändrats fått svårt att betala sina räkningar.

– Vi talar om personer som betalar skatt i Norge och som annars skulle ha rätt till vårt skyddsnät, men som på grund av stängda gränser står på bar backe. Jag menar att det inte är mer än rätt att vi ställer upp sade Bjørnebekk-Waagen.

Hon fick medhåll av Senterpartiets Per Olaf Lundteigen, som påpekade att det här är själva grundtanken i det nordiska samarbetet.

Men regeringen har avvisat oppositionens förslag med hänvisning till att man inte kan göra speciella lösningar för svenskar eller personer bosatta i gränsområden eftersom dessa regler i så fall måste gälla alla personer från EES-länder som arbetar i Norge.

Regeringen har uppmanat de norska arbetsgivarna att permittera sina svenska

arbetare, så att dessa kan söka ersättning från den norska försäkringskassan.

Företagarna i sin tur har svårt att hålla produktionen i gång utan den svenska arbetskraften.

Per Olaf Lundteigen sade att någon form av lättnad i smittskyddsreglerna för arbetspendlare vore det enklaste sättet att lösa frågan.

Det är något som Fremskrittspartiet Erlend Wiborg motsatte sig.

– Att öppna upp gränsen för ökad arbetsinvandring, det tror jag inte vore bra så som situationen är nu, sade han.

Men kanske kan en lösning ändå vara i sikte. Vegard Einan, statssekreterare vid norska Arbetsdepartementet, säger att man nu tittar på lösningar.

– Både genom ekonomiskt stöd och möjlighet till inresa för den här gruppen. Vi kommer att prata med det svenska arbetsmarknadsdepartementet om saken, skriver Einan i ett mejl till DN.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark bekräftar att ett möte med norrmännen är planerat till nästa vecka.

– Det här är en ohållbar situation för gränspendlarna, men det skapar även problem för arbetsgivarna på den norska sidan gränsen, säger Nordmark i ett mejl till DN.

Redan på fredagen har den svenska delegationen vid Nordiska rådet begärt ett digitalt möte med Norges justitieminister Monica Mæland för att främst diskutera gränsfrågan.

Hans Wallmark (M), ordförande för den svenska delegationen, säger att det är av största vikt att problemet kan lösas snabbt och tänker då inte bara på den akuta situationen för de drabbade arbetspendlarna.

– Pandemin skapar stora påfrestningar och det samarbete vi byggt upp under lång tid kan försämras snabbt. Vi måste helt enkelt försöka hitta en snabb lösning och det är därför vi begärt det här mötet, säger Wallmark och berättar att även den norska delegationen i Nordiska rådet kommer att delta.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

BAKGRUND. STÄNGDA GRÄNSER

Den 27 januari meddelade den norska regeringen att gränserna stängs, även för de utländska medborgare som arbetar i Norge.

Undantag görs för personer i Sverige och Finland som arbetar inom vård, omsorg, transporter och andra samhällskritiska funktioner. Sedan i måndags ingår inte längre läraryrket i denna kategori.

Permitterade svenskar som nu inte kan arbeta på plats har inte rätt till någon ersättning, till exempel i form av a-kassa. De kan inte heller sjukskriva sig.

19 Facebook stoppar nyheter i Australien

Facebookanvändare i Australien hade på torsdagen inga nyhetsflöden på sajten. Sociala medier-jättens dramatiska tilltag är det senaste i en långvarig konflikt om krav på att traditionella medier ska få ersättning för den trafik Facebook får från nyheterna.

Facebooks beslut att stoppa nyhetsflöden i Australien är ”lika arrogant som det är en besvikelse”, skriver premiärminister Scott Morrison på sin Facebooksida. Han säger att agerandet absolut inte kommer att avskräcka landet från att rösta igenom den så kallade News Media Bargaining Code, en obligatorisk uppförandekod om att Google och Facebook ska ersätta nyhetsförmedlare för den trafik dessa lockar till sociala medier.

Facebook och Google har i flera år haft enad front i striden mot regleringen, bland annat med hot om att helt ta bort sina tjänster från Australien. Den senaste tiden har dock Google ingått enskilda avtal med bland andra Rupert Murdochs internationella jättekoncern News Corp.

Facebook skrev inför sitt beslut på onsdagen att den nya lagen ”fundamentalt missuppfattar förhållandet mellan vår plattform och publicister som använder den för att dela sitt nyhetsinnehåll”. Techjätten hävdar att trafiken från nyhetsinnehållet bara motsvarar 4 procent av vad användare gör på sajten och att det

därmed är oskäligt att betala stora summor för det.

Av flera universitetsstudier framgår att australiska medborgares mediekonsumtion i mycket stor utsträckning tar avstamp i sociala medier, inte minst Facebook vars beslut nu även blockerar andras innehåll. Bland annat var offentligfinansierade public service-bolaget ABC:s Facebooksida tom på torsdagen – ett nav för viktiga meddelanden till allmänheten – men också flera myndigheters sidor var helt blanka, inklusive sådana som förmedlar nyheter om pandemin och olika naturkatastrofer.

Facebooks agerande bekräftar, enligt Scott Morrison, många länders oro om att de stora techbolagen tror sig stå över suveräna staters lagar och regler. ”De må förändra världen, men det betyder inte att de styr den”, skriver premiärministern.

Ossi Carp ossi.carp@dn.se

19 Macron utmanar den starka staten

Tanken att statens makt bör sammansmälta med kapitalets har varit svårt att övertyga fransmännen om. De folkliga protesterna mot Emmanuel Macrons nyliberala reformer är starka. Nina Björk läser en upplysande bok om den politiska kulturen i Frankrike.

Romaric Godin

”Klasskriget i Frankrike. Den auktoritära demokratins ekonomiska rötter”

Övers. Johan Wollin, Daidalos, 262 sidor

När Emmanuel Macron vann över Marine Le Pen i 2017 års franska presidentval hälsades han som den nya europeiska ledare som skulle stoppa högerpopulismen. Ett bålverk mot de rasistiska krafterna, av många framröstad mer för det han var emot än det han var för.

Enligt den franske ekonomijournalisten Romaric Godins nya bok ”Klasskriget i Frankrike” hade emellertid Macron en medveten, offensiv agenda: att en gång för alla driva igenom den nyliberalism som inte förverkligades i Frankrike under de decennier när detta skedde i övriga Europa.

I förordet till den svenska översättningen skriver Godin att han vill ge en svensk publik ett franskt perspektiv på ”paradoxen Macron”. Det gör han på två sätt: dels genom en mycket detaljrik genomgång av den ekonomiska och politiska utvecklingen i landet sedan 1970-talet och med trådar ända tillbaka till 1800-talet, dels genom en diskussion om vad nyliberalism är och varför den var så svår att införa just i Frankrike.

Centralt för det senare är något som åtminstone jag har förstått ganska sent: den nyliberalism som har segrat önskar sig inte en svag stat, den är ingen laissez-faire liberalism där marknaden lämnas åt sig själv. Den nyliberala läran var visserligen en reaktion på den roll staten hade intagit efter andra världskriget, det vill säga stimulans av efterfrågan genom omfördelning och skydd för arbetet genom anställningslagar och kollektiva löneförhandlingar. Men när kapitalets andel av mervärdet på 1970-talet började sjunka uppstod nyliberalismen inte som en önskan att minska statens inflytande, utan förändra dess roll.

Marknaden behöver enligt den nyliberala läran en hjälpande hand i form av ett statligt ramverk, där marknader skapas inom områden där sådana inte tidigare fanns. Det innebär inte att till exempel vård, skola och omsorg med nödvändighet måste privatiseras, men offentliga tjänster bör anamma marknadslogiken; new public management och privat-offentlig samverkan (som vid byggandet av Nya Karolinska) är några metoder. Man vill helt enkelt låta statens medel och möjligheter tjäna företagens intressen för att därigenom kunna säkra både ekonomisk tillväxt på samhällsnivå och privata vinster.

Det var dessa metoder som politiska ledarskikt till höger och vänster runt om i Europa började anamma under 80- och 90-talen. Enligt Godin var de franska politikerna inget undantag i sin syn på den nya liberalismen, utan det var det franska folket som gjorde motstånd. Nyliberala reformer möttes av gatuprotester, små och stora strejker, demonstrationer och varje parti som försökte implementera dem dömdes ut i de allmänna valen. Därför menar Godin att en ”hybridutveckling” har skett i Frankrike, där nyliberala förstärkningar av kapitalet enbart har varit möjliga om de kombinerats med ett bevarande av olika sociala skyddsnät.

Att idén om att statens makt bör sammansmälta med kapitalets har varit så svårt att övertyga fransmännen om förklarar Godin med landets 1800-talshistoria, där en stat som tog tydlig ställning för de förmögna bemötte alla protester mot detta extremt hårt – den sociala repressionen var enligt honom hårdare här än i något annat västland.

Godins tes är att Macrons ledarskap handlar om att göra slut på den franska

kompromissmodellen. En splittrad vänster förmår inte göra motstånd, och högerpopulismen har sitt eget försvar för välfärden: den kan enbart räddas genom kraftigt minskad invandring. På så sätt menar Godin att Macron har en ”solid livförsäkring” i nationalisterna; alla som motsätter sig tanken på en större kapitalackumulation i fransk ekonomi samt reformer av arbetsmarknaden kan nu ses som allierade med fascismen.

Det politiska läge som Godin beskriver – där ett mittenpolitiskt block som vill liberalisera ekonomin och luckra upp arbetsrätten står emot ett högernationalistiskt block som främst kritiserar invandringen – känns igen från många länder. I Sverige var Socialdemokraterna beredda att samarbeta med mitten för att stänga ute de främlingsfientliga, som på det viset bakvägen får makt att förhindra vänsterpolitik.

”Klasskriget i Frankrike” hjälper en att få syn på det senaste halvseklets politik genom gedigen analys och historieskrivning. Men man måste jobba för att få syn på den stora bilden; beskrivningarna av alla franska regeringsförslag, premiärministrar och presidenter är alltför detaljerade och faktaspäckade. Det är mer nyttig än skön läsning.

Nina Björk

kultur@dn.se

Inrikes DN-artiklar 13-19/16 februari 2021

Coronasjukdomen och hushållsverksamheter till 19 feb
övriga till 16 feb

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande delar av kuturministerns demokrati och kultur

www.riksdagen.se

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Revidering har skett 19 februari 2021 bara beträffande utskottens arbetsuppgifter. Enligt brev från riksdagen:

" I bilagan i riksdagsordningen hittar du utskottens ansvarsområden, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Vänliga hälsningar
Marianne Moström
Riksdagsinformation
Kommunikationsavdelningen
Riksdagsförvaltningen

020-349 000

riksdagsinformation@riksdagen.se
www.riksdagen.se "

Sveriges riksdag

https://www.riksdagen.se

Start
Ledamöter & partier
Utskotten & EU-nämnden
Debatter & beslut
Dokument & lagar
Så funkar riksdagen
Webb-tv

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden

Arbetsmarknadsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Civilutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

Finansutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

Försvarsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

Justitieutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

Konstitutionsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

Kulturutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

Miljö- och jordbruksutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

Näringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

Skatteutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/

Socialförsäkringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

Socialutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

Trafikutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

Utbildningsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

Utrikesutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

EU-nämnden http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
b) lagstiftning om radio, television och film,
c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
d) press- och partistöd,
e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, skiljande av riksrevisorn respektive riksrevisionsdirektören från uppdraget, åtal mot riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, Riksrevisionens årsredovisning och revision av Riksrevisionen,
f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
h) den kommunala självstyrelsen,
i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
b) kredit- och fondväsendet,
c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
e) den kommunala ekonomin,
f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
i) budgettekniska frågor, samt
j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

a) skatteförfarandet,
b) folkbokföring,
c) exekutionsväsendet, samt
d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

h**ttps://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/**

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

a) domstolarna,
b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
c) åklagarväsendet,
d) polisväsendet,
e) rättsmedicinen,
f) kriminalvården,
g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) försäkringsavtalsrätt,
c) associationsrätt,
d) skadeståndsrätt,
e) transporträtt,
f) konkursrätt,
g) konsumentpolitik,
h) internationell privaträtt,
i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
l) vattenrätt,
m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
b) internationellt utvecklingssamarbete,
c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

a) totalförsvar,
b) samhällets räddningstjänst,
c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
b) familjeförmåner,
c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
d) förmåner vid ålderdom,
e) förmåner till efterlevande,
f) bostadsstöd,
g) sjuklön,
h) socialavgifter,
i) migration,
j) svenskt medborgarskap, samt
k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
d) alkoholpolitiska åtgärder,
e) hälso- och sjukvård,
f) sociala ärenden i övrigt, samt
g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
b) kulturarv,
c) folkbildning,
d) ungdomsverksamhet,
e) internationellt kulturellt samarbete,
f) idrotts- och friluftsverksamhet,
g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
c) studiestöd, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

a) vägar och vägtrafik,
b) järnvägar och järnvägstrafik,
c) hamnar och sjöfart,
d) flygplatser och luftfart,
e) post,
f) elektroniska kommunikationer,
g) it-politik, samt
h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
b) vädertjänst,
c) naturvård,
d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
b) industri och hantverk,
c) handel,
d) immaterialrätt,
e) energipolitik,
f) regional utvecklingspolitik,
g) statlig företagsamhet,
h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
c) integration,
d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.
Lag (2020:608).

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Ett utskott kan komma överens med ett eller flera andra utskott om att arbeta med en fråga tillsammans. Då bildas ett tillfälligt, så kallat sammansatt utskott. Ett exempel på ett sådant utskott som har bildats vid flera olika tillfällen är sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

EU-nämnden

Vilken linje ska ministrarna i regeringen driva i EU? I riksdagens EU-nämnd förankrar regeringen sin EU-politik. Det gör statsministern och övriga ministrar inför möten och beslut i olika sammansättningar av EU:s råd. EU-nämnden arbetar med alla EU:s samarbetsområden som till exempel utrikespolitik, jordbrukspolitik och polissamarbete.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

EU-nämnden (Ej reviderad)

EU-nämnden
9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).
EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.
Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*
Tilläggsbestämmelse
10.9.1
Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*
Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU- nämnden
10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.
Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.
Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

16 Regeringen måste prioritera kulturens återöppnande

Kultur behövs för välfärden och ska vara tillgänglig för alla. Därför får kulturens återöppnande inte försenas mer än nödvändigt, skriver Sveriges Museers Jeanette Gustafsdotter och Svensk Scenkonsts Mikael Brännvall.

”Allt som jag tyckte var roligt och meningsfullt har stängt ner.” Orden kommer från en flitig kulturbesökare och speglar hur pandemins effekter på kulturlivet har påverkat och fortfarande påverkar människor på djupet.

Publikens tillgång till kultur har kraftigt begränsats under pandemin. De rekommendationer som hittills införts har gett kulturaktiviteter en stämpel som smittbärande. Därför är det positivt att det nu finns möjlighet att införa mer träffsäkra restriktioner genom den nya pandemilagen.

Vid presskonferensen den 4 februari meddelade regeringen att de nationella restriktionerna för att få ner smittspridningen förlängs. Samtidigt flaggades för mer träffsäkra regler för allmänna sammankomster, där möjligheten att smittsäkra ska ges prioritet. Bland annat menade kulturministern att regeringen planerar för att underlätta museernas förutsättningar att återöppna.

Museer och scenkonstinstitutioner är sedan länge smittsäkrade och väntar bara på en signal om att kunna öppna upp, i takt med att smittläget i samhället gör det möjligt. Eftersom kulturen drabbats förkrossande hårt bör regeringen prioritera kulturens återöppnade i så

hög grad som möjligt under våren och sommaren 2021. Kulturen behövs mer än någonsin under den tid av återhämtning som nu väntar i samhället.

Scenkonst- och museibranscherna kan sin logistik. Den omställning som de snabbt har gjort för att skapa trygga platser bottnar i mångårig erfarenhet av att anpassa sina verksamheter att ta hand om publiken och besökarna utan att skapa trängsel. Det finns inga tecken på att de museer och scener som kunnat hålla öppet har spridit smitta. Ändå har de flesta museerna och scenerna i nuläget stängt. Ge scenkonsten och museerna tydliga förutsättningar för att återöppna på ett smittsäkert sätt.

Museer och scener har en lång planeringshorisont. Från produktionsstart till premiär kan det ta upp till 18 månader. Stora utställningar behöver också planeras flera år i förväg. Vi skulle kunna göra en lång lista över allt som skjutits upp eller ställts in under pandemin och vad det har kostat i form av planering och uteblivna intäkter. Museernas programverksamhet och allmänna öppethållande har en kortare planeringshorisont men för att klara ekonomin har flera av dem tvingats permittera eller säga upp personal. Därför behöver även de tid för att säkra publikmottagandet. De privata scenerna och många museer kommer att behöva stöd för att ha råd att starta om.

Pandemilagen ger regeringen och myndigheterna verktyg att anpassa restriktionerna så att de blir träffsäkra och inte mer ingripande än vad som är nödvändigt med hänsyn till smittspridningen. Rätt utnyttjat skulle det ge allmänheten en möjlighet att ta del av kulturutbudet igen, under säkra former. Men ett väl reglerat återöppnande förutsätter planering och framförhållning. Om scenkonsten och museerna inte får tidiga signaler inför sommarmånaderna och hösten är risken stor att öppningen blir onödigt utdragen och kostsam

samt att publiken får vänta på nya utställningar och scenkonstupplevelser.

Vi efterlyser en planering för hur öppningen ska gå till för museer och scener nu när pandemilagen trätt i kraft. Vilka scenarier finns för kulturens återöppnande? Vilka förutsättningar behöver vara på plats? Hur stor del av befolkningen ska vara vaccinerade? Hur låg ska smittspridningsnivån i samhället vara?

Efter en lång tid med ensamhet och isolering kommer kulturen behövas mer än någonsin. Men scener och museer måste få fortsatta ekonomiska stöd och en planering framåt för att överleva. Vi inväntar ett tydligt initiativ från regeringen för att aktivt kunna bidra till en gradvis och ansvarsfull återöppning.

Vi behöver omgående ha en dialog med regeringen om:

Hur pandemilagen kan användas för ett ansvarsfullt öppnande

Scenarier för återstart baserade på smittspridningsnivå och antal vaccinerade.

Hur kulturen kan bidra i samhällets återhämtning efter pandemin.

Jeanette Gustafsdotter

Generalsekreterare, Sveriges Museer

Mikael Brännvall

Vd, Svensk Scenkonst

16 Vår tro på mellanchefshoroskop är priset vi betalar för en civilisation

Det finns två sorters människor: de som är otrevliga mot servicepersonal och de som du kan vara vän med.

En vinterdag för tre år sedan hörde jag ett besynnerligt vackert replikskifte från kafébordet bakom mig. Två hantverkare i 50-årsåldern hade just bänt locken av sina pastasallader och detta var – ord för ord – öppningen på deras samtal:

”Det finns två sorters människor här i världen, de som snackar och de som gör.”

”Vilken sort är du då?”

”Både och tror jag.”

Jag log för mig själv åt den snabba reträtten. Sedan blev jag lite tagen av verkshöjden. På bara tre utandningar hade de två improvisatörerna lyckats fånga det lönlösa i vår strävan efter att sortera människor i askar. Det är sällan verkligheten rymmer så bra dialog. Det var väl därför jag genast skrev ner den. Och jag har tyckt om att bära omkring på anteckningen. Varje gång jag ser den i min telefon känner jag den lyhörda essäistens berusning. Bra antecknat, brukar jag tänka. Det här är en perfekt ingång till någonting.

Jag är fortfarande osäker på vad någontinget är men jag känner mig i alla fall säker på att det finns två sorters människor här i världen: de som tror att ansatsen ”det finns två sorters människor…” kan mynna ut i en sanning och de som begriper att världen är krångligare än så.

Och att jag sorterar mig själv någonstans i mitten.

En sanning behöver ju inte vara absolut för att berätta någonting sant om världen. Den lyhörda essäisten David Sedaris brukar säga att det finns två sorters människor: ”de som betalar andra människor för att lyssna på deras problem och de som låter andra människor betala för att lyssna på deras problem”. Det är en ovanligt ranglig sanning men det finns något sant där. Jag kanske inte ens behöver nämna att jag aldrig gått till en terapeut för att du ska förstå att jag tillhör den senare kategorin. (Och att det är du som betalar.) (Don’t overthink it.)

Jag vet inte ens säkert hur man skriver en text som inte handlar om mina problem men jag brukar använda ord som ”vi” och ”oss” när jag vill ge sken av att jag behärskar det. Det kan se ut ungefär så här:

Vår evolutionärt lönsamma drift att leta efter mönster är så stark att den emellanåt bedövar logiken – vi kommer alltid att avkrävas ett visst mått av omänsklig ansträngning för att inte tro på astrologi, turnummer eller färgsortering av människotyper – men vi hade aldrig tagit oss hit utan den. Det hade inte blivit några kaféer. Inga mobiltelefoner att anteckna det överhörda i. Inget språk att överhöra. Och inga kursgårdar där självförbättringsentreprenörer kan sälja mellanchefshoroskop till paketpris.

Du hade i sanning varit en idiot omgiven av idioter och det glöms ofta bort i det förnuftiga häcklandet av spådamer, konspirationsteoretiker och kändisar som träffat sitt livs stora kärlek för femte gången. Evolutionen belönade mönstersökandet och byggde ett slags sudoku-monster som med tiden började skratta åt sig självt. Eller åtminstone le i smyg.

Du har väl märkt hur civilisationen försöker lösgöra sig från varelsen som byggde den? En besynnerlig slitning som kanske bäst illustreras i den inofficiella svenska statsreligionen ”jag tror inte på Gud men jag tror på något” – den nästan komiskt naturliga produkten av en pågående slutstrid mellan människan och det hon ska bli när alla mönster är avtäckta.

Jag har ingen åsikt om det. Det är inte mitt problem! Jag tycker inte att vi ska spränga dammarna och hasa tillbaka till savannen. Jag tycker inte ens om att vara naken. Det är bara en kittlande tanke: att det givna slutet på människans evolution är en punkt där hon upphör att vara människa.

Kommer den varelsen att sörja oss vid bildningsresans slut? Kommer hon ens att äga förmågan? Jag kan känna en blossande längtan efter att generalisera och bära mig åt när jag tänker på det.

Jag blir plötsligt säker på att det finns två sorters människor. De som är otrevliga mot servicepersonal och de som du kan vara vän med. De som var snygga i högstadiet och de som det blev någonting av. De som monterar bort ljuddämparna på sina motorfordon och de som fullt ut förtjänar att överleva resan. De som måste tänka om det ska vara de eller dem och dom som slutat bekymra sig. De som blir illa till mods när de ser äldre män i jeans som sitter för bra i stjärten och de som är synskadade. De som kallar elever för kunder och de som vill ha ett fungerande samhälle. De som springer fram från sistaplatsen i en befintlig kö när en ny kassa öppnas i matbutiken och de som får följa med på skeppen när jorden evakueras inför solens död. De som snackar och de som gör.

Andrev Walden

16 ”Reinfeldts mittensväng öppnade dörren för SD”

Högerpolitik. Den tidigare moderatledaren Gösta Bohmans varning har slagit in. Under Thorbjörn Fälldins regering på 1970-talet råkade jag lyssna på ett samtal mellan Fälldin och Bohman. Märkligt nog minns jag två meningar från detta samtal, en fråga och ett svar.

Det var Fälldin som frågade Bohman varför han måste ta ut högersvängen så kraftigt. Jag måste, svarade han, annars öppnar jag dörren för ett nytt högerparti.

Några år senare blev Fredrik Reinfeldt ledare för Moderaterna. Han gjorde precis vad Bohman varnat för: gick in mot mitten och kallade sig ”det nya arbetarpartiet”.

SD bildades och kom in i riksdagen. Med SD legaliserades flyktinghatet i Sverige. Vad värre är att nu har både M och KD klivit på det tåg där Jimmy Åkesson sitter vid spakarna.

Ragnvald Nilsson, Bureå

13 Försöken att smeta rasbiologi på S och C är en skenmanöver

I början av februari lämnade en lokalpolitiker i Nacka Sverigedemokraterna. Enligt Expo hade hon varit aktiv i en nazistisk chatt, kopplad till Nordiska motståndsrörelsen. Hon hoppade av samtidigt som partiet internutredde saken.

En sådan nyhet har man nästan slutat reagera på. SD är det parti som utesluter överlägset flest förtroendevalda – 100 på 10 år, enligt Dagens Arena. Nästan dubbelt så många som alla andra riksdagspartier tillsammans. Andra är ännu kvar i partiet, trots att de figurerat i extrema sammanhang.

Den som påtalar de envisa naziutbrotten hos Sverigedemokraterna, och partiets extrema förflutna, får numera samma svar. ”Men titta på de andra partierna! Socialdemokraterna och Centern! Rasbiologiska institut, antisemitism, Tysklandskontakter.” Den näst största ismen i Jimmie Åkessons parti har länge varit whataboutismen.

Men den som för denna argumentation gör ett stort tankefel. För det första kan vi slå fast att det svenska förkrigssamhället liksom omvärlden var impregnerat av usla åsikter. Som Ola Larsmo nyligen skrev på DN Kultur: Det går inte att frikänna vare sig tidens sossar, liberaler eller konservativa.

Man kan säga att andra världskriget och dödslägren blev ett helvetiskt facit för rasismen. Många svenskar, inte minst politiker, hade anledning att böja huvudet i djup skam. Hur vi själva skulle ha reagerat om vi varit där vet vi inte.

Men skammen var i första hand individernas: skallmätarnas, rasbiologernas. De partimedlemmar som det i dag skulle gå att beskylla för den tidens rasism är nästan alla döda. Partier kan bära arvskuld, men de kan också bryta med den, sona den – och det har partier som S och C gjort.

Sverigedemokraterna bildades 1988. Deras grundare hade lägrens facit i hand sedan mer än 40 år. De kom från kretsar som Bevara Sverige Svenskt, Nordiska Rikspartiet och vit makt-rörelsen.

De nuvarande partiaktiva och medlemmarna har med öppna ögon gått med i ett parti vars grundare hade högerextrema sympatier trots att de haft alla möjligheter att studera nazismens konsekvenser. Ledningen gör dessutom fortfarande vad den kan för att vifta bort kopplingarna till extremismen.

Det betyder inte att alla SD-väljare är nazister eller extremister. Inte heller att andra partier är fria från all skuld – murket politiskt bråte kan spolas upp i vilken organisation som helst.

Men partier som S och C har som ursäkt för sin strukturella rasism att det var 90 år sedan, att tidsandan var en annan, att nazismen då ännu var oprövad och att de skyldiga är döda. Vilken ursäkt har SD?

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

14 ”L inte intresserat av att förhandla”

Miljöpartiets nya språkrör Märta Stenevi hoppas att Liberalerna ser vikten av att gå fram med det nya migrationsförslaget om humanitär skyddsgrund. Men hon uppfattar inte att Liberalerna är intresserade av att förhandla, säger hon i Ekots lördagsintervju.

Samtidigt har hon själv en kompromisslös inställning.

– Vi lägger fram det här förslaget, och sedan får Liberalerna ta ställning till det.

TT

Statsrådsberedningen och statsministern

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 febuari 2021
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Per Olsson Fridh**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsministerPer Bolund
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
i.registrator@regeringskansliet.se
'

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet,diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Åsa Lindhagen
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/

Myndigheter

- **Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

- **Harpsundsnämnden**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister
Statsrådsberedningen
"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna. - 869

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för biståndS- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.
Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Per Olsson Fridh.Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Genvägar

Genvägar

Sveriges ordförandeskap i OSSE

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2921

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/

Myndigheter

- **Business Sweden**
  02 september 2015 från Utrikesdepartementet

- **Sweden House**
  10 augusti 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
  26 maj 2015 från Utrikesdepartementet

- **Nordiska Afrikainstitutet**
  09 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Svenska institutet, SI**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Kommerskollegium**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- Inspektionen för strategiska produkter, ISP
  Utrikesdepartementet

- **Exportkreditnämnden (EKN)**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Folke Bernadotteakademin**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister
Utrikesdepartementet
”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- Handelspolitik och främjande
- Nordiska frågor

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.
Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsmakten**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets materielverk (FMV)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
  02 februari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kemikalieinspektionen, KemI**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Statens geotekniska institut (SGI)**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Naturvårdsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kärnavfallsfonden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Per Bolunds områden

Miljö och klimat

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

Genvägar

- **Per Bolund på Twitter**
- **Per Bolund på Instagram**

Aktuellt från Per Bolund

13 Så blev Sverige medvetet om miljöhoten

På kort tid under slutet av 1960-talet föddes den svenska miljörörelsen. Till skillnad från i andra länder var initiativtagarna en del av samhällets övre skikt – etablerade forskare med nära politiska kontakter. Det skriver historikern David Larsson Heidenblad i en ny studie.

Sommaren 1971 fick kemisten och miljödebattören Hans Palmstierna ett bekymrat brev från en elvaårig pojke i Göteborg, som precis hade läst en intervju med honom i Kamratposten. I den berättade Palmstierna om de svåra miljöproblem som hotade jorden – överbefolkning, förgiftning av naturen och som följd av detta risken för kommande storskalig svält. ”Är det verkligen så illa med vårt lilla Tellus?” skrev pojken. Han frågade sig hur man över huvudtaget ska kunna vara glad i ett samhälle som går ett så dystert öde till mötes.

Om detta berättar historikern David Larsson Heidenblad i sin nya bok, ”Den gröna vändningen”, en kunskapshistorisk studie av miljöfrågornas genombrott i Sverige under 1960-talets andra hälft. Den period som studeras var, som Larsson Heidenblad uttrycker saken, den tid då miljöfrågorna blev en allmän angelägenhet i Sverige. Det var en process som dessutom gick mycket fort.

I allt väsentligt lanserades uppfattningen att världen stod inför ett existentiellt miljöhot under hösten 1967, i form av en rad artiklar och upprop, framför allt publicerade i Dagens Nyheter. Kunskapen som då fördes fram var visserligen inte ny, utan det handlade främst om insikter som vunnits under slutet av 1940-talet. Men det var först vid den här tiden som dessa på allvar blev en del av samhällsdebatten.

Undersökningen fokuserar huvudsakligen på ett antal aktörer som var delaktiga i att skapa och sprida insikten om hur hotad miljön var, både globalt och lokalt. I centrum står den tidigare nämnda Hans Palmstierna, kemist och debattör, samt journalisten Barbro Soller och historikern Birgitta Odén, som alla spelade avgörande roller för den snabba

kunskapsspridning som ägde rum under slutet av 1960- och början av 70-talet.

En tydlig skillnad mellan Sverige och andra länder, skriver Larsson Heidenblad, är att miljörörelsen i Sverige inte började som en gräsrotsrörelse. Det inslaget kom först senare, under 1970-talets första år. De mest aktiva var från början i stället etablerade akademiker, med nära kopplingar till politiska makthavare inom socialdemokratin. Det bidrog i sin tur till att ge den svenska miljörörelsen en särskild prägel, bland annat genom att miljöfrågor tidigt lyftes fram i officiella sammanhang i just Sverige. Bland annat därför kom det sig att FN:s allra första miljökonferens ägde rum i Stockholm, år 1972. Vid det laget hade miljöhotet på allvar etablerats som ett akut problem, och betraktades som en av de verkligt stora framtidsfrågorna, vid sidan av hotet om ett kommande kärnvapenkrig.

I debatten under 1970-talets början talades det allmänt om att den mänskliga civilisationen hotade att kollapsa inom bara några få år, skriver David Larsson Heidenblad vidare. Femtio år senare kan han konstatera att den snara kollaps som man då varnade för inte ägde rum, och att flera av de hot som uppmärksammades på den tiden gick att lösa. Användandet av miljögifter som DDT, och senare skadliga ämnen som freon, har till exempel minskat radikalt. Det har även visat sig att överbefolkningen inte, som man då trodde, automatiskt skulle leda till storskalig svält. Däremot kvarstår och växer onekligen andra hot, som utfiskningen av haven och förstås klimatförändringarna som följer av utsläppen av växthusgaser.

En positiv lärdom av 1960- och 70-talens erfarenheter, skriver David Larsson Heidenblad, är att även mycket allvarliga miljöproblem faktiskt går att åtgärda. I varje fall när det gäller hot som är konkreta och relativt avgränsade – som till exempel användningen av DDT var. Den stora utmaningen i dag, att radikalt begränsa användningen av fossila ämnen, griper däremot in i så många och centrala delar av hur samhället fungerar att svårigheterna är mångdubbelt större.

Magnus Västerbro

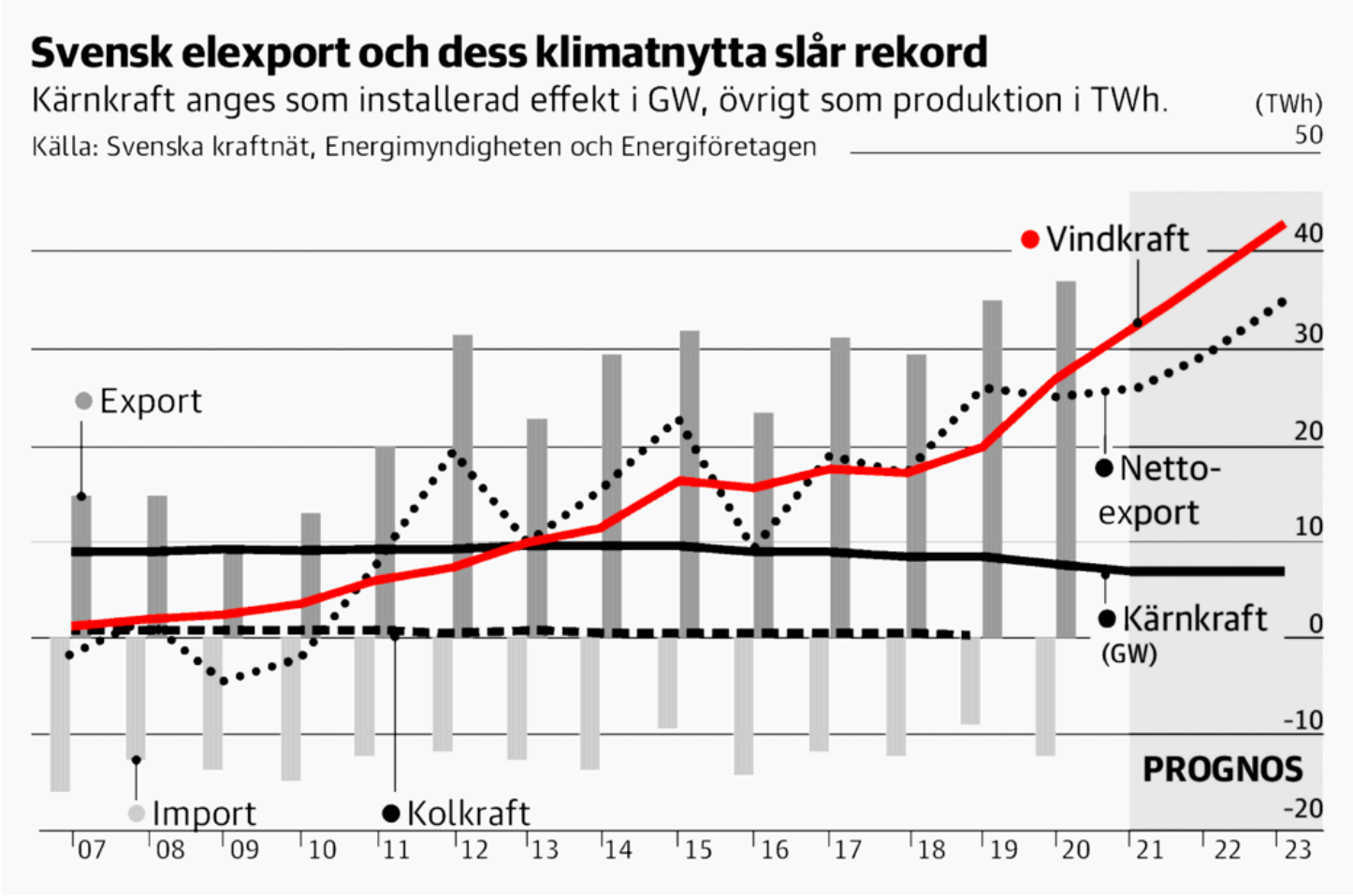
Svensk elexport och dess klimatnytta slår rekord
Kärnkraft anges som installerad effekt i GW, övrigt som produktion i TWh.
Källa: Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Energiföretagen
(TWh)
50
40
30
20
10
0
-10
-20
Vindkraft
Export
Netto-
export
Kärnkraft
(GW)
PROGNOS
Import
Kolkraft
07
08
09
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23

14 ”Flera partier vilseleder om elsystemet och klimatet”

Flera partier har den senaste tiden spridit en vilseledande bild av hur vårt elsystem påverkar klimatet. Fakta är att elproduktionens klimatnytta aldrig varit så stor som 2020, trots avvecklingen av kärnkraftverk. Och den väntas fortsätta öka, tack vare eleffektivisering inom svensk industri och ytterligare expansion av förnybar el, skriver Linda Burenius och Johanna Sandahl.

DN. DEBATT 210214

En slutsats kan samtliga riksdagspartier enas om, nämligen att svensk elexport ger stor klimatnytta, eftersom den tränger ut fossilbaserad elproduktion i våra grannländer. Moderaterna skriver exempelvis att de vill *”underlätta export av svensk koldioxidfri el”*. Samma uppfattning, med olika formuleringar, har också framförts av L, KD, SD, C, S, V och MP.

Samtidigt har flera partier gått till hårt angrepp på regeringen för att den inte stoppat Vattenfalls stängning av två olönsamma kärnkraftsreaktorer i Ringhals. De har också rasat över att Sverige under vissa timmar dels importerat el från kolkraftlandet Polen, dels *”kört igång”* det oljebaserade reservkraftverket i Karlshamn. Det senare *”slår direkt mot klimatet”*, skriver Ulf Kristersson (M). Liberalerna klimatpolitiska talesperson utvecklar: *”Varje gång som man importerar fulel från andra länder eller varje gång som det krävs att vi drar på fulelen i Sverige, så är det en katastrof för klimatet.”* Nyamko Sabuni (L) skriver dessutom att problemet ökar: *”Sverige importerar mer smutsig kolkraft och det behövs oftare oljeeldad elproduktion här hemma.”* Och Ebba Busch (KD) summerar: *”Nu blir varje kall och vindstilla dag i Sverige en klimatbomb.”*

Dessa uttalanden ger dock en helt vilseledande bild av elsystemets påverkan på klimatet. Så hur ligger det till – hur har den svenska elanvändningen, elproduktionen och dess klimatnytta utvecklats?

1 Nettoelexporten och dess klimatnytta har tredubblats. Offentlig statistik visar att Sveriges nettoexport av el under perioden 2015–2020 uppgått till i genomsnitt 20 TWh/år, jämfört med 6 TWh/år under perioden 2007–2014. Om vi antar att en extra

TWh elproduktion i Sverige minskar utsläppen av växthusgaser med 600 000 ton i Nordeuropa, har klimatnyttan av svensk nettoelexport ökat från 3,6 till 12 miljoner ton om året. Dessa 12 miljoner ton motsvarar cirka en fjärdedel av Sveriges territoriella utsläpp. Den positiva utvecklingen beror till stor del på effektivisering inom industrin, som använder i stort sett lika mycket el som i mitten på 1980-talet, trots att produktionen ökat kraftigt. Också i andra sektorer har led-teknik och annan energieffektiv teknik lett till stora elbesparingar. Tillsammans med den snabba utbyggnaden av förnybar el har detta möjliggjort en kraftigt ökad elexport. Samtidigt har elimporten i genomsnitt minskat med 15 procent (2 TWh/år) under den nuvarande regeringen jämfört med den tidigare.

2 Elexporten fortsätter att öka. Det är bra att Sverige på kort sikt, fram till 2030, ökar elexporten ytterligare, eftersom de globala klimatutsläppen måste minska snabbt. Trots att både Ringhals 1 och 2 nu tagits ur drift förutspår Energimyndigheten i sin senaste prognos att den svenska nettoelexporten ökar från 25 TWh år 2020 till rekordhöga 35 TWh år 2023. Detta beror främst på att vindkraften förväntas öka med 16 TWh, från 27 TWh år 2020 till 43 TWh år 2023. Även solkraften ökar väsentligt (från 0,7 TWh år 2019 till 3 TWh 2023).

3 Elimporten från Polen har halverats och exporten ökat kraftigt. Om vi fokuserar på elhandeln med Polen, ett land med mycket kolkraft, blir den relativa klimatnyttan ännu större. Sveriges elimport från Polen har halverats, från i genomsnitt cirka 300 GWh/år 2007–2014 till cirka 150 GWh/år 2015–2020. Samtidigt har elexporten till Polen ökat kraftigt, från drygt 1 800 GWh/år till drygt 3 200 GWh/år under nuvarande regering. Det betyder att elexporten till Polen sedan 2015 varit i genomsnitt 21 gånger större än importen. Även under januari 2021 (den 4 till 31 januari) – när Vattenfall stängt Ringhals 1, det var kallt i Sverige och vindkraften producerade mindre än normalt – exporterade Sverige 17 gånger så mycket el till Polen som vi importerade. Vill vi helt undvika smutsig import skulle vi behöva ett slutet elsystem. Det är möjligt, men mycket ineffektivt både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och för klimatet, eftersom det skulle hindra den klimatnyttiga elexporten.

4 Användningen av oljekraftverket i Karlshamn har minskat. Det blev stor uppmärksamhet när det oljeeldade Karlshamnsverket, sattes i beredskap i början av februari i år. Det är inte helt ovanligt, men däremot är det sällan det behöver aktiveras i drift-skedet. Under de 13 föregående vintrarna (sedan

vintern 2007/2008) aktiverades kraftverket totalt nio gånger, samtliga tillfällen innan 2014. I åtta av fallen uppger Svenska kraftnät att orsaken främst var kyla och låg tillgänglighet i de svenska kärnkraftverken. Därutöver kördes oljekraftverket på kommersiella grunder under vissa timmar juni 2020, då tre kärnkraftsreaktorer stod stilla och en fjärde gick på halv effekt.

5 Kolkraften i Sverige har minskat. Slutligen har Sverige i princip slutat använda kol för el- och värmeproduktion. Det skedde genom att en skatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk infördes 2019, vilket Moderaterna motsatte sig. Under perioden 2007 till 2014 användes i genomsnitt 750 GWh kol i el- och värmeproduktion, vilket minskade till 300 GWh under 2019 och närmade sig noll under 2020.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att under samma period som kärnkraftsägarna på kommersiella grunder stängt fyra äldre och olönsamma reaktorer, samtidigt som vi minskat användningen av oljekraftverket i Karlshamn och fasat ut kolkraftsproduktionen, har den svenska elexporten och dess klimatnytta slagit nya rekord. Den enkla förklaringen är att den förnybara elproduktionen ökat kraftigt och energieffektiviseringen fortsatt.

Denna utveckling har inte bara lett till en mycket stor klimatnytta genom minskade utsläpp i våra grannländer, den har också lagt grunden för att vi ska klara elektrifieringen och klimatomställningen i Sverige.

Mot denna bakgrund är det nästintill ofattbart att vissa partier lägger allt sitt krut på att kritisera Vattenfalls stängning av två äldre kärnkraftsreaktorer, som inte längre uppfyller säkerhetskraven. *”Det är en konstig politisk debatt överhuvudtaget. Alla som vet något, vet att det i praktiken inte var möjligt att driva Ringhals 1 och 2 vidare, utan att det skulle kräva jätteinvesteringar”*, enligt Mikael Odenberg, som tidigare var energipolitisk talesperson för Moderaterna och generaldirektör för Svenska kraftnät.

Det är oroväckande att flera partier nu verkar ha låst sig vid sitt ensidiga kärnkraftsfokus. Tidigare, i december 2019, skrev exempelvis Ulf Kristersson att *”Moderaterna vill att Sverige ska satsa mer på vindkraft”* och i september 2020 ville Moderaterna i Skåne bland annat satsa på havsbaserad vindkraft för att rädda Skånes elförsörjning. Numera har partiet nästan allt fokus på kärnkraft, speciellt en typ av mindre kärnkraftsreaktorer som inte finns på marknaden och vars framtid vi inte vet något om.

Den avgörande frågan är hur vi redan i dag kan utveckla och modernisera energisystemet. Då handlar det om att underlätta för den förnybara elproduktion, parallellt med att främja energieffektivisering, energilagring, en mer flexibel elanvändning samt en snabb utbyggnad av elnäten så att elen når fram till användarna.

Expansionen av förnybar elproduktion sänker de genomsnittliga elpriserna och gör dem samtidigt mer variabla. Det skapar förutsättningar för investeringar i energilagring såsom vätgas, elektrobränslen och batterier, vilket kommer att utgöra basen i framtidens planerbara förnybara energisystem. Ett lägre elpris leder också till investeringar i elkrävande industrier såsom batterifabriker, nya industriprocesser och serverhallar. Detta, i kombination med fortsatt energieffektivisering, gör att Sverige inte bara kan gå i spetsen för klimatomställningen utan också skapa nya jobb och stärka vår ekonomi.

Linda Burenius, ordförande föreningen 100 procent förnybart

Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen

15 ”Varför har Sverige övergett sin politik för fred och avspänning?”

Sverige vågar inte längre föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik utan försöker ty sig till USA. Det motiveras med Rysslands aggressiva och repressiva politik. Men den nya politiken har bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa när Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland, skriver nio fd politiker och ambassadörer.

DN. DEBATT 210215

Svensk utrikes- och säkerhetspolitik präglas numera i anmärkningsvärd hög grad av osäkerhet och oro. Nyligen genomdrev riksdagens borgerliga partier ett riksdagsuttalande om att Sverige förbehåller sig rätten att söka medlemskap i Nato om vi skulle anse det nödvändigt – Nato-optionen. Det är egentligen en självklarhet. Sverige är ju en suverän stat. Genom att göra ett särskilt riksdagsuttalande som regeringspartierna inte stod bakom, skapades bara osäkerhet om svensk säkerhetspolitik. Regeringen å sin sida markerade att man står fast vid den svenska alliansfriheten. Bra så. Men problemet är att Sverige under senare år blivit så beroende av USA att våra anspråk på ”alliansfrihet” har ett allvarligt trovärdighetsproblem.

Under det kalla kriget kunde Sverige föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik. ”Alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig” var en säkerhetspolitisk doktrin som vi i Sverige år efter år konstaterade ”tjänade oss väl”. Sverige och Finland bildade en neutral zon i Nordeuropa som höll det kalla krigets kombattanter isär. Genom ett ”för våra förhållanden starkt försvar” kunde vi säkerställa att ingen kuppartat skulle kunna ta kontroll över svenskt territorium, och hota motståndaren därifrån. Bägge sidor såg fördelar i detta och respekterade det. Alla berörda insåg också att om till exempel Sovjetunionen skulle försöka ta kontroll över en del av Sverige eller Finland, skulle det uppfattas som ett så allvarligt hot mot Nato att en motattack skulle bli oundviklig. Samtidigt var vi självständiga och konstruktiva röster i världspolitiken, Det gjorde att vi kunde spela viktiga roller i den europeiska avspänningspolitik i slutet av 1900-talet, som ledde till det kalla krigets slut.

Nu verkar den epoken vara över. Sverige vågar inte längre föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik utan försöker ty sig till USA så nära som möjligt. Det motiveras med Rysslands

aggressiva och repressiva politik. Men är hotet från dagens Ryssland verkligen större än från det kalla krigets Sovjetunionen? Då ansågs Sovjetunionens och Warszawapaktens militära kapacitet ungefär jämbördig med Nato:s. I dag, trots rysk återupprustning, är USA:s försvarsutgifter ungefär tio gånger högre, och de europeiska Nato-ländernas sammanlagt tre gånger högre än Rysslands. Även om man tar hänsyn till den lägre kostnadsnivån i Ryssland kan man räkna med att USA/Nato:s militära kapacitet är flera gånger större än Rysslands. Och Rysslands svaga ekonomi gör att denna styrkebalans knappast kommer att ändras till Rysslands fördel under överskådlig tid.

Kreml för visserligen en offensiv politik med inslag av militär aggression för att stärka sitt inflytande inom sitt ”nära utland” och hålla västmakterna borta. Samtidigt förstår man att en militär konfrontation med Nato, som man måste räkna med vid ett angrepp på Finland eller Sverige eller de baltiska staterna, vore ödesdigert för Ryssland och inte har något som helst stöd hos rysk opinion. Rysk kontroll över svenskt, finskt eller baltiskt territorium vore helt enkelt ett så stort strategiskt bakslag för Nato, att det vore oacceptabelt oavsett Nato-medlemskap.

Sveriges nuvarande USA-anpassning innebär att vi offrat mycket av vårt utrikespolitiska oberoende och våra möjligheter att konstruktivt bidra till konfliktförebyggande och avspänning i världen. Vi ser hur USA:s påtryckningar fått Sverige att överge sin väletablerade politik mot kärnvapen och avstå från att underteckna det i FN framförhandlade Fördraget om Kärnvapenförbud, som nu har trätt i kraft. Men framför allt har den nya svenska politiken bidragit till en ökad spänning i Nordeuropa genom att Sverige hamnat på konfrontationslinjen mellan USA och Ryssland, helt i strid med våra säkerhetspolitiska intressen.

Den primära hotbilden för Sverige är den höga militär-politiska spänningsnivå som uppstått i Nordeuropa under de senaste 10–15 åren och som innebär risk för utlösning av en stormaktskonflikt, som i så fall skulle drabba även Sverige. Orsakerna härtill är flerfaldiga och både Ryssland och USA är medskyldiga.

Den amerikanska krigsmakten, som under det kalla kriget i stort sett var frånvarande från Östersjöområdet, är sedan tio år i hög grad närvarande med såväl örlogsfartyg som krigsflygplan. De deltar i en mängd militära övningar riktade mot Ryssland i hela det nordeuropeiska området – i Östersjöområdet och på Nordkalotten – antingen unilateralt eller tillsammans med andra Nato-stater och med deltagande även av Sverige och Finland.

Ryssland har å sin sida förstärkt sina styrkor i västra Ryssland, såväl i Kaliningrad som på Nordkalotten. Efter en lång period av förfall efter Sovjetunionens kollaps förfogar Ryssland åter över en modern krigsmakt med avancerade vapen.

Det enda verkligt allvarliga hotet mot Sveriges säkerhet är sålunda en stormaktskonflikt i Europa och i vårt närområde. Vad vi måste göra är att inrikta vår utrikespolitik och diplomati på att söka minska de rådande stormaktsspänningarna och därmed risken för en konflikt som skulle drabba oss. Det övergripande målet måste vara att, tillsammans med likasinnade stater, motverka stormakternas maktkamp, och främja ett globalt samarbete för att hantera vår tids stora utmaningar.

Det kräver en reviderad svensk säkerhetspolitik, som tar till vara erfarenheterna från världskrigen och det kalla kriget och som baseras på sakliga intresseanalyser. För en mindre nation har det ett stort värde att bedriva en trovärdig och förutsebar säkerhetspolitik. Finland, Schweiz och Österrike är goda exempel på det men knappast Sverige. Dagens osäkerhet

hos såväl den svenska befolkningen, som hos våra grannländer och hos stormakterna om vilken politik Sverige verkligen kommer att bedriva, om vi hamnar i en kritisk säkerhetssituation, är skadlig för oss.

Ett medlemskap I Nato löser inte Sveriges säkerhetsproblem utan gör oss mer utsatta. Sverige borde, likt Finland, slå fast att vi inte tillåter att vårt territorium utnyttjas i fientligt syfte av andra stater. Vi bör inte agera så att vi ses som en del av ett potentiellt hot mot något annat land utan som en tydlig aktör för fred, avspänning och global samverkan.

Hans Blix, fd utrikesminister (L)

Rolf Ekéus, fd ambassadör Washington och nationalitetskommissarie OSSE

Pär Granstedt, fd riksdagsledamot (C) och vice ordförande Utrikesutskottet

Birgitta Hambraeus, fd riksdagsledamot (C)

Sven Hirdman, fd statssekreterari försvarsdepartementet och ambassadör i Moskva

Carl-Magnus Hyltenius, fd nedrustningsförhandlare och ambassadör i Köpenhamn

Thage G Peterson, fd försvarsminister (S) och Riksdagens talman

Pierre Schori, fd biståndsminister (S) och FN-ambassadör

Maj Britt Theorin, fd statssekreterare nedrustningsfrågor och riksdagsledamot (S)

15 Sökinsats efter lavin i Vålådalen

En lavin inträffade i Vålådalen, söder om Åre, på söndagen. En räddningsinsats inleddes på platsen och fjällräddare genomsökte området, men insatsen avslutades senare på eftermiddagen utan att någon person hittats i snömassorna. Larmet kom vid halv tre-tiden på eftermiddagen, men det är oklart när lavinen inträffade.

– Området är genomsökt och sökinsatsen är avslutad. Man har inte hittat någon i området. Det blev precis så odramatiskt som vi hoppades, säger Johan Lindgren, vakthavande befäl vid polisen.

TT

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Krisberedskap
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- Justitiedepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- Internationellt rättsligt samarbete

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister

Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
  19 april 2017 från Justitiedepartementet

- **Polismyndigheten**
  11 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
  06 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Justitiekanslern (JK)**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Statens haverikommission (SHK)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Sveriges Domstolar**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättshjälpsmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Migrationsverket**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

-
- **Kriminalvården**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Domarnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Åklagarmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Kustbevakningen (KBV)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
  02 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhetspolisen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
  05 januari 2015 från JustitiedepartementetMorgan Johansson
-
- **Genteknikmämnden**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Datainspektionen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

13 Advokat häktad för stämpling

En skånsk advokat har häktats och misstänks för att vid två tillfällen ha planerat och försökt förmå någon annan att begå mord, rapporterar Sydsvenskan.

Enligt häktningsframställan rör misstanken två tillfällen mellan 2017 och 2020, varav en av gångerna i Skåne. Advokaten arbetar med brottmål men misstankarna rör inte hans arbete, enligt åklagaren Henrik Steen.

Den misstänkte advokaten greps tidigare i veckan och förnekar brott.

TT

13 Kritiserad blåljusradio ska ersättas

Det kritiserade kommunikationssystemet Rakel, som är avsett att användas för samhällsviktiga aktörer som polis och ambulans, ska ersättas. Det meddelar regeringen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Kostnaden för det nya systemet, som ska gå under arbetsnamnet Rakel Generation 2, räknas landa på 7,3 miljarder kronor. En ”väl avvägd kostnad”, säger MSB:s tillförordnade verksamhetschef Ronny Harpe till TV4 Nyheterna.

TT

13 Rekordstor ökning av knarkbeslag

Polisen i Storgöteborg beslagtog förra året rekordstora mängder narkotika. Framför allt kom man över betydligt större mängder cannabis och kokain än året dessförinnan.

– Ju mer vi arbetar mot narkotika desto bättre blir vi, säger sektionschefen Christina Lindgren.

GÖTEBORG. 302 kilo. Det uppgick polisens cannabisbeslag i Storgöteborg till förra året. Jämfört med 2019, då 32 kilo togs i beslag, var det en ökning med närmare 844 procent.

Ett av de större beslagen gjordes för omkring ett år sedan då lokalpolisen på Hisingen i Göteborg påträffade 280 kilo cannabis i ett källarförråd till en flerfamiljsfastighet. Gränsen för synnerligen grovt narkotikabrott går vid 250 kilo för cannabis och två män dömdes för brottet.

Christina Lindgren är sektionschef för spaningssektionen i Storgöteborg och vill understryka att nyckeln till förra årets framgång ligger i samarbetet mellan lokalpolisområdena och spaningssektionen.

– När vi har fler personer som jobbar nära medborgarna i lokalpolisområdena så får vi bättre resultat. Ju mer vi arbetar mot narkotika desto bättre blir vi, säger hon.

Hon tillägger även att dessa rekordstora beslag bara består av de mängder som faller under grova eller synnerliga grova narkotika brott.

– Sedan har vi all narkotika som vi hittar av den ringa eller normalgraden också, säger hon.

Det finns en viktig orsak till de rekordstora beslagen under 2020, enligt Christina Lindgren. De kriminella nätverken har börjat hantera större mängder narkotika genom egen import.

– De kriminella kapar allt oftare mellanhanden och smugglar själva in större partier av narkotika in i landet, vilket leder till att vi kan göra större beslag, säger Christina Lindgren.

Förutom fynden av cannabis har även beslag av bensodiazipiner och kokain ökat markant under förra året. 2020 beslagtogs 99 kilo kokain, att jämföra med 14 kilo 2019. Fjolårets största kokainbeslag uppgick till

56 kilo – vilket motsvarar ett värde på cirka 49 miljoner kronor på gatan.

Beslaget skedde när polisen kunde gripa en man i Göteborg som till vardags arbetade som väktare, men som enligt åtalet samtidigt hjälpte kriminella att sälja och förvara stora mängder narkotika.

– Det är inte ofta polisen gör så sådana stora beslag av kokain. Oftast är det tullen som gör det, säger Christina Lindgren.

Helena Jönsson

helena.jonsson.dn@dn.se

13 Sadlar för en miljon stals – tre åtalas

Tre män åtalas för att ha stulit sadlar till ett värde av över en miljon kronor.

De tre männen misstänks för att från slutet av maj fram till oktober förra året ha brutit sig in i sadelkammare på olika gårdar och ridskolor och där stulit ett 80-tal sadlar till ett sammanlagt värdet omkring 1,1 miljon.

De tre männen har opererat över stora områden och stulit sadlar i Värmland, Skaraborg, Sjuhärad, Småland och Skåne. De åtalas vid Skaraborgs tingsrätt totalt för sex fall av grov stöld.

TT

13 Tonåring häktad för knivmord

En tonåring häktades i går eftermiddag misstänkt för inblandning i mordet på en 37-årig man i Uddevalla i förra veckan, skriver Bohusläningen. Tidigare hade en annan misstänkt suttit anhållen men han släppts sedan misstankarna mot honom försvagats. På fredagen greps och anhölls däremot en ny person som misstänks ha varit delaktig.

TT

13 Grundaren till granskad Facebookgrupp: Absurt att kalla det trakasserier

I veckan publicerade Sveriges Radio en granskning där man under en längre tid följt en dold Facebookgrupp. Medlemmar i gruppen är kritiska mot den svenska coronastrategin och uppges jobba aktivt för att påverka bilden av Sverige i utländska medier och få andra länders regeringar att agera mot Sverige. Men publiceringen har också mötts av en del kritik.

Flera svenska forskare och akademiker som är verksamma vid svenska universitet uppges vara medlemmar i Facebookgruppen. Sverige ska där beskrivas som ett land som har rasat ner i en moralisk, etisk och vetenskaplig avgrund, enligt SR:s granskning.

Medlemmar i gruppen som heter Mewas har fått genomslag i respekterade publikationer utomlands så som Science, Time Magazine och Washington Post där man larmat om den svenska pandemistrategin som ofta beskrivits som obefintlig.

James Pamment är docent i strategisk kommunikation på Lunds universitet och rådgivare åt EU och MSB i arbetet mot desinformation. Han intervjuades i SR:s granskning och fick då ta del av innehållet.

– Tyvärr verkar det som att många utländska medier prioriterat att lyfta fram en story om Sverige som kan bli viral i stället för att granska sina källor, säger han till DN.

James Pamment säger också att det som medlemmar i gruppen ägnat sig åt inte kan kategoriseras som informationspåverkan men att vissa metoder är ovanliga och att det förekommit att medlemmar har ägnat sig åt påhopp.

– Ämnena man diskuterar är vanlig opinionsbildning. Men att kontakta utländska myndigheter för att till exempel försöka stoppa svenskar från att resa in i de länderna är en ovanlig metod för den här typen av organisation. Att man som organisation uppmanar medlemmarna att agera som en myggsvärm på Twitter och i journalisters mejlkorgar är också ovanligt ur ett kommunikativt perspektiv. Påhoppen mot forskare och journalister går ibland över gränsen till trakasserier.

Sveriges Radios granskning har mötts av många reaktioner på sociala medier. Både av personer som oroas av gruppmedlemmars metoder och de som tycker att granskningen är överdriven. Kritikerna framhåller att det inte är otillåtet att kontakta utländska myndigheter eller utländska medier och att gruppen bara är en privat Facebookgrupp bland många andra.

Dagens Nyheter har inte haft insyn i Facebookgruppen, men enligt SR:s granskning ska medlemmar i gruppen driva en kampanj i sociala medier där man sprider grova påståenden om personer bakom den svenska coronastrategin och medlemmar i gruppen ska också ha försökt få andra länders regeringar att agera mot Sverige.

– Vi har lagt märke till att det förekommit en del felaktigheter angående den svenska strategin i en del utländska medier som sedan studsat tillbaka i den svenska mediebevakningen. När man då hört att det finns en grupp som aktivt jobbar med det här så känns det lite obehagligt, säger Christer Janson, presschef på Folkhälsomyndigheten.

– Det är viktigt att vi har olika åsikter men när det går till att man trakasserar forskare, myndighetspersoner och journalister så går det över gränsen. Vi hade nyligen ett exempel i Läkartidningen på en forskare som inte vill fortsätta sin forskning på coronaviruset på grund av de trakasserier han fått utstå.

Grundaren till Facebookgruppen och twitterkontot med samma namn, svensk-irländaren Keith Begg, är kritisk till granskningen.

– Detta är en attack mot vår yttrandefrihet. Vi tycker att bilden som målas upp om den svenska coronastrategin i Sverige inte stämmer.

– Det finns en genre av folk som fått mycket medieuppmärksamhet som sprider dåliga rekommendationer i sina sociala kanaler som sedan visat sig vara felaktiga. Jag förstår inte hur man kan fokusera på vår ton när vi säger emot inflytelserika personer som kommer med rekommendationer som riskerar liv.

Medlemmarna uppmanas att agera som en ”myggsvärm” och man har trakasserat både forskare och journalister, enligt granskningen?

– Jag tycker det är absurt att man kallar det trakasserier. Ordet ”myggsvärm” är egentligen bara ett uttryck. Vi är flera som svarar för att det är det bästa sättet att påverka. Sen ska man komma ihåg att vi inte är en särskilt stor grupp alls.

– Man måste förstå att många i vår grupp har lidit av långtidscovid och några har till och med förlorat nära och kära. På Irland där jag kommer ifrån hade det varit helt orimligt att fokusera på vilken ton folk har då.

Keith Begg anser det som fullt rimligt att ställa de ansvariga för den svenska strategin inför rätta då han anser att de brutit mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter. I SR:s granskning avfärdas det helt av Ove Bring, professor i folkrätt.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

13 Lämplighetskontroll införs för hantering av sprängmedel

Regeringen föreslår nya kontroller för hanteringen av civila, explosiva varor. Bland annat vill man införa fler lämplighets-kontroller av personer som har tillstånd att hantera sprängmedel.

Den senaste åtgärden i regeringens arbete mot gängkriminalitet och sprängningar tar sikte på utbudssidan, det vill säga att skära av tillgången på sprängmedel.

– Utbudssidan handlar om att försöka stoppa smuggling av illegala sprängmedel och säkerställa att civila sprängmedel inte hamnar i orätta händer, inrikesminister Mikael Damberg (S).

Polisen har noterat att man i ökande utsträckning använder sig av civila sprängmedel i kriminella konflikter.

– Handgranater har bytts ut mot hemmagjorda bomber, säger Stefan Hector, chef för operativa enheten vid Noa.

Regeringen vill därför strama upp regelverket kring hanteringen av civila sprängämnen. Det handlar bland annat om att bättre kontrollera de personer får hantera sådana.

– Branschen har visat ett stort arrangemang och infört det nationella sprängkortet, skärpta id-kontroller vid leverans av sprängmedel och säkerhetsprövning av personal. Nu tar vi ytterligare ett steg och inför lämplighetskontroller inför tillståndsgivning, säger Mikael Damberg.

Tanken är även att göra tätare lämplighetskontroller samt att göra det lättare att återkalla tillstånd.

Ett nytt lagförslag har tagits fram, som nu går på lagrådsremiss, förklarar Damberg. De nya reglerna föreslås gälla från augusti.

Moderaternas rättspolitiska talesperson Johan Forssell tycker att regeringen ägnar sig åt ”småduttande”.

”Det här är skåpmat som regeringen presenterat flera gånger tidigare. Det är en allvarlig situation i Sverige just nu, då räcker inte det här småduttandet. Det

behövs en tydligare reglering av innehav av bomber och andra explosiva varor på allmän plats. Som huvudregel bör det bedömas som synnerligen grovt brott och leda till fängelse i lägst fyra år”, skriver han till DN.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

13 Pilotprojekt ska stoppa handel med svartkontrakt

Nu ska det bli slut på handeln med svarta kontrakt i huvudstaden. Det är i alla fall förhoppningen från Stockholms stad som är en av kommunerna som ingår i Skatteverkets pilotprojekt mot felaktig folkbokföring.

– Det behöver bli svårare att handla med denna typ av kontrakt, säger finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M).

Att skriva sig på en annan adress än den man bor på är en metod som kriminella använder sig av för att hålla sig undan rättvisan eller tillskansa sig bidrag på felaktiga grunder. Dessutom utnyttjas folkbokföringsregistret i handlandet med svarta hyreskontrakt, något som Skatteverket nu vill stävja i ett nytt pilotprojekt.

Stockholms stad kommer tillsammans med sju andra kommuner i landet att delta i projektet som Skatteverket inrättat på uppdrag av regeringen. Syftet

är att minska felaktig folkbokföring kopplad till organiserad brottslighet.

– Detta är en del i det arbete vi gör för att bekämpa fusk och brott kopplat till välfärdssystemet, säger Stockholms stads finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M).

Stockholms stad har sedan lång tid tillbaka problem med otillåten handel av hyreskontrakt. Den svarta hyresmarknaden har kommit att bli en viktig inkomstkälla för den organiserade brottsligheten.

Kommer ni kunna få bukt med den olagliga hyresmarknaden? Är detta början på slutet för svarta kontrakt?

– Ja, det måste det vara. Det behöver bli svårare att handla med denna typ av kontrakt, men det bygger på att kommunen får möjligheten att jobba tillsammans med de myndigheter som arbetar mot välfärdsbrott. Vi behöver underrättelse och vi behöver kunna dela information mellan verksamheter, säger Anna König Jerlmyr.

Hur projektet kommer att se ut i detalj är ännu inte klart. Varje kommun ska tillsammans med Skatteverket lägga fram en enskild plan för hur metoderna ska utformas.

För Stockholms del kommer mycket av arbetet att fokuseras på trångboddhet och otillåten handel med hyreskontrakt, men också på felaktiga folkbokföringar med syfte att få oberättigade bidrag.

– Som det ser ut i dag finns det människor som skriver sig felaktigt på en adress och sedan nyttjar det för att söka ersättning från välfärdssystemet. Det är en stöld från stockholmarna och i slutändan från de som är i behov av ersättning, säger Anna König Jerlmyr.

Det var i höstbudgeten i fjol som regeringen tillsammans med samarbetspartierna Centern och Liberalerna beslutade om att avsätta 63 miljoner kronor till skatteverket för att stärka folkbokföringen i områden med stor trångboddhet.

– Vi ska ha koll på vilka som bor i vårt land och var man bor, sade statsminister Stefan Löven i samband med att höstbudgeten presenterades, säger Anna König Jerlmyr.

Finansborgarrådet efterlyser att kommunerna och Stockholms stad ska få bli mer delaktiga i arbetet.

– Glöm inte kommunerna i detta. Vi måste få vara med i myndighetssamverkan. Det är hos oss man nyttjar att man är skrivna så många på samma adress och på så sätt får tillgång till bidrag, säger Anna König Jerlmyr.

Resultatet av projektet ska redovisas till regeringen senast den 1 juni 2022.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

FAKTA. SKATTEVERKETS PILOTPROJEKT

I Skatteverkets uppdrag från regeringen ingår att kartlägga strategiska adresser som misstänks användas för systematiska fel i folkbokföringen, att stärka kontrollen av sådana adresser samt att utveckla metoder som underlättar myndighetssamverkan för att komma åt felaktig folkbokföring som kan kopplas till organiserad brottslighet.

Sedan 2018 är det olagligt att avsiktligt folkbokföra sig på en felaktig adress. Brottet kan leda till upp till två års fängelse.

14 Techjättarna lämnar ut allt fler uppgifter till svensk polis

Facebook och Google lämnar ut rekordmycket användarinformation till svenska polisutredningar. Det blir också allt ovanligare att företagen avböjer förfrågningar från svensk polis. Men ett företag skiljer ut sig: Snapchat, som lämnar ut i betydligt lägre grad. Nu hoppas polisen att nya kontaktvägar ska ändra på det.

Hösten 2018 var svensk polis mitt i en av de största utredningarna om digital brottslighet någonsin. Utredarna lade pusslet kring Flugsvamp 2.0, en stor handelsplats för droger på det så kallade darknet där narkotika för hundratals miljoner hade förmedlats från köpare till säljare.

En viktig del blev spårning av e-postadresser som polisen kopplade till de misstänkta. Minst elva adresser identifierades, men eftersom flera av dem fanns hos Googles tjänst Gmail eller Microsoftägda Hotmail kunde inte polisen komma åt dem med

vanliga tvångsmedel, utan fick vända sig till företagens huvudkontor med en förfrågan.

Det dröjde i vissa fall månader, men till slut levererade företagen. Resultatet syns i förundersökningsprotokollet: Månader av de misstänktas mejlväxlingar, hotellbokningar och fotografier. Men också vilka ip-adresser som inloggningar hade skett från och uppgifter de misstänkta hade angett när de registrerade sina konton.

Sådan information blir allt oftare viktig i svenska polisutredningar, men den är omöjlig att komma åt utan att internetjättar som Facebook och Google samarbetar.

Nu visar de senaste siffrorna att de båda lämnar ut information till svenska myndigheter i en större omfattning än någonsin tidigare. Båda företagen slår rekord, enligt företagens så kallade insynsrapporter där de redovisar hur data lämnas till myndigheter.

Tydligast är Facebook. Under det första halvåret 2020 skickade Sverige 505 begäran om data, en ökning med 30 procent på ett år. Även Google redovisade det högsta antalet någonsin under samma period – 373 stycken.

Dessutom blir det allt mer ovanligt att svensk polis får avslag på sina förfrågningar. Så sent som första halvåret 2015 ledde bara var tredje fråga till Google från svenska myndigheter till att data lämnades ut. Men nu har det ökat kraftigt – enligt de senaste siffrorna skedde det i nio fall av tio.

Även Facebook lämnar ut data i motsvarande grad, men där har nivån varit hög en längre tid.

Enligt polisen är det resultatet av ett nytt sätt att arbeta. Tidigare skickade polis ute i landet ofta egna frågor till internetjättarnas huvudkontor. Det fick ofta företagen att tveka.

– Förr kunde frågorna från poliser ute i landet ställas på olika sätt. Så när företagen fick frågan var de ibland osäkra på vad som egentligen efterfrågades eller om den som frågade hade befogenheter, säger Jan Olsson, kriminalkommissarie vid polisens nationella it-brottscentrum.

I dag sker det samordnat via Noa, Nationella operativa avdelningen. Det har gjort att företagen oftare och snabbare lämnar ut data.

– Nu har vi upparbetat en kontakt där vi inte behöver gå via åklagare utan kan få svar på våra frågor direkt, säger Jan Olsson.

Det gäller dock bara viss information: Så som vilken ip-adress som en användare har kopplat upp sig från. För att få ut privata meddelanden och liknande krävs en officiell rättshjälpsbegäran från internationella åklagarkammaren.

Dessutom krävs så kallad dubbel straffbarhet, att utredningen gäller en handling som är brottslig både i Sverige och i landet där företaget är baserat, vanligtvis USA. Hets mot folkgrupp är ett exempel på något som är straffbart i Sverige men som ryms inom yttrandefriheten i USA.

Det är inte alla företag som lämnar ut användardata så ofta som Google och Facebook. Bild- och meddelandetjänsten Snapchat lämnade, enligt företagets egen rapport, ut information bara vid ett enda tillfälle under första halvåret 2020. Totalt skickades 114 förfrågningar från Sverige, varav 7 klassades som akuta.

DN har sökt bolaget bakom Snapchat som avböjer att kommentera.

Enligt Jan Olsson är orsaken samma som gjorde att en högre andel av frågorna till Google tidigare lämnades obesvarade. I relation till Snapchat har frågorna fram till nyligen inte samordnats, utan skickas av enskilda poliser ute i landet. Men nu har polisen börjat samordna även frågorna till Snapchat.

Marcin de Kaminski arbetar med digitala frågor på människorättsorganisationen Civil rights defenders. Han betonar att data från techjättarna kan vara viktig i polisutredningar, men säger att utlämnandet måste följa noggrant utformade regler.

– Risken är annars att förfrågningar är onödigt breda och omfattande, vilket skulle kunna göra att rättsvårdande myndigheter samlar på sig överskottsinformation om medborgare som inte ens är misstänkta för brott, säger han.

Den utpekade huvudmannen i utredningen mot drogforumet Flugsvamp 2.0 friades från vissa av åtalspunkterna i tingsrätten men domen har överklagats.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

14 Fängelse för våldtäkt på hem

En man i 30-årsåldern döms för våldtäkt mot barn efter att ha tvingat sig på en flicka under 18 år på ett behandlingshem i Sjuhärad i december, rapporterar Hallands Nyheter.

Mannen, som var timanställd på boendet, döms till två och ett halvt års fängelse och ska betala 140 000 kronor till brottsoffret för sveda och värk. Eftersom flickan var under mannens vård och tillsyn bedöms händelsen som våldtäkt mot barn trots att hon var över 15 år. Den dömde nekar till brott.

TT

14 Man dömd för målat övergångsställe

En man i Bergs kommun döms för skadegörelse, sedan han i höstas på egen hand sprejmålat tillbaka ett övergångsställe som Trafikverket tagit bort, rapporterar Östersunds-Posten. Mannen har förklarat sitt agerande med att han tyckte att det var dumt att ta bort övergångsstället och att det användes av många.

Trafikverket ansåg dock att agerandet ökade risken för olyckor, och polisanmälde mannen. Straffet blev villkorlig dom och 30 dagsböter om 400 kronor. Han ska också betala skadestånd till Trafikverket på drygt 21 000 kronor.

TT

14 Fortsatt oklart hur paret dog

Polisen har ännu inget svar på vad som kan ha hänt kring det misstänkta dubbelmordet i Ljusnarsbergs kommun. Den första tekniska undersökningen är avslutad.

– Vi har inte fått någon information om att det är någon förändring av läget. Förutsättningslöst försöker man ta reda på vad som har hänt, om det är ett brott över huvud taget, eller om det är någon annan inblandad som kan ha gjort det, säger Mats Öhman, presstalesperson på polisen.

Det var i torsdags som en man i 75-årsåldern och en kvinna i 60-årsåldern hittades döda i sin bostad. Grannar såg att uppfarten inte hade skottats på ett tag och hade heller inte sett till paret.

Polisen kan inte utesluta brott och har därför inlett en förundersökning om mord, men ingen är i nuläget misstänkt för brott.

– Det är fortfarande avspärrat, utgår jag ifrån, innan man får svar på vad som har hänt, säger Mats Öhman.

TT

14 Polisanställda åtalas efter kvinnas död – fick i sig knark från ölflaska

En flaska med amfetaminolja som hade lämnats in på en polisstation hamnade på en hemmafest och ledde till en kvinnas död. Nu står två polisanställda åtalade för tjänstefel för att inte ha följt riktlinjerna.

Det var någon gång under våren 2020 som en man kom till en polisstation söder om Stockholm med två flaskor. Polismedarbetaren som tog emot mannen berättar i förhör att han träffat mannen flera gånger tidigare, i ett annat ärende. Mannen påstod att ölflaskorna var ”förgiftade”, men den polisanställda mannen gjorde en annan bedömning.

– Så jag ställde dem på golvet i receptionsluckan, där det var ståendes i kanske någon vecka eller, ja några veckor, säger han i förhör.

Att flaskorna fanns på polisstationen ska sedan en narkotikapolis ha fått reda på. I förundersökningsprotokollet framgår det att polisen

flera gånger talat med den som lämnat in flaskorna. De pratar bland annat om att man absolut inte ska dricka ur dem. Polisen uppger i förhör att han inte minns att han fick kännedom om flaskorna och säger att det är andra delar i ärendet – en större narkotikahärva – som han har fokuserat på.

Efter en tid med flaskorna ståendes på golvet beslutar sig polismedarbetaren i receptionen för att hantera dem som hittegods. Han gör bedömningen att de är under prisbasbeloppet och därmed inte omfattas av hittegodslagen.

– Och då ska det, ja slängas eller kasseras, så då stoppade jag dem i papperskorgen, säger han i förhör.

En tid senare kommer en man som jobbar med att städa på polisstationen tillbaka till sin arbetsplats efter att ha varit sjuk en längre tid i covid-19. Han berättar i förhör att hans kollegor var glada att se honom och hade tagit med sig presenter för att välkomna honom tillbaka. Han ställde dessa på ett bord i stationens matsal och vid arbetsdagens slut hade fler gåvor tillkommit. Mannen berättar att det nu även stod två ölflaskor på bordet.

Han tar med sig flaskorna hem och lägger dem i kylskåpet. Själv dricker han nästan aldrig alkohol och ingen annan i hushållet dricker öl. En tid senare frågar dock en närstående till mannen om ölflaskorna kan tas med till en fest.

Så blir det. Vittnen från festen berättar hur en kvinna blir bjuden på vad som ser ut att vara öl och som hon öppnar med en tändare. Hon hinner bara ta en klunk innan hon reser sig upp med handen för munnen och rusar in i köket. Sedan tar det inte lång tid innan kvinnan blir medvetslös. Hon förs med ambulans till sjukhus, men hennes liv går inte att rädda.

Enligt chefsåklagare Henrik Rasmusson, vid Särskilda åklagarkammaren, har föreskrifterna för hur man ska hantera föremål som kommer in till en polisstation inte följts.

– Det finns visserligen förklaringar till det, men jag tycker inte att de är godtagbara. Det är också en säkerhetsfråga – det här var ju gods som var hälsofarligt och då är det ännu viktigare att man inte ställer dem i en papperskorg utan att de destrueras på ett säkert sätt.

Inledningsvis fanns det också en misstanke om vållande till annans död, men Henrik Rasmusson berättar att den avskrevs under utredningens gång.

– Jag anser inte att han kunde räkna med att hans beteende kunde leda till den effekten.

Polismedarbetaren åtalas för tjänstefel av normalgraden och hans försvarare Ersin Aziman säger att den polisanställda förnekar brott.

– Han anser att han har agerat i enlighet med hur han har blivit upplärd.

Flaskan som kvinnan drack ur har kunnat kopplas till ett större parti amfetaminolja som polisen hittade vid tillslag under våren. Den åtalade narkotikapolisen startade och medverkade i utredningen.

– Han vet vilken typ av narkotika det handlar om – ett mycket kraftigt preparat som kan han allvarliga skadeverkningar. När han då ändå inte i sin roll ser till att flaskorna tas in i utredningen och tas om hand på ett säkert sätt så är det enligt min uppfattning ett grovt tjänstefel, säger Henrik Rasmusson.

Även narkotikapolisen förnekar brott.

Gällande anmälningarna om misstänkt tjänstefel säger Henrik Rasmusson att av de som leder till åtal var det ungefär 70 procent som fälldes förra året.

– Vi har en något lägre fällande dom-frekvens. I allmänna mål ligger det uppskattningsvis omkring 90 procent.

Varför det ser ut på det här sättet säger Henrik Rasmusson är svårt att svara på. Han berättar att han och hans kollegor alla arbetat på allmän kammare tidigare.

– Jag skulle inte säga att någon av oss åtalar fler osäkra ärenden bara för att det kommer till särskilda åklagarkammaren. En förklaring skulle kunna vara att tjänstefel är ett brott som är rätt komplicerat, särskilt när det gäller polisers våldsanvändning.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Särskilda åklagarkammaren

Särskilda åklagarkammaren utreder brottsmisstankar mot poliser, åklagare, domare, riksdagsmän och andra särskilda befattningshavare.

Kammaren utreder alla typer av brott oavsett om det rör sig om något som hänt under tjänstgöring eller på fritiden.

9 000 ärenden, ungefär, behandlas av den Särskilda åklagarkammaren varje år. De flesta rör polisanställda.

14 Språkkrönika: Polisen bortfintade av hjälpverb

"Sluta skjut!” är satsningen som ska få bort illegala vapen, förhindra skottdåd och minska problemen med gängkriminalitet i Malmö. Nyligen kunde DN berätta att samma metod ska prövas i Göteborg. Kända brottslingar bjuds in till samtal med bland annat polis och socialtjänst. Målet är att gängmedlemmarna ska överge den kriminella livsstilen.

Beslutet innebär även nya arbetsuppgifter för landets språkpoliser. *Sluta skjut* är en så kallad dubbel imperativ, där två uppmaningar följer på varandra. Språkvården avråder från sådana dubbleringar.

Svenskans imperativ är bildat till det latinska verbet imperare, ”befalla; härska” – ett ursprung som skvallrar om att imperativ är den verbform som i regel används vid uppmaningar: *Skjut nu!*

Orsaken till förvirringen kring kampanjens namn är hjälpverbet *sluta*. Det verb som kommer efter ett hjälpverb ska nämligen stå i grundformen infinitiv: *hon slutar skjuta*, *han slutade skjuta*, *sluta skjuta!*

Men många verb har till skillnad från *skjuta* identiska former för imperativ och infinitiv, som *tjata*: *tjata inte!* Därför kan vissa imperativsatser tolkas som att de består av två imperativer – fast det i själva verket är en imperativ och en infinitiv: *sluta tjata!*

Sannolikt är det hjälpverbets form som har smittat av sig på kampanjnamnet. Och det är därför satsningen kallas ”Sluta skjut!”

I skrift är det många som håller ögonen öppna för den här typen av stilbrott. För att inte riskera att språkpolisen ska ta fram batong och bötesblock är det säkrast att skriva *börja översätta*, *fortsätt läsa* och *sluta särskriva*. Kampanjen för att förebygga skottdåd borde alltså heta ”Sluta skjuta!”

I talspråket är dubbla imperativer ganska vanliga. Och det är nog få språkpoliser som har så känsliga öron att de reagerar på *börja översätt*, *fortsätt läs* och *sluta särskriv*. Därför är det också färre som anmärker på *sluta skjut* i tal än i skrift.

Stilbrottet som får språkpolisen att rycka ut är alltså ett resultat av att någon har blivit bortfintad av ett hjälpverb. Förhoppningsvis är det inte lika enkelt för verkliga kriminella att lura polisen.

Anders Svensson

anders@spraktidningen.se

15 Polisens system drabbat av it-haveri

Ett större it-haveri slog på söndagen ut gränspolisens kontroller, numret 114 14 samt polisens system för att ta emot brottsanmälningar.

Under eftermiddagen åtgärdades felet – men problemen återkom senare.

– Det gäller hela Sverige. Så vi är lite nedstämda här, sade polisens presstalesperson Sara Andersson.

Gränspolisen kunde heller inte genomföra gränskontroller, vilket drabbade resande på Arlanda. Fyra flighter och några hundra passagerare fick vänta och köer bildades.

Swedavia fick sätta in resurser för att flygplatsens besökare skulle hålla avstånd.

TT

15 Två män skjutna i Jakobsberg

Två män i 20–25-årsåldern skottskadades i de centrala delarna av Jakobsberg, nordväst om Stockholm, under tidiga söndagsmorgonen.

Polisen larmades klockan 03.52, då vittnen upptäckt en man med skottskador. Inom en timme hittades ytterligare en skottskadad man.

De två männen var vakna när de hittades, och kortare förhör kunde hållas med dem. Ingen av dem har livshotande skador, enligt polisen.

TT

15 Man avled efter onödig sjukhusflytt

Region Gävleborg anmäler sig själv till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo), sedan en man avlidit efter att ha flyttats från Gävle sjukhus till ett sjukhus i Hälsingland, rapporterar helahälsingland.se.

Mannen vårdades först på hemsjukhuset i Hälsingland för en hjärtinfarkt, och flyttades till Gävle för en kranskärlsröntgen. Efter röntgen flyttades han tillbaka till hemsjukhuset. Där försämrades hans tillstånd och han avled.

TT

15 Tandläkare drog ut fel tand på barn

En tandläkare skulle dra ut en mjölktand på ett barn, men drog av misstag ut en permanent tand, rapporterar SVT Västmanland.

Region Västmanland skriver i sin anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) att en tandregleringsspecialist hade upptäckt att barnets hörntänder var framåtväxande och att de fyra mjölktänderna skulle dras ut, men när de drogs ut en månad senare hade en av mjölktänderna hunnit lossna och ersatts av en permanent tand.

Barnet kan behöva både tandimplantat och tandreglering för att rätta till skadan, enligt regionen. **TT**

15 Över 100 anmälningar mot svartlistat elbolag – slår ifrån sig kritiken

Elhandelsbolagets kunder menar att de blivit lurade att godkänna avtal via sms med fem års bindningstid. Konsumentverket tog förra året emot 114 anmälningar mot företaget, som dessutom är svartlistat av Svensk handel. Bolaget tillbakavisar uppgifterna.

Telefonförsäljare som vilseleder konsumenter att godkänna avtal via sms när de tror att de bara bekräftat att de tagit emot ytterligare information. Avtal med bindningstid på 60 månader och priser som är dyrare än vad den drabbade betalar hos sin nuvarande elleverantör. Affärsmetoderna som Stockholms elbolag AB använder sig av har resulterat i flera anmälningar.

– De sa att jag skulle trycka ok när jag tagit emot meddelandet, berättar Peter Bryngelsson som är en av de drabbade.

Det korta svaret gjorde att Peter Bryngelsson tecknat ett avtal med 60 månaders bindningstid, med dyrare pris per kWh än hans tidigare avtal.

Under 2020 tog Konsumentverket emot totalt 543 anmälningar mot företag på elmarknaden. Av dessa var hela 114 riktade mot Stockholms elbolag AB.

Även andra konsumentorganisationer har uppmärksammat hur Stockholms elbolag hanterar sina kunder. Svensk handel har haft företaget på sin varningslista sedan september 2019. Konsumenternas energimarknadsbyrå, som vägleder konsumenter inom energiområdet, har haft med företaget på sin klagomålslista sedan oktober 2019.

Konsumentverket tar emot anmälningar mot företag och produkter som inte upplevs följa de lagar som ska skydda konsumenter. Anmälningarna kan handla om såväl vilseledande telefonförsäljning som problem med prissättningen eller avtalsvillkor.

– De anmälningar vi får in är att de vilseleder konsumenten i försäljningssamtalet. Konsumenten får intryck av att de tackar ja till information om avtalet, men i själva verket tackar de ja till avtalet, säger Ulrika Edlund, jurist på Konsumentverket.

Efter att Konsumentverket tagit emot en större mängd anmälningar kan de starta ett tillsynsärende. Då skickas ett brev till bolaget i fråga som får möjlighet att yttra sig om ärendet. Konsumentverket ska granska ärenden med tveksamma försäljningsmetoder under året men Ulrika Edlund vill inte ge besked om Stockholms elbolag ingår i de bolag som ska granskas.

Om ett bolag bestrider det som tillsynsärendet handlar om, kan ärendet hamna i patent- och marknadsdomstolen, som har möjlighet att meddela förbud mot viss verksamhet med hot om vite.

– Oftast säger de att det är rutiner som brustit och att de ska ändra sig, säger Ulrika Edlund.

Sedan sommaren 2018 är det förbjudet att ingå muntliga avtal vid telefonförsäljning. Lagen säger att den som blir uppringd måste få förslaget presenterat skriftligt och ha möjlighet

att begrunda erbjudandet i lugn och ro innan avtal tecknas.

Enligt sin senaste årsredovisning omsatte Stockholms elbolag AB 248 miljoner kronor 2019 med ett resultat på nästan 17 miljoner kronor.

Fredrik Steen är pressansvarig på Stockholms elbolag och han menar att anmälningarna drivs av konkurrenter, som vill hämma konkurrensen på elmarknaden.

– Vi äter deras levebröd och de vet inte vad de ska ta sig till, skriver Fredrik Steen i en skriftlig kommentar.

Kan det ha förekommit att era telefonförsäljare vilselett kunder att godkänna avtal via sms?

– Vi kan inte utesluta enskilda felaktigheter. Vi har varit i blåsväder tidigare med externa leverantörer. Därför har vi utvecklat ett mycket gott kontrollsystem där alla ljudfiler genomgås innan ett avtal godkänns.

– Men vi köper inte våra konkurrenters påståenden om att vi skulle lura våra kunder.

Att en femtedel av alla anmälningarna till Konsumentverket under 2020 var riktade mot bolaget, beror enligt Fredrik Steen på att de skaffat många nya kunder under året.

– Vi står för över 30 procent av all aktiv försäljning på marknaden så 20 procent av anmälningarna är inte orimligt.

Erik Karlberg

erik.karlberg@dn.se

FAKTA. STOCKHOLMS ELBOLAG I SIFFROR

2020 (bokslut ej klart)

114 av 543 anmälningar till Konsumentverket.

2019

247 miljoner i omsättning, 12 miljoner i vinst.

65 av 536 anmälningar till Konsumentverket.

2018

172 miljoner i omsättning, 3,4 miljoner i vinst.

21 av 368 anmälningar till Konsumentverket.

15 ”De ville att jag tyst skulle acceptera avtalet”

Ett förhastat ok som svar på telefonförsäljarens sms innebar ett tecknat elavtal med 60 månaders bindningstid.

Peter Bryngelsson är en av många som drabbats av telefonförsäljare från elhandelsbolag.

Peter Bryngelsson hade precis kommit hem efter en sjukhusvistelse med illamående och huvudvärk när han blev uppringd av en telefonförsäljare. En trevlig röst som

presenterade sig med förnamn berättade om ett fördelaktigt elavtal.

Peter Bryngelsson var trött och använde sin inarbetade teknik för telefonförsäljare – han bad personen att skicka informationen skriftligt så att han kunde ta ställning i lugn och ro. Försäljaren lovade att skicka allt via sms.

– De sa att jag skulle trycka ok när jag tagit emot meddelandet, berättar han.

Utan att läsa så noga svarade Peter Bryngelsson med ett kort ok. Svaret visade sig dock betyda mer än att han tagit emot meddelandet. Genom att godkänna utskicket hade han tecknat avtal med Stockholms elbolag AB, något som han upptäckte först långt senare.

Avtalet var dessutom allt annat än fördelaktigt. Priset var dyrare än hans befintliga avtal och hade en bindningstid på 60 månader.

– Vem skulle säga ”jag vill ha det här höga elpriset och dessutom binda mig under fem år”?

Konsumenter har normalt två veckors ångerrätt vid distansköp. Den tiden hade dock redan passerat när Peter Bryngelsson insåg att hans korta sms i själva verket inneburit att han tecknat avtal.

När han ville häva avtalet möttes han av motstånd och besked om att i så fall få betala vad bolaget skulle ha tjänat de fem åren, en så kallad brytavgift.

– Jag blev helt kall. Ska jag behöva dras med det här avtalet i fem år?

Peter Bryngelsson bad om att få ta del av inspelningen av försäljningssamtalet, men han fick aldrig något svar på sin begäran.

– Jag kommunicerade via mejl varje dag. De svarade men var helt iskalla. De ville att jag bara tyst skulle acceptera avtalet, säger han.

Till slut hade Peter Bryngelsson tur, han var inte skriven på adressen som avtalet gällde och lyckades därför några dagar senare få

Stockholms elbolag att häva köpet utan att behöva betala brytavgiften.

Erik Karlberg

erik.karlberg@dn.se

15 Svårt lösa problemet med byggsäckarna

Otillåtna byggsäckar på trottoarer och andra offentliga platser har under flera år skapat stora problem i Stockholm – men staden kan inte göra något åt det.

– Vi har hamnat i ett moment 22 helt enkelt, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP).

Användningen av byggsäckar som uppsamlingskärl för material och avfall från bland annat renoveringar av fastigheter har ökat kraftigt under de senaste decennierna i Stockholm. Det är särskilt påtagligt i innerstadsdelarna.

– Det är inte bara det att byggsäckarna ligger i vägen och gör att folk ramlar och slår sig, det är skräpigt också, det fylls ju på med annat skräp och försvårar för trafikkontoret att utföra sitt renhållningsuppdrag, säger Daniel Helldén.

Hur kunde det bli så här?

– Det beror på den lagstiftning vi har när det gäller ordningslagen och vem som får göra saker på våra gator. Polisen är de som ger tillstånd och sköter tillsynen, vi är bara en remissinstans. Vi får inte flytta på säckarna hur som helst, vi får inte utreda vems de är. Den här lagstiftningen togs när vi i princip hade kommunala poliser, då hängde det mer ihop, nu har det glidit isär, säger Daniel Helldén.

Stockholms stad har vid flera tillfällen under de senaste åren, mer systematiskt, polisanmält icke-tillståndsgivna byggsäckar på offentlig plats. Responsen från polisen har i stort sett varit densamma vid varje tillfälle – att anmälningarna är lönlösa då de här brotten är svårutredda och polisen behöver prioritera annan brottslighet.

Polisen har också vädjat till staden om att pausa, eller helt avbryta, polisanmälningarna av byggsäckar då den stora mängden har överbelastat polisens system. Anmälningarna har i princip lagts ner med vändande post.

– Det blir absurt. Vi ska inte ens anmäla, varför skulle folk då söka tillstånd? säger Daniel Helldén.

De flesta byggsäckar som placeras ut på offentlig plats i Stockholm saknar polistillstånd. Under hela 2020 har det endast utfärdats nio polistillstånd och under 2019 utfärdades totalt åtta stycken, inga ansökningar om byggsäckar har avstyrkts. Samtidigt mottog trafikkontoret nära 2 000 klagomål på byggsäckar bara under 2020.

Nu vill staden att Sveriges kommuner och regioner (SKR) utreder frågan och tar fram en

ny lagstiftning åt regeringen, som flyttar över ansvaret till kommunerna.

– Då kan vi utfärda tillstånden och vara mycket tydligare mot stockholmarna. Vi kan ge tillstånd några dagar, oftast i en parkeringsruta och då är det ju inget problem Vi har incitamentet att hjälpa stockholmarna och då kan polisen ägna sig åt grov våldsbrottslighet, säger Daniel Helldén.

Oftast är det en byggfirma, en bostadsrättsförening, någon som bygger om sitt kök och med en ny lagstiftning menar han att staden skulle ha möjlighet att ingripa mot de som inte sköter sig.

Men en ny lagstiftning kan ju ta många år att få fram?

– Det beror ju på hur pigg och intresserad man är. Lagstiftningsprocesser har ju en egenhet att dra ut på tiden därför att man inte alltid vill lagstifta, säger Daniel Helldén.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

15 Ett livvaktsskydd ska erbjuda skyddspersonen ett någorlunda normalt liv. Maj och jag befinner oss långt därifrån.

Konstnären Lars Vilks skriver i Expressen på alla hjärtans dag om hur den svenska livvaktsledningen förvägrar honom umgänge med livskamraten Maj.

16 ”Polisen hanterar många bedrägeriärend en felaktigt”

En internrevision från Polismyndigheten av 702 direktavskrivna bedrägeriärenden visade att 701 var felaktigt hanterade. Efter snart fyra år tyder inget på att dessa brister ännu är åtgärdade. Rättsstatsprincipen kräver att de brott som kommer till Polismyndighetens kännedom utreds på ett godtagbart sätt, vilket inte är fallet i dag, skriver Magnus Lindgren.

DN. DEBATT 210216

Under de senaste åren har bedrägerier kommit att bli ett av Sveriges vanligaste brott. År 2020 polisanmäldes omkring 217 000 bedrägeribrott, vilket är en ökning med cirka 90 procent sedan 2011. Det verkliga antalet bedrägerier är emellertid mångdubbelt fler då anmälningsbenägenheten är låg vid denna typ av brott.

Flertalet anmälningar (cirka 60 procent) skriver polisen av i samma stund som de anmäls. I resterande fall inleds en förundersökning, men ett nedläggningsbeslut fattas ofta i nära anslutning till anmälan. De personuppklarade brotten – alltså de brott där någon misstänkt kan knytas till brottet – har minskat med 10 procentenheter under det senaste decenniet och uppgår i dag till endast cirka 6 procent. Av dessa leder vissa till åtal och endast en del till fällande dom.

I praktiken innebär detta att den som drabbas av bedrägerier har en försvinnande liten möjlighet att få sitt brott uppklarat. Det är alltså

i princip straffritt för gärningspersoner att begå denna typ av brott.

Handläggningen av bedrägerier är inte enbart ett hot mot den enskildes rättssäkerhet utan riskerar även att påverka villkoren för företagande och ekonomisk verksamhet. Enligt ”The economic freedom of theworld index”, som mäter graden av marknadsekonomi i drygt 160 länder, tappar Sverige placeringar. Orsaken är bland annat att företagare i allt mindre utsträckning upplever att de kan lita på att polisen upprätthåller lag och ordning.

Till saken hör att bedrägerier i form av identitetsintrång och kort-, faktura- och investeringsbedrägerier inte sällan är ingången till annan betydligt mer allvarlig brottslighet som till exempel organiserad människohandel, penningtvätt och terrorfinansiering.

En internrevision från Polismyndigheten av 702 direktavskrivna bedrägeriärenden visar att 701 var felaktigt hanterade. I rapporten beskrivs tre mycket väsentliga brister avseende hanteringen av anmälda och nedlagda bedrägeribrott. Det handlar kortfattat om brister i rättssäkerheten, brister i hanteringen av det stora inflödet av bedrägeriärenden samt brister i Polismyndighetens interna kontroll och kvalitetssäkring av direktavskrivna bedrägeriärenden. I skrivande stund, efter snart fyra år, tyder inget på att dessa brister ännu har åtgärdats.

En försvårande omständighet är att Polismyndigheten inte gör någon egen uppföljning avseende dessa direktavskrivningar eller nedläggningsbeslut. Med andra ord är det ingen som vet om de nedläggningsbeslut som fattas är korrekta eftersom det inte sker någon som helst kvalitetssäkring.

Svårigheter, hinder och utmaningar får emellertid inte omvandlas till ursäkter för att inte göra något alls, vilket har varit verkligheten för denna typ av brott i Sverige under många år. Antalet anmälningar är skyhögt, mörkertalet än

större, personuppklaringen är låg och de utredande resurserna minst sagt begränsade; polisens förmåga brister alltså på många sätt.

För att stärka brottsdrabbades rättigheter lanserar vi i anslutning till Nationella brottsofferveckan 2021 en kostnadsfri tjänst där privatpersoner som utsatts för bedrägeri och fått sin anmälan direktavskriven eller nedlagd kan få en kvalitetsgranskning, en så kallad ”second opinion”.

Tjänsten möjliggörs genom ett samarbete med näringslivet, bland annat Mysafety försäkringar, och syftar till att granska om beslutet att lägga ned eller direktavskriva ärendet är korrekt i förhållande till reglerna i rättegångsbalken. I och med detta kan den nya bedömningen användas som underlag för att begära en så kallad överprövning.

En vinst med en sådan lösning är att brottsdrabbade får en förbättrad rättssäkerhet i sitt enskilda ärende. En annan vinst är att Polismyndigheten får en kvalitativ återkoppling avseende regeltillämpningen vid nedläggningsbeslut, något som i dag inte följs upp av varken myndigheten själv eller Brottsförebyggande rådet.

Sammanfattningsvis visar de gångna årens erfarenheter att bedrägeribrottsligheten är så omfattande att vi aldrig kommer att kunna ”arrestera” oss ur situationen. Fokus måste i stället vara på att, tillsammans med näringslivet, förebygga och förhindra att denna typ av brott över huvud taget uppstår. Samtidigt kräver rättsstatsprincipen att de brott som kommer till Polismyndighetens kännedom utreds på ett godtagbart sätt, vilket inte är fallet i dag.

Magnus Lindgren, generalsekreterare, Stiftelsen Tryggare Sverige

16 Transperson får flyktingstatus

En asylsökande beviljas flyktingstatus av migrationsdomstolen i Göteborg för att hon är transperson. Rätten har prövat fallet med hänsyn till förhållandena i både Irak och Kuwait, dit den asylsökande skulle ha kunnat återvända, men risken för repressalier bedöms vara stor.

TT

16 ”Bokningar för vaccin kan utnyttjas av bedragare”

Coronapandemin får bedragare att anpassa sina metoder för att komma åt äldre svenskar.

Bedrägerier är en av de vanligaste brottsformerna i Sverige och äldre utsätts ofta för riktade försök. Enligt Magnus Lindegren, sektionschef på polisens bedrägerisektion i region Väst, utgör två varianter av så kallad ”vishing” majoriteten av alla bedrägerier mot äldre. I båda varianterna är målet att komma över antingen bank-id eller betalningskort och pinkod.

– Vid vanlig vishing är det ett telefonsamtal. Du blir vilseledd med att något problem skulle ha uppstått med banken eller liknande, så ska du ge ut koder, legitimera någon eller bekräfta någon uppgift via bank-id, säger Magnus Lindegren.

Den andra varianten bygger på att någon kommer hem till det tilltänkta offret.

– Vid fysisk vishing så ringer någon upp och säger sig vara från banken och att det är något problem med ditt kort och att i dessa coronatider skickar vi hem en banktjänsteman som hämtar ditt kort och sedan beställer vi ett nytt, men du måste också ge banktjänstemannen din kod. Sen kommer det någon och knackar på dörren, berättar Magnus Lindegren.

Senast i slutet av januari dömdes två män och en kvinna i Göteborgs tingsrätt för ett fall av grovt bedrägeri och åtta fall av försök till grovt bedrägeri mot äldre personer i Västsverige. De använde sig av fysisk vishing. Offren var i 90-årsåldern.

Coronapandemin kan öppna för bedrägerier där fler äldre blir offer – inte minst när takten på vaccineringarna ska öka.

– När man börjar diskutera hur man ska nå alla, så är det telefonkontakt som gäller då många äldre kanske inte har uppkoppling med mobila enheter eller datorer så att de kan boka på nätet – det öppnar upp för bedragare att utnyttja situationen, säger Magnus Lindegren.

En stor del av problemet är, enligt Lindegren, att de som löper störst risk att drabbas ofta har svårt att ta till sig information om brottsligheten, eller i många fall minnas den. Att bedragare använder sig av coronapandemin för att komma åt äldre är enligt honom ett oundvikligt steg.

– Man måste skapa legitimitet för sitt vilseledande och klä det på rätt sätt för att komma innanför tröskeln, nästa år är det något annat, det utvecklas hela tiden, säger han.

Ivan Solander

ivan.solander@dn.se

16 Personer använder digital länk för att gå före i vaccinationskön

Via en länk som sprids på nätet har privatpersoner kunnat boka sig för covidvaccination ämnad för vårdpersonal, skriver Göteborgs-Posten

– Det var jättesmidigt, säger en anonym kvinna som har använt kryphålet, till tidningen.

Covidvaccinationerna i Västra Götalandsregionen sköts av sju externa aktörer. En av dessa är ett vaccinationsföretag med flera mottagningar i Göteborgsområdet. Det är där kvinnan, som GP har talat med, kunnat vaccinera sig.

Vaccinationen ska ha blivit möjlig genom att kvinnan registrerade sig via en webblänk riktad till vårdpersonal, som börjat spridas bland privatpersoner.

– Jag bokade med några timmars framförhållning, säger hon.

Tidningen har även testat att boka tid för vaccinering, vilket lyckats. När upphandlingen granskats finns det inga avtalspunkter om att företaget ska kontrollera att de som bokar tid är vårdpersonal. Klinikchefen bekräftar att de inte kontrollerar var patienterna är anställda.

Direktören för äldre- samt vård- och omsorgsförvaltningen i regionen, Babbs Edberg, bekräftar för tidningen att företagen har skickat en länk till en webbsida där anställda kan boka

tid för vaccination. Tidningen har sökt både kommunens och regionens vaccinsamordnare i frågan, men utan framgång.

Ivan Solander

ivan.solander@dn.se

16 Villa besköts med automatvapen i misstänkt svartsjukedrama

Den 20-årige pojkvännen stod inte ut med att hans tjej hade killkompisar. När hon ville göra slut misstänks 20-åringen ha beslutat sig för att skjuta två av hennes manliga vänner. Syftet var att flickvännen skulle få lida för det resten av sitt liv.

Kammaråklagare Daniel Jonsson yrkar nu på långa fängelsestraff för 20-åringen och hans jämnåriga misstänkta medgärningsman.

Det är fredag morgon den 25 september förra året. En skruvad och hotfull sms-konversation

mellan en 20-åring och flickvännen som precis har gjort slut med honom inleds.

Flickvännens två manliga vänner ska dö, förklarar 20-åringen som inte har någon relation till hennes vänner, de känner knappt varandra inbördes heller.

Hon svarar på hans meddelanden i omgångar. Hon tänker att det bara är tomma hot, men inser att det han hotar med att göra i själva verket är en handling riktad mot henne.

”Du ska leva med det”, skriver han och menar att om hennes vänner kommer till skada så är det hennes fel.

Hon tolkar honom som att han försöker trycka ner henne mentalt, precis som han försökt göra många gånger under deras stormiga relation.

”Sluta lägga allt på mig o försöka bryta ner mig”, skriver hon.

Då anklagar han henne för att vara ”sjuk”. Hon svarar:

”Det är du som är sjuk och ba vill skada människor utan anledning. Vad har dom gjort dig? Inget”, fortsätter hon sms-konversationen.

Strax före klockan 9 på morgonen har fyra pistolskott skjutits mot en lägenhet i Bollmora, Tyresö. I lägenheten brukar en av flickvännens kompisar bo.

09.59 har ytterligare fjorton skott avlossats med en Kalasjnikov rakt in i en villa i Trollbäcken, också det i Tyresö. Här bor också en av flickvännens kompisar och hans bror med deras familj. Kulorna slår sönder delar av inredningen i köket där en av dem sitter och pluggar på distans. Enligt åtalet är det bara en ren slump att ingen av bröderna träffas.

Skotten som föll ska sedan komma att förändra och i många stycken förstöra livet för många

människor: de tilltänkta offren, deras anhöriga, vittnen och flickvännen.

Ett av de utpekade offren, en ung man, var inte hemma när skotten mot hans pappas lägenhet, där han bor ibland, avlossades. Icke desto mindre är han mycket omskakad. Först vill han knappt prata med polisen eftersom han tror att han kommer att dö då.

I början av februari åtalades den misstänkte 20-åringen och hans jämnåriga misstänkta medgärningsman för försök till mord, två fall av grovt vapenbrott och grovt olaga hot.

I dag, tisdag, avslutas rättegången i Nacka tingsrätt. Kammaråklagare Daniel Jonsson kommer att yrka på långa fängelsestraff för de två 20-åringarna som sedan tidigare gjort sig skyldiga till en lång rad olika brott – allt från ringa narkotikabrott till stölder, våldsamt motstånd och försök till sabotage mot blåljusverksamhet.

Varje gång de har åkt fast har de dömts till ungdomsvård eller skyddstillsyn och vid varje tillfälle har de bedyrat att de är på väg att lämna det nedbrytande liv de lever med missbruk av cannabis och kokain, något de finansierat genom att utföra tjänster åt andra kriminella. De har låg impulskontroll, och beskrivs som aggressiva.

Den 20-årige pojkvännen har omhändertagits enligt lagen om vård av unga vid upprepade tillfällen. Han har också fått vård på ett behandlingshem. I september 2019, ett år innan han missänks ha skjutit, ger förvaltningsrätten den unge mannen rätt när han hävdar att han inte längre behöver vård på en låst avdelning, eftersom han har blivit skötsam.

Bara ett par månader senare döms han återigen för narkotikabrott och våldsamt motstånd till skyddstillsyn – och nu riskerar han ett flerårigt fängelsestraff för försök till mord, två fall av grovt vapenbrott och ett grovt olaga hot.

Många bevittnar det som händer under den våldsamma timmen mellan 9 och 10 på förmiddagen den 25 september. Vid lunch hittar en civil polis en stulen moped parkerad på Strömfallsvägen, norr om Fårdala. Polisen tar några foton på den, varpå en dörr i en fastighet intill slås upp – och ut kommer den 20-åring som uttalat att han ville döda de som bodde i husen som man nyss beskjutit.

Han är arg, förstår först inte att han pratar med en polis. Hans misstänkta medgärningsman kommer också ut för att se vad som händer. När förstärkning anlänt till platsen grips de båda. Något senare hittas automatkarbinen i en Ikeapåse.

Sedan dess har de inte sagt så mycket mer än ”inga kommentarer”. De förnekar brott. Var två så unga personer skulle ha kunnat få tag i en Kalasjnikov och en pistol har man inte kunnat utreda.

Dom faller om två veckor.

Ulrika By ulrika.by@dn.se

16 Professor om forsatta buggar i parkeringsapp: Varningstecken

Trots uppdateringar och stora satsningar på Stockholms stads parkeringsapp fortsätter kritiken från användarna.

– När en app buggar mycket så är det ett stort varningstecken, säger KTH-professorn Pontus Johnson.

Trots att Stockholms stads uppdaterat appen ”Betala P” fortsätter appen att krångla. En av dem som vittnar om att han fortfarande har problem med appen är Marcus.

– På kort tid har jag haft problem med appen minst femton gånger och senaste gången var för två veckor sedan. Då blev jag så trött att jag inte använt den sen dess.

Trots flera försök att betala strular appen och han blir stressad. Det leder till att han lägger på mer och betalar det dubbla för sin parkering.

Men även många andra har problem med appen – det framgår av recensioner från användarna:

”Går inte att avsluta parkering och ofta kraschar systemet när man ska förlänga parkering.”

”Det går inte att starta, avsluta eller lägga till kontokort”.

Pontus Johnson, professor vid institutionen för nätverks- och systemteknik på KTH, säger att det är nästintill omöjligt att uppnå maximal säkerhet i en app, men att stadens parkeringsapp har svårt att fungera är ett stort varningstecken.

– Om skaparna inte lyckas få till en ordinarie funktionalitet, då är det rätt osannolikt att de fått till cybersäkerheten också, säger han.

Varför fungerar inte dessa appar?

– Om en programvara ska fungera och ha bra kvalitet krävs det att det läggs ner möda och pengar på appen, samt att apputvecklaren har en stor kompetens.

Pontus Johnson lägger till:

– Min gissning till varför appen krånglar är att Stockholms stad inte är Microsoft. Deras huvuduppdrag är inte att bygga programvaror.

Enligt Tommy Jakobsson, projektledare på trafikkontoret i Stockholms stad, har de inte märkt av att appen fortsätter krångla.

– I dag har vi 306 000 användarkonton i appen och ärendena är runt 100 per dag. Mycket av det gäller kvitton från den gamla appen.

– Sedan de nya uppdateringarna har det blivit mycket bättre. Vi har aldrig haft bra recensioner på våra parkeringsappar, säger Tommy Jakobsson.

Bim Jacobsson bim.jacobsson@dn.se

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet. Med digitalisering och energi

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi
- Transporter och infrastruktur

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- Infrastrukturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- Nationell infrastrukturplan 2018-2029
- Nationell godstransportstrategi
- Digitaliseringsstrategin
- Infrastrukturdepartementet på twitter
- Transportsektorn elektrifieras
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet
5 februari 2021

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet
- Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

  Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet

  Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

- Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Trafikanalys
  Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.
  från Infrastrukturdepartementet

- Trafikverket
  Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från Infrastrukturdepartementet

- Transportstyrelsen
  Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprövning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
  från Infrastrukturdepartementet
- Myndigheten för digital förvaltning
  Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
  från Infrastrukturdepartementet

- Energimyndigheten
  Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
  från Infrastrukturdepartementet

- Oljekrisnämnden
  Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
  från Infrastrukturdepartementet

Energimarknadsinspektionen
Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
från Infrastrukturdepartementet

- Elsäkerhetsverket
  Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
  från Infrastrukturdepartementet

- Svenska kraftnät
  Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
  från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- **Transporter och infrastruktur**

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

13 Batterifabriken i Västerbotten hårt drabbad

Den tredje vågen har redan svept över region Västerbotten. Vid bygget av batterifabriken Northvolt finns nu ett av de största smittklustren av den brittiska virusvarianten i Sverige.

– Det är människor från hela världen som inte bara jobbar ihop utan också bor ihop, säger smittskyddsläkaren Stephan Stenmark.

SKELLEFTEÅ Region Västerbotten har på kort tid drabbats av en eskalerande smittspridning. En av de största smitthärdarna i regionen är batterifabriken Northvolts byggarbetsplats i Skellefteå. Minst 150 anställda har konstaterats smittade sedan i början av januari, varav 34 bär på den brittiska varianten, och i torsdags kom rapporter om en 39-årig polsk gästarbetare som avlidit i covid. Utbrottet är orsaken till den höga smittspridningen i Skellefteå, enligt regionen.

Northvolt blev mer eller mindre taget på sängen vid årsskiftet när man såg att allt fler på arbetsplatsen bar på smittan.

– Vi hade bra åtgärder och rutiner när smittspridningen började ta fart i Skellefteå i höstas. Efter jul testade vi alla som kom tillbaka. Men det var några veckor efter jul då vi gjorde masstestningen som det var något helt annorlunda, säger Jesper Wignert, presstalesperson på Northvolt.

Under torsdagen beslutade Northvolt i samråd med smittskyddet att hälften av arbetsstyrkan ska stanna hemma. Gästarbetarna med längre kontrakt, personal i kritiska positioner och de som redan har haft virussjukdomen covid-19 får åka till arbetsplatsen.

Tidigare i veckan meddelade smittskyddsläkaren Stephan Stenmark att alla som har en koppling till batterifabriken bör avstå från att vistas ute i samhället.

Klockan sju på morgonen börjar provtagningspersonalen att beta av kön till det vita tältet utanför bygget. Tre män får veta att de har testats negativt. De visar upp resultatlappen för väktaren i receptionen och de släpps in. Sedan årsskiftet har

Northvolt genomfört drygt 4 000 tester, varav ungefär 5 procent visat positiva resultat.

Andreas Grahn bor i Skellefteå och städar barackerna i byggområdet. Han har precis testat sig.

– Det känns lite så där att gå in och jobba när man vet att smittan finns där, eftersom jag själv inte har blivit smittad tidigare, säger han.

Han berättar att det kan vara lite trångt i vissa baracker, men att det finns gott om utrymme i andra.

Tidigare i veckan meddelade smittskyddsläkaren att alla som har en koppling till batterifabriken ska isolera sig och inte vistas ute i samhället.

Hur ser du på det?

– Det är lite tråkigt, absolut, för det är efter jobbet man har sin fritid. Men man får väl be sina kompisar handla och bara vara hemma, säger Andreas Grahn.

Emilia Brännström är lastbilschaufför och ska hämta upp en container vid byggarbetsplatsen.

– Det här är min första dag, vad jag vet så omfattas jag inte av restriktionen. Men om jag måste isolera mig, så är det bara att göra det. Vi vill ju få bort smittan härifrån en gång för alla.

Regionen har länge varit ganska förskonad under pandemin och har den lägsta dödssiffran per invånare i landet. Västerbotten har också under pandemin haft en annorlunda strategi än den nationella.

– Vi har haft en strategi med stor testning för att ha ett så litet mörkertal som möjligt. En annan strategi är att få en kort kedja från symtom till färdig smittspårad. För smittspårning är en viktig del för att förhindra nästa smittspridning. Man vill hinna nå de nära kontakterna innan man har hunnit smitta någon annan. Då har man några dagar på sig, säger Stephan Stenmark.

Varför uppstod situationen i batterifabriken?

– Det är en oerhört svår utmaning att inte få en smittspridning vid ett sådant stort projekt. Det är människor från hela världen som inte bara jobbar ihop utan också bor ihop i mindre eller större grupperingar.

– Dessutom är det en ökad risk för att få den brittiska virusvarianten när man har människor som reser ut och in.

Hur kom den brittiska varianten till Skellefteå?

– Jag tror inte att det här har kommit från Storbritannien och introducerats i projektet. Det är sannolikt från ett annat land som kanske inte hade övervakning, säger Stephan Stenmark.

Pierre Klingstedt, ombudsman på Byggnads och regionalt skyddsombud för fackförbundet i Västerbotten, är kritisk mot Northvolt och menar att facket i höstas larmade om att det inte gick att hålla avstånd på bygget. Detta eftersom de utrymmen där exempelvis byggarbetare och elektriker hade sina raster och matpauser var för få och för trånga.

Northvolt säger att de har lyssnat på Byggnads och byggde ett antal mobila bodar, men att vid tidpunkten var det väldigt få fall av smitta som kunde knytas till arbetsplatsen.

– Jag tycker att Northvolt har gjort bra åtgärder och jag tycker det är bra att detta uppmärksammas, med utländsk arbetskraft och hur utsatta de egentligen är. Det finns de som inte ens vet att de har rätt till sjukpenning och därför går sjuka till jobbet. Sedan tycker jag att det är lite trist att det krävs en pandemi för att ni i medierna ska börja skriva om det här. För det här är ett verkligt problem som vi har haft i 15 års tid, säger Pierre Klingstedt.

Utanför tältet huttrar Andreas Grahn och nu får han sitt resultat. Negativt.

– Skönt! Och nu ska jag in och jobba.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

13 Kritik mot fokus på snabba leveranser

Det finns en teoretisk potential att e-handeln leder till mindre utsläpp. Men hur det förhåller sig i praktiken är inte lätt att fastslå. Inte ens att veta om e-handel leder till minskade eller ökade utsläpp i transportbranschen.

– Så länge branschen har fokus på snabba leveranser är förutsättningarna dåliga för optimala rutter, säger Pia Sundbergh, expert på Trafikanalys.

Tanken är att ineffektiva privata inköpsresor ska ersättas av mer effektiva godstransporter. På sikt skulle e-handeln kunna leda till att hushåll i större städer avstår från att skaffa bil.

– Men så finns det en massa saker som talar emot att e-handeln är energieffektiv, säger Pia Sundbergh.

En är affärsidén om snabba leveranser, som gör det svårt att få till välpackade transporter som i hög grad fyller fordonen.

En annan är att varorna förpackas i stora emballage och att lastbilar kör runt med en massa luft.

En tredje att e-handeln oftare än annan handel använder flygfrakt.

– Om du som kund köper kontaktlinser från en e-handelsplattform med leverantörerna i Kina kommer de att flygas i en enskild förpackning till Sverige. Särskilt om du väljer snabb leverans. Om du i stället köper dem från en optiker i Sverige, i butik eller via e-handel, så kommer linserna också från Kina, men har gått välpackade med sjöfrakt först och därefter med lastbil, jämför Pia Sundbergh.

Ytterligare en faktor – som liksom snabba leveranser varit branschens sätt att göra sig attraktiv för kunder – är returerna av varor. Beställ tio par skor, skicka tillbaka dem om du inte är nöjd. Men i längden är ordningen kostsam för företagen och ökar transporterna.

Nu jobbar framför allt modebranschen med att minska returgraden av varor.

– Det sker genom mer detaljerad information om produkterna och storlekarna. Och så pågår en utveckling av virtuella provrum. Det finns mer eller

mindre avancerade varianter. Enklast är det med glasögon, där man laddar upp en bild av sig själv och ser hur olika glasögon passar. För kläder kan man tänka sig en digital version av sig själv där kunden kan se hur kläderna sitter på kroppen, säger Pia Sundbergh.

Som konsument, framhåller hon, kan man från ett klimatperspektiv tänka på att planera inköpen och göra flera beställningar samtidigt. Därutöver välja längre leveranstid och inte ett så smalt tidsfönster för när varan ska levereras samt att undvika returer.

– Och måste du hämta upp din vara med bil, gör det i samband med ett annat ärende, säger hon.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

13 Volkswagen återvinner batterier från elbilar

I Salzgitter har Volkswagen öppnat en anläggning som ska återvinna uttjänta elbilsbatterier och på så sätt ta tillvara på råvaror som litium, nickel, mangan och kobolt. Även aluminium, koppar och plast tas tillvara på. På sikt räknar de med att nå en återvinningsgrad på upp till 90 procent. I nuläget har den nya anläggningen en kapacitet att återvinna upp till 3 600 batterisystem per år vilket motsvarar cirka 1 500 ton råvaror.

DN

13 Stölder av katalysatorer ökar

Antalet stölder av bildelar i Sverige ökar. För katalysatorer är siffran dramatisk.

Enligt statistik från Larmtjänst genomfördes det under förra året 3 197 stölder av katalysatorer i Sverige. Det är en dramatisk ökning, hela 4 000 procent jämfört med 2019. Stölderna har orsakat skadekostnader på cirka 65 miljoner kronor. Värst drabbade är främst äldre Mitsubishi- och Toyotamodeller samt nyare transportbilar.

Stölderna tog fart i början av 2020 men under andra kvartalet dalade kurvan vilket tros bero på stängda gränser till följd av coronapandemin. Under tredje och fjärde kvartalet tog det fart igen och enligt Larmtjänst är det främst organiserade ligor som ligger bakom stölderna.

Andelen övriga bildelar som stulits under 2020 har stigit med 3,8 procent.

DN

13 GM avgasfritt från 2035

Precis som de flesta biltillverkare har General Motors som mål att bli helt koldioxidneutralt. Det ska ske senast år 2040. Ett sätt att nå dit är att lansera fler eldrivna bilmodeller. Nu offentliggör GM att man inte kommer att sälja några bilar som släpper ut avgaser från och med 2035. Man har i dagsläget endast en eldriven modell inom koncernen – Chevrolet Bolt. Men fler är på gång. GM har tidigare utlovat 30 nya eldrivna modeller till år 2025.

DN

13 Kinesisk eldriven suv blickar bakåt

Den kinesiska biltillverkaren DFSK lanseras nu i Sverige. Vi provkör den eldrivna suven DFSK Seres 3 – med vinterhjul på köpet men med bristfällig säkerhet.

Nu lanseras ytterligare ett kinesiskt bilmärke i Sverige, sjusitsiga Maxus finns här sen någon månad tillbaka. För tio år sedan trodde många att Kinamärken skulle stå som spön i backen i Europa. Men av det blev intet. Få inbrytningsförsök har gjorts, hittills utan framgång.

När det nu sker är det en av de verkliga biljättarna, Dongfeng, som visar korten. Hemma i Kina licensbygger de även Citröen, Honda, Nissan och Renault för den kinesiska marknaden, men Dongfengs egna varumärken har vi här i Europa aldrig hört talas om.

I Europa satsar man på att lansera bilar av märket DFSK. Bokstäverna står för Dongfeng Sokon, och det är Konvegas i Växjö som tar in de kinesiska bilarna till Sverige. Företaget har hittills varit mest känt för att konvertera olika bilar till gasdrift. Elbilen Seres 3 är först ut, men två biogashybrider kommer från DFSK inom kort. Dessutom kommer de att lansera två andra kinesiska märken, Brilliance och FAW.

DFSK Seres 3 är en kompakt suv, några centimeter kortare än Volvo XC40 och på pricken lika lång som konkurrenten Kia e-Niro. Batteriet är på 53,6 kilowattimmar och bilens räckvidd uppges till 32,9 mil.

Priset är 459 900 kronor före elbilsrabatten på 60 000, snart 70 000 kronor. Överraskande högt, Seres 3 lägger sig i mittfåran, men i standardutrustningen ingår en omgång vinterdäck på 18 tums aluminiumfälgar.

För några år sedan var det många som skämtade om kvalitetskänslan i bilarna från Kina, men materialskillnaderna har jämnats ut. En pekfingertryckning på en bildskärm ger dock inte särskilt mycket känsla över huvud taget. Cigarettändare finns här, en funktion som är utrotningshotad i Europa. Panelens ovandel är så där mjukstoppad som instrumentpaneler var förr, på 70-talet, när den mjuka stoppningen var det enda krockskydd som erbjöds.

På det hela taget känns det som om produktutvecklarna gick runt på en bilmässa för fem år sedan och inspirerades av än det ena, än det andra.

Elmotorn ger 163 hästkrafter och 300 newtonmeter i vridmoment (tänk kraft) men trots det är accelerationen behärskad. På papperet anges 8,9 sekunder för 0–100 kilometer i timmen. Tillräckligt snabbt i mina ögon. Växelvredet kommer upp ur mittkonsolen. Inte så praktiskt, men lite lyxigt är det allt.

DFSK är ganska mjuk och komfortorienterad. Jag sitter bra i förarsätet och bilen är riktigt bekväm. Stolarna är klädda med läderimitation. Baksätet bjuder på bra utrymme, men man sitter en aning lågt. Panoramatak, elstyrda framstolar, trådlös telefonladdning och navigationssystem ger lite guldkant i billivet. Vägljudet skämmer intrycket, men det blir lätt så i elbilar, när motorljudet försvinner framträder andra ljudkällor tydligare.

Styrningen saknar den riktigt distinkta känslan. Man kan kalla den nyssäker, om man är snäll…

För att vara en ny elbil på marknaden så känns Seres 3 bitvis gammaldags. Huvudinstrumentet är förvisso digitalt, men bildskärmen har varken Apple Carplay eller Android Auto.

Säkerhetsutrustningen haltar. Fil- varning finns som en varningsklocka, systemet hjälper inte till att hålla kvar bilen i körfältet. Autobroms saknas och finns inte ens som tillval. Enligt importören kommer säkerhetsfunktionen först när det är dags för en första uppdatering.

Visserligen kör de flesta svenskar dagligen en bil utan autobroms, och överlever till kvällen. Frågan är varför man ska välja en ny bil utan dessa säkerhetsfinesser.

Räckvidd och snabbladdningsförmåga är avgörande egenskaper för en elbil. Även där placerar sig Seres 3 i mittfåran. Batterikapaciteten är snudd på i underkant för den som planerar att använda sin bil på motorväg. Den angivna räckvidden stämmer ganska bra med verklig räckvidd under det varma halvåret. Snabbladdningskapaciteten, via europeisk CCS-kontakt, är bara på 50 kilowatt. Många konkurrenter laddar dubbelt så snabbt i dag. Förbrukningen anges till 1,8 kilowattimmar per mil, vilket låter rimligt med tanke på motor och bilens vikt.

På det hela taget är Seres 3 ingen tokig elbil. Men den saknar både karaktär och produktidé.

Importören förklarar för mig att 459 900 kronor är mycket konkurrenskraftigt och visar hur mycket andra bilar skulle kosta med glastak, elstolar och all annan utrustning som DFSK kommer med. Men vem har sagt att DFSK är normen för alla bilars utrustningslistor?

Sett till grunderbjudandet är inte priset särskilt lågt. Framför allt inte med tanke på säkerhetsluckorna. Med det priset blir det svårt att övertyga kunderna, det skulle behövas ett tydligare prisargument.

I dagens värld är en bils nationalitet en ytterst diffus vetenskap. Tillverkare som Volvo har ett svenskt arv men ägs av kinesiska Geely. Alla Volvo S90 är tillverkade i Kina liksom många av de Tesla Model 3 som säljs i Europa. Komponenter kommer från all världens hörn så vad gör en bil till svensk, tysk eller italiensk?

Men ändå är risken stor för att andrahandsvärdet för DFSK blir sämre. För att inte tala om att det blir krångligt på sikt med service och reservdelar. Hur många hanterar delar till ett nytt, kinesiskt bilmärke? DFSK är en ny bekantskap och skulle behöva ha något argument som biter, utöver vinterhjul på köpet.

Mikael Stjerna

Detta är Dongfeng

Dongfeng är en av de stora kinesiska biltillverkarna. I 42 fabriker görs bussar, bilar och lastbilar samt motorer och växellådor. Märken som Dongfeng Fengshen och Dongfeng Fengxing säljs nästan bara i Kina.

En stor del av tillverkningen sker i samarbete med utländska märken. Kina tvingar dessa att ha en inhemsk partner. Statligt ägda Dongfeng arbetar tillsammans med Honda, Kia, Nissan, PSA-gruppen, Renault och tillverkar bilar under dessa varumärken.

Ett helkinesiskt samarbete etablerades 2003 mellan Dongfeng och Chongqing Sokon Industry under namnet Dongfeng Sokon, förkortat DFSK. De tillverkar olika transportbilar men också några personbilar med suv- och minibusskarosser.

Deras eldrivna kompaktsuv DFSK Fengon E3, även kallad DFSK Glory E3 och Seres 3 beroende på marknad, visades 2019 och bygger på den bensindrivna modellen DFSK Fengon ix5. I Kina säljs modellen även som laddhybrid och som enbart bensindriven.

Märket Seres är i sin tur ett ursprungligen ett amerikansk-kinesiskt bolag, SF Motors, som knappt hann starta sin elbilsutveckling innan det köptes upp

av Sokon Industry. Varumärket Seres kommer endast att användas på eldrivna bilar.

13 Förslag: Skärpta krav för motorvärmare

Det ställs allt hårdare krav på bilars utsläpp, men inte när det gäller bensin- och dieseldrivna motorvärmare. Naturskyddsföreningen kräver att reglerna skärps, vilket skulle drabba bland annat Volvos laddhybrider.

Att använda en motorvärmare innan körning kan minska slitaget på motorn samt sänka förbrukningen och ge mindre utsläpp på köpet. Om motorvärmaren är bensin- eller dieseldriven kan dock miljönyttan vara utraderad, visar en ny undersökning.

Tyska bilistorganisationen Adac har mätt två bilars förbrukning och utsläpp med och utan förvärmning av motorn – i samma körcykel som används för att certifiera alla nya bilars förbrukning och utsläpp, den så kallade WLTP-körcykeln.

Mätningen visade att bränsleåtgången ökade när både bensin- och dieselbilen förvärmdes innan körning. För bensinbilen ökade utsläppen av kväveoxid medan utsläppen av kolväten och kolmonoxid minskade. För dieselbilen minskade utsläppen av kolväten och kolmonoxid medan utsläppen av koldioxid, kväveoxider och partiklar ökade kraftigt.

I mätningen släppte den bensindrivna värmaren ut 399 gram koldioxid under uppvärmningen av bilen. På den 2,3 mil långa WLTP-körsträckan blir det 17 gram per kilometer som alltså borde läggas till bilens ordinarie koldioxidutsläpp.

Utsläpp från motorvärmare räknas inte in i bilens deklarerade koldioxidutsläpp, inte ens när motorvärmaren är fabriksmonterad och ingår i bilens standardutrustning. Om så vore fallet skulle det få dyra konsekvenser för vissa i dag miljöklassade bilmodeller.

Alla Volvos laddhybrider har en bensindriven värmare som används för att förvärma bilen, men också för att värma kupén när det bara är elmotorn som driver bilen. Om utsläppen från Volvos värmare är lika höga som i mätningarna kan varken Adac eller Naturskyddsföreningen avgöra, men om vi räknar med att koldioxidutsläppet är 17 gram per kilometer och att det skulle räknas in i det totala utsläppet så skulle det innebära att flera av Volvos laddhybridmodeller missar dagens gräns för miljöbonus på 70 gram per kilometer

och ännu fler den kommande gränsen på 60 gram per kilometer.

– Naturskyddsföreningen gör ett stort antal antaganden i sin studie som inte överensstämmer med Volvo Cars egen data, säger Christina Zander, presstalesperson på Volvo Cars.

– Det stämmer att det här är ett område där det finns väldigt lite data och därför har Volvo Cars nyligen gjort en egen studie för att få en bättre förståelse av miljöpåverkan. Då det inte finns någon branschstandard kring mätmetoder är detta inga offentliga siffror, men vi välkomnar en dialog med Naturskyddsföreningen kring detta.

Med Adac:s studie som underlag kräver Naturskyddsföreningen att regleringen av utsläpp från motorvärmare skärps.

– Det pågår ett ständigt arbete för att minska bilars miljöpåverkan – bilvanor, bränsleval och gränser för utsläpp diskuteras och regleras. Att bränsledrivna värmare tillåts släppa ut orenade luftföroreningar är förvånande. Vi föreslår skärpta regler för utsläpp från bilvärmare och att de ska kontrolleras i fordonsbesiktningen, säger Naturskyddsföreningens ordförande Johanna Sandahl.

Efter typgodkännandet av en ny bil kontrolleras aldrig avgaserna från värmaren mer under bilens livstid. Det skulle gå att göra vid den årliga bilbesiktningen, men görs inte.

– Det finns i dag inga testmetoder eller gränsvärden för att kunna kontrollera en motorvärmare vid kontrollbesiktning, säger Per Öhlund, utredare på Transportstyrelsen.

– Min uppfattning i dag är att utsläppen från en värmare är små vid jämförelse med utsläppen från motorn. Den samhällsekonomiska kostnaden bör ligga till grund för ett beslut om metoder ska utvecklas för att möjliggöra kontroll.

Enligt Naturskyddsföreningen skulle det vara möjligt för Sverige att införa striktare avgasregler än de europeiska. Det håller inte Transportstyrelsen med om.

– Motorvärmare är reglerade på EU-nivå och Sverige har svårt att skärpa kraven nationellt. När det gäller nya bilar faller det under EU-regler och där kan vi inte sätta striktare krav, även om vi skulle vilja. Det skulle bli ett handelshinder, säger Per Öhlund.

Naturskyddsföreningen föreslår att man vidtar flera åtgärder för att begränsa utsläppen från bränsledrivna

motorvärmare. En av dem är att de ska kontrolleras vid bilbesiktningen.

– Vi påbörjade förra året kunskapsinhämtning för att få en bild av hur stort problem det här är, säger Per Öhlund och fortsätter.

– Vi tittar på hur reglementet fungerar och gör hållbarhetstester där vi bland annat kontrollerar avgasreningens funktion. Då var det en liten kostnad att även kontrollera utsläppen från bränslevärmaren. De mätningarna är inte sammanställda än, men det ser ut som att utsläppen är långt under de gränsvärden som finns. Men det finns så klart alltid anledning att ifrågasätta om de nu cirka 15 år gamla gränsvärdena bör uppdateras.

Erik Wedberg

erik.wedberg@tmag.bonnier.se

14 Februari kallare än normalt – flest isdygn sedan 2014

Februari är vanligtvis den kallaste månaden på året och i år har det hittills varit ännu kallare än vad det brukar. Inte sedan 2014 har Sverige haft lika många nationella isdygn som den här vintern.

– Det kan hinna bli ännu fler isdygn senare, säger klimatologen Sverker Hellström.

Sverige har i år haft fem nationella isdygn. Ett isdygn innebär att inte någon väderstation har haft över noll grader under ett helt dygn, berättar Sverker Hellström, klimatolog på SMHI.

– Senast för sju år sedan hade vi en vinter med lika många och det kan hinna bli ännu fler isdygn senare. Stockholm har i sin tur haft 18 isdygn i rad. Senaste gången det inträffade var januari 2013 säger han och fortsätter:

– Det är den här långa perioden med i stort sett obruten kyla som har varit det märkvärdiga. Det har inte varit några enstaka dagar med rekordlåga temperaturer. De låga temperaturerna har varit relativt beskedliga. I januari, framför allt längs Norrlandskusten, snöade det mycket. Det berodde på att det var mycket ostvindar, vilket innebar att det i delar av fjällen varit ovanligt lite snö. Men det kan ändras, vintern är lång.

Kommer den här typen av vinter – med långvarig kyla och minusgrader över hela landet – bli mer ovanlig framöver med tanke på klimatförändringarna?

– Vi har haft ett högtryck som har blockerat lågtrycken från Atlanten och det finns teorier att den här typen av blockerade situationer till och med kan bli vanligare i ett förändrat klimat och varmare Arktis. Men det återstår att leda i bevis, säger Sverker Hellström.

– Däremot, det här att vi inte har haft några rekordlåga temperaturer, är också i linje med klimatförändringarna. För om vi har växthusgaser som dämpar värmeutstrålningarna kan det bli svårare att nå lika låga temperaturer som under förindustriell tid.

Sett från den 1 december till mitten av februari har den här vintern – trots flera nationella isdygn – varit något mildare än vanligt, berättar Therese Fougman, meteorolog på SMHI.

– Det som egentligen är mest ovanligt med årets vinter är att den inledningsvis var väldigt mild. Det är främst februari som har varit kallare än vanligt. Men vintern som helhet sett över hela landet har inga stora avvikelser utan den ligger något åt det mildare hållet. Det ser inte heller ut som att vi kommer att nå några fler rekordlåga nivåer i vinter, utan det ser ut som om vi haft de allra lägsta temperaturerna redan. Även om det fortsätter att vara kallt så kryper det inte under de minus 30 vi har haft, säger hon.

Kylan förväntas ligga över helgen och det är först i mitten av nästa vecka som det kan bli varmare på vissa håll i landet.

– Det kommer att fortsätta vara minusgrader åtminstone till mitten av nästa vecka. Den kallaste perioden, i vissa delar av landet, har mildrats lite. Det är lite osäkert vad som händer nästa vecka. Det kommer ett lågtryck västerifrån som vill föra in den mildare luften över framför allt den södra delen av landet. Frågan är om högtrycket som vi har nu står emot eller inte, säger Therese Fougman.

Sebastian Orre sebastian.orre@dn.se

14 Halkan ska bekämpas med bullrig ny metod

Stockholms stad har fått skarp kritik för den senaste tidens halka på gångstråk och trottoarer. Nu ska staden testa en ny typ av halkbekämpning – så kallad isrivning.

Klagomålen om bristande snöröjning av trottoarer har under de senaste veckorna haglat in till Stockholms stad. Bland annat har oppositionen riktat skarp kritik mot halkbekämpningen.

– Vad vad det vi sa? Vi ville lägga 50 miljoner extra på att få även gångbanorna sopsaltade, men det ville inte alliansen lyssna på, har oppositionsborgarrådet Jan Valeskog (S) tidigare sagt till DN.

Trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) medger att man haft problem med att få trottoarerna rena från slirig is, men säger att man nu tagit fram en ny metod som förhoppningsvis ska ge effekt – isrivning.

Metoden går ut på att man med hjälp av en maskin med särskilda blad river loss isen från gatan.

– Det är en långsam och bullrig metod, det låter mycket men jag hoppas att stockholmarna har överseende med detta, säger trafikborgarrådet.

Regionens sjukhus har under de senaste veckorna sett nästintill en fördubbling av patienter som kommer in med frakturer. DN har tidigare berättat om Cato Lein, 64, som i förra veckan halkade på Södermalm och drog på sig tre fotledsfrakturer. Även simstjärnan Sarah Sjöström halkade och bröt sig förra veckan.

– En vinter med väder som denna blir det skador, men självklart ska vi försöka förebygga det så gott det går, säger Daniel Helldén.

Den nya metoden med att riva gångbanor och trottoarer rena är just nu inne i en testperiod, från och med i tisdags fram till 19 februari river man samtliga gågator i innerstaden samt vältrafikerade gångbanor i ytterstaden. Kostnaden för arbetet beräknas landa på omkring fyra miljoner kronor.

– Till en början testade vi några trottoarer, vi såg att det var effektivt och vi har nu gjort ett fullskaligt test.

Om det blir en lång vinter kan snöröjningen bli dyr?

– Metoden är inte ekonomiskt hållbar på långsikt. Men när det var plus- och minusgrader om vartannat och vi fick ett lager av is på trottoarerna så var vi tvungna att få bort det. Människor måste kunna röra sig på våra gator. Vi hoppas att detta är en tillfällig åtgärd, säger Daniel Helldén.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

15 Svenska snabbjärnvägen kan byggas på pelare

Trafikverket presenterar inom kort en för Sverige helt ny teknik för att bygga framtidens höghastighetsjärnvägar, erfar DN.

Genom att lägga spåren i luften på pelare går det att spara miljarder – något som regeringen efterlyst. Dessutom blir byggtiden betydligt kortare.

Trots att Januaripartierna genom punkt 28 i avtalet är överens om att färdigställa höghastighetsbanorna, har

infrastrukturminister Tomas Eneroth inte kunnat trycka på startknappen. Liberalerna har reservationer och finansminister Magdalena Andersson har först efter lång tvekan accepterat att banorna ska byggas.

För att möta kritiken om kostnaden har regeringen velat sätta grimma på Trafikverket genom att begära en redovisning av vad en budgetversion för 205 miljarder kan leverera. Samtidigt säger Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna fortsatt nej med hänvisning till kostnad, nytta och klimatpåverkan.

Trafikverket studerar ett så kallat landbrokoncept som beskrivs av experter DN talat med som en ”möjlig gamechanger”.

Metoden ”viaduct structure” går ut på att lägga en stor del av de 75 milen räls på så kallade landbroar, upp till 20 meter höga prefabricerade betongpelare som gjuts i fabriker längs banan. Trafikverket har gjort beräkningar med pelarmetoden på två separata ”skarpa” sträckor av de tänkta nya stambanorna.

Pelartekniken kommer att beskrivas i den rapport om ”nya stambanor” som lämnas till regeringen den 28 februari. I den presenteras fyra nya alternativ över var stationerna kan ligga med varianter av centrala och externa stationslägen. Dessa fyra ställs mot det koncept som kallas Jämförelsealternativet, JA, som i sin tur grundar sig i den så kallade Sverigeförhandlingens tre år gamla rekommendation till regeringen.

Skälet till att Trafikverket lägger fram fyra nya varianter och inte bara tre, som man planerade för under hösten, är den hårda kritik som kommit från regioner och kommuner som bedömt att arbetspendlingens behov försvunnit för mycket.

Därtill har ett smärre uppror uppstått i Västsverige eftersom den station under Landvetter flygplats som betraktats som given,

även av Trafikverket självt, saknas i tre av de fyra nya alternativ som läggs på regeringens bord. Kravet från regeringen att pressa kostnaden har här fått sin påtagliga effekt.

”Prislapparna” för alla dessa fyra alternativ är dock beräknade utifrån att rälsen läggs på makadam på marken, *inte* på pelare. En nyhet är att Trafikverket nu tänker sig att tågen ska köra i 300 kilometer i timmen, alltså vare sig 250 eller 320 kilometer i timmen, som tidigare utredningar diskuterat.

– Se 300 som en avvägning, det handlar om att få ihop en helhet utifrån premisserna, säger Trafikverkets chef för projekt ”Nya stambanor” Ali Sadeghi till DN.

Han bekräftar att rapporten även kommer att beröra alternativet att i stället bygga på pelare. Däremot vill han inte i dag säga *hur* verket värderar metoden.

– Det kommer i rapporten framgå om vi ser några potentialer när det gäller landbroar. Vi kommer att belysa frågan om det finns potential, geografiskt och kostnadsmässigt, säger Sadeghi, vars arbetsgrupp för nya stambanor har 250 medarbetare.

Parallellt med Trafikverket har byggbolaget Skanska efter besök i Kina tagit fram en variant av pelarmetoden anpassad för nordiska förhållanden, enligt uppgifter till DN. Den ska utgå från 40 meter långa betongblock som läggs på två pelare. Byggtiden ska kunna närapå halveras jämfört med traditionell metod. Skanskas lösning ska inom kort vara klar för att presenteras för Trafikverket, regering och trafikpolitiker.

Trafikverkets Ali Sadeghi säger att han ska träffa Skanska och dess ledning nästa månad. Från Skanskas sida vill man avvakta med att beskriva detaljer. Bolagets presschef Jacob Birkeland säger dock till DN att ”vi har tittat på

hur man effektivt kan bygga höghastighetssträckningar”.

– Den gamla debatten bygger på banvallstekniken, det utgångsläget vill vi utmana.

De experter som DN talat med menar att pelartekniken, sedan länge i bruk i länder som Kina och Japan, kan driva ner såväl bygg- som underhållkostnaden men framför allt kraftigt förkorta byggtiden.

Den baksida som experter främst pekar på är den klimatpåverkan som tillverkningen av all betong till pelarna skapar. Samtidigt talar till exempel jätten Cementa om klimatneutral betong år 2030. En annan problematik som nämns är hur bullret ska begränsas.

Från SJ:s sida gillas pelarmetoden inte minst för att den skulle medge hastigheter på hela 360 kilometer i timmen och då skapa utrymme för fem i stället för fyra avgångar per timme, vilket bolaget tror kommer att efterfrågas.

– Med snabba beslut tror jag att vi med pelarmetoden skulle kunna börja resa med de här tågen redan runt år 2030, därmed skulle den samhällsekonomiska kalkylen bli klart bättre, säger SJ:s ansvarige för höghastighetstågen Pär Helgesson.

Vice ordföranden i trafikutskottet Anders Åkesson, Centerpartiet, säger att han själv har haft kontakt med Skanska i frågan.

– Det finns många skäl till att pelare är mer tänkbart i dag. Då, 2010–2011, när den var på tapeten kändes det lite väl japansk-kinesiskt. Men när vi ser hur mycket dyrare det är att bygga järnväg i Sverige jämfört med övriga Europa finns skäl att studera andra metoder, som denna prefabmodell. En annan intressant faktor är att markanvändningen blir klart lägre, siffran 15 procent har nämnts.

Åkesson pekar på uppgifter om att kostnaden över järnvägens livscykel skulle bli 30–40 procent lägre om man drar rälsen i så kallad *slab track*, alltså i fixerad betong, vilket gäller på pelare.

Miljöpartiets ledamot Emma Berginger säger att hon känner till att Skanska tittar på tekniken med betongpelare.

– Vi i Miljöpartiet har ju länge intresserat oss för denna metod och tror att den skulle kunna innebära ett mindre ingrepp i miljön, mindre barriäreffekt och ett mer tids- och kostnadseffektivt byggande. Vi har även drivit på för att Trafikverket ska titta närmare på den här tekniken.

Johan Büser, (S), säger att han inte har någon detaljkunskap om tekniken:

– Jag har svårt att i dag uttala mig specifikt om pelarmetoden men ser fram emot att ta del av en helhetsbedömning.

Moderaternas ledamot Maria Stockhaus är också partiets trafikpolitiska talesperson. Hon har på egen förfrågan fått en dragning av Skanska och säger att ”vi måste vara öppna för att titta på nya lösningar”.

– Men att bygga på pelare skulle vara en enkel lösning tror jag nog inte. Det skulle behöva byggas stora produktionsanläggningar i anslutning till rälsen och det är inget vi gör bara för Göteborg–Borås (en bana partiet vill bygga, DN:s anm). Metoden kräver jätteprojekt. Men jag tycker att det finns all anledning att titta på om det skulle vara en framkomlig väg, absolut. Går det snabbare, sänker det kostnaderna, då ska man ge det en seriös genomlysning.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

FAKTA. SÅ MYCKET TID FINNS ATT SPARA

Enligt Trafikverkets nu gällande plan skulle restiderna med höghastighetsjärnvägen kapas så här:

Stockholm–Göteborg

50 min

(från 2.55 till 2.05)

Stockholm–Malmö

1 timme och 50 minuter (från 4.20 till 3.30)

När Fehmarn Bält-tunneln blir klar kan resan fortsätta till kontinenten.

Stockholm–Köpenhamn

2 timmar (från 5.05 till 3.05)

Stockholm–Hamburg

4 timmar och 10 minuter

(från 10.00 till 5.50)

16 ”Trött höger försöker sätta en kärnkraftsagenda”

Centern vill tackla effektbristen kalla dagar med ett grönt avdrag för hushåll som sparar energi. Mer kärnkraft är inte lösningen, enligt Rickard Nordin (C).

– En trött höger försöker sätta agendan för att få en ny konfliktlinje, säger han.

Den senaste tidens kyliga väderlek har fått kärnkraftsdebatten att blossa upp igen. Elpriset har stigit, företag har tvingats pausa produktionen och Sverige har stundtals fått utnyttja fossil reservkraft.

Kristdemokraternas Ebba Busch gjorde i förra veckan ett utspel om att det behöver byggas två nya kärnkraftsreaktorer i Sverige för att lösa

effektbristen och garantera tillgången på el. Även Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna vill ha mer och ny kärnkraft.

Centern tror på andra lösningar. Rickard Nordin är partiets talesperson i energi- och klimatfrågor.

– En trött höger försöker sätta en gammal kärnkraftsagenda där både problembeskrivningen och lösningarna hamnar fel, säger han.

Centern har nya förslag som enligt Rickard Nordin kan kapa topparna i efterfrågan på el och säkra tillgången i hela landet.

Det gröna avdraget som trädde i kraft vid årsskiftet vill Centern utvidga. Avdraget ska kunna utnyttjas av hushåll som sänker sin elkonsumtion genom att energieffektivisera eller installera smarta hem-lösningar. Effektivisering kan handla om bättre isolering eller energisnålare vitvaror. Med ”smarta hem” menas teknik som kan styra elanvändningen i exempelvis luftvärmepumpar till tider när tillgången är större och priset lägre.

– Potentialen för lönsam energieffektivisering är 25 procent i hemmen. Det är något som skulle ske över tid: genom att du köper ett bättre kylskåp när ditt gamla tar slut eller att man lägger om sitt tak. Att förverkliga hela potentialen tar många år men plockar du i början ett par procent så gör det stor skillnad här och nu, säger Rickard Nordin.

En sida av problemet är överföringskapaciteten i elnäten, dels från norra Sverige till södra, dels regionalt, inte minst i storstäderna.

Här vill Centern se ett nytt sätt att styra Svenska kraftnät, det statliga affärsverk som ansvarar för ”motorvägarna” i det svenska elnätet.

– Vi tycker att man politiskt ska sätta upp ett planeringsmål för 200 terawattimmar. I dag

använder vi ungefär 140 terawattimmar på ett år. Om Svenska kraftnät har som målbild att klara det utan flaskhalsar så skulle man planera och bygga på ett annat sätt, i stället för att utgå från osäkra prognoser, säger Rickard Nordin.

Han anser inte att de förslag som kommer från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna är några lösningar. Det finns inget förbud mot ny kärnkraft men på grund av höga investeringskostnader skulle konsekvensen troligen bli väsentligt högre elpris, enligt Rickard Nordin som hänvisar till beräkningar från forskare på KTH.

– M och SD och KD har kunnat samlas kring det här, men det handlar om gamla skyttegravar som inte är aktuella längre.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

BAKGRUND.

Kärnkraften har efter valet 2018 åter blivit en skarp konflikfråga. I december 2019 hoppade Moderaterna och Kristdemokraterna av den energiöverenskommelse som slöts av fem partier 2016.

Enligt överenskommelsen är målet att Sverige endast ska ha förnybar el efter 2040. Kärnkraft räknas inte som förnybar. Överenskommelsen innehåller inget absolut nej till fortsatt drift av kärnkraft men det måste i så fall ske på affärsmässiga grunder.

Moderaternas och Kristdemokraternas nya linje är att Sverige borde ha ett mål om fossilfri el i stället, vilket skulle inkludera kärnkraften. Även Liberalerna och Sverigedemokraterna anser att Sverige ska satsa på mer kärnkraft. M-ledaren Ulf Kristersson har pekat ut energipolitiken som ett av de områden där han ser goda förutsättningar till samarbete mellan högerpartierna om han blir statsminister.

kristina.hedberg@dn.se

15 ”Behåll kärnkraften – annars förstörs naturen av vindkraftverk”

Nyligen har Energimyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket publicerat utredningen ”Nationell strategi för en hållbar vindkraft”. Utredningen låg förra veckan till grund för ett nästan timslångt och förvånansvärt okritiskt reportage i Sveriges Radios miljöprogram ”Klotet”.

I utredningen förespråkas att regelverket måste lättas för att möjliggöra för landbaserade vindkraftsverk i södra Sverige med en årlig produktion av 47,5 terawatttimmar. Om man sätter sig in i vad detta skulle innebära för vår natur och miljö, framträder en skrämmande bild.

Jag syftar då på den visuella störning som vindkraftverken utgör. Om en snurrande rotor ses över horisonten dras blicken till den och det blir en störning som kan dominera upplevelsen av en annars stilla horisontlinje. Ett pärlband av sådana vindsnurror är förstås ännu värre.

För att påvisa det orimliga i planerna har jag utgått från publicerade data för en av de största planerade vindkraftsparkerna i landet, Markbygden utanför Skellefteå, etapp 3. Dess 442 turbiner på tillsammans 1400 megawatt installerad effekt ska leverera 5,5 terawattimmar årligen.

Det motsvarar 45 procent av full effekt under årets alla timmar. Markytan som tas i anspråk

är 150 kvadratkilometer. Det motsvarar då 27 kvadratkilometer per terawattimme.

På grund av tornens höjd syns rotorerna helt över horisontlinjen på ett avstånd av lågt räknat 30 kilometer i ett platt landskap med fri sikt. Är vindkraftsparken högt belägen ökar detta avstånd. Man kan försiktigt räkna med att en vindkraftspark för en terawatttimme per år skapar en visuell störzon på drygt 4000 kvadratkilometer. Det motsvarar en visuell störzon på 65 gånger 65 kilometer om vi tänker oss att vindkraftsparken har en kvadratisk form.

Och det går ju inte att gömma vindkraftsparken. Vid val av läge eftersträvas höjdplatåer.

Södra Sverige har en total markyta på 184 000 kvadratkilometer, varav skogsarealer utgör 129 000 kvadratkilometer. Det innebär att 48 terawattimmar kräver 1 300 kvadratkilometer markyta och, vad värre är, skapa visuella störzoner omfattande 192 000 kvadratkilometer.

Det betyder att var man än befinner sig i södra Sverige skulle inom synfältet ha i genomsnitt 2–4 gigantiska vindkraftsparker, tusentals snurrande rotorer synliga över horisontlinjen.

Jag hävdar att detta är ett direkt miljöhot, som man verkar blunda för. Det förefaller mig orealistiskt att tro att befolkningen i södra Sverige kommer att acceptera detta. Att övervinna ett sådant motstånd med ”effektivare planeringsprocesser” är nog dömt att misslyckas.

För oss som ser kärnkraften som en säker och fossilfri energikälla, är det orimligt att förutsätta att all fossilfri energi skall komma från vindkraft. Det leder till en framtid då vi sätter en visuell industriell prägel på hela södra Sveriges natur. Alternativet med kärnkraft kräver mindre än totalt fem kvadratkilometers yta.

Jag inte vill se vår fria natur skövlad av vindparker. De behövs inte, eftersom det finns alternativ som sparar naturen.

Gunnar Widén, Klövedal

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
  21 mars 2018 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Läkemedelsverket (LV)**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Provinsialläkarstiftelsen**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Systembolaget Aktiebolag**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

  Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  19 december 2014 från Socialdepartementet

-
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Pensionsmyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för delaktighet**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Försäkringskassan**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Folkhälsomyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

E-hälsomyndigheten
19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Barnombudsmannen (BO)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Arvsfonden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Alkoholsortimentsnämnden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
  18 december 2014 från Socialdepartementet

Lena Hallengren

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- **Socialförsäkringar**
- **Spelpolitik**

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

Twitter Facebook E-post

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du symtom på covid-19 ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 här.
-

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.
-

Resa på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.
-

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.
-

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.
-

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om hur du kan umgås på ett säkert sätt.
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.
-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i "Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19".
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på Folkhälsomyndighetens webbplats.
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på Folkhälsomyndighetens webbplats.

13 Sjabblet inger inte förtroende

Oklarheter mellan och förseningar hos de offentliga huvudmännen – staten, regionerna och kommunerna – har präglat kampen mot covid-19. Mycket talar för att coronakommissionens slutrapport leder till en förändring av den svenska förvaltnings- modellen. Så här kan vi inte ha det.

Men för att klargöra ansvarsfördelningen så skrev Sveriges kommuner och regioner (SKR) den 8 december ett avtal med regeringen om den enorma vaccinationsansträngningen.

Det mesta i detta avtal handlar så klart om logistikkedjan men överenskommelsen har också inslag om information. Elva blåa regionråd har nu tröttnat på regeringen och myndigheternas saktfärdighet (Aftonbladet 11/2) i att rulla ut en nationell kampanj om vaccineringens fördelar. Regionråden ser allvarligt på tidsutdräkten med att nå dem som inte har svenska som modersmål och personer med funktionsnedsättningar. De vill också att staten tacklar vaccinmotståndet, som de ser som ”en alltför utbredd skeptisk hållning”, särskilt bekymmersam när den finns hos omsorgspersonal.

Region Stockholm tyckte sig inte kunna vänta längre, utan lanserade en vaccinationskampanj under veckan som gick. Gilbert Tribo (L), ordförande i hälso- och sjukvårdsnämnden i Region Skåne, beskriver ett ”jätteglapp från nationellt håll” i den basala informationen om vaccinet (Ekot 11/2).

Men den som går till regeringens beskrivning av vad man kom överens om med SKR finner formuleringar om att det är regionerna som ska kampanja till grupper som är svåra att nå. Länsstyrelserna ska ”på regionernas initiativ, bistå regionerna”. Tja, vad gäller? Sverige kan inte ha centrala institutioner i kampen mot smittan som pekar finger mot varandra. Red ut vem som ska göra vad. Och gör det snarast.

Jens Runnberg
jens.runnberg@dn.se

13 Allt som stör Sverigebilden är inte informationspåverkan

Det är coronahanteringen som har solkat varumärket Sverige. Myndigheter och public service ska inte varna för normal opinionsbildning.

Jag har förstått att många är bekymrade över informationspåverkan just nu. Själv är jag mer bekymrad över hur detta begrepp muterat. Det tycks alltmer handla om hot mot Sverigebilden än mot Sverige och vår demokrati.

Informationspåverkan handlar enligt den vedertagna definitionen om aktiviteter genomförda av främmande makt eller klart fientliga aktörer (se till exempel MSB). Men när Vetenskapsradion i tisdags granskade en sluten Facebookgrupp med 200 kritiker av den svenska coronastrategin vars ton och metoder ”oroar experter” inom informationspåverkan gavs inga bevis på främmande makters inblandning. Inte heller på hot eller något annat uppsåt än det uppenbara: att kritisera och påverka den svenska coronastrategin och medie-bevakningen av den. Däremot ansågs det relevant att inleda med att den interna dialogen inom gruppen sker på engelska. Och att tonen inom denna slutna grupp är hård, till exempel sägs det att Sverige rasat ner i en moralisk avgrund.

Innan ni tänker tanken: Nej, jag har aldrig varit med i gruppen i fråga. Men jag undrar varför opinionsbildning från just detta håll antas vara ett hot mot – i stället för ett uttryck för – demokratin.

En pusselbit finner jag hos den expert på informationspåverkan som analyserat gruppen åt Sveriges Radio, Hanna Linderstål. Hon är även sammankallande i Rådet för psykologiskt försvar och ordförande för Psyopsförbundet, remissinstans för utredningen av en ny myndighet för att stärka vårt psykologiska försvar. Den som lanserades mitt i den första coronavågen, bland annat för att försvara den fria åsiktsbildningen (SOU 2020:29).

I remissvaret definierar Linderstål informationspåverkan påfallande brett: ”en typ av organiserad övertygande kommunikation”. När denna blir ”manipulativ, vilseledande och störande” bör den vara myndighetens angelägenhet. Men man ska inte behöva ”utröna vem som ligger bakom kampanjerna och narrativen”, sådant är ofta svårt att belägga. Inte heller bör man fokusera på påverkan av främmande makt. Myndigheten bör ges ett ”mer förutsättningslöst mandat” och fokusera även på ”inhemska aktörer”. Här föreslås alltså en myndighet som ska försvara oss mot exempelvis inhemsk information och opinion som stör, utan att behöva belägga någon otillbörlig påverkan. Men vem ska bestämma vad som är störande? En så bred definition av informationspåverkan vore farlig även i den mest självsäkra av demokratier. Och nu sätts den i händerna på ett land som redan är skärrat av omvärldens kritik och nitiskt bevakar Sverigebilden. Vad skriver de om oss där borta i England nu?

Den frågan får jag ofta. Tja, nu senast har det skrivits om hur Anders Tegnell i ett samtal med Boris Johnson kan ha påverkat den brittiska regeringen att inte införa de nedstängningar deras egna experter bad om i höstas, vilket ska ha lett till 1,3 miljoner extra smittade (Sunday Times 13/12-20). Jag skulle gissa att det påverkar Sverigebilden en del.

Men att vi själva skulle lyckas med att solka ned vårt rykte genom våra egna handlingar, företrädare och experter – utan illvillig informationspåverkan – verkar svårt för många att tänka sig. I Regeringskansliets planeringsunderlag för hösten 2020 finner jag rubriken ”Desinformation och andra hybridhot, samt Sverigebild”. Det handlar om det internationella intresset för Sverige och om risken för informationspåverkan från både stater och icke-statliga aktörer.

Oavsett hur det går i pandemin anses Sverige särskilt utsatt för sådana kampanjer. ”Det finns en risk att svensk relativ framgång kan sticka i ögonen på dem som haft en annorlunda strategi” och att till exempel ”alternativa förklaringsmodeller” därför accentueras av aktörer ”som syftar till att skada svensk trovärdighet” (nej, jag förstår inte heller logiken). Om

det i stället går illa för oss är risken för informationspåverkan också överhängande. Det kan finnas de som vill ”underblåsa tendenser till minskat förtroende för institutioner i Sverige och/eller för att ytterligare underminera Sveriges internationella ställning”.
Redan i sommarens planeringsunderlag befarade man att ”bilden av att Sverige haft en helt egen strategi” kunde exploateras för desinformation och att desinformation riskerade ”skada bilden av Sverige internationellt och skapa oro och förvirring inom Sverige”.
Under pandemin har oron blivit till något osvenskt, en parasit som främmande makter eller femtekolonnare för in i smyg för att bryta ned den närodlade tilliten.
Att ”dämpa oron” är också en av de fem punkter regeringen använder för att beskriva sin corona-strategi, som jag har skrivit om tidigare (DN 31/8-20).
Goda medborgare måste därför vara vaksamma på destabiliserande information. Varför inte gå Digitekets kurs som Statens Medieråd rekommenderar?
”Coronainfodemin – ett lackmustest på din motståndskraft mot falsk information” heter den.
Innan jag gjorde det hade jag ingen aning om att jag kunde vårda min ”informationshygien” genom att utsätta mig ”för färre tillfällen där man kritiskt behöver granska eller ta ställning till påståenden”.
Men nu vet jag. Bästa tipset: ”Välj ett par nyhetskällor, till exempel P1”.
Gina Gustavsson

13 ”Ett krav att forskare framför argument öppet och respektfullt”

Vi kräver att läkare och forskare träder fram öppet och framför sina argument respektfullt och med så väl underbyggda argument som möjligt. Vi motsätter oss bestämt att ”fake news” och konspirationsteorier sprids i det fördolda. Och det är oacceptabelt när forskare ägnar sig åt personangrepp på sociala medier, skriver 42 läkare och forskare.

DN. DEBATT 210214

I Sverige, landet utan ”lockdown”, utegångsförbud eller generellt krav på munskydd, är antalet dödsfall med covid-19 högre än i närliggande länder, men lägre än i många andra europeiska länder. Effekten av nedstängda samhällen, stängda skolor, testning etcetera debatteras och mängder av studier görs.

En datasökning i databasen Pubmed 10 februari 2021 med ”covid-19” som sökord gav som resultat 96 122 vetenskapliga publikationer på ett år. Ingen lär väl ha läst alla dessa och ingen sitter inne med sanningen om hur man ska bete sig, eller skulle ha betett sig för att på bästa sätt hindra de negativa följderna av pandemin.

Fortfarande har vi begränsad kunskap om hur negativa följder av åtgärder mot pandemin balanseras av vinster i form av minskad smittspridning och dödlighet.

Vissa forskare försöker göra en saklig bedömning baserat på forskningsresultat inom specificerade områden. En del framför i medierna åsikter för och emot Sveriges pandemihantering, då det ofta är fråga om just avvägningar. Detta är bra, då alla goda argument behöver komma fram. Några håller tyvärr ett mycket högt tonläge och drar sig inte för att utsätta forskarkollegor för påhopp. Det är då inte fråga om att kalla experter för talanglösa, utan att i mejl och sociala medier ägna sig åt smutskastning och regelrätta hot.

Detta kunde man kanske ta med viss ro, men under senare tid har vi sett hur konspirationsteorier och demagogi åstadkommit mycket farliga rörelser i USA som direkt hotat demokrati och riskerar livet på dem som står upp för öppenhet och sanning. Vi ser också hur hanteringen av covid-19 tas som intäkt för antidemokratiska aktiviteter i flera länder, där mänskliga fri- och rättigheter begränsas långt utöver vad pandemin berättigar till.

Sverige har en lång demokratisk tradition med meder som medverkat till en öppen fri diskussion. Argument ventileras, för och emot på ett sansat sätt. Detsamma gäller inom forskning, där man som forskare skolats att så objektivt som möjligt väga olika forskningsresultat, och sedan öppet i tidskrifter och möten försöka närma sig sanningen.

Tyvärr tycks coronapandemin ha satt normala mekanismer och regler för kommunikation ur spel. Hätska stämningar piskas upp, hat och hot sprids i sociala medier och tar sig allt grövre uttryck.

Vi kan i Läkartidningen (10/2) läsa om hur forskare tystas av trycket från massiva påhopp. En så kallad dold Facebookgrupp, vars verksamhet beskrivs av SR:s Vetenskapsradion sägs ägna sig åt spridning av obekräftade uppgifter och smutskastning. Vissa i gruppen uppges även driva tesen att människor som dött med covid-19 i Sverige i själva verket utsatts för medvetet folkmord och att ansvariga därför borde ställa inför rätta i internationell domstol. I gruppen rapporteras flera forskare ingå, som lyckats få tunga internationella tidskrifter att publicera artiklar där Sverige svartmålas.

Coronapandemin och dess hantering tål att och behöver diskuteras. Vilka positiva och negativa konsekvenser har olika åtgärder på kort och lång sikt? Vad säger vetenskapen (de 96 122 publikationerna?) Hur väger vi människoliv mot andra konsekvenser i Sverige, i västvärlden och i utvecklingsländer? Vad betyder åtgärderna för barn, ungdomar, kvinnor, män, unga och gamla?

Vi vet att en del människor saknar civilkurage, och vi kan inte förvänta oss att alla debattörer ska våga sig fram från anonymitetens gömslen.

Yttrandefriheten väger givetvis tungt och vem som helst må ha rätten att ingå i slutna Facebook-grupper men som läkare och forskare själva anser vi att:

1 Det är ett krav att i varje fall läkare och forskare träder fram öppet och framför sina argument, respektfullt och med så väl underbyggda argument som möjligt. Vi motsätter oss bestämt att fake news och konspirationsteorier sprids i det fördolda.

2 Journalisters arbete med att avslöja hur dolda Facebook- grupper, eller andra ”trollfabriker” försöker skapa konflikter, underminera vetenskap eller svartmåla och smutskasta dem som inte har ”rätt åsikt” förtjänar stöd.

3 Det är oacceptabelt när forskare ägnar sig åt personangrepp i sociala medier. Våra lärosäten, akademier och institutioner behöver se över sina etiska riktlinjer och hur dessa följs. Vi alla behöver fundera på hur ett akademiskt samtal ska föras.

4 Antidemokratiska rörelser behöver motverkas kraftfullt. Mass- hysteri och demagogi kan, som historien visar, få katastrofala följder.

Kjell Asplund, professor emeritus i medicin, Umeå universitet
Margareta Bachrack Lindström, bitr professor i omvårdnad, prorektor Linköpings universitet
Staffan Bergström, professor emeritus i Internationell hälsa, Karolinska institutet
Bryndis Birnir, professor i fysiologi, Uppsala universitet
Stefan Björklund, professor i medicinsk kemi och biofysik, Umeå universitet
Maria Bradley, professor i dermatovenereologi, Karolinska institutet
Sven Bremberg, docent i social-medicin, Karolinska institutet
Anders Ekbom, professor epidemiologi, Karolinska institutet
Lisa Ekselius, professor och över-läkare i psykiatri, Uppsala universitet
Tomas Faresjö, professor i samhällsmedicin, Linköpings universitet
Orvar Finnström, fd professor och överläkare i neonatologi, , Linköpings universitet

Martin Garwicz, professor i integrativ neurofysiologi, Lunds universitet
Bengt Gerdin, professor emeritus i intensiv-och brännskadevård, Uppsala universitet
Martin Gullberg, professor i molekylärbiologi, Umeå universitet
Kerstin Hagenfeldt, professor emeritus i obstetrik-gynekologi, Karolinska institutet
Jonas Halfvarson, professor och överläkare i gastroenterologi, Örebro Universitet
Markus Heilig, professor i psykiatri, Linköpings universitet
Dan Holmberg, professor i immunologi, Lunds universitet
Lars Irestedt, docent i anestesiologi och Intensivvård , fd verksamhetschef Karolinska sjukhuset
Olle Korsgren, professor och överläkare i transplantationsimmunologi, fd ordf akademiska senaten, Uppsala universitet
Mikael Landen, professor i psykiatri, Göteborgs universitet
Åke Lernmark, seniorprofessor i experimentell diabetes, Lunds universitet
Johnny Ludvigsson, senior professor och överläkare i pediatrik, Linköpings universitet
Ola Nilsson, professor och över-läkare i pediatrik, Örebro Universitet
Peter M Nilsson, professor och överläkare i klinisk kardiovaskulär forskning, Lunds universitet
Åsa Nilsonne, professor emeritus i psykiatri, Karolinska institutet
Lennart Persson, professor i neurokirurgi, Uppsala universitet
Nina Rehnqvist-Ahlberg, professor emeritus i kardiologi, Karolinska institutet
Katrine Riklund, professor i diagnostisk radiologi, prorektor, Umeå universitet
Annika Rosengren, professor i medicin, Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet
Stellan Sandler, professor i medicinsk cellbiologi, fd vicerektor, Uppsala universitet
Anna Strömberg, professor i omvårdnad, prodekanus, Medicinska fakulteten, Linköpings universitet

Carl-Göran Svedin, professor i barn- och ungdomspsykiatri, Stockholm
Johan D Söderholm, professor och överläkare i kirurgi, fd dekanus, medicinska fakulteten, Linköping
Eva Tiensuu Janson, professor i medicin, stf vice-rektor vetenskapsområdet medicin och farmaci, Uppsala
Toomas Timpka, professor i socialmedicin, Linköpings universitet
Anders Vahlquist, professor emeritus i dermatologi, Uppsala universitet
Gunilla Westermark, professor i medicinsk cellbiologi, Uppsala universitet
Per Westermark, professor emeritus i patologi, Uppsala universitet
Lars Vikinge, fd lektor i etik, Linköpings universitet
Eva Vingård, professor emeritus, arbets- och miljömedicin, Uppsala universitet
Mia von Euler, professor i neurologi, dekanus fakulteten för medicin och hälsa, Örebro universitet

13 Sen registrering i riket ger oklara vaccinsiffror

Ligger närmare 90 000 doser covidvaccin oanvända i Sverige? Den bilden kan man få av officiell statistik, men ändå vittnar regioner om att allt går åt snabbt. Den nationella registreringen ligger så långt efter att det saknas en samlad bild av om tempot hålls i hela landet.

Det har nu gått sju veckor sedan den första dosen covidvaccin gavs i Sverige. Varje utförd vaccinering ska enligt lag rapporteras till det nationella vaccinationsregistret. Folkhälsomyndigheten, som driver registret, rapporterar sedan en tid flera gånger i veckan hur många av doserna som har kommit till användning, en siffra som också ofta lyfts fram i jämförelser med andra länder. Det är också denna

statistik som presenteras på Folkhälsomyndighetens direktsända pressträffar.
Men statistiken kan, troligtvis felaktigt, ge bilden av att det ligger ett mycket stort antal doser oanvända. Fram till förra veckan, vecka 5, hade 519 900 vaccindoser levererats. På torsdagen denna vecka visade vaccinregistret 432 900 använda doser. Stämmer siffrorna skulle det alltså finnas 87 000 oanvända doser covidvaccin i Sverige. Då har vi inte räknat med denna veckas leverans som har varit planerad till ytterligare 171 500 doser.
Det bör också tilläggas att Folkhälsomyndigheten fram till vecka 4 räknade med att Pfizers vaccinflaskor innehöll fem doser, inte med den ”extrados” som går att använda.
Men att det skulle röra sig om ett stort lager oanvänt vaccin verkar ingen tro. Däremot kan varken Folkhälsomyndigheten, regionerna eller deras samarbetsorgan berätta exakt hur stort det verkliga antalet utförda vaccinationer är. Klart är att det åtminstone till en del beror på eftersläpning i rapporteringen.
Flera regioner beslutade tidigt att spara doser, för att vara säkra på att kunna ge en andra dos till de som har fått sin första. Folkhälsomyndigheten avrådde dock från detta och i dag sparas det mindre.
Inom kort väntas leveranserna av vaccin öka kraftigt. Om två veckor ska mer än 250 000 doser ankomma, alltså mer än dubbelt så många som i förra veckan. Detta alltså samtidigt som rapporteringen av dagens lägre vaccinationstakt släpar efter.
Enligt Sveriges kommuner och regioner, SKR, beror eftersläpningen i stor utsträckning på att många vaccinationer inom äldreomsorgen rapporterats manuellt.
– Den datan läggs in för hand efteråt. Det är inte alltid så att man har med sig digitala redskap ut för dokumentation, säger Emma Spak, chef för SKR:s hälso- och sjukvårdssektion.
Har du någon bild av hur stor eftersläpningen är?
– Det är jättesvårt att säga. Då måste man ha en bild för varje enskilt boende eller varje enskild kommun. Och även om alla regioner är uppkopplade och levererar data till registret är det inte säkert att alla

vårdenheter gör det löpande. De kanske gör det i bulk senare.
Om vaccinationen verkligen skulle vara långsam i Sverige, skulle vi ens upptäcka det när statistiken inte är tillförlitlig?
– Det är svårt att dra slutsatser av statistiken. Det finns också en naturlig lagg i och med att det som levererades en viss vecka kan komma att användas först veckan efter. Men regionerna vaccinerar fullt ut, det vet vi. Det finns ingen region som i nuläget sitter på hälften av doserna eller som håller ett medvetet lågt tempo, säger Emma Spak.
Region Västernorrland sticker ut i statistiken. Enligt Folkhälsomyndigheten fick regionen 15 200 doser till och med vecka 4. Fram till och med veckan efter – den senaste statistiken – hade sammanlagt 8 900 doser utnyttjats.
Statistiken antyder med andra ord att en stor del av doserna inte använts, men så är inte fallet, enligt regionen. Ett problem är att regionen först nu fått sitt nya journalsystem för vaccinationer på plats.
– Vi har vaccinerat upp alla doser vi fått, men vi har manuellt rapporterat in dos för dos – person för person. Det tar tid eftersom det är så många, säger vaccinsamordnaren Karin Sellgren vid Region Västernorrland.
Enligt Folkhälsomyndigheten kan flera orsaker ligga bakom skillnaden mellan antal levererade doser och rapporterat använda. Doser kan vara i omlopp och har inte hunnit fram till vårdgivaren. De kan ha givits men inte registrerats. Det kan också finnas ett visst spill. ”Några regioner har inte haft en helt komplett inrapportering”, skriver Anna Wetterqvist, pressekreterare på Folkhälsomyndigheten, i ett mejl.
Vaccinationsregistret är i grunden inte tänkt för den typ av jämförelser som nu efterfrågas, enligt Emma Spak vid SKR:
– Det har aldrig tidigare funnits ett sådant suktande efter den här typen av ögonblicklig data över vaccinationsarbetet. Vaccinationsregistret med överföringar är normalt något vi använder för att följa barnvaccinationsprogrammen över tid. Nu under pandemin finns ett helt annat tryck och önskemål från

befolkningen. Det innebär dock att de där ögonblicksbilderna riskerar att bli övertolkade.
Socialminister Lena Hallengren (S) skriver i en kommentar till DN att det ”är viktigt att rapporteringen gällande vaccinationerna fungerar effektivt så att berörda myndigheter och regeringen kan följa arbetet”. Hon skriver vidare att - eftersläpningen från enstaka journalsystem gör att ”det faktiska antalet vaccinerade är något högre än vad som rapporteras på Folkhälsomyndighetens hemsida”.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se

FAKTA. NATIONELLA VACCINATIONSREGISTRET

Det nationella vaccinationsregistret är ett system för att följa upp effekten av nationella vaccinationsprogram.

I registret rapporterar regionerna till exempel datum för vaccinationen, den vaccinerades personnummer, vilket vaccin som använts, dess batchnummer, och så vidare.

Rapporteringen är obligatorisk. Enligt lagen måste vårdgivare rapportera alla vaccinationer som ges inom det allmänna vaccinationsprogrammet för barn samt vaccinationer mot covid-19.

Källa: Folkhälsomyndigheten

13 Ny förlängning av alkoholförbudet

Förbudet mot att servera alkohol efter klockan 20 förlängs och ska gälla till den 28 februari.
Från den 1 mars ska krogarna sedan få servera alkohol fram till klockan 22, vilket gäller fram till och med den 11 april, meddelar regeringen i ett pressmeddelande.
Förlängningen motiveras av att smittspridningen fortfarande är hög och att de virusmutationer som sprids innebär en ökad risk.
Förbudet kan komma att förlängas ytterligare om smittläget inte förbättras. Om situationen förbättras påtagligt kan förordningen däremot upphöra att gälla tidigare än vad som nu beslutats, enligt regeringen.
TT

13 Barns rätt till trygg uppväxt ska stärkas

Regeringen presenterade på fredagen lagförslag som ska stärka barns rätt till en trygg uppväxt och hemmiljö.
– Det är avgörande att vi som samhälle har barnen i fokus, säger jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP).
I en lagrådsremiss lämnade regeringen på fredagen förslag på lagändringar som ska stärka barnets rätt i vårdnadsprocessen och öka skyddet för barn som riskerar att fara illa.
– Vi förstärker skrivningarna kring att barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad och boende och umgänge. I dag har vi också beslutat om flera åtgärder som ska minska risken för långvariga tvister mellan föräldrar som kan skada barnet, säger justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S).

Bland annat föreslås att barnets rätt att ta del av information och att själv komma till tals blir tydligare. Föräldrar som inleder en tvist om barnet ska också behöva delta i samtal med socialnämnden innan de kan vända sig till domstol. Socialnämnden ska även få rätt att höra ett barn utan att vårdnadshavaren samtycker och är närvarande.

Regeringen föreslår också att det ska gå att utse en tillfällig vårdnadshavare i fall där det förekommit dödligt våld inom en familj. En gräns på fyra månader föreslås också för utredningar i frågor som rör vårdnad, boende eller umgänge.

Efter DN:s uppmärksammade granskning av fallet Lilla Hjärtat förra året tillsätter också regeringen en utredning som ska se över bestämmelser i föräldrabalken frågor om vårdnadsöverflyttning och adoption när barn placeras i familjehem.

I fall då ett barn är placerat i familjehem och där de biologiska föräldrarna vill ha tillbaka vårdnaden vill regeringen att fokuset ska flyttas från föräldrarnas rättigheter till vad som är bäst för barnet.

– Vi vill titta på hur vi kan göra det enklare för barnet att stanna i den trygga miljö där det vuxit upp, säger jämställdhetsminister Märta Stenevi.

Utredningen ska också se över behovet av lagändringar som säkerställer att barn inte mot sin vilja behöver träffa en förälder som utsatt barnet för våld.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

13 Byte av elbolag kan gynna plånboken

Den kalla vintern gör att både elanvändningen och priserna ökat. Genom att byta elbolag finns pengar att spara.

Årets stränga vinter har drivit upp priserna för el över hela landet. I norra Sverige var börspriset, det som elhandlarna köper in elen för, mer än dubbelt så dyrt i januari som i december.

Elpriserna kan skilja sig stort både mellan elbolag och för olika avtalstyper. Den som tecknat ett längre avtal med fast elpris behöver inte oroa sig när priset som nu är högt.

På jämförelsesajterna listas just nu erbjudanden om avtal med rörligt elpris på mellan 65 och 108 öre per kWh, beroende på elbolag. Det finns även kampanjer som erbjuder ännu lägre priser. För en genomsnittlig villa med en förbrukning på 20 000 kWh per år blir det en skillnad på 8 600 kr per år mellan de billigaste och dyraste avtalen.

För avtal med fast pris går det att hitta erbjudanden så lågt som 38 öre per kWh. Men det är inte alltid självklart rätt beslut att byta från rörligt till fast avtal.

– Vårt råd är att titta noggrant på den egna ekonomin och utgå från den egna plånboken. Under hela 2020 såg vi i stället rekordlåga priser, då var de med rörligt avtal vinnare, säger Thomas Björkström som är vd på Konsumenternas energimarknadsbyrå.

Bytet av elbolag innebär att det tidigare avtalet sägs upp. Det görs antingen av konsumenten själv eller av det nya elbolaget.

– Det viktigaste är att titta på det nuvarande avtalet, vilken bindningstid och uppsägningstid som finns. Man riskerar en lösenavgift om man bryter i förtid, säger Thomas Björkström.

Konsumenternas energimarknadsbyrå tar även emot klagomål från konsumenter som är missnöjda med sitt elbolag. Även om elpriserna är höga just nu, finns det anledning att inte stressa med bytet av elbolag.

– Ta det lugnt, sitt ner i lugn och ro framför datorn och se över alternativen. Det är också viktigt att undersöka

vilka bolag som får mycket klagomål, säger Thomas Björkström.
– Man ska inte känna att man behöver nappa på första bästa erbjudande.
Förutom fasta och rörliga priser erbjuder vissa elbolag en kombination av dessa, men det finns även möjlighet att teckna avtal med pris per timme. Elpriset kommer då att skilja sig beroende på vilken tid på dygnet som elen förbrukas. Ett timavtal är dock inte för alla.
– Man måste flytta stora delar av sin elförbrukning till de billigare timmarna. Det räcker inte med att ladda telefonen på natten, säger Thomas Björkström.
Marknaden för elhandel bygger på en öppen handel via börsen Nord Pool, där de som producerar el säljer denna till elbolagen som i sin tur säljer den vidare till konsumenterna. Elpriset som sätts genom handeln på Nord Pool är det som elbolagen behöver betala för elen och påverkar därigenom det pris som slutanvändaren får betala på sin elräkning.
Elpriserna skiljer sig beroende på var i landet som avtalet tecknas. De fyra elprisområdena som landet är indelat i prissätts var för sig. Elprisområdena har som syfte att tydliggöra skillnaden mellan var elen produceras och var den konsumeras, samt att uppmuntra till lokal elproduktion och investeringar i stamnätet.

Erik Karlberg
erik.karlberg@dn.se

FAKTA. MÅNADSMEDELVÄRDEN PÅ ELBÖRSEN

Elområde 1 och 2 (Luleå/Sundsvall)

Januari 2021: 45,1 öre per kWh
December 2020: 18,4 öre per kWh

Elområde 3 (Stockholm)

Januari 2021: 49,1 öre per kWh
December 2020: 31,6 öre per kWh

Elområde 4 (Malmö)

Januari 2021: 50,2 öre per kWh
December 2020: 38 öre per kWh
Priserna är det genomsnittliga börspriset för el under en månad och utgör bara en del av vad konsumenten betalar till sitt elbolag.

Källa: Konsumenternas Energimarknadsbyrå

Så använder stockholmarna den digitala vården

Källa: Region Stockholm. Grafik: DN.

Andel av invånarna i Stockholm i olika åldrar som har gjort minst ett digitalt läkarbesök

Procent och ålder, 2016–2018. Avser utomregionalt digitalt vårdbesök.

2016 2017 2018

Antal vårdbesök totalt

Stockholm, 2018.

Svenskfödda konsumerar mer digital vård

Procent, 2018.

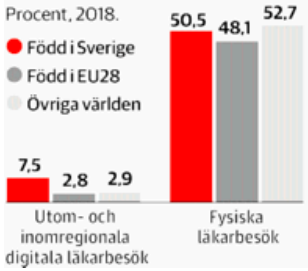

Inkomsten spelar in vid valet av vårdform

Procent, 2018.

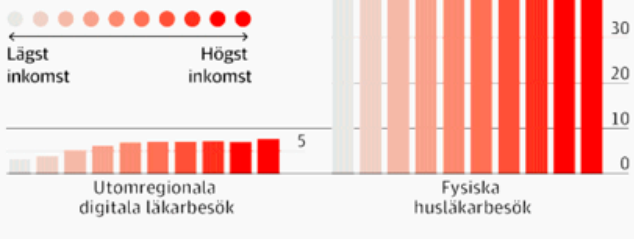

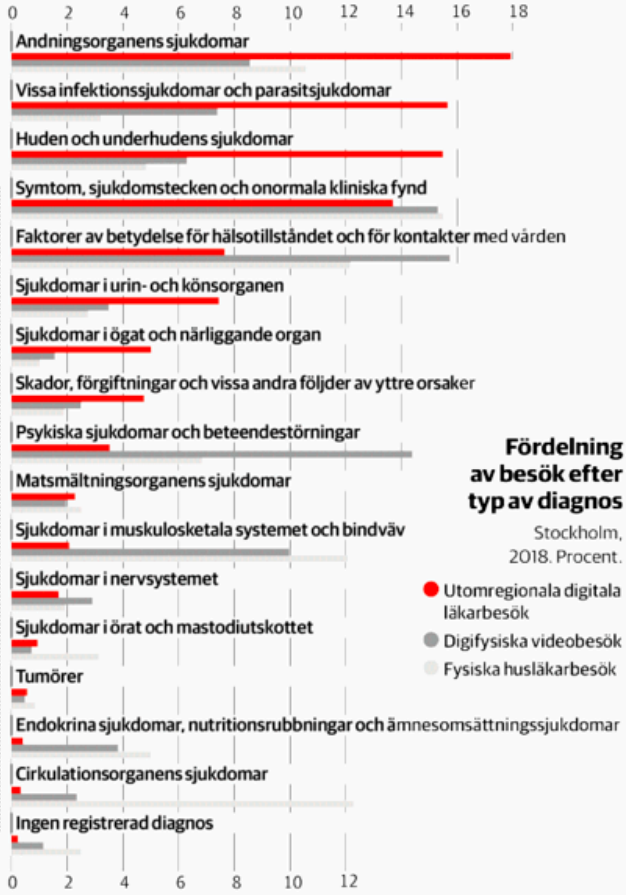

Fördelning av besök efter typ av diagnos

Stockholm, 2018. Procent.

Utomregionala digitala läkarbesök
Digifysiska videobesök
Fysiska husläkarbesök

13 ”Risk att vården styrs till grupper med mindre behov”

Unga, svenskfödda och högutbildade är överrepresenterade bland stockholmare som söker vård digitalt. Äldre, lågutbildade och utrikesfödda är underrepresenterade, visar en ny rapport från Region Stockholm.

De digitala vårdbesöken ökar och de kommande åren fortsätter satsningen på digitaliseringen, vilket även märks i Region Stockholms budget.

När forskare från Centrum för hälsoekonomi, informatik och sjukvårdsforskning tittat på konsumtionen av digitala vårdbesök är skillnaderna slående mellan användare av fysisk respektive digital vård när det gäller åldersgrupper, utbildning och inkomst.

– Vid de fysiska besöken i primärvården har vi ofta en övervikt av lågutbildade och låginkomsttagare. Här är det tvärtom. Det är högutbildade som utnyttjar digital vård i högre utsträckning. Och framför allt utnyttjar yngre och medelålders den här vårdformen betydligt mer än de äldre, säger Clas Rehnberg, professor i hälsoekonomi vid Karolinska institutet och chef på - Centrum för hälsoekonomi.

Under 2018 gjordes över 3 miljoner fysiska vårdbesök i regionen, jämfört med drygt 200 000 hos nätläkarna, som bokförs hos regionen som utomlänsbesök. Undersökningen omfattar alla som var bosatta i Stockholm under perioden 2016–2018. Deras fysiska och digifysiska besök i primärvården och digitala vårdbesök har samkörts med individdata från Statistiska centralbyrån (SCB) vilket gör att underlaget är heltäckande.

– Det är möjligt att skillnaderna kommer att minska, men det finns en risk att vården styrs över till grupper som inte har lika stora vårdbehov som högutbildade, yngre och medelålders.

De yngsta patienterna konsumerar mest digital vård, enligt rapporten. Och motsatt när det gäller äldre personer. Fyra av fem i åldrarna 75–80 år har gjort ett

fysiskt läkarbesök det senaste året. Bara en liten andel i åldrarna 65 år och över har gjort ett digitalt läkarbesök hos någon av vårdapparna – mindre än 5 procent.
Den mest typiska patienten är en ettåring, och över 20 procent i åldersgruppen har gjort minst ett digitalt läkarbesök mellan 2016 och 2018. Vid 18 års ålder minskar antalet vårdbesök drastiskt. Där går också en gräns för när vården i regionen slutar att vara avgiftsfri.
– Det kan vara så att föräldrar ofta söker vård för sina små barn digitalt, och då exempelvis visar upp utslag i mobilen. Men barn är ju även avgiftsbefriade vid fysiska besök. En skillnad är att med ett digitalt besök så slipper du tidsåtgången med att boka tid, och ta dig till vårdcentralen.
Personer födda utomlands, och i synnerhet utanför EU, är klart underrepresenterade bland dem som söker vård digitalt.
Rapporten visar stor variation i typiska diagnoser mellan olika vårdformer. De vanligaste diagnoserna för den som sökt vård hos de digitala vårdapparna är akuta infektioner i de övre luftvägarna, som stod för 13 procent av vårdkontakterna 2018. Motsvarande siffra för de fysiska läkarbesöken på vårdcentralen var 6 procent.
– Det är väl så att vissa diagnoser lämpar sig bättre för att söka digitalt.
Framför allt, konstaterar forskarna, är det åkommor som inte kräver en fysisk undersökning. Vissa kroniska besvär är samtidigt mer förknippade med att söka vård digitalt som astma/KOL och depression, medan personer med diabetes och hjärtsvikt är mindre benägna att söka digital vård.
Tillgängligheten är en av den digitala vårdens fördelar. När forskarna undersökt vilka tider på dygnet som vården konsumeras visar det sig att fysiska besök har en kraftig nedgång vid lunchtid och efter kontorstid trappas de ner rejält. Digitala besök har en jämnare fördelning på eftermiddagen och kväll.
Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska vård ges på lika villkor och den med störst behov ska får vård först.
Clas Rehnberg säger att tendenserna att den digitala vården inte når vissa grupper är densamma som noterats inom andra områden, som banktjänster och

andra samhällstjänster som alltmer kräver tillgång till bankid och datorvana.
– Det är väldigt viktigt för våra beslutsfattare att se hur man kan utveckla den här vården så att den når patientgrupper som äldre och låginkomsttagare.
Kan man utifrån den här rapporten säga att de digitala tjänsterna träffar vårdbehoven i befolkningen?
– Nej, det här indikerar snarare att den digitala vården i större utsträckning än den fysiska är inriktad på grupper med lägre vårdbehov. Sedan finns det naturligtvis en orsak till att man söker vård digitalt.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Om undersökningen

Forskarna på Centrum för hälsoekonomi, informatik och sjukvårdsforskning har undersökt vilka grupper i Stockholm som använder digital vård.
Undersökningen gäller åren 2016 till 2018, och forskningsuppdraget hör samman med den ökade satsningen på digital vård, som är tydlig i regionens budget för 2021.
Alla invånare som var bosatta i Region Stockholm ingår i materialet, och deras fysiska och digitala vårdbesök i primärvården från regionens egen databas har samkörts med data över de digitala utomlänsbesöken från Region Jönköping och individdata från SCB.
Källa: Centrum för hälsoekonomi, informatik och sjukvårdsforskning i Region Stockholm

13 400 000 färre doser än väntat

Förseningar i vaccinleveranserna gör att region Stockholm väntas få omkring 400 000 färre doser än väntat i februari.
Nu uppmanar regionen myndigheterna att sätta hårdare press på läkemedelsbolagen.
Enligt tidiga prognoser i december ifjol skulle region Stockholm få 567 000 vaccindoser under februari månad.
Men läkemedelsbolagens förseningar gör att antalet skruvats ned till 149 000 doser – en minskning med 74 procent, skriver regionen i ett pressmeddelande.
Det exakta utfallet är osäkert.
– De här minskningarna av leveranserna gör det naturligtvis svårt för våra vaccinatörer att organisera sig och bemanna upp korrekt. Det påverkar naturligtvis också förtroendet för kommande prognoser och därmed skapas oklarheter för kommande månaders vaccinationer, säger vaccinsamordnare Magnus Thyberg i pressmeddelandet.
Nu uppmanar regionen myndigheterna att driva på läkemedelsföretagen för att få tydligare besked om leveranserna. Regionen kräver mer stabila förutsättningar för att kunna planera vaccinationerna.
– För min del är det väldigt frustrerande att inte kunna lämna klara besked till de som nu står på tur att få sitt vaccin. Invånarna har rätt att veta mer om tidplanen, men när förutsättningarna förändras så här kraftfullt är det väldigt svårt att prata om annat än förhoppningar och preliminära planer, säger Magnus Thyberg.
På torsdagen höll regeringen en pressträff angående vaccineringen i landet. Då menade socialminister Lena Hallengren att Sverige trots förseningarna fortfarande kan nå målet att vaccinera hela den vuxna befolkningen till halvårsskiftet.
Vaccinsamordnare Richard Bergström kallade förseningarna ”otroligt störande och irriterande”. Särskilt då både Pfizer/Biontech och Moderna planerat för neddragningar i produktionen utan att ge EU-

kommissionen information om när och i vilken omfattning.
– Det faktum att företagen varit väldigt dåliga på att förvarna har lett till stora bekymmer. Det har de fått höra och de har lovat bättring, sade Richard Bergström på torsdagen.
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

13 Fem till sjukhus efter brand i radhuslänga

Två vuxna och tre barn fördes till sjukhus efter en brand i en radhuslänga i Älta på fredagsmorgonen.
– Alla lägenheter i längan är utrymda. Det rör sig om 21 personer totalt, säger Micael Jansson, operativ chef vid Södertörns brandförsvar.
Räddningstjänsten fick larm om branden vid 05.30-tiden. Lågorna hade då tagit fart i mittenhuset i en länga med nio radhus.
– Två vuxna och tre barn befann sig i lägenheten. Alla har förts till sjukhus med okänt skadeläge, säger Micael Jansson.
Vid 13-tiden på fredagen uppgav polisen att de fem personerna kontrollerades för eventuella rökskador.

Branden spred sig till en av de närliggande lägenheterna samt vinden i bostaden. Därför valde räddningstjänsten att evakuera samtliga boende i radhuslängan.
– Alla som bor där är förda i säkerhet, säger Micael Jansson.
Sammanlagt nio hushåll evakuerades.
För att begränsa branden har räddningstjänsten lyft bort ett av husens plåttak.
– Nu har vi fått en kranbil på plats. Vi försöker lyfta plåttaket och se till att lågorna inte sprider sig i krypinet på vinden, säger Ander Hägglund, operativ chef.
En förundersökning gällande allmänfarlig vårdslöshet har inletts.
Släckningsarbetet pågick in på fredagseftermiddagen. Vid 12-tiden skalade räddningstjänsten ned insatsen.
Larmet om branden inkom klockan 05.30 på fredagsmorgonen. Sammanlagt nio hushåll evakuerades.
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

14 KD-kravet på Ebba Busch: Ta inte hustvisten till rätten

Kan drömmen om ett hus stå i vägen för drömmen om att få regera? Oron växer i Kristdemokraterna när partiledarens tvist mot en 81-åring nått domstol.
Ebba Busch avråddes enligt DN:s källor av partikamrater från att driva tvisten om ett fallfärdigt hus vidare.
– Varför skulle jag backa när vi har varit överens och jag har gjort allting rätt, säger KD-ledaren.
Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch och hennes man Niklas Thor ansöker om skilsmässa i december 2019. Makarna har under äktenskapet bott i Marielund vid sjön Trehörningen utanför Uppsala.
Hus är sällan till salu i det pittoreska området men Ebba Busch vet att ett av dem, i samma område som

Niklas Thors hus, står tomt. Det är fallfärdigt och tomten är överväxt. Ägaren är en 81-årig man.
Den 20 augusti 2020 skriver Ebba Busch och 81-åringen köpekontrakt. Busch har lovat att bevara och renovera huset, dessutom behöver tomten röjas ordentligt. Priset sätts därför, enligt Busch, något under mäklarens värdering.
Därefter efter ångrar sig 81-åringen.
Hans ombud säger att priset var för lågt och att mannen var pressad och har minnesproblem. Ebba Busch säger att det är personer i säljarens närhet som vill förhindra försäljningen. Hon kallar in en advokat. Och det som börjar med en privat bostadsaffär ska snart visa sig få stora konsekvenser.
– Politiker i en rättegång, det är inte roligt, hur rätt de än har, säger riksdagsledamoten Tuve Skånberg (KD).
○ ○ ○
De kallade det Ebba-effekten. Månaderna före valet till Europaparlamentet i maj 2019 var partiledarens genomslag så stort att partistrategernas enda bekymmer var om hon riskerade att stjäla för mycket uppmärksamhet från KD:s faktiska EU-kandidater.
Partiet tycktes gå mot ett rekordval och ett betydligt högre resultat än i riksdagsvalet året innan.
Men bara några dagar före valdagen publicerade DN en granskning av journalisten Sigrid Melchior som visade hur KD:s Europaparlamentariker Lars Adaktusson röstat emot abort 22 gånger. Både KD och Adaktusson framhärdade i att man stod bakom svensk abortlagstiftning, men partiet backade ändå kraftig i valet.
”Debatten kring abortfrågan under valrörelsens sista vecka skapade ett betydande väljartapp”, står det i partiets valanalys.
Nästan två år senare har Kristdemokraterna fortfarande inte återhämtat sig i opinionen.
Från en toppnotering på 12 procent i DN/Ipsos mätning i maj 2019 har partiet sjunkit till att ligga parkerat på 5 procent, strax över riksdagsspärren, i de tre senaste mätningarna. Även förtroendet för Ebba Busch personligen har drabbats. Hon var i maj 2019 den mest populära partiledaren av alla enligt Novus mätningar. I januari 2021 har förtroendet sjunkit från

36 till 24 procent och placerat henne på en femteplats bland partiledarna.
Pandemiåret 2020 innebar inte heller någon ljusning för Kristdemokraterna.
– Det är svårt som litet parti att nå fram under en kris. Enda sättet att öka är positiv uppmärksamhet och det är svårt att generera själv, säger Tuve Skånberg (KD).
Frågan är vilken betydelse partiledarens eget agerande har haft. Finns det en negativ Ebba-effekt?
I början av oktober framkom att partiledaren hade varit på privata födelsedagsfester under pandemin, bilderna där hon dansade och kramades publicerades i bland annat Aftonbladet.
Dagen därpå publicerade Expressen sin första artikel om partiledarens fastighetstvist.
○ ○ ○
Samma dag som frågorna om husaffären kommer från Expressens reporter Leif Brännström ber flera personer nära Ebba Busch henne att släppa huset. Rådet kommer både från högt uppsatta kristdemokrater och andra personer i hennes krets, enligt uppgift till DN.
– Flera av Ebbas närmaste förklarade för henne att det här är en affär som skadar dig, som skadar partiet. Om man läser intervjun hon sedan gjorde med Expressen så kan man se att hon i början tog till sig av det. Hon säger att hon inte kommer att genomföra affären om 81-åringen verkligen inte vill, säger en källa med insyn.
Under hösten görs flera försök att få Ebba Busch att släppa husaffären. Förgäves.
– Hon ger sig aldrig, backar aldrig. Det är en helt enastående förmåga men också en nyckel i detta. Hon har aldrig förlorat och tänker aldrig förlora, säger källan.
Samtidigt finns det inom Kristdemokraterna en stor förståelse för partiledarens situation.
– Alla behöver en bostad. Om hon vinner tror jag det här glöms bort relativt snabbt. Om hon förlorar däremot tror jag det kan göra stor skada hos partiet, säger en högt uppsatt kristdemokrat.
Mia Frisk, regionråd i Jönköping och ledamot i partistyrelsen säger att hon inte vet hur stor betydelse partiledarens privatliv kan få i opinionen.

– Men det påverkar ju alltid när man som förtroendevald uppfattas inte leva som man lär. Då tänker jag också på statsråd som varit ute och handlat, eller generaldirektörer som åker på solsemester. Allt sånt påverkar förtroendet för alla politiker.
Flera kristdemokrater som DN pratat med uttrycker frustration över att politiska motståndare använder partiledarens privatliv för att kritisera partiet.
– De säger att hon ”hon ljuger” och ”hon är hård”. Jag tycker Ebba har kommit in i vårt parti med ny energi, självförtroende och glädje. Sen att saker händer i ens privata liv, det är media också intresserade av. Det får hon själv dra slutsatserna av, säger Birgitta Sacrédeus som är regionråd i Dalarna och ersättare i partistyrelsen.
– Vi vet ju att en del media inte är seriösa utan är mer sensationslystna, och hon har ju blivit en känd person i Sverige. Hon är en kändis helt enkelt, kanske mer än många andra partiledare.
○ ○ ○
Kristdemokraternas partiledare träffar DN i ett av riksdagens luftiga, opersonliga konferensrum. Men den som följer Ebba Busch på Instagram vet att dagen började med möten i träningskläder och gårdagens smink – hon har i ett videoklipp skojat om sina ”knarkögon”. Ebba Busch har ett personligt tilltal i sociala medier, det är lika mycket bilder från mammalivet på landet som från presskonferenser och möten med statsministern.
Men på sistone har hon svårt att göra politiska inlägg utan att bemötas av hårda ord om hur hon utnyttjar en 81-årig man.
– Det är klart att jag är den första att beklaga när det blir skriverier om annat än det som skulle kunna vara avgörande för Sverige. Men varför skulle jag backa när vi har varit överens och jag har gjort allting rätt, säger Ebba Busch.
Hon säger att hon inte ska vara rättslös bara för att hon är politiker.
– Jag kommer inte att bidra till en situation där människor för sin egen vinnings skull tillåts omyndigförklara en person som jag har lärt känna och som jag har stor respekt för och som jag har köpt ett hus av.

Vad betyder huset för dig?
– Möjligheten till ett tryggt hem för mina barn och mig.
Ebba Busch säger att hon har försökt nå någon typ av förlikning, men att motparten vägrat mötas och att hon i stället hotats med smutskastning i medier av personer i säljarens närhet.
– De har hotat använda min offentlighet för att inom citationstecken hänga ut mig i media, försöka få mig att framstå i dålig dager, i syfte att avstå något som jag har köpt i schyst uppgörelse med en man som har velat sälja sitt hus till mig.
Oavsett skuldfrågan, hade det inte ändå varit bättre för partiet att backa?
– Då skulle jag backa endast för att man hotar mig. Då vet ju alla sen att ja, det är så man kan agera med en makthavare. Då kan man agera så i andra sammanhang också. En del säger ”varför lämnar hon inte bara?” men det är jättemycket praktiskt som behöver lösas och då behöver man ses och göra det. Det har man inte varit beredd att göra och då lämnades jag utan något annat alternativ än en stämningsansökan så en domare får hjälpa oss att försöka lösa ut det här.
Ebba Busch säger att hon gav sig in i politiken för att ingen ska behöva bli omyndigförklarad bara för att den är gammal, och att hon navigerar efter den frågan både politiskt och privat.
– Jag har inte tänkt låta andras ekonomiska intressen och försök till att omyndigförklara honom vara det avgörande här, så behandlar man inte en äldre man. Jag har inte tänkt lämna honom i sticket.
Den 2 mars ska Ebba Busch möta den 81-årige mannen i rätten för en muntlig förberedelse. DN har sökt mannen, hans juridiska ombud Johann Binninge tillbakavisar partiledarens påståenden om att hon hotats med att hängas ut i medierna om hon inte backar från tvisten.
– Det är någonting som hon har framfört och inget jag kan bemöta. Självklart blir det en massmedial uppmärksamhet eftersom det är en partiledare som är involverad i det här. Det borde hon ha förstått själv från början. Det är absolut ingenting som vi har iscensatt, säger han.

○ ○ ○
Ebba Busch har betydligt högre förtroendesiffror än sitt parti. Statsvetaren Jenny Madestam på Södertörns högskola tror att det kan ha både negativ och positiv betydelse för KD när partiledarens privatliv granskas och kritiseras.
– Partiet vet att hon attraherar andra grupper, yngre kvinnor och så vidare, vilket kan göra att man har större tålamod med sin partiledare, säger Jenny Madestam.
– Men eftersom hon har ett högt förtroende kan raset bli desto tuffare hos allmänheten. Hittills har jag inte uppfattat att väljarna tycker att den här affären är ett jätteproblem, men ser man att förtroendet för både henne och partiet börjar sjunka ännu mer tror jag partiet kommer bli mer ängsligt.
Jenny Madestam beskriver svenska väljare som stränga mot politiker som inte upplevs leva som de lär – socialdemokrater ska inte fiffla med skatten, miljöpartister ska inte köra suv. Därför tror hon att hustvisten är betydligt allvarligare för KD-ledaren än rapporteringen om hennes festande under pandemin.
– Det är en konflikt med en äldreman. KD är ett parti som värnar om de äldre, sjuka och svaga. Det är den aspekten som är mer problematisk även internt i partiet, säger Jenny Madestam.
○ ○ ○
Det har varit tufft att driva opposition under en pandemi. Men Ebba Busch tror att framtiden är ljus. Hennes mål är att hennes parti ska ”fortsätta vara Socialdemokraternas starkaste utmanare” – och att sitta vid makten tillsammans med Moderaterna efter valet 2022.
Då är det dags att riva ner landstingen och stärka upp äldrevården.
– Vårt regeringsalternativ är med Moderaterna, men vi samarbetar med SD i flera olika enskilda politiska frågor. Nu har jag ju stora förhoppningar när det kommer till äldreomsorgen att vi ska hitta en uppgörelse med flera partier och där ser vi att det finns goda förutsättningar att kroka arm med Vänsterpartiet också.
Raset 2019 tror Ebba Busch beror på två saker: migrationsfrågan och abortfrågan. Den senare har

debatterats även under inledningen av 2021, efter att DN avslöjade att KD-kvinnors ordförande Sarah Havneraas fram till våren 2019 satt i styrelsen för antiabortorganisationen Människovärde.

– Nu är det en viktig uppgift för mig och partiet att komma ut med – igen – att vi står bakom svensk aborträtt, har gjort det i flera decennier och inte har några planer på att föreslå ändringar i den. Men också att vi står bakom en migrationslinje som innebär en stram migration för många år framöver, men som ska se till att vi hjälper de allra allra mest utsatta.

En gång för alla: var står ni i abortfrågan?

– Det tror jag att du egentligen vet mycket väl. Vi står bakom svensk aborträtt och har inga planer på att ändra den.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Mikael Delin mikael.delin@dn.se

14 Nu ska vaccinet testas på barn

En första studie om coronavaccinets effekt på barn ska genomföras av Oxfords universitet i Storbritannien. Studien ska undersöka hur säkert och effektivt vaccinet som de utvecklat tillsammans med Astra Zeneca är för barn mellan 6 och 17 år, enligt ett uttalande från universitetet. Omkring 300 frivilliga ska delta i studien som inleds nu under februari.

TT-Reuters

14 Fel barn hämtades av socialtjänsten

Socialtjänsten i Söderköping tog med fel barn när de skulle hämta ett barn från en skola till ett planerat samtal. Misstaget upptäcktes när de skulle lämna skolområdet.

Händelsen, som inträffade i slutet av januari, utreds av åklagare, rapporterar Norrköpings Tidningar.

Mamman till det barn som hämtades fick ett telefonsamtal om att så skett och föräldrarna har polisanmält händelsen.

Enligt Mats Jonsson, tillförordnad socialchef i Söderköping, har en lex Sarah-utredning inletts.

Händelsen är även anmäld till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) och en anmälan kommer enligt tidningen även att skickas till Skolinspektionen.

TT

14 Vaccinatörer i Danmark och Norge kan få ut sju doser vaccin

I Sverige talar man om att försöka få ut sex doser per vaccinflaska. I Danmark och Norge får man på sina håll ut sju.

– När vi inte kan få tillräckligt med vaccin från Pfizer räknas varje dos, säger Christian Sundby, enhetschef för läkemedelsproduktion vid danska Region Hovedstaden, till Sveriges Radios Ekot.

I Danmark lyckas sjukvården få ut en sjunde dos ur ampullerna ungefär var fjärde gång av Pfizer/Biontechs vaccin. Redan strax före jul upptäckte Sundhedsstyrelsen att en sjunde dos var möjlig – trots att Pfizer i produktinformationen angav att varje ampull innehöll fem doser. Detta under förutsättning att inget som helst spill förekommer. Därför behövs sprutor med lågt så kallat dödutrymme.

I norska Bodø får man i snitt ut 6,7 doser. När NRK besöker en vaccinatör får sköterskan flera gånger ut sju doser. Flera kommuner har hört av sig till Bodø för att få råd om hur man optimerar vaccineringen.

– Om man drar upp sex och låter resten vara, kastar man 7 500 vaccin i veckan i Norge, säger kommunöverläkaren Tor Claudi till NRK.

Den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA godkände den sjätte dosen i januari.

I Sverige har flera regioner inte haft tillgång till de sprutor som behövs för att få ut sex doser. Någon målsättning att försöka få ut sju doser verkar inte finnas just nu, enligt Emma Spak, chef för hälso- och sjukvårdssektionen på Sveriges kommuner och regioner. Hon tycker det är viktigt med en viss marginal för att varje dos ska bli korrekt.

– Det finns en risk att ett godkännande för sju doser blir en press att alltid få ut sju doser ur en flaska, säger Emma Spak till Ekot.

TT

14 ”Viruset livnär sig på samhällets orättvisor”

Risken för att smittas av covid-19 är inte samma för oss alla. Även under en nedstängning måste några människor hålla i gång samhället. Det är där infektionerna hamnar, säger folkhälsoforskaren Stefan Baral som vill se mer riktade åtgärder mot smittspridningen.

Det har gått mer än ett år sedan det nya coronaviruset började sprida sig över världen. Smittspridningen är fortfarande hög i många länder samtidigt som oroande varianter av viruset sprider sig. Många länder har börjat vaccinera mot covid-19, men tillgången på vaccin är begränsad och det väntas ta lång tid innan tillräckligt många har vaccinerats för att ha en stor effekt på smittspridningen.

Under en tid framöver kommer vi att få leva med fortsatta restriktioner. Men hur vi minskar smittspridningen på bästa sätt med så kallade icke-farmaceutiska åtgärder diskuteras fortfarande. Mycket under året har handlat om nedstängningar av hela samhällen. Länder har stängt ned och öppnat igen flera gånger för att dämpa smittspridningen. WHO har kallat nedstängningarna för ett trubbigt verktyg.

Stefan Baral, läkare i Toronto i Kanada och folkhälsoforskare vid Johns Hopkins school of public health i USA, håller med. Våra risker för att smittas och bli svårt sjuka i infektionssjukdomar är inte samma, och detsamma gäller för covid-19.

– Vi förstod tidigt att det här viruset inte kommer att påverka alla på samma sätt, vi sitter inte i samma båt. Men insatserna fokuserade alla på samma sätt, säger han.

Människor som arbetar på äldreboenden, i livsmedelsbutiker, på bensinmackar, i elsektorn eller liknande kommer ändå att behöva åka till sina arbeten och vara ute i samhället. Stefan Baral och hans kollegor har visat att människor från lägre socioekonomiska

grupper inte minskar rörligheten lika mycket under en nedstängning.
– Några måste hålla i gång samhället och det är där infektionerna hamnar. Det var så under första vågen, och än mer under den andra. Det här viruset livnär sig på orättvisor i samhället. Även i Sverige. Det har ingenting att göra med kultur och biologiska skillnader, det handlar om var du arbetar och hur du bor.
Data från Sverige, Kanada, USA och Storbritannien, för att bara nämna några, visar att vissa yrkesgrupper och låginkomstområden har drabbats hårdare av covid-19. Stefan Baral ser på covid-19 som en nätverksfråga, alltså kontaktmönster. Våra kontaktmönster är olika.
– Om du bor med en taxichaufför eller dina föräldrar kommer situationen att vara väldigt annorlunda än om du bor själv. Det handlar inte bara om risken för att själv bli smittad utan också risken för att smitta vidare, säger han.
Stefan Baral föddes i Sverige och flyttade till Kanada som tioåring. Hans släkt bor i Sverige. Därför har han ett särskilt intresse för vårt land och synen på den svenska strategin. För att nyansera den bilden skrev han en studie om åtgärderna i Sverige. Han vill inte peka ut vad enskilda länder kunde ha gjort annorlunda, men han hade önskat en respons som mer fokuserat på folkhälsa överlag.
– Det finns tre grundläggande principer inom folkhälsoarbete som jag tror hade hjälpt oss i att utforma insatser mot covid-19. Vi gör mer för människor som behöver mer hjälp, vi väger nytta mot risker med alla åtgärder och vi vill engagera de som påverkas av åtgärderna så att de deltar, säger han.
Genom att använda sig av dessa principer och titta på data, inte bara nationellt utan också på lokal nivå, kan man skapa bättre åtgärder, enligt Stefan Baral. Om till exempel smittspridningen inte minskar i en grupp bör man fundera på vad det beror på.
Många länder i västvärlden har fokuserat på ett utbrett testande för smittan, men det räcker inte. Expressen avslöjade att testningen är lägre i socioekonomiskt utsatta områden i Stockholm. Undersökningar från till exempel Storbritannien visar att knappt en av fem följer rekommendationerna för att testa sig vid

symtom, sätta sig i karantän tills provsvaret kommer och isolera om det är positivt. Siffran är lägre bland människor med låg inkomst eller lågt sparkapital.
Stefan Baral och forskarkollegor har skrivit en text i den vetenskapliga tidskriften BMJ om hur möjligheten att följa rekommendationerna är tätt kopplat till försörjningen och att det behövs särskilda åtgärder för att minska smittspridningen i grupper med lägre socioekonomisk status.
– Vi måste bli bättre på att tänka utanför vår egen kontext när det gäller åtgärder. Om du tror att det bara är att stänga ned för att du kan arbeta hemifrån, var kommer du att få din mat ifrån och vem ser till att du har el och internet? Jag kan räkna upp säkert 30 saker som du fortfarande kommer att behöva även om du arbetar hemifrån, säger han.
Det finns tre åtgärder som alla länder bör fokusera på, tycker Stefan Baral. Den första är att ta bort barriärer för testning och vård. Till exempel skiftarbetare har ofta inte möjlighet att ta ledigt för att testa sig, vilket ökar risken för att smitta vidare. Den andra är att erbjuda utrymme att isolera sig i väntan på testsvar till den som är trångbodd och bor i ett flergenerationshushåll, för att minska riskerna för smittspridning inom hushåll till högriskpersoner. Den sista är att minska risken för infektioner på de arbetsplatser som måste vara öppna.
– Vi behöver se till att människor inte känner sig tvungna att arbeta om de är sjuka och arbetsplatserna måste arbeta med smittskydd och ökad ventilation. Sådant måste fortfarande åtgärdas vid en nedstängning, men det har tyvärr inte många länder gjort, säger han.
Samma grupper som har en högre risk för att smittas av covid-19 kommer att bli svårare att nå med vaccinationsprogrammen. Data från USA visar redan att svarta amerikaner har vaccinerats i lägre utsträckning än vita.
– Vi måste arbeta med att göra vaccinationerna tillgängliga för alla. Du och jag kan vaccinera oss när som helst, men skiftarbetare kommer att behöva ta ledigt för att vaccinera sig och då kommer de att tvingas välja mellan vaccin och pengar.

Stefan Baral hoppas att världen öppet utvärderar vilka åtgärder som har fungerat för att hjälpa oss att hantera framtida utbrott av covid-19 på till exempel äldreboenden, fängelser eller härbärgen. Utvärderingen kan inte bara fokusera på vilka åtgärder som vidtogs under pandemin, utan också om hur situationen på dessa ställen var innan. Majoriteten av dödsfallen i covid-19 i Kanada har inträffat på äldreboenden. I Ontario har mer smitta och fler dödsfall inträffat på vinstdrivande äldreboenden med fler timanställda, lägre personaltäthet och fler boende på samma yta.

– Det är missvisande att påstå att minskad samhällsspridning är det enda sättet att skydda äldreboenden, då missar man att man måste arbeta mer för att minska infektioner generellt på dessa ställen. Den som säger att det här är enkelt är antingen oärlig eller inte medveten om hur svårt detta är. Jag tillhör en grupp läkare som arbetar med detta varje dag och vi tycker att det är oerhört komplext, säger Stefan Baral.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

14 Så bra fungerar de nya digitala spartjänsterna

Skrämmer finansmarknaden bort människor genom att framstå som tråkig och avancerad? Det är i alla fall utgångspunkten för ett växande utbud av digitala sparhjälpmedel. DN har kartlagt några av dem.

Gemensamt för tjänsterna är att de vill sänka tröskeln till ett aktivt sparande för människor som saknar intresse för privatekonomi. Det som skiljer dem åt är i huvudsak vilken inriktning de har.

– Sparappar handlar om att få människor att spara mer, medan fondrobotar handlar om hur pengarna ska placeras på bästa sätt, sammanfattar Andreas Runnemo, som grundat Småsparargiden.

Sparappen Dreams utgår, som namnet antyder, från spararnas drömmar. Appen som har utvecklats med hjälp av forskare inom beteendeekonomi handlar delvis om att ”lura” hjärnan att uppskatta bytet av en restauranglunch mot en matlåda.

– Jag skulle säga att det är vår metod som är grejen. Att vi har en vetenskaplig metod som ligger till grund för allt som sker på vår plattform som driver på mikroförändringar i ditt beteende, säger Elin Helander, forskningschef på Dreams.

Sparappen Nowo har också tagit fasta på principen ”många bäckar små”, men har en längre horisont: att få en ung målgrupp att spara till pensionen. Det handlar inte minst om att synliggöra summorna och få in sparandet i vardagen.

– De flesta tror att de kommer få någonstans mellan 70 och 75 procent av sin slutlön i pension, men så får de under 50 procent. Det är ett gap som måste fyllas på något sätt annars blir det en besvikelse, säger Rutger Selin, vd för Nowo.

Fondrobotar fungerar lite annorlunda. De utgår generellt från ett par frågor om kundens ekonomi för att bedöma lämplig risknivå, och investerar därefter pengarna automatiskt. Enligt bolagen bakom fondrobotarna erbjuder de en bättre spridning än vad

kunden till exempel kan få genom att investera i en billig indexfond.
– Du får ett investeringsförslag i aktie- och räntefonder beroende på dina förutsättningar, preferenser och tidshorisont. Sedan kan vi plocka ihop fonder som inte är tillgängliga i Sverige, men som enligt oss är världens bästa och billigaste fonder, säger Patrik Adamson, vd för fondroboten Lysa.
Det finns många saker att vara uppmärksam på vid valet av spartjänst. Kostnaden är en av dem och den kan se ut på flera olika sätt. Det kan till exempel vara en fast summa per månad eller en viss procent på avkastningen. Oavsett hur den är upplagd är det viktiga kring kostnaden att den är låg, enligt Andreas Runnemo på Småsparargiden.
– Det man ska akta sig för är att betala höga avgifter. Till syvende och sist handlar sparande om tre saker: låga avgifter, en någorlunda bra riskspridning och hur mycket du ska ha på börsen respektive hur mycket som ska vara säkert på kort sikt, säger han.
Nordeas sparexpert Anders Stenkrona lyfter en annan aspekt som är lätt att glömma när det kommer till rådgivningsrobotar eller portföljgeneratorer – sådana som sätter ihop en mix av till exempel aktier och fonder att spara i.
– Vad en sådan här tjänst bör göra är att ombalansera med jämna mellanrum så att du alltid har den risknivå som du ursprungligen ville ha. Det är rätt viktigt men vissa tjänster gör inte det utan du måste själv se till att du inte plötsligt sitter med för hög andel aktier i din portfölj när marknaden vänder ner.
Andreas Runnemo tycker att det finns skäl att vara kritisk till tjänsterna. Han pekar på att sparappar kan vara nyttiga för de som har svårt att sätta av pengar, men att det samtidigt är en sparform som kostar. På samma vis menar han att fondrobotarna ofta är dyra för ett upplägg som enligt honom är onödigt avancerat. Men Lysas vd ser ändå behovet av företagets tjänst.
– Det är klart att ett alternativ är att man försöker göra det själv, men det är många som inte har det intresset eller den tiden, säger Patrik Adamson.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se
Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Dreams (sparapp)

Vad är grejen?
Ska göra sparandet enkelt och roligt. Uppbyggd så att ska vara lättare att stå emot impulsen att spendera pengar och istället göra det mer lockande att spara. Sparandet kan göras antingen genom sparkonto eller genom fonder.Var placeras pengarna?Sparkonto på Ålandsbanken eller Dreamsfonden om sköts av Ålandsbankens fondbolag.
Kostnad? Månadsavgift på 10 kronor per månad. Väljer du att spara i en fond så dras en årlig förvaltningsavgift på 1 procent av fondandelarnas totala värde med 1/12 per månad. För de månader inga pengar sparas dras ingen månadsavgift.
Hur tjänar Dreams pengar? Dreams får en ränta på kundernas sparande från Ålandsbanken, och får också ersättning för kundernas fondsparande via banken. Utöver det tillkommer månadsavgiften.
Vilka använder Dreams?
Användarnas medianålder är 32 år och omkring 70 procent är kvinnor.

Lysa (fondrobot)

Vad är grejen?
Lysa är en fondrobot som ger investeringsförslag baserat på frågor som ska identifiera rätt risknivå. Syftet med roboten är att göra det lätt att investera och att sprida riskerna på lämpligt sätt. Pengarna sätts in på ett konto och investeras automatiskt.
Kostnad? Kostnaderna delas upp i en avgift till Lysa, fondavgifter och transaktionskostnader. Den totala avgiften ligger på 0,27-0,42 procent per år, varav avgiften till Lysa är 0,15-0,24 procent.
Hur tjänar Lysa pengar?
Genom avgiften för portföljförvaltning.
Vilka använder Lysa?
Den vanligast förekommande kunden är mellan 25 och 35 år.

Opti (fondrobot och rådgivning)

Vad är grejen? Opti fungerar både som fondrobot och automatisk rådgivare. Fondrobotens förslag baseras på ett antal frågor om kundens ekonomi, medan rådgivningsfunktionen delvis utgår från information om kundens sparande som hämtats från banker och andra tredjepartsleverantörer. Opti ger rekommendationer om alternativt sparande som de bedömer som bättre än det sparande kunden redan har. Rådgivningen sker också på andra sätt, till exempel genom månatliga uppdateringar om hur kunden bör tänka.
Kostnad? Kostnaderna delas upp i en avgift till Opti och fondavgifter. Den totala avgiften ligger i snitt på 0,83 procent per år enligt Optis vd, varav avgiften till Opti är 0,5 procent.
Hur tjänar Opti pengar? Genom den avgift som kunderna betalar.
Vilka använder Opti?
Användarnas ålder varierar från 18 till 94 år, men medianåldern är 37 år. 60 procent av användarna är män.

Nowo (sparapp för pension)

Vad är grejen?
Syftet med Nowo är att underlätta ett långsiktigt småsparande till pensionen som ”inte känns”. Det finns olika funktioner, till exempel kan en liten summa dras varje dag, eller så kan köp i vissa butiker genererar en bonus. Användaren kan också få ersättning för att göra enkäter.
Var placeras pengarna?
I Nowo fund, en aktivt förvaltad blandfond som hanteras av Tellus Fonder. Fonden investerar främst i europeiska aktier och obligationer.
Kostnad?
Nowo fund har en prestationsbaserad förvaltningsavgift där fondförvaltaren tar en femtedel av överavkastningen. Det vill säga när fonden går bättre än sitt jämförelseindex går 20 procent av avkastningen som överstiger jämförelseindexet till fondförvaltaren. Presterar fonden i nivå med eller sämre än jämförelseindex får förvaltaren ingenting.

Hur tjänar Nowo pengar?
Nowo får betalt av fondbolaget för att de marknadsför sin fond genom dem. De får också ersättning för enkäterna som användarna svarar på, provision från butikerna som de samarbetar med, liksom intäkter när kunder väljer att ansöka om Nowo Mastercard som ges ut av Resurs bank.
Vilka använder Nowo?
Den typiska användaren är i 30-årsåldern.

14 De har hoppat på den nya spartrenden

Den ena får hjälp att spara till julklapparna, den andra investerar på minst 20 års sikt. DN har pratat med två personer som tar hjälp av digitala sparhjälpmedel i sin vardag.
– Jag ser inga större bekymmer med att det är en robot, säger Erik Lundin, 18 år, som använder fondroboten Lysa.
Eftersom han nyligen fyllt 18 år är Erik Lundin en relativt ny sparare. Det var efter rekommendationer från börsintresserade personer i umgängeskretsen som han för ett drygt halvår sedan började använda fondroboten Lysa. Varje månad dras automatiskt ett belopp motsvarande studiebidraget från Erik Lundins bankkonto och placeras genom fondroboten.
– Jag tycket att det känns tryggt och säkert, säger han och pekar på att han själv bara har grundläggande kunskaper.

– Jag gillar också att det är väldigt enkelt. Det rullar på av sig självt och jag behöver inte lägga så mycket tid på det, fortsätter han.
Innan valet föll på just Lysa jämförde han ett par olika alternativ. Framför allt avgifterna. En annan viktig parameter var att tjänsten skulle vara smidig att använda. Än så länge har Lysa ingen app och till en början tänkte Erik Lundin på det, men det har hittills inte besvärat honom.
– Jag sparar relativt långsiktigt och allt tickar på av sig självt, så jag har inget behov av att konstant vara inne och kolla. Jag går in på Lysa relativt sällan.
En del av hans vänner tycker att fondroboten verkar ge för dålig avkastning, men Erik Lundin gör en annan bedömning.
– Även om avkastningen inte är skyhög så blir det förhoppningsvis ändå en ganska bra utveckling eftersom jag månadssparar och får ränta på ränta, säger han.
– Generellt är jag väldigt nöjd och tycker att det passat mig bra.
Katarina Thelin, 59, från Ekerö har använt sig av spartjänsten Dreams i tre år ungefär. Den hjälper henne att dela upp sitt mer kortsiktiga sparande till saker som resor, ny bil eller julafton.
– Jag sätter undan 700 kronor i månaden hela året. Då kommer inte julafton som en chock sedan som det kan göra för många andra människor, säger Katarina Thelin.
Andra större och viktigare poster som privat pensionssparande eller en sparbuffert för oförutsedda händelser håller hon på andra ställen. Men just kring det kortsiktiga mer nöjesinriktade sparandet tycker hon att tjänsten ger henne en tydlig överblick.
– Med ett vanligt bankkonto ska jag sitta med penna och papper och spalta upp vad som var till resan, vad som var bilen och huset och så vidare. Här ser jag specifikt vad jag sparar till med de olika summorna som dras varje månad.
Baksidan är enligt henne den låga räntan på 0,1 procent.
– Samtidigt har ju alla andra låg ränta också så det är väl bara att gilla läget. Jag har en buffert på Coops

sparkonto där jag får lite mer i alla fall och jag skulle väl kunna låsa pengarna så klart och få ytterligare lite bättre ränta, men om mitt tak ramlar in då så kommer jag inte åt dem, säger Katarina Thelin.
Avgiften på tio kronor per månad som infördes i somras fick henne att reagera. Tidigare var tjänsten gratis för användarna.
– När jag såg hur många det är som verkar använda tjänsten tänkte jag att det blir jäkligt mycket pengar till dem. Men de driver ju företag så de måste väl ha in en slant förmodligen. För den kontrollen jag får över mina olika sparmål så tycker jag det är värt den där tian.
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se
Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

15 Ledare: Sportlovståget till Åre är faktiskt ingen nödvändig resa

Att med facit i hand läsa nyheterna från senvintern 2020 ger en isande känsla. ”Coronaviruset skrämmer inte svenskar i norra Italien”, löd en hurtfrisk rubrik i Fokus den 27 februari: ”400 italienare har smittats och ett dussin dött. Men skidåkarna kunde inte bry sig mindre”, slår texten fast.
Och varför skulle de oroas? I Sverige tonade myndigheterna ner smittrisken. Även om norra Italien var ett stort riskområde var just skidorterna undantagna, sa Smittskydd Stockholm.

I Sverige höjde Folkhälsomyndigheten den 26 februari risken för allmän smittspridning i Sverige från ”mycket låg” till ”låg”. ”Det finns ingen anledning att tro att vi inte ska kunna bryta smittkedjan”, sa Anders Tegnell några dagar senare, och flygplanen från olika internationella destinationer fortsatte att ta mark i Sverige.
Sportlovsresorna 2020 var bara ett av många exempel där Sverige lät bli att följa försiktighetsprincipen vad gäller coronaviruset. Ett år och 604 000 bekräftade sjukdomsfall senare kan vi stå inför den tredje coronavågen. På torsdagen presenterade Kungliga Vetenskapsakademiens expertgrupp en delrapport om smittspridningen, och konstaterade att dagens höga smittspridning ger viruset stora möjligheter att mutera.
”Viruset förändrar sig hela tiden och därför är det otroligt viktigt att hålla nere virusets förökningstakt. Det kan bara ske om smittspridningen minskar i samhället”, säger Maria Masucci, en av medlemmarna i expertgruppen. Som motmedel rekommenderas bland annat social distansering, ansiktsmasker, karantän – och reserestriktioner.
Men när det nu åter är dags för sportlov finns det anledning att frukta att regeringen än en gång tar det osäkra före det säkra och underskattar risken för smittspridning. Nyligen meddelade socialminister Lena Hallengren (S) och infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) nya regler för inrikesresor. Bara hälften av platserna på tåg och långfärdsbussar ska få bokas.
”Inför kommande sportlov förväntas fjärrtrafiken öka, då vill vi skicka signalen att det är viktigt att minska risken för smittspridning”, sa Eneroth.

En signal ja, men knappast mer. Den kom bara några dagar före årets första sportlovsvecka, och redan bokade platser påverkas inte.
Frågan är om ett enda virus kommer att stoppas från spridning genom detta beslut.
En annan fråga är om regeringen – som förstås känt till dessa risker hela vintern – var rädd för att fatta ett impopulärt beslut som faktiskt skulle påverka människors sportlovsresor.
”Onödiga resor ska man avstå från”, sa Tomas Eneroth till Sveriges Radios ”Studio ett”. Är sportlovets tåg till Åre verkligen en nödvändig resa? Hade det varit för mycket begärt att svenskarna skulle avstå från sin sportlovsresa just detta år, just dessa månader när den tredje vågen är ett reellt hot och där räddningen i form av ett vaccin syns på andra sidan?
Än en gång är det svårt att undvika känslan att den svenska strategin är anpassad efter en flexibel och kapitalstark medelklass. Efter dem som kan arbeta hemifrån, har råd att beställa hämtmat och som skulle bli rasande om deras sportlovsresa inskränktes det allra minsta.
”När det gäller sportlovsresor finns det absolut ingen anledning att oroa sig för coronaviruset”, sa Anders Tegnell den 8 februari 2020. Det var mycket tidigt i pandemin och han kunde inte veta vad som komma skulle.
I dag vet vi bättre. Eller borde göra det.
DN 15/2 2021

15 Oro för rör i kylan – risk för fritidshus

Årets vinterkyla kan bli dyr för sommarstugeägare och försäkringsbolag. Frysta vattenledningar har orsakat vattenskador för miljoner och försäkringsbolagen fruktar nu en repris på vintern 2010.

Den som inte har stängt av vattnet i sitt fritidshus bör titta till det innan temperaturerna stiger. Frysta vattenledningar expanderar vilket kan orsaka sprickor i rören. När temperaturen stiger igen släpper ispropparna och en vattenskada är ett faktum.

Tre av de fyra största hemförsäkringsbolagen uppger för TT att de redan nu har fått fler anmälningar om vattenskador jämfört med vad som är vanligt.

– Kostnaden för den här typen av skador skiljer stort mellan olika år. Tittar man bakåt i tiden så sticker 2010 ut med en vinterskadekostnad på 785 miljoner kronor samtidigt som det varma 2020 var extremt åt andra hållet då kostnaden bara var 17 miljoner, säger Susanne Fagerberg, skadeexpert på Länsförsäkringar.

TT

15 I Norrtälje har var tjugonde fått första sprutan

Region Stockholm ligger sist i landet när det gäller andel vaccinerade i befolkningen. Men vaccinationstakten skiljer stort inom länet. I Norrtälje har var 20:e invånare redan fått första sprutan.

Trängselvärdar lotsar en ström av bilar utanför vaccinationscentret i Norrtälje. Vid entrén står en påpälsad och munskyddad vaccin-samordnare. I dag ska 340 vaccindoser ges till några av kommunens cirka 4 000 vård- och omsorgspersonal. Cirka 65 procent har redan fått första dosen.

– Det finns ett jätteengagemang att vara med och slå ut den här pandemin, det vore historiskt bra, säger Stefan Helmér, strategisk kvalitetsutvecklare på Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON).

Enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik hade 5,35 procent av den vuxna befolkningen i Norrtälje fått sin första dos redan i början av februari. Det är mer än dubbelt så många som genomsnittet i länet.

Framgångssagan handlar delvis om demografi. Norrtälje har högst medelålder i länet och flest omsorgsanställda per capita och har därför också fått många vaccindoser. Men många menar att Norrtäljemodellen, där kommunen och regionen samverkar kring sjukvård och omsorg, har varit avgörande.

– Vi är ingen jättekoloss och kan jobba mer direkt och vara snabba på bollen, säger Maria Johansson, tf förbundsdirektör i KSON.
Maria Sköld som jobbar i hemtjänsten i Rimbo tvekar inte att ta vaccinet. Hon är här för andra dosen och loggar in med bank-id och fyller i en hälsodeklaration. I salen väntar sex sjuksköterskor som vaccinerar på löpande band.
Hon tar vant av sig jackan, sätter sig på en stol och ett snabbt stick senare är det klart.
– För att få bort det här så måste man ju ta en spruta annars blir vi aldrig av med det. Jag jobbar i vården och kan ju smitta alla. Nu är det mycket mundering på, munskydd, visir, förkläde, handskar och skoskydd. Man spritar och tvättar hela tiden, säger Maria Sköld.
Barnmorskan Eva Samuelsson gör sitt 50:e stick för dagen och har hoppat in extra för att hjälpa till under pandemin.
– Jag kände att jag ville göra en insats för samhället och världen. Det känns som att vi gör någonting stort. Många vågar inte ta vaccin men samtidigt lider hundratusentals av komplikationer efter covid-19. Då är det ju bättre med ett litet stick, säger Eva Samuelsson.
I ett kök intill salen finns vaccinfabriken. Ampullerna med vaccin levereras kryofrysta och får förvaras högst fem dagar i kyl. Två sjuksköterskor vänder försiktigt varje ampull tio gånger. Sedan sprutas 1,8 milliliter natriumklorid in i ampullerna som därefter vänds tio gånger till. Sedan dras sex doser ur varje ampull in i sprutor som hämtas av sjuksköterskorna ur kylen inför varje injicering.
– Vaccinet är väldigt känsligt så det gäller att hålla tungan rätt i mun. När det är blandat håller det i sex timmar i kylskåp. Går det längre tid måste det kasseras. Det gäller att inte blanda för mycket, säger Marie, sjuksköterska på

Vaccindirekt som sköter personalvaccineringen.
Flera kommuner i länet har rapporterat om chefer och personal som fått spilldoser och trängt sig före i kön. Även Norrtälje sjukhus anmäldes för att ha vaccinerat bland annat väktare. Nu finns ett särskilt nummer till SOS Alarm för överblivna doser.
– Blir det någon dos kvar går den till blåljuspersonal, säger Stefan Helmér.
Till påsk ska Norrtäljepersonalen vara färdigvaccinerad. Den prognosen blir svår att uppnå för många av länets övriga kommuner som bara är halvvägs.
Region Stockholm ligger sist i landet i vaccinationsgrad av den vuxna befolkningen. Här har bara 2,65 procent fått första dosen. Sörmland, Gävleborg, Kalmar, Blekinge och Värmland ligger alla på över 5 procent.
– Eftersom vi har en väldigt ung och frisk befolkning så får vi lägre tilldelning av vaccin jämfört med antalet invånare. Vi är 23–24 procent av befolkningen men får bara 17–18 procent av vaccindoserna. Den skillnaden gör ganska mycket, säger Magnus Thyberg, vaccinsamordnare vid region Stockholm.
Vad tycker du om att kommunerna har kommit så olika långt?
– Även där är det mycket befolkningsstrukturen som styr, vi har ju börjat vaccinera de äldre och personal i omsorgen. Vi har samma arbetssätt i regionen men hur många särskilda boenden man har blir väldigt utslagsgivande, säger han.
Men enligt Folkhälsomyndighetens vaccinsiffror sackar region Stockholm efter även i äldre åldersgrupper. Bara 7 procent av äldre mellan 80–89 år har fått sin första dos, vilket är knappt hälften jämfört med de flesta regioner.

– Vi jämför inte oss på det sättet. Vi tittar mycket mer på vad som är inlevererat jämfört med vad som är vaccinerat. Då ligger vi ungefär i mitten av regionerna.
Så du är nöjd med vaccinationstakten?
– ag skulle vilja ha mycket mer vaccin, då skulle jag känna mig mer nöjd. Mina vaccinatörer är ju frustrerade över att de inte kan vaccinera mer. Jag tycker ändå att vi har ett bra tempo och en god förmåga att vaccinera. Vi skulle kunna öka takten men det som begränsar är vaccintillgången, helt och hållet, säger Magnus Thyberg.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

FAKTA. VACCINERADE I LÄNET

Kommun	Antal dos 1	Andel i %
Norrtälje	2 775	5,34
Nynäshamn	974	4,27
Österåker	1 388	3,9
Salem	441	3,52
Vallentuna	882	3,45
Botkyrka	2 459	3,4
Ekerö	690	3,25
Vaxholm	294	3,23
Tyresö	1 162	3,15
Nykvarn	255	3,05
Upplands Väsby	1076	2,95
Upplands-Bro	675	2,98
Värmdö	993	2,87
Nacka	2 233	2,8
Haninge	1 972	2,76
Lidingö	986	2,68
Södertälje	2071	2,66
Sollentuna	1 410	2,52
Huddinge	2 126	2,49
Täby	1374	2,48
Sigtuna	918	2,45
Stockholm	18 354	2,34
Sundbyberg	923	2,19

Solna 1 493 2,17
Järfälla 1250 2,0
Danderyd 463 1,88
Siffrorna gäller till och med vecka 5.
Källa: Folkhälsomyndigheten
FAKTA. ANDEL VACCINERADE I REGIONERNA I PROCENT
Gotland
Första dosen: 7,43
Andra dosen: 1,3
Blekinge
Första dosen: 5,16
Andra dosen: 1,77
Kalmar
Första dosen 6,81
Andra dosen: 0,97
Värmland
Första dosen: 5,28
Andra dosen 1,01
Gävleborg
Första dosen: 5,28
Andra dosen: 1,8
Sörmland
Första dosen: 5,08
Andra dosen: 2,49
Västmanland
Första dosen: 4,84
Andra dosen: 2,12
Halland
Första dosen: 4,78
Andra dosen: 0,96
Jönköping
Första dosen: 4,73
Andra dosen: 2,16
Norrbotten
Första dosen: 4,56
Andra dosen: 1,58
Dalarna
Första dosen: 4,49
Andra dosen: 1,22

Östergötland
Första dosen: 4,43
Andra dosen: 1,53
Västerbotten
Första dosen: 4,31
Andra dosen: 0,49
Uppsala
Första dosen: 4,2
Andra dosen 1,1
Örebro
Första dosen; 4,22
Andra dosen: 0,31
Kronoberg
Första dosen: 4,19
Andra dosen: 1,3
Skåne
Första dosen 3,98
Andra dosen: 0,51
Västernorrland
Första dosen: 3,35
Andra dosen: 1,19
Västra Götaland
Första dosen: 3,25
Andra dosen: 0,44
Jämtland
Första dosen: 2,94
Andra dosen 1,14
Stockholm
Första dosen: 2,65
Andra dosen: 0,79
Siffrorna gäller till och med vecka 5.
Källa: Folkhälsomyndigheten

15 De vill prata mer om psykisk ohälsa

Forskning visar att högstadietjejers självkänsla är mycket sämre i dag än på 1980-talet. Vad tror de själva att det beror på? Tre högstadietjejer på Årstaskolan i Stockholm är eniga om att det borde pratas mer om psykisk ohälsa bland unga.

– Många i vår ålder har ångest, problem med ätstörningar eller depressioner, säger Isabelle Fagerlund.

Det första fiket är fullt. Det andra är fullare. Det tredje är tomt. Alice Gustafsson Lindegren och Isabelle Fagerlund är 14 år gamla och går i samma klass på Årstaskolan. Ett år över dem, i nian, går Isabella Hansson Nogelius. De är högstadietjejer, vilket är den grupp skolelever vars självkänsla har försämrats mest sedan 1980-talet.

Med 30 års mellanrum gjordes två studier för att mäta förändringarna i skolelevers självbild, som DN tidigare rapporterat om. Studien visade att killarna inte mår sämre i dag jämfört med på 1980-talet. Men för tjejerna ser det annorlunda ut. I mellanstadiet har de en bättre självbild i dag än på 1980-talet medan de i högstadiet tvärtom har en sämre.

Studien gjordes vid Lunds universitet 1983 och upprepades 2013. Forskarna mätte självkänslan genom att undersöka hur eleverna uppfattade sina relationer till vänner och familj, sitt psykiska och fysiska välbefinnande och sina skolprestationer. De största förbättringarna

syns hos mellanstadieflickor – de största försämringarna hos högstadietjejer.
Alice, Isabelles och Isabellas teori är att användandet av sociala medier är det största skälet till den sjunkande självkänslan i tonåren.
– På sociala medier är allt förfinat och alla visar bara vad de är stolta över. Det ger en falsk bild av verkligheten som man känner att man måste leva upp till – man ska vara glad, högpresterande och se bra ut, säger Isabella Hansson Nogelius.
– Det blir en ond cirkel, det är så lätt att bara följa med i mängden och lägga ut fina bilder på sig själv och sitt liv. Ingen vill vara den som sticker ut och lägger upp något fult, säger Alice Gustafsson Lindegren.
– Jag tror inte att någon vill att andra ska må dåligt och känna press av vad de lägger upp, det kommer omedvetet. Jag ser också bra saker på sociala medier varje dag, det kommer mer och mer motrörelser och kroppsaktivism, säger Isabella.
Enligt studierna ligger killars självkänsla på samma nivå som på 80-talet. Även hos dem sker en minskning från mellanstadiet till högstadiet, men tappet blir inte lika stort som hos tjejerna.
– Alla använder sociala medier, men tjejer visar upp sin vardag mer än vad killar gör. Det gör att tjejer jämför sig med varandra och påverkas mer än killar gör av sociala medier. Man hör inte heller talas så mycket om killars mående, men det betyder inte att de mår helt bra, säger Isabella.
– Det finns en bild av att killar ska vara tuffa och inte visa känslor som tjejer gör. Jag tror inte att det betyder att killar har mindre ångest, säger Isabelle Fagerlund.

Alice, Isabelle och Isabella diskuterar vad skolan gör och borde göra för att fånga upp elever som mår dåligt.
– Det finns en trygghetsgrupp med lärare och pedagoger från hela skolan som man kan gå till om man har problem. Jag tror de har mycket att göra, säger Isabelle.
– För att förbättra den psykiska hälsan tror jag att man behöver diskutera problemen mer och jobba förebyggande från en ung ålder. I skolan pratar vi knappt om psykisk ohälsa, det finns ingen plats där det tas upp även om jag tror att alla skulle behöva det, säger Isabella.
Tjejerna tycker att det är bra att elevhälsan och trygghetsgruppen finns, men att det är ett stort steg att vända sig dit. De väljer i första hand att prata med vänner eller familj när de har problem. Trots det upplever de inte att psykisk - ohälsa och självkänsla är ett vanligt samtals-ämne i deras nära relationer.
– Det hör inte till vardagen att sitta hemma vid matbordet och prata om de här sakerna, det är mer allvarliga samtal om någon i familjen har riktiga problem, säger Isabella.
– Man vill kanske inte prata om svåra samtalsämnen och föräldrar vet inte hur de ska börja. Det lättaste i stunden är att undvika att prata om svåra saker, säger Isabelle.
– Även om det inte är något man småpratar om så blir det lättare att ta upp problem igen om man har tagit sig över tröskeln och pratat om det en gång, säger Alice.
Alla tre tycker att psykisk ohälsa är något som borde diskuteras mer och att samhällsdebatten är på väg i rätt riktning.
– Det känns som att folk pratar mer och mer om psykisk ohälsa, förhoppningsvis blir det ännu lättare att prata om det i framtiden, säger Isabella.

– Folk har alltid haft ångest, men kanske inte vetat vad det är. Nu vet vi och kan prata om det på ett annat sätt, säger Alice.
– Jag skulle vilja ha en mer öppen dialog. Många i vår ålder har ångest, problem med ätstörningar eller depressioner. Det önskar jag ska vända, så jag hoppas och tror att vår generation kommer vara bättre på att prata med våra barn om problemen som finns, säger Isabelle.

Frida Blomstedt Lidén
frida.b.liden@dn.se

FAKTA. TVÅ STUDIER

Den första studien gjordes 1983 av Pirjo Birgerstam, psykolog och lektor vid Lunds universitet. Drygt 3 000 barn deltog.
2013 gjordes studien om tillsammans med Eva Hoff och Daiva Daukantaité, docenter i psykologi vid Lunds universitet. Drygt 1 000 nya elever deltog.
Resultaten publicerades 2020 i tidskriften Frontiers in psychology. Självkänslan hos alla elever har förbättrats i mellanstadiet, särskilt hos flickor. I högstadiet är killar på samma nivåer som på 1980-talet, medan tjejers självkänsla har sjunkit.

15 Augustin: Dags för en medarbetar-undersökning i min familj

Det har snart gått ett år sedan jag stängde in mig med min familj för att undgå viruset och det är dags för det oundvikliga på varje modern arbetsplats: medarbetarundersökningen. Och eftersom jag inte är på jobbet behöver jag rikta den mot min nuvarande arbetsmiljö – min familj.

Hur designar man en medarbetarundersökning för sina närmaste? Det kanske till och med borde heta familjeundersökning.

Det låter visserligen som ett kollektivt och obehagligt läkarbesök, men det är inte mitt fel. (Jag kommer dock aldrig att kunna läsa ordet medarbetarundersökning igen utan att få rysningar.)

I familjeundersökningen behöver jag inte ställa frågor som ”När var senaste gången du hade ett medarbetarsamtal med din chef?” eftersom jag inte behöver höra ”Du är inte min chef” fler gånger i år från till exempel min fru.

Jag kan gå rakt på frågor som ”Hur ofta upplever du stress i din vardag?” och ”Hur bedömer du balansen mellan arbete och fritid?”. Det är säkrast att inte lämna utrymme för frisvar på dessa frågor för det finns en uppenbar

risk att onödigt inflammerande svar som ”Vilken fritid?” kan komma från en junior som berövats sina utekvällar.
Däremot ska jag lyckas där de flesta medarbetarundersökningar är för veka. De frågar ofta om man känner till företagets mål eller värdegrund. Men de ställer inte någon kontrollfråga för att se om man har blåljugit.
I min familjeundersökning tänker jag inte tveka att ha med frågan: ”Kan du redogöra för målen för den här familjen?” och om de svarar ja, så ska en frisvarsruta dyka upp där de kan fylla i vad familjens mål är. Vi har inte formulerat målen, men alla som fyller i ”lugn och ro vid matbordet” kommer att få höga medarbetarpoäng.
På punkten ”Jag vet vad som förväntas av mig i den här familjen” kommer jag köra samma knep. Där kommer ”städa” ge poäng, liksom ”gå ut med soporna” och - särskilt detta år - ”tvätta händerna regelbundet”.
Den största skillnaden mellan medarbetarundersökningen och familjeundersökningen är ju att i den förra handlar det om att medarbetarna sätter betyg på arbetsplatsen, i den senare är det familjemedlemmarna som sätter betyg på sig själva.
I sista frågan tänker jag unna mig att vara marginellt ledande: ”Hur nöjd är du med ledarskapet i den här familjen? (Svara mellan 1 och 5 poäng. Där ett är jättenöjd och fem är perfekt).”

Augustin Erba
augustin.erba@dn.se

16 Är vissa mer jämlika än andra?

Är de allra mest framstående försvararna för Sveriges hyresgästers intressen ett gäng toppchefer som aldrig skulle drömma om att bo i hyreshus, utan själva har bostäder som ett townhouse på 280 kvadratmeter i Landskrona eller en rymlig villa i exklusiva Långedrag utanför Göteborg? Ja, det är intressanta uppgifter som kommer fram i Expressens artiklar (15/2) om Hyresgästföreningens ledning.
Banden mellan Socialdemokraterna och Hyresgästföreningen går decennier tillbaka och i den senaste valrörelsen gjorde S Hyresgästföreningens osakliga kampanj #hyreschock till sin egen. Hyresgästföreningens värdegrund, oundgänglig när man söker höga chefer, är att marknadskrafter är något dåligt som organisationen ska hålla stången.
Det påstådda idealet om ”allas rätt till en god bostad till rimlig kostnad” betyder i verkligheten orimligt låga kostnader för vissa hyreslägenheter. Visionen om ”ett tryggt boende där människor och samhälle utvecklas” leder till samhällen *utan* nödvändig utveckling, eftersom Hyresgästföreningens blockeringar lagt en våt filt över bostadsmarknaden.
Förbundsordföranden Marie Linder, som har en tvåårig fallskärm värd 2,5 miljoner kronor för det fall medlemmarna väljer bort henne, var tidigare kommunikationschef på LO. Hon har inte fått till bättre principer för Hyresgästföreningens kommunikation än att regionchefer med löner på närmare en miljon -

nekar svara på frågor. I stället hänvisar de till pressekreterare – som inte heller kommenterar chefernas bostäder och löner närmare miljonen om året.
Det skapar naturligtvis ett trovärdighetsproblem för en idéburen organisation med kamp mot marknadskrafter som grundbult, att den för sin egen ledning sätter löner som bara kan försvaras med motiveringen att de är marknadsmässiga.
Är vissa helt enkelt mer jämlika än andra?
Jens Runnberg
jens.runnberg@dn.se

16 Drottningen har brutit handleden

Drottning Silvia, 77 år, bröt under måndagsmorgonen handleden efter ett fall i hemmet på Drottningholms slott. Hon fick uppsöka sjukhus där hon gipsades, men mår efter omständigheterna bra, uppger hovet.
– Tidigt i morse föll drottningen olyckligt och tog emot med höger hand och då skadade drottningen handleden. Vad som hade inträffat behövde ses över och därför åkte drottningen med ambulans till Danderyds sjukhus. Där konstaterades att drottningen hade fått frakturer i handleden, säger hovets informationschef Margareta Thorgren.
Drottningen har lämnat sjukhuset.
TT

16 Som det ser ut just nu så finns det ingen större anledning till oro. Återhämtningen ser ut att fortsätta.

Hydrogeologen Bo Thunberg vid Sveriges geologiska undersökning om att grundvattennivåerna i Sverige har återhämtat sig, från att ha legat lågt, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

16 80-åringar ska få mammografi

Som enda region i landet höjer Norrbotten den övre gränsen för mammografi från 74 till 80 år, skriver NSD/Norrbottens-Kuriren. Många kvinnor oroar sig över bröstcancer och går på privata kontroller efter att de fyllt 74 år, säger regionrådet Linda Frohm (M) till tidningen.

TT

16 Finansminister n: Försenat vaccin blir dyrt för staten

Finansminister Magdalena Andersson (S) varnar för att förseningarna av vaccin leder både till mänskligt lidande och ökade kostnader för staten.
– Varje vecka som vaccineringen försenas får så klart ekonomiska effekter, säger hon.

Vaccinationerna mot covid-19 har pågått sedan årsskiftet men hittills har inte takten varit så hög som regeringen och Folkhälsomyndigheten först hoppades på. Orsaken är återkommande förseningar, där läkemedelsbolagen inte har kunnat leverera vaccin i den takt som förutspåddes.
Regeringen bedömer fortfarande att samtliga svenskar över 18 år ska ha fått vaccin före halvårsskiftet. Men en betydligt större andel kommer att vaccineras under andra kvartalet än vad som tidigare var planerat. Det innebär i sin tur att restriktionerna kommer att behöva vara kvar längre och att statens kostnader för olika stödinsatser blir högre.
– Det handlar dels om mänskligt lidande, dels om företag som blir lidande – men det kostar också pengar för statskassan, säger Magdalena Andersson.

Hon ser allvarligt på de förseningar som uppstått i vaccinkedjan och hoppas att läkemedelsbolagen kan genomföra de fortsatta leveranserna på ett bättre sätt.
– Det är viktigt att man kan hålla de avtal som man ingått med varandra, säger Magdalena Andersson.
Finansdepartementet har inte gjort någon egen beräkning av vad förseningarna kostar för staten utan lutar sig mot Riksbankens bedömning. Enligt Riksbanken kan den offentliga sektorn spara i genomsnitt 20 miljarder kronor för varje månad som pandemin förkortas. Beräkningen bygger på hur mycket lägre den offentliga skulden skulle bli under en månad, bland annat genom minskade kostnader för regeringens åtgärder mot pandemin.
Regeringen bedömer att kostnaderna för åtgärder mot pandemin kommer att uppgå till svindlande 374 miljarder kronor under 2020 och 2021. De största posterna går till permitteringsstöd, olika stödåtgärder till företagen samt statsbidrag till kommuner och regioner.
Finansministern vill inte göra någon prognos över hur länge de olika stöden måste vara kvar.
– Det är för tidigt att säga. Det handlar om vilka råd som Folkhälsomyndigheten kommer att ge oss om hur vi ska bete oss. Men vi kommer att komma till en punkt då de här stödpaketen inte behövs längre. Vi ska inte ha ett bidrags-beroende näringsliv i längden, säger Magdalena Andersson.
Hon understryker samtidigt att faran inte är över bara för att EU-länderna vaccinerar sina befolkningar. Smittan fortsätter att spridas i fattigare delar av världen vilket riskerar att skapa nya problem.

– Så länge det här viruset florerar är risken att det uppstår mutationer som vaccinerna inte klarar av. Det ligger i allas intresse att vi kan vaccinera hela världens befolkning. Utöver att det är viktigt för människors liv och hälsa så är det viktigt för den globala ekonomin att vi ser till att det finns vaccin till hela världen. Som finansminister har jag svårt att se någon bättre investering än att vi kan se till att hela världen vaccineras, säger Magdalena Andersson.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

BAKGRUND.

Både Stockholm och Skåne skjuter upp målet om att alla över 18 år ska ha erbjudits vaccin till midsommar. Nu har totalt tre regioner dragit samma slutsats.

Bedömningen är att det inte är möjligt i den takt som vaccinet levereras just nu, säger Region Skånes vaccinsamordnare Per Hagstam, enligt SVT Nyheter.

För Stockholms del är nu mitten av juli målet i stället.

Region Halland var först i Sverige att meddela att man överger målet. På sin hemsida skriver regionen att vaccinationen av den breda allmänheten inleds vecka 17 och sträcker sig fram till vecka 28, alltså in i mitten av juli.

TT

16 Njuroperationer återupptas

Njurtransplantationer från levande donatorer har varit inställda på Sahlgrenska universitetssjukhuset sedan i december förra året. Nu återupptas verksamheten.

Trycket från pandemin har lättat något och på torsdag återupptas verksamheten på Transplantationscentrum, men kön som uppstått kommer att ta månader att beta av.

I sex veckor har ingreppen där en njure tas från en levande donator för att opereras in i en njursjuk patient varit helt stoppade på SU i Göteborg. Det handlar om cirka två transplantationer i veckan och orsaken till att de har fått stå tillbaka är den andra vågen av covid-19.

– Långsamt får vi nu vår personal tillbaka och på torsdag gör vi den första transplantationen av det här slaget igen, säger överläkare Per Lindnér, verksamhetschef på Transplantationscentrum på Sahlgrenska.

Kristina Hedberg

16
Systembolagets vd: 2020 vårt starkaste år

Fjolåret blev det starkaste någonsin för Systembolaget.
Pandemieffekter och ökad försäljning av dyrare alkoholdrycker ligger bakom utvecklingen, enligt vd.
– Det sista kvartalet hade vi en utveckling i samma linje intäktsmässigt och volymmässigt som tidigare under året och vi gjorde det starkaste året någonsin finansiellt, säger Magdalena Gerger, vd för Systembolaget.
Systembolagets vinst före skatt för helåret 2020 nästan fördubblades, till 597 miljoner kronor från 304 miljoner ett år tidigare.
Nettoomsättningen ökade 14 procent jämfört med året före till 36,7 miljarder kronor.
Försäljningsvolymen ökade drygt elva procent till 569,1 miljoner liter.
Ökningen beror främst på att andra inköpskanaler kraftigt begränsats i och med covid-19, enligt Systembolaget.
– Det handlar om pandemieffekter, att resandeinförseln i stort sett är noll, restaurang och krogbesöken minskat, men också om ett fortsatt fokus från kunderna att köpa lite dyrare varor av bättre kvalitet, säger Magdalena Gerger.
Att försäljningen av exklusivare drycker ökar är en bra trend, anser Magdalena Gerger.

– Det är en bra trend som gagnar alla, att det blir mindre fokus på alkoholen och mer fokus exempelvis på att det matchar maten. Att det får vara mer en premiumprodukt än en kvantitetsprodukt.

Ändrade kundbeteenden har också lett till ökad försäljning online. Systembolagets näthandel växte med 42 procent under 2020.

– Den har ökat för oss ungefär som för dagligvaruhandeln. Där kan vi se att den ligger kvar ungefär på den nivån under januari, att ökningstakten har dämpats. Det är nog där vi har den nya nivån med nya beteenden.

I nuläget ser Gerger inte att det finns anledning att dra ned på antalet fysiska butiker på grund av att fler gör beställningar på nätet.

– Det är fortfarande under 3 procent som är online och den allra största delen, omkring 70 procent, hämtas i butik. Det finns inget som pekar på att vi kommer att dra ner på antalet butiker. Men som en del av den restriktiva idén med Systembolaget har vi inte fler butiker än nödvändigt, säger Magdalena Gerger.

TT

FAKTA.

Systembolagets vinst före skatt steg till 597 miljoner kronor från 304 miljoner ett år tidigare.

Nettoomsättningen steg till 36,7 miljarder kronor, upp från 32,2 miljarder.

Försäljningsvolymen ökade till 569,1 miljoner liter, upp från 511,9 miljoner liter.

Starköl står för den största andelen av försäljningsvolymen (51,6 procent) följt av vin (39,3 procent).

Källa: Systembolaget

16 ”Vården borde skicka brev till äldre med vaccinkallelse”

Coronavaccination. Har äldre personer du möter på gatan en smart mobiltelefon och mobilt bank-id? Kan han eller hon skapa en app?
Det är inte omöjligt, men om inte: Hur får äldre information om var och när och var de kan vaccineras? Jag har följt SVT Forum hur man går till väga för att få information. Där det talas om information i mobilen sms och nya appar som man kan följa.
Hur kan Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ta för givet att äldre personer är insatta, har bank-id eller en modern mobiltelefon eller en dator?
Inte någon gång när jag följt presskonferenserna klockan 14 tisdagar och torsdagar har någon nämnt information genom utskickning av brev.
Det oroar mig. Många äldre i riskzonen kommer säkert strunta i att vaccinera sig eftersom det är allt för krångligt.
Hur krångligt kan det vara att skicka ut ett brev till äldre, där tid för vaccinering är möjlig i närmaste vårdcentral?
Hur beter sig de stora lotterierna, som skickar mer eller mindre personliga brev? Brev som börjar med ”Hej Bengt” där jag blir upplyst om att ”just nu finns det tio miljoner i potten.”

Borde då inte vår sjukvård klara av att skicka ett brev till de äldre i riskzonen?
Bengt Hanson, Stockholm

16 ”Kommer att finnas ett enormt vårdbehov för långtidscovid”

Patienter med långtidscovid är en stor utmaning för läkarkåren, menar Läkarförbundets nya ordförande.
– Konsekvenserna med långtidssjuka ligger ännu framför oss, säger Sofia Rydgren Stale.
Hur många som är drabbade av långtidscovid i dag vet man inte. Social-

styrelsen presenterar nästa vecka en vägledning för hur vården ska ta hand om patienter med långtidscovid.

Långtidscovid – en omdebatterad diagnos

Del 2

Patienter med långvariga symtom efter covid-19 möttes först med misstro. Nu finns sjukhus som tar emot och behandlar dem. Men hur många är de? Och vad vet vi i dag om långtidscovid?

Tidigare artikel publicerades den 11 /2.

Som psykiater har Sofia Rydgren Stale under det senaste året träffat patienter som under lång tid haft besvär med olika symtom efter covid-19. Att under lång tid utsättas för kroppsliga lidanden påverkar även den psykiska hälsan.

– Det är väldigt jobbigt att leva med symtom som påverkar ens funktionsförmåga på många olika sätt. Man kanske inte känner igen sig själv längre. Det kan påverka hur man ser på sig själv och hur man ser på omvärlden, säger hon.

– När det är en ny sjukdom kan man också känna en frustration över att det är svårt att få hjälp, att läkaren inte kan ge alla svar, för att vi helt enkelt inte vet än.

Sedan i november 2020 är Sofia Rydgren Stale ordförande för Sveriges läkarförbund med över 55 000 medlemmar. Där får hon även möta läkares frustration över att inte kunna ge patienter med utdragna besvär de svar som de behöver efter en utdragen covidinfektion. Kunskapsutvecklingen har inte riktigt hunnits med under en brinnande pandemi.

– Det pågår hundratals studier och som läkare tänker man då att forskningen kommer att leda fram till bra stöd för hur vi ska diagnosticera, behandla och rehabilitera. Men det hjälper inte att säga att vi lär oss hela tiden. Patienten behöver svar nu. Det blir jobbigt för både läkaren och patienten, säger hon.

Sofia Rydgren Stale ser positivt på att läkare som själva drabbats av covid-19 hjälper sina kollegor med kunskap genom Stödgruppen för covid-19. Hon säger sig förstå den oro som Stödgruppen känner för vad som väntar för vården. Därför är det viktigt att staten tar ett större ansvar för styrningen av hälso- och sjukvården så att den blir mer jämlik över landet, menar hon.

Vilka utmaningar ser du själv för covidvården framåt?

– Vi befinner oss fortfarande i den andra vågen och konsekvenserna med långtidssjuka ligger ännu framför oss. Det kommer att finnas ett enormt stort vårdbehov av dem som drabbas av långvariga symtom, säger hon.

Behövs det mer specialistmottagningar för covidpatienter?

– Det är en balansgång mellan mottagningar som bygger upp en bra kompetens och parallellt kunna erbjuda en likvärdig vård i hela landet.

Hur ser du på attityderna mot sjuka i långtidscovid?

– Det är viktigt att kunna ha två tankar i huvudet samtidigt. Det innebär att vi också måste kunna vara öppna för att det kan vara annat än långtidscovid bakom symtomen och då upptäcka även det. Sedan är det alltid tråkigt när de som söker vård inte får ett bra bemötande. Men jag tror att det har förändrats till det bättre allt eftersom vi fått bättre kunskap om sjukdomen.

Vad krävs av myndigheter och politiker för att kunna hantera långtidscovid?

– Det måste avsättas medel för patientnära forskning och drabbade behöver en fast läkarkontakt. Jag vet att regeringen nyligen har tillsatt en del pengar, men det behövs mer. Det

är också viktigt att hälso- och sjukvården bidrar till forskningen. Och att vi hittar strukturer för att återföra forskningsresultaten till verksamheten, säger hon.

I en tidigare artikel kritiserade Stödgruppen för läkare med covid-19 regeringen och Sveriges myndigheter för att det ännu inte finns någon strategi för hur långtidscovid ska utredas, -behandlas och rehabiliteras. Att väldigt lite görs.

Thomas Lindén är chef för Socialstyrelsens avdelning för kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården. Det är den som ansvarar för att ta fram alla kunskapsstöd för hälso- och sjukvården. Han kan förstå frustrationen och behovet av att få svar på alla frågor, men menar att situationen är exceptionell. Normalt brukar hans avdelning ha ungefär två år på sig att ta fram ett kunskapsstöd.

Socialstyrelsen arbetar nu parallellt med flera olika kunskapsstöd för långtidscovid som ska vara färdiga inom kort. Det har varit ett utmanande arbete eftersom det är en ny sjukdom där det inte funnits särskilt mycket kunskap att gå på.

– Vi måste kunna stå för varje rekommendation och tala om hur den har kommit till och vad vi bygger den på. Vi får inte falla för frestelsen att gissa, trots att alla vill ha kunskapsstöden på en gång, säger Thomas Lindén.

Han berättar att avdelningen arbetat för att ta fram ett kunskapsstöd för covid-19 sedan en dryg månad in i pandemin. I maj publicerades ett informationspaket som bland annat handlade om rehabilitering och sjukskrivningar samt ett beräkningsverktyg för regionerna för att förbereda sig på hur många patienter som behöver olika rehabiliteringsinsatser.

– Men då hade vi förstås ingen kunskap om långtidscovid. Det var det bästa vi kunde åstadkomma då.

Socialstyrelsen har tillsammans med regionerna tillsatt en arbetsgrupp som ska ta fram mer stöd för patienter med långa besvär av covid-19. I gruppen finns läkare som kliniskt har arbetat med den här typen av patienter och som kan bidra med sina egna erfarenheter.

Ett problem är att kunna uppskatta hur många som drabbats av långdragna symtom efter covid-19. Socialstyrelsens statistikavdelning har ett uppdrag att se hur många som är drabbade av covid-19 och även hur många som dras med långvariga symtom.

– I den allmänna debatten vill man gärna ha en siffra, men människor lägger in olika saker i begreppen. Om man tar med saker som är vanliga, att man tappat orken och hostar i några månader, blir det jättehöga siffror. Om man bara tar de som fått organskador och fått kvalificerad vård och rehabilitering efteråt blir det färre. Det är många studier på gång som försöker kartlägga det här, men vi har inga bra siffror egentligen, säger Thomas Lindén.

I juni lanserades en specifik diagnoskod för problem efter genomgången covid-19 som varje vårdbesök ska registreras efter.

– Men det dröjer innan vi kan söka i diagnosregistret. Det tar tid innan koden har registrerats i regionernas journalsystem och det dröjer innan alla läkare har börjat använda sig av den. Dessutom är vi inte bemyndigade att ta del av statistik från primärvården, vilket gör att vi missar en stor del av helheten.

Vad har ni att gå på när det inte finns någon forskning?

– Det finns ingen forskning än, men väldigt många studier har påbörjats, så det kommer att ramla in uppgifter från hundratals studier det närmaste året. Så vi kommer att uppdatera kunskapsstöden eftersom.

Hur ser du på att Stödgruppen för läkare med covid tagit fram ett eget kunskapsstöd för läkare?
– Jag tycker att det är jättebra att läkare som har covid samlas, utbyter erfarenheter med varandra och delger sina kunskaper till andra - läkare. Det är en speciell grupp eftersom de både har en professionell kunskap och själva har varit patienter.
Thomas Lindén vill dock lyfta en brasklapp till vården: man måste även utreda om det kan finnas någon annan bakomliggande orsak till de långvariga symtomen av covid-19.
– Det finns de som fått skador på lungor, - njurar, hjärta och nervsystemet. Andra har drabbats av minnesproblem, ångest eller overklighetskänslor. De finns också de som söker vård för symtom efter att de haft covid-19 men där det egentligen är något annat som ligger bakom. Det är viktigt att man får en ordentlig diagnostik så att man inte missar något annat allvarligt som kräver ett helt annat omhändertagande, säger Thomas Lindén.
För läkarkåren i Sverige väntar ytterligare en utmaning när pandemin väl börjar lätta. Sofia Rydgren Stale påminner om att det då kommer att finnas en stor vårdskuld att hantera. Många patienter har väntat länge på sin operation eller andra läkarbesök.
– Under 2020 genomfördes 90 000 färre operationer jämfört med åren innan. De ställdes in eller sköts helt enkelt upp. Den vårdskulden måste nu tas itu med samtidigt som all vårdpersonal jobbat extremt hårt och behöver vila och återhämtning. Det är ingen lätt uppgift.
Hon är också bekymrad över alla läkare som smittats på sitt arbete. Många riskerar i värsta fall att inte kunna fortsätta jobba som läkare.
– Läkare som ådragit sig sjukdomen på jobbet riskerar att efter 180 dagars sjukskrivning

tvingas se sig om efter ett annat jobb enligt försäkringskassans ordinarie regelverk, trots att de kan ha ådragit sig sjukdomen i tjänsten. Det är fruktansvärt. Regeringen har beslutat om ett tillfälligt stopp av bedömningarna mot normalt förekommande arbete efter dag 180 vilket vi ser positivt på, säger hon.

I en undersökning som Sveriges läkarförbund nyligen gjorde uppger varannan läkare att de inte får tillräckligt tid för vila och återhämtning under pandemin. Förbundet ser även tydliga tecken på att detta är ännu värre bland läkare som vårdar covidpatienter på sjukhusen.

Ett annat stort problem är att läkarna i Sverige inte får den fortbildning som de behöver, menar Sofia Rydgren Stale. Tillsammans med Portugal och Malta är Sverige det enda land i EU där läkares fortbildning inte är reglerad. Svenska läkare får i hög grad själva se till att vidareutbilda sig på sin fritid.

Och även inom Sverige finns det stora regionala skillnader. I de bästa regionerna får läkarna åtta dagar fortbildning per år, i de sämsta två dagar.

– Fortbildning har fått stryka på foten ganska ordentligt i många år. När samhället nu under coronapandemin genererar mycket forskning och kunskap är det viktigt att läkarna får del av det. Och det ska inte spela någon roll var man bor, säger Sofia Rydgren Stale.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

Fakta. Fler kvinnor än män sjukskrivna

I fredags publicerade Socialstyrelsen statistik om sjukskrivningar i samband med covid-19 för perioden mars–september 2020.

Totalt har 21 492 personer varit sjukskrivna på 100 procent i mer än 14 dagar.

Av dessa var drygt en tredjedel män och knappt två tredjedelar kvinnor. Majoriteten, 81 procent, hade inte vårdats på sjukhus.
Drygt hälften av sjukskrivningarna varade i 15–30 dagar, cirka en fjärdedel varade 31-45 dagar, knappt 10 procent i 46–60 dagar och övriga, cirka 12 procent, pågick 60 dagar eller längre.
Källa: Socialstyrelsen

Då kommer stöd om långvariga covidsymtom

I förra veckan kom stöd i sjukskrivningsfrågor som både används av läkare som sjukskriver och Försäkringskassan som bedömer ansökningarna.
Nästa vecka presenteras en vägledning till framför allt primärvården hur man tar hand om patienter med långtidscovid, hur man ställer diagnoser.
Om fem till sju veckor presenteras det första behandlingsstödet för långstidcovid.
Källa: Thomas Lindén, Socialstyrelsen

Fakta. Sofia Rydgren Stale

Bor: Kristianstad.
Ålder: 45 år.
Familj: Gift och tre barn.
Gör: Överläkare i psykiatri. Sedan i november 2020 ordförande för Sveriges läkarförbund med drygt 55 000 medlemmar.
Intressen: Löpträna, baka och läsa böcker.
Saknar teater, opera och konserter.

17 Den traditionella handskakningen har ingen framtid

Att hälsa genom att skaka hand är en typisk sådan där sak som inte lär komma tillbaka efter att allt det här är över. Så över det nu kan bli: Det sägs ju att pandemier kommer att bli allt vanligare i framtiden, på grund av klimatförändringarna som försätter våra levnadsmiljöer i obalans.
Dessutom ökar antibiotikaresistensen. Sjukdomar som vi under det senaste seklet haft lyxen att betrakta som ofarliga kommer återigen att bli dödliga. Snart, om inte nu, är det således adjöss med svettiga handflator som trycks mot ens egen, och livlösa labbar eller – ännu värre – nävar som verkligen grabbar tag, hårt, så att det gör ont, i någon sorts märklig maktdemonstration: Se så stark jag är!
Och aldrig har det fallit mig in att någon skulle sörja handskakningarna, än mindre med tvång slå vakt om dem.
Men då hade jag inte räknat med Sverigedemokraterna i Trelleborg. De har nämligen, med hjälp av Moderaterna, klubbat igenom ett handskakningskrav för alla kommunanställda. Det vill säga: Just när ett virus som bäst sprider sjukdom och död så passar Sverigedemokraterna på att oroa sig över... invandrarna. Eller rättare sagt: muslimerna. Inte bryr sig partiet om folkhälsa, eller för den delen – vad som är praktiskt

genomförbart under en pandemi. Det enda viktiga för dem är att klämma åt vissa särskilt djupt troende. För det är ju vad det här handlar om.

Ni förstår hur osund Sverigedemokraternas fixering är? Och det är för övrigt inte bara de som spelar på den här sortens låtsade bondförnuft, i hopp om att plocka poäng och röster. ”I Sverige så hälsar man på varandra, man tar både kvinnor och män i handen”, - hävdar även statsminister Stefan Löfven (21/4 2016). Gör man?

Hela idén med att skaka hand är ju att visa sina fredliga avsikter. Att tvinga någon till det går alltså på tvärs med hälsningens hela syfte. Det är då inte längre en ömsesidig vänlighet, utan bara ett sätt att kuva en annan människa. Detta gäller även om man backar upp kravet med kommunal reglering.

Nej, handskakningen har ingen framtid. Så hur ska vi hädanefter hälsa? Det där armbågsduttandet som vissa försökt introducera är inte ett värdigt alternativ. Franska kindpussar är till och med ännu mer ohygieniska än att skaka hand. Att buga, som i Indien, Thailand och Japan, är för servilt i vår jämställdhetskultur. Och att lägga handen över hjärtat, som i Malaysia, är visserligen en vacker gest, men lite väl högtidlig.

I stället skulle jag vilja föreslå den allra mest äktsvenska av hälsningar, nämligen den tafatta lilla vinkningen: ”Hej, hej”. Den borde faktiskt kunna passa alla, oavsett kynne och kultur.

Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se

17 ”Vi måste förbereda oss för att antibiotika slutar fungerar”

En framtid utan verksam antibiotika är inte nödvändigtvis ett undergångsscenario eller en nattsvart dystopi. Men samhällets alla sektorer måste förbereda sig i god tid. Då kan detta postantibiotiska samhälle mycket väl utgöra en levbar framtid, skriver 11 forskare.

DN. DEBATT 210217

Den pågående covid-19-pandemin har på kort tid åsamkat samhället enorma kostnader – såväl humanitära som ekonomiska. I skuggan av pandemin pågår samtidigt ett mer lågintensivt, men på sikt ännu mer kostsamt förlopp, nämligen den växande antibiotikaresistensen. Antibiotikaresistens innebär att bakterier blir okänsliga för antibiotika och att vanliga infektionssjukdomar blir svåra, eller omöjliga, att behandla. Den växande resistensen kallas ibland för en katastrof i slowmotion, och har på detta vis flera likheter med klimatförändringarna. Och liksom klimatförändringarna är det ett förlopp som inte känner några gränser, utan omfattar hela mänskligheten, såväl nationellt som internationellt. En i sammanhanget mer positiv likhet är att antibiotikaresistensens utbredning och dess inverkan på vår framtid är skapad av

människans nutida livsstil, och därför något som vi människor har möjlighet att påverka. Antibiotika utgör en viktig kugge i det moderna samhällets maskineri. Antibiotika finns inbyggt i hur sjukdomar hanteras och hur mat produceras, och utgör därmed ett slags infrastruktur som säkrar grundläggande samhällsfunktioner. Utan antibiotika skulle samhället se helt annorlunda ut. Tyvärr vet vi sedan länge att det är en bräcklig infrastruktur. Sprickorna har synts i decennier, och har med tiden vuxit sig allt större. Det samhällsekonomiska värdet av antibiotikan är nästintill omöjligt att fastställa.
Kostnaderna för antibiotikaresistens är även de svåra att fastställa. De försök som gjorts räknar med att det i människoliv redan i dag dör hundratusentals människor per år på grund av resistenta bakterier. Enligt FN riskerar dödstalet att stiga till flera miljoner år 2050 om utvecklingen tillåts fortgå i samma spår som nu. Baserat på ökade sjukvårdskostnader och produktionsbortfall beräknas de ackumulerade kostnaderna för antibiotikaresistensen bara i Sverige uppgå till 4,3 miljarder kronor fram till år 2030, enligt Folkhälsomyndigheten. Utifrån snarlika uppskattningar räknar Världshälso-organisationen WHO med att de globala kostnaderna fram till 2050 kan utgöra så mycket som 1,1–3,8 procent av global bnp. Tyvärr är utvecklingstakten av nya antibiotika långt ifrån tillräcklig för att kompensera för bakteriernas alltmer utbredda resistens.
En framtid där vi inte har tillgång till verksam antibiotika på samma vis som i dag är inte nödvändigtvis ett undergångsscenario eller en nattsvart dystopi. Dock måste samhällets alla sektorer förbereda sig, och det i god tid. Då kan vi kompensera för sprickorna i infrastrukturen,

bygga om och byta ut, stabilisera och mobilisera, innan den faller ihop.
I ett par års tid har vi forskat om antibiotikaresistens ur ett flervetenskapligt perspektiv (se faktaruta).
Våra diskussioner har bland annat resulterat i följande fem rekommendationer som kan bidra till en mer levbar postantibiotisk framtid:
1 Investera i byggd miljö och infrastruktur som stödjer smittsäkra beteenden. Covid-19-pandemin har visat att människor måste kunna hålla avstånd till varandra i offentliga miljöer för att undvika smittspridning. Men när den fysiska miljön i våra städer inte stödjer smittsäkra beteenden hjälper varken avspärrningsband, tejpmarkeringar eller skyltar. Det går inte att hålla två meters avstånd i en korridor som är 1,5 meter bred. I befintliga miljöer kan lösningen vara att bygga in avskärmningar i öppna planlösningar i exempelvis kontor, skolor och vårdmiljöer. När det gäller utformningen av nybyggnationer måste regelverk förses med nya standarder, med covidpandemins lärdomar som grund.
2 Stärk beredskapen i sjukvården. I skrivande stund har pandemin skördat över 12 000 liv i Sverige. Hur hög denna siffra än är, hade den varit flera gånger högre om vi inte haft tillgång till verksam antibiotika. I ett postantibiotiskt samhälle måste vi ha en hälso- och sjukvård som besitter en väl tilltagen överkapacitet, för att kunna hantera utbrott av nya men också tidigare kända infektionssjukdomar. Denna kapacitet gäller såväl tillgången till material som personal. Managementmodeller som bygger på små lager, flexibla anställningsformer och hög beläggning är varken långsiktigt hållbara eller försvarbara, enligt vad covid-19-pandemin redan har lärt oss och vad ett postantibiotiskt samhälle kräver.

3 Inkludera hela samhället i strategierna. Att utveckla resistens är för mikroorganismer en rent evolutionär process – ju mer läkemedel som finns i deras naturliga miljö, desto mer omfattande blir mängden resistenta mikroorganismer. Som samhälle måste vi därför använda rätt läkemedel i rätt dos både till djur och människor, inte släppa ut överbliven antibiotika i miljön och se till att läkemedelsfabriker renar sina utsläpp. Vi måste upphöra med överanvändningen av antibiotika och genom politiska beslut säkra att den används solidariskt. Antibiotikaresistens är inte något som vare sig enstaka grupper, professioner eller nationer kan ta fullt ansvar för. Den gäller oss alla.

4 Utveckla förståelsen för bakterier. Vårt förhållningssätt till bakterier och antibiotika behöver förändras och så även aspekter av hur vi beskriver bakterier och vår relation till dem. Här kan vi se att en förändring har inletts: Krigsmetaforer där bakterierna som livsform är våra fiender, och där antibiotika är vårt vapen för att utrota dem har börjat ersättas med metaforer kopplade till biologisk mångfald. Bakterier utgör en del av vår omgivning och oss själva, många av dem bidrar till att upprätthålla vår hälsa och behöver värnas.

5 Prioritera flervetenskapliga forskningsmiljöer. Specialiserad forskning och grundforskning inom alla discipliner är viktig, men specialisterna måste också ges förutsättningar att samverka och samtala med varandra. I forskning kring antibiotikaresistens ligger fokus vanligen på naturvetenskap och medicin. Men följderna av resistensen – och åtgärderna som kan vidtas för att bromsa den – omfattar hela samhället. Här kan samhällsvetare och humanister bidra med viktig kunskap kring

sociala, politiska, ekonomiska samt kulturella aspekter av antibiotikaresistens.
Sammanfattningsvis måste vi redan nu börja förbereda oss för en framtid med ett mer hållbart förhållande till bakterier och antibiotika. Det är förberedelser som vi alla kan – och behöver – delta i och problemet måste därför upp på den nationella och globala politiska agendan. Då kan detta postantibiotiska samhälle mycket väl utgöra en levbar framtid, även om vi inte kan använda antibiotika på samma sätt som vi gör i dag.

BAKGRUND. FORSKNINGSPROJEKTET

Tid: 2019–2020.
Deltagare: Forskare från en rad olika discipliner vid Pufendorfinstitutet, vid Lunds universitet. Samverkan med den ideella organisationen Vetenskap & Allmänhet.
Inriktning: Utifrån medicin, politik, kultur, kommunikation och arkitektur utforska historiska, sociala, ekonomiska och politiska dimensioner av antibiotikaresistens.
Resultat: Boken ”Efter antibiotika – om smitta i en ny tid” (Fri Tanke förlag) Publikationen ”Att leva med bakterier. Möjligheter till ett levbart immunitärt liv” (Pufendorfinstitutet).
Fredrik Brounéus, leg apotekare, utredare och pressansvarig, Vetenskap & Allmänhet
Stinne Glasdam, docent i vårdvetenskap, Lunds universitet
Kristofer Hansson, docent i etnologi, Malmö universitet
Rachel Irwin, fil dr i antropologi, Lunds universitet
Cecilia Lenander, med dr, apotekare, Lunds universitet
Henrik Loodin, fil. dr i sociologi, Lunds universitet
Lars Nordgren, docent i tjänstevetenskap, Lunds universitet

Linda Nyberg Alamaa, fil dr i statsvetenskap, Lunds universitet
Anna Tunlid, docent i idé och lärdomshistoria, Lunds universitet
Maria Wemrell, fil. dr i folkhälsovetenskap, Lunds universitet
Jonas Wrigstad, med dr, läkare, Lunds universitet

17 Antikroppar oftast kvar i minst nio månader

Nästan alla som tillfrisknat från covid-19 har kvar antikroppar i åtminstone nio månader och de verkar skydda mot återinfektion, enligt en ny studie vid Danderyds sjukhus och Karolinska institutet.
Dessutom pekar resultaten för att så kallad T-cellsimmunitet inte finns utan att man samtidigt har antikroppar.
Community-studien började i april 2020 med att under tre veckor testa 2 149 medarbetare på

Danderyds sjukhus. Massprovtagningen, som upprepas var fjärde månad, visar nu att 96 procent av de 370 personer som hade antikroppar i våras fortfarande har det.
– Det betyder att de allra flesta som varit sjuka har ett skydd kvar mot det så kallade spikeproteinet. Nio månader sedan är ju provtillfället, så förmodligen är det tio eller fler månader sedan infektionen, säger specialistläkaren Charlotte Thålin som är ansvarig för studien.
Under pandemivinterns andravåg har forskarna också genomfört en delstudie på 400 personer vid tio tillfällen en gång i veckan. Av dessa hade 340 antikroppar från i våras och hos bara 1 procent av dessa kunde man hitta viruset medan andelen var över 20 procent i gruppen som saknade antikroppar.
– Syftet med den delstudien är att undersöka om antikropparna skyddar så pass mycket att man inte ens blir infekterad och därmed inte kan bära på smittan. Det är ett direkt mått på immunitet, som ett facit, medan antikroppstest är indirekta. Många av de 20 procenten utan antikroppar bar på viruset utan symtom, säger Charlotte Thålin.
Hon berättar att man också har testat det så kallade T-cellsminnet på alla deltagare med hjälp av en metod framtagen av kollegan Sara Mangsbo vid Uppsala universitet, i sannolikt den hittills största studien av sitt slag.
Av de som har antikroppar har ungefär två tredjedelar T-cellsminne specifikt för viruset.
– Det intressanta är att bland de som inte har antikroppar hittar vi i princip ingen med T-cellsminne, med reservation för att T-cellerna också kan finnas i vävnad. I somras pratade man ju mycket om att man skulle kunna ha T-cellsimmunitet efter att man varit sjuk och ändå

inte ha antikroppar, men det här talar för att det inte verkar vara så, säger Charlotte Thålin.
– Däremot ser vi att en del av dem utan antikroppar har ett ospecifikt T-cellsminne och det är förmodligen en reaktion på att de har haft ett vanligt förkylningsvirus som liknar sars-cov-2. Många av våra vanligaste förkylningar orsakas av mildare former av coronavirus, som liknar det coronavirus som ger covid-19, alltså sars-cov-2. Huruvida detta skyddar i någon mån kan vi inte säga, men antagligen skyddar det inte mot att bli infekterad, möjligen kan det lindra sjukdomsbilden.
Resultaten talar kort sagt för att antikropparna ger ett bra svar på frågan om man är immun eller inte, att den mer komplicerade T-cellsprovtagningen är intressant ur ett forskningsperspektiv, men inte på individnivå. Hur förhållandet mellan antikroppar och T-cellsminne ser ut i längden kommer att klarna efter de nästa massprovtagningarna i maj och september då man också kan jämföra immunitet efter infektion respektive vaccination.
Ossi Carp ossi.carp@dn.se

17
Smittspridningen ökar igen – oro för en tredje våg

Det är dystra besked från Folkhälsomyndigheten – den platå av - antalet smittade som Sverige tidigare legat på verkar snart vara ett minne blott. Myndigheten vädjar nu till allmänheten att följa - rekommendationerna för att undvika en tredje våg.
– Följsamheten är inte så god som den har varit, säger Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten.
Under inledningen av sportlovsveckorna ser läget i Sverige ut att vara allvarligare – antalet smittade i Sverige ökar. Det totala antalet anmälda fall de senaste 14 dagarna beräknat på 100 000 invånare är 400.
I regionerna Stockholm, Västra Götaland och Skåne ökar antalet inläggningar på sjukhusen till följd av covid-19. Det är en siffra som brukar släpa efter den reella smittspridningen i landet. Om svenska folket och framför allt den svenska sjukvården nu står inför en tredje våg är dock för tidigt att säga, tycker Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten. Men hon kallar utvecklingen för ”mycket oroande”.
– Tillräckligt oroväckande för att verkligen trycka på att det är samma restriktioner och rekommendationer som gäller, säger hon.

Folkhälsomyndigheten har sett flera tecken på att människor har slappnat av och inte verkar ta rekommendationerna på lika stort allvar längre, vilket är anledningen till att smittan om igen har börjat öka.
– Vi har fått rapporter om exempelvis rörelser i citykärnorna, man verkar arbeta på arbetsplatserna i högre utsträckning. Där finns det ju ingen förändring i rekommendationerna över huvud taget, man ska arbeta hemifrån i största möjliga mån, säger Tegmark Wisell.
Hon säger att det också finns rapporter om dålig följsamhet när det gäller munskyddskravet i kollektivtrafiken under rusningstid.
En hel del personer kommer att bege sig till fjällen för skidåkning de kommande veckorna. Tegmark Wisell säger att det är bra att röra på sig under sportlovet, men samtidigt viktigt att vara noga med att hålla avstånd och tvätta händerna, även när man är på skidsemester.
– De mindre regionerna har bedömt att det går att ta emot gäster under sportlovet, men då gäller det att man tar det individuella ansvaret. Det här är inget vanligt sportlov, utan på många sätt ett annorlunda sportlov.
Tegmark Wisell säger dock att det i nuläget inte finns någon anledning att införa särskild karantän för personer som varit i fjällen.
– Vi får återkomma om det visar sig att det finns en smittspridning som vi inte har kontroll över. Det har funnits en okontrollerad smittspridning exempelvis i vissa arbetsgrupper. Då har man vidtagit åtgärder där.
Hittills har sammanlagt 12 487 personer avlidit med covid-19 i Sverige.
– Antalet avlidna har gått ner vecka för vecka. I och med det förväntar vis oss att man i de mest utsatta grupperna kommer att kunna skönja en effekt av vaccinationen nu, säger Tegmark

Wisell och tillägger att folkhälsomyndigheten inväntar fler data för att kunna säga helt säkert hur det ligger till.
Globalt sett har Sverige följt trenden med en avtagande smittspridning under de gångna veckorna, fram till för två veckor sedan. Smittspridningen har avtagit i Europa då flera länder, bland annat Spanien, Portugal och Storbritannien, har haft tuffa nedstängningar. Portugal, som under flera veckor var en av de hårdast drabbade länderna i världen, har lyckats trycka ner smittspridningen med sina hårda restriktioner.
– Även om vi har en stor oro nu så vet vi att vi kan få ner smittspridningen om vi följer de råd och rekommendationer som finns. Det har vi fått innan, säger Karin Tegmark Wisell.
Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se
FAKTA. VACCINATIONSTAKTEN

Den svenska vaccinationstakten går enligt Folkhälsomyndigheten i takt med övriga EU. 364 120 personer hade fått minst en vaccindos på tisdagen. Det utgör 4,4 procent av befolkningen. De flesta som fått vaccinet är i åldersgruppen 90 år eller äldre.
Sammanlagt har 12 487 personer avlidit med covid-19 i Sverige.

17 Köpen av munskydd har skjutit i höjden

Försäljningen av munskydd gått från att vara nästan obefintlig till att nu slå nya rekord vecka efter vecka, visar samlad data från Sveriges största apotekskedjor. Ökningen började redan i somras, trots att myndigheterna var skeptiska till att rekommendera munskydden.

Frågan om munskydd har varit en vattendelare under pandemin. I vissa länder har det varit obligatoriskt. I USA har munskyddet setts som ett politiskt ställningstagande och i Sverige har Folkhälsomyndighetens experter länge ifrågasatt dess betydelse för att minska smittspridningen.

DN har tagit del av data från analysföretaget Nielsen IQ som visar all försäljning av munskydd på fem av landets största apotekskedjor under 2020 och 2021. Siffrorna omfattar även dagligvaruhandel och visar hur försäljningen av munskydd var nästan obefintlig fram till sommaren.

Anledningen enligt de apotek som DN varit i kontakt med är förklaringen att det helt enkelt inte fanns några munskydd att sälja till konsumenter eftersom behovet och bristen var så stort inom vården.

Sedan dess har försäljningen mångfaldigats.

– Normalt sett är det en jätteliten produkt, den finns inte ens på alla apotek. Men nu säljer vi ungefär lika mycket på en vecka som vi gör på ett normalt år, säger Magnus Frisk presskontakt på Apoteket AB

I början av juni 2020 ändrade WHO sina riktlinjer kring munskydd, världshälsoorganisation uppgav att de borde användas i folkmassor och på platser som kollektivtrafiken där det är svårt att hålla avstånd.
Statsepidemiolog Anders Tegnell kommenterade WHO:s rekommendationer till TT:
– Munskydd ska kunna passa in i en bredare strategi och det gör den inte i Sverige. I Sverige ska man vara hemma om man är sjuk, sa han då.
Ändå började försäljningen av munskydd på Sveriges apotek att ta fart i juni. Det är en ökning som höll i sig under hela sommaren och hösten fram till november, då den tog ny fart igen.
– Sommaren och början av hösten upplevde nog jag och många andra som mer fri, man kunde börja återgå till ett mer normalt liv. Sedan kom det stora bakslaget där sjuktalen och dödsfallen ökade och de skärpta restriktionerna kom, säger Anna Ekström, nordisk försäljningschef på Nielsen IQ som sammanställt datan åt DN.
I mitten av november införde regeringen flera skärpta restriktioner. Munskydd såldes då för över 16,3 miljoner kronor på en vecka, att jämföra med knappt 4,5 miljoner en månad tidigare.
Försäljningen nådde återigen en ny topp inför jul, då restriktionerna på nytt skärptes i Sverige. Det innebar bland annat att Folkhälsomyndigheten rekommenderade munskydd i kollektivtrafiken under rusningstrafik.
Försäljningen av munskydd har enligt Nielsen IQ:s data gått kraftigt upp och ned veckorna runt årsskiftet och början av 2021, men fortsatt ligga på en mycket hög nivå.

– Generellt om man tittar på enskilda veckor så kommer de gå upp och ned oavsett produkt, det är väldigt mycket som kan påverka, säger Anna Ekström.

Datan från Nielsen IQ omfattar inte nätapoteket Apotea som saknar fysiska butiker. Apoteas vd Pär Svärdson säger till DN att även deras försäljning av munskydd ökat kraftigt, från strax över 500 000 munskydd i oktober 2020 till 2,3 miljoner i januari.

Tidigt under våren 2020 uppstod en stor brist på skyddsutrustning i vård och omsorg vilket gjorde att Apotea tillfälligt tog bort munskydd ur sitt sortiment. Pär Svärdson säger att det då fanns en hel del oseriösa aktörer som försökte slå sig in på marknaden.

– Det kändes som att jag fick ett mejl om dagen från någon som vanligtvis sålde bilar eller något annat men som sa att den kommit över ett parti munskydd ”superbilligt” i Turkiet, säger han.

– Men i dag är munskydd ingen svår produkt att köpa in från de stora etablerade leverantörerna.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se

17 Systembolaget säljstoppar öl

Systembolaget säljstoppar ölsorten White bulldog wheat IPA, uppger bolaget i ett pressmeddelande.

Produkten stoppas då den kan sakna märkning för allergenen vete. Beslutet har skett i samförstånd med leverantören Gotlands bryggeri.

Produkten finns även i provlådan Gotlands vinterlåda som därför också säljstoppas.

Kunder som köpt produkten kan återlämna den till valfri butik och få pengarna tillbaka.

TT

17 Krisen inte över men handeln återhämtar sig

Omsättningen inom handeln ökar, men läget för hotell och restauranger förvärras, enligt en extramätning gjord av Konjunkturinstitutet (KI) i februari. Samtidigt stärks framtidstron i näringslivet, enligt Svenskt Näringsliv.

Nivån i handeln är nu tillbaka på samma nivå som i november, konstaterar KI i ett pressmeddelande. Och för näringslivet är omsättningen i princip oförändrad jämfört med undersökningen i januari, enligt KI.

”Jämfört med ett normalläge har omsättningen i näringslivet som helhet minskat med 11 - procent, i januari beräknades omsättningen ha minskat med 12 procent”, skriver KI.

Nästan hälften av företagen, 48 procent, har lägre omsättning än normalt. Inom tillverkningsindustrin är det 36 procent som uppger att omsättningen är lägre än normalt.
I tjänstesektorn uppger 53 procent av företagen att omsättningen är lägre än normalt, medan bygg- och anläggningsverksamheten går bättre. Där är det 20 procent som uppger lägre omsättning än normalt.
Omsättningstappet inom hotell- och restaurangbranschen är 63 procent, vilket är 2 procentenheter mer än i förra mätningen.
Undersökninen genomfördes 8–10 februari.
Med hänvisning till en separat företagarpanel med svar från 5 100 företag redovisar samtidigt Svenskt Näringsliv en något ljusare bild av framtidsutsikterna, även om nuläget ser svagt ut.
”Ett av tre företag uppger att sysselsättning och investeringar är lägre nu än för sex månader sedan. Nästan vartannat företag svarar att produktion/försäljning är lägre än för sex månader sedan”, skriver Svenskt Näringsliv.
Enligt chefsekonomen Bettina Kashefi har krisstöden gett effekt, men hon tillägger att framtidshoppet bygger på att vaccinationsprogrammen fungerar snabbt och effektivt.
”Krisen är inte över än. Den fortsätter att slå asymmetriskt med stora skillnader mellan branscherna. Inte minst för många hotell, restauranger och upplevelseföretag är läget fortfarande akut”, tillägger hon.
TT

17 Regionen sist i landet med vaccinering

Region Stockholm är sist i landet med att vaccinera befolkningen. Nya siffror visar hur en särskilt prioriterad grupp – äldre med hemtjänst – utmärker sig negativt i vaccinationsgrad och drar ner de totala siffrorna.

– Vi har inte haft tillräckligt med vaccin för att ha full fart, säger vaccinsamordnaren Magnus Thyberg.

I Region Stockholm hade 2,65 procent av befolkningen fått sin första dos vaccin mot covid-19, enligt siffror från Folkhälsomyndigheten som sträcker sig till den 7 februari. Därmed ligger huvudstadsregionen sist i Sverige med vaccineringen, och kan jämföras med Gotland (där 7,43 procent hade fått en första dos vaccin), Blekinge (5,16 procent) och Kalmar (6,81 procent).

Nu framgår också att Region Stockholm ligger efter kraftigt när det gäller vaccinationstäckningen av personer över 65 år som har hemtjänst – vilket är en särskilt prioriterad grupp som ingår i den så kallade fas 1. Folkhälsomyndighetens nya siffror visar att endast 5 procent av denna grupp hade fått sin första spruta per den 10 februari.

Samtliga övriga regioner har högre, eller betydligt högre, andel av hemtjänstgruppen som har fått vaccinet. På Gotland har 75 procent av gruppen fått en första dos vaccin. I Halland är siffran 69 procent, och i Kalmar och Värmland är siffran 62 procent.

Även de andra stora regionerna har lyckats betydligt bättre än Region Stockholm. Västra Götaland har gett 29 procent av personerna över 65 år med hemtjänst vaccinet. I Skåne är det 28 procent, och i Östergötland 43 procent. Näst sämst efter Stockholm är Västerbotten, där 11 procent har fått en första dos.
– Det kan vara upp till sju dagars eftersläpning på siffrorna. Men jag tror inte att det här är en eftersläpningseffekt, säger Magnus Thyberg, ansvarig för samordningen av vaccination i region Stockholm, om uppgifterna från Folkhälsomyndigheten.
Han tar allvarligt på det faktum att vaccinationerna av prioriterade grupper går långsamt i Stockholm. En del av anledningen är effekter till följd av storleken på regionen.
– Vi tilldelas vaccin efter andelen äldre och vi har en ung befolkning i Stockholm vilket ger ett visst utslag. Vi har mindre vaccin att röra oss med, säger han.
Men Folkhälsomyndighetens statistik visar ju relativa tal, alltså en procentandel av befolkningen. Då borde väl siffrorna gå att jämföra med andra regioner?
– Precis så. Men vi har en infrastruktur som bygger på vår andel av Sveriges befolkning. Vi har ganska många vårdcentraler och en ganska stor region och då får det viss påverkan på det här. Om man då fyller på mindre vaccin så är det ändå så att vi har 210 vårdcentraler, säger Magnus Thyberg.
En skillnad mot andra regioner har också att göra med att fas 1 innefattar flera grupper och att Region Stockholm kan ha prioriterat annorlunda än andra regioner, berättar Magnus Thyberg. Han lägger också till att man kommer att vaccinera bredare gällande personerna i fas 1 inom kort.

– Nästa vecka kommer breddinförandet av detta att starta, säger Magnus Thyberg.
Vissa har reagerat på att exempelvis Karolinska sjukhuset har vaccinerat 3 000 anställda, medan det hos äldre fortfarande är ganska låga siffror. Hur ser du på den här skillnaden?
– Här fattade vi ju ett beslut att vi var i ett så allvarligt läge där vi befann oss för ungefär en månad sen med risk för att inte kunna bedriva vård inom regionen. Då gjorde vi allt vi kunde för att den mest kritiska personalen skulle ha ett skydd så att de kunde vara på jobbet. Vi bedömde att det var prioriterat för att kunna ta hand om patienter som kom till sjukhusen, säger Magnus Thyberg.
I kontrast till de i övrigt dystra siffrorna gällande vaccinationen i Region Stockholm lyfter Magnus Thyberg samtidigt fram hur vaccinationerna av personer på särskilda boenden nu nästan är avklarad.
– Dos ett har vi gett till 89 procent i den gruppen nu, säger han.
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

17 Kry ska stoppas från att driva sjukvårdsupplysning

Den blågröna majoriteten i Region Stockholm ger nu besked i fråga om 1177, efter att Kry köpt företaget som driver tjänsten. Ett nytt avtal kommer i praktiken stoppa Kry från att driva tjänsten.

– Sjukvårdsupplysningen ska inte kunna drivas av en enskild vårdgivare, säger Anna Starbrink (L), sjukvårdsregionråd som meddelar att tjänsten ska upphandlas på nytt.

Godkännandet av Krys köp av Medhelp som driver 1177 är fortfarande en öppen fråga, då hälso- och sjukvårdsförvaltningens utredning pågår. Men redan nu vill den blågröna majoriteten i Region Stockholm ge besked, som SvD var först att rapportera om.

På tisdagens möte i hälso- och sjukvårdsnämnden lade den blågröna majoriteten en skrivelse där hälso- och sjukvårdsförvaltningen får i uppdrag att förbereda en ny upphandling av 1177 när nuvarande avtal går ut. Av skrivelsen framgår att upphandlingen, ”utöver ordinarie kvalitetskrav”, ska säkerställa att tjänsten utförs av en leverantör med oberoende ställning. Förvaltningen ska även utreda om sjukvårdsrådgivningen kan drivas i egen regi.

– Det finns en möjlighet att förlänga avtalet, men det vill vi alltså inte göra. Vi vill att förvaltningen förbereder en ny upphandling och som en del av det kommer det att vara viktigt att säkerställa att 1177 telefonrådgivningen ska vara

en konkurrensneutral tjänst och att man inte kan vara vårdgivare om man driver den, säger Anna Starbrink till DN.
I praktiken innebär det då att Kry utestängs från att driva 1177?
– Ja, Kry och alla andra vårdgivare. Det är ett besked till alla – vi vill inte riskera konkurrensneutraliteten mellan alla vårdgivare.
Avtalet med Medhelp löper till 2023, med möjlighet till förlängning, men i och med dagens besked är en förlängning inte aktuell, uppger Anna Starbrink.
Beskedet att nätläkarbolaget Kry köpt Medhelp och därmed kan ta över sjukvårdsrådgivningen 1177 har startat en hård debatt, och väckt frågor om otillbörlig konkurrens, och risken att vårdgivaren kan driva patienter till sin egen verksamhet. DN har även avslöjat att 1177 i våras fick direktiv från regionen att hänvisa patienter till Kry.
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen utreder om Krys köp av Medhelp ska godkännas. Frågan väntas tas upp av hälso- och sjukvårdsnämnden den 9 mars.
Finns det ändå en möjlighet att affären godkänns?
– Det är ju en annan process och där inväntar vi förvaltningens utredning. Men det här är en tydlig signal om att även om de godkänner affären så kommer vi inte acceptera vårdgivare som driver verksamheten med våra avtal, så det blir ju en väldigt kort period om det går igenom, säger Anna Starbrink.
Varför är den här frågan så viktig?
– 1177 är otroligt viktigt, det har inte minst visat sig under pandemin. Det är människors väg in i vården och har hög trovärdighet. Den

nyckelposition som 1177 har i vårt vårdsystem måste vi verkligen vara rädda om.
Vänsterpartiets talesperson Jonas Lindberg säger att V välkomnar de nya beskeden från majoriteten.
– Det vi önskar är att man hoppar över upphandlingsrundan, och att man i stället bestämmer sig direkt för att driva tjänsten i egen regi, säger Jonas Lindberg.
Oppositionsregionrådet Talla Alkurdi (S) säger att det stockholmarnas engagemang mot friköp av Medhelp har satt press på den blågröna majoriteten.
– Det den politiska ledningen däremot har öppnat för är att 1177 kan drivas i egenregi om flera år. Men vi kommer att fortsätta på att man ställer om för egenregi omedelbart.
DN har sökt Krys Sverigechef Erik Hjelmstedt som avböjer intervju.
Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se

17 Så minskar du den farliga stressen i din vardag

”Åh vad bra, tips om avspänning och återhämning!” tänker du, men du hinner inte med det nu. Det får bli sedan – i kväll, i helgen eller på semestern.
– Det är lätt att skjuta upp återhämtning, men den måste ske helst flera gånger varje dag om du vill minska risken för stressrelaterad ohälsa, säger Niclas Almén, leg psykolog, som har skrivit en guide om hur vi kan hantera vardagens stress.

Stressen finns överallt i våra liv. Den är egentligen inte farlig, tvärtom är stress ett naturligt inslag som ofta behövs för att vi ibland ska kunna prestera bättre eller ta i lite extra. Problemet är när kroppens stresspåslag kommer för tätt, håller i sig länge eller knappt går över alls. Det här kan leda till en försämrad livskvalitet och i värsta fall till ohälsa eller olika sjukdomar, som utmattningssyndrom eller hjärtinfarkt.
I sin kommande bok ”Återhämtningsguiden. Må bra trots stress och press” lyfter Niclas Almén fram vårt behov av återhämtning. Hans fokus ligger inte på att minska stressfaktorerna utan på hur vi återhämtar oss på mikronivå, det vill säga flera gånger dagligen i mindre doser.
– Självklart finns det situationer där faktorerna till stress behöver reduceras, men betydelsen av återhämtning lyfts nu fram alltmer i forskningen, säger Niclas Almén, som arbetar

som kbt-psykolog samt forskar vid Mittuniversitetet i Östersund om stress och återhämtning.
I det program som Niclas Almén står bakom lär sig deltagare steg för steg att varva ned och lära kropp och knopp att återhämta sig.
– Tyvärr är det ofta när man är som mest uppvarvad och mest behöver återhämtning som det är svårast att få till den. Detta kallas för återhämningsparadoxen.
Begreppet återhämtning leder lätt tankarna till passiv vila och mindfulnessövningar. Det kan mycket väl vara passande lösningar, men Niclas Almén betonar att återhämtning kan vara väldigt många olika saker och att vi behöver variera den beroende på situationen.
Den som arbetar i en pratig miljö ska kanske inte gå till fikarummet under pausen. Då kan det i stället vara bättre att gå runt kvarteret eller att lösa ett korsord under rasten. För den som arbetar ensam kan det vara återhämtande att ringa en vän och prata i några minuter. Den som har ett stillasittande arbete kan behöva vara fysiskt aktiv medan den som har ett tungt fysiskt arbete kan föredra att sitta ned under återhämtningsstunden.
Det är lätt att hantera återhämtningen slentrianmässigt och utan att notera om den verkligen gör nytta, att den får kroppen att varva ned ordentligt. Niclas Almén ger ett exempel från när han mätte hjärtverksamheten hos tre personer under några dagar. För två av personerna visade det sig att kroppen inte gav indikation på vila under deras fikapauser på arbetet.
– De trodde att de återhämtade sig då, så det här blev en väckarklocka för dem. De valde att ändra sina beteenden, den ena började lyssna på musik under pauserna och den andra läste en bok under vissa raster i stället för att fika

med kollegorna. Båda kände att de mådde bättre av detta.
Om du inte känner att stressen rinner av dig, att du har blivit piggare eller revitaliserad efter vad du tror är en återhämtande stund kan det vara lämpligt att pröva andra beteenden, råder Niclas Almén.
Under pauserna i en rehabgrupp som Niclas Almén ledde satt de flesta kvar i rummet, i samma stolar, och pratade vidare med varandra.
– När jag i stället sade att vi under pausen medvetet skulle välja beteenden som skulle leda till en specifik återhämtning, till exempel att återfå koncentrationsförmågan, ändrade de sina beteenden. De interagerade mindre med varandra, öppnade ett fönster och några klädde på sig och gick utomhus en stund.
Niclas Almén tror att det bland annat var den sociala normen om att vara trevlig mot andra som begränsade återhämtningen under de första vanliga rasterna. Det kan finnas en rädsla för att verka avståndstagande gentemot kollegor och vänner om man inte längre gör som man brukar eller umgås med dem. Känns det så kan det hjälpa att berätta varför man har ändrat sitt beteende.
– Det kan vara bra att involvera andra i sin återhämtning. Prata med partnern, vänner och kollegor. Du kan fråga hur de gör för att varva ned och det är kanske någon annan som också vill förändra sitt beteende. Ni blir kanske några som börjar promenera tillsammans på lunchen, eller spelar pingis på rasterna i stället för att fika. Kan du få hjälp med återhämtningen ökar chansen att du får till en förändring som varar.
Om du ser återhämtningen som ett behov som skapar välmående och inte som ett krav förbättras oddsen för att du ska lyckas. Steg ett är dock att komma i gång och det är inte alltid

enkelt. En orsak till att det går trögt är ofta ”Jag ska bara göra klart …”. Återhämtningen fastnar lätt i ett sedan som aldrig kommer.
– Det där är nästan alltid en önsketanke, att får jag bara undan det här så kan jag slappna av efter det. Eftersom det hela tiden dyker upp nya saker är det ofta som det här inte fungerar.
Ett annat möjligt skäl till att återhämtningen inte blir av är rädsla för att tröttheten helt ska ta över, eller att personen har blivit så van vid stressen är hen inte är medveten om att det behövs en paus. Andra skjuter upp sin återhämtning av oro för att kollegor ska tycka att man är lat eller smiter från jobbet – hur kan hen ta rast nu när vi har så mycket att göra?
För att freda återhämtningen kan du behöva sätta gränser och då helst på ett bekräftande sätt, framhåller Niclas Almén. Säg inte bara nej till att göra en viss sak, som att förhöra ditt barn på läxan, utföra någon extrauppgift på jobbet eller hjälpa din vän med något som inte är akut. Förklara för dottern att hon kan läsa på lite mer så förhör du henne om en stund. Säg till chefen att det inte är möjligt med fler uppgifter för dig, men att ni kan diskutera om ni kan lösa detta på ett annat sätt. Föreslå vännen att du hjälper till om ett par dagar i stället, i dag har du tyvärr inte tid eftersom du behöver din löprunda.
Enligt Niclas Almén kan vi se på återhämtning som att äta. Du blir hungrig flera gånger varje dag, men du tänker knappast att ätandet får skjutas upp till senare, som i kväll eller på lördag när du är ledig. Målet med hans program är cirka fem dagliga återhämtningstillfällen, spridda över förmiddag, eftermiddag och kväll. Om du skriver in möten och plikter i din kalender kan du även börja föra in tider för återhämtning.
– Prova gärna dig fram brett för att hitta flera olika saker som ger dig återhämtning och välj

dem som du tror kan fungera på lång sikt. Är du inte alls är intresserad av att lägga pussel, titta på samma tv-serie som sambon eller att gå till utegymmet ska du nog satsa på något annat. Det kommer att kännas svårt ibland, men glöm inte att uppmärksamma dina framsteg och de positiva effekterna av återhämtningen. Då blir du mer motiverad att fortsätta, säger Niclas Almén.

Annika Carlsson
annika.carlsson@dn.se

FAKTA. STRESS

När vi utsätts för stressfaktorer (stressorer) som vi exempelvis upplever som hotfulla, utmanande eller krävande startar en stressreaktion i kroppen.

Det sympatiska nervsystemet aktiveras och för att vi ska få extra kraft och energi, ”fight or flight”, utsöndras bland annat stresshormonerna adrenalin, noradrenalin och kortisol i blodet.

Det här påslaget sker även om det bara är våra egna tankar som har dragit i gång reaktionen och vi inte behöver agera fysiskt.

När ”hotet” är borta går kroppen tillbaka till ett normalt viloläge igen.

Känner du igen dig?

Här är exempel på att du troligen behöver ta itu med din återhämtning.

Du är ofta uppvarvad.

Du har svårt att gå ned i varv trots att du är i en lugn situation.

Du har ofta svårt att somna.

Du är inte utvilad när du vaknar.

Du blir lätt irriterad.

Du har inte tid att ta en paus, eller så vågar du inte.

Du har dåligt tålamod.

Du har svårt att koncentrera dig.
Du glömmer viktiga saker.
Du är sällan glad.
Källa: Niclas Almén

Förslag på återhämtning

Det finns otaliga exempel på stunder av återhämtning som du kan få in i din vardag. Vad som har effekt varierar, här är några exempel på vad du kan pröva:
Öppna fönstret och stå där i några minuter.
Be om en kort axelmassage av en familjemedlem, vän eller kollega och massera sedan den personen på samma sätt.
Lyssna på musik som du tycker om.
Gör sudoko, lös ett korsord eller dylikt.
Ta en promenad runt kvarteret.
Motionera, i en form och på ett sätt som gör att du känner dig revitaliserad efteråt. Det ska inte vara kravfyllt eller inriktat på prestation.
Meditera, träna mindfulness.
Gå i skogen.
Sjung eller spela något instrument.
Titta på film.
Lek med dina barn.
Läs en bok.
Laga mat eller baka.
Spela familjespel.
Ta en fika med kollegor.
Ring eller träffa en vän via ett videomöte eller under en promenad.
Lyssna på en podd eller låt det vara tyst runt om dig en stund.

18 Ledare: Tredje vågen stänger den svenska coronastrategin

Under ett år av coronapandemi har regeringen knappast velat ta ordet ”nedstängning” i sin mun, annat än för att markera att sådant håller vi inte på med i Sverige. Nu låter det annorlunda.
På onsdagens presskonferens presenterade socialminister Lena Hallengren (S) förslag på en förordning som grundas på den nya pandemilagen, och som helst ska införas bums. Och det gäller just möjligheter att bomma igen exempelvis handelsplatser, serviceinrättningar, gym, bad och sportanläggningar. Kommuner ska också kunna förbjuda människor att uppehålla sig på platser där trängsel kan uppstå. Ännu oklart är vad regeringen anser skulle kunna föranleda de nämnda åtgärderna. Men motivet till dem är rädslan för följderna av en tredje våg av pandemin. Både antalet smittade och inläggningar på sjukhus ökar igen. I Stockholm ökade antalet smittade med 24 procent mellan vecka 5 och 6, konstaterade regionens hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson på onsdagseftermiddagen.
Det är naturligtvis bra om det finns befogenheter att göra vad som krävs. Ändå är det svårt att undgå intrycket att regeringen fortsätter att famla sig fram. Onsdagens besked rörde mått och steg som i våras påstods vara -

antingen helt fel eller omöjligt att göra på grund av svensk lagstiftning, ja till och med grundlag. Budskapet har samtidigt varit att den svenska coronastrategin är den enda korrekta, inga misstag har begåtts, någon anledning till självkritik finnes icke. Ända till sent i höstas gömde sig regeringen bakom Folkhälsomyndigheten, som ansåg att svenskar behövde lösa tyglar och luddiga restriktioner som gick att tolka lite hur som helst: ”det får inte vara trångt”. Bara vi alla ”höll avstånd” skulle det nog ordna sig.

Folkhälsomyndigheten underskattade dock coronahotet från början, och bedyrade sedan att Sverige inte skulle drabbas av någon andra våg. Som så många gånger förr var detta en allvarlig felbedömning. Men regeringen lyssnade och lättade på restriktionerna i slutet av oktober, bara för att tvingas skärpa dem kort därefter.

När den första vågen bedarrade på försommaren var antalet döda i Sverige på väg mot 5 000. I väntan på en tredje våg är siffran nu redan över 12 500. Jämfört med de nordiska grannländerna ligger vi fortfarande skyhögt.

En nyckel i Sveriges strategi var att skydda de äldre. Coronakommissionen sa i december som det var, detta blev ett misslyckande. Den enskilt viktigaste orsaken var den stora allmänna smittspridningen i samhället.

Regeringen har tacklat det på två sätt, dels genom att försöka skriva om historien, dels genom att börja använda den pandemilag som till slut hamnade på plats.

Väl känt är hur regeringen sjabblade med lagen. De verktyg riksdagen tillhandahöll i våras utnyttjades aldrig. När smittan minskade lades juridiken i någon avlägsen byrålåda. Och kring jul stressades en panikvariant fram, med vars

hjälp en tidigare så förhatlig stängning av samhället nu börjar förberedas.
Diskrepansen mellan olika verksamheter har hittills varit iögonfallande. Gallerior har fått hålla öppet, medan Gröna Lund tvingats stänga. En liten teater inomhus har haft samma publikbegränsning som en stor fotbollsarena. Med de nya reglerna ska också detta anpassas till något slags logik.
På andra områden består förvirringen. Folkhälsomyndigheten kallade i månader munskydden för verkningslösa, och låter nu indignerad över att de inte används i tillräcklig utsträckning på bussarna i rusningstrafiken. Lite restriktioner på sportlovsresor förra veckan, nu hot om stängda köpcentrum.
Möjligen är regeringen på väg tillbaka till en förr omhuldad svensk ledstjärna: försiktighetsprincipen. Det har tagit sorgligt lång tid. **DN 18/2 2021**

18 ”Trots vaccinerna riskerar covid att öka försprånget”

Nu rullas vaccinerna ut, och det ser ut som att viruset ska kunna besegras utan striktare åtgärder. Men den globala smittspridningen är så stor, och de nya mutationerna så talrika, att viruset trots effektiva vacciner behåller försprånget, och riskerar att öka det. Därför bör en nollvision med striktare åtgärder övervägas, skriver 29 företrädare för Vetenskapsforum covid-19.

DN. DEBATT 210218

Sedan covid-19 drabbade världen, för nu drygt ett år sedan, har olika strategier för att bekämpa denna farsot anammats.

I många länder, kanske de flesta, utgick man från början från att covid-19 skulle bete sig som sin nära släkting sars, en coronavirussjukdom som härjade i Sydostasien i början av 2000-talet. Då sars-sjuka började smitta först omkring en vecka efter symtomdebut lyckades man trots hög smittspridning effektivt isolera alla fall och slå ner viruset, utan någon större spridning utanför Sydostasien. Övertygelsen om att covid-19 skulle bete sig, och lokalt begränsas, på samma sätt var förhärskande i många länder, även efter att smitta från människor utan symtom började dokumenteras. Därför underlät man ofta att förbereda sig för

en pandemi. När det mot slutet av februari stod klart att denna sjukdom var betydligt mer svårstoppbar än sars gällde det alltså att fatta snabba beslut.

Olika länder agerade på olika vis. Vissa länder bestämde sig för att helt försöka eliminera smittan. Detta inleddes ofta med några veckors lockdown – dels för att hinna bygga upp testkapacitet och öka lagren av skyddsutrustning, dels för att skapa ett gynnsamt utgångsläge för fortsatt smittbegränsning. Men en del lyckades undvika lockdown, och ändå nå framgång. För att ta två illustrativa exempel:

Nya Zeeland togs fullständigt på sängen av pandemin, och efter snabb smittspridning ansåg man sig på grund av åratal av försummelse av den offentliga vårdssektorn inte ha något annat val än en lockdown, för att hinna bygga upp testning och smittspårning.

Taiwan däremot, som genomlevt sars-epidemin och därför var bättre förberett, kunde sätta in aggressiva åtgärder direkt: bred testning, effektiv smittspårning, stringent isolering, och allmänt munskyddsbruk. På så sätt fick Taiwan snabbt bukt med smittspridningen, utan någon lockdown.

Båda länder har tills nu varit utomordentligt framgångsrika i sin bekämpning av pandemin. Nya Zeeland har haft 26 dödsfall, i en befolkning på knappt 5 miljoner. Taiwan har haft 9 dödsfall, i en befolkning på drygt 23 miljoner. Båda dessa länder är öar. Men även länder med långa landgränser har nått liknande framgång med liknande metoder: Vietnam, till exempel, har haft 35 dödsfall, i en befolkning på nästan 100 miljoner.

Vad som genomgående kännetecknar dessa framgångsrika länder är alltså att de har sett viruset som eliminerbart. De har inte

eftersträvat ett dämpande av virusets framfart (”mitigation”), som Sverige initialt gjorde, eller ett nedtryckande av viruset (”suppression”), som de flesta länder gjort. Utan de har sökt, och lyckats, eliminera sjukdomen inom sina gränser. Dels genom noggrann övervakning av nya utbrott, dels genom stränga inrese-begränsningar och karantänsättning.
När utbrott skett har detta varit på grund av tillfälliga svagheter i gränskontrollen. Men med snabb testning, smittspårning, strikt isolering av fall och kontakter och lokalt munskyddstvång, har de varje gång lyckats kväsa de nya härdarna. På så sätt har livet inom landets gränser ofta kunnat återgå till det helt normala.
Det har givetvis funnits avigsidor: turismen har blivit lidande, liksom allt annat internationellt utbyte. Men den förmodade nackdel som oftast nämnts i samband med aggressiva åtgärder – att dessa hämmar ekonomi och sysselsättning – har visat sig inte stämma när det gäller dessa länder. Som det står i en analys publicerad i British medical journal: *”Effekten på bnp, baserat på IMF-projektioner för hela 2020, har visat sig vara mer gynnsam för länder med elimineringsstrategier än för dem som haft suppression som målsättning.”*
Att smittotalen drastiskt måste reduceras i Europa är i dag en vanlig ståndpunkt bland epidemiologer. Under de senaste månaderna har också en rörelse som eftersträvar en allmän, till och med global, ”nollvision för covid” vuxit fram. Internationell press har tagit upp frågan. I Storbritannien ska idén diskuteras i parlamentet inom kort.
Och i förr-förra numret av den ansedda medicinska tidskriften The Lancet skriver chefredaktören Richard Horton en ledare med titeln ”Offline: The Case for No-COVID”.

Men varför just nu? Nu, när vaccinerna rullas ut, och det verkar som om viruset ska kunna besegras utan striktare åtgärder. Anledningen är givetvis att den globala smittspridningen nu är så stor, och de nya mutationerna så talrika, att viruset trots effektiva vacciner behåller försprånget, och riskerar att öka det. Dessutom vaccineras för närvarande endast vuxna. Ett vaccin är sannolikt det verktyg som måste sätta spiken i kistan – så var det till exempel med smittkoppor – men ett vaccin kan inte ensamt besegra en pandemi, ett vaccin kan inte ensamt jaga nya mutationer.

Som Kungliga Vetenskapsakademien skriver i presentationen av sin nya rapport: *”För att bromsa den utvecklingen är det viktigt att begränsa antalet infektioner så mycket som möjligt. Annars finns en risk att mer smittsamma varianter tar över och att vaccinen på sikt inte skyddar lika bra.”*

Att drastiskt minska smittspridningen är helt enkelt nödvändigt. Men är det möjligt att ta ner den till noll, att genomföra de åtgärder som möjliggör en återgång till helt normalt liv, också i vår del av världen? Rent faktiskt, ja. Politiskt och opinionsmässigt är en svårare fråga.

Vad skulle till exempel krävas av Sverige för att uppnå en sådan noll-covid-situation?

I vårt land är smittspridningen så pass stor, och så pass okontrollerad, att flera veckors lockdown, med omfattande stödverksamhet, nu sannolikt skulle vara nödvändig för att få ner smittan till acceptabla nivåer. Målet är, enligt förespråkarna för strategin, att i ett första steg komma ner till 10 nya fall per 100 000 invånare per vecka (en tjugondedel av vad vi nu har). När denna nivå uppnåtts öppnar samhället stegvis upp och man övergår till ett nollvisionsmål, med omedelbar identifiering och utsläckning av enstaka utbrott. Väl organiserad, snabb och

professionell smittspårning och testning i alla delar av samhället – även bland barn – är därför en central del av strategin. Detta kombineras med isolering av sjukdomsfall och deras kontakter. Gränskontroller är i detta skede strikta, men i takt med att länder eller regioner blir virusfria kan dessa länkas, och gränskontroller lättas.

Det kan låta som en utopi, men är det bevisligen inte. De flesta sydostasiatiska länder har nu en helt annan situation än länderna i Europa och Amerika. Till och med Kina, covid-19:s ursprungsland, har haft totalt 3 dödsfall per miljon invånare, att jämföras med Sveriges 1 236. Och det som borde göra våra förutsättningar särskilt gynnsamma är det faktum att Sverige är omgivet av länder som i vår del av världen hör till de mest framgångsrika när det gäller bekämpningen av covid-19.

Men är en nollvision politiskt realistisk? Kanske till och med en gemensam nordisk nollvision? Covid-19 är inte endast en dödlig sjukdom, det är en sjukdom som för tiotusentals människor i vårt land gett svåra men, kanske för livet, det är en sjukdom som tvingat in människor i arbetslöshet, ensamhet och ibland konkurs, det är en sjukdom som sargar våra samhällen och försätter dem i obalans. Att då veta att det finns länder som helt, och sedan länge, kunnat återgå till en närmast normal tillvaro, utan smittspridning, stämmer till eftertanke. Och frågan bör åtminstone debatteras.

För att citera Richard Horton, chefredaktör för The Lancet: *”Efter mer än 2 miljoner dödsfall i världen finns det kanske en framväxande enighet om att elimineringen av detta coronavirus inte bara är nödvändig utan också möjlig.”*

29 forskare, företrädare för Vetenskapsforum covid-19: Emil J Bergholtz, Jana Bergholtz, Sigurd Bergmann, Leif Bjermer, Nele Brusselaers, Marcus Carlsson, Lena Einhorn, Stefan Einhorn, Fredrik Elgh, Sture Eriksson, Manuel Felices, Jonas Frisén, Åke Gustafsson, Claudia Hanson, Stefan Hanson, Olle Isaksson, Anders Jansson, Bo Lundbäck, Åke Lundkvist, Jan Lötvall, Björn Olsen, Gunnar Steineck, Jens Stilhoff Sörensen, Jakob Svensson, Cecilia Söderberg-Nauclér, Dag S. Thelle, Anders Vahlne, Anders Wahlin och Åsa Wheelock.

18 Nedstängning av delar av Sverige förbereds

Med hänvisning till hotet om en tredje smittvåg presenterar regeringen en ny förordning med stöd av pandemilagen. Det kan bli aktuellt att stänga delar av Sverige, varnar socialministern Lena Hallengren, om risken för en tredje våg bedöms vara hög.

– Jag vet att vi alla känner en stark längtan efter normalitet. Men situationen i Sverige är fortfarande allvarlig, smittspridningen i Sverige är hög, säger Lena Hallengren (S) om att smittkurvan har slutat att sjunka.
– Det finns en påtaglig risk för en tredje våg av smittspridning, fortsätter hon. Vi har i dag inga besked om nedstängning men vi förbereder oss för att utnyttja den delen av pandemilagen också. I dagsläget gör vi inte den bedömningen, men det är klart att vi inte tänker vänta tills det är för sent.
Regeringen presenterar en utvidgad förordning för att stänga flera verksamheter. Det berör kommuner som får möjlighet att reglera tillträde till vissa platser: nöjesparker, djurparker och liknande temaparker samt museer och konsthallar. Den innehåller också förslag på ett nytt system för att reglera

allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.

En utvidgad förordning innebär att man med ett regeringsbeslut skulle möjliggöra att stänga en bredare del av det svenska samhället. Det gäller bland annat samtliga handelsplatser, serviceinrättningar, gym, restauranger, sportanläggningar och badanläggningar – fortfarande undantas livsmedelsbutiker, apotek och vårdcentraler inne i gallerior.

– Det går inte att säga exakt vad som ska krävas för en nedstängning, men det ska finnas en påtaglig risk för smittspridning till en tredje våg och det är en samlad bedömning som behöver göras, säger Lena Hallengren.

Vidare ingår i förordningen att böter på 2 000 kronor hotar från polis i och med regeringsbeslutet som föreslås träda i kraft den 11 mars. Det skulle därmed bli det första sättet som enskilda personer kan straffas för att inte följa reglerna.

Deltagartak kan också komma att kompletteras med maxantal per kvadratmeter i enlighet med föreskrifter från Folkhälsomyndigheten.

Kultur- och idrottsminister Amanda Lind förklarar att de nya begränsningarna är uppdelade i fyra olika kategorier: inomhus, inomhus med sittplats, utomhus samt motionslopp och liknande idrottstävlingar.

Folkhälsomyndigheten kommer under remisstiden att specificera antalen för de respektive kategorierna.

Sammanfattningsvis gäller för maxantalet att det kan komma att anpassas utifrån såväl mängd och area som huruvida det är inomhus, utomhus samt huruvida man sitter eller inte. En av nyheterna med föreskriften är alltså att exempelvis loppmarknader, tivolin,

motionslopp och liknande bryts ut från ordningslagen.

Framtida eventuella regeringsbeslut om att stänga ned olika verksamheter måste riksdagen ta ställning till inom en vecka. Regeringens förslag går nu ut på remiss till den 26 februari.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

FAKTA. FÖRSLAGEN FÖR ATT MÖTA HOTET FRÅN EN TREDJE SMITTVÅG

Regeringen har presenterat en ny förordning med stöd av pandemilagen som innebär att följande platser ska kunna stängas för allmänheten:

Verksamhetslokaler inomhus på gym- och sportanläggningar och badanläggningar

Verksamhetslokaler inomhus i köpcentrum, varuhus, gallerior och butiker, med undantag för livsmedelsbutiker och apotek

Serviceinrättningar där verksamheten förutsätter nära fysisk kontakt mellan kunden och tjänsteutövaren, till exempel frisörsalonger, skönhetsmottagningar, massagesalonger och tatueringsstudior

Restauranger och andra serveringsställen, med undantag för avhämtning och hemleverans av mat eller dryck

Den nya förordningen innebär även ett förbud mot att hyra ut festlokaler eller på något annat sätt använda eller upplåta lokaler, områden eller utrymmen för tillställningar eller liknande privata sammankomster.

Regeringen vill också genomföra ändringar i den så kallade begränsningsförordningen. Det innebär bland annat att det ställs ytterligare krav på smittskyddsåtgärder för verksamheter som exempelvis djurparker, temaparker, museer och konsthallar.

Därtill föreslår regeringen att kommunerna ska få besluta om förbud mot att vistas på vissa platser om det finns en påtaglig risk för trängsel, exempelvis i parker och på badplatser. Den som bryter mot förbudet riskerar böter på 2 000 kronor.
Förslagen föreslås träda i kraft den 11 mars 2021.
Regeringen föreslår samtidigt ett nytt regelverk med begränsningar av allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, anpassat efter verksamheternas olika förutsättningar att bedrivas på ett smittsäkert sätt. Det nya regelverket kan börja gälla först vid ett förbättrat och mer stabilt smittläge. Deltagarbegränsningar för sammankomster och tillställningar föreslås variera beroende på arrangemang, bland annat om det sker inom- eller utomhus, och på förutsättningarna att genomföra dem på ett smittsäkert sätt.
Folkhälsomyndigheten kommer därtill kunna besluta om kompletterande smittskyddsregler.
Förslagen skickas på remiss till och med den 26 februari.
Källa: Regeringen

18 Så förbereder sig regionerna för att möta en tredje våg

Smittspridningen i samhället börjar återigen öka. Folkhälsomyndigheten ser med oro på utvecklingen – och flera regioner förbereder sig nu för att kunna möta en eventuell tredje pandemivåg.
– Det finns en oro över att vi redan har en stor smittspridning och att den ökar, säger Thomas Wahlberg, - smittskyddsläkare i Västra - Götalandsregionen.

Det var i samband med sportlovet 2020 som coronaviruset fick fäste i Sverige. Nu, drygt ett år senare, finns det återigen en växande oro för smittspridningen som ökar i samhället. Något som Folkhälsomyndigheten varnade för på tisdagens presskonferens.
Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten, kallade utvecklingen för ”mycket oroande”.
Till skillnad från förra året när pandemin bröt ut i Sverige finns det dessutom olika virusvarianter att ta hänsyn till.
I alla tre storstadsregionerna, Stockholm, Västra Götaland och Skåne, ökar antalet inläggningar på sjukhusen till följd av covid-19.
På grund av den ökande smittspridningen rekommenderade Västra Götalandsregionen på onsdagen sina invånare att i vissa fall använda munskydd även inomhus. Detta i miljöer där det inte går att hålla avstånd.

Andra regioner som Värmland och Sörmland uppger att kurvan börjat peka uppåt igen. Västerbotten hanterar sedan några veckor sitt tredje stora smittoutbrott.
Region Gävleborg är en av regionerna som befarar en tredje våg av coronapandemin. Det brittiska varianten av coronaviruset sprids i allt högre utsträckning och antalet patienter på sjukhusen ökar.
Nästan en femtedel av alla positiva provsvar visar på den brittiska varianten – och regionen ser med oro på en eventuell tredje pandemivåg.
– Självklart är vi oroliga för det. Under våren kan det bli en tredje våg. Vi vet ännu inte hur hög den kan bli. Pandemin kommer inte avta utan pågå en längre tid. Vi kan komma att se flera vågor, men jag tror inte det kommer bli någon tsunami, säger smittskyddsläkaren Shah Jalal.
Planerar ni att göra något annorlunda för att motverka en tredje våg?
— Det förs diskussioner från olika håll. Om det blir en stor ökning så kan det absolut komma att behövas fler åtgärder. Det viktigaste budskapet just nu är att folk måste följa rekommendationerna som finns. Det är mycket viktigt, säger han.
DN har kontaktat landets regioner för att höra vilka åtgärder de vidtar för att undvika en eventuell tredje våg.
Samtidigt uppger regioner som Blekinge, Kronoberg och Uppsala att de inte ser några tecken på en tredje våg. Norrbotten och Västernorrland säger att de fortfarande är kvar i den andra vågen.
I region Västmanland tänker man agera annorlunda denna gång genom att ”bedriva aktiv smittspårning vilken intensifieras utifrån

mutationer vilket är nytt sedan tidigare”, uppger regionens smittskydd i ett mejl.
Just smittspårning och en utökat provtagningskapacitet är metoder som de flesta regioner tar till.
–Vi har vidtagit förberedelser för att snabbt kunna skala upp smittspårningen i händelse av kraftigt ökat inflöde av nya fall, säger Annica Ersson, biträdande smittskyddsläkare i Jämtland Härjedalen.
I Västra Götalandsregionen ser man med oro på det pågående sportlovet och vilka eventuella konsekvenser det skulle kunna ha på smittspridningen.
– Det finns en oro över att vi redan har en stor smittspridning och att den ökar. Nu när det är sportlov så är det en sak att människor är i fjällen, men samtidigt är väldigt många inte det. Det är väldigt viktigt att alla som är sportlovslediga tänker sig för och inte sprider smittan mellan varandra, säger smittskyddsläkare Thomas Wahlberg.
I Uppsala växlar man upp trots att det inte finns några tecken på att en tredje våg håller på att svepa in i länet. Anledningen är de kända virusvarianter som uppstått under pandemin, berättar Fredrik Settergren, ansvarig för regionens provtagnings- och smittspårningsenhet. Man öppnar också flera teststationer och fler drop in-tider.
Andra åtgärder regionen tar till är informationskampanjer för att få så många att testa sig och man sänker åldersgränsen för testning.
Kalmar väljer att – förutom att testa och smittspåra – lägga kraft på arbetsplatser och andra verksamheter där det kan uppstå smittspridning. Detta för att regionen ser att smittan har avtagit på särskilda boenden.

”Vi kommer också att öka övervakningen av smittspridningen i länet genom en förstärkt dataanalys av bekräftade fall”, skriver smittskyddsläkare Lisa Labbé Sandelin.
Dock uppger merparten av regionerna som DN har varit i kontakt med att de inte kommer ändra på sina strategier och att vaccinationen ses också som ett kraftfullt verktyg.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se
Adrian Sadikovic
adrian.sadikovic@dn.se

FAKTA. REKOMMENDATIONER I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Munskydd bör bäras i kollektivtrafiken, inte bara i rusningstrafik utan även vid andra tider så länge samhällsspridningen av covid-19 är utbredd Om möjligt, undvik att åka kollektivt.
Engångsmunskydd bör även användas i situationer där nära kontakt, under längre tid i inomhusmiljö, inte går att undvika.
Undvik köpcentrum och butiker om det är risk för trängsel. Umgås bara med de personer som du normalt träffar.
I gymnasieskolan ska högst 20 procent av undervisningen ske i klassrum.

18 Ökning av fall skapar oro i Stockholm

Antalet smittade i Region Stockholm ökade med 24 procent mellan vecka 5 och 6.
Hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson varnar nu för en ödesdiger tredje våg.
Smittspridningen ökar nu mest inom gruppen 18–49 år, och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson varnar för att spridningen via dem når äldre och andra riskgrupper.
– Vi ser samma mönster hela tiden, först ökar smittspridningen och sedan ökar sjukvårdsbehovet och när det ökar går det fort, säger Björn Eriksson.
Han varnar för att en tredje våg riskerar att drabba Sverige och Stockholmsregionen om inte alla hjälps åt för att minska smittspridningen. Björn Eriksson hänvisar till att flera andra länder redan har börjat se början på en tredje våg.
– Det här skulle kunna hända i Region Stockholm också. Jag är mycket bekymrad när man nu ser en tendens med ökade fall, säger han och påpekar att han är särskilt oroad över det stundande sportlovet eftersom förra årets lov blev startskottet för den första vågen av smittspridning i Sverige.
– Det är viktigare nu än någonsin att vi undviker nya sociala kontakter. Och att vi undviker att resa i den mån vi kan. Om du väljer att ändå resa, gör det på ett smittsäkert sätt, säger Björn Eriksson och vädjar om att de som reser handlar före avresa och inte träffar nya personer.
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

18 Fabriken i Solna görs redo för nytt covidvaccin

Den gamla postterminalen i Tomteboda är en byggarbetsplats. Där tågvagnar nyligen rullade in och lastades om med post ska snart covidvaccin hanteras – i toppmoderna lokaler när läkemedelsföretaget Valneva ställer om.

Susanna Matsuo matar små glasflaskor på rullbandet som förflyttar dem in i syningsmaskinen. På en stol med blicken riktad mot den upplysta maskinens inre sitter kollegan Yabing Jia. Genom förstoringsglas kontrolleras de små flaskorna – vialerna – för att upptäcka felaktigheter i vaccinbehållaren – små partiklar, glasflisor eller andra orenheter som inte får finnas där.

Än är det inte skarpt läge. En anteckning på anslagstavlan på väggen beskriver vad som pågår: övning. Flaskornas innehåll är inte det riktiga. Än.

– Vi tränar på avsyning, och tittar efter skador och sorterar ut dem som inte blir godkända, - säger Susanna Matsuo.

Den aktiva ingrediensen till vaccinet väntas börja levereras i början av mars. När läkemedelsföretaget expanderar kraftigt kommer fyllningen och paketeringen av doserna att ske i Solna. Själva tillverkningen av vaccinet som Valneva tagit fram sker i Skottland.

Janet Hoogstraate är Sverigechef för Valneva. I Solna utökas verksamheten och rekrytering pågår.

Läkemedelsföretaget huserar i ett anrikt kvarter av låga tegelbyggnader i gult handslaget tegel. Här har vaccin hanterats i decennier. Området - ritades av arkitekten Gunnar Asplund på 1930--talet för Statens bakteriologiska laboratorium. I huvudbyggnaden finns numera en restaurang och byggnaderna är K-märkta.
– Speciellt, men inte alltid helt praktiskt, säger Janet Hoogstraate.
Från ett litet kontrollrum går det att följa processen där påfyllningen av vaccindoserna sker.
Här råder strikta hygienkrav, och endast personal direkt involverade i påfyllningen av doserna har tillträde. En man i gröna skyddskläder rör sig inne i rummet. I lokalen steriliseras också vialerna innan doserna fylls på och de små flaskorna förses med kapsyler innan de matas ut på ett karusell-liknande band.
– Här tillverkar vi normalt ett vaccin mot kolera. Men just nu håller vi på att ställer om för produktion av Valnevas vaccinkandidat mot covid-19, säger platschefen Susanna Boding.
– Anläggningen och utrustningen anpassas så att vi kan fylla covid-19-vaccinet i glasvialer. All utrustning som har produktkontakt byts ut så att det inte finns någon risk att vi kontaminerar covid-19-vaccinet.
Valneva, som är ett franskt läkemedelsföretag har sin verksamhet även i Sverige och i Skottland. Intrycket är småskaligt, vilket förstärks av lokalerna.
Koleravaccinet som företaget tillverkar i Solna skiftas nu mot covidvaccin som företaget utvecklat, och som väntas bli ett tillskott till arsenalen av vacciner mot coronaviruset.
I likhet med framtagandet av övriga covid-vacciner är processen förkortad, genom att flera förberedelser pågår parallellt. De kliniska

prövningarna i fas 1 och fas 2 inleddes i december och om allt går som det ska kommer ett godkännande av vaccinet till sommaren.
– Normalt sett kan det ta cirka tio år att få fram ett nytt vaccin. Nu kortas processen till 18 månader för att behovet är så stort, säger Janet Hoogstraate.
Samtidigt med den kliniska prövningen inleds produktion och fyllning för att bygga upp ett - lager som är redo när alla tillstånd är på plats. Janet Hoogstraate beskriver satsningen som ett risktagande – inte minst finansiellt.
– Ett avtal och beställning av vaccinet behövs för att sätta igång med storskalig produktion. Vi bygger upp ett lager som är i väntan på myndighetsgodkännande. Men så är det för alla vaccintillverkare i det här läget.
I september ska leveranserna av vaccin till Storbritannien ta fart. Ett avtal finns om 60 miljoner doser i år och 40 miljoner under 2022.
Den expansion som företaget planerar sker framför allt i lokaler i gamla Tomteboda 500 meter bort. I den gigantiska hallen där post-vagnarna tidigare rullade finns perrongen kvar. Men bygget pågår för fullt för läkemedelsproduktion i toppmoderna lokaler. Även här är det K-märkt, de imponerande takstolarna i pressat trä får inte avlägsnas, inte heller de runda manshöga fönstren, vars ljusinsläpp dock inte får störa produktionen – den nya fabriken byggs med egen takhöjd inne i den äldre hangaren. Projektledaren Anders Andersson rullar ut en stor ritning, som visar hur det perfekta flödet i sterilprocess, fyllning av vaccin, syning och packning ska åstadkommas.
– När vi gått runt här har ljusinsläppet väckt en del förskräckelse men det kommer vi att bygga bort, säger han.

Det är en femfaldig expansion, i antalet doser räknat som ska växla upp från nuvarande en - miljon doser i veckan till fem miljoner.
I jämförelse med de andra vaccinerna mot covid-19 har Valnevas kandidat tagits fram med traditionella metoder, berättar Janet Hoogstraate.
– Det är ett inaktiverat helvirusvaccin med adjuvans, och det är en metod som är välbeprövad. Det finns barnvacciner och resevacciner som tillverkas med den här teknologin så många människor har fått den här typen av vaccin, med goda resultat – både på effekt och säkerhet, säger hon.
Valneva har tidigare utvecklat ett vaccin mot japansk encefalit, hjärninflammation, med samma metod.
Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi vid Karolinska institutet, bekräftar:
– Det är en gammal beprövad teknik. Så har man framställt vaccin i alla tider. Man odlar upp stora mängder virus, och inaktiverar det sedan. Fördelen är att man har alla proteiner i viruset med, och dessa vacciner kan bli mindre mutationskänsliga, säger Ali Mirazami.
De så kallade mrna-vaccinerna från Pfizer-Biontech och Moderna som varit först att godkännas och användas för att bekämpa covid-19, innehåller en del av virusets genetiska kod, och riktar in sig på virusets så kallade spike-protein, som känns igen på de karakteristiska ”taggarna”. Helvirusvaccinet täcker däremot in hela viruset.
Då vaccinet samtidigt inte är så starkt immuniserande måste ett ämne tillföras som sätter igång immunförsvaret, så kallad adjuvans.
Men vaccin av helvirustypen har andra fördelar, säger Ali Mirazimi. Det är en relativt sett billig

variant, och inte lika känsligt som mrna-vaccinerna som kräver specialfrysar för nedfrysning i minus 70 grader. Valnevas vaccinkandidat ska förvaras i kylskåpstemperatur, i mellan 2 och 8 grader.
– Mrna-vaccinerna ställer höga krav på förvaring, och om man exempelvis befinner sig i en liten by i Afrika, så kanske ett sådant vaccin inte är möjligt att hantera. Då har den här typen av vaccin stora fördelar.
Vid sidan av Valnevas avtal om vaccinleveranser till Storbritannien pågår slutförhandlingar med EU-kommissionen och väntas vara klara inom ett par veckor. Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström som sitter i förhandlingarna, är därför försiktig i sina uttalanden.
Han beskriver det som en del i EU-kommissionens strategi att ha en portfölj med olika vaccintyper, där Valnevas kandidat VLA2001 är det mest traditionella. Hittills har sex avtal slutits med lika många leverantörer.
– Alla andra vacciner som koncentrerar sig på spikproteinet har ju fungerat bra hittills och även varit effektiva mot mutationer. Men vi måste gardera oss för ett worst case, och Valnevas vaccin är ett helvirus, och det gör att man har fler kontaktytor på viruset som man känner igen, säger Richard Bergström och tillägger att vaccinet väntas komma i en senare fas, tidigast i slutet av 2021.
EU-kommissionen har offentliggjort att diskussioner om leverans av 60 miljoner doser pågår, vilket enligt Richard Bergström är att betrakta som en relativt liten leverans.
För läkemedelsföretaget i Solna innebär det dock en stor omställning. Samtidigt med bygget pågår rekrytering och upplärning för fullt. Företaget har i dag 550 anställda. Mellan 50 och 60 personer ska anställas enbart i Solna.

För Susanna Matsuo, och hennes kollega som nu skolas in vid avsyningen, började det nya jobbet i januari, efter att ha gått en påbyggnads-utbildning på yrkesvux till läkemedelstekniker på Frans Schartaus handelsinstitut på Södermalm.

När vaccinet väl anländer, om några veckor, kommer det att bli hektiskt, tror Susanna Matsuo. Hon skiner upp och sträcker på sig vid frågan om hur hon ser på sitt nya jobb.

– Det känns helt overkligt. Jag hade inte kunnat drömma om när jag började utbildningen att pandemin skulle komma och att jag, på ett sätt, skulle få vara med och bekämpa den, säger hon.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

FAKTA. COVIDVACCINER

EU-kommissionen tog i juni 2020 fram en vaccinstrategi mot covid-19 för att så snabbt som möjligt få fram vaccin mot viruset. I utbyte mot rätten att få köpa ett bestämt antal vaccindoser inom en viss tid finansierar kommissionen en del av vaccintillverkarnas initiala kostnader.

Hittills har EU-kommissionen godkänt sex avtal om inköp av 2,3 miljarder doser framtida vaccin från lika många företag: Pfizer-Biontech, AstraZeneca, Sanofi-GSK, Johnson and Johnson, Curevac och Moderna.

EU-kommissionen har slutfört ”sonderande samtal” med Novavax om upp till 100 miljoner doser och uppges vara nära ett avtal.

Förhandlingar pågår med Valneva om upp till 60 miljoner doser.

Efter tester i laboratorier, och kliniska prövningar på frivilliga försökspersoner, görs godkännandet för försäljning ytterst av EU:s läkemedelsmyndighet EMA. Efter godkännande får alla EU-länder möjlighet att köpa vaccinet samtidigt, fördelat per capita så att det blir rättvist.

Källa: EU-kommissionen

18 Regionen som siktar på spurt mot vaccinmålet

När flera regioner redan har kastat in handduken siktar Västmanland fortfarande på att erbjuda alla vuxna covidvaccin till halvårsskiftet. Regionen skissar också på en särskild vaccineringsspurt till sommaren.

Mycket hänger förstås på de ibland oberäkneliga leveranserna från läkemedelsjättarna, men om vaccindoserna kommer finns en kapacitet för över 600 000 sprutstick mellan februari och juni i Västmanland. Det är 200 000 fler än vad som behövs, enligt Jonas Ekström, vaccinsamordnare i Region Västmanland.

Som mest blir det 36 200 stick i veckan.

– Jag är positivt överraskad. Uppskattningarna bygger på att man vaccinerar dagtid på vardagar, säger han.

Flera regioner har redan flaggat för att leveransstrul innebär att ”halvårsmålet” inte kommer att nås. Också statsepidemiolog Anders Tegnell har varnat för svårigheter med att nå målet om de flesta doserna kommer under en kortare period i slutet av våren. I Västmanland undersöks hur stick-kapaciteten ytterligare kan skalas upp för en sådan situation.

– Om det är enorma mängder, säg att majoriteten av vaccinen kommer under tre, fyra veckor. Då kanske vi öppnar för vaccinationer i arenor, säger Jonas Ekström och fortsätter:

– Vi tittar också på hur man kan börja vaccinera under kvällar och helger. Det kan till och med vara bra, för att många i sista fasen är yrkesarbetare.
Jonas Ekström är ödmjuk inför att ”halvårsmålet” är högt ställt, men tycker inte att det finns anledning att redan nu ge upp.
– Helt seriöst känns det ytterst politiskt att man lyfter det nu. Herregud. Det är ju helt fantastiskt att vi, mindre än ett år efter det att en helt ny sjukdom har kommit, har flera effektiva vaccin. Det är makalöst.
Vaccinsamordnaren tycker också att tillverkarna får oförtjänt mycket kritik.
– Förståelsen brister. Att tillverka vaccin är inte att tillverka ”Coca-cola”. Det är extremt komplicerat och det borde man lyfta mer. Plus, vi är extremt bortskämda. Här klagar vi på att vi inte har fått tillräckligt, men titta hur många doser exempelvis Ghana har fått.

TT

Fakta. Prioriteringsordning för vaccinering

Fas 1:
Särskilda boenden/personer med hemtjänst.
Vård- och omsorgspersonal.
Hushållskontakter.
Fas 2:
65 år och äldre.
Vissa medicinska riskgrupper (dialys och transplanterade) samt hushållskontakter.
Hälso- och sjukvårds- samt omsorgspersonal.
Fas 3:
60–64 år med medicinsk riskökning.
60–64 år.

18–59 år med medicinsk riskökning, exempelvis kronisk hjärt-kärlsjukdom, diabetes och Downs syndrom.
Personer med svårigheter att följa råd om smittskyddande åtgärder.
Fas 4:
Övriga 18–59 år.

Källa: Regeringen, Folkhälsomyndigheten

18 Nya EU-doser från Pfizer och Moderna

EU fyller på vaccinpotten mot covid-19 med ytterligare minst 350 miljoner doser från Pfizer-Biontech och Moderna.
Uppgörelsen gäller 150 miljoner doser under 2021, med en option om 150 miljoner till under 2022. Sedan tidigare har EU avtalat om 160 miljoner doser från Moderna.
Från Pfizer-Biontech fyller EU nu på med 200 miljoner doser till, utöver de 300 miljoner doser som man beställde redan i höstas. De nu totalt 500 miljoner doserna kommer att levereras under 2021, varav 75 miljoner doser kommer att levereras under årets andra kvartal.

Avtalet har sedan tidigare redan delvis kommunicerats och Sveriges vaccinsamordnare, Richard Bergström, sade redan 1 februari att Sverige kommer få dubbelt så många vaccindoser från Pfizer-Biontech med det nya avtalet. Totalt med detta avtal kommer Sverige få 13 miljoner doser.
TT

18 Tonåringar får vara mer i klassrummen nu

Många högstadie- och gymnasieskolor har nu mer undervisning med eleverna på plats i skolans lokaler, visar en färsk rapport från Skolverket.
I januari hade två av tre kommuner och friskolehuvudmän helt eller delvis övergått till distansundervisning för sina högstadieelever. Nu gäller detta för hälften av huvudmännen. Och där distansundervisning bedrivs sker det i mindre omfattning än i januari, enligt Skolverkets intervjuundersökning.

Även gymnasieskolorna har i stor utsträckning börjat återgå till mer närundervisning, alltså då lärare och elever möts i skollokalerna.
Enligt huvudmännen sker nu ungefär hälften av undervisning i gymnasieskolan på distans.
TT

18 Utbrott av sydafrikanska varianten i Västmanland

20 fall av den sydafrikanska virusvarianten har upptäckts i Västmanland och inget av dem har koppling till resande. Utöver de 20 fall som nu bekräftats kan mellan 10 till 20 personer till ha smittats av samma variant i Västmanland, enligt Emeli Månsson, smittskyddsläkare i regionen.
– Smittspårningen visar att smittan främst skett på de vanligaste platserna: på arbetsplatser och i hemmet, säger hon till DN.
Virusvarianten, vilken benämns B1351, beräknas vara mer smittsam, men det finns inga

bevis för att den skulle orsaka allvarligare sjukdom. Däremot har det kommit varningar om att vaccin inte fungerar lika effektivt mot B1351. Eftersom inget av de 20 fallen har någon koppling till resande är det svårt att fastställa källan till utbrottet.
Amanda Dahl

18 Det strider mot våra grundläggande jämställdhets-politiska strävanden.

Justitieminister Morgan Johansson (S) om månggifte. Regeringen går nu fram med ett förslag om att skärpa lagen om månggifte. Flera äktenskap som ingåtts utomlands ska inte längre godkännas i Sverige, rapporterar Sveriges Radios Ekot.

18 Priset på åkermark ökar – Skåne dyrast

De senaste tio åren har priset på åkermark ökat med 38 procent.
Fastighetsmäklaren Ludvig & Co sammanställer en åkermarksrapport varje år. Medelåldern för den som köper åkermark är 50 år och för den som säljer 65. Det är en mansdominerad marknad, där endast 14 procent av köparna är kvinnor. Dessutom är det väldigt få som ger sig in på marknaden utan att tidigare ha ägt mark. Nykomlingar stod för endast 7 procent av köpen under 2020.
TT

18 Kampanjer ska bekämpa falsk information i utsatta områden

Flera informationskampanjer om vaccin riktas särskilt mot socioekonomiskt utsatta områden. Nu startar en digital kampanj om vaccin för alla som talar arabiska, persiska och somaliska i Stockholms län.
– Det finns en massa desinformation och fake news i sociala kanaler och enda

sättet att bemöta det är med fakta, säger Fredrik Hillelson, medgrundare till Beredskapslyftet.

I veckan startar Beredskapslyftet en ny informationskampanj på Facebook om vaccineringen riktad till de stora minoritetsgrupper som talar arabiska, somaliska och persiska i regionen.

– Vi vill hjälpa de som har drabbats värst av pandemin med en riktad kommunikationsinsats. Vårt syfte är att via digitala kanaler uppmuntra minoritetsgrupper att läsa mer om varför man ska vaccinera sig, säger Fredrik Hillelson.

Han är medgrundare till Beredskapslyftet som startade i våras för att mobilisera permitterad personal från näringslivet till sjukvården. Nu satsar man en halv miljon kronor på en informationskampanj till Stockholms mest utsatta grupper.

Syftet är även att motverka mängden desinformation om vaccinet som sprids på sociala medier. Därför har man anlitat en kommunikationsbyrå specialiserad på att nå ut digitalt till specifika målgrupper på olika språk.

– Det finns en högre oro bland vissa språkgrupper och ett stort behov av information. Anledningen är att det finns en hel del desinformation om vaccinet. Generellt sett känner man ett större förtroende för budskapet om informationen är inkluderande och gärna på sitt hemspråk, säger Suzan Hourieh Lindberg, vd och medgrundare till The Social Few.

Kommunikations- och insiktsbyrån har tidigare jobbat med Malmö stad med covid-information på olika språk i sociala medier.

Den nya vaccinkampanjens budskap är att vaccinationen nu startat och vägleder till officiella informationskanaler som 1177.

– Budskapet går inte ut på att kommunicera att ”ni måste vaccinera er” utan snarare att människor har ett val och att det finns korrekt information om allt man behöver veta. Vi hänvisar till källor och plattformar som redan finns och är godkända, säger hon.
Är de här målgrupperna mindre benägna att vaccinera sig?
– Nej, det rör sig inte om att vissa grupper är mindre intresserade av att ta vaccinen än andra grupper, utan mer om vilken information de möts av i sociala kanaler. Ju mindre man nås av den ordinarie informationen desto mer benägen är man att ta till sig av information som lättillgängligt presenteras för en.
Kampanjen börjar i Region Stockholm men kan vid behov skalas upp till hela landet.
– Vi kan nå personer från nationell nivå till postnummernivå. Informationen är väldigt pricksäker, görs i kanaler där människor finns och har en pricksäkerhet på 98 procent att den kommer till rätt person. Vi kan också mäta effekten vilket är oerhört viktigt. Viktigast av allt är att vi hjälps åt i detta och bidrar där vi kan, säger Suzan Hourieh Lindberg.
Region Stockholm har nu också startat sin vaccinationskampanj. Under sex veckor ska man möta invånarna digitalt, via annonser och på utomhustavlor.
– Vi kände att det var nödvändigt att sätta en kampanj i sjön nu när behovet ökat på grund av förseningar i vaccinleveranserna. Vi kommer att berätta allt vi kan så fort vi kan, säger Katarina Winell, regionens kommunikationsdirektör.
Kampanjen ska leda in invånarna till 1177 som är informationsnavet med uppdaterad information på 35 olika språk. Allt för att minska risken för osaklig information.
– Botemedlet är att göra allt vi kan för att finnas på alla plattformar där våra invånare finns.

Både på sociala medier, nyhetsmedier och även längre fram ute på plats. Ute i områden där många inte talar svenska till exempel, säger Katarina Winell.
Redan i våras mötte regionens informatörer 50 000 personer på 20 olika språk med covid-information. När den bredare vaccinationen drar igång i vår förbereds liknande aktiviteter.
– Då besökte vi systematiskt kommun efter kommun och det styrdes av var man hade stor smittspridning. Vi kommer fortsatt jobba nära Smittskydd Stockholm om var behovet av information är som störst.
Insatserna riktas särskilt till socioekonomiskt utsatta områden som prioriteras i Folkhälsomyndighetens vaccinationsplan.
– Vi kommer att ha informations-hubar i områdena. Där ska man inte bara få information om vaccinet utan också hjälp att boka vaccinering om man inte har bankid eller inte vet hur man gör. Vitsen att finnas i områdena är inte bara information utan även att underlätta vaccinationen, säger Katarina Winell.
En drop-in-buss utför covid-test vid Tenstaplan i västra Stockholm.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se
Hossein Salmanzadeh
hossein.salmanzadeh@dn.se

18 ”Människor dör i covid i onödan på grund av privatiserad vård”

Det undermåliga privata försäkringssystemet har bidragit till höga dödstal i covid i USA. Inte minst drabbas svaga grupper. Sverige har en vacker lagstiftning med ”vård efter behov, lika för alla”, men i praktiken är vi på väg mot en kommersialiserad USA-lik vård, som inte är lika för alla.

I vårdvalsreformen 2010 gavs bolag rätt till fri etablering där lönsamheten var bäst. Glesbygd och ekonomiskt svaga områden, till exempel Tensta i nordvästra Stockholm, har blivit underförsörjda på läkarresurser.

Socialdemokratiskt ledda regeringar har inte förmått ändra på detta. Även i vårt land ser man hög dödlighet i covid i fattiga områden och det bristfälliga vårdutbudet bidrar.

Vart är vi på väg? Precis som skolvalet är vårdvalet ett sätt att omforma en likvärdig rättighet till ett privatiserat ojämlikt utbud av tjänster, där bolagens drivkrafter inte är förenliga med hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Därför är betydande delar av Stockholms privatvård inte delaktiga i covidbekämpningen och kritiken av omsorgens läkarbolag förödande

från Inspektionen för vård och omsorg och coronakommissionen.
45 procent av svenska vårdcentraler är nu i privat ägo och köps i rasande takt av storkoncerner. Den största är multinationell med ledning från Australien och franska bankpalats.
Riskkapitalbolag i samverkan med nätläkare, apotek och försäkringsbolag håller på att lägga under sig den skattefinansierade primärvården. Äldreomsorgen går samma väg. Det demokratiska inflytandet över vårdens utformning dunstar bort. Därför dör människor i onödan i Tensta. Det finns inga eller få läkare där de bäst behövs – i glesbygd, i socioekonomiskt utsatta områden och på äldreboenden.
Genom det privatiserade utbudet styrs det medicinska handlandet alltmer av pengar som utfärdandet av falska coronatest. När läkaretik och HSL skippas har marken beretts för privata sjukförsäkringar som nu omfattar 700 000 svenskar. Det är särskilt brottsligt att tränga sig före i köer i coronatider när så mycken vård fått stå tillbaka.
Regionerna har inte sagt upp avtalen med skattefinansierade privata vårdgivare, som struntar i medicinska prioriteringar. De får fortsätta att slussa privatförsäkrade före svårare sjuka till utredning och behandling.
Läkarförbundet skulle kunna stoppa sina medlemmar när de bryter mot förbundets etiska regler att behandla alla lika. Men i sitt marknadstroende ser förbundet mellan fingrarna och sanktionerar brott mot HSL.
Regeringen har tillsatt en utredning som mal. Men kommande förslag kan inte täppa till alla kryphål om primärvården ytterligare hamnar i riskkapitalets och storbolagens händer, där insynen är minimal.

Offentligt drivna vårdcentraler och allmänläkare som småföretagare håller på att konkurreras ut. Nätläkarbolag, som lägger hundratals miljoner på reklam för lindriga och självläkande åkommor, stjäl resurser från äldrevård och svårt sjuka. Nätläkares uppgift blir allt mer att slussa lättvårdspatienter till storbolagens enheter, där patienters oro för sjukdom kan exploateras i vinstsyfte. Sjukvårdsmarknaden är för politiker viktigare än att stoppa ett pandemivirus. En solidarisk sjukvård för alla är på väg bort. USA:s kommersialiserade system är snart här. Bengt Järhult, distriktsläkare, Ryd

18 Johan Hilton: Det är jag som är den töntiga dansande föräldern på klassdiscot

Dagen kommer då man inser att man inte är mer än en flaxande medelålders fårskalle som gör piruetter inför en

äcklad yngre generation. När en ny app briserar i offentligheten, till exempel.
Det kommer en tid i alla människors liv då man tar en titt på sig själv och konstaterar att man har förvandlats till den dansande föräldern på klassdiscot. Den flaxande medelålders fårskallen som inte fattar hur han ska navigera bland alla nya uttryck med värdigheten i behåll. Och därför visar exakt hur töntig han är genom att ta danssteg han inte behärskar inför en äcklad, yngre allmänhet.
Som tjugoåring tror man aldrig att det kommer att hända en själv, man har naturlig koll på trenderna och samtalsämnena, hakar utan vidare på allt som är nytt och vet vilka alla som omnämns i nöjesskvallret är. Men så kommer dagen då insikten infinner sig att kartan över det kulturella landskap som man sedan länge trott att man behärskat inte längre gäller, att själva topografin förändrats, att man blivit en relik, med bara snäppet fräschare referenspunkter än mumiernas på British museum.
För mig inföll den insikten förra veckan, med ljudappen Clubhouse.
Eftersom ingenting skrämmer den mediearbetande småbarnsföräldraklassen i Brommavilla mer än att inte längre vara relevant har det skrivits massor om appen på kultursidorna de senaste dagarna. I början försökte jag gömma min egen frågande reaktion – ”Vad fan är det här nu då, jag som precis vant mig vid Tiktok” – bakom en svalt ironisk fasad. Jag citerade till och med Ian Wachtmeister, reaktionären som påstod att Sverige bestod av krokodiler: stora käftar, men inga öron. Var inte Clubhouse en talande bild av den nya tjattrande tiden, så säg: alla vill babbla, ingen orkar lyssna. Men så dunsade en uppfordrande *invite* till appen in från min chef och jag registrerade mig.

Och nu drar jag runt som en mårra mellan de olika samtalsrummen och försöker förstå varför jag ska införliva appen i mitt liv.
Aha, det är som Heta linjen, tänker jag först, eftersom det är sådana hållpunkter man har när man är 43. Man minns när statliga Televerket, i ett utfall av modernitet, upprättade ett visst nummer dit folk kunde ringa och prata av sig. Men så fattar man att också den liknelsen har passerat sitt bäst före-datum, här finns till exempel inga viskande snuskgubbar som vill förmedla sina telefonnummer.
Ett ABF-seminarium då? Clubhouse dräller av kloka människor som diskuterar intressanta ämnen inför en mer eller mindre gles publik. Sådana rum trivs man spontant i när man, som jag, bara har några år kvar till pension. Man lutar sig tillbaka, lyssnar halvt om halvt, drömmer sig tillbaka till den tid då vi fortfarande lekte med tunnband.
För att genast upptäcka att man tvärtom sitter i klassrummet. ”Vi ser att Johan Hilton från DN är här inne. Vad har du att säga om det vi pratar om?” Med känslan av att ha blivit påkommen med att smygtitta genom hålet i planket till ett nudistbad loggar jag ur, utan ett ord.
Och det är ungefär där jag dystert förmår inse att det nog är tiden, snarare än appen, som är det stora kruxet. Den är för kort, jag har för lite kvar för att kunna sitta av flera timmar långa samtal om dagen om diverse ämnen.
Det handlar nog inte inte främst om dödsmedvetenhet, utan om en sådan enkel sak som att jag är ett barn av snuttifieringen. Den dialektiska rörelse som nu tar sig uttryck i poddverksamhet och Clubhousesamtal ter sig allt mer som en reaktion mot den kultur jag själv danades i. Vi som ansågs förtappade för att vi inte orkade sitta av det makliga tempot i ”Hem till byn” utan zappade (slå upp det ordet)

vidare till MTV, har i dag blivit den avskräckande föregående generationen. Villebråd, prisgivna åt ett coolare och trippelironiskt yngre släkte som med Clubhouse funnit det perfekta inkvisitoriska verktyget för *public shaming* över förflugna ord. ”Johan Hilton är med oss”, är det sista jag hör i ett rum innan jag söker min tillflykt till familjegravens mörker. ”Vad bra, då kan du berätta för oss varför du gjorde dig lustig över Charlotte Perrelli på Twitter förra veckan.”

Johan Hilton
johan.hilton@dn.se

18 Så blev kaffe Nordens mest älskade dryck

När kaffet kom till Sverige från arabvärlden för 300 år sedan var det en exklusiv dryck för högre borgerskap. I dag är det svårt att tänka sig något mer folkligt än en kopp java – tillsammans med Norge och Finland konsumerar Sverige mest kaffe i världen per capita. Men vägen dit har varit långt ifrån självklar: under kaffets kulturhistoria har det slagits larm om negativa effekter på både hälsan och statskassan.

Sverige, tillsammans med våra nordiska grannar Finland och Norge, konsumerar mest

kaffe i världen per capita. Varje dag dricker svenskarna i snitt två till tre koppar om dagen. Varför det blivit så vet man inte säkert. Inte heller Bertil Fredholm, professor emeritus i farmakologi och aktuell med boken ”Kaffeologi – myter och forskning om en älskad dryck”, kan förklara exakt varför kaffetraditionen i Norden är så stark.

Men han nämner några teorier.

– Vi har vårt svenska fika. Våra fikapauser funkar väldigt bra som social gemenskap på arbetsplatser, den sociala aspekten är ovanligt stor. De flesta arbetsgivare står i dag för fikakostnaderna på kontoret, gissar jag på.

– Den andra anledningen som man spekulerat i är att kaffet har en liten, gynnsam effekt mot depression. Vi har vår säsongsdepression som vi lider av nu. Även om det är soligt några dagar är det lätt att trampa ner i mörkret. Vi nordbor dricker lite mer kaffe och det kan vara en självmedicinering mot säsongsdepressionen, men det är inte bevisat, säger han.

Bertil Fredholm har ägnat sig åt forskning om adenosin i drygt 40 år. Adenosin är en molekyl i kroppen som har en dämpande och tröttnande effekt som gör att vi till slut somnar. Men det var aldrig meningen att han skulle tillägna stora delar av sitt yrkesverksamma liv åt molekylen som är koffeinets stora måltavla.

– Det är ett typiskt exempel på vad engelsmännen kallar för serendipity, alltså man hittar något som man inte letar efter, tack vare både slump och kunskap. Så var det för mig. Under min doktorandperiod letade jag efter en substans och då hittade jag adenosin och effekterna av det, säger han.

I boken, som är hans första populärvetenskapliga, går Bertil Fredholm igenom vilka myter som funnits om kaffe och

hur den så älskade drycken introducerades i Norden.
– Det är fascinerande att kaffe som dryck inte är mer än 600 år gammal. Det upptäcktes i det som nu är Jemen eller Iran och sen spred det sig i hela arabvärlden. Snabbt blev kaffe och kaféer populärt i Kairo och Istanbul trots olika försök till förbud.
I början av 1600-talet tog europeiska upptäcktsresande med sig kaffet till Europa och i Sverige fick drycken spridning under 1700-talet.
– Kaffedrickandet spred sig i högre borgerskap, inte minst bland kvinnor. Kaffeförbud infördes i Sverige eftersom det var en vara som behövde importeras. Det kostade pengar och tärde på statskassan. Dessa förbud efterlevdes dock aldrig, inte ens hovets kvinnor följde kungens beslut om kaffeförbudet.
Och på 1800-talet blev det en folklig dryck i Sverige.
– Men det var väldigt dåligt kaffe. Ofta utspätt med andra rostade saker, bland annat vete och andra växter. Men kaffet blev bättre och anständigare med tidens gång och man kokade inte kaffe på samma sump alls lika ofta.
Vilka myter har funnits om kaffe under den här tiden?
– Motståndarna har fått fram väldigt negativa saker. Dels att skulle det hindra fertilitet och -skada barnen, dels framkalla död i hjärtsjukdomar och cancer. Vi hade en stor hälsoprofet i Sverige på 1930-talet, en finländare tog sig namnet Are Waerland. Han var en uttalad kaffehatare och argumenterade väldigt kraftfullt för allt det djävulskap kaffet hade orsakat i det svenska samhället. Kaffet och det rena vita sockret hade förstört svenskheten, skrockar Bertil Fredholm.

– Sen har vi de som har varit positiva i stället. De har hävdat att kaffe undanträngер all melankoli, minskar smärta och att magen skulle fungera bättre. Allt detta har framförts som reklam eller propaganda på väldigt få sakliga grunder.

1976 blev Bertil Fredholm professor i farmakologi vid Karolinska institutet. Under sina verksamma år som forskare har han från nära håll kunnat följa hur bilden av kaffe och koffeinet förändrats över tid. Under 1970- och 80-talet sades det att det fanns en större risk för hjärtkärlsjukdomar och cancer i urinblåsan bland kaffedrickare än de som inte drack kaffe. Och 1991 svärtades kaffets rykte ner ytterligare när Världshälsoorganisationen listade kaffe som ”möjligen cancerframkallande”.

– Synen har förändrats från det sämre till det bättre. Det har att göra med att man i början gav väldigt stora doser en enda gång till försöksdjur och enstaka människor. Gör man det så får man en lista på ganska negativa effekter, men om man gör som i nutida studier – människor som tar rimliga mängder studeras över längre tid – får man en helt annan och mycket mer gynnsam bild.

Bertil Fredholm säger att det mer eller mindre inte finns några påtagligt negativa effekter av en vanlig kaffekonsumtion. I stället menar han att kaffekonsumtionen som den ser ut i dag kan hjälpa till att förhindra diabetes typ 2 och hjärtkärlsjukdomar.

– Alla dessa siffror är lägre hos kaffedrickare. Även vid cancer är det en minskning för de som dricker kaffe regelbundet.

Beror det på själva kaffet eller finns det andra förklaringar?

– En del effekter beror på koffeinet i kaffet, andra effekter vet vi inte exakt vad de beror på. Men de som dricker mycket kaffe dricker nog

inte fullt så mycket läsk och det är bland det bästa man kan göra för sin hälsa, att inte dricka läskedrycker. Det kan finnas en viktig utbyteseffekt, tror jag.

Bertil Fredholm tar i boken även upp hur olika vi reagerar på kaffe, där en del kan bli märkbart påverkade efter en enstaka kopp, med illamående som vanligt symtom, medan andra kan dricka tio koppar kaffe om dagen utan problem

– Den väldigt stora skillnaden från individ till individ gör att man inte kan rekommendera si eller så mycket kaffe för att det ska vara hälsosamt. Det är inte så, utan man känner det väldigt enkelt när man blir hispig och orolig – och då har man druckit för mycket. Hur vi bryter ner koffeinet och hur det verkar skiljer sig mellan oss.

Är det några som bör vara försiktiga med kaffedrickande?

– Det finns några grupper av människor som ska vara försiktiga med kaffe – och det är främst gravida som blir känsliga för koffeinets effekt. Effekterna på det diande barnet tror jag är överbetonade, där finns det ingenting allvarligt att peka på. Även de som är ängsliga och oroliga bör se över sin kaffekonsumtion. Speciellt de som har en ångestdiagnos, säger han.

Hur mycket kaffe dricker du själv?

– Numera när jag är pensionär blir det inte så mycket. Jag tar en rejäl balja morgonkaffe på nymalet och nybryggt kaffe. Sen dricker jag gärna en espresso mitt på dagen. Under dagen dricker jag också kinesiskt grönt te, jag hade nämligen kinesiska forskarstudenter tidigare. Men det är inte alls lika mycket koffein nu som det var förr – under fullt arbete. Då var det upprepade transporter ner till kaffeautomaten och så hade jag även en espressomaskin på arbetsrummet också, säger Bertil Fredholm.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

FAKTA. KAFFE OCH KOFFEIN

Allt kaffe som produceras räcker för att 70-80 procent av världens befolkning ska få minst en kopp kaffe om dagen.

100 miljoner människor livnär sig på kaffe – genom produktion, leverans eller servering.

En kopp bryggkaffe (15 centiliter) innehåller cirka 70 milligram koffein.

Koffein kan förstärka den smärtstillande effekten av många receptfria medel, men kan hämma effekten av många receptbelagda.

Gravida kvinnor rekommenderas att begränsa sitt koffeinintag. Stora mängder koffein, över 300 milligram per dag, tycks kunna öka risken för mycket tidiga missfall.

Men även doser över 200 milligram per dag misstänks kunna ge en liten påverkan på fostrets vikt. Därför bör gravida begränsa intaget av koffein till maximalt 200 milligram per dag. Det motsvarar ungefär två till tre koppar kaffe (beräknat på koppar som är max 15 centiliter) eller fyra koppar te (beräknat på koppar som är max 20 centiliter).

Känsligheten för koffein är genetisk

I studier om tvillingar får personerna ofta svara på frågor om rökning, kaffedrickande och alkoholkonsumtion.

När forskarna tittade närmare på det såg de att det kan finnas genetiska förklaringar till varför en del kan dricka mer kaffe och betydligt senare på dagen än andra.

”Enäggstvillingar svarar mer likt när det gäller kaffe än tvåäggstvillingar gör. Om den ena enäggstvillingen är storkonsument av kaffe är sannolikheten hög att den andra också är det. När det gäller tvåäggstvillingar är sambandet inte alls lika starkt. Det är ett klassiskt -tecken på att våra gener är med i spelet”, säger Patrik

Magnusson, biolog och docent i genetisk - epidemiologi på Karolinska institutet.
Vissa kan dricka mycket mer kaffe och senare på dagen, utan att få sömnproblem. Det ser också ut att vara genetiskt. Det varierar mellan individer hur lång tid det brukar ta för att bryta ner koffeinet och i förlängningen hur känsliga vissa är för koffeinet. Detta gör det svårt att rekommendera en viss dos, menar Patrik Magnusson.
”Om du är väldigt dålig på att bryta ner koffein så kan du efter två koppar kaffe bli darrig och må dåligt. Men då kommer du inte heller vilja dricka kaffe eller drycker med koffein.”

FAKTA. BERTIL FREDHOLM

Född: 1943.
Bor: Stockholm.
Titel: Professor emeritus i farmakologi vid Karolinska institutet.
Aktuell med: Boken ”Kaffeologi – myter och forskning om en älskad dryck”.
Tidigare verk: ”Methylxanthines”.
Uppdrag: Han är ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien och deltog länge i Karolinska Institutets Nobelkommitté.

18 ”Kaffe är en mycket komplicerad dryck”

Det är svårt att sammanväga alla de olika studier som finns om kaffe, menar Emma Halldin Ankarberg, toxikolog på Livsmedelsverket. Därför är det svårt att konstatera att kaffe är nyttigt för oss, menar hon.

– Många studier visar att en viss mängd kaffe kan vara ganska nyttigt. Kaffe är en jättekomplicerad dryck rent innehållsmässigt. Det är väldigt många bioaktiva ämnen, bland annat antioxidanter som är nyttigt att få i sig. Antioxidanter skyddar mot fria radikaler, det vill säga sådant som kan orsaka mutationer i generna och påverka cancerrisken. Det finns också studier som visar att det kan vara bra mot olika sjukdomar, som till exempel diabetes och hjärtkärlsjukdomar, säger Emma Halldin Ankarberg.

Samtidigt framhåller hon att vi även får i oss koffein och akrylamid, ett cancerframkallande ämne, när vi dricker kaffe.

I chipslarmen 2002 uppmärksammades det att livsmedel som potatischips, pommes frites och även kaffebönor innehåller skadliga halter av just akrylamid. När livsmedel som innehåller mycket stärkelse hettas upp till över 100 grader bildas akrylamid – och om man får i sig mycket av det ämnet under lång tid kan det öka risken för cancer.

– Akrylamid är något vi ska försöka få i oss så lite som möjligt av. Det som har hänt sedan

chipslarmen är att företagen har jobbat mycket med att försöka få ner halten akrylamid i den här typen av produkter. Problemet är att akrylamid inte är ett ämne som tillsätts i processen, utan det bildas naturligt vid upphettning av viss mat. Det sker vid exempelvis upphettning av potatis eller kaffebönor när man rostar dem.

– Men är man orolig för sitt intag av akrylamid finns det enklare sätt att än att minska sin kaffekonsumtion. Det handlar om att man inte ska rosta sitt bröd för hårt, så att det blir svart. Eller att man inte grillar sina potatisar i ugnen mer än lagom, så att de inte blir mörka och svarta, säger Emma Halldin Ankarberg.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

Minskade antalet fall i gruppen 70 år och äldre

Förändringen i procent mellan vecka 4 och 6.

Källa: Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten
Grafik: Stefan Rothmaier

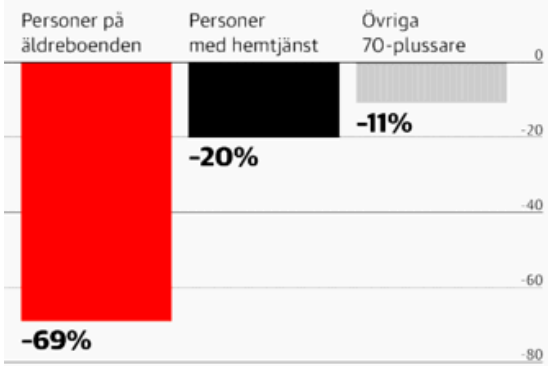

Minskning av nya fall bland äldre

Antal nya fall av covid-19 i gruppen 70 år och äldre - vecka för vecka. Index 100=vecka 1.

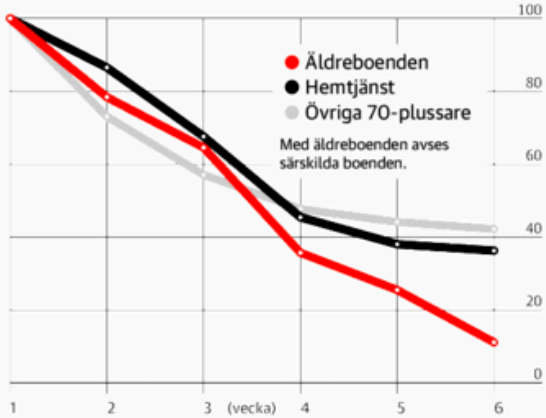

Färre nya fall på äldreboenden

Andel av nya fall av covid-19 bland 70 år och äldre som upptäckts bland personer på äldreboenden.

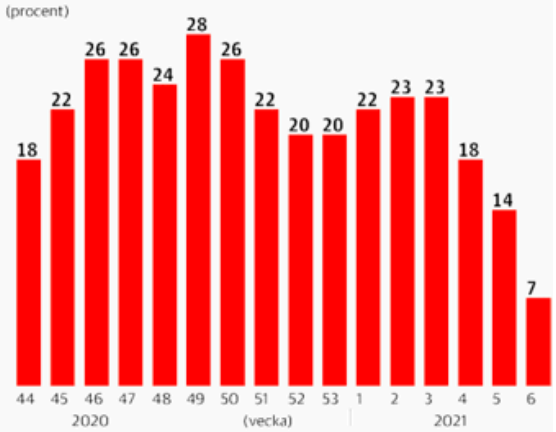

19 Nu kommer de första tecknen på att vaccineringen har fått effekt

En trolig effekt av vaccinet mot covid-19 går nu för första gången att se i Sverige. På en vecka har smittan på äldreboenden mer än halverats, en betydligt snabbare minskning än i övriga samhället. Det visar DN:s analys av statistiken.

Det har snart gått två månader sedan vaccinationen mot covid-19 startade i Sverige. För första gången kan man nu se en dramatisk minskning av antalet smittade i vissa grupper, som av allt att döma beror på att vaccinet börjar ha effekt.

Tydligast är förändringen på äldreboenden. Under pandemin har de varit svårt drabbade, med ett högt antal sjuka och döda.

Därför var boende där bland de första att få vaccin i stor skala. Och nu minskar smittan snabbt, visar nya data.

Mellan vecka 4 och 6 (förra veckan) sjönk antalet nya smittofall på äldreboenden med 69 procent. Bara under den senaste veckan mer än halverades de. Även bland äldre med hemtjänst och övriga personer över 70 år minskade smittan, men i mycket lägre omfattning.

Effekten av vaccinet är också tydlig över längre tid. I statistiken syns att gapet mellan äldreboenden och övriga äldre ökade vecka 4. Troligtvis beror det på att vaccinationen tidigare

inte var tillräckligt omfattande. Personer på äldreboenden är vaccinerade i betydligt högre grad än personer med hemtjänst och övriga befolkningen.
Ett annat sätt att illustrera utvecklingen är att studera hur stor andel av nya covid-fall bland äldre som är kopplade till just äldreboenden. Länge var det mellan en fjärdedel och en femtedel.
Nu är det 7 procent. Lägre än så har andelen inte varit under hela pandemin.
Minskningen är en trolig effekt av vaccinet, men andra orsaker kan inte uteslutas. DN har visat siffrorna för statsepidemiologen Anders Tegnell. Han tycker att utvecklingen talar sitt tydliga språk:
– Det finns ingen annan rimlig förklaring än att siffrorna speglar en effekt av vaccinet. Vi har hela tiden trott att vaccinet fungerar, men det är ju väldigt skönt att få siffror på det, säger Anders Tegnell.
Att minskningen är så mycket större på just äldreboenden är förväntat eftersom personal och boenden har legat högt i Folkhälsomyndighetens vaccinprioritering. Studier visar att vaccinet har en effekt redan efter första dosen.
– Det är ett effektivt vaccin. Vi vet att en stor andel av dem på särskilda boenden är vaccinerade, både personal och de som bor där. Det betyder att även om man får in enstaka fall så blir det ingen smitta runt dem. Det är både ett indirekt och direkt skydd.
När kan vi vänta oss en tydlig effekt på antalet avlidna?
– Vi tycker oss kunna se det redan. Dödsfallen går ner väldigt fort nu, fortare än vad antalet fall går ner även om det ligger en förskjutning på 2-3 veckor mellan dessa värden. Men även med

det medtaget så ser vi att det faller snabbare än de prognoser vi haft, säger Anders Tegnell.
Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi på Karolinska institutet, delar bilden av att vaccinet är en sannolik förklaring till nedgången.
– Det är svårt att dra någon slutsats, det är ännu tidigt. Men jag tror att vaccinationen är en del av effekten. Mycket pekar åt det hållet, säger han.
Israel fick tidigt tillgång till stora mängder av vaccinet från Pfizer/Biontech och är i dag det land i världen som har vaccinerat störst del av befolkningen. Där har man redan sett en tydlig effekt. En studie som släpptes nyligen följde upp 600 000 personer som hade fått båda doserna av vaccinet. Bland dem såg man 94 procent färre sjuka och 92 procent färre fall av svår sjukdom, jämfört med en kontrollgrupp. Det är i linje med vad som framkom i tester utförda innan vaccinet godkändes. Äldre personer fick ett lika gott skydd som yngre, enligt studien.
Sverige har, som de flesta andra länder, först vaccinerat personer på äldreboenden och människor med hemtjänst, samt personal inom sjukvård och omsorg. Det är därför i första hand de äldsta som hittills har fått vaccin i Sverige. I gruppen över 90 år hade 46,1 procent fått vaccinets första dos fram till vecka 5.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se

19 Virusvarianter i Sverige oroväckande enligt FHM

Den brittiska och den sydafrikanska virusvariantens utbredning i Sverige är oroväckande, menar Folkhälsomyndigheten. Men det är än så länge inte anledning nog att ändra eller skärpa de rekommendationer som råder.

Enligt Sara Byfors, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten, är läget i Sverige fortsatt ansträngt.
Förekomsten av den brittiska och den sydafrikanska virusvarianten i Sverige är oroväckande, menar Folkhälsomyndigheten.
Enligt deras uppskattning hade var fjärde smittad i Gävleborg under vecka 6 smittats med den brittiska virusvarianten. Den varianten verkar ha en ökad förmåga att spridas, säger Folkhälsomyndigheten.
– En tendens man kan se i princip i alla länder som har fått in den här brittiska varianten är att den tar över. Det är också värt att notera att Västmanland som generellt har en minskande smittspridning ändå har en ökande trend av den här typen.
– Men det är en oro i sig att det kommer varianter som sprids lättare så klart, säger Sara Byfors.

Den sydafrikanska varianten finns i Sverige men har inte ökat särskilt mycket, uppger FHM. Än så länge är man inte i ett läge där man vill rekommendera regeringen att sätta in hårdare åtgärder för att få bukt på smittspridningen.
– Vi tror på de åtgärder som finns, och efterlevs de än mer i dag så tror vi att det här fungerar. Det har visat sig fungera på den första vågen och den andra vågen.
De senaste veckornas minskning av covid-19 i slutenvården, exklusive intensivvårdsavdelningar, syns inte längre, enligt Socialstyrelsen.
– Några regioner ser i stället en ökning de senaste veckorna. I intensivvården har vi en platå sedan två veckor tillbaka. Men även här är det skillnad mellan regionerna, säger Thomas Lindén på Socialstyrelsen.
40 procent av landets iva-patienter är covidpatienter och 20 av 21 regioner har covidpatienter på iva.
Sara Byfors understryker hur viktigt det är att följa rekommendationerna så som att hålla avstånd, tvätta händerna och arbeta hemifrån. I våras var följsamheten från befolkningen som störst. Innan andra vågen bröt ut i höstas var den lägre.
Vad finns det för lärdomar att dra av det nu nät vi står inför?
– Vi får försöka vara tydliga i vår kommunikation att det här inte är över. Men vi har levt med det här i ett år och det är klart att det är tufft för alla. Det kommer ner till ditt och mitt beteende, vad vi väljer att göra. Och det enklaste att tänka är att man ska undvika kontakt med andra människor så långt som det är möjligt.

Är inte andra vågen ett kvitto på att det inte fungerar att lita på människors följsamhet?
– Nej, det vill jag inte säga, att det skulle vara ett misslyckande. Tvärtom har vi ju sett att smittan har gått ner när människor har följt råden.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Alexandra Carlsson Tenitskaja
alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

FAKTA.
Ytterligare 29 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats i Sverige. Totalt har 12 598 smittade avlidit i landet.
Hittills har 384 401 personer fått åtminstone en dos coronavaccin. Av dem har 168 842 personer fått två doser, vilket motsvarar 2,1 procent av befolkningen. Källa: Folkhälsomyndigheten

19 Björn Eriksson får nytt jobb

Region Stockholms hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson får nytt jobb som generaldirektör på Läkemedelsverket. Han tillträder den 22 mars efter beslut från regeringen. Björn Eriksson är disputerad hjärtläkare och har haft en framträdande roll i svenska medier under coronapandemin. Eriksson sitter sedan 2018 i Läkemedelsverkets styrelse.
TT

19 Niklas Orrenius: Jag måste skriva om Mahu, påminna om att hon finns

I en svensk småstad lever konstnären Mahu, som blev bortgift som nioåring i Iran. Hon målar stolta kvinnor i protest mot religiöst förtryck och skräms av radikala islamister som begränsar friheten även i Sverige.

På jobbresa hamnar jag i en mellansvensk småstad, en favoritmiljö. Allt är härligt välbekant. Pressbyrån, thaikrog, elljusspår. På hotellet pratar portieren om vädret på traktens dialekt och i hissen sitter en skylt med ”trivselregler”.

”Man får ej vistas med egen alkohol i gemensamma lokaler”, läser jag.

Jag har ingen alkohol att vistas med, och funderar på vad jag ska hitta på när arbetsdagen är slut. Så kommer jag på: Mahu bor ju i närheten.

Mahu, som blev bortgift när hon var en nioårig flicka i en by i Iran, med en vuxen man. Mahu, som födde sitt första barn som fjortonåring, utan glädje. Mahu, som tvingades sluta skolan för att vara barnhustru på heltid, men som pluggade i smyg och började drömma om att fly.

Och som till slut faktiskt lyckades, när hon var i 30-årsåldern. På flygplanet tog hon av sig slöjan. Hon tänkte aldrig sätta på sig den igen. Flykten gick till Sverige, till den här lilla industristaden med ishall och orienteringsklubb. Här skulle hon vara fri att göra vad hon ville. Bli konstnär till exempel. Måla allt som mullorna i Iran förbjöd, nakna kroppar, hädiska bilder.

Jag ringer Mahu. Hon lovar att bjuda på en sorts semlor från Baluchistan, den region nära gränsen mot Pakistan som hon kommer från. Snart sitter jag i hennes enkla ateljé, intill tvättstugan i ett hyreshusområde från 70-talet. ”Det är snällt att de låter mig hyra här. Ganska billigt också”, säger Mahu.

Hennes målningar täcker väggarna i ateljén. Baluchiska bergslandskap. Stolta kvinnor som står framför traditionella klädnader.

”I Baluchistan måste kvinnorna alltid vara täckta. Tygerna och mönstren är vackra. Men det som verkligen gör kläderna vackra är kvinnorna och deras kroppar. Jag vill visa upp dem”.

Mahu försörjer sig som undersköterska på ett äldreboende. I höstas sålde hon fyra målningar. ”Jag kan inte sluta måla”, säger hon och häller upp hett te. De baluchiska semlorna är goda.

Första gången jag träffade Mahu var för fem år sen. Jag arbetade med boken ”Skotten i Köpenhamn” och följde den dödshotade konstnären Lars Vilks.

Mahu var med i en grupp konststudenter som lyssnade när Vilks gjorde en hemlig föreläsning, bevakad av livvakter. Hon hörde sina svenska kurskamrater angripa Vilks för att han med sin Muhammedhund ”gett sig på muslimer”. Vilks ”göder hat”, sa de.

De förstår inte, tänkte Mahu. Hon mindes barnbröllopen i Iran som rättfärdigades med religiösa dogmer, moralpoliserna som väste ”täck dig, syster!” om en hårlock tittade fram. Mahu tyckte att kursarnas prat om muslimer som en ”svag grupp” skorrade falskt.
Hon log när Vilks föreläste om provokationer: ”Om ni trampar i klaveret, försök inte göra det bättre. Försök göra det *värre*.” Mahu kände ett släktskap med den skånske konstnären. Sedan en tid övervägde hon själv att måla en hädisk bild av profeten, omgiven av sina fruar. ”Muhammeds yngsta hustru Aisha ska vara med. Hon var nio år”, sa Mahu.
Hon ville måla den religionskritiska Muhammedbilden, ställa ut den, stå för den. Men hon tvekade – och tvekar än. Hon har familj och barn och vill inte likt Vilks bli måltavla för terrorister, avskärmad från världen, en fånge i sitt eget land.
Mahu har levt i Sverige i femton år. Hon är friare än i Iran. Men Mahu är inte hennes riktiga namn. Och jag kan inte skriva orten där hon bor.
Mahu vet att 300 svenska kvinnor och män reste för att ansluta sig till IS och andra jihadistgrupper i Syrien och Irak. Hon vet att många kommit tillbaka, att radikala islamister även finns i svenska småstäder. Hon har några i sin egen släkt.
Islamisterna har makt även i Sverige, har Mahu insett. De tvingar Vilks till ett instängt liv och hindrar henne från att måla det hon vill.
På väg tillbaka mot hotellet, ett stilla snöfall. Gula huskroppar, det kommunala bostadsbolagets logga på fasaderna. I huvudet samma tanke som alltid efter ett möte med Mahu. Jag måste skriva om henne. Påminna om att hon finns.
Niklas Orrenius niklas.orrenius@dn.se

19 Rekordmånga unga vuxna sökte skuldsanering

Under 2020 ansökte 4 938 unga vuxna mellan 18 och 30 år om skuldsanering hos Kronofogden. Det är mer än en fördubbling mot 2019 då 2 208 personer i samma ålderskategori sökte, rapporterar TV4 Nyheterna och SR Ekot. Kronofogden anser att ökningen tyder på att unga inte lärt sig tillräckligt mycket om ekonomi.

– Vi ser ganska tydligt att det saknas en ekonomisk grundkompetens hos de yngre som kommer ut från skolan. De kommer ut i en ganska komplex ekonomisk miljö där man har abonnemang, nätspel, e-handel och lättillgängliga krediter. Risken är att det här blir ett långvarigt problem, och ett samhällsproblem, säger Per-Olof Lindh på Kronofogden till TV4.

TT

19 Svenska småsparare hoppas ännu på Gamestop

Hoppet är det sista som överger människan, det gäller även småsparare i Gamestop. Trots raset hänger merparten av svenska småsparare kvar. Det amerikanska bolaget handlas nu för omkring 50 dollar aktien, en gigantisk skillnad mot slutet av januari, då den toppade på 483 dollar i och med att småsparare tog upp kampen mot stora hedgefonder som blankat aktien. Företaget blev glödhett och på olika internetforum uppmanade småsparare varandra till köp, vilket drev upp kursen.

Hos Avanza och Nordnet noterades en med drygt 34 000 respektive 28 000 aktieägare i Gamestop.

Nu ett par veckor senare är fortfarande 24 000 ägare kvar hos Avanza och 23 000 hos Nordnet.

TT

19 Så mycket höjs hyrorna med i allmännyttan

Hyrorna i Stockholms stads allmännytta – Svenska Bostäder, Stockholmshem och Familjebostäder – höjs med 1,75 procent från den 1 mars. Bostadsbolagen och Hyresgästföreningen kunde inte komma överens, så ärendet hänvisades till slut till en oberoende skiljedomare som tog beslutet om 2021 års hyror. För en trea med en hyra på 10 000 kronor i månaden innebär det en höjning med 175 kronor. Då beslutet kommit sent innebär höjningen en månads retroaktiv betalning för hyresgästerna.

DN

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministerns demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Utbildnings-departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Högskola och forskning
- Studiefinansiering
- Vuxenutbildning

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- Utbildningsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
  24 januari 2019 från Utbildningsdepartementet
- **Karlstads universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Skövde**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Halmstad**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Borås**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan Dalarna**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Göteborgs universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Försvarshögskolan**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för högskolan**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Örebro universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Vetenskapsrådet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Uppsala universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Södertörns högskola**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolverk**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolinspektion**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Skolforskningsinstitutet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Sameskolstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Rymdstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Polarforskningssekretariatet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mälardalens högskola (MDH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mittuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Malmö universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Lunds universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Luleå tekniska universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linnéuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linköpings universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Konsthögskolan**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. biblioteket (KB)**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Konstfack**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Karolinska institutet (KI)**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Institutet för rymdfysik**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan Väst**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Umeå universitet**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

- **Skolväsendets överklagandenämnd**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

SW . 7957 Undervisning o d.

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- Högskola och forskning
- Studiefinansiering

SW . 7957 Undervisning o d. Forskning

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- Civila samhället och idrott
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- Kulturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Organisation
- Kontakt

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Demokratin 100 år
- Kulturrådsbloggen

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Delegationen mot segregation**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
  01 juli 2017 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Fängelsemuseum**
  02 januari 2017 från Kulturdepartementet
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
  21 november 2016 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för press, radio och tv**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens musikverk**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens konstråd**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens försvarshistoriska museer**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
-
- **Riksantikvarieämbetet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Naturhistoriska riksmuseet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för kulturanalys**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Moderna museet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Konstnärsnämnden**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Institutet för språk och folkminnen**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Forum för levande historia**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Radio**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nordicom**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksteatern**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Valmyndigheten**
  05 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Zornsamlingarna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Thielska galleriet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Tekniska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Skansen**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Nordiska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Arbetets museum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksförbundet Sveriges museer**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nobelmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Judiska museet i Stockholm**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Voksenåsen AS**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Föreningen Svensk Form**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Utbildningsradion**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Television**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges författarfond**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansens Hus**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens museer för världskultur**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens medieråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens maritima museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens kulturråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens historiska museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens centrum för arkitektur och design**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sametinget**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Röhsska museet i Göteborg**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Riksarkivet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Nämnden mot diskriminering**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Författarförbund**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildmuseet i Umeå**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”
Amanda Linds områden

- Civila samhället och idrott
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

13 Trendbrottet: Sjunkande antal sponsrade inlägg

Lyxiga resor, festliga tillställningar och konstanta restaurangbesök. Så har influerarnas sponsrade samarbeten sett ut – men förra året tog det stopp. DN:s genomgång visar att influerare publicerat färre reklammärkta inlägg 2020 jämfört med året innan.

– I kristider söker annonsörer sig till trygghet och då söker man sig till mer traditionella kanaler, säger Jakob Wigselius, Sverigechef på byrån United influencers.

Exakt hur mycket influerarnas intäkter påverkats av coronakrisen återstår att se när årsredovisningarna börjar trilla in. Men klart är att 2020 blev tufft för reklambranschen. För första gången på fem år har antalet sponsrade inlägg på Instagram sjunkit jämfört med året innan.

DN har med hjälp av data från den Facebookägda analysplattformen Crowdtangle undersökt förekomsten av reklamsamarbeten från 2016 fram till årsskiftet 2021. Det rör sig om 80 000 svenska Instagraminlägg som nämner ordet ”samarbete”. Statistiken visar först på en explosionsartad ökning – inom loppet av fyra år tredubblades antalet samarbetsmärkta inlägg, från cirka 7 700 inlägg 2016 till knappt 22 500 inlägg 2019. Men i fjol bröts trenden. Då publicerades drygt 20 000 sådana inlägg – en liten minskning jämfört med året innan.

Intäkter från reklamsamarbeten är vanligtvis en stor inkomstskälla för influerarna. 2019 gjorde till exempel youtubern och instagrammaren Bianca Ingrosso en vinst på 16,3 miljoner kronor i det företag som hanterar hennes reklamsamarbeten.

För Instagramprofilen Kenza Zoutinen Subosics motsvarande bolag uppgår den senast tillgängliga siffran till 5,3 miljoner kronor i vinst, och för Therése Lindgren 12,4 miljoner kronor.

Under andra kvartalet i fjol sjönk investeringarna i reklam med 18 procent jämfört med året innan, enligt statistik från Institutet för reklam- och mediestatistik, IRM. Sedan dess har det gått bättre, och för helåret

bedöms investeringarna i reklam ha sjunkit med sex procent.

I de siffrorna ingår inte reklamsamarbeten i sociala medier, som enligt IRM är betydligt svårare att mäta. Men sannolikt har influerarna påverkats mer än den genomsnittliga nedgången för reklam, säger Jakob Wigselius på United influencers, en byrå som jobbar med att koppla ihop varumärken med influerare.

– Influencer marketing är fortfarande ett relativt nytt fenomen, och vår största utmaning har varit att övertyga nya kunder om att satsa på det trots att ekonomin är osäker, säger han.

DN har också tittat närmare på de knappt 12 000 inlägg som svenska influerare publicerat under 2020 och som använder sig av Instagrams annonsmärkning. Annonsmärkningen infördes 2017 och gör att influerare kan märka inlägg som ett betalt samarbete med ett företag.

Hur inläggen ser ut skiljer sig beroende på produkten och företaget som marknadsför. När influerare gör reklam för Ellos, som är ett av de företag som sponsrade flest inlägg i fjol, lyfter de ofta fram en kampanj eller en produkt tillsammans med en rabattkod, eller berättar om hur de anser att Ellos motverkar osunda kroppsideal.

I reklam för till exempel Arla-produkter varvas personliga berättelser om livet med barn eller minnen från barndomen med formuleringar om hur en specifik Arlaprodukt till exempel gör det lättare att få barnen att äta nyttigare, i inlägg där influerarens barn agerar reklampelare.

Föga förvånande sticker fotbollsstjärnan Zlatan Ibrahimović ut bland de svenska influerare vars sponsrade inlägg fått flest gilla-markeringar. Förra året uppgick gilla-markeringarna på hans sponsrade inlägg till över åtta miljoner, vilket är åtta gånger så många som influeraren på plats nummer två – den populära youtubern Therése Lindgren. Samtidigt skriver Lindgren sina inlägg på svenska och riktar sig framför allt till en svensk publik, till skillnad från Ibrahimović.

Ingen av dessa publicerade däremot inte flest sponsrade inlägg i fjol. Den platsen har rapparen Petter Alexis, följt av Katrin Zytomierska med 156 respektive 143 sponsrade inlägg. I Petters fall handlar samtliga inlägg om reklam för hans vin.

DN:s genomgång visar också vilka företag som mest aktivt sponsrar influerare. Där sticker framför allt

modeföretaget Ellos med sitt systerföretag Jotex ut, som tillsammans sponsrade åtminstone 315 inlägg under förra året. Mejerijätten Arla, klädföretaget Na-kd och sportmärket Stronger är andra företag som toppar listan över de som sponsrat flest inlägg 2020.

Under pandemiåret förändrades stora delar av flödet på sociala medier. Resor, fester och lyxiga middagar byttes på bred front ut mot vardagligt hemmamys. Trots den radikala förändringen har influerarna inte blivit mindre attraktiva för annonsörer, tror Jakob Wigselius på United influencers.

– Vi har sett en nedgång i efterfrågan, framför allt i början pandemin. Men jag har inte sett någon förändring av branschen som helhet, i hur man köper influencer marketing.

Camilla Gervide, som skriver om influerare genom sajten Bloggbevakning, tror att pandemin ändå kommer förändra branschen. Hon hoppas på mindre ”yta” och mer personlighet, eftersom det enligt henne blivit tydligt vad som faktiskt engagerar.

– Många har nästan slutat uppdatera, och det är väl för att de inte riktigt litar på att de är tillräckligt intressanta i sig själva. Men jag tror att folk redan innan var trötta på det där turkosa havet, att alla ser likadana ut och åker till samma ställe.

De influerare som bytt ut glamouren mot bakning, pyssel och tips på pandemisäkra aktiviteter kan ha skapat ett digitalt andrum som är viktigare än någonsin, tror Gervide.

– Det är ju en verklighetsflykt från din egen isolering, till en gemenskap. Och det kanske betyder jättemycket för någon, säger hon.

När det snart gått ett år av coronapandemin märker United influencers av en viss återhämtning i efterfrågan bland annonsörerna.

– Någonstans har folk vant sig vid läget, så det är inte den där fruktansvärda osäkerheten som det var. Och pengarna flyttas hela tiden över till den här typen av medier, så vi ser ljust på framtiden, säger Jakob Wigselius.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Fakta. Så gjordes DN:s kartläggning

DN:s kartläggning bygger på nära 12 000 svenska Instagraminlägg som formellt markerats som ett annonssamarbete 2020. Eftersom markeringsfunktionen infördes först 2017 har vi även kartlagt svenska Instagraminlägg som innehåller ordet ”samarbete” för att kunna se utvecklingen över tid. Totalt ingår drygt 80 000 inlägg i analysen, som gjorts via den Facebookägda analystjänsten Crowdtangle.

Inlägg som inte har annonsmärkts finns därmed inte med i den mer detaljerade analysen.

Fakta. Om reklammärkning

2017 lanserade Facebook ett brett verktyg som gör det möjligt för sidor på Facebook och Instagram att markera reklamsamarbeten med en särskild så kallad ”tagg”, som enligt sociala mediejätten ska användas vid betalda samarbeten. Det gör att inläggen går att separera från andra. Men enligt Crowdtangles data märktes bara omkring 12 000 svenska Instagraminlägg som annonssamarbeten, jämfört med drygt 20 000 som innehåller ordet ”samarbete”. Det innebär att många influerare väljer att inte använda funktionen alla gånger de marknadsför produkter.

De senaste åren har antalet fall där reklam fälls för bristande reklamidentifiering av Reklamombudsmannen och Reklamombudsmannens opinionsnämnd ökat. 2019 utfärdade de 24 fällande domar, jämfört med elva året före.

13 Därför toppar de listan över företagen som sponsrar flest

Mejerijätten Arla toppar tillsammans med klädföretaget Ellos listan över de företag som sponsrat flest inlägg på Instagram i fjol, visar DN:s genomgång. Här förklarar de varför.

”Söta flickor sover gott i fin pyjamas” och ”coola killar sover bäst i tuffa pyjamasar”. För snart 20 år sedan rapporterade DN att Boråsföretaget Ellos prickats för könsdiskriminerande reklam sedan de använt sådana formuleringar i en av sina postorderkataloger.

I dag är bilden av Ellos annorlunda. I ett sponsrat inslag i Ångestpodden beskriver programledarna samarbetet med företaget som ”en dröm” för att Ellos arbetar så hårt för att motverka stereotypa könsskildringar.

”Ellos kan faktiskt också vara en förebild för alla andra modeföretag nu, som också måste börja ta sitt ansvar lite mer, säger de i podden”.

I fjol toppade Ellos listan över de företag som sponsrat flest inlägg genom influencer marketing, vilket betyder att personer med stora följarskaror på sociala medier får pengar för att marknadsföra företagets produkter.

DN:s analys bygger på omkring 12 000 svenska inlägg på Instagram, där influerare märkt inläggen som marknadsföring. Ellos har betalat för åtminstone 205 inlägg publicerade av 68 olika influerare. Syftet är enligt Ellos själva att nå ut till en bredare målgrupp.

– Jag tror absolut att det har varit en bidragande orsak till att det går bra för Ellos i dag, säger Anna Westlund, creative director på Ellos.

Det tidigare postorderföretaget har haft en svår balansgång mellan å ena sidan behålla de tidigare kunderna och å andra sidan locka nya, säger Anna Westlund. Via sociala medier vill bolaget dra till sig den senare kategorin genom att använda profiler med ”hög trovärdighet inom inredning eller mode”.

– Förhoppningsvis gör det att följarna får upp ett intresse och att vi visas för lite nya ögon. Man ser också på produkten i en annan kontext än vad man kanske gjort tidigare.

Att nå nya målgrupper är också förklaringen till att mejerijätten Arla toppar listan över de företag som sponsrat flest. Företaget har spenderat mer på reklamsamarbeten med influerare för varje år, uppger Linda Molin, media manager på Arla. Det främsta syftet har varit att nå kvinnor och yngre, menar hon och hänvisar till rapporten Svenskarna och internet som årligen görs av Internetstiftelsen. Enligt den senaste rapporten uppger 55 procent av kvinnor mellan 16 och 25 år att de någon gång gjort ett köp baserat på rekommendation av en influerare.

– Av den anledningen tror jag att det är en kanal som är här för att stanna. Men för att det ska bli bra måste man göra det på ett bra sätt, säger Linda Molin och betonar vikten av att vara trovärdig.

– Man ser ju igenom de här stora influerarna som ena veckan gör samarbeten för en produkt, andra veckan för en konkurrerande produkt. Så vi är måna om att de vi väljer ska kunna stå för det.

Under 2020 sponsrade Arla sammanlagt 251 inlägg via sina olika varumärken, till exempel Arla Sverige och Arla köket. För att det ska fungera behöver det kännas som att följarna får något, säger Linda Molin och ger ett exempel.

En personlig tränare erbjuder sina följare att vara med på en livesänd träning. Efteråt rekommenderar tränaren en yoghurt från Arla med låg sockerhalt, och säger att det är ett bra mellis.

– Då får man ju också ett mervärde som följare, säger hon.

Är det det som är grejen med den här typen av marknadsföring, att det ska vara något annat än reklam?

– Om man gör det på rätt sätt, om det finns en autenticitet där, då tror jag att man kan lyckas. Men konsumenten ser ju igenom om det inte känns trovärdigt och då blir det inte bra.

Klädföretaget Na-kd tillhör också ett av de bolag som lägger mest på att sponsra influerare. Förra året lade man 100 miljoner kronor på den typen av marknadsförning – läs mer om företaget på dn.se.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

FAKTA. SÅ GJORDES DN:S KARTLÄGGNING

DN:s kartläggning bygger på knappt 12 000 svenska Instagraminlägg som formellt markerats som ett annonssamarbete 2020. Eftersom markeringsfunktionen infördes först 2017 har vi även kartlagt svenska Instagraminlägg som innehåller ordet ”samarbete” för att kunna se utvecklingen över tid. Totalt ingår drygt 80 000 inlägg i analysen, som gjorts via den Facebookägda analystjänsten Crowdtangle.

Inlägg som inte har annonsmärkts finns därmed inte med i den mer detaljerade analysen.

13 Nej, debatten har övergått i häxjakt

Ideologi och inte fakta styr tolkningen av namnet ”Vita havet” som en symbol för rasism. Det skriver Sara Kristoffersson i sin slutreplik om det föreslagna namnbytet på Konstfack.

Jag har vänt mig mot ett förslag om att ändra namnet Vita havet på Konstfacks utställningssal eftersom det inte på något sätt kan kopplas till rasism. Likväl finns en grupp som består av studenter och lärare som menar att historien inte spelar någon roll. De ser ändå namnet som en symbol för rasism. Ideologiska föreställningar, inte fakta, styr uppenbarligen tolkningen.

Undertecknade påstår att jag vänder mig mot och utövar makt över studenter. Så är inte fallet. Ett fult grepp som säger mer om avsändarna än adressaten. Bakom förslaget står inte endast en grupp studenter (och före detta) utan också en rad identitetspolitiskt profilerade lärare. Namnbytet har diskuterats i nämnder och råd där jag suttit med, argumenterat emot och varit öppen med att jag kommer att skriva om frågan eftersom den har principiell räckvidd.

Kampen för den goda saken får inte leda till historielöshet. Att ignorera fakta blir till och med kontraproduktivt i det antirasistiska arbetet.

Ett upprop har initierats mot mig och samtliga skolans lärare har fått en inbjudan att underteckna inlägget. Därmed får frågan en helt ny dimension som väcker associationer till häxjakt. Anklagad, alltså skyldig. Den som inte rättar sig i leden och inte tänker identitetspolitiskt rätt får inte vara med. Den som motsäger berättelsen med fakta utpekas som fiende. Tänk rätt. Annars…

Antirasistiskt arbete som bedrivs på det sättet kolliderar med demokratiskt tänkande och rätten till det fria ordet. Vem kommer att våga säga emot på Konstfack nästa gång?

Sara Kristoffersson

HELA DEBATTEN.

Läs även ”Sara Kristoffersson: Nej, Vita havet på Konstfack har inget med rasism att göra”, ”Brown Island: Sara Kristoffersson avfärdar en komplex dialog som förs på Konstfack” och ”Sara Kristoffersson: För att hitta rasism lämnar Brown Island verkligheten” på *dn.se/kultur*.

13 KB vill satsa på minoriteters bibliotek

Kungliga Biblioteket ska genomföra en stor satsning på de nationella minoriteternas - biblioteksverksamhet. Nu inleder KB samtal med fyra resursbibliotek. Men egentligen - behövs mer pengar.

I december förra året fick Kungliga Biblioteket ett regeringsuppdrag att satsa på minoriteternas bibliotek, och de kommande veckorna ska man inleda samtal med Samernas bibliotek i Jokkmokk, Judiska biblioteket i Stockholm, Nordkalottbiblioteket i Övertorneå och Finlandsinstitutets bibliotek i Stockholm.

– Det är ett långsiktigt strategiskt uppdrag vi har hållit på med så vi är jätteglada. Det är viktigt för oss men ännu mer för de nationella minoriteterna, att man satsar på biblioteksverksamheten, säger Elisabet Rundqvist, ansvarig handläggare på KB.

Satsningen består av flera olika delar: Resursbiblioteken ska stärkas för att kunna användas av minoriteterna, men de ska också ge mer stöd till kommunerna så att folkbiblioteken kan förbättra servicen till sina låntagare.

– Det är ett samspel mellan det kommuner och resursbiblioteken känner till om sina låntagare och vi från KB försöker underlätta att det samspelet görs på ett bra sätt. Jättemånga kommuner skriver att man vill göra en satsning på minoritetsspråk men de kommer inte till skott, säger Elisabet Rundqvist.

Att se vad varje minoritetsbibliotek bör utveckla själva men också var det finns likheter i behoven är en balansgång, enligt Rundqvist, som menar att KB kan bidra med att koordinera insatser kring till exempel språkinlärning, forskning och digitala satsningar.

– Vi har sett att tillgång till digitala texter är väldigt viktigt för minoriteter, särskilt modersmålslärare pratar mycket om det, för de har svårt att få en klassuppsättning av tryckta böcker. Att skapa ett digitalt bibliotek gynnar ju alla, det är bra att vi får göra det från vår nationella plattform.

I uppdraget ingår också att lansera den digitala bibliotekstjänsten Bläddra, som KB hittills har drivit som ett pilotprojekt. Tjänsten är en app med e-böcker på samiska och romani chib. Målet är att den ska innehålla litteratur på samtliga fem minoritetsspråk –

men licenserna till litteraturen kostar mycket att köpa in.

Sammanlagt har satsningen på minoritetsbiblioteken fått tio miljoner. Det är för lite pengar, menar Elisabet Rundqvist. KB får nya kostnader i samband med uppdraget. Och Sametinget äskade om tre miljoner bara för sin biblioteksverksamhet, enligt dess kulturchef Susanne Idivuoma. De har i nuläget bara en anställd, och hade hoppats kunna utöka till åtminstone tre personer.

– Initialt behöver vi planera uppdragets genomförande, och förstärka vår verksamhet med personal och resurser för att vi ska kunna starta arbetet med uppdraget, säger hon.

Sametinget hade egentligen velat få uppdraget tillsammans med KB. Susanne Idivuoma är besviken, men tror samtidigt att det gemensamma arbetet kommer att leda till en förstärkning av biblioteken – vars roll hon tycker är särskilt angelägen nu.

– Biblioteket kan vara ett viktigt samhällsnav för den fria åsiktsbildningen, speciellt i dessa dagar är det viktigt att värna demokratin och biblioteket med det fria samtalet, kunskapen, och möjligheterna till forskning.

TT

Sveriges nationella minoriteter.

Sveriges nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samer är också erkända som urfolk i Sverige. Finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk.

Grunden till satsningen på minoritetsbiblioteken lades redan 2019, när KB presenterade ett förslag till nationell biblioteksstrategi. Man har också hämtat inspiration från arbetet kring nationella minoriteter och urfolksfrågor i internationella biblioteksorganisationer.

Romerna saknar i dag ett centralt bibliotek som liknar de fyra resursbiblioteken. Därför ska KB se över och lämna förslag på hur det går att främja biblioteksverksamheten för språket romani chib och dess varieteter. Inledningsvis ska man diskutera med människor som talar romani chib för att få en klar bild av vilka behov som är mest prioriterade.

Satsningen ska genomföras i samverkan med Sametinget och de nationella minoriteterna. Dessutom ska KB inhämta synpunkter från bland andra Statens kulturråd och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

13 Artisternas barn har blivit festivalens låtskrivare

Är det större chans att bli låtskrivare i Melodifestivalen om mamma eller pappa är känd artist? Den frågan finns det fog för att ställa när det är dags för den andra deltävlingen i Melodifestivalen.

I årets Melodifestival är det fullt av välkända efternamn bland låtskrivarna. Flera av dem är nämligen barn till folkkära svenska artister. I förra veckans deltävling var Sophie Zelmanis dotter Etta Zelmani en av låtskrivarna bakom Nathalie Brydolfs bidrag ”Fingerprints”.

Den här veckan dyker Niklas Strömstedts och Agneta Sjödins dotter Maja Strömstedt upp som låtskrivare bakom Anton Ewalds bidrag ”New religion”. Ann-Louise Hansons dotter Josefin Glenmark är en av låtskrivarna bakom Sami feat. Wahls nostalgidoftande bidrag ”90-talet” och som om inte det vore nog debuterar även Kalle Rydberg, son till Eva Rydberg, som låtskrivare med en låt till sin egen mamma.

Hur kan det ha blivit såhär? Tävlingsproducenten Karin Gunnarsson försäkrar att det inte finns en tanke bakom.

– Vem som är barn till vem är inte en parameter vi räknar in när vi sätter en startordning. Det är helt andra saker som spelar in, som att det blir ett dynamiskt, hittigt och starkt startfält. Framför allt så måste ju låten vara tillräckligt bra, säger hon.

– Med det sagt så är det väldigt roligt att det har blivit så här. Vi vill ju att unga och oetablerade låtskrivare ska söka sig till Melodifestivalen så att vi kan bryta upp konstellationer och få in personer med nya perspektiv.

23-åriga Maja Strömstedt skriver för första gången till Melodifestivalen. Förutom låtskrivare är hon också artist och lärde känna Anton Ewald för flera år sedan.

– Vi är goda vänner och har jobbat ihop förut. Den här gången kom han till mig med låten när den ännu var en demo och bad om input, och uppenbarligen gillade han mina tankar.

Varför tror du att det är kändistätt bland låtskrivarna?

– Det sägs ju att barn inte gör som sina föräldrar säger, de gör som föräldrarna gör. Om man växer upp i ett

hem där ett yrke dominerar så tror jag att man oundvikligen dras till det yrket. Jag har ju själv vuxit upp med musik, tv och underhållning runt mig och har lärt mig att tycka om det.

Även om föräldrarna har varit stöttande så har de inte bidragit till att hon befinner sig där hon är i dag, poängterar hon.

– Jag är allergisk mot den här grejen att folk tror att jag ska ha glidit in på något slags bananskal. De allra flesta musikkontakter jag har är sådana som jag har arbetat upp själv.

Skådespelaren och debuterande låtskrivaren Kalle Rydberg, som varit med och skrivit Eva Rydbergs och Ewa Roos bidrag ”Rena rama ding dong”, säger att det rent av kan vara en nackdel att ha kända föräldrar.

– Min erfarenhet som skådespelare är att det snarare kan stänga dörrar. Det finns en känsla av jantelag, att man inte ska tro att man är något bara för att man råkar ha samma efternamn som sin mor.

Möjligheten att skriva musik till sin mamma dök upp när sommarjobbet på Fredriksdalsteatern i Helsingborg ställdes in.

– Plötsligt hade jag en massa tid över. Göran (Sparrdal, en av låtskrivarna på ”Rena rama ding dong”) hörde av sig och så började vi snacka om låten. Jag sade att det vore kul om de här äldre damerna tog ett grepp om sociala medier och så började vi spinna loss om Tiktok. Mamma vet ju inte vad Tiktok är.

Han hoppas att den nya låtskrivarmeriten ska leda till fler uppdrag framöver.

– Jag har alltid hållit på med musik parallellt med skådespeleriet. Så klart är det en dörröppnare för mig som oetablerad låtskrivare att mamma ställer upp i tävlingen. Att få med en låt i Melodifestivalen är ju en dröm.

Karin Gunnarsson säger att hon tror att gränserna är på väg att suddas ut inom den yngre generationen låtskrivare.

– Jag hoppas och vill att det ska vara lika självklart att skriva för Melodifestivalen som det är att skriva för en världsstjärna eller till dig själv. Du blir inte längre stämplad som Mellolåtskrivare, de dagarna är förbi, säger hon.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

r.

13 Det blir en bokrea i år också, men en ganska annorlunda

Bokrean brukar vara en trång affär. Horder av lästörstiga som fyller bokhandeln. Men hur blir det under pandemin? Med större lokaler, längre avstånd mellan hyllorna och mer e-handel satsar bokhandeln på att hålla årets rea smittsäker.

Både läsningen och bokförsäljningen har stått sig starka under pandemin. Nu laddar bokbranschen för den årliga rean som startar den 23 februari.

– Det blir lite annorlunda i år. Inte den där typiska trängseln där man slåss om godbitarna, säger Maria Hamrefors, ordförande i Svenska bokhandlareföreningen.

I januari hade styrelsen ett möte där frågan om att skjuta på rean diskuterades, men ledamöterna konstaterade att det inte var ett alternativ.

– Inköpen görs redan på våren och det handlar om väldigt stora volymer som är svåra att stoppa. Men vi såg heller ingen anledning att skjuta på rean. Vi är väl förberedda på att genomföra den på ett smittsäkert sätt.

Under året som gått har återförsäljarna vant sig vid nya rutiner. Färre personer i butikerna, beställningar via sociala medier och mejl samt färdigpackade kassar som levererats på trottoarer och vid bakdörrar är bara några exempel på åtgärder.

– Alla vet vad som gäller. I år finns också större möjligheter att förbeställa reaböcker, något som var vanligt för några år sedan men försvunnit på senare tid, säger Maria Hamrefors.

För bokhandeln är rean vårens viktigaste händelse. Framåt sommaren kommer ”presentsäsongen” då det köps mycket gåvor till bröllop och skolavslutningar. På hösten släpps flest nyheter och under julrushen säkras likviditeten för många bokhandlare.

– En skillnad mellan julhandeln och rean är att reakunderna unnar sig egna böcker. Många älskar att fynda och botanisera i hyllorna. Det finns gott om omtalade titlar till bra priser, men även klassiker och barnböcker bunkras, säger Maria Hamrefors.

Akademibokhandeln, med runt 100 butiker över hela landet, erbjuder sedan i våras handsprit till alla kunder och har infört nya städrutiner. Under rean säkerställer särskilda kundvärdar att reglerna kring max antal besökare efterföljs.

– Man kan säga att vi har övat på det här, särskilt under julhandeln, och är trygga med att rean kan genomföras på ett smittsäkert sätt. Kundvärdarna ansvarar för att sära på folk om de står för nära varandra och att stänga dörrarna om det blir för trångt, säger Maria Edsman, vd för Bokhandelsgruppen där Akademibokhandeln och Bokus ingår.

De allra minsta butikerna i kedjan kommer inte att ha någon rea alls och i första hand hänvisas kunderna till e-handeln, särskilt de två miljoner medlemmar som får regelbundna nyhetsbrev.

– Vi har sett en väldig ökning av e-handelsförsäljningen under pandemin och löpande bemannat upp den delen av verksamheten. De fysiska butiker där antalet besökare ökat är de som ligger nära bostadsområden eller på mindre orter. De som ligger i större köpcentrum och citykärnor har förlorat mest. Under rean fördelar vi volymerna till de ställen vi tror kommer att sälja bäst, säger Maria Edsman.

Hon räknar med att rean fortsätter lite längre än vanligt.

– I år säger vi inte ”kom och fynda direkt”. Men vi hoppas ändå kunna sprida läsglädje till så många bokälskare som möjligt under rådande omständigheter.

En oberoende handlare som väljer att satsa lite extra på årets bokrea är Joakim Ekbrand på Hallmans bokhandel i Uddevalla. Han har hyrt en extra lokal på 200 kvadratmeter där rean kommer att pågå fram till sista april.

– Jag har aldrig varit en sådan som kör halva reapriset efter en och en halv vecka. Här är det ingen rea på rean, säger han.

Med större utrymme behöver reakunderna inte konkurrera med de ordinarie besökarna som köper konstnärsmaterial, frimärken, spel och pussel. Det minskar trängseln.

– Jag har faktiskt redan börjat förhandla med förlagen om att fylla på reasortimentet efter hand, även med lite udda böcker som inte finns i vår ordinarie katalog, säger Joakim Ekbrand.

Men det var inget självklart val att satsa.

– Nej, först ifrågasatte jag faktiskt om det skulle gå att genomföra en rea över huvudtaget. Direktiven ändras så fort och det är ännu ett par veckor kvar till den 23:e. Men sen mindes jag hur man gjorde förr. Då var det vanligare att hyra extra lokaler under rean och här i Uddevalla står det tyvärr mycket tomt i centrum just nu.

I hans andra butik som ligger i semesterorten Lysekil blir bokrean däremot mer blygsam.

– Där kör vi i två veckor, sedan forslar jag överblivna böcker in till stan.

Magdalena Desén är delägare i Kramfors bokhandel, som utsågs till årets butik i Kramfors kommun förra året, och Dahlmans bokhandel i Sollefteå. Företaget flyttade i december in i en ny, stor lokal i Kramfors som redan från början är ”corona-anpassad”. Bland annat har en våning rivits för att öka takhöjden och göra butiken luftigare.

– Vi har byggt olika avdelningar för till exempel mat och odling, hobby och fritid och skönlitteratur och deckare. Reaböckerna kommer att fördelas på de olika avdelningarna så att kunderna ska hitta dem lättare, säger Magdalena Desén.

I Kramfors bokhandel kommer det att finnas ett begränsat antal kundkorgar från och med 23 februari.

– När de är slut så är butiken full. Då får man vänta på en ledig korg.

För att göra shoppingen smittsäker kommer öppettiderna att utökas.

– Vi har beslutat om nattöppet första kvällen och kanske på helgen. Sedan kommer vi att ha reafrukost för ett begränsat antal personer i vårt bokkafé innan öppning, då vi även planerar att bjuda in författare för signering. Det finns några lokala författare som sagt att vi bara kan ringa, så kommer de. Vi hoppas att det ska kännas festligt, säger Magdalena Desén.

För att urskilja sig från dagligvaruhandelns och e-jättarnas bokrea kommer personalen att tipsa om sina favoriter och lyfta fram utvalda titlar.

– Vi vill vara en fysisk butik i en digital värld och jobbar på att utöka vår egen e-handel och att möta kunderna innan de kommer hit. Samtidigt måste bokhandeln skilja sig från nätet. Vi har satt upp en ringklocka vid entrén som man kan trycka på om man tycker att det är för trångt. Då kommer vi ut och expedierar istället. Under rean kommer vi också att

fortsätta med förbeställningar och hemkörning, säger Magdalena Desén.

Bokbok på Södermalm i Stockholm hör till landets minsta bokhandlar med sina 21 kvadratmeter. Här gäller sedan länge en kund in, en ut.

– Alla har varit väldigt förstående under pandemin. Antingen så kommer de tillbaka om det är fullt, eller så väntar de utanför. Om den som är inne i butiken ser att det är kö så händer det att de säger att de inte behöver få boken inslagen, utan tar med sig lite papper hem, säger ägaren Caroline Gezelius.

Hon kommer inte att ordna någon vanlig bokrea i år.

– Nej, det blir en fyndlåda som jag ännu inte har bestämt var den ska stå. Den kommer att innehålla några av de finaste böckerna ur rea-sortimentet men även sådant som jag behöver bli av med för att kunna ta in nytt. Det är som sagt trångt här.

Även om försäljningen går ner finns positiva aspekter med att bara kunna expediera en kund i taget, tycker Caroline Gezelius.

– Många vill ha tips om hur de ska få sina barn att läsa. Det blir bra och personliga möten, säger hon.

Per Bengtsson

kultur@dn.se

Lång reatradition.

Den årliga bokrean i Sverige är en tradition som inleddes på 1920-talet, initierad av bokförlag som ville sälja slut på restupplagor. I början valde varje förlag när just deras rea skulle starta. Endast böcker som var fem år eller äldre såldes.

På 1930-talet enades förlagen om ett gemensamt startdatum för bokrean, den 15 februari. Tidsmässig hänsyn togs till julhandeln, sportlovet och kundernas löneutbetalningar.

1940 gav tre förlag gemensamt ut den första reakatalogen. 1945 deltog 14 förlag med över 900 titlar.

Efter decennium av ökad medial uppmärksamhet kring bokrean sjönk intresset under 1970-talet på grund av att samma böcker återkom år efter år i katalogerna och det ansågs allt svårare att fynda. Konkurrensen ökade också från bokklubbar och bokförsäljning i dagligvaruhandeln.

På 1980-talet gjordes ett försök att fräscha upp rean. Reatryckta kartonageböcker rensades ut och priserna sänktes kraftigt.

Numera är det Svenska bokhandlareföreningen som bestämmer startdatum för rean. I år är det den 23 februari. Både fysiska butiker och internetbokhandlar deltar.

13 ”Därför tackade jag nej till Lars Noréns manus”

En dag kom en 18-åring med stort självförtroende upp på förlaget och ville ha sin diktsamling utgiven. Här berättar förläggaren *Per I Gedin* om sitt enda möte med Lars Norén och varför han inte såg någon möjlighet att samarbeta med den blivande författaren.

När jag läste i DN om Lars Noréns brev till Ingmar Bergman och hans ganska brutala handskande med det såg jag omedelbart framför mig mitt enda möte med honom.

I slutet av augusti 1962 fick jag ett brev som började: ”Mitt namn är Lars Norén. Jag ber att få sända Er en diktsamling.” I brevet, skrivet med skrivmaskin utan ett enda felslag, meddelade han att skickat ”ett mycket stort antal dikter och prosamanuskript” till Artur Lundkvist ”för att be om ett uttalande om det jag har skrivit”. Artur Lundkvist hade blivit så berörd av dikterna att han hade ”ägnat en hel dag” åt att göra ett

urval med kommentaren: ”Ni har ju så mycket som de flesta unga (och äldre) poeter saknar.” Norén skriver vidare att Artur Lundkvist lovat att skriva ett förord till diktsamlingen och att han skickat den vidare till Stig Carlson, då redaktör för Lyrikvännen, som gavs ut av FIB:s lyrikklubb. Stig Carlson var lika positiv, men kunde inte ge ut boken på grund av ”speciella förlagsomständigheter”, (brist på pengar, säkerligen). Han rekommenderade Norén att vända sig till mig, som nybliven förläggare på Wahlström & Widstrand.

Brevet har en förbluffande självsäker ton. Norén meddelar där att ”jag har skrivit lyrik och prosa i flera år [...] jag kan erbjuda Er många manuskript, om Ni möjligen är intresserad, men jag hoppas att de dikter som jag nu sänder Er ska vara av tillräcklig konstnärlig halt, och att Ni skall kunna publicera dem.” Jag anade inte att denna blivande poet, som skrivit ”i många år” var arton år.

Jag svarade förstås positivt, men i stället för att få ett manuskript var den unga poeten i min telefon. Han ville komma upp personligen med manuskriptet. Jag svarade att han skulle skicka det så att jag kunde läsa det i lugn och ro och därefter kunde vi träffas. Han var absolut envis att han skulle komma personligen och jag hade till slut inget annat val. Det var bara ett problem, sade Lars Norén – han hade inga pengar för tågresan från Skåne. Det gick inte att hålla mot hans envishet och så kom han till mitt kontor med betald resa någon dag senare.

Det var en spenslig ung man som hade ett som jag tyckte då gigantiskt manuskript med sig, som han lade framför mig på mitt skrivbord. Titeln var ”Syrener, snö”. ”Läs”, sade han utan förberedande samtal. Jag tyckte situationen började bli en aning underlig. Lars Norén hade på något sätt tagit över. Det var inte fråga om att bjuda på en kopp kaffe som han kunde ägna sig åt medan jag läste i manuset, utan en uppmaning. Så jag började läsa i manuskriptet som var maskinskrivet praktiskt taget utan mellanrum mellan raderna. Det var starka dikter och mycket obehagliga. Ögon som varet rann ur, gammal skrynklig hud, plågade människor etc. Ju mer jag läste, desto olustigare kände jag mig.

Efter en halvtimmes läsning, medan den unge poeten oavlåtligt stirrade på mig, kom jag fram till att här var en mycket begåvad författare, som jag absolut inte klarade att ge ut. Till slut hade jag till och med blivit litet rädd för honom. Var min sinnesfrid viktigare än att ge ut ett så lovande författarskap? Absolut ja. Det var inte lätt att få slut på besöket, men till slut lyckades jag genom att ge tillbaka manuskriptet, mumla något

om att återkomma och försiktigt föra honom till dörren.

Någon kanske undrar varför jag tog det så personligt. Svaret är att förläggare och författare förhoppningsvis ska samarbeta i många år. Under den tiden byggs det upp en relation, som ofta blir mycket nära. Inte alltid i ständigt samförstånd, snarare tvärtom kan det bli motsatta åsikter om både innehåll och ekonomi. Men förläggare och författare behöver varandra och blir beroende av varandra både känslomässigt och ekonomiskt. Har man då en känsla av att samarbetet inte kommer att fungera är det bättre att aldrig börja.

Lars Noréns debutdiktsamling ”Syrener, snö” kom ut ett år senare på Albert Bonniers förlag med stor framgång.

Per I Gedin

14 Kajsa Haidl: Äntligen fick showen ett rejält lyft

Det var debutanternas deltävling, men bara en av dem fick sitt stora genombrott. Nej, jag syftar inte på någon av de totalt sex debutanterna i startfältet, har ärligt talat svårt att minnas dem. Jag menar, förstås, Oscar Zia.

Underbara Oscar Zia, välkommen som programledare. Var har du varit i alla år?

Du hade behövts tidigare i denna trögflytande sörja som kommit att bli Melodifestivalen, där en pruttsketch och ett medley framfört av schlagerfossiler räcker för att klassas som underhållning. Alla ska skratta, som varit SVT:s allt mer desperata paroll de senaste åren, har lett till att ingen skrattar.

Fram tills på lördagskvällen. Kvällen då SVT för en gångs skull vågade chansa och fokusera på en målgrupp. Resultatet blev en snygg mix av roligt, rappt och nutidsrefererande, samtidigt som värmen för programmets historia fick vara kvar. Tänk att det

skulle krävas ett undantagstillstånd i form av en världspandemi för att SVT äntligen skulle se klart och vaska fram ett programledarpar som Oscar Zia och Anis Don Demina.

Att den senare är lämpligt material vet alla som någon gång har hängt på hans Youtubekanal. Men att Oscar Zia inte bara kunde sjunga fint, utan också dra festliga gråtrunksskämt och driva med ”Café Norrköping”-stämningen i förra veckans program var en större överraskning. Han var faktiskt Gina Dirawi-rolig.

Inslaget där han tog med sig sin programledarkollega på schlagersafari i artisternas naturliga habitat var kul. Mellanakten, där duon tjafsade om Brandsta City Släckers, var kul. Smarta var också de nya artistvykorten där man fick lära känna de tävlande (även om det i slutändan kanske mest handlade om programledarduon själva).

Mellomorfar Björkman, den ”jättegamla personen” för att citera Zia, höll sig förtjänstfullt i bakgrunden och fokuserade på det han kan bäst: att inte skämta. Och att rabbla telefonnummer. Det hela var faktiskt en enorm skillnad från förra veckans haveri.

Tävlingsmässigt hände precis det som skulle hända i denna deltävling, varken mer eller mindre. Ett bidrag förtjänade att gå vidare, tittarna var tack och lov kapabla att förstå vilket, och skickade vidare Dotter direkt till final. Melodifestivalen handlar som bekant fortfarande om att sila fram ett bidrag som har störst chans i Eurovision. Där var Dotter med sitt genomproffsiga, futuristiska popnummer överlägsen alla andra.

Att Anton Ewald får göra henne sällskap beror mest på att, tja, två bidrag måste skickas vidare. Och Dotter kan inte skickas dubbelt, det är emot reglerna.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

DELTÄVLING 2.

Till final

Dotter: “Little tot”

Anton Ewald: “New religion”

Till Andra chansen

Frida Green: “The silence”

Eva Rydberg och Ewa Roos: “Rena rama ding dong”

14 Johan Esk: Därför är det inte längre okej att vråla ”Ur spår!”

Nej, det är inte skottpengar på den som trampar sönder skidspåren.

Och nej – ”Ur spår!” gäller inte längre.

Intresset för att åka skidor har exploderat och det skulle behövas en Ribbing för skidåkare.

DN:s vett och etikett-expert Magdalena Ribbing gick bort alldeles för tidigt. Jag är inte säker på hur Ribbings skidintresse var men den här vintern har intresset för skidåkning exploderat i landet.

De senaste snöfattiga vintrarna och behovet att komma ut och göra annat än att ta alla dessa eviga promenader under pandemin ligger bakom. Sportaffärerna har sålt lika mycket vinterprylar i år som de senaste tre vintrarna tillsammans.

Alla som har något som går att ta sig fram på ska ut och åka skidor. I Stockholm går det bara att använda ordet galet för hur det sett ut i spåren på helgerna. Med tanke på helgens prognos kommer parkeringsplatserna vid skidspåren att vara glödheta.

Som skidnörd blir jag bara glad. Ju fler som åker, desto större chans att det satsas på att fixa fler bra skidspår.

Men det blir ju en del kulturkrockar som Ribbing skulle behövt reda ut.

Som händelsen som skapade debatt i den stadigt växande Facebook-gruppen ”Längdskidor i Stockholm”.

Ett inlägg beskriver hur en medelålders kvinna högt skrek ”Ur spår!” till en pojke i 10-årsåldern och sedan gav honom en utskällning.

Det låter som att damen dels borde jobba med sin aggressivitet och dels inse att ”Ur spår!” inte gäller längre.

Traditionen uppstod på den (forn)tid när skidspåren skapades av åkare själva i lössnön. Den som ville åka om fastnade i djup snö vid omkörning och det blev kutym att ropa ”Ur spår!” till den långsammare framför.

Men som Jonas Braam på Svenska skidförbundet säger:

– Nu är det ofta så bra snö vid sidan att det går att köra om, så man ska inte ropa ”Ur spår!”. Det är inte god sed. ”Ur spår!”-regeln ska inte gälla i ett motionsspår. Den som kommer i fatt är ofta bättre och klarar att kliva ur och åka om.

Det borde den harklande trikådamen vetat när hon låg bakom en kompis till mig. Damen slutade inte harkla förrän kompisen klivit åt sidan.

Det borde du inte ha gjort, sade jag till kompisen efteråt.

Och trikådamen borde kanske kolla sina luftrör.

Enda gången det är okej att ropa är om någon fått för sig att stanna i slutet av en nedförsbacke.

Här är några andra saker som skulle finnas i en ”Vett och etikett för skidspåren”.

• Är dubbla spår dragna – välj det högra för att ta det lugnt och det vänstra för att åka om.

• Stanna inte i spåret. Vi är alla olika men kvinnan som stod och hade något som lät som ett jobbmöte i mobilen mitt i spåret, det är väldigt oklart hur hon tänkte.

• Titta bakåt 1. Det är som i all annan trafik. Ska du byta spår, titta bakåt först. Det är helt omöjligt att läsa tankarna hos den som plötsligt kliver ut framför.

• Titta bakåt 2. Om ni vill åka i bredd och prata – fine. Men titta bakåt då och då så att den som kommer med högre fart inte behöver stanna upp.

• Dra in stavar och skidor. Om ni kliver ur spåret eller av någon underlig anledning får för er att stanna i spåret, ha koll på att skidor och stavar inte sticker ut. Det går inte att hinna väja för en stav som viftas ut i spåret.

Och sen till favorit/hat-ämnet bland skidåkare: Vad ska man göra med dem som går sönder spåren?

Skidåkningen tar fram udda sidor ur min personlighet numera. Jag är inte”En man som heter Ove” i skidspåren längre. Brukar vara så social och vänlig att jag inte känner igen mig själv när jag säger något uppmuntrande till dem som i alla fall försöker att gå långt ut på den preparerade bädden.

Jag har hört och läst andra med en oklar blandning av skämt och allvar prata och skriva om spöstraff, skottpengar och stavar i ryggen.

Jag har också hört folk som går i och därmed sönder spåren prata och skrika om allemansrätten och jag har läst Svenska skidförbundet skriva att preparerade skidspår ska ses som en idrottsanläggning.

Att tydligt avgöra när skidspår ska ses som en anläggning är inte lätt. Med anledning av debatten om var och hur det går att ta ut obligatorisk spåravgift beskriver Naturvårdsverket när skidspår kan klassas som idrottsanläggning.

”En sådan anläggning präglas av att större investeringar gjorts, exempelvis för konstsnötillverkning.”

Men om en stor dyr pistmaskin går ut i ett längre motionsspår och drar spår – är det en idrottsanläggning då?

För att hitta svar är det bäst att gå till varje kommun.

När kommunerna en gång i tiden gjorde i ordning motionsspår var det för att invånarna skulle kunna gå och springa där när det var barmark.

Och kunna åka skidor när det finns snö.

Eller som Botkyrka kommun skriver på sin hemsida:

”Skidspåren i Lida-Brantbrink-Harbro är preparerade. Tänk på att det inte är tillåtet att promenera eller rasta hund i skidspåren, då de lätt kan gå sönder.”

Och så hänvisas till andra spår som sparas för den som vill gå eller springa.

De där tre platserna binder ihop ett spår som är 18 kilometer och med sin Dalalika-miljö och variation är helt suveränt.

Om jag visste att Lida-Leif och hans medarbetare skulle kunna fixa spår där varje vinter skulle jag sluta att tjata på min fru att vi ska flytta till fjällen när vi blir pensionärer. Än så länge har hon gått med på ett år.

Till sist: 2010 svarade Magdalena Ribbing faktiskt på en fråga om skidspårsetikett i DN. Läsaren undrade varför dagens skidåkare inte kliver ur spår. Svaret gick ut på att generationer inte fört kunskap vidare.

Avslutningen gav en hint om Ribbings intresse för skidåkning:

”I brist på lektionstid i skolorna för rätt skidspåreetikett kan jag bara råda dig att hålla ut. Snart töar det.”

Johan Esk

johan.esk@dn.se

ESKS ELVA. VECKA 6

1) Guldmannen

För ett halvår sedan var han okänd, för en månad sedan var han inte VM-klar. I torsdags blev han världsmästare och på söndagen kör skridskoåkaren Nils van der Poel för guld igen. Nu på favoritdistansen 10.000 meter. Det är lika underbart att se hans åkning som att höra förre OS-hjälten Tomas Gustafson referera.

2) Guldmannen 2

Skidskytten Martin Ponsiluoma tog också ett sensationellt VM-guld i veckan och ska även han köra för ett nytt under söndagen. Det blir svårt att lämna tv-soffan.

3) Talförbudet

Det är en sak att Anna Dyvik inte togs ut till skid-VM, konkurrensen är hård. Men att hon först uppmanades att inte berätta för media om beskedet är dåligt ledarskap.

4) Skidproblemet

Viktor Thorn petas också. Dyvik och Thorn är bara två av många svenska elitåkare som haft ryggproblem de senaste åren. Det där måste utredas och åtgärdas.

5) Grannfesten

Efter år av bedrövelser fick Goda Grannen och hans kompisar fira att Tampa Bay Buccaneers vann Super Bowl. Titeln kan kallas Tom Brady-effekten.

6) Grann-nobben

Klockan halv fem på måndagsmorgonen tackade Goda Grannen nej till att åka in till TV4 och prata NFL. Synd. Det kunde ha blivit en episk sändning.

7) Glashuset

Wolfgang Pichler klagar med all rätt på norska ledare som hjälper Kina mot OS i Peking. Men skidskyttegurun jobbade ju själv för Ryssland med sikte på OS i Sotji.

8) Talangutvecklaren

Att Pichler bland annat ska hjälpa till att utveckla svenska skridskotalanger ger förhoppningar om att Nils van der Poel får sällskap av fler stjärnor.

9) Talangutvecklaren 2

Pichler är perfekt för ungdomar som behöver lära sig hur de ska träna. Sedan är det läge för de aktiva att gå vidare. Som dagens svenska skidskyttar har gjort.

10) OS-avhoppet

Tokyos OS-chef Yoshiro Mori avgår efter sina uttalanden om att kvinnor pratar för mycket. 83-åringen säger att hans uttalande ”gett så mycket kaos”.

11) OS-skämtet

Alla stenhårda regler för att bevaka OS i Tokyo gör att risken är stor att man blir en kopia av Bill Murray i starten av ”Lost in translation”. Fast på ett hotell.

14”Att uppleva leran är sensuellt”

I början tyckte försäljarna att hennes enkla och klara glas var ointressanta, men med tiden har Ingegerd Råmans poetiska bruksföremål blivit klassiker. Kultursöndags *Sandra Stiskalo* och -*Thomas Karlsson* åkte till Österlen för att träffa den svenska formgivningens drottning, som vägrar kalla sig konstnär.

Hon säger att huset såg anskrämligt när de köpte det. Kommungula toner, säckvävstapeter och orangerandiga längder utmed alla fönster. Det är svårt att föreställa sig nu.

Vi har kört norrut från Ystad. Efter ett par mil på landsvägar mellan vinterbruna åkrar och fält där dovhjortar flockas kommer vi till det före detta skolhuset. Förutom ett dussintal röda trästolar går inredningen helt i svart, vitt och grått. Väggarna är tomma, ytor släta och sakerna få. I en av skolsalarna står Ingegerd Råmans skrivbord med pennor, linjaler och attiraljer omsorgsfullt utplacerade. I den andra finns en mörk sittgrupp, en kakelugn och en låg dagbädd i japansk stil. Fast på den lägger sig Ingegerd Råman sällan. Tupplurar passar henne illa; när hon väl somnat, sover hon. Däremot unnar hon sig – nu efter 75 – att dröja kvar i sängen om morgnarna, dricka kaffe, läsa någon timme och låta skisser och drejskiva vänta till tiotiden.

Men just denna morgon har hon stigit upp extra tidigt för att baka frallor och tillreda en gurksoppa som hon senare ska toppa med löjrom och bjuda fotografen och mig på.

– Jag har alltid tyckt om att laga mat. Och jag tycker att mat är vackert i sig, det behöver ingen dekor. För mig är det mer än tillräckligt att skålen bara är en skål och glaset ett glas, säger hon.

Det eleganta och enkla uttrycket har varit Ingegerd Råmans signum sedan hon började på Johansfors glasbruk. Det var 1968, hon hade just tagit examen från Konstfack och fått jobb som formgivare på bruket. Hon trivdes i hyttan och med hantverkarna, trots att de kivades ibland, fast mest trivdes hon med materialet. Hon ritade sobra kärl och karaffer i klart glas, saker hon själv hade velat ha. Men försäljarna var inte nöjda, de efterfrågade färg och lekfullhet och fann hennes produkter ointressanta.

Det var frustrerande och efter fyra år gick det inte längre. 1972 lämnade hon sin fasta tjänst på Johansfors glasbruk. Det var ett slags sorg men hon fortsatte göra lågmält poetiska bruksföremål och tiden har verkat till hennes fördel. Ingegerd Råman är sedan decennier en förgrundsgestalt inom modern svensk formgivning.

– Jag har alltid velat att det jag gör ska kännas angeläget länge. Därför lockar det mig inte att sätta en kökkenmödding på den här, säger hon och lyfter upp ett glas ur Orreforsserien ”Slowfox”. Det är en gracil cylinder med tunna blästrade ränder, tänkt att fyllas med vatten eller champagne.

Kökkenmödding, vad är det?

Ingegerd Råman skrattar.

– Finns det inte ett ord som heter så? Krusiduller då. Jag vill inte att föremål ska stå och ropa: ”Titta hit!”, ”Se på mig!” Det passar mig inte att omge mig med uppmärksamhetskrävande saker.

Är det därför du så konsekvent hållit fast vid det enkla uttrycket också i ditt eget skapande?

–Ja, jag har alltid gjort föremål jag själv behöver eller skulle vilja ha. Men det handlar om något annat också. Jag tycker att livet är så komplicerat i sig och mår därför bäst när det yttre och konkreta är klart och tydligt.

Vill man psykologisera enkelheten ännu mer får man gå till barndomen.

Ingegerd Råman föddes 1943 i Stockholm. Fast de tidiga åren tillbringade hon till stor del på Ingarö i skärgården där familjen sommartid hyrde en stuga. När hösten kom och det blivit dags att återvända till stan lämnades Ingegerd kvar på ön, hos sin morfars kusin, som hon kallade farbror Ivar, och hans syster Signe. De levde ett stilla men strävsamt liv, nära havet och skogen. Farbror Ivar var yrkesfiskare, Signe skötte hushållet.

– Barndomen på Ingarö var fin. Jag överöstes knappast med kramar eller pussar men farbror Ivar brukade lägga sin stora näve på mitt huvud och rufsa om. Det var en enkel gest full av värme, säger hon.

Att hon blev kvar hos farbror Ivar och tant Signe berodde på att hennes mamma var sjuk. På vilket sätt eller varför har Ingegerd Råman aldrig helt fått klart för sig.

– Det var så mycket som sopades under mattan i vår familj, det fanns så många dolda konflikter, jag vet inte exakt hur det förhöll sig.

Hur hanterade du det?

– Jag flyttade hemifrån tidigt och bestämde mig också för att jag själv inte skulle hålla på och dölja eller krångla till saker. Det är väl delvis därför min formgivning ser ut som den gör. Men jag är inte ond på mina föräldrar, de gjorde så gott de kunde. Vi talade aldrig ut men i mig själv har jag ändå försonats med dem och med barndomen.

Hon och hennes man, filmaren och kuratorn, Claes Söderquist har en lägenhet på Kungsholmen i Stockholm men sedan pandemin bröt ut har de knappt lämnat Österlen. Stan lockar inte för tillfället, dessutom har Ingegerd Råman haft mycket att göra. Hon har bland annat ritat några föremål i glas för Orrefors som ska presenteras på Svenskt Tenn i vår och så har hon arbetat med nya Liljevalchs konsthall.

2014 utlyste nämligen Stockholms stad en arkitekttävling för en tillbyggnad av museet. Vann gjorde Wingårdhs arkitekter ihop med Ingegerd Råman och till sommaren invigs de nya utställningslokalerna i form av en trevåningsbyggnad i platsgjuten betong. Råmans bidrag består av 6 860 bottnar från klara glasflaskor som ihop med betongen skapar tillbyggnadens fasad.

Hon och arkitekten Gert Wingårdh har arbetat tillsammans förut. Bland annat med Karolinska institutets hörsal Aula Medica och med Sveriges nya ambassadbyggnad vid Potomacfloden i Washington DC. Första gången var det Statens konstråd som tillfrågade Ingegerd Råman om hon ville ta sig an utsmyckningen.

– Senare har jag förstått att Gert till en början hade svårt att acceptera någon konstnär för uppdraget. Men så är det ofta med arkitekter, de har svårt att förlika sig med att någon kommer in och utsmyckar deras arkitektoniska verk, de vill att huset ska tala för sig. Jag respekterar det, på sätt och vis är jag ju likadan själv med mina kärl och glas, säger hon och fortsätter:

– Nu fungerar Gerts och mitt samarbete fantastiskt väl. Han är generös och vi lyssnar på varandra, även om vi är väldigt olika; han lägger till och jag drar ifrån.

Hur går det till när du formger?

– Någon frågar om jag vill skapa en produkt och jag blir alltid lika förvånad, smickrad och glad över att de

kom att tänka på just mig. Dagen efter drar den negativa tankeprocessen i gång, jag ångrar att jag tackat ja och det tar lång tid innan jag ens orkar sätta mig med jobbet, för jag tror inte att det kommer att gå. Men till slut skäms jag så mycket och det har gått så lång tid att jag inte vågar tacka nej, för det vore inte professionellt. Då återstår bara att sätta sig ner och övervinna motståndet.

Det gångna året har samarbetena sett annorlunda ut. Vanligtvis reser hon mellan Glasriket i Småland, Stockholm och hantverksfabriker i Europa för att medverka när modeller tas fram, betrakta proportioner, uppleva och justera glasets rundningar och tjocklek. Nu har allt det där behövt göras över mejl. Det har inte varit enkelt.

– Jag har ju ett handikapp. Jag är ordblind, som man sa förr i tiden.

På 40- och 50-talen var kunskapen om dyslexi fortfarande låg, för att inte säga obefintlig bland svenska folkskollärare. Klasskamraterna lärde sig att läsa och skriva men Ingegerd Råman fick inte ihop orden och meningarna.

– Mina föräldrar var oroliga. Men en lärarinna på skolan insisterade på att hon kunde ta hand om mig i sin vanliga klass.

Lärarinnan som hette Lisa Ihrmark anmälde Ingegerd Råman till en pantomimteater så att hon skulle lära sig att uttrycka sig på annat sätt än genom språket. Hon uppmanade henne även att teckna sina uppsatser och skriva enstaka nyckelord till. Med åren blev texterna längre och bilderna färre. Hon lärde sig skriva, trots allt.

Efter åtta år i folkskolan föreslog Lisa Ihrmark att Ingegerd Råman skulle söka till Hushållstekniska realskolan i Stockholm. Där fick man ta realexam även med underkänt i ett grundämne.

Senare när hon hade gjort sig ett namn som krukmakare hände det att hon fick besök i sin verkstad av lärare från hushållstekniska som ville gratulera till framgångarna. Ingegerd Råman tackade artigt men något avmätt, hon tyckte att deras uppvaktning kändes som hyckleri; de flesta hade varit både ointresserade och nedvärderande mot henne under åren i realskolan. Så när en granne en dag kom förbi och sa att hon skulle hälsa från en lärare lyssnade hon med ett halvt öra.

– Men så nämnde hon namnet Lisa och då förstod jag. Jag började storgråta, jag hade ju sökt i telefonkatalogen men inte funnit henne och dragit slutsatsen att hon måste ha dött. Men naturligtvis hade jag letat på fel bokstav, inte kunde jag ana att hennes efternamn skrevs med ”h”.

När Ingegerd Råman hade samlat sig ringde hon upp, rösten lät precis som hon mindes den. Lisa Ihrmark var riktigt gammal, hon hade förlorat synen men visste exakt vem Ingegerd var, hon hade följt sin före detta elev på avstånd och de hann träffas flera gånger, innan hon dog på riktigt.

– Jag glömmer aldrig hur vi satt i hennes soffa och höll varandras händer. Hon talade om för mig att hon hade kunnat göra så mycket mer om hon bara hade vetat bättre. Och jag, i min tur, talade om för henne hur mycket hon faktiskt hade betytt för mig. Som barn behöver man någon som ser och tror på en, men denna någon måste inte nödvändigtvis vara en förälder.

Det skulle dröja till knappa tjugoårsåldern innan hon läste sin första roman. Det var en regnig dag i London.

– Jag hade hamnat på ett ställe där det fanns böcker av Agatha Christie. Utanför öste det ner, jag kunde inte ta mig därifrån så jag började helt enkelt läsa. Engelskan och situationen gjorde att motståndet släppte på något sätt. Nu läser jag varje morgon, jag håller på med Olga Tokarczuks ”Jakobsböckerna”, om du inte läst, gör det, vilket språk!

Efter gurksoppan med löjromstopping går vi över grusplanen till ett annex som Ingegerd Råman kallar verkstan. Också här är väggarna kala och det är tomt sånär som på en arbetsbänk, några hyllor och pallar. Hon försvinner in bakom en dörr och kommer ut vitklädd. Hon bär alltid svart annars, förutom just när hon drejar.

Hon plockar i några plastpåsar och får upp en klump lera som hon börjar bearbeta och sedan lägger på drejskivan.

– Du vet, det är många som inte känner till att jag drejar. Glaset överskuggar allt annat jag håller på med, säger hon.

Men det var faktiskt med leran det började. Närmare bestämt på Carl Malmstens hantverksskola Capellagården på Öland. Efter realexamen gick hon en sommarkurs där för att lära sig väva mattor, men tråd var inte hennes grej, för pilligt, för tvådimensionellt. Fast hon tyckte om platsen och skolan som sådan, där praktiken, inte teorin, tilläts stå i första rummet.

Vintern som följde skrev hon ett brev till Carl Malmsten och frågade om hon fick komma tillbaka och jobba i köket.

Det fick hon.

På kvällarna, när arbetsdagens uppgifter var utförda, umgicks hon med en person som var på Capellagården för att starta upp krukmakeriet.

– Hon lät mig testa och jag visste direkt att det var lera jag skulle hålla på med. Jag kunde sitta vid drejskivan och sparka tills foten var nära att falla av.

Vad är du i för sinnesstämning när du drejar?

– Jag är väldigt koncentrerad på det jag gör, jag tänker inte på någonting utöver det jag håller på med och lyssnar nästan aldrig på musik eller radio. Jag är ett med materialet, det är så meditativt.

Har du sett filmen ”Ghost”?

– Nej, borde jag det?

Nja, kanske inte. Men jag kom att tänka på den, för där finns en scen där Demi Moore drejar och Patrick Swayze går i gång på det. Drejningen skildras som något erotiskt och sensuellt.

– Det stämmer ju! Att uppleva leran är extremt sensuellt. Jag har alltid solidariserat mig med hantverket och med hantverkarna.

Konstnär då, är du det?

– Nej, det är jag inte!

Faktum är att hon värjer sig mot benämningen på det hela taget. Har alltid gjort.

Hon är formgivare och krukmakare, inte konstnär.

– Det är två helt olika yrken. Jag behöver ett material, ofta en beställare eller ett uppdrag. Formgivning handlar om skönhet och funktion. Konst däremot är ett eget språk, som musik eller poesi. Den vädjar till något helt annat i människan. Genom konsten kan en människa få syn på sig själv.

Frågor om vad som är konst och vem som har rätt att kalla sig konstnär är knappast nya. Svaren har visserligen varierat men diskussionen förts sedan konsthistoriens början.

– Det är många som arbetar med samma material som jag, alltså glas och keramik, som vill kalla det för konst och sig själva för konstnärer. Konstglas heter det ju nu

för tiden, förut hette det *masterpiece*, det vill säga en hantverksmästares verk. Det tyckte jag om.

Varför tror du att många vill kalla sig själva för konstnärer?

– Det handlar väl om status och hierarkier. Men man behöver inte sätta det ena över det andra, för det som är bra är bra och det finns lika mycket dålig konst som dålig formgivning. Jag vill att saker ska benämnas för vad de är, utan värdering. Jag tror att livet blir lite enklare och tryggare om man gör på det viset.

I samband med sommarens invigning av Liljevalchs tillbyggnad ska Ingegerd Råman – utöver den permanenta fasadutsmyckningen – även ha en egen utställning. Bland annat ska hon visa upp en mindre version av det elektroniska vattenfallet ”Falling water 10.6” som finns på en vägg i Aula Medica på Karolinska i Solna. Dessutom ska hon ställa ut glas från Orrefors.

När hon var i Stockholm senast träffade hon Mårten Castenfors, chef för Liljevalchs konsthall. Han sa då att han önskar att den nya lokalens egen rymd ska stå i fokus i utställningen. Tur, tänkte Ingegerd Råman.

– Äntligen får jag visa hur vackert ett tomrum kan vara.

Sandra Stiskalo

INGEGERD RÅMAN.

Krukmakare och formgivare, född 1943.

Gift med filmaren och kuratorn Claes Söderquist. De bor på Kungsholmen i Stockholm och i ett före detta skolhus på Österlen i Skåne. Tillsammans har de en son född 1972 och två barnbarn.

Utbildad på hantverksskolan Capellagården på Öland, vid Konstfack i Stockholm och i keramisk kemi i Faenza i Italien.

Anställdes som formgivare på Johansfors glasbruk 1968 där arbetade hon till 1972. Har därefter drivit eget krukmakeri, först i Maglehem på den skånska ostkusten, därefter i Baldringe norr om Ystad. Bland hennes design kan nämnas glasservisen ”Bellman”, vattenkaraffen ”En droppe klart vatten”, tekannan ”Arita” och krukan ”Domino”.

Har vid ett flertal tillfällen mottagit utmärkelsen Utmärkt svensk form. 1999 utsågs hon till professor av regeringen.

Har även gjort utsmyckningen till Sveriges ambassadbyggnad i Washington som ritades av arkitekterna Gert Wingårdh och Tomas Hansen.

Till sommaren invigs Liljevalchs konsthalls tillbyggnad. Råman står för utsmyckningen och kommer även att ställa ut i de nya lokalerna.

INGEGERD RÅMAN VÄLJER FYRA KONSTUPPLEVELSER.

”Kullen” av den franska författaren Jean Giono

– En roman om relationen mellan människa och natur, skriven på ett oerhört vackert språk. En bok som fortsatt leva i mig som en stämning.

”Date paintings” av den japanska konceptkonstnären On Kawara

– Hans konstverk handlar om tid och omfattar datummålningar med vit text mot svart bakgrund. Jag älskar tal och siffror och hans ”Today”-serie var ett pågående koncept som påbörjades 1966 och som jag kom i kontakt med första gången på Moderna museet.

”Jeanne Dielman, 23, quai du Commerce, 1080 Bruxelles” av den belgiska regissören Chantal Akerman

– Hennes filmer handlar ofta om sexualitet och politik. Hon var en förgrundsgestalt inom feministisk film. ”Jeanne Dielman” är en unik bildupplevelse, spännande och annorlunda.

”Psalom” av den estniska kompositören Arvo Pärt

– Har lyssnat mycket på Pärt och hörde nyligen ”Psalom” för första gången. Blev tvungen att stanna upp och bara lyssna på kompositionen som är baserad på en gammal slovakisk psalm.

14 En tidsfråga innan Beethoven skulle bli klimataktivist

Beethoven älskade det lantliga och hyllade naturen i ”Pastoralsymfonin”. Inte så konstigt då att han kan aktualiseras i samtidsdebatten. Den kompromisslöse karriäristen Beethoven har annekterats för de mest skiftande uppdrag och ideologier genom historien. Johanna Paulsson läser Åke Holmquists bok ”Den användbare titanen”.

Åke Holmquist

”Beethoven. Den användbare titanen”

Gidlunds, 579 sidor

Kan man tänka sig Beethoven som klimataktivist? Ja, det var förstås bara en tidsfråga innan miljörörelsen skulle göra honom till sin. En illustration ur musiktidskriften ”Almanach der Musikgesellschaft” från 1834 placerar Beethoven i spenaten och Bonn är trots allt inte bara tonsättarens födelsestad, utan också säte för FN:s sekretariat för klimatkonventionen. Vid klimatkonferensen 2017 lanserades följaktligen ”Beethoven pastoral project” inspirerat av tonsättarens sjätte symfoni, ”Pastoralsymfonin”. Tanken var att den konstnärliga klimatmanifestationen bokstavligen skulle blomstra under tonsättarens 250-årsjubileum i fjol innan covid-19 kraschade kalaset.

Firandet kom förvisso av sig, men att varje år är ett Beethovenår är samtidigt en gammal sanning. Eftervärlden har i alla tider ansträngt sig för att få tonsättaren att passa in i det politiska pusslet. Sedan i synnerhet andra världskriget är han mer eller mindre synonym med det humanistiska projektet. Det är som just världsmedborgare han framträder i dokumentären ”Beethoven’s ninth – symphony for the world” som finns att se på SVT Play. I Kongo-Kinshasa tycker sig den lokala symfoniorkestern höra känslan av sin egen afrikanska musik i Beethovens ”nia”. Det är samma musik – åtminstone fjärde satsens ”An die Freude” – som rasistregimen i Rhodesia gjorde till nationalsång och som numera tronar som enande EU-hymn.

Statyer har störtats genom historien, men inte ett hårstrå tycks kunna krökas på Beethovenbystens rufsiga kalufs. Likt ett lackmuspapper har hans musik sugit upp samtidens strömningar och framtidsförhoppningar i de mest paradoxala

sammanhang. Om hur tonsättaren ända in i vår tid ockuperats av vitt skilda ideologier handlar Beethovenspecialisten Åke Holmquists nyutkomna bok ”Beethoven. Den användbare titanen”. Han menar att den postuma politiseringen varit möjlig på grund av Beethovens egen motsägelsefulla hållning och finner förklaringen i den habsburgska upplysningen – ”josefinismen”.

Vi talar alltså om den radikala reformpolitik som det habsburgska imperiets kejsare Josef II inledde i rasande fart 1780 och som hans bror, kurfursten Maximilian Franz, anammade i Beethovens Bonn. Att omsätta upplysningsidealen till praktisk politik låg i tiden. Men det som skilde ”josefinismen” från franska revolutionen var tanken om att en ”demokratisering” av samhället skulle genomföras av en härskare med bibehållen absolut makt. Ett sådant upplägg visar sig också vara själva förutsättningen för Beethovens personliga framgång. Musiken var en social dörröppnare och med adelns ekonomiska uppbackning kunde han komponera fritt och nyskapande.

Den gamla bördsadeln i sin tur tog den egensinnige Beethoven till sig eftersom han skrev tillräckligt krånglig musik för att bekräfta deras elitistiska identitet i förhållande till den framväxande borgarklassen. Beethoven själv skrädde inte orden när han talade om ”plebejerna” och ”pöbeln”. Likaså föraktade han dåtidens publikfriande ”populärmusik” – italiensk opera i allmänhet och Rossini i synnerhet. För egen del ansåg han sig komponera för ”kännarna”. Frågan är vad Beethoven hade tyckt om att i dag uppfattas som den klassiska musikens främsta mainstreamnamn.

Fram träder bilden av en kompromisslös karriärist. Beethoven hade ”ett rymligt politiskt samvete” så länge det gynnade hans musik. Det enda styrelseskick som han, enligt Holmquist, inte kunde acceptera var folkstyre. Helt enkelt för att en upplösning av ståndssamhället hade hotat hans egen position och försörjningsmöjlighet. Beethovens vurm för frihet och broderskap var med andra ord villkorad. Hans egen opportunism lämnade i sin tur det politiska fältet vidöppet för tolkningar från höger till vänster. Så har både Beethovens musik och hans person kunnat omformas för att passa alltifrån nazismen och kommunismen till liberalismen med utgångspunkt i samma källor och den allmänna mytbildningen.

Ludwig van Beethoven föddes 1770 i kurfurstendömet Köln och verkade i Wien, men kallade sig aldrig för varken tysk, habsburgare eller österrikare. Inte heller Beethovens tidiga levnadstecknare gjorde någon större sak av hans nationella tillhörighet. Orsaken var, enligt

Holmquist, att tonsättaren själv inte hade någon starkt utvecklad känsla för var han hörde hemma. Med moderna ord skulle vi kunna kalla Beethoven för en *anywhere* – en sådan som kan leva och verka lite var som helst – även om tyskarna under lång tid försökt få honom att framstå som en *somewhere*, en lokalförankrad ”Blut und Boden-Beethoven”. Tanken om blod och jord hindrade samtidigt inte fransmännen från att betrakta honom som fransk nationaltonsättare under namnet Louis van Beethoven.

Samma år som Beethovens sjunde symfoni uruppfördes (1813) föddes Richard Wagner som kom att se sig själv som tonsättarens lärljunge med uppgiften att föra Beethovens arv vidare i sina musikdramer. Det är han som när drömmen om ett enat Tyskland och ger Beethoven ännu en ideologisk hamn. Nog är det symtomatiskt att Wagnerism (nyligen belyst i en bok av musikkritikern Alex Ross) är ett begrepp i egen rätt, medan förebilden Beethoven levt vidare som projektionsyta snarare än egen -ism. Holmquist ägnar ett helt kapitel åt Wagner och visar hur Beethoven till stor del genom dennes ”apolitiska” försorg blir just ett politiskt verktyg. Inte minst när tanken om tonsättargeniets tyskhet sammanfaller med fransk-tyska kriget. Resten är som man säger historia.

I ”The sound of nature”, Deutsche Welles officiella dokumentär om Pastoralprojektet, lägger violinisten Daniel Hope som representant för Beethoven-Haus Bonn ut texten om Beethovens kärlek till naturen. Genom att framföra Beethovens sjätte symfoni – ”Pastoralsymfonin” – skulle orkestrar runt om i världen sätta fokus på global hållbarhet och Parisavtalet. Klimatkrisen är dagens stora ödesfråga. Den bygger på vetenskap och fakta, inte politiska åsikter oavsett vad högerpopulister vill få det till. Ändå är det talande att samma Beethoven-Haus Bonn i en annan tid med en annan ledning gjorde allt för att anpassa verksamheten och Beethoven till dåtidens inte gröna, utan bruna ideal. Man ville till och med utse Hitler till hedersledamot.

Holmquists viktiga resonemang om den eviga annekteringen av Beethoven lägger sig plötsligt som ett raster även över välmenande Beethovenprojekt. Jag kommer att tänka på filosofen Jonna Bornemarks text (DN 17/1) om att ex-presidenten Donald Trump och klimataktivisten Greta Thunberg båda drivs av dagens existensiella ångest – om än ur radikalt olika åsiktsperspektiv. Också Beethoven om någon förkroppsligar just hennes beskrivning av hur ”kampen mellan nationalism/fascism/högerpopulism å ena sidan och liberalism (i vid bemärkelse)/demokratiska

rörelser å andra sidan har böljat fram och tillbaka i flera hundra år.”

För kulturinstitutionerna handlar det både om rädslan för förändring och ytterst om att få finnas till. Ständigt har man känt sig manad att bevisa Beethovens relevans i förhållande till rådande regimer och debattklimat. I regel är det biografiförfattarna – däribland den flitigt skarvande Anton Schindler – som gjort Beethovens symfonier till ledmotiv för både hjältemod (”Eroican”) och Ödet med stort Ö.

”Pastoralsymfonin” är däremot ett av några få undantag, där Beethoven själv förankrar den poetiska idén om en hyllning till naturen med beskrivande satstitlar. Han älskade det lantliga och talade om att återvända hem till ”fader Rhen” – alltså flod framför fosterland. Kanske gör sig Beethoven trots allt bättre som miljökämpe än något annat han postumt förknippats med.

Johanna Paulsson

kultur@dn.se

14 Mångfald och hållbarhet präglar modeveckan

Under den digitala modeveckan fortsätter en av de starkaste trenderna sitt segertåg. ”Det är numera”, skriver Susanna Strömquist, ”lika viktigt för en modeskapare att ha en tydlig ståndpunkt som en bra designidé”.

Stockholm fashion week

stockholmfashionweek.se Visas t o m nästa modevecka i augusti

Modeveckan i Stockholm är tillbaka med en andra omgång i pandemianpassat, digitalt format. Fördelarna jämfört med den fysiska catwalken är att fler yngre talanger ryms i mixen, att budskapet har potential att nå ut globalt – och att vi alla är inbjudna att delta. Eller i alla fall titta på.

Temat för veckan är mångfald och hållbarhet. Angelägna frågor där Sveriges ledande modevarumärken imponerar med ett starkt

engagemang och glädjande nog ligger långt fram i ett internationellt perspektiv.

Modeskapande och modekonsumtion handlar i dag i hög grad om värderingar och ställningstaganden. Som konsument vill jag veta vem som har tillverkat min t-shirt och under vilka förhållande, och självklart också vem som designat den och varför. Det är numera lika viktigt för en modeskapare att ha en tydlig ståndpunkt som en bra designidé.

Eftersnacken där modeskaparna berättar om sina tankar och visioner blir därför en av höjdpunkterna under stockholmfashionweek.se. Medan kollektionspresentationerna i sig, med något undantag, inte riktigt förmår engagera. Intensiteten och passionen som vanligtvis omger en premiärvisning är svårförmedlad digitalt.

Estetiskt lever säsongens kollektioner i högre grad än på många år upp till de internationella förväntningarna på scandistyle. En lättburen vardagsstil som etablerades på Stockholms modevecka under tjugohundratalets första decennier och som satte svenskt designermode på den globala kartan.

Designteamens isolering på hemmaplan under pandemin har med andra ord satt sina tydliga spår – inte bara i looken utan även i grundkoncepten.

I hållbarhetens och eftertänksamhetens tecken satsar flera av de ledande namnen nu på färre men mer genomtänkta idealplagg för ett långsiktigt garderobsbyggande. Bland dem nya stjärnor som A day's march och Schnayderman's, liksom väletablerade affischnamn som Hope, Rodebjer, Dagmar, Blk dnm och Stylein. Naturlängtan och friluftsliv är en annan influens som fötts ur pandemins klaustrofobiska, digitala värld, och som syns bland annat i prisade Cmmn swdn och Self cinemas färgstarka kollektioner.

Grovstickat, överdimensionerade kostymer och uppuffade ytterplagg hör till höstgarderobens grundpelare. Tänk komfort, omsvepande och omhuldande.

Medan de etablerade städar upp och renodlar, kastar sig de yngre förmågorna in och utforskar nya möjligheter som gör det enklare för konsumenten att göra ett hållbart modeval. En av de mest övertygande i den nya generationen är Angelo da Silveira som har dragit i gång en egen syfabrik i Laxå. Där tillverkar han med hjälp av nyanländ arbetskraft inte bara egna

streetmodemärket Diemonde, utan även tre andra svenska varumärken.

Jag charmas också av den kreativa passionen hos Ellen Larsson Hodakova, som debuterar med upcyclad secondhand i en källare på Kungsholmen.

Veckans ambitiösa panelsamtal kring temat hållbarhet och mångfald faller dock tyvärr ganska platt, de går lite på tomgång. Jag saknar framför allt ett interaktivt inslag. Det hade varit intressant om publiken bjudits in att delta i diskussionen. Men där lever modeveckan, trots digitalisering, kvar i ett slutet rum.

Mode och stil är ämnen som engagerar och berör och som vi borde prata mer om. Med det nya digitala formatet skulle Stockholm Fashion Week i förlängningen kunna fungera som en utmärkt plattform för en av landets mest högprofilerade exportnäringar. Men också som ett forum för en initierad, publik dialog om hur kläderna vi väljer att bära påverkar oss själva och vår omgivning.

Susanna Strömquist

14 Flitig, folkkär och fenomenal

Margreth Weivers var ovanligt bra på att spela vanlig. Dramaturgen och textförfattaren *Sven Hugo Persson* försöker lista ut den nyss avlidna skådespelerskans hemlighet.

Margreth Weivers, skådespelerska, har gått bort, och allra först reflekterar jag över alla de många, ofta små, roller hon gjorde i svenska tv-serier. Hon spelade aldrig polisen, däremot kanske grannfrun som är vittne till brottet. Aldrig chefen, möjligen hans sekreterare.

Det är lätt att få för sig att hon var, som man sa förr om skådespelare som aldrig fick huvudroller, en ”trotjänare i de små uppgifterna”.

Men ingenting kunde vara mera felaktigt. Under den långa tid hon tillhörde ensemblen på Norrköping-Linköping stadsteater (numera Östgötateatern) gjorde hon i själva verket en lång rad stora huvudroller. Hon spelade sig igenom praktiskt taget hela världsdramatiken. Först fjortonåringen Hedvig i Ibsens tragedi ”Vildanden”, den mest hjärtslitande ungflicksrollen av alla, sedan hustrun som lämnar

hemmet, Nora i ”Ett dockhem”. Hon gjorde favoritrollen hos många aktriser; den passionerat förälskade och olyckliga Masja i Tjechovs ”Tre systrar”. Och spelade sedan med ålderns rätt starka modersroller hos Arnold Wesker och Tennessee Williams.

Samma teater gjorde sig känd för att vara först i Sverige med flera stora, numera klassiska musikaler. Följaktligen fick Margreth Weivers spela både Golde i ”Spelman på taket” och Fräulein Schneider i ”Cabaret”.

Kritikern Lars Ring, som redan som tonåring såg henne där i Norrköping, berättade nyligen i Svenska Dagbladet att det var just en av Margreth Weivers rolltolkningar som väckte hans kärlek till teatern och kom att bestämma hans framtida yrkesbana.

Flitig var hon sannerligen. Mer än 100 produktioner hann hon med. Från roller i svenska fyrtiotalsfilmer till Ingmar Bergmans uppsättning av Strindbergs ”Spöksonaten” på Dramaten år 2000.

Så började hon också tidigt. Redan som fyraåring framträdde hon i ”Barnens brevlåda”, det långlivade radioprogrammet som leddes av pionjären Sven Jerring. Efter Calle Flygares teaterskola, där hon för övrigt mötte den blivande maken och arbetskamraten Bertil Norström, sökte hon till Malmö stadsteaters elevskola i början av femtiotalet, men ansågs redan då så fullfjädrad att hon fick hoppa över skolan och bli direkt engagerad vid teatern.

Bland alla de filmer där hon haft roller finns åtminstone en klassiker: Roy Anderssons ”En kärlekshistoria” (1970), där hon spelade mamman till den unga flickan. I Carin Mannheimers tv-serie om åldrande, ”Solbacken: Avd. E”, gjorde hon en rörande insats i rollen som Margit som plågas av tvånget att lämna sitt hem för ett rum på ett äldreboende.

På SVT play hittar man nu många andra av de program hon medverkade i och jag tittar en stund på en alldeles vanlig scen i en alldeles vanlig och numera bortglömd tv-serie, för att försöka förstå hur hon arbetade. Det är kontorsmiljö, rollfiguren går in till en arbetskollega för vardagligt småprat. Den realism och ”naturlighet”, som ibland verkar vara enda kriteriet för bra skådespeleri i Sverige, finns där alldeles självklart och Margreth Weivers var bra på att spela vanligt folk. Men ett närmare studium visar hur hon laddar sina enkla repliker genom en väl avvägd paus eller den plötsliga skymten av ett leende. Och åskådaren undrar genast: vad finns där under vardagligheten, vilka hemligheter bär hon på? Det är ingenting man får Guldbaggar för, detta lågmälda skådespeleri, men naturligtvis är det guld värt.

Margreth Weivers var också med all sin vänlighet, värme och erfarenhet till allt annat också en lysande lärare i teater. Dramatenskådespelaren Hannes Meidal vittnade nyligen i ett inlägg på Facebook: ”Jag är så tacksam över att ha fått vara en av alla de som haft ynnesten att studera in scenskoleprover hemma i det Norström-Weiverska vardagsrummet. En godare, klokare och mer älskansvärd vägvisare till skådespelaryrket än Margreth Weivers kan jag inte föreställa mig.”

Sven Hugo Persson

Margreth Weivers 1926–2021

Skådespelerska.

Verkade vid Norrköping-Linköpings stadsteater 1953–1980.

Känd för en större publik genom insatser på film och tv, bland annat i ”Varuhuset” och som tant Berg i ”Lotta på Bråkmakargatan”.

Första rollen på Dramaten 1939.

Filmdebut 1943.

Gift med skådespelaren Bertil Norström från 1947 fram till hans död 2012.

14 Gunnel Lindblom

Skådespelerskan och regissören Gunnel Lindblom, Brottby, har som tidigare meddelats avlidit i en ålder av 89 år. Hennes närmaste är syster, barn och barnbarn.

Gunnel och jag började samtidigt på Dramaten, hon som skådespelerska, jag som presschef. Gunnel hade internationell stjärnstatus genom filmerna med Bergman. Hon kunde ha varit en uppburen diva men den rollen passade henne inte.

Vi fann som nykomlingar på teatern varandra nästan genast och började en livslång vänskap både yrkesmässigt och privat. Jag fick arbeta med henne vid de stora premiärerna: I Alf Sjöbergs uppsättning av Strindbergs ”Fadren” spelade hon Laura, hon gjorde Marie i ”Woyzeck” i regi av Bergman.

Under åren spelade hon en lång rad roller på Dramaten med sin utpräglat starka sceniska närvaro och sensualism. Men hennes intresse för regiarbetet växte sig allt starkare och efter att ha jobbat som assistent hos Bergman i ”Vildanden” började hon växla rollerna med regiuppgifter.

”Sjung vackert om kärlek”, Gottfried Grafströms ballad om Fröding, blev en megasuccé som följdes av hennes många tolkningar av Tjechov och Ibsen, men också Anne Charlotte Lefflers ”Sanna kvinnor” och Slawomir Mrozeks ”En sommardag”.

Som suverän uttolkare av Thomas Bernhard väckte hon stor uppmärksamt – men kanske allra mest med Jon Fosses pjäser som hon satte upp både i Oslo och i Stockholm.

Den mystiska och ganska svårtolkade ”Flicka i gul regnjacka” 2009 blev en fullkomligt andlöst gripande föreställning och Fosse själv anser nog den vara av de främsta uttolkningarna i hans stora dramatiska verksamhet.

”Gunnel hade en sans för mej och en egen förståelse”, skriver han i sorgebrevet efter Gunnels död. ”Ingen läste mina dikter som hon.”

I hennes ofattbart stora regiregister ingick också ett antal filmer med starka kvinnliga karaktärer, bland annat den av publiken älskade ”Paradistorg”.

Vi ska inte glömma Gunnels stora musikalitet, hennes humor och hennes politiska skarpsyn. Bland hennes regiuppdrag fanns också den uppkäftiga revyn ”Bara hjulen börjar rulla” med Owe Thörnqvists text och musiknummer.

Gunnel var generös med sin talang och sin vänskap. Hon var empatisk och insiktsfull. Hon är djupt saknad av många, många vänner.

Berit Gullberg, förlägga

15 Kötid är ett uselt sätt att avgöra vem som ska få en attraktiv friskoleplats

Högutbildade föräldrar anmäler ofta sina barn tidigare till populära friskolor. Det innebär mindre likvärdighet och sämre konkurrens.

Den 10 juni 1893 var senaste gången begreppet gräddskumning i sin ursprungliga mejeri-tekniska betydelse förekom i Dagens Nyheter. Kolerans spridning på landsbygden bekämpas bäst genom Forshagas ismetod för gräddskumning, kunde vi då läsa (i en radannons utformad av Forshaga aktiebolag, bör väl tilläggas).

Drygt hundra år senare dyker begreppet upp igen, i en kulturartikel av Göran Rosenberg om marknadsreformer inom den offentliga sektorn (18/5-2001). Nu åsyftas tendensen hos välfärdsleverantörer att ge service framför allt till lätthanterade delar av befolkningen.

I en välfärdsstat som den svenska, där många olika aktörer tillhandahåller service som finansieras via skattsedeln, är gräddskumning ett fenomen att hålla koll på. Det gäller särskilt i den just nu pågående debatten om friskolorna, skolvalet och huruvida köer till skolor är ett nödvändigt ont.

Nästan oavsett vad en skola vill uppnå, underlättar det om eleverna har högutbildade föräldrar. Dessa kan oftast mer från början, och

har lättare att ta till sig nya kunskaper. Skolor som lyckas selektera sådana elever kan bedriva sin verksamhet både enklare och billigare.

Det betyder inte att alla friskolor ägnar sig åt sådan gräddskumning, men det betyder att regelverken måste utformas med möjligheten i åtanke.

Även när det gäller friskoledebatten är nyhetsarkiven upplysande. När friskolorna dök upp i Sverige på 1990-talet, var ett vanligt argument att en skolpeng som följer eleven till den skola hen väljer, gör att valfriheten kommer alla till del. Utan skolpeng krävs terminsavgifter vilket ger valfrihet främst för de rika. Denna argumentation framfördes även av de borgerliga, inklusive Moderaterna. I en insändare 1994 argumenterade en friskolerektor för höjd skolpeng med argumentet att få friskolor vill neka kostnadskrävande elever att gå på skolan (SvD 21/11-1994). Ett annat vanligt argument var att valfrihet och konkurrens skulle verka kvalitetsfrämjande.

Argumenten från 1990-talets friskoledebatt är relevanta än i dag. Konkurrens mellan skolor kan främja kvalitet om den sporrar till goda initiativ och metoder som sprider sig. Men även om gräddskumning genom terminsavgifter omöjliggjordes finns risken att skolor selekterar via en annan mekanism: kötid. Alla föräldrar är nämligen inte lika benägna att i god tid ställa sina barn i kö till de bästa skolorna. Risken finns således att skolor främst tävlar med varandra om att locka elever från socioekonomiskt starka hushåll. Då blir det dessutom svårare för elever och föräldrar att avgöra om goda resultat på en viss skola främst beror på goda arbetsmetoder eller på ett starkt elevmaterial.

När friskoleföreträdare hörs i debatten antyds ofta att gräddskumning inte förekommer. Lars Leijonborg, ordförande i Friskolornas riksförbund, framhöll nyligen i DN (17/1) att andelen utlandsfödda elever på friskolorna är högre än i kommunala skolor. Enligt statistik

från Skolverket hade han rätt. Läsåret 2019/2020 hade 27 procent utländsk bakgrund i friskolor, att jämföras med 26 procent i kommunala grundskolor.

Det kan tyckas vågat att bygga en argumentation på en enda procentenhets skillnad, men det finns ett större problem i Leijonborgs artikel. Andelen med utländsk bakgrund säger inte mycket om huruvida en skola ägnar sig åt gräddskumning. Det intressanta är föräldrarnas utbildningsnivå, och där visar samma statistik att i friskolor har 70 procent av eleverna en förälder med eftergymnasial utbildning, jämfört med 58 procent för kommunala skolor.

I stället för att låtsas som att gräddskumning inte förekommer, har vissa debattörer valt en annorlunda och kanske mer ärlig strategi. Gräddskumning kan nämligen sägas vara själva syftet med det fria skolvalet snarare än en oönskad bieffekt.

Det är svårt att anklaga föräldrar för att vilja det bästa för sina barn, och det är svårt att kritisera politiker för att vilja ta till vara den drivkraften. Dessutom är det ju teoretiskt tänkbart att vissa typer av talanger bäst främjas och utvecklas i sällskap med andra liknande talanger.

Går det att hitta en kompromiss mellan dessa två olika synsätt på gräddskumning? Faktum är att det inte bara går – det svenska skolsystemet har länge åtminstone i praktiken varit just en sådan kompromiss. Grundskolan har syftat till att ge alla en bra bas och möjligheter att hitta och utveckla sina intressen och talanger.

I gymnasieskolan tillåts sortering så att elever med liknande intressen och talanger kan välja att gå tillsammans.

Intressant nog kräver denna kompromiss inte några köer alls. I grundskolan kan skolval ske utifrån preferenser och lika chanser. Som min ekonomkollega Tommy Andersson har visat kan datoriserade algoritmer användas för att

hantera skolvalet transparent, rättssäkert och utan köande. (Skolvärlden 19/2-2016). Till gymnasiet är antagningen sedan länge meritbaserad på basis av grundskolebetyg.

Den som menar att köer som urvalsmekanism till skolor är oundvikliga har helt enkelt fel.

Andreas Bergh

15 ”Det finns en länk mellan tarotkorten och min övriga konst”

Konstnären Meta Isæus-Berlin har ägnat fyra år åt att skapa en egen tarotlek. Hon är en av många som fascineras av de gamla spådomskorten. Nu dyker de upp såväl i poddar och sociala medier som i modevisningar.

I sekelskiftesrummen som tillhör Meta Isæus-Berlins ateljé hänger ett isärsågat frukostbord i rep från taket. I sin kommande utställning har

hon liksom tidigare arbetat med installation, skulptur och måleri – men vi är inte här för att tala om den. Utan om sidoprojektet som sysselsatt henne de senaste fyra åren: tarotkortleken.

Under 78 sittningar, lika många som korten i leken – har hon och tarotläsaren Ebba Bjelkholm tagit sig igenom vart och ett. Medan Ebba berättat om korten – om dess motiv, symbolik, siffra, element osv – har Isæus-Berlin tolkat och målat. Och nu är de 78 korten klara.

– Det var nödvändigt att det skulle ta så här långt tid. Att varje kort fick sitt utrymme, sin egen lilla ritual, säger Meta Isæus-Berlin och bläddrar bland tarotmålningarna som fyller fyra böcker och som i höst ska tryckas i en upplaga kortlekar.

– Här är ”Tornet”. Ett kort som representerar plötslig förändring – ibland i form av en oväntad katastrof. Jag såg en viss kulturman för mitt inre när jag målade det. Jag nämner inget namn, men jag tänker på någon som stått stadigt på toppen till dagen då marken plötsligt rämnar och han faller, säger Isæus-Berlin och visar sin tolkning av ”Tornet” där en man och kvinna faller handlöst från ett torn i lågor.

Meta Isæus-Berlin, som fascinerats av tarotkort sedan hon introducerades för dem i slutet av 80-talet, talar innerligt och bekant om motiven på sina kort: om ”Djävulen” som hon till en början var rädd för, om slumpen i ”Lyckans hjul” och så vidare.

– Men den som inte är insatt i tarot kommer ändå att kunna relatera till mina kort. De visar ett bildspråk i känslor som bygger på arketyper och myter som vi bär inom oss, som Kärleken, Riddaren, Solen och Månen. Bilder som vi alla har en relation till, men som vi lägger in olika betydelser i. Det är det som är så spännande med tarot: det allmängiltiga, men samtidigt personliga.

Ett drygt sekel senare är tarot på tapeten igen och har spridit sig till livsstilsområden utanför kortens traditionella domäner. I en tid när efterfrågan på kristaller, drömfångare och änglakort blommat ut i en spirituell kommersialism kanaliseras tarotkunskaper genom alla möjliga forum.

Inte minst på Instagram där hashtaggen #tarot genererar närmare 11 miljoner inlägg i skrivande stund. Och där konton som The Moon Tarot (890 000 följare) och Biddy Tarot (126 000 följare) postar tarotvisdomar en masse, så klart följt av länkar till fördjupande kunskap mot betalning.

Dior proklamerar tarotbesjälat mode inför kommande sommar. Vid modehusets senaste visning, som nyligen ägde rum under Paris haute couture-vecka, förkunnande chefsdesigner Maria Grazia Chiuri att hon velat utforska världen och vår osäkra tid genom tarotkortens mystiska skönhet. Kollektionsvisningen bestod av en femtonminutersfilm inspelad på ett renässansslott i Toscana. Looken på plaggen? Jo, rätt igenom inspirerad av Magikern, Narren och andra karaktärer ur tarotkortleken.

Nu kan Diorvisningen såväl som tarotboomen på sociala medier ses som tecken på en nyväckt vurm, men egentligen har intresset för tarot och ”alternativ andlighet” funnits närvarande sedan 1800-talet.

Religionshistorikern och författaren Per Faxneld pekar bland annat på surrealisternas intresse för alkemi under 1920- och 30-talen och på 1960-talets hippiekultur, där tarot, astrologi och häxkonst var viktiga inslag.

– Inom filmen har figurer från David Lynch till Alejandro Jodorowsky hämtat näring från nyandligheten. Den sistnämnde driver för övrigt även ett tarotkafé i Paris. Och konstnären Niki de Saint-Phalle byggde en enorm tarotträdgård i Toscana som öppnade för allmänheten 1998.

Dagens aktuella tarotvåg tillskriver Per Faxneld delvis Hilma af Klint-utställningen på Moderna museet 2013. Den, menar han, blev lite av dörröppnaren som gjorde ockulta teman ordentligt rumsrena i finsalongerna. Något som i sin tur har sammanfallit med en stor trend i modevärlden och bland influerare.

Populariteten kring tarot märker även Ebba Bjelkholm, tarotläsaren som deltog under uppkomsten av Meta Isæus-Berlins kortlek, av. Hon har spått i korten i snart ett decennium och med tiden hör allt fler av sig för läggningar och kurser. I dagarna startar hon en podd som kretsar kring ämnet. I ”Häxtimmen” ska hon och modejournalisten Agnes Grefberg Braunerhielm diskutera andlighet i en bredare bemärkelse med inslag av tarot i varje avsnitt.

– Vi märkte att folk efterfrågade poddar om andlighet på ett allvarligare plan. Exempelvis vill vi ta upp spiritualism och tarot ur en akademisk synvinkel. Och då gärna problematisera och ställa kritiska frågor i ämnet.

Gällande allmänhetens tarotintresse, ser Ebba Bjelkholm inte bara att det ökat, utan även att det fått ett annat fokus. När hon började med sina tarotläggningar ställde kunderna oftast konkreta frågor om händelser i livet.

– Folk kommer för att lära sig om historiken och symboliken bakom korten, men så klart även för vägledning. Att formulera frågor inför korten blir ett sätt att ställa frågor om sig själv, till sig själv.

Ibland väcker korten frågor som kunderna upplever som obehagliga. Men kanske är det också just de frågorna de behöver deala med, tror Ebba Bjelkholm.

– Korten kan ge nya infallsvinklar på tillvaron. Mina läggningar går inte ut på att jag levererar en massa svar – det är snarare kunderna som tolkar sina egna frågor genom korten med hjälp

av mig. Tarot är inget vetenskapligt, men oavsett handlar det om bilder. Och bilder påverkar ju oss på ett psykologiskt plan.

Apropå den psykologiska aspekten är många av Ebba Bjelkholms kunder just psykologer. Liksom många andra kommer de ofta för att ”reda ut” sådant som rör privatliv – exempelvis hur de ska hantera en separation.

– Intressant att just den gruppen söker sig till tarot. Man tänker att psykologer om några borde ha alla verktyg som finns för att hantera livets svårigheter. Generellt tror jag att korten kan ge en viss tröst. De visar att värden som ”avundsjuka” och ”begär” är tillstånd som funnits hos människor i alla tider. I tarotkortens symbolik blir de allmängiltiga och därmed kanske också mindre skambelagda. Människor känner sig ofta ensamma i sina känslor, men i tarotkorten får vi bekräftelse på att det vi går igenom är mänskliga dilemman. Man är inte galen för att man är girig. Däremot finns det olika sätt att förhålla sig till sin girighet, säger Ebba Bjelkholm.

Tillbaka till Meta Isæus-Berlins ateljé. Även hon har noterat tidens tarotintresse, men vid sidan av sin tarotlek är hennes relation till korten inget som hon delar med sig av. Tvärtom är den högst personlig. Vad den relationen egentligen betyder har hon svårt att sätta ord på – men säger i nästa mening att korten bland annat ger henne ”vägledning och en hjälp att fokusera”.

Korten drar hon i sin ensamhet, inte dagligen, men när behovet faller på. Frågorna hon tar upp kan röra djupare spörsmål, men även alldagliga ting – som nyligen då det gällde en kommande utställningskatalog. Men oavsett tyngden i frågan sker dragningarna aldrig slentrianmässigt. Korten är alltid på allvar och något hon talar tyst om.

– Allt är inte för omvärlden. Man kan prata sönder tarot hur lätt som helst, men för mig handlar det mer om känslor än om ord. Sedan

finns det så klart skeptiker och sådana som säger: ”Men det där är ju inte vetenskapligt eller sant.” Nej, säger jag, det är kanske inte sant för dig, men för mig.

Konstnärligt har Isæus-Berlins tarotkort ett annat uttryck än de nya målningarna i ateljén. Korten är stramare, allvarsamma och mer realistiska. Så skildrar hennes målningar händelser ur hennes eget liv medan korten är tolkningar av historiska myter.

Men det finns likheter. Händerna på kortet ”Drottning i bägare” liknar händerna på hennes döttrar i en av målningarna. Därtill kan en som är mer insatt i tarotkortens symbolspråk även utläsa djupare kopplingar. Som kortet ”Nio i svärd” – som i hennes kortlek visar en kvinna sittande i en säng med händerna för ansiktet. Utstrålar hon inte samma förtvivlan som den unge mannen som ligger framåtböjd över ett bord i en av hennes nya målningar?

– Det är inget jag har tänkt på under själva processen, men i efterhand kan jag se att tarotinspirationen har funnits med undermedvetet. Men mer än visuella likheter finns länken mellan korten och min övriga konst i anslaget. Många av de som annekterar till min konst gör det nog för att jag synliggör ett inre känsloliv som de kan känna igen sig i. Och jag har använt samma känsloregister när jag har skapat tarotleken. Själv tycker jag att det är den där skörheten som gör det jag gör intressant. Och det är också den som är knutpunkten mellan korten och målningarna, ja knutpunkten i hela mitt konstnärskap.

Sofia Edgren

sofia.edgren@dn.se

Tarotkortleken.

Tarot är ett samlingsnamn för korten som spelas med en tarotlek – och som i dag framför allt förknippas med spådom. Kortens exakta

ursprung är oklart, men sägs härstamma från 1400-talet och norra Italien.

Lekens karaktär har under seklen skiftat, men den nutida varianten innehåller liksom en traditionell kortlek 52 kort plus 4 riddare och 22 trumfkort. Medan de 52 ”vanliga” korten, uppdelas i sviterna bägare, mynt, stavar och svärd (grupperingar som kan sägas motsvara hjärter, ruter, klöver och spader) visar vart och ett av trumfkorten en mytologisk symbol. Därtill sägs den förstnämnda gruppen, den så kallade Lilla arkanan, kopplas till den jordiska och vardagliga tillvaron medan Stora arkanan representerar större skeenden i livet.

Att tarot av många förkastas som flum och heller inte har en vetenskaplig grund innebär inte att det går att dra lärdom av korten. Inte minst i ett historiskt perspektiv då populariteten kring tarot till viss del speglar rådande tidsanda.

Korten fick ett uppsving vid 1800-talets slut då en våg av spiritualism spreds över Europa och ”invigda” samlades för att utforska andlighet, alkemi och esoterism. Dessa hemliga ockulta sällskap uppstod inte sällan i konstkretsar (i Sverige med bland andra konstnärer som Hilma af Klint, Ivan Aguéli, Tyra Kleen och August Strindberg) där tarotläggning var förekommande inslag.

Tarotkort har använts i spådomssyfte sedan 1700-talet, men andra halvan av 1800-talet började franska ockultister utarbeta komplexa system där tarot blev ett verktyg för andlig utveckling. Detta spred sig till England, där den beryktade ordern The Golden Dawn använde tarot för att binda ihop astrologi och kabbala till ett mer enhetligt system. Det var också en av medlemmarna av The Golden Dawn, Arthur Edward Waite, som skapade tidernas mest bästsäljande tarotlek 1909: ”The Rider-Waite-tarot”, berättar Per Faxneld, docent i

religionshistoria och författare till boken ”Det ockulta sekelskiftet”.

15 Bossen bakom den svenska popens guldålder

Kjell Andersson på EMI var en kreativ maktfaktor under popens storhetstid. När skivan var guld och artisterna sjöng på svenska. I memoaren ”Ingen går hel ur det här” berättar han om framgångarna och bråken. Po Tidholm återvänder till vinylens och cd-skivans tid.

Kjell Andersson

”Ingen går hel ur det här. Mitt liv i den svenska musiken”

Albert Bonniers förlag, 591 sidor

När Kjell Andersson får komma på anställningsintervju hos disponent Sölsnæs på EMI är det hösten 1974. Det är en annan tid. Ljudteknikerna har gråa rockar, populärmusiken som skivbolaget ger ut är ofta fånig och saknar rockmusikens progressiva kraft, den som lockat arbetarklasskillen Kjell Andersson från Södertälje till klubbarna, skivaffärerna, spelställena och ett jobb i musikindustrin i Stockholm.

Han får börja jobba med Harpo och Landslaget men drömmer om att hitta egna artister. Ganska snart får han höra Ulf Lundells första demo och övertalar EMI om att kontraktera honom. Där börjar den verkliga karriären, den som sammanfattas i självbiografin ”Ingen går hel ur det här”.

Kjell Andersson är pensionär nu, men var under hela sitt yrkesliv A&R, det vill säga artist- och repertoarman, på den svenska grenen av skivbolaget EMI med ansvar för stora delar av den svenska utgivningen, den som snart sagt varje svensk född mellan 1940 och 1980 lyssnat på och formats av: Ulf Lundell, Eldkvarn, Gyllene Tider, Totta Näslund, Wilmer X, Marie Fredriksson, Eva Dahlgren, Magnus Johansson, Perssons Pack, Rebecka Törnqvist – listan pågår i en evighet och inkluderar en hel rad välkomponerade boxar där nutida artister tolkar Vreeswijk, Taube och Olle Adolphson.

I kraft av sin position, sitt kunnande och sitt omvittnat svåra humör blev Kjell Andersson en maktfaktor under ett slags guldålder i svensk musik. Jag tänker att han faktiskt formade den, satte något slags standard för hur musiken skulle låta – och inte minst hur den skulle funka och vilken roll den skulle spela i våra liv. Medan andra bolag satsade på engelskspråkiga produktioner i försök att nå utlandets marknader gnetade Kjell Andersson på med den svenska lyrikrocken, medan andra tänkte på hitsinglar ville Andersson göra album med

berättarbågar och låtkopplingar som gjorde helheten större än de enskilda sångerna. Vi som lyssnade blev bortskämda.

Kjell Andersson gav detta fyrtio år, och nu har han skrivit en bok om alltihop. Nästan 600 tätt skrivna sidor och ett namnregister på 20 sidor. Omfattningen är ett problem. Det finns en riktigt bra bok här på drygt 300 sidor, en bok som skulle kunna koppla uppväxten i Södertälje, den ångest som börjar hemsöka honom redan som tonåring och följer honom genom livet – den han kallar ”den svarta hunden” – till den frizon som musiken är för honom och så många andra. Den hade kunnat berätta om relationen till Ulf Lundell, kärleken till Bodil Malmsten som han levde med i många år, och tankarna om hur industrin förändrats och vad som händer med människor som lever i rampljuset. Det mesta finns redan där, men drunknar i minst sagt utförliga beskrivningar av varje enskild tagning av varje låt på en fyrtio år gammal Basse Wickman-skiva som de flesta glömt bort.

Det hade i sin tur kunnat bli en annan bok, en uppföljare för dem som till äventyrs verkligen vill veta att en viss låt funkat bättre om basisten spelat på en Fender i stället för en Höfner, eller att man bytte trummis halvvägs in i en albuminspelning våren 1987.

Samtidigt är det uppenbart att detaljerna är viktiga för Kjell Andersson själv. Arbetet var hans liv, varje val en smärtpunkt och varje kreativ konflikt var på dödligt allvar. Han drevs av sin vision, av sin strävan efter perfektion, av sin vilja att lyfta varje artist, varje låt. Kjell Andersson var ”mer engagerad i ens album än man är själv” som Mauro Scocco säger.

Framför allt är det här en sårig historia, på precis alla sätt, ur alla aspekter. Redan i inledningen lovar Kjell Andersson att inte lämna ut personliga detaljer om alla de kända människor han vet så mycket om. Han håller på

sätt och vis vad han lovar – han lämnar privatpersonerna i fred men är skoningslös när det kommer till deras konstnärliga prestationer. Han är nästan ständigt missnöjd med allt och alla. Inte minst sig själv. Den svarta hunden sover aldrig.

När det gäller Ulf Lundell tycks det, precis som i krig och kärlek, vara tillåtet att bli mer hänsynslös. De fann varandra tidigt, byggde varandras karriärer och lyfte varandra. Kjell Andersson beskriver en vänskap som går väldigt snett. Hans bild är att Lundell förändras, blir en annan. Ulf Lundell skulle sannolikt säga att Kjell Andersson kvävde honom, att han behövde slå sig fri. Efter varje konflikt skriver Kjell Andersson långa brev till Lundell som han aldrig skickar. Ett par av dem är däremot med i boken och är både rörande och minnesvärda i all sin nakna besvikelse. De självbiografiska delarna är också väldigt fina, flödiga och öppna.

Det mesta är annorlunda i dag. Skivbolagen har, nu när den fysiska produkten nästan försvunnit och logistiken förändrats, förlorat den roll de tidigare hade. Makten ligger hos förlagen, hos artisten själv, bokningsbolagen och streamingtjänsterna, och inte hos en A&R som en gång kunde erbjuda bra budget och generös studiotid för att i gengäld ställa krav och lägga sig i. Att svensk musik blivit en exportprodukt har också gjort att intresset för den svenska marknaden – och följaktligen det svenska kulturområdet – har minskat. Det gör att personer som Kjell Andersson, som i en modern kontext nog mer jobbade som en skönlitterär förläggare, inte har någon plats i branschen.

Det finns en hel del sorg över en svunnen tid i den här boken.

Po Tidholm

kultur@dn.se

15 Konstfacks rektor efter debatten: ”Det här kommer vi att ta tag i”

Debatten om namnet på utställningssalen Vita havet på Konstfack eskalerar.

Professor Sara Kristoffersson, som kritiserat förslaget på ett namnbyte, upplever sig vara utsatt för en häxjakt från sina kollegor och tar nu facklig hjälp.

– Lärarna måste ha möjlighet att prata med varandra kring en åsikt. Men det får aldrig handla om repressalier, säger Konstfacks rektor Maria Lantz.

De senaste veckorna har det förts en kulturdebatt i DN om namnet på den stora utställningssalen på Konstfack. Bakgrunden är ett förslag från det anonyma konstnärskollektivet Brown Island, som startades på skolan år 2016. Förslaget på att byta namn på Vita havet uppges ingå som en del i ett större arbete mot, och en dialog kring, strukturell rasism – ett arbete som drivits vidare av den interna arbetsgruppen Våra rum på Konstfack.

Sara Kristoffersson, professor i designhistoria på Konstfack och kritiker i DN, har öppet kritiserat förslaget till ett namnbyte då hon menar att namnet och dess historia inte har något med ett rasistiskt tänkande göra. För sitt sätt att argumentera möter hon i sin tur kritik från flera kollegor, som bland annat skriver att

Kristoffersson sysslar med en ”maktutövning som skadar förtroendet i relationen mellan studenter och lärare”.

Sammanlagt har 44 professorer, lektorer, adjunkter och doktorander valt att ställa sig bakom kritiken mot Sara Kristoffersson. Gruppen har tillkommit efter att en arbetsgrupp på sju personer tidigare i veckan skickat ut ett massmejl till samtliga lärare på Konstfack.

Initiativtagarna skriver i mejlet, som DN tagit del av, att man känner att debatten ”kräver ett svar” och man välkomnar alla som står bakom utkastet på en debattartikel att underteckna texten. För att medverka ombeds man som medarbetare att skicka ett mejl med sitt namn och sin titel till en utbildningsadministratör på lärosätet.

Sara Kristoffersson upplever sig, på grund av kollegornas agerande, vara utsatt för en ”häxjakt” och kontaktade under torsdagen sitt fackliga ombud:

– Efter det här uppropet så förvandlas det här till att dessutom vara en arbetsmiljöfråga. Jag måste kontakta facket när det är en rad kollegor som mobiliserar sig mot mig och startar en namninsamling bara för att jag skrivit en debattartikel, säger Sara Kristoffersson.

– Det enda jag har gjort är att motsäga deras berättelse. Så går det när man säger emot. Men om detta är vad som händer när man gör det, vem ska då någonsin våga säga något kritiskt om akademin? Det blir ganska otäckt.

Har du någon förståelse för att man reagerar och vill svara när du som kritiker haft möjlighet att lyfta frågan i tidningen?

– De tycker väl att jag har för mycket makt… Men anonyma Brown Island har haft publika utställningar utanför skolan. Det är personer som har gått ut skolan, men ändå får debattera öppet i andra sammanhang. Men jag får inte debattera den här frågan principiellt.

DN har på mejl varit i kontakt med professor Every Ocean Hughes, vars folkbokföringsnamn är Emily Roysdon, som gjorde massutskicket kring debattartikeln till lärarna på Konstfack.

”Jag har inga kommentarer”, skriver Every Ocean Hughes angående Kristofferssons uppfattning att hon är utsatt för en häxjakt.

”Artikeln var resultatet av flera samtal mellan en stor grupp av kollegor från många olika avdelningar inom Konstfack som vanligtvis inte arbetar tillsammans och inte verkar som en organiserad grupp, och som inte kommer att fortsätta uttrycka åsikter i medier förutom den artikel vi redan publicerat”, skriver Every Ocean Hughes.

Konstfacks rektor Maria Lantz säger att hon känner till att det cirkulerat ett utkast till en debattartikel bland lärare. Däremot har hon inte uppfattat det som ett upprop mot Sara Kristoffersson som person. Hon ser inga bekymmer med att själva sakfrågan diskuteras öppet så länge inte diskussionen övergår i personliga attacker.

– Man får alltid bemöta och ventilera sina åsikter. Men om det skulle förekomma en namninsamling mot en enskild person, då har vi verkligen ett arbetsmiljöproblem, säger Maria Lantz.

– Det är jätteviktigt att skilja på åsikt och person. Lärarna måste ha möjlighet att prata med varandra kring en åsikt. Men det får aldrig handla om repressalier. Om det skulle hända, då är det ett brott mot vår arbetsmiljölagstiftning.

Sara Kristoffersson upplever sig vara utsatt för en häxjakt, vad tänker du kring det?

– Det är en upplevelse hon har och den får stå för henne. Men det här kommer vi ta tag i. Jag upplever mig ha en god dialog med Sara sedan tidigare.

Hugo Lindkvist hugo.lindkvist@dn.se

16 Ledare: Politiker bör inte vara rädda för att ändra skolregler

Om opinionsundersökningar visar att många tycker en sak blir åsikten lätt en populär uppfattning hos partierna, eftersom politiker inte vill skrämma bort väljare. Men när det kommer till friskolor är det en annan sak. Där lyssnar en hel del snarare på friskoleföretagen.

Det märktes senast i helgen när en Sifoundersökning visade att bara 6 procent vill att friskoleföretag ska kunna ta ut obegränsade vinster, drygt 40 procent vill begränsa och ungefär lika många önskar ett förbud (Göteborgs-Posten 13/2). Trots den typen av siffror tycks det finnas politiker som sätter riksdagskaffet i halsen så fort förbuds- eller regleringsorden nämns. En del går så långt att de menar att det vore ett ingrepp i den fria företagsamheten, vilket är nonsens.

All välfärd är reglerad. Det handlar om principer för finansiering, vad som ska levereras, till vilka, med vilken kvalitet och sanktionsmöjligheter. Det vill säga saker som styr hur stora vinster som kan göras.

Att förespråka vinstbegränsning för skattefinansierade verksamheter, som dessutom har bärande samhällsuppdrag, är alltså inte konstigare än att vilja reglera timplaner, läroplaner och betygskriterier, knyta betygssnitt till externt rättade nationella prov eller ha krav på bemannade skolbibliotek.

Samma sak gäller urvalet till översökta friskolor. I dag sker det för det mesta genom att föräldrar ställer sina barn i kö och när det är dags för skolstart går platserna till dem med längst kötid, medan kommunala platser fördelas till dem som bor närmast.

Oavsett urvalsmetod kommer en del att få sina önskemål tillgodosedda. Andra får finna sig i att placeras på sina andra-, tredje- eller fjärdehandsval, eller för all del i den kommunala skolan närmast hemmet, även om de inte har sökt dit.

Därmed har politiker rätt när de understryker att det viktigaste är att alla skolor är bra skolor. Däremot har de fel som hävdar att en omgörning av antagningssystemet stryper det fria skolvalet, eftersom det fria skolvalet redan i dag handlar om att alla får framföra sina önskemål – inte om att den som bor långt bort eller har kort kötid har rätt att kräva att antas till sitt förstahandsval.

Även här går dagens system och många politiker på tvärs med väljaropinionen. I DN/Ipsos undersökning svarar 38 procent att de tycker att det är bra om kötid avskaffas, 13 att det är dåligt och nästan hälften att det varken är bra eller dåligt, alternativt att de inte vet (DN 3/6 2020).

Nu är det naturligtvis inte politikernas uppgift att bara sätta upp ett finger i luften – och ett vinstförbud riskerar att slå ut väl fungerande skolor, i stället för dem som inte håller måttet. Men såväl Sifoundersökningen som den från Ipsos visar att partierna inte behöver vara rädda för att förlora väljare om de föreslår rejäla skolreformer. Inte minst eftersom många sannolikt är trötta på att läsa om såväl kommunala som fristående skolor som inte fungerar, har kopplingar till extremism eller åtminstone indirekt stänger ute vissa elever.

Därför bör de upprepade problemen leda till någon form av ökad reglering, bättre kontroller, en justering av urvalskriterierna och en översyn

av ersättningsmodellen så att den kompenserar för att olika skolor har olika uppdrag.

Med tanke på opinionsläget borde inte frågan vara om politikerna vågar. Frågan är om de vågar låta bli.

DN 16/2 2021

16 Okänt fyrverkeri över Stockholm

Ett stort fyrverkeri lyste upp centrala Stockholm på måndagskvällen. Polisen fick samtal om att en grupp människor vid 19.30-tiden sköt upp fyrverkerier och även nödraketer i närheten av stadshuset, enligt presstalespersonen Anna Westberg.

– Att skjuta upp nödraketer är olagligt och får bara ske om man är i nöd, säger hon.

Inget tillstånd har getts för fyrverkerierna.

– Vi skickade dit polispatruller för att undersöka saken. Då var det inga personer kvar på platsen. Vi har även haft helikopter där.**TT**

16 Sjöström efter halkolyckan: ”Jag blev riktigt ledsen”

Först förstod hon inte riktigt vad som hade hänt. Sedan kom smärtan och oron. Nu blickar Sarah Sjöström framåt efter armbågsfrakturen. Ett steg i taget med sikte mot OS i sommar.

– Jag blev riktigt, riktigt ledsen när jag fick beskedet att det var en fraktur, säger Sjöström i den första intervjun efter halkolyckan.

– Det tog ganska hårt på mig. Särskilt när de sa att jag skulle opereras. Då förstod jag att det här skulle ta ett tag.

Solen skiner över ett vintrigt Stockholm. En ny vecka har börjat och nio dagar har hunnit gå sedan Sarah Sjöström halkade på en isfläck och bröt armbågen i höger arm. Förra måndagen opererades den svenska simstjärnan under narkos.

– Efter operationen hade jag väldigt ont. Jag tror att alla som har opererats vet att man inte är speciellt kaxig efteråt.

– Under de första dagarna efter operationen tänkte jag inte ens på simning. Min enda prio då var att bli av med smärtan,

Nu har värsta smärtan lagt sig.

– Ja, nu känns det bättre. Jag får visserligen äta smärtstillande, men bara ”vanliga” sådana.

– Enda problemet nu är att jag fortfarande bara kan sova på rygg. Det är en utmaning, fortsätter hon med ett skratt.

Förra lördagen började Sarah Sjöström dagen med att simma på nytt världsårsbästa på 50 meter frisim under en träningstävling i Eriksdalsbadet. Några timmar senare var allt förändrat.

Sarah Sjöström halkade.

– Jag hade precis parkerat bilen, och hann bara gå runt hörnet innan jag halkade. Allt gick väldigt fort.

– Det hade nog varit svårare att förlåta sig själv om det till exempel hade hänt när jag åkt skridskor eller skidor eller spelat fotboll. Men nu var det bara en oturlig olycka.

Förstod du direkt att det var något allvarligt?

– Först trodde jag att jag hade slagit i huvudet eftersom jag var helt snurrig. Det var först när det hade lagt sig – vilket tog ungefär en halvtimme – som jag kände att armbågen hade fått en smäll.

– Men att det var en fraktur trodde jag inte utan min första tanke var ”jag kan nog inte tävla i kväll”.

I stället för att tävla fick hon åka till S:t Görans sjukhus för att röntgas.

– Vi har konstaterat att hon har en fraktur i armbågen, eller armbågsknölen kan man kanske beskriva det på svenska, berättade landslagsläkaren René Tour efter att röntgenbilderna studerats.

Två dagar senare opererades Sjöström på samma sjukhus.

– Jag fick fantastisk hjälp på sjuhuset, och jag har fått fantastisk hjälp efter operationen.

– Förra veckan hade jag i princip någon från SOK (Sveriges olympiska kommitté) hemma hos

mig varje dag som hjälpte mig med olika behandlingar.

Sarah Sjöström är inte gipsad, och nästa fredag kommer stygnen att tas bort. Efter det kan hon hoppa i bassängen igen. Hon kommer dock inte vara tillbaka i full träning förrän om tre månader.

– De första tolv veckorna kan jag inte använda armen, men jag kan träna benen vilket egentligen är perfekt eftersom det är en svag punkt för mig. Nu får jag flera veckor på mig att bara träna ben, vilket kommer att göra mig starkare.

– Tricepsmuskeln fäster över armbågen och för mig som simmare är den muskeln väldigt viktig. Dessutom finns det en rädsla för vad som kan hända om jag drar igång för tidigt. Vad jag förstått kan det bli rätt allvarligt om man gör det.

För att det inte ska ske måste Sarah Sjöström göra det hon är bäst på – nämligen att lyssna på sin kropp.

– Min kropp brukar tydligt signalera när den tycker att det är nog. Det är svårt att förklara men det säger bara stopp. Så jag räknar med att den säger ifrån den här gången också.

Sedan skadan blev känd har Sarah Sjöströms sociala medier överröst med hälsningar från både fans och simkompisar från hela världen.

– Det betyder så otroligt mycket. Alla den kärlek som jag har fått ger mig styrka att kämpa.

På hemmaplan får hon mycket hjälp av sambon Johan de Jong Skierus.

– Johan har varit helt fantastisk. Han skämmer bort mig. I förra veckan gick han upp mitt i natten och hämtade medicin när jag hade så ont att jag inte kunde röra mig.

Om drygt fem månader avgörs OS i Tokyo, och Sjöström tvekar inte.

– Jag tar som sagt ett mål i taget, och det första målet är att få tillbaka en helt okej rörlighet i armbågen, säger Sarah Sjöström.

– Men jag tror absolut att jag kommer att vara med på OS. Sedan är frågan på vilken nivå jag är på då.

Malin Fransson

malin.fransson@dn.se

15 ”Lärarna gör den onormala vardagen i skolan uthärdlig”

Hemundervisning. Dag efter dag. Samma visa, samma låt, samma sång om och om igen. Det är ett monotont liv som gymnasieelever lever nu för tiden, och det har vi gjort i flera månader.

När allt började stängas ner var gymnasiet bland det första som fick gå för snart ett år sedan. Sedan dess har det varit av och på, ibland har vi fått några dagars marginal innan nästa nedstängning och vi följer febrilt presskonferenserna för att se om något förändras.

Men något som har varit konstant i allt detta är lärarna. Våra fina lärare, som har anpassat sig och dragit ut och in på sig själva för att göra den kaosartade vardagen lite mer normal. Som lärt sig både Zoom och Meet och Hangouts, helt skrivit om sina lektionsplaner och fortfarande utbildat oss med samma entusiasm trots att det numera sker via en skärm.

Det är inte alltid lätt, och ibland kanske vi klagar men vi är oavsett vad oerhört tacksamma för allt ni lärare gör. För alla sena svar på mejl, för era konstanta försök trots teknikstrul och för att ni genuint alltid bryr er. Vår vardag är allt från normal, men ni gör den uthärdlig.

Så kärlek till alla er lärare som alltid gör ert bästa, som alltid bryr er och som alltid fortsätter att utbilda oss.

Mi Holmqvist Åberg, elev på Campeon frigymnasium

16 Lars Norén hyllas på Stadsteatern

Den nyligen bortgångne dramatikern och poeten Lars Norén uppmärksammas med en programserie på Kulturhuset Stadsteatern, med start den 18 februari – på dagen tio år efter att ”Stillheten” hade premiär där.

Lars Norén gjorde sin Stadsteaterdebut i början av 1980-talet med uppsättningarna ”En fruktansvärd lycka” och ”Underjordens leende”, båda i regi av Suzanne Osten. På senare år har regissören Sofia Jupither satt upp flera av Noréns nyskrivna pjäser på Kulturhuset Stadsteatern, bland andra ”3.31.93”, ”Vintermusik” och ”Episod”.

”Noréns pjäser får oss att känna att det finns ett språk bortom orden, att det utspelar sig något avgörande men ogripbart mellan oss människor, och att teatern är platsen för att utforska och för några korta ögonblick omfatta detta ogripbara”, säger Maria Sid, teaterchef på Kulturhuset Stadsteatern, i ett pressmeddelande.

Programmen äger rum i Kulturhuset vid Sergels torg i Stockholm och kommer att livesändas på Kulturhuset Stadsteaterns hemsida och Facebooksida.

TT

16 Hon får Svenska Akademiens nordiska pris

Litteratur. Svenska Akademiens nordiska pris går i år till den norska författaren och professorn Eldrid Lundén. Priset om 400 000 kronor tilldelas en person från något av de nordiska länderna som ”har gjort betydelsefulla insatser inom något av Akademiens verksamhets- eller intresseområden”. Eldrid Lundén är född 1940 och var under 60-talet medarbetare i litteraturtidskriften Profil. 1968 debuterade hon med den språkexperimentella diktsamlingen ”F.eks. juli”. I senare diktsamlingar har hon ofta uppehållit sig kring frågor om identitet, kön och språklig medvetenhet. På svenska finns urvalsvolymen ”Det omvänt avhängiga”.

TT

16 351

svenska böcker beviljades 2020 bidrag för översättning till annat språk. De fick sammanlagt 6,7 miljoner och översattes till 47 olika språk. Antalet ansökningar var 500, vilket är 30 procent mer än året före. Därför höjer Kulturrådet nu budgeten för det bidraget med 1,5 miljoner kronor. De fem mest beviljade titlarna inom vuxenlitteraturen var ”1794” av Niklas Natt och Dag, ”Den rödaste rosen slår ut” av Liv Strömquist, ”Testamente” av Nina Wähä, ”Välkommen till Amerika” av Linda Boström, och ”Kunskapens frukt” av Liv Strömquist.

TT

16 Per Svensson: Det vi ser på Konstfack är en utstötningsritual

När 44 anställda på en institution pekar finger mot en ensam kollega i en replik bör man använda ett annat ord än kulturdebatt. Varför inte mobbning? skriver Per Svensson om bråket som skakar Konstfack.

Ola Magnell släppte 1975 lp:n ”Nya perspektiv”. Där fanns bland annat ”Kliff”, som blivit något av en klassiker: ”Det är bara genom dimmor som jag går/ Det är alltid dagen efter och nästan alltid lika långt till vår.” Tidlös belägenhet.

På a-sidan låg också en låt som inte så många år senare kunde avfärdas som tidsbunden, och daterad, men som på sistone fått förnyad aktualitet, jazzpastischen ”Min nye magister” med öppningsversen: ”Du talar om förtrycket/ Men du själv är så auktoritär/ när du mästrar mig med ett nyligen väckt intellekt.”

Det var 70-talets vänsterdogmatik den oroliga och sökande singer/songwritern Magnell värjde sig mot. Sekterismen. Intoleransen. Det svartvita tänkandet. Kraven på att alltid antingen vara hundra procent för eller hundra procent mot. Den mentalitet Tomas Tranströmer vände sig mot i ”Guldstekel”, en av hans mest citerade dikter: ”Vad jag avskyr uttrycket ’till hundra procent’!”

Ola Magnell skrev sin låt i en tid då mycket var förbjudet och ännu mer påbjudet och sanningen hade sitt otvetydiga och färdigförpackade språk. Många kände sig manade att ta ett fast grepp om pekpinnarna. Själv ställde han sig i stället

upp i bänken och protesterade milt mot undervisningsformerna.

“Du kan varenda lösning./ Du vet varenda svar/ och talar om dig själv som den sanne marxisten./ Du låter lika säker/ som en gång gamle far/ och lika rigid som min gamle magister.”

Sara Kristoffersson, professor i designhistoria på Konstfack i Stockholm och tillika kritiker i denna tidning, har i en debattartikel ifrågasatt det rimliga i att se namnet på en samlings- och utställningslokal på skolan, ”Vita havet”, som ett uttryck för rasistiska strukturer. Ett namnbyte har, enligt henne, en längre tid utretts på Konstfack. Drivande i frågan har, enligt Sara Kristoffersson, varit Brown Island, ett konstnärskollektiv bildat av Konstfackstudenter.

Hon har i DN fått svar av Brown Island, men också av kolleger i Konstfacks lärarkår. Kolleger. Pluralformen är viktig här; 44 professorer, lektorer, adjunkter och doktorander har med sina namn ställt sig bakom en artikel där Sara Kristoffersson anklagas för att agera oetiskt genom att ”använda sig av enskilda studenters eller studentgruppers tankar och ageranden offentligt för att föra fram personliga åsikter” som dessutom riskerar att leda till ”motsättningar i en redan övertänd debatt”.

Vad stort sker ska tydligen ske tyst. Det kan man tycka är en udda hållning på en utbildningsinstitution där viljan och försöken att säga det som av skilda skäl inte sägs, eller ännu inte har sagts, borde vara något som uppmuntras och där studenter redan tidigt borde ha nytta av att möta reaktioner och kritik, det vill säga skolas in i villkoren för sin framtida yrkesutövning. Konst handlar ju trots allt inte om att skapa konsensus och inreda trygga rum.

Men låt oss hålla fast vid de 44 undertecknarna, inte namnen eftersom de ju själva slår fast att det är något suspekt med ”personliga

åsikter” (vad är alternativet? institutionella åsikter, kollektivistiska åsikter?), utan numerären.

En professor vid en högskola skriver en debattartikel, 44 kolleger på samma högskola, svarar med en mun. Är det en kulturdebatt? Nej. En kulturdebatt förs mellan individer som tar ett personligt ansvar för sina försök att ta ställning i komplexa frågor. När 44 personer pekar finger mot en ensam person som tillhör samma grupp som dessa 44 personer bör man nog använda ett annat ord. Varför inte mobbning?

Det handlar då inte så mycket om graden av aggressivitet i det som sägs. Tonen i Grupp 44:s artikel är snarast lite menlöst magistral. Det handlar i stället om den utstötnings- och reningsritual som är så central i religiösa och politiska sekter, men också har sin funktion att fylla på helt vanliga och triviala arbetsplatser. ”Vi” manifesterar och försvarar vår kollektiva identitet genom att peka ut avvikaren och exkommunicera henne.

Unga människor har en särskild faiblesse för renlärighet. Det var ett av skälen till att genomslaget för korrekt tänkande och tal blev så kraftigt i 70-talets akademiska miljöer. Upplever vi en repris? Kanske det, men i så fall med delvis omvända förtecken och i alla fall på Konstfack, med en till sinnet påtagligt ungdomlig lärarkår.

Den tidens magistrar utgick från att språket, konsten, tänkandet, ja också vetenskapen, speglade politiska, sociala och ekonomiska maktförhållande i det kapitalistiska samhället. Marxisterna kunde säga att ”basen determinerar överbyggnaden”. Men gick de för långt i den riktningen blev de mästrade av mer sofistikerade meningsfränder och anklagades för att vara ”vulgärmaterialister”.

Dagens radikala akademiker, såväl studenter som lärare, har en tendens att vända upp och

ner på den världsbild som präglade deras föregångare på 70-talet. Maktförhållandena i världen blir en funktion av språket. I sig en inte helt orimlig tanke. Språket, eller snarare kulturen i bred mening, är ju inte bara en återspegling av den materiella och politiska verkligheten utan skapar om och omskapar den kontinuerligt.

Men på samma sätt som nybakade 70-talsmarxister bakom varje vattenfall målat i olja kunde se den fallande profitkvoten kan det i dagens studentradikalism finnas en benägenhet att bakom varje yttring av rasism eller sexism i dagens samhälle höra klappret av ryttarstatyer från 1800-talet. Man skulle kunna tala om ett slags vulgäridealism, där ord och bilder tillmäts en närmast magisk makt. Den som sa det, han va' det.

Och det i sin tur är kanske skälet till att den identitetspoliska niten just nu tycks vara särskilt intensiv på konstutbildningar. Den politiska teorin, och praktiken, tillmäter ju konsten en närmast ofattbar makt. Om en målning, en staty eller ett enda ord, kan vara livsfarligt kränkande så gäller ju också det omvända, att ett korrekt utfört konstverk, eller en bannbulla som tar skruv, kan göra världen väldigt mycket renare och mer rättvis, kort sagt så mycket bättre.

Och ett sådant effektivt läromedel kan ju ingen ambitiös magister säga nej till.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

16 Det är viktigt att svensk film når ut brett, skriver filmcheferna i sin replik

Alla röster måste höras när nuets och framtidens behov för filmen tolkas. Vi välkomnar ett öppet samtal om detta, skriver bland andra Filminstitutets vd Anna Serner i en replik till de 23 regissörerna.

Vilken roll ska Svenska Filminstitutets stöd spela för den svenska filmen? Det var med intresse vi läste artikeln underskriven av 23 svenska toppregissörer (DN 11/2), med ett förslag om ett smalare uppdrag, som inte är nytt men som i och med detta får ny aktualitet. Förändringar sker i snabbare takt än tidigare och artikeln lyfte flera viktiga aspekter som är mer relevanta i dag än på länge. Vilken form av kultur ska få offentliga medel? Vilken roll ska svensk film ha som kulturuttryck?

Kultur är en del av ett samhällsbygge, som fyller vardagen med en mening som gör livet värt att leva. Under pandemin har det blivit uppenbart vilken viktig roll all kultur har för oss människor. Kanske har film och dramaserier spelat en särskilt betydelsefull roll genom sin tillgänglighet i ett nerstängt samhälle. Vilken verklighet, vilka drömmar och erfarenheter kan vi förstå och spegla oss i? I Sverige skiljer sig

vardagen åt väsentligt. Att bo i storstad eller på landsbygden, att ha goda ekonomiska förutsättningar, vara hög- eller lågutbildad eller kanske arbetslös. Att vara svart, brun eller vit. Att vi i Sverige ska kunna ha svensk film som komplement till allt utländskt innehåll borde vara en självklarhet.

För oss som ansvarar för utformandet av filmstöden har fortfarande filmpropositionen ”Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik” (2015/16:132) en fortsatt relevant vision; ”att svensk film ska ha hög kvalitet och uppvisa en sådan bredd och mångfald att den angår alla”. Det är ett faktum att nästan ingen svensk filmproduktion i dag klarar sig utan offentliga medel, men precis som artikelförfattarna påpekar har det kommit in nya pengar i filmproduktionen genom de internationellt ägda strömningsplattformarna. Rent finansieringsmässigt kan det alltså vara så att ett antal svenska filmer under en period kommer att klara sig utan offentliga medel. Men tror vi att amerikansktägda bolag säkerställer att svensk film är en angelägenhet för alla? Och vill vi verkligen att det offentliga ska abdikera från ansvaret att säkra ett varierat filmutbud?

Vi menar att Sverige i dag har en internationellt sett hög kvalitet och bredd av filmer. De senaste framgångarna i Sundance visar på en glädjande stabil fortsättning på en nu snart decennielång tradition av årlig närvaro på de finaste festivalerna. 2017 var en stor höjdpunkt med fyra filmer som tog hem världens finaste priser; ”Min börda” av Niki Lindroth von Bahr, ”Sameblod” av Amanda Kernell, ”The Nile Hilton incident” av Tarik Saleh och ”The square” av Ruben Östlund. Och varje år har Sverige haft dokumentärer, barnfilmer och spelfilmsdrama som förmått konkurrera

internationellt. Även framåt ser den utveckling som pågår väldigt lovande ut.
Men det ligger mer i att svensk film ska vara en angelägenhet för alla. Vi tror inte svenska filmer kan konkurrera kommersiellt med amerikanska studioproduktioner. Men vi tror ändå att det fortsatt är viktigt med svenska filmer som kan nå ut brett och samla oss runt gemensamma samtal. Vi tycker även filmen ska ha nationalepos som ”Utvandrarna”. På teaterscenerna är det självklart att klassiker tas upp och tolkas med samtida förtecken med jämna mellanrum. Det är också en del av ett filmkulturarv vi kan lämna efter oss. Ska vi tro att globala finansiärer tar den rollen?
Frågan vilken film och filmbransch vi lämnar efter oss till kommande generationer är både relevant och angelägen. Vad är svensk film och hur säkerställer vi en svensk filmproduktion med hög kvalitet? Viktiga frågor och vars svar måste komma från ett gemensamt samtal mellan de som verkar i svensk filmbransch. En färdig film är ett resultat av ett kollektivt arbete där manusförfattare, regissör och producent lägger grunden för en vision, som sedan möjliggörs med många inblandade yrkeskompetenser och aktörer. Alla röster måste höras när nuets och framtidens behov för filmen tolkas. Vi välkomnar ett öppet samtal om detta. Till sist är vi helt överens om att bästa förutsättningarna för en mångfald av berättelser och konstnärliga uttryck tar sin början hos kreativa filmskapare. Tack för starten på ett viktigt samtal!

Anna Serner
Vd för Svenska Filminstitutet
Kristina Colliander
Avdelningschef, Filmstöd
Magdalena Jangard
Enhetschef, Produktionsstöd

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads-departementet och näringsdepartementet

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi
Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Genvägar

- Reformering av Arbetsförmedlingen
- Ordning och reda på arbetsmarknaden
- En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020
- Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
  16 augusti 2018 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsmiljöverket**
  07 mars 2016 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
  15 oktober 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsdomstolen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ILO-kommittén**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsförmedlingen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Medlingsinstitutet**
  03 december 2014 från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Nyanländas etablering**

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter Bostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.
Områden

Områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Näringspolitik
- Regional utveckling

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- Näringsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation
- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
  22 november 2017 från Näringsdepartementet
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Skogsstyrelsen**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Livsmedelsverket (SLV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Lernia AB (Lernia)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Orio AB (Orio)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vasallen AB (Vasallen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Transportstyrelsen**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikanalys**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Tillväxtverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedavia AB (Swedavia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sjöfartsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SJ AB (SJ)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SAS AB (SAS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **PostNord AB (PostNord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patentombudsnämnden**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Metria AB (Metria)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luftfartsverket (LFV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Konkurrensverket (KKV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Infranord AB (Infranord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
  04 februari 2015 från

- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Bolagsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteket AB (Apoteket)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Styrelsen för samefonden**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Lantmäteriet**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Boverket**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

13 Janne Josefsson: Om de satt munkavle på Ica-Stig hade det blivit revolution i Sverige

Avslöjandet om köttfärsfusket skakade Sverige. Och när mannen som personifierade den hygglige handlaren skulle kommentera ställdes allt på sin spets.

Det finns bara en Ica-Stig, originalet, säger Hans Mosesson i en kommentar till det nya paret som tar över, Suzanne Reuter och Björn Kjellman. Hans, den gamle proggaren i Nationalteatern, var det i hela fjorton år och gjorde mer än 500 reklaminslag. Sedan kom en lika utmärkt skådespelare, Loa Falkman, som höll i gång i sex år. Och det blev dags för nya tag.

Reklamlanseringen sker med buller och bång och medier hakar på som om ett kungabarn ska födas. Konceptet är en framgångssaga utan dess like inom reklam och marknadsföring i Sverige sedan 20 år tillbaka.

Ica-Stig är ett fenomen, ovärderligt för Ica och de betalar självklart väldigt, väldigt generöst. Är det fel att sälja sig, kanske till och med klandervärt och ovärdigt seriösa skådespelare?

Varför skulle det vara det? Att aldrig sätta sig själv på spel är väl inte höjden av mod och civilkurage? Det är ju inte vapen och knark som saluförs. Det är matvaror. Och så länge de inte lurar eller vilseleder är det väl upp till var och en. Eller?

Hans Mosesson kom seglande in till Åstols hamn, där jag har hus. Vi hejar utan att vi känner varandra. Då hade han, den gamle vänstermannen från Nationalteatern, varit Ica-Stig några år. Jag tänkte:

Hur står han ut med alla som vill prata med honom som Stig från Ica. Är det värt det?

Självklart, svarade jag mig själv, hellre det än att vara en arbetslös skådis som får försörja sig som taxichaufför i Göteborg.

Vi kom att träffas några år senare.

I december 2007 är jag med om att avslöja fem Ica-Maxibutiker i Stockholmsområdet som fuskade med kötthanteringen. Med dold kamera kunde vi visa att dessa extremt förmögna och framgångsrika handlare märkte om köttpaketen när sista förbrukningsdatum gått ut. Utgånget, gammalt kött såldes som nytt och fräscht. Ett systematiskt lurendrejeri av ”ICA-handlaren du alltid kan lita på”.

En av handlarna, som blivit mångmiljonär på några år, med exklusiv villa och Ferraribilar på strandtomten, konfronterar jag och visar bildbevis.

Han nekar först men blir till slut mållös. Han får frågan: ”En Ferrari mindre så kanske du hade kunnat sälja köttet ärligt?” Han sitter bara tyst och stirrar på mig med tom blick.

Jag bestämmer mig före sändning i Uppdrag Granskning att åka ner till villan i Hovås och knacka på hos Hans Mosesson. Han öppnar, blir glad och släpper in oss.

Jag vet att han vet att jag vet att han medverkade i Nationalteaterns hyllning till John Carlos som sträckte upp sin knytnäve med svart handske vid OS 1968. Det vill säga: stå upp för din övertygelse, låt dig aldrig köpas. ”Det är ingen Panter det är en Puma” som sångtexten slutar.

Jag visar Ica-Stig våra inspelningar om vad som händer bakom köttdiskarna på Ica. Han tittar noga, men säger ”My lips are sealed” och visar med ett finger som han drar över munnen.

Men, vad säger du?

”Inget”, får jag till svar. Vi skiljs i all vänlighet. Lite senare samma kväll ringer han oväntat och ber om att få återkomma nästa dag. Då ställde han upp och tog kraftigt avstånd från vad dessa ägare av Ica-Maxibutiksägarna höll på med.

Bara Ica-Stig, Hans Mosesson, och kommunikationsavdelningen på Ica vet vad som sades och avhandlades den natten.

Det blev den största skandalen i Icas historia. Men det kunde ha blivit ännu värre:

Om de satt munkavle på Ica-Stig hade det blivit revolution i landet. Och sagan om Ica hade tagit slut.

Janne Josefsson

13 Kraftigt vinstlyft för Boliden – ger extra utdelning

Gruv- och smältverksbolaget Boliden redovisar ett kraftigt vinstlyft för det fjärde kvartalet 2020. Styrelsen föreslår en höjd utdelning.

Vinsten före skatt landade på 3 013 miljoner kronor för fjärde kvartalet. Motsvarande kvartal året före var vinsten före skatt på 1 667 miljoner kronor.

Inom affärsområdet Boliden gruvor mer än fördubblades rörelseresultatet med hänvisning till högre halter och över lag bra produktion.

– Vi gör en rekordvinst. Vi har aldrig tjänat så här mycket under ett kvartal någonsin. Det beror till stor del på att priser och villkor har varit bra, och det höga kopparpriset, säger vd Mikael Staffas.

Resultatet var också bättre än väntat. Analytiker hade i genomsnitt räknat med en vinst på 2,49 miljarder kronor, enligt marknadsdataföretaget Refinitivs sammanställning.

Omsättningen uppgick till 16 170 miljoner kronor, jämfört med 12 972 miljoner kronor ett år tidigare. Här låg förväntningarna på 14,35 miljarder kronor.

Styrelsen föreslår en utdelning på totalt 14:25 kronor uppdelat på en ordinarie utdelning om 8:25 kronor och en extra utdelning om 6:00 kronor. Förra året var utdelningen 7:00 kronor.

TT

14 Ledare: Käcka tips om att våga säga nej gäller inte gig-arbetare

Förra året arbetade Sydsvenskans journalist Dan Ivarsson en månad som cykelbud för en matleverantör. Efteråt beskrev han en bransch med hårda villkor och ständig press. Arbetsgivaren ser exakt hur matbuden rör sig, kan utan att fråga plötsligt förlänga ett arbetspass och skickar varje vecka ett betyg på prestationen som bevakas via en app i mobilen.

Den som tappar sin telefon eller får punktering på cykeln tvingas bryta arbetspasset, förlora inkomst och betala reparationen själv. Anställningskontrakten gäller för en eller tre månader, så arbetsgivaren kan välja vilka som får vara kvar, vilket är en stor del av pressen eftersom den som cyklar för långsamt, bryter arbetspass eller tackar nej till en beställning ligger sämst till.

En av Ivarssons budkollegor menar att situationen är jämförbar med slaveri. En annan har fått meddelande från gruppchefen om att han ”måste tillhöra topp 50 procent. Annars får du sluta”.

Det är uppenbart att pigga checklistor om hur man bäst undviker skadlig stress på jobbet inte gäller dem som levererar snacks och snabbmat till medelklassens dörrar. Dessa brukar innehålla tips som att ta pauser, prata med chefen och våga säga nej.

Därmed inte sagt att såväl råden som regelverken inte borde inkludera dem som kallas för gig-jobbare, som utför tjänster som förmedlas via mobilappar. Att använda digitala plattformar för att skapa ingångsjobb för människor som har svårt att få in en fot är bra. Däremot kan det inte ske på bekostnad av de anställdas trygghet och arbetsmiljö, som arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) uttryckte saken tidigare i veckan (Studio Ett 11/2).

När arbetsmarknaden utvecklas måste lagstiftningen följa med och i dag är det otydligt vem som har arbetsmiljöansvar för gig-jobbarna. Som det står i en rapport från Ratio befinner sig branschen ”i stor utsträckning i ett ingenmansland gällande socialförsäkring, anställningsvillkor och arbetsmiljö-reglering”, vilket är ohållbart. Framför allt för en växande bransch.

Därför är det rätt att regeringen, som en del av den nya arbetsmiljöstrategin, som presenterades i torsdags, tillsätter en utredning där villkoren ska analyseras, vilket bör välkomnas av gig-företagen. Om de vill etablera sig som en allt större del av framtidens arbetsmarknad måste de städa bland barnsjukdomarna och börja följa de vanliga spelreglerna. Det handlar exempelvis om ett erbjuda normala anställningskontrakt, stå för de anställdas arbetsredskap som cykel och mobiltelefon, samt teckna kollektivavtal.

Det senare verkade vara på gång i slutet av januari för ett av företagen, men förra veckan kom beskedet att överenskommelsen dröjer, eftersom parterna fortfarande står en bit ifrån varandra. Förhoppningsvis kan förhandlingarna så småningom ändå mynna ut i ett avtal som garanterar skäliga villkor, för de så kallade enkla jobben får inte utföras till vilket pris som helst.

Långsiktigt betyder det sannolikt att ”fri frakt” kommer att vara ett minne blott och att den som vill ha restaurangmat levererad till hemadressen får betala mer, vilket är ett pris väl värt att betala.

Gig-jobben finns. Nu måste de bli en del av den svenska modellen. **DN 14/2 2021**

14 Spotifys anställda ska själva få välja var de vill jobba

Nu inleder Spotify en omfattande arbetsrevolution. Alla de 6 500 anställda får arbeta var de vill – och få topplöner. I satsningen ”Work from anywhere” skriver företaget ett kontrakt med de anställda varje år: Ska de ha en ”hemmamix” eller en ”kontorsmix”?

Spotifys ledning har, liksom många andra, länge funderat över kontorets roll och var de anställda arbetar bäst. De är övertygade om att människor är effektivast där de själva vill arbeta, om det så är på ett kontor, i hemmet eller på ett kafé. Att företagets produktivitet inte har gått ner under det senaste årets hemarbete ser de som ett bevis för att det fungerar.

Nu vågar de gå från ord till handling.

– Spotifys CEO, Daniel Ek, och jag har i flera år gått många promenader och diskuterat framtidens arbetsplats och hur vår personal kan må bäst.

Pandemin skyndade på beslutet, berättar företagets hr-direktör Katarina Berg på en internationell pressträff där DN deltog som det enda svenska mediet. Hon fortsätter:

– Vi ser det som ett sätt att kunna rekrytera talanger över hela världen, inte bara de som vill bo i städer där Spotify har kontor.

Företagets mångfaldsansvarige Travis Robinson fyller i att de också ser det som ett sätt för företaget att bli mer inkluderande.

– Den svarta ingenjören från Georgia kanske utbildar sig i Boston, men vill egentligen bo nära sin familj i Atlanta. Eller så kan den som har tröttnat på tunnelbanan i New York byta den mot en pickup vid Lake Ocoee i Tennessee.

Även den som vill bosätta sig i Norrlands glesbygd kan göra det, enligt Katarina Berg.

– Men de måste kunna komma in till kontoret, kanske inte varje vecka eller varje månad. Man mår bra av att ses ansikte mot ansikte ibland.

Företaget ser till att den anställde har en bra arbetsplats hemma. Både när det gäller ergonomi, ljus

och uppkopplingar. Kan man inte arbeta i hemmet får man hjälp med att ordna en kontorsplats på den ort där man bor.

För att slippa fastna i löne- och skattediskussioner vid en flytt mellan olika stater i USA har Spotify bestämt sig för att sätta lönerna efter de vad de anställda tjänar i Silicon valley, New York och Hollywood. Samma sak gäller i övriga länder där storstädernas höga löner följer med till andra orter, trots att levnadskostnaderna är lägre. På så sätt vill Spotify fortsätta att konkurrera om talangerna.

Förutom att flytta ut på landet kanske många drömmer om att bosätta sig i någon annan del av världen. Där har Spotify inte blivit helt klara med lösningarna. Bland annat handlar det om den anställdes försäkringar.

– Du kanske drömmer om att bo på Nya Zeeland en period och sedan följa solen vidare till Bahamas en annan del av året. Men vissa försäkringar gäller bara i tre månader och vi har ett ansvar att ta hand om våra anställda, säger Katarina Berg och fortsätter:

– Vi lanserar ”Work from anywhere” nu och så får vi lösa de problem som uppstår efter hand.

Många företag vittnar om minskad kreativitet när de anställda inte träffas spontant på kontoren. Hur tänker Spotify?

– Vi vet att produktiviteten har gått upp under corona. Samtidigt är det många som upplever det som väldigt tröttande med videomöten. På något sätt behöver alla ”touch base” med sitt team någon gång, men vi säger inte åt människor hur de ska göra, säger Katarina Berg och fortsätter:

– Det handlar om att hitta energi och kreativiteten någonstans ifrån. Men det kanske inte är på kontoret. När samhället öppnar upp igen och folk kan träffas kanske det är på en restaurang eller en fashionshow.

– Samtidigt fortsätter vi att satsa på våra kontor. De ska fortfarande ligga på attraktiva platser och vara ett ställe där du trivs.

För Spotify är det inte bara den breddade rekryteringsbasen som hör till fördelarna. Ett snabbväxande företag som Spotify har haft utmaningar med sina kontor:

– Det tar ett till två år att bygga ett kontor. Ibland har de varit för små redan innan vi är klara, förklarar företagets inredningsarkitekt Sonya Simmonds som nu

i stället kommer att skapa kontor som anpassas efter att människor behöver komma in för att träffas. Det blir fler platser att umgås på och färre skrivbord.

Helena Sjödin Öberg

helena.sjodin.oberg@dn.se

FAKTA. SPOTIFYS SATSNING

”Work from anywhere” börjar nu och de 6 500 anställda i hela världen skriver ett kontrakt på ett år

De får välja mellan ”Hemmamix” eller ”Kontorsmix”, beroende på vad de vill och vad som fungerar för deras tjänst. En programmerare kan ha lättare att jobba hemma än en säljare.

Skulle de ångra sig får de ta en diskussion med sin chef. Men det är viktigt att man håller sin överenskommelse så långt det går. Företaget tar hänsyn till säkerhetsfrågor, hälsa och välmående.

De anpassade kontoren är klara i slutet av året.

14 Sigvard Marjasin

Som tidigare meddelats har Sigvard Marjasin, en av Sveriges stora fackliga ledare, avlidit i Örebro 91 år gammal. Närmast anhöriga är sönerna Peter och Ola.

Sigvard Marjasin föddes på Södermalm i Stockholm. Han gick sjuårig folkskola och arbetade därefter i en mängd yrken – som springpojke, sjöman och med flera anställningar på hotell. Uppväxten och mötet med arbetslivet kom att prägla Sigvards stora samhällsintresse och genomsyra hans liv och hans gärning. Sigvard ville alltid mer. Arbete blandades med kurser och fackliga engagemang. Så småningom tog han socionomexamen och verkade som föreståndare för en facklig aftonskola.

Våra tankar kretsar kring Sigvards långa och omistliga engagemang i Kommunalarbetarförbundet. 1963 anställdes han som ombudsman, 1967 som utbildningssekreterare på förbundet och 1977 valdes Sigvard till förbundsordförande, en post han innehade till 1988. Under perioden 1989 till 1994 var han landshövding i Örebro län.

För Kommunal var Sigvard en stridbar och engagerad förbundsordförande som aldrig tvekade att stå upp för

det han ansåg rätt. Hans skarpa formuleringar uppskattades i hela arbetarrörelsen och lyfte Kommunals frågor på den politiska dagordningen. Samtidigt behärskade Sigvard till fullo den svåra konsten att vara rak och stridbar men samtidigt både respekterad och uppskattad av sina meningsmotståndare. Sigvard hade också ett starkt internationellt engagemang, värt att nämna särskilt är hans kamp för fackliga fri- och rättigheter i Turkiet.

Som ordförande för Kommunal visste man att det skulle bli givande samtal när Sigvard ringde. Han följde samhällsdebatten noga, han hörde av sig med både ris och ros. Men det var alltid med aktuella analyser av läget i den samhällspolitiska debatten och Kommunals frågor. Nyfiken och engagerad in i det sista.

Sigvards starka röst för alla människors lika värde har nu tystnat – men minnet av honom lever kvar. Vi som har haft förmånen att möta Sigvard är stolta över att ha haft honom som ordförande, kollega och vän. Han är djupt saknad av många. Som fackföreningsledare och vän.

Våra tankar går till hans anhöriga.

Ylva Thörn, landshövding Dalarnas län, förbundsordförande Kommunal 1996–2010, Tobias Baudin, förbundsordförande Kommunal

16 ”Jag är stolt över att vi kan ge utdelning igen”

Lastbilstillverkaren Volvo fick statligt stöd när produktionen lamslogs av pandemin i fjol. I år ger man miljarder i extrautdelning till aktieägarna.

– Permitteringsstödet var bra för alla, men var inget bidrag till Volvo utan till de anställda. Nu när industrin har återhämtat sig är vi stolta att åter kunna ge utdelning, säger styrelseordförande Carl-Henric Svanberg i en intervju med DN.

Carl-Henric Svanberg vill prata klimatomställning, europeisk konkurrenskraft, Joe Biden och entreprenörskap. Men först säger han: ”låt oss klara av det som ändå kommer upp som en fråga.”

Förklara för mig varför AB Volvo ena året ska ta emot 1 miljard av skattepengar för att klara sig genom pandemin för att året efter dela ut 30 miljarder till aktieägarna?

– Utdelningen är en naturlig del i företagandet, den som satsar riskkapital förväntar sig avkastning om företaget går bra. Det gäller inte minst alla de pensionsfonder som är ägare. I fjol hade vi sju veckor med i stort sett stillestånd när alla våra 19 fabriker stod stilla, ingen orderingång och noll siktdjup. Då var det naturligt att ställa in utdelningen.

Förstår du att det sticker i ögonen på folk?

– Volvo fick inget bidrag, vi slussar det vidare till våra anställda. Korttidssystemet är på nåt

sätt ett typiskt svensk system, det är omtänksamt och gynnar alla. Nu kunde företagen utnyttja tiden till att förkovra personalen, som kan finnas på plats om ekonomin kommer tillbaka.

– Och industrin har återhämtat sig bättre än vad de flesta trodde, och nu är vi stolta över att kunna återuppta utdelningen.

Du kan ju inte beskriva det som bara ett system för de anställda, stödet gjorde ju också företaget vassare?

– Jo, men Volvo hade klarat sig utan det, så är det i många andra länder. Då hade vi fått anpassa kostnaderna och i stället varsla fler personer. Men detta är ett bra system, det kommer ju ur hur vi format ett omhändertagande samhälle.

Uppenbarligen klarade ni er bra utan miljarden, och kunde dela ut – kan ni då inte lämna tillbaka stödet?

– Om Volvo eller något annat företag deltar i ett program eller är verksamt på en marknad, följer vi de regler som gäller. Vi betalar inte lite extra arbetsgivaravgift eller moms, för att staten behöver pengar, eller ber att få sänkt skatt för att vi behöver pengarna bättre. Så fungerar det inte. I en rättsstat följer ett företag de regler som gäller.

Carl-Henric Svanberg är tidigare vd i telekombolaget Ericsson, tidigare ordförande i oljejätten BP och nu ordförande i fordonstillverkaren Volvo. Han är en självklar medlem av en liten grupp internationellt superkända svenska näringslivspersoner.

Han har föreläst på Nobelpristäta Harvard, han samlar naturligt folk omkring sig vid toppmötena i Davos, i hans nätverk finns politiker och storföretagsledare. Vad snackar de om i dag?

– Klimatfrågan. Världen har kommit till en bra samsyn om att vi måste nå Parisavtalets mål.

Kina har tydliga klimatambitioner, Joe Biden vill starta i USA. Europa är imponerande samlat kring målen – det gäller både politiker och företag. Här upplever jag ingen som helst disharmoni.

Han säger själv att han vakande sent i miljöfrågan, under sina första år som BP-ordförande. Nu har han varit med att forma en tydlig strategi för Volvo:

– Vi pratade som alla andra under några år om att visst ska vi elektrifiera, vi får väl se hur långt vi når. Nu säger vi i stället: 2050 ska Europa vara fossilfritt, då måste vår fordonsflotta vara fossilfri 2040 för lastbilarna håller i tio år, och då måste vi vara halvägs redan 2030. Bryter man ner det så där så blir allt så påtagligt.

Jag bevakade toppmötet om miljö 1992, klimatfrågan fanns i centrum då också. Sedan dess har det talats mycket, med betoning på talats. Är det på allvar nu?

– Jag tror det, och åtminstone i Europa har hållbarhetstänket överlevt trots pandemin. Vi på Volvo gör vårt åtagande om fossilfrihet utan att ha garantier om att det finns tillräckligt med el 2030, och andra företag tänker likadant: vi gör vår del, vi avvaktar inte, annars kommer vi inte att komma fram. Det bygger på ett slags förtroende för att det nu växer fram ett gruppackord.

En skillnad mot förr är att klimatfrågan börjat handla om företagens överlevnad och om att hållbarhet blivit lönsamt. Världens största kapitalförvaltare, Blackrock, har blivit ett slags grön krigare, priset på koldixoxid i Europa har nyss nått all-time-high och Svanbergs gamla bolag BP gör upp med sin fossila historia. Fram till 2030 ska BP sälja 40 procent av sina olje- och gastillgångar och lägga 5 miljarder dollar årligen på att bli en stor aktör inom grön energi.

Nu knackar Carl-Henric Svanberg uppfordrande i bordet i mötesrummet på anrika Tändsticks-palatset i Stockholm:

– Nästan varje ny grön idé bygger på nya digitala möjligheter och verktyg, och här ligger Europa efter. Kina investerar 3–4 gånger mer på artificiell teknik, USA 6–8 gånger mer. Utrullningen av 5G är ju snart klar i de länderna, medan vi här i Sverige, där mobiltekniken uppfanns, hamnat på efterkälken.

– Det är mer dramatiskt än man kan tro. Vi är i en brytningstid i samhället, ungefär som när jordbrukarsamhället fasades ut av den industriella revolutionen. Då blir 5G och den digitala infrastrukturen motorvägarna in i det nya samhället.

Så vad måste göras?

– Europa måste accelerera, investera mer i forskning och utveckling och i infrastruktur. Titta på de 70 största tech-jättarna. 40 av dem är amerikanska, 25 kinesiska, de flesta av dem är inte mer än 20 år gamla. I Europa finns fem, bland andra Ericsson och Siemens och de är mer än 100 år. Det är oroande att vi inte skapar framtidens företag i tillräckligt snabb takt.

Carl-Henric Svanberg hävdar också att entreprenörskapet i Europa inte är så levande – även om Sverige är rätt bra – som i Kina och USA och att EU inte alls har utnyttjat kraften i den inre marknaden.

– Här underpresterar vi absolut. Det är lättare för en som startar ett digitalt företag i San Fransisco att öppna ännu ett i Florida, men startar du i Stockholm så kan det vara stora problem att komma i på den spanska marknaden. EU är ett lika stort marknadsområde, men USA har de senaste tio åren vuxit ackumulerat 15 procent mer än EU, det motsvarar ett land som Storbritannien.

– Vi måste öka kraften i våra ekonomier, det behövs tillväxt för att orka satsa både på grön omställning och på digitalisering. Inom industrin måste inte minst de små och medelstora företagen få hjälp att växa på den inre marknaden. Vi vill ju plocka hem fler av leveranskedjorna, då skapar du också jobb.

”Plocka hem” betyder ”till Europa”, vi är inne på geopolitik och en alltmer politiserad världshandel. När DN frågar Carl-Henric Svanberg om Volvo – med mycket affärer i Kina och med Geely som näst största ägare – kan drabbas av den så kallade Huawei-affären blir det tyst en stund. Han väljer att inte svara direkt på frågan:

– Ingen kan förhindra Kinas framväxt, men Europa, USA och Japan är en stor kraft som kan klara av att föra diskussioner med dem. Vi vinner inget på att isolera dem. Europa, och inte minst Sverige som litet exportland, tror benhårt på frihandel men samtidigt måste varje land ha en rätt att se till sin egen säkerhet. Här finns legitima krav, men man måste hantera det så att man inte skapar andra följdverkningar.

Vad betyder det i fallet PTS och Huawei?

– Jag har naturligtvis inte alla detaljer. Men det hade varit önskvärt med ett mer nyanserat och mindre utpekande beslut från PTS sida. Alla har förståelse för att man måste skydda rikets säkerhet, men såvitt jag förstår berörs inte alla delar i ett kommunikationsnät av detta

Kan era affärer med Kina påverkas av att Huawei svartlistades?

– Jag känner ingen speciell oro utifrån något specifikt beslut eller någon enskild händelse. Jag är oroad över att Kina, USA och Europa har dåliga relationer för närvarande. I längden måste alla de stora ekonomierna i världen kunna leva med frihandel och utifrån principer om mänskliga rättigheter och respekt för äganderätten.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fakta. Lång chefskarriär

68-årige Carl-Henric Svanberg är utbildad civilingenjör och civilekonom och har ett förflutet på ABB, Securitas, Assa Abloy och Ericsson. I april 2010 tillträdde han som ordförande för oljejätten BP, kort därefter hamnade han i en av modern tids värsta oljekatastrofer, Deepwater Horizon.

Svanberg är sedan 2012 ordförande för lastbils- och busstillverkaren AB Volvo, som under 2020 hade intäkter på 338 miljarder kronor och en nettovinst på 20 miljarder. De två största ägarna till AB Volvo är Industrivärden och Geely.

15 ”Stockholms näringsliv ser ljuset i tunneln”

Stockholmsekonomin stärktes under det fjärde kvartalet 2020 samtidigt som den fortfarande befinner sig i ett svagare läge än normalt. Men återhämtningen har hittills varit starkare än under finanskrisen 2009.

– Det ser ljusare ut än tidigare, trots att vi fick en andra våg. Det är ett styrkebesked, säger Stefan Westerberg, chefsekonom på Stockholms handelskammare.

Sammantaget har de ekonomiska effekterna inte blivit lika negativa under den andra vågen som under den första, visar Handelskammarens

Stockholmsbarometer. En bidragande orsak är de stora krisstöd som funnits på plats, vilket upprätthöll produktionskapaciteten.

– Vi kopplar det också till digitaliseringen, att många stockholmare har lyckats ställa om till hemarbete – och till att den internationella handeln har stått sig väldigt bra, säger Stefan Westerberg.

Företagen i länet har fått en allt starkare framtidstro.

– Vi ser ljuset i tunneln. Men det är värt att understryka att Stockholmsekonomin inte är tillbaka på normala nivåer.

Lägesbilden för Stockholms näringsliv är också tudelad. Ett antal kontaktnära branscher, som drabbades väldigt tidigt under pandemin, befinner sig fortsatt i ett akut krisläge.

– Det är hotell- och restaurangbranschen, transport, evenemangssektorn och vissa delar av handeln, säger Stefan Westerberg.

Omsättningstappet för restaurangbranschen under fjärde kvartalet 2020 var 61 procent, för Sverige som helhet var det 57 procent. För Stockholmshotellen minskade intäkterna. Under det fjärde kvartalet 2020 var beläggningsgraden för Stockholmshotellen 23 procent, vilket kan jämföras med 66 procent motsvarande period 2019.

– Antalet konkurser inom hotell- och restaurang har ökat jämfört med samma period 2019. Det är oroväckande, det är viktigt att se till att de överlever och många har små marginaler. Det är en viktig instegsbransch där många får sitt första jobb.

Det måste komma ett regeringsbeslut om ett förlängt omställningsstöd, menar Stefan Westerberg.

– Regeringen har aviserat att det ska förlängas, men under de senaste sex månaderna har företagen inte kunnat söka omställningsstöd.

Byggbranschen i Stockholm backade under det fjärde kvartalet, läget är sämre än normalt. Byggbranschen har dock klarat sig bra genom krisen jämfört med andra branscher. Livsmedelsbranschen stärktes, vilket betyder att läget är fortsatt bättre än normalt för en bransch som stått sig väl under krisen. Även för motorfordonshandeln är lägesbilden bättre än normalt även om det gick något sämre fjärde kvartalet. För partihandeln är det ekonomiska läget är mycket sämre än normalt.

Sett över hela pandemiperioden så har antalet nyinskrivna arbetslösa ökat med 74 procent på årsbasis i Stockholms län och med 47 procent för Sverige som helhet. Men inflödet av nya arbetslösa under den andra vågen har inte varit lika kraftigt som under inledningen av pandemin. Det finns dock fortsatt något fler företag som planerar att minska sina anställningar, än det motsatta, under det första kvartalet 2021.

– Men det absolut viktigaste är att vi får en lyckad vaccinutrullning, säger Stefan Westerberg.

Enligt en bedömning från Riksbanken kan varje månad som pandemin förkortas innebära 25 miljarder kronor högre bnp.

Framöver ser det ljusare ut. För Stockholms del väntas ekonomin öka med 3,6 procent under 2021, vilket är markant starkare än den prognostiserade tillväxten för Sverige som väntas landa på 2,9 procent. Även under 2022 väntas Stockholmsekonomin gå starkare än Sverige som helhet.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Ekonomisk politik
- Finansmarknad
- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Skatt och tull
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- Finansdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Åsa Lindhagen
Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet
- **Upphandlingsmyndigheten**
  25 november 2015 från Finansdepartementet
- **Trygghetsstiftelsen**
  25 juni 2015 från Finansdepartementet
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
  19 maj 2015 från Finansdepartementet
- **Statistiska centralbyrån**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens skadereglerings nämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens Personadressregisternämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Resegarantinämnden**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Kammarkollegiet**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Första AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tredje AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tullverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Sparbankernas säkerhetskassa**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatteverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatterättsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjätte AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjunde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Riksgälden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Länsstyrelserna**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Lotteriinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Krigsförsäkringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konsumentverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Kronofogdemyndigheten**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konjunkturinstitutet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Forskarskattenämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Fjärde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

-

- **Finanspolitiska rådet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Finansinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Ekonomistyrningsverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Bokföringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Arbetsgivarverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Andra AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Statskontoret**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens överklagandenämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens servicecenter**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens fastighetsverk (SFV)**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens ansvarsnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Fortifikationsverket**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister
Finansdepartementet
”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Åsa Lindhagen

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
Länsstyrelser hör till regeringen

16 Göran Persson försvarar Swedbanks utdelning

Debatten om aktieutdelningar under coronapandemin missar målet, anser Swedbanks ordförande Göran Persson.

– Att avstå från utdelning är att skicka en mycket olycklig signal, säger han.

Under coronapandemin har storföretagens utdelningar debatterats. Frågan som kritiker har ställt sig är om det är rimligt att göra utdelningar när ekonomin drabbas hårt av pandemin. Finansinspektionen (FI) kom också med en kraftfull uppmaning i våras att bankerna skulle avstå från utdelningar för räkenskapsåret 2019. Senare under hösten ändrades detta till en uppmaning att inte dela ut mer än 25 procent av vinsten. Rekommendationen gäller fram till den 30 september i år.

Swedbanks styrelse föreslog omgående en utdelning på 4,35 kronor per aktie för 2019, vilket motsvarar 25 procent av vinsten och på måndagen klubbade ägarna förslaget på en extrastämma.

– Vår ekonomiska styrka är sådan att vi vill göra en utdelning redan nu med de 25 procent som FI har medgett av 2019 års vinst, förklarar Göran Persson.

Trots att pandemin är långt ifrån över anser Persson inte att det hade varit rätt att skjuta på utdelningen.

– Att avstå från att göra den nu skulle vara att skicka en mycket olycklig signal. Det skulle vara att säga att banken har gjort goda resultat och har byggt upp goda ekonomiska marginaler, men vi lämnar inte utdelning, säger han.

Persson anser att debatten om utdelningar har underskattat utdelningarnas betydelse för företags förmåga att locka till sig kapital.

– Går banken bra ska den som satsat kapital också få utdelning. Den principen är grundläggande för hela det ekonomiska systemet.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

16 Fondrobotar kan göra rådgivning mer objektiv

Finansiella rådgivare har svårt att hantera konflikten mellan vad de tjänar mest pengar på och vad som faktiskt är bäst för konsumenten, slår Finansinspektionen fast.

Men Erik Thedéen, generaldirektör för myndigheten, hoppas att automatiserad rådgivning och fondrobotar kan vara mer objektiva.

– Rätt utformat tror jag inte att det behöver vara ett dåligt utan kanske till och med ett sunt

inslag, säger Finansinspektionens generaldirektör Erik Thedéen.

Finansiella rådgivare har ofta ett övertag när de rekommenderar produkter till konsumenter, eftersom produkterna ofta är svåra att förstå. Det konstaterar Finansinspektionen som bakgrund till att myndigheten ska prioritera att granska rådgivningen närmre under året. ”I vår tillsyn har vi sett att många rådgivare har svårt att hantera den intressekonflikt som uppstår när företagen tar emot provisioner för att förmedla vissa finansiella produkter”, skriver myndigheten i ett underlag.

Samtidigt sker en digital omställning i den finansiella sektorn. Fondroboten Lysa fattar till exempel automatiskt beslut om hur den ska placera kundens pengar, medan tjänsten Opti automatiskt påminner kunder som vill ta ut pengar vid en tillfällig nedgång på börsen om att det kan vara klokt att avvakta.

Oavsett om det är en robot eller människa ska de uppfylla samma regelverk, enligt Erik Thedéen, generaldirektör för Finansinspektionen. Men rätt utformad kan en automatiserad rådgivning vara mer objektiv, tror han.

– Jag vet inte om vi gett uttryck för någon officiell syn, men jag kan ge min syn på fenomenet, säger han och fortsätter:

– Jag tror att det kan komma fram lite mer rimliga råd än vad det gör i ett samtal där det alltid finns en risk att den som ger råd snarare tittar på vad man tjänar pengar på än vad som är bra för kunden. Men det beror på vad man sätter in för parametrar i den där roboten. Om och när vi granskar den typen av rådgivning så är det konstruktionen av roboten som måste vara det viktigaste.

Att en robot riskerar att göra den finansiella produkten än mer komplex och svårbegriplig är Erik Thedéen inte orolig för.

– Visst kan det vara svårt att förstå hur en robot tänker, men vänd på det. Är det helt självklart hur en mänsklig rådgivare tänker när den ger råd till en konsument? Jag menar nog att båda rymmer sina svårigheter.

Grundproblemet, säger han, är att det finns en motsättning mellan rådande regelverk och företagens affärslogik, mer konkret att en dyr fond kan vara bra för rådgivaren men dålig för kunden.

– Det dilemmat blir ju inte enklare för att det är en människa som gör det och inte en robot. Det argumentet köper jag i alla fall inte rakt av, utan då får man titta från fall till fall, säger Erik Thedéen.

Kan det bli aktuellt för er att titta mer specifikt på den här typen av tjänster?

– Jag ser att det ingår i vår analys av rådgivningssystemet. I det fallet det kommer upp i våra tillsynsåtgärder eller i vår tillsynsdialog så är det lika naturligt att titta på det som på det mänskliga.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

16 6,8

miljarder kronor i utdelning till statskassan för räkenskapsåret 2020, föreslår Riksbankens fullmäktige. ”Förslaget har beräknats enligt de riktlinjer som gäller sedan 1988. Enligt riktlinjerna ska 80 procent av de fem senaste årens genomsnittliga resultat, efter vissa justeringar, levereras in till staten för att på så sätt bidra till att stärka statsfinanserna”, skriver Riksbanken i ett pressmeddelande.

TT

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

405 **Inrikes DN-artiklar 13 - 19/16 februari 2021**

406 Riksdagen och politiska partier

427 Statsrådsberedningen och statsministern

435 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

459 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

506 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

537 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

714 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

806 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

836 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

849 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 869

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook** **Twitter**
- **LinkedIn** **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Finansdepartementet**
- **Statlig förvaltnin**
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelsers, kommuners och regioners verksamheter.

Frånhttp://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.
Länsstyrelsernas webbplats

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser

Dalarnas län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning

Gotlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss

Gävleborgs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Söka solcellsstöd Titta i vårt diarium Veta mer om motortrafik i naturen Veta mer om hotade arter (ÅGP) Läsa våra nyheter

Hallands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Söka jobb Söka stöd till solceller Läsa våra kungörelser Kontakta oss Ansöka om strandskyddsdispens Anmäl för miljöprövning av vattenkraft

Jämtlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Jönköpings län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Kalmar län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Anmäla att djur far illa Söka karta eller geotjänster Läsa fiskeregler Ansöka om medborgarskap Publikationer

Kronobergs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla vattenkraft till miljöprövning Ta del av kungörelser Anmälan om vattenverksamhet Söka stöd till solceller Kolla lediga jobb

Norrbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Veta mer om årets älgjakt Söka i diariet Läsa våra senaste nyheter Veta mer om landshövdingen

Skåne län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Söka solcellsstöd Överklaga kommuns beslut Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Söka stiftelser och stipendier Ansöka om medborgarskap

Stockholms län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss

Södermanlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprövning av djurstallar

Uppsala län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat

Värmlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019

Västerbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss

Västernorrlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium

Västra Götalands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata

Örebro län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725
SFS nr: 2017:725
Departement/myndighet: Finansdepartementet K
Utfärdad: 2017-06-22
Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)
Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · Visa fulltext

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**

121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

200 4) Gotlands och Stockholms län.

212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**

294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

297 Utvecklingens krafter

298 Systemet för mänskliga verksamheter

301 Den fundamentala påverkanskedjan

303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.

307 Näringslivet.

308 Svenskt Näringaliv

317 Arbetsförmedlingen

324 Handelsbanken

Från SKR.se 28 dec 2019

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- Lediga jobb Remisser Styrelsehandlingar och beslut Styrelse och beredningar Kansliorganisation Om SKR

Mer från SKR

- Kurser och konferenser Rapporter och skrifter Cirkulär Webbsändningar Nyhetsbrev Press Lärande exempel Bloggar

Kommuner, regioner

- Kort om kommuner och regioner Kommuner, lista Fakta kommuner och regioner Regioner, lista

Hjälp

English pages
Lättlästa sidor
Webbkarta
A-Ö index

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.
Sök i webbhandboken
Om webbhandboken

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlems-organisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.
SKR:s medlemmar

Sveriges största arbetsgivarorganisation
SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.
Arbetsgivarfrågor

Det går att göra skillnad
SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.
Internationellt
Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner
Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna
Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.
Så styrs regionerna

Så styrs kommunerna
Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.
Så styrs kommunerna

Kommungruppsindelning
Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.
Kommungruppsindelning
Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.
Länsregister
Kommunkoder
Kommunindelning, karta från SCB (PDF, nytt fönster)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner
Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.
Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter

Antal anställda i kommuner och regioner
Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exaka och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.
Personalstatistik

Rena fakta om kommuner och regioner
Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.
Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfällig fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.
Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.
Välfärden i siffror

Läs vidare
Därför är självstyrelse bra
Styra Sverige, så fungerar det
Lista på kommuner som återtagit benämningen stad
Stads- och kommunhistoriska institutet
Kartor, SCB:s webbplats

Informationsansvarig
- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroende-valda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR
Adress och övrig kontaktinformation
08-452 70 00
info@skr.se

- Facebook
- Twitter
- YouTube
- RSS
- Prenumerera på webbinnehåll
- SKR:s webbhandbok
- Om webbplatsen
- Kakor
- Personuppgifter - GDPR
- Förbättra webbplatsen

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning
Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnärings-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna
För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner
A1. **Storstäder** - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. **Pendlingskommun nära storstad** - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad
B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.
B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.
B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner
C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.
C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning) (PDF, nytt fönster)

Publikationer
Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner
.
Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst. handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer. 21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.